de Fralage 40/

america 562-574

GAUDEO

John Carter Brown
Library
Brown University

7996

RPJCB

GEORGI HORNI
ORBIS POLITICUS
cum Animadverſionibus
Variorum
Editio Tertia
Auctior et Emendatior.
Veronæ,
ANNO M. DC. LXXXVIII.

GEORGI HORNI

ORBIS POLITICUS

MPERIORUM, REGNORUM, PRINCIPATUUM, RERUMPUBLICARUM,

Cum Memorabilibus Totius Mundi, & Geographia veteri ac recenti:

Adjectis

ANIMADVERSIONIBUS

xtantiora quædam controverſa loca illuſtrantibus.

EDITIO TERTIA,

Auctior & Emendatior.

VERONÆ,
Anno M DC LXXXVIII.

RPJCB

Sereniſſimis ac Celſiſſimis

PRINCIPIBUS

ac

DOMINIS,

DN. CAROLO ÆMYLIO,

D. G. MARCHIONI BRANDEBURGICO, ELECTORATUS HEREDI.

DN. FRIDERICO,

D. G. MARCHIONI BRANDEBURGICO, FRATRIBUS GERMANIS.

Sereniſſimi & Potentiſſimi

PRINCIPIS

ac

DOMINI,

DN. FRIDERICI WILHELMI,

D. G. MARCHIONIS BRANDEBURGICI, S. R. I. ELECTORIS & ARCHICAMERARII, DUCIS MAGDEBURGI, PRUSSIÆ, JULIÆ, CLIVIÆ, MONTIUM, STETINI, POMERANORUM, CASSUBIORUM, VANDALORUM, CROSNÆ, CARNOVIÆ, &c. BURGGRAVII NORIBERGENSIS, PRINCIPIS MINDÆ & HALBERSTADII, COMITIS MARCÆ & RAVENSBURGI, DOMINI IN RAVENSTEIN,

MAXIMÆ SPEI FILIIS,

Dominis ſuis Clementiſſimis,

ORBEM POLITICUM

conſecrat

GEORGIUS HORNIUS, Hiſtoriarum in Acad. Lugduno-Batava Profeſſor.

DE-

DEDICATIO.

ORBEM POLITICUM, id eſt, Univerſalem omniumImperiorum, Regnorum, Dominationum, Rerumpublicarum, Rerum geſtarum, Regionum Gentiumq;, qualis à prima hucusque origine, pertot ſeculorum viciſſitudinem fuit, ſeriem; opus ut mole exiguum, ita pondere uſuque ingens, Vobis, SERENISSIMI & CELSISSIMI Principes, ex Auguſta BRANDENBURGICA Domo, ad maximas prognatis ſpes, inſcribere & ſacrum facere viſum fuit. Non nunc illud dicam, majores noſtros, jam ante aliquot ſecula, veteres florentiſſimæ Domus Brandeburgicæ clientes ſubjectosque

que fuiſſe, inde usque ab A. Ch. Milleſimo Ducentiſſimo, & *Ottonis* Meranii tempore, quo cæſo, totus ille terrarum tractus, quem *Voytlandiam* & *Marchionatum* Supramontanum dicimus, Burggraviis Noribergenſibus, Conditoribus veſtris, acceſſit: unde brevi longe lateque per Franconiam, Marchiam, Pomeraniam, Pruſſiam, Sileſiam, Cliviã, Juliam, Bergam, Saxoniam tanta ſumſerunt incrementa, ut à Duna & Memela ultra Rhenum, Moſam, Mœnumque, continuo ampliſſimarum terrarum tractu potentiſſime juſtiſſimeque dominentur.

Neque vero armis aut invaſionibus, ſed jure, connubiis, hereditate, largitione etiam, ob ingentia erga Imperium merita, Cæſarum, ſolidam tantæ dominationis fundationem collocarunt, non ignari, thronos Juſtitia ſtabiliri ac Pietate.

Quapropter quotis mente mecum, hic jam ac Oceanum longe ſepoſitus, incunabula Brandeburgica, in quibus primam ætatem jucundiſſima ſuavitate tranſegi, revolvo, tacita quædam veneratio locorũ, priſca etiamnum religione ſacrorum, animum ſubit; ac videre mihi videor illos cœlo contiguos montes Piniferos, viridantibus paſſim convallibus floriferis tapeti inſtar pulcherrime diſtinctos: tum limpidos ex aſperrimis rupibus ſalientes fontes: crebra oppida ipſa antiquitate & incolarum priſca illa Germanica ſinceritate religioſa: arces Ducum Nobiliumque Magnificas, tum paſſim eminentia dirutarum per altiſſimos montes rudera, ſaxorumque ingentium moles.

Nam cum poſt fatale in Bohemia Palatinis bellum, patria cedere tum victor juberet illos, quibus ma-

major conſcientiæ quam caducorum, cœleſtium quam brevi periturorum ratio conſtitiſſet: proximū nobis receptaculum Celſiſſimi Principis ac Dom. D. CHRISTIANI Marchionis Brandenburgici oppidum Creuſena dedit; quod ſi ſitum ſpectes admirabilem, cum Hieroſolyma comparare poſſis. Ibi ingētes ſuperſunt ruinæ arcis Hohenzolleren, unde ſtirps veſtra naſcitur, & alia antiquitatis monumenta, qualia ne Italia quidem oſtentet: ſpecus in vicinis montibus, natura an arte exciſi, tā admirabiles, ut ſæpe mihi Adullam Davidis, & Crak Moabitidis, cogitanti repræſentent. Et quemadmodum prima hujus vitæ initia tenaciſſimè varios inſequentium annorum caſus reputantibus inhærent: ita Creuſenæ, ubi prima literarum fundamenta poſui ſub optimis & fideliſſimis Magiſtris, ubi

ſacrum

ſacrum Beati Parentis depoſitum eſt, memoria apud me nunquam intermoritura ſuperſtes manet. Mox cum Noriberga bella Germanici flamma etiam montes illos à natura quaſi tuto loco ſepoſitos, Anno CHRISTI cIↃIↃc XXXIII. peteret, quas non direptiones, cedes, ſtupra, incendia vidimus paſſique ſumus? Deſtruenda ergo fuit Creuſena velut altera Troja, jam hoſtili igne Bavarico flagrans, cum, præter vitam corpusque, cætera hoſtiles flammæ tenerent.

Neque Byrcithi, Marchionis ſede, tutior manſio: ſola Blaſſenburgum, inexpugnabili munitione ſua, profugos texit. Fœda interim toto Marchionatu facies, cum præter bellum famemque, atrociſſima peſtilentia Anno 1635. omne mortalium genus popularetur, oblitis jam plerisque hominum conditionis

ſuæ, dubiisque ferrum, famē, an lethum eligerent, cum ſingulis homicida Crobatus, pallida egeſtas & peſſima mors imminerent: nullo jam humano auxilio, cum ipſi Principes pulſi, profugi, cæſi, neque ſuis proſpicere poſſent.

Inter has, quæ ineffabiles ſunt, publicas privatasque calamitates, cum parumper reſpirare datum fuiſſet, jucundum erat luſtrare Neuſtadii ad Culmum magnifica & plusquam Regia monumenta. Oppidum illud amœniſſimo ſitu in colle molliter edito & acclivi, ab utroq; latere circumſitum Palatinatum in devexis convallibus ſpectat: ſed quod majeſtatē loci auget, duo ſunt Montes, quorum ſimiles vix, niſi forte in Arabia apud Sinam & Horeb reperias, urbis longitudini imminentes: *Culm* gentico ſermone vocant; unde etiam Caput re-

regionis Culmbach nomen obtinuit, à Columnis ut ego quidem hæc ſcribens, cum antehac nunquam ea de re vel legiſſem quicquam vel cogitaſſem, Romana familia Brandeburgicæ Domus conditrice, ſicut Anhaldini ab Urſinis originem trahunt, certiſſimum eſſe arbitror. Ut autem ad *Neuſtadium* mihi multis nominibus memorabile, & quod ibi ſepulta ſit Pientiſſima Mater, quemadmodum Creuſſenæ Pater; duo illi Culmi, in Majorem & Minorem diſtinguuntur. Ac Major quidem neſcio an in toto Orbe ſui ſimilem habeat montem, ſive altitudinem ſpectes, qui in centro Germaniæ poſitus, longe lateque cæteris ſupereminet montib9, figura tam rotunda, & in conum ſupra arborum cacumina proceriſſimarum aſſurgens, ut miraculum Mundi præbere poſſit. Jam vero

olim ſublimi conſpicuus arce ex ſaxo cœruleo, cujus etiamnum ſuperſunt disjecta rudera; per quæ, quanquam patenti olim via & curuli, nunc ægre & cum periculo datur aſcenſus, præſidium toti regioni fuit; & ab altero latere Culmus Minor, in quo tum contra hoſtilem vim diurnas nocturnasque excubias agebamus, ac varia, ut otium erat in ſummo periculo, vetuſtatis monumenta, etiamnum pueri eruebamus.

Non ignoro, SERENISSIMI & CELSISSIMI Principes, quod Majorum gloria caſusq; quam proxime, poſt SERENISSIMUM & POTENTISSIMUM Principem ac Dominum ELECTOREM, Parentem Veſtrum, vos tangant; jucundumque ſit intelligere, quæ per ætatem & ſublimiores curas temporumque viciſſitudines nondum innotuerunt. Quapro-

propter hæc obiter, cũ aliquid præfandum eſſet, ab oblivione quaſi vindicare & commemorare viſum fuit. Longum eſſet cuncta repetere, quæ in ditione illa Brandēburgico-Montana admodum puer cognoverim, cum illam inter ancipites bellorum caſus, inſuperabili, ſi humana ſpectes, periculo incolerem, & per medios hoſtes ac latrones peragrarem; quibus quidem in plusquam Ulyſſeis erroribus, Curia Variſcorum, clauſo flumine ad Bernburgum duobus exercitibus Sala, ſolus redux fatali quadam temeritate in oppidum Leythen per aſperrimas rupes ejectus fui, unius noctis hoſpes, ubi quæ natura in montibus miranda ſepoſuiſſet vidi, & hodieque, jam in illa omnium ſtudiorum maxima & pulcherrima Leyda Batavorum cum jucunda recordatione ob nominum ſimilitudinem commemoro.

Cæterùm cur Vobis,

SERENISSIMI & CELSISSIMI
PRINCIPES,

CAROLE ÆMYLI,

ELECT. BRANDENB.
HERES,

ET

FRIDERICE,

MARCHIO BRAND.

Hunc ORBEM POLITICUM inſcribendum cenſuerim, præter illa, quæ ex antiquitate & præteritis temporibus memoravi, cauſa etiã hæc fuit, quod SERENISS. POTENT. DOM. ELECTOR jam ante novendecim annos per Joh. Bergium, Theologum, ad Profeſſionem Theologicam Francofurtum ad Viadrum me evocare dignatus fuerit, promto me & ad obſequium parato, niſi aliter DEO viſum tum fuiſſet, à quo res humanæ diriguntur.

Deinde quia Electoralis & Principalis veſtra indoles ad ampliſſimam

mam Patriæ communis Germaniæ ſpem, cum voto omnium bonorum indies aſſurgit.

DEUS, qui Domum BRANDEBURGICAM, tam brevi tempore, ad ſummum in humanis pietatis & potentiæ faſtigium admirabiliter provexit, Sereniſſ. ELECTOR. Parentem Veſtrum, diutiſſime ſoſpitet; Vosque omni benedictione Cœli ac Terræ abundanter cumulet! Scriptum Lugd. Batav. XIV. Nov. cIↃIↃc LXVI.

PRÆFATIO HORNII
AD
LECTOREM.

ORBEM POLITICUM, in quatuor diviſum partes, opuſculum, ſi molem ſpectes, exiguum; cæterum in quo varietas rerum delectare pariter atque prodeſſe juventuti queat, tibi, LECTOR Benevole, poſtquam ut id facerem, ſæpius ab amicis rogatus fueram, nunc legendum publice exhibeo. Ac de cauſis quidem, quæ me impulerunt, nunc dicere nihil attinet, cum vel una illa ſufficere queat, muneris id noſtri qui in Academiis docemus, partem haud exiguam eſſe, ut non voce tantum, ſed & calamo, non privatim modo, verum inſuper publice juventutem inſtituamus, quisque pro ſuo in Rem literariam affectu ac viribus; ut, quæ apud paucos traduntur, exteris quoque innoteſcant, inſtituaturque velut commercium aliquod Academicum.

India

India mittit ebur.

Sic ſinguli ſua in medium & publica commoda liberaliter conferant. Acceſſit & illud, quod cum exemplaria varie tranſcriberentur, non id modo corruptioni occaſionem præberet, verum etiam fraudi obnoxium eſſet, cum quisque pro arbitrio adderet, demeret, & corrigendo, quæ ex mente authoris non intelligebat recte, deteriora faceret; unde ſi quid utilitatis ſperandum erat, id cum tempore multiplicatis erroribus omnino periturum videbatur. Ergo operæ pretium viſum, hanc qualemcunque moleſtiam ſuſcipere & publici juris facere, quæ in uſum juniorum olim tradita, & ab ipſis in literas relata fuerunt. Ac nihil, vel perparum mutare viſum; quod non opus perfectum, ſed quale initio prodierat, publicare, tum negotia majoris momenti, tum temporis anguſtia, paterentur. Præcipuus labor & ſcopus fuit Ordinem facilem reperire, ac ita diſponere omnia, ut quilibet privato ſtudio facile, quamcunque ſuſciperet partem, eam extendere

&

& dilatare poſſet. Nihil omiſſum, quod ad rem faceret: fontes, capita, diviſiones, omnia ſuo loco tradita & rite diſpoſita; ut qualemcunque quis legat ſcriptorem, recitari quæ geſta, aut etiamnum fiunt, audiat ab aliis, vel ipſe peregrinando experiatur, ſi memoria dignum judicet, annotare in uſum ulteriorem poſſit. Ac tales libelli peregrinantibus per illa loca, ubi libertas conſcientiæ viget, nec innocentia delatoribus Inquiſitorum velut piacularis victima ſubjacet, imprimis uſui eſſe poſſunt, cum exigua mole omnem fere materiam orbis terrarum Politici complectantur. Quippe totum opus in quatuor partes dividitur, velut totidem vitæ Civilis elementa. Prima complectitur Imperia, Regna & Reſpublicas Orbis, qualis nunc eſt. Antiquiora ab orbe condito in ARCA NOÆ ſimili ordine tradidimus, ut ſi quem priſca illa delectant, exinde haurire queat, quanquam illa potius ad ſcientiam, hæc ad vitæ Civilis uſum neceſſarium & profuturum ſpectent. Itaque Prima illa parte continentur illi Orbis Status, qui Superiorem in terra nullum agno-

agnoſcunt, ſive Imperatores, Reges Respublicæ, aut alio nomine appellentur. Hi ſunt illi, quos Ariſtoteles efficaciſſima voce ἀνυπευθύνυς vocat, quaſi dicas *libera Imperia* habentes.

Secunda pars complectitur *Dominationes* ſive Inferiores *Poteſtates*, quæ, ut hodie mos fert, ſunt *Eccleſiaſticæ* & *Seculares*. Hæ *inferiores* vocantur, quia *ſuperiori* in terris ſubſunt & ſubeſſe debent, ſecundum ſanctiſſimam regulam Pauli ad Roman. XIII. *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubeſto*. Et quanquam Papa Romanus jam ante 666. annos diu meditatam jam à Phocæ & Bonifacii III. temporibus Monarchiam Eccleſiaſticam pariter, & Secularem, tandem per meram vim & oppreſſionem Imperatorum, Regum & Rerumpublicarum, obtinuerit, prout illam hodieque palam defendunt Jeſuitæ & Curia Romana: tamen ſemper reperti, ſive, qui cum privati eſſent, & vim illam nonniſi calamo & ore poſſent repellere, Martyrio ſuo contradixerunt, ſive ipſi Imperatores, Reges & Reſpublicæ, quæ etiam armis victricibus illam Mo-

Monarchiam Papæ, ſive ſpiritualem ſive temporalem, ſive meram ſive mixtam, fregerunt, quanquam fatali neceſſitate ſemper iterum emerſerit; donec ſuperiori ſeculo, Imperatores, Reges, Principes, Reſpublicæ, proteſtati contra uſurpatam in DEUM hominesque poteſtatem, abnuerunt, eique dilectionem Filialem ſolemniter tanquam Antichriſto renunciarunt, dentibus etiam, ſi qua impoſterum latrare conaretur, oſtenſis.

Tertiam Partem *memorabilibus* Hiſtoricis ſacravimus: ut ibi brevi compendio, quicquid ubique terrarum memorabile accidiſſet, ab orbe condito ad noſtra tempora, obiter conſpiceretur, neglecto accuratiori ordine; ita ut nihil tamen deſiderari poſſit alicujus momenti & publici uſus.

Ac quoniam omnia hæc ſuis geſta fuerunt, hodieque geruntur locis, quam doctrinam *Geographiam* vocant; hinc illa Quartam ultimamque, velut baſis Imperiorum, Rerumpublicarum, Dominatuum,

tuum, Epiſcopatuum, Principatuum, Civitatum, Nobilium, conſtituere debuit. Ut ſicut prima Pars hoc viſibile cœlum Mundi conſtituit, & Imperia velut Soles, regna velut Lunas, ac Reſpublicas ut ſtellas primæ magnitudinis: ita ſecunda ſit quaſi Expanſum, nox ac tenebræ, magnitudinem lucis circumſcribens ac temperans. Tertia velut Oceanus & aquarum cœleſtium terreſtriumq; commune receptaculum, quicquid à duabus his poteſtatibus mutua viciſſitudine actum, factum, fida Interpres & ſtatua Mercurialis, ordine commemorat.

Quæ quidem omnia cum contigerint cœlo teſte, terra conſcia, & *cœli enarrent gloriam DEI, ac in omnem terram exiverit ſonus eorum*: hinc tandem univerſus Orbis hoc quaternario Politico abſolvitur.

Nemo autem ſcrupuloſus ſit in erratis inquirendis: Sufficiat qualiacunque in hoc genere, quam nulla habere: neque rationes nunc reddere teneor, quod alias fieri poterit.

Vale

Vale Lector, & quia in hoc Martio ſeculo, ubi inter Michaëlem Archangelum & Draconem bellum fervet, ac Gog & Magog fatale prælium committunt, te pluribus nunc alloqui non poſſum, latioribus temporibus curioſitatem tuam aſſerva.

GEORGII HORNI

ORBIS POLITICUS

Omnium Imperiorum, Regnorum, Rerumpublicarum, quæ hodie per totum mundum florent.

I. *Supremus ſcopus omnium Politiarum eſt propria conſervatio.*

HÆc *conſervatio*, quæ eſt anima Rerump. & vita, complectitur duas partes (1) *Conſervationem* quocunque modo, etiam cum jactura vel opum atque divitiarum, vel regionum atque ſubditorum. Et huc pertinet illa regula apud Jobum: *Quid non dabit homo pro vita ſua?* (2) *Amplificationem Reip.* Nam non tantum debet conſervari Reſp. in eodem ſtatu, ſed, quantum fieri poteſt per licita media, ejus *incrementum* & *propagatio*

quæritur. Atque hoc eſt, quod vulgo dicitur *Ratio ſtatus*, & barbara voce *Intereſſe*.

II. *Status perfectiſſimus Politiæ eſt indubitatum ſignum imminentis ruinæ.*

Secundum illud Poëtæ, *ſummisque negatum ſtare diu, &* Aphoriſmum Hippocratis de *habitu* corporum *athletico*.

III. *Mundus exigua ſapientia gubernatur.*

Secundum illud vulgare: *DEI provindentia & hominum ſtultitia gubernant mundum*. Subtilitas & magna ſapientia non requiritur in Politico, dummodo inſtar C. *Salluſtii* apud Tacitum, *ſit par negotiis, neque ſupra:* qui poſſit præſtare id, quod eſt ſui officii.

IV.

Summisque negatum ſtare diu) Paradoxum hoc Stoicum à *Lucano* eſt, qui tamen veras ruinæ cauſas eodem loco *l.* 1. *Pharſal.* ſerio recenſet. Invidia itaque fatorum, ſalva pietate pro indubitato ſigno evertendæ politiæ venditari non debuit: neque ulla prope perit, ſine culpa ſua.

Mundus exigua ſapientia gubernatur) Videtur Hornius luſiſſe in cumulandis paradoxis. Induſtria enim illa quieta & par negotiis, quæ Politicum decet, ſtultitia non eſt, aut virtus parvi æſtimanda. Quod ſi aliquando vere ſtulti & ſocordes feliciter Reipublicæ præſunt, fieri id putandum eſt per accidens, & habet Providentia Divina cauſas, ut aliquando imperitiæ & ſimplicitati ſucceſſum largiatur.

Impe-

IV. *Omnes Politiæ variis mutationibus neceſſario ſunt obnoxiæ.*

Huc pertinent elegantiſſimi verſus *Ovid. XV.* Metamorph. *Sic omnia verti*

Cernimus, atque alias aſſumere robora gentes,
Concidere has: ſic magna fuit cenſuque viriſque,
Perque decem potuit tantum dare ſanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos oſtendit avorum.
Clara fuit Sparta, magnæ viguere Mycenæ,
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces.
Vile ſolum Sparta eſt: altæ cecidere Mycenæ.
Oedipodionæ quid ſunt niſi nomina Thebæ?
Quid Pandioniæ reſtant niſi nomen Athenæ?

CAP. I.

DE POLITIIS.

I. Politiæ *ſunt triplices*, Imperia, Regna, Reſpublicæ.

D*Iſtinctio* inter *Imperia* & *Regna* eſt potius *nominalis* ſive titularis, quam *realis* vel auctoritativa. *Imperia* proprie vo-

Imperia proprie vocantur) Popularia hæc, & ad vulgi ſenſum. Imperii vox, ſi vim ſpectes Grammaticam, omnibus Rebuspublicis convenit: ſi auctori-

vocantur, quæ *plura Regna* ſub ſe comprehendunt: ideoque Imperator debet eſſe *Rex Regum*, & Reges ſibi aliquos ſubjectos habere. *Regnum* proprie eſt, quod ſubjectos ſibi habet *plures Duces* & *Principes*: ſicut *Princeps* proprie dicitur, qui ſub ſe habet plures *Comites*. *Comes* plures Barones. *Baro* plures nobiles. *Nobilis* plures ruſticos.

II. IMPERIA *ſunt Germanico-Romanum, Turcicum, Ruſſicum, Perſicum, Habaſſenum, Fez-Maroccanum, Mogolicum, Tartarico-Sinicum*. REGNA *præcipua ſunt, Hiſpania, Gallia, Britannia,*

ctoritatem curiæ, & publicum ſtilum, ſoli Reipublicæ Romano-Germanicæ vindicatur. V. *Bæclerus diſſ. de Sacro Rom. Imp.* Ergo cum Imperium vocamus, quod pluribus Regnis conſtat, aut plurium Regnorum viribus reſpondet, novitia ſignificatio eſt, nec ipſi Romano Imperio ſatis congruens; quod quam anguſtis circumſcriptum fuerit limitibus, cum in Germanorum poteſtatem concederet, egregie declaravit *Conringius libro de Germanorum Imperio Romano.*

Regnum proprie eſt) Quid proprie ſit Regnum, Politici docent At minime pertinet ad formam eſſentialem Regni, quod hic traditur. Proprie enim dicta regna fuerunt, antequam Ducum & Principum quales nunc ſunt, vocabula & dignitates innotuerunt, & hodieque ſunt, quæ nullos ſibi ejusmodi Duces aut Principes ſubjectos habent. Hauſit hæc & quæ ſequuntur Auctor ex vulgaribus quibusdam & ineptis libellis, ideoque jamdudum merito à doctoribus exploſa.

Scan-

tannia, Scandia, Polonia, India. RESPUBLICÆ *majores ſunt tres, Veneta, Helvetica, Belgica.* Minores *totidem:* Raguſa, Lucca, Geneva.

Dantur quidem plura Imperia, Regna & Reſpublicæ; ſed illæ ſunt vel minoris momenti, & dependent ab his, quæ commemorata ſunt, vel ab Europæorum conſervatione & ratione Status penitus ſecluſa ſunt; ita ut illorum in Politica nulla ratio haberi poſſit.

Scandia) Sveciam, Daniamque rectius Auctor loco Scandiæ poſuiſſet, diſtincta nempe Regna, nec uno Scandiæ nomine confundenda. Hungaria & Bohemia hic omittuntur, fortaſſis quia Domui Auſtriacæ, de qua parte altera Orbis Politici agitur, parent. At cur Luſitaniæ Regnum Auctor prætermiſerit, non video.

India) Quid intellectum hoc nomine voluerit Hornius, dubium eſt. Hiſpaniæ quidem Reges Indias titulis ſuis adſcribunt; verum multa alia veteribus incognita, nec hodie ſatis explorata, & ea tamen valida in utraque India Regna ſunt, Hiſpanis minime obnoxia.

Veneta) Genuam omiſiſſe videtur Auctor, quia eam ad Ducatus parte ſecunda opuſculi hujus retulit. Sed male. Formam enim regiminis in Genuenſi Republica Ariſtocraticam eſſe, nemo ignorat, nec ob Ducis titulum, qui Senatus Præſidi tribuitur, magis inter Ducatus recenſeri debuit, quam Veneta Reſpublica, quæ & ipſa Ducem ſuum habet. Verum in partiendo Opere, quo Hornii illa Prolegomena ſpectant, ſuo eum ſenſu abundare patiamur; quibus non ad ἀκρίβειαν cuncta

DE IMPERIIS.

I. DE IMPERIO ROMANO-GERMANICO.

I. *Deficiente ſtirpe Caroli M. Germani Imperium à* Gallis *ad ſe tranſtulerunt.*

FActum hoc A. Chriſti 912. Creatus fuit à Germanis Imperator CONRADVS I. Dux *Franconiæ*, hac expreſſa conditione, ne *Ger-*

---

cuncta revocare, ſed Hiſtorica tantum menda tollere eſt propoſitum.

Deficiente ſtirpe Caroli M.) Imperatoriam Majeſtatem ſub Carolo M. ad Francos potius, aut Franco-Gallos, quod videtur Hornius ſupponere, quam Germanos fuiſſe translatam, haud invitus conceſſerim. Aſt quod ſub Conrado I. demum à Gallis illa dignitas ad Germanos tranſierit, admitti non poteſt. Carolus Craſſus enim Rex Germanorum, antequam à Gallis etiam Regno admoveretur, nomen Cæſareum impetraverat, Imperiumque Romanum, patri olim Ludovico Germanico à Carolo Calvo Gallorum Rege injuſte præreptum, ſibi aſſeruerat; & qui Carolo Craſſo in Germania è Carolingis ſucceſſerunt, Arnulphus & Ludovicus IV. pro Imperatoribus ſe haud dubie geſſerunt. Quod ſi auctoritatem Imperatoriam, ſub Craſſo & Arnulpho in contemptum Italis veniſſe, ſub Ludovico IV. Germanis ereptam penitus fuiſſe, atque hos adeo è catalogo Imperatorum expungendos contendas: omittendus certe & Conradus I. erat, gloriaque reſtituti Germanis Imperii Ottoni M. potius tribuenda. Nam Conrado regnante, Berengarius Italiæ Regno potitus, & Imperatoris

Germani unquam paterentur ſibi vel ab *Italis* vel à *Gallis*, aut *aliis* nationibus eripi Imperatoriam Majeſtam, idque ab eo tempore conſtanter fuit obſervatum, nec quisquam, qui non eſſet *nativitate* & *lingva* Germanus, ad Imperium fuit legitime promotus. Excipiuntur tempora corrupta, quibus Imperium potius *venale* fuit, quam legitima ratione collatum: præcipue ſub illo diuturno interregno octodecim vel viginti annorum poſt mortem Friderici II. Tum enim Principes accepto auro elegerunt *Alphonſum* X. Regem Caſtiliæ, qui melior erat *Aſtronomus* quam Princeps. Deinde *Richardum* Ducem Cornubiæ, fratrem Henrici III. Regis Angliæ; denique poſt mortem Ludovici IV. Bavari, *Eduardum* III. Regem Angliæ, qui tamen Imperio vel ſpreto vel vix deguſtato iterum expulſi fuerunt.

II. *Imperator* GERMANUS *omnes Principes Chriſtianos præcedit.*

Quæſtionem ſive controverſiam dignitatis Imperatori Germaniæ moverunt imprimis *Itali* & *Galli*, ſed irrito ſucceſſu, quandoquidem nullo am-

ratoris etiam titulo à Pontifice auctus fuit. Henricum vero Aucupem, quo minus Cæſaream Dignitatem recuperaret, mors præpedivit. Sic Ottoni M. demum ea felicitas obtigit, ut & Regno Italiæ injuſtos poſſeſſores expelleret, & Cæſarea ſibi poſteriſque jura ac Dignitatem vindicaret. Quæ omnia accuratius à *Celeb. Conringio c. 9. de Fin. Imp.* & B. *Bæclero in rebus ſeculi 9. & 10.* tradita ſunt.

Imprimis Itali) Quod Itali controverſiam dignitatis

amplius contradicente Imperator Germaniæ primum locum inter Principes Chriſtianos obtinet.

III. *Imperium Germaniæ Electivum fuit à multis ſeculis.*

Electio primo fuit communis omnibus Principibus Germaniæ, nulla adhuc facta diſtinctione inter *Electores*, & alios *Principes* : ſed poſtea propter nimiam multitudinem Principum & factiones familiarum, conſtituti fuerunt VII. Electores, quibus cæteri Principes ſua jura eligendi Cæſarem ceſſerunt. Quo tempore autem hoc primum factum ſit, nullus hactenus vel Hiſtoricorum, vel Politicorum, reperire potuit. Communis opinio eſt, *Electores* conſtitutos ſub *Ottone* III. ſed nullis fundamentis ſubnixa: neque operæ pretium eſt, illam quæſtionem prolixe diſcutere, quoniam hodie nullum habet uſum, confirmata jam & communi conſenſu approbata auctoritate Electorum. Id certum eſt, poſt mortem *Friderici II*, ultimi ex Sveviæ Ducum familiâ Imperatoris, ſolos VII. Electorem Imperatorem creaſſe.

IV.

tatis Imperatori moverint, obſcure dicitur. Quod ſi ad Papam Romanum reſpexit Auctor, ſucceſſus dici non poterit irritus. Quis enim ignorat, Imperatorem Papæ loco cedere?

Friderici II. ultimi ex Svevia Ducum familia) Si inter Imperatores *Conradus* IV. etiam numerandus eſt, qui Friderici II. filius fuit, & quarto poſt patris obitum anno exſtinctus eſt, non ultimus Imperatorum ex Svevica familia Fridericus ille, ſed Conradus IV. fuit.

Qua

IV. *Aurea Bulla & Conſtitutiones Imperii, quæ vocantur* Reichs-Abſcheide / *ſunt Lex fundamentalis Imperii Germanici, & præterea* CAPITULATIONES *Imperatorum cum Electoribus.*

Anno 1356. CAROLUS IV. Imperator in Comitiis Noribergenſibus promulgavit legem fundamentalem Imperii, quæ vocatur ab aureo ſigillo, Aurea BULLA. Hæc ab illo tempore perpetua fuit LEX IMPERII, & ſancta ac inviolabilis conſtitutio, qua continentur privilegia, libertates, ordo & mutuus reſpectus inter Imperatorem ac Principes. Sed quemadmodum nihil in rebus humanis adeo perfectum reperitur, quod non longo tempore vitium contrahat, & correctione aliqua indigeat, ſic noſtra memoria Aurea Bulla in dubium fuit vocata propter controverſias inter Electorem Palatinum & Ducem Bavariæ, neque ante finiri potuit illa lis, quam in ultima pace Monaſterienſi octavus Electoratus inſtitueretur.

V. *Domus Auſtriaca hodie Imperium obtinet.*

Poſt diuturnum illud interregnum ab obitu Friderici II. Imperatoris, tandem electus fuit

Quæ continentur privilegia) De his pauca reperias in Aurea Bulla, quæ fere tota in tradendo electionis Imperatorum ordine, & Electorum officio occupatur. Unde ex Capitulationibus potius Cæſareis, Inſtrumento Pacis Oſnabrugenſis, aliisque legibus pragmaticis petenda hæc erunt. *Impe-*

fuit Imperator RUDOLPHUS Comes Habsburgicus. Auctor hujus electionis fuit Elector *Palatinus*. Nam cum *Rudolphus* eſſet Princeps bellicoſus, & tres haberet filias nubiles, Electores *Palatinus, Saxo & Brandenburgicus*, ſinguli ſingulas ſibi ſponſas deſtinarunt, atque ita Imperatoriam dignitatem Rudolpho, quanquam exigua ejus eſſet potentia, detulerunt. Hic RUDOLPHUS fundavit præpotentem domum AUSTRIACAM, quæ totum quaſi orbem terrarum potentia ſua complexa, eum vel conjugiis, vel armis ſibi deſtinavit, & Imperii Romani limites longius promovit, quam ullus unquam Imperator ab orbe condito. RUDOLPHUS Imperator primo omnium occupavit illas provincias, quæ jure *Feudali* ad Imperium ſpectabant. Vacuæ tum erant legitimo Principe *Auſtria*, *Stiria*, *Carinthia*, & quicquid in illis partibus ad Auſtriacos hodie ſpectat. OTTOCARUS Rex Bohemiæ provincias uxorio jure invaſerat. RUDOLPHUS jubet illi decedere & imperio reſtituere, quod injuſte occupaſſet. Negat *Ottocarus* & potentia ſua fretus, vilipendit Imperatorem, & paulo poſt bellum ipſi infert.

Imperii Romani limites longius promovit) Qui vero *Romani*? Ergone, quicquid ad Domum Auſtriacam, ſeu matrimonii, ſeu armorum jure pervenit, Imperio Romano acceſſit? Non videtur. Certe Americæ, in qua Domus Auſtriaco-Hiſpanica longè lateque dominatur, & Hiſpanorum Regnis, cum Imperio Romano nihil eſt commercii. Ergo *ſui* quidem, non *Romani* Imperii limites longiſſime Domus Auſtriaca promovit.

Nomi-

fert. Sed victus in Auſtria & à duobus Nobilibus ex Stiria proditus, vitam cum omnibus illis provinciis amiſit, quas Rudolphus jure belli & poteſtate Imperatoria in filium ſuum *Albertum* contulit, atque ita Comites Habsburgici facti fuerunt primo *Duces*, deinde *Archiduces* AUSTRIÆ, atque hinc potentiam ſuam longe lateque ad noſtra usque tempora propagarunt.

VI. *Reges* FRANCIÆ *Imperium à Germanis aliquoties repetunt.*

Præcipuè poſt mortem *Maximiliani* I. Anno 1518. & 19. Tum FRANCISCUS I. Rex Galliæ ſummis viribus ſe oppoſuit Domui Auſtriacæ, ac Imperium pecunia ad Francos transferre conatus fuit. Sed poſt varias diſceptationes prævaluit fortuna Auſtriaca, ac CAROLUS V. Archidux *Auſtriæ*, Dux *Burgundiæ*, Princeps *Belgii* ac Rex *Hiſpaniæ*, Imperator creatus fuit. Ab eo tempore Auſtriaca domus tantas radices egit in Germania, ut Imperium nomine quidem *electivum*, reipſa unius familiæ quaſi *hereditas* eſſet, maxime ab eo tempore, quo introducta fuit conſvetudo creandi REGIS ROMANI, etiamnum ſuperſtite Imperatore, quod

Nomine quidem Electivum) Imperium non nomine tantum, ſed & reipſa electivum eſſe, leges publicæ loquuntur, & evincunt electionum acta. Quanquam vero è Domo Auſtriaca hactenus Imperatores undecim, non interrupta ſerie, lecti fuerint: id tamen ne liberæ electioni fraudi eſſet, capitulationibus abunde cautum eſt. Vid. *Capitul. Caroli V. art. 28. Leopoldi art. 36.*

Quod

quod factum anno 1531. fruſtra ſeſe opponente Electore *Saxoniæ* Johanne, qui quamplurimis argumentis oſtendebat, illud ſpectare ad *liberam electionem* Imperatoris enervandam.

VII. *Forma Imperii Germanici eſt* MONARCHIA *Ariſtocratica.*

Acriter de hac re diſputant Politici. *Itali* rident titulum Imperatoris ROMANI, cui nulla per *Italiam*, multo minus *Romæ* poteſtas. *Galli* dicunt, Imperatorem *nullam* habere *poteſtatem*, cujus autoritas tot legibus & Principibus ſit circumſcripta: ita quidem, ut proverbio dicatur, *tantum poteſt* Princeps *in ſuo territorio, quantum* Imperator *in Imperio*. Sed hæc partim ex odio, partim ex æmulatione dicuntur. Eſt omnino maxima Imperatoris Germanici poteſtas & majeſtas, & jure meritoque MAXIMILIANUS dixit, ſe eſſe REGEM REGUM, quemadmodum Rex *Galliæ* vulgo appella-

Quod factum anno 1531.) Imo longe antiquior illa conſvetudo fuit, nec ſuperiori demum ſeculo introducta. Quis ignorat, ut veteriora exempla prætermittam, Wenceslaum, patre Carolo IV. ſuperſtite, Regem Romanorum fuiſſe deſignatum, & Maximilianum I. vivo patre Friderico III. in Regem Romanorum ſolenni electum fuiſſe ritu? Unde non defuerunt, qui ipſa Aurea Bulla creationem Regis Romanorum, quæ fit ſuperſtite Imperatore, probari ſtatuerent. V. *Arumæus diſc. 2. ad A. B.* §. 13. *& de Comit. Imp. c. 2. n. 27. Carpz. L. Reg. Germ. c. 11. ſect. 3.* Quos refutat tamen *Limnæus l. 2. Jur. Publ. c. 15, n. 22. ſeqq. & tom. 2. Addit. ad h. l.*

Rex

pellatur *Rex aſinorum*, Rex Angliæ, *diabolorum*, & Rex Hiſp. *hominum*. Concluſio hujus quæſtionis in eo conſiſtit; *Imperium* apud Germanos eſſe *monarchicum*, ſed ſpecie *Ariſtocratiæ*, per Electores, Principes atque Status Imperii temperatum; ſicut ex Receſſibus Imperii & Capitulationibus inter Imperatores ac Electores & Imperium patet.

VIII. *Solemnia Imperii Rom. conſiſtunt in* Electione *ac* Coronatione.

Electio ordinarie fit *Francofurti*, non tamen neceſſario. *Coronatio* olim fuit triplex: 1. *Aquisgrani* pro Gallia. 2. *Francofurti* vel

Rex aſinorum) Hæc ex trivio petita ſunt, nec juventuti ſtudioſæ inter elementa Notitiæ Orbis proponi merentur. Habent quæque nationes ſuas virtutes, ſuaque vitia.

Solemnia Imperii) Interea vero memorari etiam debuiſſet modus ac ratio habendorum comitiorum, ut alia jam taceamus.

Coronatio olim fuit triplex) Tribus olim coronis inſigniti fuerunt Imperatores: ſed in quibus diſtinguendis manifeſtus Hornii lapſus eſt. Primum enim nuſpiam reperies, coronationem aliam Aquisgrani pro Gallia: aliam Francofurti pro Germania fuiſſe inſtitutam. Deinde quæ diſtinguendæ erant, coronatio Mediolanenſis & Romana, male confunduntur. Scilicet triplicis coronationis, ut rectius alii tradunt, ea olim fuit ratio. Qui in Imperatorem electus eſſet, eum Aquisgrani primum, aut pro temporis ratione commodiore loco, & Germanici quidem, non Gallici Regni nomine, oportebat coronari. Idem poſtea itinere in Italiam ſuſcepto, Mediolani ſe aut Mœdotiæ, velut

etiam alibi, pro Germania. 3. In *Italia* ſive *Mediolani*, ſive *Bononiæ*, ſive *Romæ*, pro Regno Italiæ & Imperio Romano. Sed poſt mortem Caroli V. Imperatores unica coronatione fuerunt contenti, neque *Aquisgranum*, neque *Romam* propter coronationem amplius petierunt. *Inſignia* Imperatoria, nempe *Corona*, Caroli M. *Enſis*, *ſceptrum*, atque alia aſſervantur & cuſtodiuntur à civitate Norimbergenſi.

IX. *Maximilianus I. Cameram Imperialem inſtituit, & Imperium in Circulos X. diviſit.*

Hactenus *Judicia* publica ſequebantur *Aulam* Imperatoris, ſed cum Imperatores ob crebra bella raro certo in loco ſubſiſterent, MAXIMILIANUS I. inſtituit peculiare & ſupremum aliquod Tribunal Juſtitiæ, cui in rebus Civilibus ipſe Imperator & omnes Principes eſſent ſubjecti. Hoc tribunal appellatum fuit *Camera* Imperialis, & ſedem ſuam habuit interdum *Eslingæ* & *Rothvilæ* in Svevia, interdum *Nori-*

Italiæ aut Longobardiæ Regem, inungi patiebatur. Tandem Romam profectus (Carolo V. præ Roma placuit Bononia) à Pontifice coronam Imperialem, tanquam Romanorum Imperator, ſuſcipiebat. *V. Cl. Felleri diſſertationes de tribus coronis Imperatoriis in Acad. Lipſ. a. 1662. publice propoſitas.*

Interdum Eslingæ & Rothvilæ in Svevia) Si *J. A. Gerhardo diſc. de judicio Aul. & Cam p. 9.* fides eſt, Cameræ Imperialis à Maximiliano I. anno 1495. inſtitutæ, prima judicialis audientia, ſi loqui ſic licet, Francofurti ad Mœnum fuit celebrata: inde anno 1597. Wor-

Noriberga, donec tandem CAROLUS V. urbem SPIRAM juſſit eſſe perpetuam ſedem Cameræ Imperialis, circa A.C.1530. à quo etiam tempore Camera Spirenſis per totam Europam fuit celebrata, ac repræſentat graviſſimum conſilium Juſtitiæ, ita quidem, ut maximæ controverſiæ illius judicio ſubmittantur.

X. *Prætenſiones Imperii Germanici ſunt in* Italiam, *& Regnum Galliæ Arelatenſe.*

Jus Germaniæ in *Italiam* eſt manifeſtum: quippe *Italia* Imperatoribus Germaniæ fuit ſubjecta à tempore CAROLI Magni usque ad tempora HENRICI IV. ſub quo Imperatore *Pontifices Romani* Italiam ab Imperio Germaniæ abſtrahere fuerunt conati, idque tandem ſpecie religionis & per negligentiam aliquot Imperatorum

Wormatiam, anno 1501 Noribergam, anno 1504. Ratisbonam, iterum anno 1511. Wormatiam, anno 1521. Noribergam rurſus, anno 1524. Eslingam, & Spiram tandem anno 1527. Auguſtum hoc Judicium migravit, fixamque ibi ſedem, Cæſaris Ordinumque Comitiali decreto, anno 1530. obtinuit. Nulla ibi Rothvilæ mentio. Nec apud alium me legiſſe memini, Cameram Imperialem, quæ Spiræ eſt, ſedem aliquando Rothvilæ habuiſſe. Unde non ſine cauſa forſan ſuſpiceris, confuſam ab Hornio Cameram Imperialem cum Judicio Rothvilenſi fuiſſe; inter quæ quantum interſit, ignorare facile nemo poteſt. *Vid. Limnæum l. 9. J. P. c. 3.*

Idque tandem ſpecie religionis) Cave putes, univerſam Italiam, fraude Romanorum Pontificum, Germaniæ Imperio fuiſſe ſubductam. Certe Ducatus Me-

torum obtinuerunt. Atque ita facta fuit mirabilis mutatio in Imperio, ut cum hactenus Papa Rom. ſubditus fuiſſet Imperatori, nunc vice verſa *Papa* ſibi ſubjecerit Imperatorem Rom. ſecundum illos verſiculos:

Rex venit ante fores, jurans prius urbis honores;
Poſt homo fit Papa, recipit quo dante coronam.

CAROLUS V. ſuperiori ſeculo hanc Papæ Romani tyrannidem in Imperatores fuit ultus, cum capta urbe Roma Germani inauditas crudelitates exercuerunt in Papam, Cardinales & totam

Mediolanenſis, Pedemontanus, Sabaudiæ, Mantuæ, Montisferrati, Principatus item Mutinæ & Regii, ac provinciæ aliæ plures in Italia ſitæ, citra controverſiam hodieque feuda ſunt Imperii, & qui illas obtinent, Cæſari ſe vaſallagii lege obſtrictos ultro profitentur. Quod ſi Hornium de ea Italiæ parte capias, quæ Romano Pontifici paret, aut ejus beneficio ab aliis poſſidetur; nondum tamen illa, Henrico IV. regnante, Germanorum jugum plane excuſſerat. Quanquam enim publicæ quietis ſtudio, ut Gregorio VII. reconciliaretur, admiſſa quædam ab Henrico fuerint, cordato forſan Imperatore minus digna, juxta verſiculos ab Hornio ſubjunctos: idem tamen Cæſarea in urbem Romam & Pontificem ipſum jura maſcule poſtea vindicavit. V. *Conring.* 10. *de fin. Imp.* ubi accurate docet, urbem Romam, & patrimonium, ut vocant, Petri, in ditione Imperii Germanici „continuata ad Fridericum II. poſſeſſione, fuiſſe. Quid, quod terræ Italicæ, quas Papa Romanus ſibi vindicat, ut idem *Conringius* c. 20. 21. 22. *de fin. Imp.* late probavit, ad ditionem Imperii hodieque jure pertineant?

Et

totam denique civitatem. Sed quo minus Papam in ordinem redigeret, & priſca jura Imperatoria aſſereret, prohibitus fuit, partim *diſcordia* Germaniæ, partim *æmulatione* Gallorum & Anglorum, qui nolebant perferre, ut Germania acceſſione Italiæ augeretur.

XI. *Hoſtes Imperii Germanici Antiqui fuerunt Hungari, Sclavi, Normanni & Itali. Hodierni ſunt* Turcæ.

§. 1. Contra antiquos hoſtes variæ inſtitutæ fuerunt *Marchiæ* & Comitatus: contra Hungaros *Auſtriæ* & *Moraviæ*: contra Sclavos *Sleſvicenſis, Luſatiæ, Brandenburgi, Miſniæ*: contra Normannos, Comitatus *Hollandiæ, Geldriæ, Flandriæ*.

§. 2. *Hungari* atrociſſime afflixerunt Germaniam, donec ac Imperatore HENRICO Aucupe apud *Mersburgum*, & deinde apud *Auguſtam* Vindelicorum & *Ratisbonam* ita fuerunt contuſi, ut impoſterum à Germania vexanda abſtinuerint. HENRICUS I. Auceps inſtituit *militiam* Germanicam: Nam ex pagis fecit oppida munita, ac Germaniam in tres ſtatus, *Nobiles*, *Cives* & *Ruſticos* diviſit. *Nobiles* erant exemti ab omnibus oneribus; ſed tenebantur ſuo ſumtu militare. Quinque *Cives*

Et priſca jura Imperatoria aſſereret) Num id intenderit Carolus bello adverſus Pontificem geſto, & fortuito Borbonii auſu capta Roma, diſpicient alii.

Supe-

Cives tenebantur alere *ſextum*, & *octo* ruſtici *nonum* in militia, qui ab eo tempore vocabantur *der Auſſchus*. Superior Germania optimos *Pedites*, Inferior optimos *Equites* ſuppeditat. Optimi *Equites* cenſentur *Juliacenſes* cum vicinis: optimi Pedites *Svevi* & *Helvetii*. Miles Germanus tumultuatur ante prælium, ſicut Hiſpanus poſt victoriam. Galli inprimis metuunt Germanos milites, ideoque victi ſeſe libentius dedunt Hiſpanis quam Germanis. Sicut videre licet in vita Admiralis Colignii.

§. 3. Nec minor *Sclavorum*, qui oram maris Balthici usque in Pruſſiam incolebant, fuit ferocia, qui multoties à Chriſtiana fide defecerunt, donec tandem in poteſtatem Principum *Megapolitanorum*, *Pomeraniæ*, *Brandenburgi*, *Luſatiæ*, *Miſniæ* & ordinis *Teutonici* per *Pruſſiam* ac *Livoniam* concederent. A gravi ſervitute preſſi, ne in hanc quidem diem exuerunt antiquos mores, linguam ac ferociam, quin quotidie Germanis imprecantur extrema quæque, ac moribundis in-

Superior Germania optimos pedites) Hæc quoque incerta ſunt, nec generatim vera. Neque enim genius nationum iſta ſemper efficit, ſed diſciplina & exercitium. Tametſi naturæ conveniens eſt, equites plures in regionibus, quæ paſcuis abundant, equorumque majorem copiam alunt, reperiri.

Moribundis inſuſurrant) Hæc quoque ex rumoribus obſoletis hauſta ſunt. In plerisque etiam regionibus Germaniæ, ſi non in omnibus, Slavi, quos Venedos, Wenden / vulgo vocant, non perſonali ſervitute, ſed adſcriptitia conditione ad colendos fundos habentur.

Non

inſuſurrant hæc verba: *Abi in alterum mundum, & ibi Germanis dominare, ſicut tibi dominati fuerunt in hoc mundo.* Ac propter tantam hujus gentis pertinaciam, cum ſervitus per totam Germaniam publico decreto abolita fuiſſet, ſoli Sclavi hodieque ſervitutis gravi jugo paſſim continentur, quia libertas ipſis periculoſa; Unde lingva Germanica *Sclavos* appellamus mancipia.

§. 4. *Normanni* & Hungaros & Sclavos ſuperarunt in devaſtanda Germania, ita quidem, ut contra illos publicæ præces in omnibus templis indictæ fuerint, ad ſonum campanæ meridianæ, cum hac formula, *à furore* Normannorum *libera nos Domine.*

§. 5. His Hoſtibus repreſſis Germaniam afflixerunt *Itali*, Duce PAPA Rom. qui Imperatores Germaniæ pro Vaſallis habebat, & ipſos tum creandi, tum deponendi poteſtatem ſibi arrogabat. Controverſia illa inter Papam & Imperatorem diuturna atque atrox fuit. Nam HENRICVS III. Imperator tulerat legem, ut nemo eſſet Papa Rom. niſi approbatus à Cæſare, ac omnes Papæ cogebantur juramentum fidelitatis dicere Cæſaribus, neque ullam poteſtatem habebant in temporalibus; donec circa A.C. 1000. Papæ Romani imperium totius orbis terrarum ſibi arrogarent, & per conſequentiam non tantum Imperatorem Rom. verum etiam omnes alios Reges ac Principes ſibi ſubjectos contenderent. Fundamenta Paparum erant duo præcipuæ (1) *Donatio* Conſtantini M. (2) *Translatio* Imperii à *Græcis* ad *Francos*, à Francis

ad

ad *Germanos*. Utrumque cum confictum & falſum ex hiſtoria deprehendatur, hodie in jure *Eccleſiaſtico* & *Oecumenico* Epiſcopatu, ſive *Primatu* per totum orbem terrarum, reſpectu animæ & æternæ ſalutis vel damnationis, poteſtatem ſuam fundari contendunt.

§. 6. *Imperatores* igitur tantæ ſe tyrannidi Paparum oppoſuerunt: (1) quidem HENRICUS IV. (2) HENRICUS V. ſed hic à Papa ſuperatus jure ſuo ceſſit. (3) CONRADUS III. ſub quo exortæ *factiones* Gvelphorum & Gibellinorum. *Gvelphi* tuebantur jura Papæ; *Gibellini* jura Cæſaris. (4) FRIDERICUS Barbaroſſa; ſed hunc *Alexander* III. Papa Venitiis pedibus conculcavit, dicens ex Pſalmo: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & colla leonum conculcabis*: cumque *Fridericus* regereret, *non tibi ſed Petro*, Papa denuo dixit, *& mihi & Petro*. (5) FRIDERICUS II. (6) ALBERTUS I. filius Rudolphi Habsburgici. Cum hic *Albertus* à Bonifacio VIII. Papa confirmationem in Imperium peteret, Papa accinctus enſe & corona imperiali ornatus prodiit in publicum & exclamavit: *Ego ſum Cæſar & Pontifex*. Sed PHILIPPUS Pulcher Rex Franciæ egregie repreſſit hanc Bonifacii VIII. ſtultitiam hac epiſtola: *Sciat tua maxima fatuitas, nos in temporalibus nulli ſubeſſe*. (7) & ultimus Imperatorum, quem Pontifices exercuerunt, fuit LUDOVICUS Bavarus. Sed hic adeo maſcule repreſſit, & *gladio* & *calamo* Paparum

am-

mbitionem & affectationem Imperii, ut poſt lla tempora non auſi fuerint ulterius laceſſere mperatoriam Majeſtatem.

§. 7. Hodie Imperium Rom. *hoſtem* publicum & formidabilem alium non habet quam TURCAM, maxime poſtquam occupavit anno 1660. & 61. *Tranſſylvaniam*, ac *Varadinum* clauſtra & claves Germaniæ trans Danubium. Notabile eſt, quod non invadat *Turca* Germaniam *diſcordem* (nunquam enim ſeſe immiſcuerunt bellis Germanicis) ſed Germaniam *concordem*. Hoc quidem videtur eſſe contra omnes regulas Politicas, ſed nititur profunda & ſolida ratione, quam aliquando legato cuidam expoſuit *Cai-*

Non auſi fuerint) Imo auſi fuerunt. Notiſſima eſt Pauli IV. Pontificis ambitio, Ferdinandi I. legatos, quod ſe inſalutato Imperium, quo ſe frater ejus Carolus V. abdicaverat, adiiſſet, non admittentis. Et hoc ſeculo laceſſita palam fuit Imperatoria Majeſtas, Innocentio X. ſolennem proteſtationem contra Pacem Oſnabrugenſem interponente.

Quod non invadat Turca Germaniam diſcordem) Certone fundamento nitatur Hornii hæc obſervatio, ambigi poteſt. Græciam certe diſcordem invadere, & in turbido, quod ajunt, piſcari, familiare olim Turcis fuit. Superiore etiam ſeculo Solimannus Hungariam invaſit, cum de Regno illo Ferdinandus Auſtriacus & Johannes Zepuſienſis contenderent: nec noſtro fortaſſe ævo, ſciſſa jam in partes Germania, tantum negotii Gabriel Bethlenius Domui Auſtriacæ faceſſiviſſet, niſi Turcarum ope adjutus. Quid quod Turcæ auſi fortaſſis non fuiſſent, novum non ita pridem bellum Cæſari inferre, ipſamque Viennam obſidere, niſi perſpecta habuiſſent Cæſarem inter & Teckelium odia? *Nullam*

Caimachan, hoc eſt intimus *Conſiliarius* Imperatoris Turcici his verbis: *Germania* eſt denſa & vaſta *ſylva*, per quam non poſſumus perrumpere, donec ipſi Germani inter ſe *diſcordes*, ſylvam illam paſſim *exſcindant*, & nobis viam *aperiant*. Turca propterea formidabilis eſt Germaniæ, quia exercitum habet ex omnibus nationibus compoſitum, qui & calores & frigora & famem, ac ſitim, ac omnia denique climata perferre poſſunt: præcipue quia Turcæ in exercitu *ſobrii* & *temperantes* ac *diſciplinæ* militaris ſunt obſervantiſſimi: contra vero miles *Germanus* luxui & intemperantiæ aſſvetus, poſtquam venit in Hungariam, mox aëris & cibi potusque intemperantia *peſtilentiam* contrahit, ac *morbo* potius quam ab *hoſte* exſtingvitur. Unde *Hungaria* Germanorum *cœmiterium* appellatur.

XII. Licet *Principibus Germaniæ inter ſe & cum cæteris pro juſta* defenſione *religionis & libertatis* fœdera *inire*.

De hoc acerrime diſputatum fuit ſuperiori & noſtro ſeculo propter *fœdus* Smalcaldicum & U*nionem*, ac nunc etiam propter fœdus Principum quorundam pro defenſione pacis. Politici inter ſe ſunt diſcordes, & acerrime calamo inter ſe juſtitiam vel injuſtitiam hujus fœderis diſputant. Præcipua difficultas in eo conſiſtit; quod talia fœdera contra *Cæſarem* videntur iniri, & pugnare cum juramento *fidelitatis*; Contra

hanc

anc difficultatem hoc repertum fuit remedium, t in talibus fœderibus *Cæſar* & *Imperium* ſemper ximerentur. Alii ſuperiori ſæculo longe ſubtilioem repererunt diſtinctionem, inter *Cæſarem*, qua *Cæſarem*, & qua *non* Cæſarem. Unde ſuperiori ſeculo hic rythmus proverbialis fuit exortus ingva Germanica; *Und thuen hiemit gântzlich vvider den Kaiſer nit: der dann kein Kaiſer iſt.* Praxis approbavit ſententiam affirmativam. Nam & *fœdus* Smalcaldicum, quanquam exitu infelix, tamen pro legitimo à *Proteſtantibus* fuit habitum. Ita *Mauritius* Elector Saxoniæ clandeſtinum fœdus cum Rege *Galliæ* pro libertate *Germaniæ* contra *Cæſarem percuſſit*. Et ut ad noſtra tempora accedamus, nullam difficultatem fecit *Johannes* Georgius Elector Saxoniæ, & omnes ferè Principes *Proteſtantes* per Germaniam, quin exiſtimarent ſibi licitum & liberum eſſe fœdus *defenſivum* cum *Svecis* & *Gallis* contra Cæſarem inire.

XIII. *Imperium Germanicum caret potentia navali.*

Omnis potentia navalis Germaniæ eſt penes Civitates Hanſeaticas, inprimis *Hamburgum & Lubecam*. Sed illarum civitatum præcipuus ſcopus

Nullam difficultatem fecit) Imo ægre admodum, & prope invitus, multumque cunctatus, & cum alia ratione conſuli religioni & libertati non poſſet, fœdus cum Svecis contra Cæſarem glorioſiſſimæ memoriæ Elector admiſit, illudque quamprimum tuto ac honeſte potuit, repudiavit, priſtina cum Domo Auſtriaca redintegrata amicitia, *Vel*

ſcopus eſt libera *mercatura*; ideo navibus ſuis non pro Imperio Germanico, ſed pro ſua ſalute ac commodo utuntur. Unde nunquam Imperatores Germaniæ aliquid eximium mari effecerunt. Primus FERDINANDUS II. conatus fuit ſtabilire & occupare Imperium maris *Germanici* ac *Balthici*, creato in eum finem Archithalaſſo Imperii Duce *Fridlandiæ* ſive *Wallenſteinio*, ſed non perſvaderi potuit *Hamburgenſibus* & *Lubecenſibus*, ut naves ſuas bellicas in eum finem commodarent. Obſtitit etiam Cæſaris conatibus pertinaci obſidione urbs *Straleſundiæ*, & Ordines Fœderati *Belgii*, ac Rex *Angliæ*, haudquaquam tolerare voluerunt, ut *Imperator* vel unicum *portum* maris *Germanici* ac *Balthici* occuparet. Ab eo tempore neglecta jacuit omnis cura Imperii maritimi; quemadmodum nupero bello Danico fuit perſpectum, ubi copiæ Imperatoris ne quidem exigua freta potuerunt trajicere, niſi aliorum navibus adjutæ.

XIV.

Vel unicum portum maris Balthici) Imo omnes Ducatus Megapolitani, plurimos Pomeraniæ portus, cum adjacentibus inſulis, Cæſarei occupaverant, & per Angliæ fortaſſe Regem, Fœderatique Belgii Ordines, hodieque in poteſtate haberent. Non Anglorum enim, aut Belgarum, qui & ipſi in mari Balthico hoſpites ſunt, ſed Svecorum armis, ut Pomeraniam & Megapolitanum Ducatum, portusque adeo maris Balthici desererent, & curam maritimi Imperii negligerent, compulſos fuiſſe Cæſareos, ex Annalibus meminimus.

Ver-

XIV. Clauſtra *Imperii Germanici ſunt verſus* Turciam *Vienna Auſtriæ, verſus* Poloniam *Vratislavia: verſus* Daniam *Hamburgum & Lubeca: verſus* Belgium *Colonia Agrippina: verſus* Galliam *Argentoratum*. Mediterranea *præſidia ſunt, in* Suevia *Auguſta Vindelicorum: in* Bavaria *Ratisbona & Noriberga: in* Franconia *Francofurtum: in* Thuringia *Erfurtum: in* Weſtphalia *Monaſterium: in* Saxonia *ſuperiori* Lipſia: *in* Saxonia *inferiori* Brunſvicum, & Brema.

§. Hæc præcipua ſunt *munimenta* Imperii Ger-

Verſus Galliam Argentoratum) Utinam etiamdum! Ea enim maximi momenti urbs à Gallis nullo fere negotio, ſed pudendo exemplo, anno 1682. ad deditionem adacta eſt. Tametſi vero ſpes ſupereſt, eam urbem, cujus jactura gravior eſt, quam multi animo reputant, Imperio aliquando vindicatum iri, ea tamen in longinquum videtur differri, vicennalibus nuper induciis inter Imperium Romano-Germanicum, & Galliæ Regem conſtitutis. Inter ſpem ergo metumque dubii, pro Argentorato reponamus interim Philippiburgum.

In Bavaria Ratisbona & Noriberga) Noribergam in Bavaria fruſtra quæſiveris. In Franconia enim ſita eſt. Nec diſſimulandum, longe plures in Germania urbes eſſe, nec ſitu nec robore munimentorum illis, quas Hornius recenſet, inferiores.

Du-

Germanici, quibus amiſſis haud dubie actum eſt de toto Imperio. Ideo in horum conſervatione ab externis hoſtibus procul dubio ſalus Germaniæ conſiſtit. Unde etiam in graviſſimis bellis, non niſi aliqua ex his in poteſtatem hoſtium pervenerunt.

XV. *Plenaria* Reformatio *Imperii* ſperari *facilius quam* obtineri *poteſt.*

De *reformando* & ad antiquum ſplendorem *reducendo* Imperio Germ. inde usque ab anno 1521. acerrime fuit diſputatum & deliberatum per innumera colloquia, conventus, comitia. Sed cum verbis nihil proficeretur, tandem *reformatio* commiſſa fuit *gladio* & ancipiti bellorum aleæ: ſed neque hoc modo omnes difficultates potuerunt tolli. Ideo quemadmodum corpora longa ſenectute detrita, & viribus jam ſenio exhauſta, vix ulla arte medica poſſunt revocari ad priſtinum robur & ſanitatem, niſi fortaſſe fabuloſa medicina illa univerſali nunquam in hac vita conſpecta vel conſpicienda; ita quoque ſentiendum eſt de *Imperiis*, quæ cum iisdem mutationibus ſint obnoxia, quibus homines, fruſtra conamur contra naturæ ordinem ea ad antiquum ſplendorem revocare.

XVI. Duraturum *eſt Imperium* Germanicum *ad* finem *usque mundi.*

Quanquam multorum exſtent *Prophetiæ*, vel potius ex perturbato cerebro nata *vaticinia* de

e ruina & interitu Imperii Rom-German. ea tamen omnia hactenus non niſi *falſa* & *conficta* eprehenduntur. Indubitatus nobis eſt Propheta DANIEL, qui clariſſime tradit, *Quartum* Imperium, quod eſſe Romano-Germanicum nemo Hiſtoriarum peritus dubitare poteſt, duraturum uſque ad finem mundi. Sed quia de *futuris* non udicat *Politica*, ideo omnia hæc divinæ *providentia* ſunt relinquenda.

XVI. *Sub* CAROLO V. *Imperat.* Germania in *duas Factiones* Romano-Catholicos & Proteſtantes *fuit ſciſſa.*

Cauſa præcipua fuit clandeſtinum *odium*, quo plerique Germani *Curiam Romanam* propter intolerabiles extorſiones & ludibria perſequebantur. Eo enim res redactæ erant, ut ſi Papa uſſiſſet Germanos comedere fœnum, id plebs rudis vel etiam ſapientes feciſſent. Occaſio fuerunt *Indulgentia*, quas quidam Monachus nomine Johannes *Tetzelius* per Germaniam venditabat, tanta cum impietate, ut diceret, *etiamſi quis* Virgini Mariæ *ſtuprum intuliſſet*, ſe *peccatum*

Duratum usque ad finem mundi) Sequutus Auctor de Danielis illo vaticinio ſententiam communem eſt. Sed quantis illa prematur difficultatibus, nulli rectius quam Hiſtoriarum periti nôrunt.

Cauſa præcipua fuit) Divinam potius providentiam & directionem pro præcipua cauſa reformationis habeamus. Nam & antea, & proxime ante Lutherum, graviſſimæ querelæ fuerunt contra Curiam Romanam, neque tamen ideo ad reformanda dogmata perventum eſt.

In

catum data *pecunia* remittere poſſe. Huic nebuloni ſeſe oppoſuit alius quidam Monachus *Martinus* Lutherus, qui initio abuſum tantum taxabat: ſed paulo poſt, quia *Papa* nolebat corrigi, & *Lutherus* nolebat revocare, facta fuit *generalis* defectio à Papa Rom. *clam* & in ſinu gaudentibus Principibus, quod tandem aliquando favorabilem reperiſſent cauſam, qua *jugum* Papæ poſſent excutere. Facta fuit hæc defectio A.C. 1520, quo anno *Lutherus* Wittebergæ extra portam magnum ignem juſſit incendi, & *decreta* ac *bullas* Papales in ignem conjecit atque combuſſit, dicens: *quia tu perturbaſti Sanctum Domini, etiam te conſumat ignis æternus*: A. C. 1529. exortum fuit nomen PROTESTANTIUM in Comitiis *VVormatienſibus*, cum nimirum Princeps Elector *Saxoniæ*, Landgravius *Haſſiæ*, Civitas *Noribergenſis*, & alii proteſtarentur contra decretum Cæſaris, ac ad Concilium *Vniverſale* provocarent. A. C. 1530 exhibita fuit *Confeſſio* Proteſtantium, quæ vocatur *Auguſtana*.

§. 2. Sed ipſi *Proteſtantes* paulo poſt in duas partes fuerunt ſciſſi, *Lutheranos* nimirum & *Reformatos*; quod diſſidium maximorum in Imperio malorum fuit cauſa. *Lutheranorum* caput erat & eſt hodie Elector *Saxoniæ*, Reformatorum Elector *Palatinus* & *Brandenburgicus*.
Sed

In Comitiis VVormatienſibus.) Comitia illa Spiræ fuerunt celebrata, non Wormatiæ. Vid. *Chytræus Chron. Sax. l. 12. pag. 365. Sleidanus l. 6. de ſtat. Rel. f. m. 67.*
Fra-

Sed hæ duæ factiones poſt diuturnas altercationes tandem *coaluerunt* pace Monaſterienſi in *unum* nomen *Confeſſionis* Auguſtanæ: ita quidem, ut hodie *diſcrimen* nullum *Politicum* amplius inter eos ſuperſit, & ſpes quoque præbeatur, frænum aliquod impoſitum iri *calamo* & *ori* Paſtorum ac Profeſſorum, ne ſeſe mutuo *condemnent*, ſed *tolerent*, ac amice controverſias inter ſe *diſputent*.

XVIII. *Ex hoc diſſidio nata ſunt duo Bella maxima* Smalcaldicum & *Bohemo*-Suecicum.

Bellum *Smalcaldicum* ita dictum à fœdere, quod Proteſtantes *Smalcaldiæ* in Haſſia inverant, cœpit ac finitum eſt anno 1547. Omnes enim *Proteſtantes* in poteſtatem *Caroli* V. pervenerunt, inprimis ipſe Elector Saxoniæ *Johannes Fridericus* captus in prælio apud Mülbergam, & *Philippus* Haſſiæ Landgravius, qui ſpontanea deditione captivum ſe Cæſari ſtitit, ſed contra datam fidem in carcere detentus fuit.

Frænum aliquod) Non aliud propoſitum nobis eſt, quam errata Auctoris hiſtorica notare, ac ſtrictim recenſere præcipua, quæ poſt illius obitum contigerunt. Hæc ergo, quæ Syncretiſmum ſapiunt, examinanda Theologis relinquimus.

(Cœpit ac finitum eſt a. 1547.) Imo cœperat jam id bellum a. 1546. à Proteſtantibus (eos intellige, qui fœderi Smalcaldico ſubſcripſerant:) 11. die Auguſti Carolo V. indictum. Nec ſequente anno tam finitum, quam ſuſpenſum fuit, novis mox ob librum Interim Proteſtantibus obtruſum enatis turbis. V. *Sleidanum, Thuanum*, alios.

Ita actum videbatur de cauſa Proteſtantium, niſi *Mauritius* novus Saxoniæ Elector repente & ex improviſo *Cæſarem* oppreſſiſſet, ac ipſi omnes de Germania victorias momento oculi extorſiſſet. Ita ſucceſſit pax *Paſſavienſis*, A. C. 1552, qua Proteſtantes plenam ſibi *libertatem* ac *exemtionem* à jugo Papali pacti ſunt. Ita tranquillitas in *Germania* usque ad annum 1518, quo ex eadem cauſa cœpit bellum *Bohemicum*, quod paulo poſt transmutatum fuit in *Saxonicum*, & denique à *Svecis* pro Germania liberanda geſtum, per innumeras ſtrages datas invicem atque acceptas, usque ad annum 1648. quo pax *Monaſterienſis* ſtatum Germaniæ in eam for-

Pax Monaſterienſis) Ex illo tempore ſatis tranquillæ res Germanorum aliquandiu fuere. Nam etſi Domus Auſtriaca ac Elector Brandenburgicus a. 1656. bello Sveco-Polonico, ac Danico etiam poſtea immixti fuerunt, ea tamen res Imperium univerſum non turbavit. Bellum vero Turcicum a. 1663. cœptum, tametſi initio Germaniæ terrorem haud levem incuſſit, à milite tunc imparatæ, mox pace finitum eſt. Inde quiete iterum frui longo tempore licuit, donec Galli a. 1672. Fœderatos Belgii Ordines bello acerrimo aggreſſi tantis uterentur ſucceſſibus, ut Germania etiam non poſſet non turbis illis involvi. Ac ſopita quidem Pace Neomagenſi a. 1679. diſſidia videri poterant, ſed Gallis intra limites ſe continere neſciis, inprimis cum Argentoratum occupaſſent, parum abfuit, ut bellum majoribus utrinque odiis exardeſceret. Interveniente tamen novo cum Turcis bello, de quo in rebus Turcicis dicemus, induciæ nuper cum Gallis in annos viginti conſtitutæ ſunt.

Quod

formam redegit, qua hodieque Dei gratia frui-mur. *Proteſtantes*, Lutherani pariter & Refor-mati, in *plenam* libertatem fuerunt aſſerti. Auſus tamen fuit *Papa* hanc pacem tanquam *Eccleſiæ* noxiam annullare; ſed cruda ejus ful-mina non magis curat Germania, quam ſtrepi-tum foliorum.

II. DE IMPERIO TURCICO.

I. *Familia* Oſmannica *Imperium Turcicum condidit*.

AN. Ch. 1300. Conditor vaſti hujus Imperii fuit OSMAN ſive OTTOMAN, ſtrenuus miles, natione Turca, qui collecta ad ſe prædo-num manu, aliquot *Aſiæ* minoris provincias oc-cupavit, ac ſedem Regiam poſuit in urbe *Pruſa* ſive *Burſia*. Et hujus Ottomanni familia in hunc usque diem ampliſſimo huic Imperio, quod *Turcicum* vocamus, præeſt. Unde *domus* vel *Porta* Ottomannica vocatur. Ejus ſucceſſo-res primo in urbem Thraciæ *Hadrianopolin*, de-inde ipſam *Conſtantinopolin* Imperatoriam ſedem tranſtulerunt; quod factum A. C. 1453. cum Mahometes II. eam urbem expugnaſſet, à quo tempore Imperium Turcicum ſupremum ſuum faſtigium attigit.

§. 2. Quanta hujus Imperii ſit *magnitudo*, exinde patet, quod tres orbis partes, *Europam*, *Aſiam*

Quod tres orbis partes) Non integras tamen, ſed ex

Aſiam & *Africam* continua ſerie complecti tur, & à *Danubio* ad *Tigrim*, à *Lybia* ad *Ruſſiam* usque extenditur. In tam vaſto Imperi non niſi quatuor ampliſſimæ urbes reperiuntur, & in quibus nervus totius Imperii Turci conſiſtit, *Conſtantinopolis* Thraciæ ſive Romaniæ, *Aleppo* Syriæ, *Alcahira* Ægypti & *Bagda* Babyloniæ: additur & quinta *Damaſcus* Syriæ

§. 3. Habet ſibi Turca etiam obnoxios (1 Reges *Tartarorum* Precopenſium in Europa, & Fez ac Marocco in Africa. (2) Principes *Arabum* *Georgianorum*, *Moldaviæ*, *Wallachiæ*, & *Transſylvaniæ*.

§. 4. Præcipua quæ ad mores & habitum Turcarum ſpectant hæc ſunt: *Siniſtra* manus ipſis dextra habetur dignior; *caput* tegunt alba tiara ſive *tulipando*, & qui ex Mahometis familia originem ſe trahere jactant, utuntur *viridi*

Atque

---

ex ſingulis regiones quaſdam. Imo ſi Ægyptum excipias, in oris Africæ precario fere Imperio Turcæ potiuntur.

Damaſcus Syriæ) Si non plures, ſextam certe, nempe *Budam* addi debere, noſtro malo didicimus, obſidione illius urbis ſummis nuper viribus magnaque ſpe ab exercitu Cæſareo ſuſcepta, ſed eventu irrito, imo fœdo ac funeſto.

Et Fez ac Marocco in Africa) Reges Feſſæ ac Marocci in Africa ſui omnino juris ſunt, neque Turcæ, quod ſciam, obnoxii unquam fuerunt. De Georgianis etiam num Turcis hoc tempore, an Perſis potius ſubjecti ſint, dubito.

Siniſtra manus) Inter militares nempe. Nam inter togatos manet honor dextræ, teſte nuperrimo Turcicarum rerum ſcriptore *Ricalto*.

Ad-

Atque hoc ſigno diſtinguuntur à *Perſis*, qui *rubro* capitis tegmine utuntur. Si quis Turca caligas *virides* geſtet, capite plectitur: indignum judicant eo colore pudenda detegere, quo Muhammed caput contexerit. Ergo in contemtum *Perſarum* plerumque utuntur caligis *rubris*, ſicut Perſæ in odium *Turcarum* caligis ex *albo* colore. Honorem exhibituri ſuo Imperatori non ſolent caput nudare, ut Europæi, ſed manu pectori admota ſe incurvare. Soli *Tartari* Precopenſes Principem ſuum nudato capite venerantur. Ædificia privata per totam Turciam ſunt tenuia, & plerumque ex ligno conſtructa: publica, veluti templa, balnea & publica diverſoria, quæ vocantur Caravanſarai, magnificentiſſima ſunt.

II. *Imperium Turcarum eſt Deſpoticum, ſive plane abſolutum.*

§. 1. *Imperator* Turcarum eſt *abſolutus* Dominus, & omnes ejus ſubditi ſunt pura mancipia, quorum vita, opes atque fortunæ omnes ſunt Imperatoris, qui eas pro lubitu invadere, & in quemcunque vult, transferre poteſt.

§. 2. Hoc Imperium ita gubernatur. *Caput* ejus eſt ipſe Imperator; proximum ab Imperatore locum obtinent illi, qui vocantur *Vezirii*, quorum plerumque ſunt plures, inter quos loco ac dignitate primus ſupremam poſt Imperatorem poteſtatem obtinet, & ab hoc primo *Vezirio* totum Imperium gubernatur, ac is omnia Imperii onera, tanquam Atlas cœ-

lum, ſolus ſuſtinet, præcipue quæ ad pacem a bellum ſpectant. *Secundus* Vezirius appellatu lingua Turcica *Kaimachan*, hoc eſt, *Vicarius* ſu premi Vezirii. Nemo poteſt fieri *Vezirius*, niſ prius fuerit *Baſſa*. Cætera Imperii negotia pe *Divanum* ſive Senatum adminiſtrantur. Reli qui Magiſtratus ſunt *Baſſa*, id eſt, Præfecti Re gnorum & provinciarum, qui alio nomin etiam appellantur *Begler-Beg*, ſive Principe Principum. *Sangiaki* præfecti territoriorum *Chiauſi* nuncii publici, *Kadiler* Judices, *Sub baſſa*, Lictores: Et denique ſupremus Horto rum præfectus, qui vocatur *Boſtangibaſſa*.

§. 3. Imperator quamplurimas habet uxo res & pellices, ſed ex quacunque prognatu fuerit filius *primogenitus*, illa habetur pro uxo re ac *Sultana* vocatur. Hodierna Sultan hujus Imperatoris Turcici mater eſt nation Polona; quapropter Imperator Turcarum, cu jus mater habet maximam poteſtatem, admodu favet Polonis. Et hæc putatur fuiſſe cauſa rui næ Ragozki Principis Tranſylvaniæ, quod ni mirum

Admodum favet Polonis) Vulgi hæc ſermonibu jactata fuiſſe memini, cum bellum Ragozio illatum à Turcis eſſet; ſed incerto auctore. Affectum cert Sultani erga Polonos dudum refrixiſſe, expugnatum à Turcis Caminecium, magnaque Podoliæ vicina rumque regionum pars Polonis erepta, docere poſ ſunt; quam jacturam num reparaturi Poloni ſint poſtquam Cæſari & Venetæ Reipublicæ ſancto fœdere nuper juncti ſunt, dies docebit.

Cauſa ruinæ Ragozi) Simplices fuerint, quibu hæc

mirum ſe contra placitum Imperatoris Turcarum, immiſcuit bello Polonico.

III. *Imperium Turcicum conſervatur ſævitia, prompta juſtitia, perpetuis bellis, abſtinentia à vino, fratrum cæde, & vaſtitate ac ſolitudine terrarum.*

§. 1. Nulli parcitur. Vezirio, Baſſæ, aut Magiſtratui; omnes ſubjacent ſecuri. Supplicia ſumuntur per *Chiauſios*, qui triſte decretum Imperatoris nigro panno involutum afferunt, ac ſtatim ſupplicia exſequuntur. In aula plerumque utuntur perſonis mutis ad ſupplicia magnatum exſequenda, ne nimirum mandata Imperatoris aliis narrare poſſint.

§. 2. Turcæ ſemper aliquod *bellum* alunt, non tam Imperii propagandi ergo, quam ut ſuos ab otio & ſeditionibus abſtrahant, ac diſciplinam militarem conſervent.

§. 3. *Abſtinentia à vino* introducta eſt lege Muhammedis, & nititur ratione phyſica, quia cum Turcæ, præſertim Aſiatici, & Africani, obtineant calidiſſimas regiones, in quibus generoſiſſima vina proveniunt, quæ facile enervant viros militares: hinc perpetua abſtinentia ſancita fuit, ac per totum Imperium Turcarum vineta ſunt exciſa ac deſolata, niſi quantum Chriſtiani adhuc ſuperſtites colunt. Sed hæc lex

hæc perſuadeantur. Fractæ Ragozii, imo enervatæ prorſus bello Polonico vires Turcas ad arma invitarunt, gentem occaſioni omni Imperii extendendi ſollicite invigilantem.

parum religioſe nunc obſervatur à Turcis, qu ubicunque poſſunt, clam ſe ingurgitant vino, & deprehenſi in facinore graves pœnas luunt.

§. 4. Præcipua ſecuritas Imperii Turcici con ſiſtit in *cæde fratrum.* Novus enim Imperato initium Imperii facit à ſtrangulatione omniun ſuorum fratrum, non odio aliquo, ſed quo aliter non poſſit conſuli unitati & concordia Imperii Turcici, quod à pluribus facile diſtra heretur.

IV. *Militia Turcica conſiſtit in* Janizari & Spahis.

§. 1. Quanquam Turcæ ingentes exercitu in hoſtes producant, pleraque tamen illa turb ad prælium eſt inutilis, ac robur exercitus tantum conſiſtit in hoc duplici militum genere: J*anizari* ſunt robur totius peditatus; *Spahi* ſunt robur totius equitatus. Utrique eliguntur ex *Azamoglanis* ſive tributariis liberis Chriſtianorum. Quippe liberi *Chriſtianorum* in infantia à parentibus abripiuntur. Hi in Turcarum lingua, religione ac moribus à teneris inſtituti, ſunt *Semi-*

A ſtrangulatione omnium ſuorum fratrum) De illo Imperatorum Turcicorum inſtituto *Busbequius epiſt. 1. p. m. 55.* & Hiſtoria ipſa teſtantur. At noſtro tamen ævo in fratres illi ſuos cœperunt eſſe mitiores. Nam & Achmedi a. 1617. defuncto frater Muſtapha ſuperſtes fuit, & tres Achmedis filii, Oſman, Amurathes, & Ibrahim, ille a. 1618, iſte a. 1623, hic a. 1640. Imperio fuerunt admoti. Confer *Boſii Diſſert. de Imp. Turc. §. 12.* Hodierno etiam Imperatori fratres eſſe, publice conſtat.

Ac

Seminarium militiæ Turcicæ, & ubi ad ætatem virilem pervenerint, vel *Janizarorum* vel *Spahorum* ordini accenſentur.

§. 2. *Turcæ* quamfacillime ingentes exercitus cogere poſſunt, ex illis, qui vocantur *Timariotæ*, & feuda ac prædia militaria ab Imperatore poſſident; quorum ingens in tanto Imperio eſt numerus, ac plusquam 435000 Timariotarum recenſentur, quorum vel minimus quinque aut ſex milites alere tenetur, ſine ullo ſumtu Imperatoris.

§. 3. *Auxiliares* copiæ, quæ vocantur *Aſappi*, ex Chriſtianis conſcribuntur, ac in bello præmittuntur, ut hoſtes primo impetu ſua cæde delaſſent; nam jactura illorum nihil æſtimatur, ut deinde ſuccedentibus Janizaris & Spahis faciliorem victoriam relinquant.

V. Claſſes *Turcarum ſunt tres*, Conſtantinopolitana, Africana, & Ægyptia.

§. 1. *Turcarum* navalis potentia non eſt adeo magna, & ipſorum naves ac remiges rudis materiæ ac bellandi imperiti ſunt. Hinc Turcia facil-

Ac plus quam 435000 Timariotarum) Aut mendum hic typographicum in numeris eſt, aut Hornius in putandis rationibus nimis fuit liberalis. Longe enim minor Timariotarum numerus eſt, juxta computationem ab Auctore *Deſcriptionis ſtatus Turcici*, quæ è Gallico idiomate in Germanicam linguam translata & *Diarii Europæi Continuationi 21.* inſerta eſt, *l. 3. c. 1.* initam.

Diſ-

facillime debellari poteſt mari, quemadmodum Reſpublica Veneta terreſtri bello impar Turcis, ultra vigeſimum annum ipſorum vires ſuſtinuit.

§. 2. Unicum tamen eſt, quod milites Turcarum contra omnes hoſtes ſolet animare, firmiſſima perſuaſio de *fatali* mortis termino, quem cujuſcunque hominis in lucem prodeuntis fronti inſcriptum credunt, & qui nulla ratione evitari poſſit. Hac Stoica fiducia animati neque peſtilentiam metuunt, neque ullum periculum ſubterfugiunt, certi ſe non perituros ante fatalem illam & inevitabilem horam. Accedit & alterum ad audaciam augmentum, quod quicunque in prælio occumbunt, eos omnes beatos fore, ac recta in paradiſum migrare credant.

VI. *Illicitum eſt inter Turcas di Religione diſputare.*

Præſes ſive Supremus *Pontifex* vocatur *Muſdi*, quaſi dicas interpres religionis. Hujus ſententiæ tanquam divino oraculo omnes ſe ſubmittere tenentur, etiam ipſe Imperator. Atque hic eſt ſupremus controverſiarum de religione judex. Diſputationes omnes de religione ſunt prohibitæ. Ex edicto enim Muhammedis non ore vel calamo, ſed *gladio* religionem ſuam propagare tenentur.

VII.

Diſputationes omnes de religione) Dubito tamen, num diſputationibus de religione inter Turcas obſiſti ulla lege poſſit, cum religio illorum, ſi *Auctori deſcriptionis ſtatus Turcici l.2.c.9.* fides eſt, in plures quam ſeptuaginta ſectas diviſa ſit.

Nul-

VII. *Liberum cujuslibet Religionis exercitium permittitur.*

Nemo inter Turcas cogitur religionem Mahometicam ſuſcipere, ſed omnibus religionibus, ſola Idololatria Gentili excepta, ſua relinquitur libertas. Atque hoc præcipue medio Turcæ Imperium ſuum per Chriſtianum orbem propagarunt, ita ut quamplurimi populi malint vivere ſub Turca, permittente libertatem conſcientiis, quam ſub ipſis Chriſtianis, præſertim ubi viget Hiſpanica inquiſitio. Neque alia ratione potentior evaſit Turca, quam quod rex Hiſpaniæ omnes Judæos & Mauros ex ſuis Regnis A. C. 1610. proſcripſit: tum enim plus quam 1200000. in Africam & ditiones Turcicas migrarunt, ſimulque artes Europæas, præſertim militares & mechanicas, Turcas docuerunt.

VIII. *Deſciſcentibus à fide Chriſtianis omnes dignitates patent.*

§. 1. Quanquam Turcæ neminem cogant ad ſuam religionem, variis tamen artibus, ſed præcipue ſpe præmiorum, dignitatum, ac divitiarum, innumeros Chriſtianos ſponte ad ſe pelliciunt. Nam cum totum Imperium Turcicum conſtet ex quatuor nationibus & ſectis, nimirum *Turcis* nativis & Aboriginibus, *Chriſtianis* apoſtatis, qui vocantur Renegati, *Chriſtianis* in fide permanentibus, & denique *Judæis*: ſoli *Renegati* ſive Chriſtiani *Apoſtatæ* ad ſupremas dignitates militiæ atque Im-

Imperii admittuntur, & nullus poteſt fieri *Vezirius* vel *Baſſa*, aut *Janizarus* vel *Spahi*, qui non ſit Chriſtianis parentibus prognatus, & fidem abjurarit. Itaque gubernatio Ottomannici Imperii tota eſt penes Chriſtianos Apoſtatas.

§. 2. Quod autem ſpectat *Turcas* Aborigines ſive nativos, nulla illorum fere habetur ratio, quia ſolus Imperator *Ottomannicus* debet eſſe origine Turca: reliquæ omnes familiæ Turcicæ excluduntur ab adminiſtratione Reipublicæ, nec admittuntur ad majores dignitates, niſi quæ ſpectant Juſtitiam criminalem & civilem, adeoque non poſſunt majores dignitates conſequi, quam ut fiant judices, quos vocant *Kadi*.

§. 3. Accedit & aliud arcanum, quo Turcæ Chriſtianos ad ſe pelliciunt, quod omnes *Turcæ*, & qui *Mahometicam* religionem amplectuntur, immunes ſunt à tributo & oneribus, ac ipſis ſolis *arma* geſtare licet. Quapropter innumeri Chriſtiani partim ut ad dignitates perveniant, partim ut à graviſſimis oneribus libe-

Nullus poteſt fieri Vezirius) Neque hoc inſtitutum ſolicite à Turcis hoc tempore ſervatur. Janizarorum certe ac Spahorum ordini Turcæ etiam nativi adſcribuntur. Neque à majoribus illos Dignitatibus plane excludi, vel *Achmedis* Veſiriorum principis, capto Neuheuſelio, & expugnata tandem Candia celeberrimi & a. 1676. defuncti, cujus pater *Kiuperli* eodem officio fuit functus, exemplum teſtatur. Vid. *Auctor Deſcriptionis ſtatus Turc. lib. 1. cap. 11. 16. & l. 3. c. 6. 7.*

Plu-

ıerentur, fidem abnegant, & fiunt *Muſelmanni* religionem Mahometicam ſuſcipiunt.

IX. *Chriſtiani per Imperium Turcicum ſunt imbelles.*

Unde non eſt, quod illorum rebellionem ıetuat *Turca.* (1) quia plerique Chriſtiani ſub nperio Turcico viventes religionem *Græcam* ·ɛ̃tantur, & *Latinos*, ſive Chriſtianos occiden-ıles, cane pejus & angue oderunt. (2) quia ınt inermes, & in totum ab antiqua generoſi-ıte defecerunt. (3) quia deprehendunt longe olerabilius vivi ſub Turca, quam ſub Chriſtia-is Principibus. Hinc plurimi per *Hungariam*, *erviam*, *Boſniam*, *Dalmatiam*, pertæſi Chri-ſtianæ dominationis ac Tyrannidis, domibus ncenſis cum ſuis liberis & opibus ad Turcas onfugiunt, à quibus modeſtius tractantur.

X. *Turcæ rebellionem patiuntur plerumq; à Præfectis Aſiæ Orientalibus.*

Idque propter viciniam *Perſarum.* Nam ſicut ·ræfecti *Perſarum* metu ſui Principis frequenter deficiunt ad Turcas; ita *Turcæ* ob eandem cau-ſam ad Perſas. Sic nuper Baſſa Alepenſis cum ·ota fere Aſia à Turca defecerat, ſed mira cal-iditate circumventus cum omnibus ſuis aſſeclis periit.

XI.

Plurimi per Hungariam, Serviam, Boſniam) Provin-cias Serviam & Boſniam omiſſas mallem, in quibus non Chriſtiani hoc tempore dominantur, ſed Turcæ ipſi. Dudum enim iſtas regiones Barbari ſibi ſubje-cerunt.

Bel.

XI. *Turcæ locum ſemel captum non reſ-tuunt, niſi armis ipſis iterum eripiatur.*

Plane diverſa ratio Turcarum ac Chriſtian-rum eſt. *Chriſtiani* poſtquam diu bella inter geſſerunt, & alter alteri multa loca eripu-runt, tandem pace facta, pleraque reſtituun atque ita æterna bella inter ſe alunt, Sed *Tur* perpetuo decreto nullum locum bello captu (niſi rariſſime) reſtituunt, idque ſibi à Muham-mede prohibitum expreſſa lege jactant. Qu-propter qui vult pacem inire cum Turcis, relinquat illis, quæcunque bello occuparun neceſſe eſt.

XII. *Hoſtes Turcarum ſunt Germani, V-neti, Poloni, Moſcovitæ & Perſæ.*

Garmanos Turca non valde metuit, neq tamen libenter eos bello aggreditur. *Moſcovi* propter fœdus cum Perſis & propter Græca religionem maxime metuuntur à Turcis; ſe Turca, ut compeſcat Moſcovitam, *Tartar* Precopenſes magno ſtipendio alit, atque e ſubinde in *Moſcoviam* immittit. Perſæ ſu jurati Turcarum hoſtes. *Cauſa* odii inter Tu-cas & Perſas eſt primo ex *religione*; quanquai enim utrique ſunt Mahometiſtæ, tamen dive-ſas ſectas ſequuntur. Perſæ enim ſunt Aliſtæ Turcæ ſunt Omariſtæ. Hinc habitu quoque ex-terno diſcernuntur. Turcæ tegmine capit

ali

bo vel *viridi* utuntur; Perſæ *rubro*. Turcæ ca-
gis rubris; Perſæ albis. Hodie Reſpublica Ve-
eta ſola jam ultra 20. annos bellum contra
Turcas pro *Candia* gerit. Germanicum brevi pa-
e compoſitum fuit, Turcis parta retinentibus.

XIII. *Duo bella maxime horrent Turcæ,* Perſicum & Hungaricum.

Perſicum ob lo[ngi]nquitatem & aſperitatem
ocorum. *Hungaricum* propter crebras arces, loca
munita, & bellandi genus Turcis inaſſvetum.
Germani enim plerumque ſclopetis bella gerunt,
Turcæ acinace.

XIV.

Bellum contra Turcas pro Candia) Compoſitum id
. 1669. fuit. Pacis leges exhibet *Continuatio 21. Diar. Europ. p. 112.* Quis vero eventus belli futurus
it, quod Veneti, Cæſari & Polonis ſancto fœdere ſo-
ciati, non dubitârunt Turcis nuper inferre, tempus
docebit.

Germanicum brevi pace compoſitum) Loquitur Hor-
nius de bello a. 1663 & 64. geſto. Aſt magnis bellum
viribus redintegravit a. 1683. Sultanus, ea quidem
ferocia, ut præteritis munitionibus finitimis, quæ ex
more bellantium primæ oppugnari ſolent, in Au-
ſtriam immitteret Vezirium, Viennamque duriſſima
obſidione premeret; quæ tamen die 2. (12) Septem-
bris, Deo favente, victricibus Cæſaris & Fœderato-
rum copiis appropinquantibus, fœdaque fuga ela-
bentibus Turcis, ſoluta fuit. In quo actu ſumma vir-
tus *Johannis Georgii* III. Saxoniæ Electoris potentiſ-
ſimi, Domini mei clementiſſimi, eminuit, qui ſini-
ſtram alam ducens primum in hoſtes impetum fortiſ-
ſime ac provide fecit, primusque in Turcarum caſtris
vexillum, victoriæ inſigne, fixit.

Non

XIV. *Ruina Imperii Turcici à Janizar* *fruſtra ſperatur.*

Nihil magis metuendum eſt Imperatorib Turcarum, quam enormis illa poteſtas, mult tudo & inſolentia Janizarorum, qui more Pr torianorum apud Romanos viventes, totu Imperium in ſua manu ſitum eſſe putant. Hi frequentiſſime apud Imperatores ſuos tumult antur, atque illis pecuniam, vel vitam etia præcipuorum miniſtrorum, pro lubitu exte quent. Sed hactenus manus abſtinuerant ab ip Imperatoribus, donec tandem A. C. 1622. au fuerunt Imperatorem ſuum Oſmanem II pub ce tanquam nefarium latronem ſtrangulare, novum Imperatorem in ejus locum eliger Hoc exemplum repetierunt A. C. 1648. cu Imperatorem Ibrahimum ſimili exemplo ſtra gularunt, ac in ejus locum elegerunt illum, q hodie imperat, Muhammedem IV.

§. 2. Quanquam vero intolerabilis licentia Janizarorum, fruſtra tamen per illos ſperat everſio Imperii Turcici, quia Janizari non d ſtructionem Imperii, ſed tantum Imperatoru quærunt.

X

Non deſtructionem Imperii) Nec eam intenderu Prætoriani olim in Romano Imperio. Aſt per facti nes tamen illorum, ſecutaſque inde clades Rom num Imperium ruinæ admotum eſt. Quidni er & Janizari, præter inſtitutum ſuum, cauſam præbe poſſent evertendæ, ſi DEO ita viſum fuerit, Re publicæ? Pr

V. Turcam Germaniam ſuperaturum incredibile.

Jactantur quidem *Prophetiæ*, jam inde usque oo. annis, Turcam cum ſuis copiis usque ad enum perventurum, atque equos ſuos Coniæ Agrippinæ aquaturum. Sed omnia illa ctenus falſa deprehenduntur, neque credibile manitus videtur, Turcas per regionem adeo unitam & aſperam penetrare poſſe.

VI. Turcarum Imperium duraturum videtur ad finem mundi.

Neque obſtat illud, quod ſit Imperium *Tyrannicum* ac violentum. Nam ab *internis* hoſtiis nihil ipſi eſt metuendum, neque etiam ab *externis* propter magnitudinem. Ita igitur ejus Imperium quoque duraturum ad finem mundi sque credibile videtur.

II. DE IMPERIO RUSSICO SEU MUSCOVITICO.

Zech, Lech & Ruſs, *tres* Fratres, *condiderunt* Bohemiam, Poloniam, Ruſſiam.

.I. HI tres *fratres* fuerunt origine ex *Dalmatia* ſive *Sclavonia*, ac circa A.C.500. ex

Propter magnitudinem) Si tamen recentioribus criptoribus, qui perſpectam ſibi Imperii Turcici im credunt, fides habenda eſt, non ea eſt magnitulo & interna firmitas rerum Turcicarum, ut ab uniis ſerio & fideliter Chriſtianis ſubrui non poſſint.

Ruſſia

ex *Sclavonia* ſive *Croatia* cum militari manu profecti in Sarmaticas regiones, tum fere deſertas, ibidem fundamenta trium regnorum poſuere, *Bohemiæ, Poloniæ, Ruſſiæ.* Nam ZECHUS cum ſuis occupavit *Bohemiam*; LECHUS tractum *Poloniæ* ad *Viſtulam*: Ruſs circa *Moſcoviam* conſedit. Hinc *Bohemi* hodieque vocantur *Zechi*, Poloni *Lechi*, & Moſcovitæ *Rus* ſive *Ruſſi*. *Ruſſia* eſt duplex, *Nigra*, quæ Polonis, & *Alba* quæ Moſcovitis paret. *Ruſſi* appellati fuere *Moſcovitæ* ab urbe Moſcovv, in quam ſedem Imperii tranſtulit circa A.C. 1312. Dux *Georgius*. In tantam autem amplitudinem excrevit potentia Ruſſorum, ut hodie à finibus *Lituaniæ* usque ad fines Oceani glacialis, & terminos ipſius Imperii Tartarici, vaga potentia dominentur. Hinc jure meritoque RUSSIA Imperiis accenſetur, quod ſub ſe complectatur *duo* Regna Tartarica, *Caſan* & *Aſtrachan*, & à mari Caſpio ac Perſarum finibus ad oceanum usque glacialem & incognitas adhuc Aſiæ interioris plagas, dominetur.

II. *Imperium* Ruſſicum *eſt* Deſpoticum.

§. I. Id eſt *abſoluta*, & omnibus *legibus* ſoluta

Ruſſia eſt duplex, nigra) Ita cum Hornio *Phil. Cluverius* etiam *l. 4. Introd. Geogr. c. 25.* Ruſſiam diſtinguit. Aliter *Starovolſcius in Deſcript. Polon. p. 35. edit. Conring.* Huic enim Ruſſia, quæ Poloniæ accenſetur, rubra; quæ ad Lithuaniam pertinet, alba: quæ Moſcis paret, nigra appellatur. Confer & *Bunonem ad Cluv. l. c.*

Ruſſia Imperiis accenſetur) Vide quæ ad p. 3. annotavimus.

Amo

Ionarchia. Tanta enim eſt auctoritas Magni
cis, ut parem in toto Orbe terrarum vix ha-
t. Nam *Moſcovitæ* longe abjectius ſerviunt,
m vel *Turcæ*, vel Tartari. Unde *Muhammed*
ſa dicere ſolebat: *Solos Moſcorum* ac *Turca-*
n Principes eſſe abſolutos ac veros dominos.
nnes igitur *Ruſſi* Magnates pariter & plebs
riſſima ſervitute premuntur, neque aliud re-
nen naturæ ipſorum convenit: nam veluti
res, quos *Aſellos* vocamus, non ſapiunt, niſi
ltis plagis contuſi: ita *Ruſſus* non fungetur
o officio, niſi *fuſtibus* adactus. Bona liber-
is ignorant. Et *graviſſima apud eos* ſervitus
, *carere Domino*. Sunt enim ex illo hominum
nere, quos *Ariſtoteles* vocavit *natura* ſervos;
eoque quo *duriores* dominos nanciſcuntur,
magis obediunt. Etiam *uxores* amorem ma-
orum ſuorum æſtimant ex multitudine pla-
rum.

§. 2. Ipſe autem *Imperator*, veluti Deus ali-
nis terreſtris colitur: illum omnia *ſcire*, omnia
ſſe credunt Ruſſi: ab eo *vitam* ſuam, ſuas
es, ſuam *ſanitatem* derivari, ſtolida *ſimplici-*
te credunt. *Voluntas* & *verba* Principis ſu-
pre-

Amorem maritorum) Idem *Barclajus in Icone anim.*
8, aliique tradunt. Sed fabulam detexit *Olearius in*
in. Moſcov. l. 3. c. 9. Ruditatem etiam Ruſſorum, ac
ervile ingenium, educationis fortaſſe rectius, quam
aturæ vitio tribueris. Nec defuerunt ex illa gente,
ui magnos aliquando animos oſtenderunt, ut ve-
um ſit Satyrici effatum: *Vervecum in patria craſſo-*
ue ſub aëre naſci ſummos ſæpe viros & magna exempla
aturos.
Viam

prema *lex* ſunt; nec ſecus ei obediendum cen ſent, quam Deo immortali.

III. *Hoc Imperium conſervatur ignorantia literarum, unione religionis, & prohibitione peregrinationis.*

§. 1. Omnes *Ruſſi* ſunt homines *ſtupidi* & *ignari* artis, atque ſcientiarum. Hinc *Scholæ* in tanto Imperio nullas habent, niſi Alphabetarias: *legere* & *ſcribere* poſſe ſupremum Ruſſicæ *ſapientiæ eſt* faſtigium. Et hoc ideo fit, ne quis quam Imperatore *doctior* evadat. *Solus* enim Imperator *omnia* ſcire debet, reliqui *nihil*: quod ſi quis plus ſcire velit, ille tanquam *perturbator* Reipublicæ, capite plectitur.

§. 2. De *Religione* inter Ruſſos non licet diſputare. Hinc nullæ inter eos *Sectæ*: idem omnes ſentiunt, credunt, amplectuntur. Ita ſoli Ruſſi conſecuti fuerunt id, quod nullum aliud Imperium per totum orbem terrarum, nimirum abſolutam concordiam in ſua religione.

§. 3. Omnibus Ruſſis ſub capitis ſupplicio interdictum eſt, ne *peregrinentur*, aut fines Imperii egrediantur. Nam Imperator non vult ſuos ſubditos *peregrinis* moribus imbui: hinc ſolam Ruſſiam exiſtimant eſſe Paradiſum, neque extra eam ullos potentes dominos reperiri. Atque hæc tria ſunt ſuprema *arcana* Imperii Ruſſici.

XI. Religioni *Græcæ* ſunt addicti.

§. 1. Hinc ſolos *Græcos* & *Ruſſos* putant eſſe vero

s *Chriſtianos*, reliquos autem omnes *Apo-*
tas: ſed inprimis *Papam* Romanum, ac Ec-
ſiam *Latinam* immenſo odio proſequuntur.
uare *Evangelicos*, tam *Lutheranos* quam *Cal-*
nianos tolerant, & *templa* ipſis indulgent:
d nunquam impetrari potuit ab ipſis, ut *Ro-*
ano-Catholicos tolerarent; quinimo ne mili-
m quidem Papæ addictum in exercitu ferunt.
omnibus Sanctis maxime colunt NICOLA-
I, qui eſt magnus Ruſſorum patronus: il-
m majori honore, quam CHRISTUM pro-
quuntur, illi omnes victorias placato, vel ſi
ſcatur, clades adſcribunt. Neminem ta-
en *cogunt* ad ſuam religionem: ſed ſi quis
orem Ruſſicam ducat, is quoque *religionem*
uſſicam accipere tenetur; nam nolunt tole-
re connubia ſuæ nationis cum hominibus diſ-
ris religionis.

V. *Limites ſuos* ſylvis & deſertis muniunt.

Extrema Imperii vacua colonis relinquunt,
terra deſerta à cultu hominum ſylveſcat, ac
nſis arboribus & imperviis teſquis defenda-
r, haud ſecus ac civitas aliqua vallo. Et hæc
s non minimam difficultatem præbet Polonis
uſſiam invaſuris, antequam per invias illas
lvas & teſqua viam ſibi aperiant.

Viam ſibi aperiant) Aperuerunt tamen noſtro ſe-
lo, ipſaque metropoli ſub Uladislao Rege po-
ti ſunt. V. infra §. X.

VI. Militia *Ruſſica conſiſtit ex* Strelic & Equitibus *indigenis, ac* Ducibus *exteris.*

§. 1. *Strelici* ſunt *Pedites* ſclopetarii, in qu bus præcipuum robur militiæ Ruſſorum con ſtit ; *Equites* omnes ſunt ex nobilitate, ſive ipſi vocant ex *Bojaris.* Et horum numerus ingens, ita ut 150000. Equitum facile in acie producere poſſint. In milite Ruſſico ſive M ſcovitico laudatur inprimis *obedientia,* & lab rum *tolerantia.* Paucis ſunt contenti, & ſi q dem *allium* non deſit, omnia ſibi adeſſe puta *Miles* eſt aptiſſimus ad oppida & caſtra defende da ; loca enim ſibi commiſſa ad extremum u que ſpiritum incredibili *pertinacia* defendun ſicut ex propugnatione arcis *Vilnenſis* in L thuania patuit, quam Poloni non niſi diutur obſidione ad deditionem cogere potuerunt. S non eadem eſt Ruſſorum virtus in *prælio* camp ſtri ; ubi plerumque à Suecis & Polonis pro gantur. Quippe *Ruſſus* quanquam valido robuſto ſit corpore, ubi tamen ſemel in fuga vertit, adeo abjecto eſt animo, ut ne mort quidem deprecetur, neque inſequentibus re ſtat, ſed pro lubitu ſe occidendum ipſis expon Conati quidem fuerunt Imperatores hanc ſi gentis imperitiam corrigere, conductis exte militiæ *Ducibus* & *Magiſtris*, unde plerumq aliqu

Exteris militæ Ducibus) Sed hos tamen ſuoru imperio ſubjiciunt, nec exteris ſumma in exerc m

liquot millia Germanorum vel *Scotorum*, in Ruſſia publico ſtipendio aluntur, ut indigenas diſciplinam militarem erudiant: ſed parum hactenus apud homines illos rudiſſimos fuit effectum, qui exteros omnes præ ſe contemnunt, neque illorum juſſis obedire volunt.

VII. *Incrementa maxima cepit ſub* Baſilio *&* Johanne *Baſilide*.

Idque ab A.C. 1500. *Baſilius* primum ſeſe appellavit CZAR, id eſt *Cæſarem*, cum hactenus *Velekikneſæ* magni Duces vocarentur. Intellexerant enim Ruſſi, quod ſupremus Princeps Chriſtianorum appellaretur CÆSAR; quapropter ne ipſo eſſent inferiores, & ipſi nomen *Cæſaris* aſſumſerunt, & ſeſe vocari juſſerunt *Czar*, quod eandem apud ipſos ſignificationem cum nomine Cæſar habet. *Johannes Baſilides* Regna Tartarica *Caſan* & *Aſtrachan* ſubegit, ac limites imperii *Ruſſici* usque ad *Perſiam* ac *Mediam* propagavit.

munera committunt; imo peregrinis indigenas miſcent, ut mutua diffidentia in obſequio retineantur.

Czar, i.e. Cæſarem) Vocabulum Moſcoviticum Czar Regem proprie ſignificare, apud Eruditos indubitatum eſt. *Si evolvas*, inquit Sigismundus Herberſteinius Comment. rer. Moſc. p. m. 12. *omnes eorum Hiſtorias, atque ſacram* Scripturam, *ubique Regis nomine Czar, Imperatoris vero Keſſar reperies.* Quod vero Ruſſorum ipſi interpretes Cæſaris titulum Principi ſuo vindicant, ſimplicitati gentis tribuendum eſt. V. *Bæclerus ſub finem Diſſert. de Sacro Rom. Imp.*

§. 2. Poſt *Johannem* Baſilidem Ruſſi ſuſce-perunt expeditiones verſus *Septentrionem* & *Orientem*, ac colonias deduxerunt usque ad Oceanum glacialem, ac innumeros populos ad *Chriſtianam* religionem ſive *Græcam* adduxerunt, non *bello*, ſed *legationibus*: cum illi oſtenderent bona & commoda, quæ ex converſatione Ruſſorum poſſent conſequi. Ita *Samajeda*, *Obdora*, *Condora*, *Jugori*, *Lucumores Molgiomai*, & quamplurimi alii populi ſponte ſe ſubjecerunt Imperatori Ruſſorum, & ab illi in fide Chriſtiana, pro captu gentis, utcunque fuerunt inſtructi. Hodie Imperium *Ruſſorum* verſus Septentrionem ac Orientem non habet certos limites, ſed magis magisque commercii ac coloniis dilatatur. Credunt hodierni Ruſſi ſuum ALEXIUM Michalovviz for-

Quin

Suum Alexium Michalovvitz) *Alexius* ille, cujus elogium apud *Johannem Reutenfels* lib. 2. de rebus Moſchoviticis c. 1. legi meretur, anno 1676. diem obiit, & filium *Fiodor* ſeu *Theodorum Alexeviz*, ſucceſſorem habuit. Sed huic breve regimen contigit anno 1682. non ſine ſuſpicione veneni à Medic propinati exſtincto. Poſt cujus obitum quam atrocibus ac cruentis turbis jactata Moſcovia fuerit, Prætoriano milite tumultuante, ac in proceres inaudita crudelitate graſſante, donec duo ſimul, exempl pane novo, Imperatorium thronum occuparent qui & hodienum tumultu compoſito quiete ſatis & majore, quam ſperari poterat, ſi modo conſtanti concordia regnant, recenti memoria tenemus, & accuratius cum tempore deſcribetur ab aliis.

Hodiequ

uintum Monarcham & *Chriſtum* viſibilem in
-ra; ſicut retulerunt fide digni in nupero bello
-eco-Polonico à Ruſſis capti, qui id ex Patri-
cha eorum audiverunt, cum Riga obſideretur,
e quo alias.

VIII. Hoſtes *Imperii Ruſſici ſunt Tartari*, Poloni, Sveci *&* Turcæ.

§. 1. Nullos infenſiores hoſtes habent Ruſſi,
iam *Tartaros*, qui ex deſertis Europæis & A-
aticis anniverſarias expeditiones in Moſcoviam
ſcipiunt, ac inſtar fulminis totam regionem
eleritate equorum ſuorum obruunt. Hi *Tar-
ari* A. C. 1230. totam Ruſſiam occuparunt &
bi tributariam reddidere, ita quidem, ut per
oo annos Tartari Moſcovitis pro lubitu Duces
darent, & adimerent. Donec tandem cir-
a A. C. 1500. *Baſilius* hanc Tartaricam ſervi-
utem excuſſit, & ab eo tempore Ruſſi exemti
uidem fuerunt à ſubjectione Tartarica, ſed
amen pacem annuis *donationibus* redimere co-
guntur, niſi totum Imperium ſuum vaſtitati ex-
onere malint; quemadmodum A. C. 1571. cen-
um millia *Tartarorum* repente oppreſſerunt
rbem *Moſcov*, ac totam in cineres redegerunt,
ncredibilique hominum multitudine in ſervi-
utem abſtracta, opibus graves in Scythiam
uam ſunt reverſi. Multoties quidem conati
ſunt Ruſſi hoc regnum Tartariæ *Precopenſis* de-
ſtruere, ſed irrito ſucceſſu, quandoquidem
Turcæ Tartarorum cauſam in ſe ſuſceperunt, ac

ſolitudines ipſæ nullum bello vel victoriæ locum relinquerent.

§. 2 Tartaris conjuncti ſunt *Turcæ*, ſed qu rara bella contra Moſcovitas gerere poſſunt, niſ ope & interventu Tartarorum. Cum ante ſeſ quiſeculum Turca vellet flavium *Tanaim* deri vare in *Volgam*. atque ita copias ſuas per mar *Caſpium* in Perſiam infundere, acerrime ſe hui conſilio oppoſuerunt *Ruſſi*, & ipſi *Tartari* cun *Coſaccis*, ac omnes copias *Turcarum* internecio ne deleverunt.

§. 3. Inter *Polonos* & *Ruſſos* ab aliquot ſeculi continua fere fuerunt bella, propter contiguo & ambiguos limites. *Poloni* prævalent certa mine campeſtri, *Ruſſi* obſidionibus & defenſio nibus urbium. Omnium inter Polonos & Ruſſo bellorum pretium eſt Ducatus *Smolensk o* & *Se veriæ*, quos *Ruſſi* aſſerunt eſſe ſuos, & *Polon* armis repetunt. Ita hodieque inter duas illa nationes acri bello certatur, præſertim poſtquan *Coſacci*, cum tota Ruſſia nigra, quam vocan *Ukreinam*, ad Ruſſos defecerunt.

§. 4

Hodieque inter duas illas) Anno 1667. 30. Jan. i pago Andruſſovienſi inducias Poloni cum Moſcis i tredecim annos pepigerunt, quarum conditiones i *Appendice contin. 15. Diar. Europ. p. 6. ſeqq.* exhibentu Ex quo tempore non à vi tantum utrinque ceſſatum ſed armorum etiam adverſus Turcas conjunctio ten tata non ſemel fuit.

Cum tota Ruſſia nigra) Ruſſia nigra Hornio eſt quæ Polonis paret. Eam vero totam ad Moſco aliquando defeciſſe, non memini. Neque Ukrei na totam Ruſſiam Polonicam, ſed ejus tantun

par

§. 4. Verſus Septentrionem *Ruſſia* non ha-
et alios hoſtes niſi *Suecos*. Præcipua contro-
erſia eſt de *Livonia*, quam cum *Johannes* Ba-
ides Magnus Dux Moſcorum occupaſſet, ali-
uæ civitates, velut *Revalia*, ſeſe protectioni
uecorum ſubmiſerunt: qui tandem ſucceſſu
morum & *Ruſſos* & *Polonos* Livonia expule-
unt, eamque ſuæ coronæ tanquam Provinciam
æreditariam adjunxerunt. Atque hæc hodi-
rni inter *Suecos* & *Ruſſos* belli cauſa eſt, cum u-
rinque pro *Livonia* poſſeſſione certetur.

X. *Clauſtra Imperii Ruſſici ſunt verſus Finlandiam & Sueciam* Emporium S. Michaelis Archangeli, *ac* Novogardia magna: *verſus Poloniam* Pleskovv & Smolensko: *verſus Tartariam* Caſan & Aſtrachan.

§. 1. *Emporium Archangeli* inter præcipua munimenta Imperii Ruſſici in Septentrione re-

partem, deſertos nempe Podoliæ ad Boryſthenem campos, complectitur. Quæ omnia rectius ex *Starovolſcii Polonia* intelliguntur.

Polonos Livonia expulerunt) Non omni tamen. Nam & hodie non contemnenda Livoniæ Auſtralis pars Polonis immediate ſubjecta eſt, & Curlandiæ ac Semigalliæ Ducatus feudali nexu Polonico Regno obſtringitur. Videatur *Inſtrumentum Pacis Polono-Suecicæ* a. 1660. §. 5. & 6.

Hodierni inter Suecos & Ruſſos belli) Bellum id jam anno 1661. fuit compoſitum. Pacis leges vide *Tomo 9. Theatri Europ. p.* 369. & *in Append. ad Contin.* 16. *Tonti Diar. Europ. p.* 51. *ſeqq.*

cenſetur, propterea quod omnia Ruſſiæ me
cimonia per Oceanum Septentrionalem ſup
Lapponiam & Finmarchiam in illud & importa
ri & exportari poſſint, prætermiſſo mari Bal
co. Primi repertores hujus navigationis fu
runt *Angli*, qui circumnavigata tota *Norvv
gia & Lapponia*, pervenerunt ad urbem S. Arch
angeli & S. Nicolai, ac oſtenderunt Europæi
poſſe cum *Ruſſis* commercia exerceri per plag
illas Septentrionales, quæ hactenus cenſeba
tur eſſe innavigabiles. Occaſio fuit bellum in
ter *Danos & Suecos*, & inter *Suecos & Ruſſo*
quod in mari Baltico tum temporis gerebatu
Cum enim exteri prohiberentur, libera com
mercia exercere in mari Baltico, ſub prætext
quod res ad bellum ſpectantes hoſtibus, præc
puè *Ruſſis*, ſuppeditarent: navigatio ab *Angl*
mercatoribus verſus ſeptentrionem fuit inſtit
ta, quæ ab eo tempore florentisſima fuit, præ
ſertim quia Magnus Dux *Moſcoviæ* maxima pr
vilegia indulſit omnibus illis mercatoribus, q
ad emporium *S. Archangeli* cum ſuis mercibu
navigarent. Inter mediterraneas verſus Sue
ciam urbes, præcipuum locum obtinet *Novo
gardia Magna*, quæ olim totius Ruſſiæ fuit ca
put, & tantæ potentiæ, ut proverbio diceretur
*Quis poteſt contra DEVM & magnam Novogar
diam?* Sed hæc jactantia fuit repreſſa à Suecis cir
ca A. C. 1610. cum *Sueci* ſub auſpiciis *Ponti* de l
Garde cum exercitu 6000. 100000. Ruſſorun
ex

Ponti de la garde) Quem *Hornius* Pontum, cum *Loc
cenius* Jacobum de la Garde vocat, *l. 8. Hiſt. Suec.*

: urbe *Novogardia* expulerunt, ac ipſam ur-
em in poteſtatem ſuam redegerunt.

§. 2. Urbs *Smolensko* eſt pomum diſcordiæ ter *Polonos & Ruſſos*: quippe alternatim il- m urbem ſibi eripiunt. Nam circa annum oo quidam Polonus nobilis, nomine Michael *linski*, ad Moſcos defecit, ac ipſis urbem *Smo- nsko* tradidit; quam poſtea Poloni acerrimo ello recuperarunt. Sed iterum in Ruſſorum oteſtatem redacta fuit, donec tandem A. C. ;11. cum tota Ruſſia factionibus civilibus eſſet iſtracta, Poloni urbem *Smolensko* recupera- ent. Sed A. C. 1634 denuo Moſcovitæ illam rbem graviſſima obſidione cinxerunt; ſed tan- a cum perfidia ſuorum Ducum, ut totus exer- itus in poteſtatem Polonorum pervenerit, ne- que unquam turpius ſuccubuerint Ruſſi. Dux olorum Generalis erat quidam Hermannus *chein*, qui ſua ſuperbia tantæ cladi cauſam præ- uit, ac propterea pertinacibus odiis à Ruſſis ad upplicium poſtulatus fuit: quanquam Patriar- ha & ipſe Imperator eum eripere conarentur, amen capite fuit mulctatus, & filius ipſius cuticis in mortem flagellatus. Sed in fatali lla & nupera Poloniæ confuſione, denuo Ruſſi *Smolensko* obſederunt, ac non illam modo, ve- rum totam *Ruſſiam* nigram ac magnam partem

In poteſtatem ſuam red gerunt) Redditam tamen poſt- ea Moſcis per tranſactionem a. 1618. inter Suecos & Moſcos initam, cujus leges *Continuator Thuani* ad h. a. exhibet.

Atque

Lithuaniæ occuparunt, atque hactenus bellun contra Polonos continuant.

X. Ruſſia *graviſſime fuit perturbata à* Pſeudo-Demetriis.

§. 1. Longa eſt Hiſtoria, longæ ambages ſumma huc redit. Quidam Impoſtor à *Jeſuit* Polonis ſubornatus & inſtructus fingebat ſe eſ *Demetrium*, Johannis *Baſilidis* filium, q *Demetrius* in infantia dudum fuerat occiſu Tanto artificio hæc fabula fuit peracta, ut h falſus *Demetrius* A.C. 1605. Imperator Ruſſo rum fuerit coronatus, adjutus copiis Polono rum & filia Palatini *Sendomirienſis* in uxore ducta; ſed cum hic *Demetrius* à Ruſſorum mo ribus & religione Græca ſe alienum oſtendere Ruſſi fraude deprehenſa, impetu in aulam fa cto, ipſum obtruncarunt. Mox alius atqu alius *Demetrius* emerſit, ac toties occiſus D *metrius* ſemper à mortuis quaſi reſurgebat. I *Ruſſi* capite deſtituti, facti fuerunt præda *Ta tarorum*, *Polonorum & Suecorum*. Nam Po loni expugnata urbe *Muſcovv*, infinitas div tias & inæſtimabiles theſauros priſcorum Du cum in prædam ſuam converterunt; ita qu dem, ut præ nimia copia *margaritas* immen pretii loco plumbeorum globorum ex ſclopet ſuis exploderent. *Ruſſi* inter ſe diſcordes, a creaverunt Magnum Ducem *Uladiſlaum* Pol niæ, alii *Carolum* Sueciæ Principes: ſed ha omn

Atque hactenus bellum) Confer annotata ad p. 4 *In*

mnia augebant mala Ruſſiæ, donec tandem uidam ex infima plebe nomine *Zacharias* Lipenovv, lanius, habitans in Septentrionali rovincia, quæ vocatur *Duina*, progreſſus in nedium dixit: *perire Ruſſiam, creandum eſſe Ducem ex Rußica nobilitate, & ærarium fido uæſtori committendum.* Hujus hominis ductu *Ruſſi* ſtatim decreverunt omnes exteros expellere & indigenam Principem eligere. *Zacharias* factus *Dux* Exercitus & *Quæſtor*, Polonos Moſcovia ejecit & Magnum Ducem elegit MICHAELEM Fedorovvitz, qui brevi tempore Ruſſiam reſtituit, & cum *Suecis* ac *Polonis* pacem inivit, cujus hodie filius ALEXIUS Michalovvitz Ruſſorum imperio potitur.

XI. *Fruſtra aliquoties conati ſunt Mercatores per* Moſcoviam *&* Perſiam, *terreſtri itinere, in* Indiam *commercia exercere.*

§. 1. Conſilium hoc jam ſesquiſeculo fuit agitatum, ut commercia aromatum & aliarum mercium Indiæ Orientalis, Luſitanis eriperentur, qui longa & periculoſa Africæ circumnavigatione ſoli illas divitias occupabant. Propterea civitates maris *Balthici* exiſtimabant breviori compendio per *Moſcoviam & Perſiam* poſſe exerceri illa commercia, per fluvium *Volgam* & mare *Caſpium*, unde facile merces poſ-

Imperio potitur) Vide ſupra ad pag. 52. annotata.

ſent deportari fluvio *Duna* Rigam, vel fluvi
Duina ad oppidum Archangeli.

§. 2 Hoc conſilium circa A. C. 1636, Du
Holſatiæ FREDERICUS magnifica legation
in Ruſſiam & Perſiam miſſa denuo ſuſceperat
ſed irrito ſucceſſu, quandoquidem aliæ natione
id impedire conabantur. Quam totam legatio
nem *Olearius* prolixe deſcripſit. Hæc de tribu
Imperiis.

CAP. II.

DE REGNIS.

I. Regna *ſunt vel* Occidentalia, *vel* Se ptentrionalia.

II. Occidentalia *ſunt* Hiſpania, Galli & Britannia.

III. Septentrionalia *ſunt* Dania, Sueci & Polonia.

DE REGNO HISPANIÆ.

I. Potentiam *Hiſpanorum fundavit* Fer dinandus *Catholicus*.

(1) PEr conjunctionem *Arragoniæ, Caſtili Siciliæ, Neapolis & Navarræ* (2) dete ctione & occupatione Novi ORBI (3) conjugio filiæ ſuæ *Johannæ* cum *Philip* Archiduce Auſtriæ. Atque ita obſcurum ha tenus Hiſpaniæ Regnum, repente ſpem ac ſuc ceſſum quintæ alicujus Monarchiæ concepi

T

ıtulus fuit Ferdinando tributus Regis *Catholi-*
, haud obſcuro omine, Hiſpanos totum or-
em terrarum ſua pontentia, ſed inani ſucceſſu,
ſiſtentibus Gallis, complexuros.

I. *Summum Incrementum & Decre-*
mentum Hiſpania ſub Philippo II.
accepit.

Per acceſſionem Portugalliæ. Ita tota *Hi-*
ania in unius Regis poteſtatem conceſſit, ac
otum terrarum orbem complexa fuit. Unde
nagnifica illa de Hiſpanorum immenſis domi-
iis elogia; *Solem* in Hiſpaniæ Regis territorio
emper *oriri & occidere*; & quæ alia quamplu-
ima apud *Oratores* vel *Poetas* occurunt, nul-
a vanitate aut adulatione conficta: quandoqui-
dem quod antiqui Poëtæ de *Auguſto*, & aliis Im-
peratoribus finxerunt, id in *Hiſpanis* ſuperiori
ſeculo completum fuit. Nam ſola *Hiſpania IV.*
orbis terrarum partes præcipuas, *Europam*, *A-*
fricam, *Aſiam & Americam* complexa fuit, ac
plus terrarum & hominum occupavit, quam *o-*
C 7 *mnes*

Regis Catholici) Non ita hæc accipienda ſunt, ac ſi intuitu civilis potentiæ Catholicus ſalutari Ferdinandus voluerit. Nemo enim ignorat, ob debellatos & pulſos Regno Mauros titulum hunc ab Alexandro VI. Pontifice Romano conceſſum Ferdinando fuiſſe. Confer tamen, quæ Cl. *Becmannus* in *Notitia Dignitatum Illuſtrium* Diſſert. 2. c. 2. annotavit.

Complexa fuit) Non integras tamen, ſed ex ſingulis quasdam. Quod notandum hic perinde fuit, ac ſupra de Imperio Turcico th. 1. §. 2. Poſſent enim hæc tironibus imponere.

Uni-

mnes antiquæ Monarchiæ, ſi vel in unum co
pus compingantur. Sed ſicut *Portugallia* i
crementum; ita *Batavia* decrementum *M*
narchiæ imaginariæ *quintæ* fecit, & plus cit
ſubſiſtere juſſit.

III. *Hujus* vaſtiſſimi *Regni membra conjunguntur duabus* Claſſibus.

§. 1. Unicus *defectus* in hoc ingenti Regn
Hiſpanico à Politicis deprehenſus fuit, quo
membra ipſius per totum orbem diſperſa, hau
recte ad mutuam *defenſionem* vel *auxilia* con
jungerentur. Sed huic vitio remedium hoc re
pertum fuit, ut *duabus* claſſibus, veluti *ner*
vis, omnes partes hinc inde diſperſæ conjun
gerentur. Aluit igitur Rex Hiſpaniæ dua
claſſes perpetuas, unam in *Oceano*, qua *Indi*
am Occidentalem defendit: alteram in mar
mediterraneo, qua *Italiam* Hiſpaniæ conjun
git: *tertiam* aliquoties volebat addere, qua pro
vincias *Belgicas*, Oceanum *Germanicum*, a
mare *Balthicum* complecteretur; ſed irrito ſem
per ſucceſſu. Quotiescunque enim Hiſpani
ca claſſis in mare *Septemtrionale* deſtinabatur,
ſemper *confracta* ac *peſſundata fuit*; Quod do
cent *Claſſes* Hiſpanicæ anno 1588. & 1639. inter
Flandriam & Angliam miſerabili clade oppreſ
ſæ Nam claſſis anni 1588. tantæ fuit potentiæ,
ut

Unicus defectus) Imo notati à Politicis jam olim plures fuere, quorum pleroſque Auctor ipſe infra th. VI. & ſeqq non diſſimulat. *Nulla*

omnibus marium peritis vocata fuerit IN-
INCIBILIS: quippe quæ plus quam 30000.
ilitum ſuis alveis complectebatur, cui ſeſe pari
m numero militum conjungere debebat Dux
arma, Belgii Gubernator. Sed omnis ille ap-
aratus intra paucos dies à Belgis & Anglis fuit
iſſipatus; ita ut vix paucæ naves in Hiſpaniam
actæ ac laceræ remearint. Neque minor appa-
atus fuit anno 1639. cum *Hiſpanica* claſſis de-
uo fretum *Anglicum* ingreſſa, paucis diebus
irtute Martini TROMPII (cujus memoria in
enedictione) Archithalaſſi, aperto prælio fuit
eleta; ita ut mare *Germanicum* Hiſpanorum
ortunæ ſemper fuerit infeſtum.

IV. *Regnum* Hiſpaniæ *debilitatum fuit à* Belgis & Portugallis.

§. 1. Nulla potentia humana reſiſtere potuiſſet *Hiſpanicæ* magnitudini, quo minus totum orbem terrarum ſuo Imperio complecteretur, ſi *Belgicas* provincias ea cum manſuetudine regere potuiſſent, ne ſe illorum imperio ſubducerent.

Nulla potentia humana) Magnificentius hæc ad extollendam Belgicarum provinciarum potentiam, quam verius dicuntur. Certe cum nupero bello non Fœderati tantum Belgii, ſed & Germaniæ vires Fœdere ſibi adverſus Gallos junctos Hiſpani haberent, exemplo tamen ſuo docueruut, quam incerta omnia ſint, quæ à prudentia & potentia humana ſperantur, ſi DEO aliter fuerit viſum; quantumque valeat Rex unicus ſuo arbitratu rem gerens, omnibusque ſubſidiis à natura & fortuna inſtructus, contra multos Fœderatos.

rent. Quæ enim vis reſiſtere potuiſſet, ſi Be
gicæ claſſes pro Hiſpanis in Septentrionem pu
gnaſſent? Sed Deus pertæſus ſuperbiæ Hiſp
nicæ, PHILIPPUM II. turpiter errare, ac con
tra omnes regulas politicas peccare paſſus fui
ut exiſtimaret Belgarum libertatem terrore ed
ctorum ac ſuppliciis p ſſe infringi; tam infeli
ſucceſſu, ut cum *Belgæ* viderent, *Hiſpanos* ab
ſolutam dominationem velle introducere, de
ſperata audacia, ipſi exiguis viribus, ſed anim
pro libertate in mortem obfirmato ſeſe oppoſ
erint, ac bello octoginta annorum tandem ex
torſerint Hiſpanis confeſſionem ſui erroris, a
ipſos hanc regulam docuerint; Liberis gentibu
libere eſſe imperandum.

§. 2. A. C. 1640. iterum defecit *Portugallia*
ac dimidiam fere partem Imperii Hiſpanici ſe
cum abſtraxit, ita ut hodie Rex Hiſpaniæ no
niſi dimidiam magnitudinem Majorum ſuorun
obtineat. Actum fuit acriter de *Portugallia* de
bellanda, verum irrito ſucceſſu, cæſis ad *Evo
ram* Caſtilianis memorabili ad omnem poſteri
taten

Dimidiam fere partem) Difficile hoc demonſtrat
fuerit. Luſitanorum enim in India opes florentiſſimi
Hiſpanorum in Europa provinciis comparari non poſ
ſunt; & majora utique ac opulentiora ſunt, quæ in
America Hiſpani poſſident.

De Portugallia debellanda) Pax inter Hiſpanos &
Luſitanos a. 1668. mediante Magnæ Britanniæ Rege,
ſancita eſt, cujus leges apud *Cajetanum Paſſarellum*
ſub finem libri 9. de Bello Luſitano, nec non Tomo X.
Theatri Europæi ad h. a. alibique extant.

Pax

nen prælio, JOHANNE II. Auſtriaco, ne id fatali omini deeſſet, Imperatore.

V. *Hoſtes* Hiſpanorum *perpetui ſunt* Galli.

§. 1. Poſtquam Ferdinandus Arragonius tot egnorum conjunctione fundamenta poſuerat uintæ alicujus Monarchiæ: GALLI, qui hacnus *Hiſpanos* tanquam impares neglexent, ab eo tempore perpetuis quaſi bellis creentem eorum potentiam defatigarunt. Quod primis factum fuit, cum CAROLUS V. Rex iſpaniæ Imperium quoque Germanicum concutus fuiſſet. Hinc atrocia illa bella inter *Calum V. & Franciſcum I.* inter *Philippum II. & enricum II.* Sed Philippus II. cum Galliam is conatibus tam pertinaciter adverſari videt, non bello, ſed factionibus florentiſſimum ud regnum ſtatuit opprimere; in quem finem ccitavit Sacram Ligam, ut tum vocabatur, qua er triginta fere annos Galliam miſerrime afflit, donec tandem Henricus IV. velut novus aquis Hercules, capita illius hydræ contunderet, c partim ferro reſecaret, partim igne exureret. a Gallia recuperavit antiquum animum, ac iſpanicæ potentiæ conſtanter iterum ſe opponit; donec tandem a. 1659. inter Hiſpanos atue Gallos poſt diuturnum 26. annorum bellum ax conjugio fuit ſancita.

§. 2,

Pax conjugio fuit ſancita) Nec diuturna tamen lla fuit. Nam poſt Philippi IV. obitum provincias

§. 2. Eſt autem inter Gallos & Hiſpanos co trarietas quædam naturalis, ita ut omnia hab ant contraria, neque minor ſit diſparitas int duas illas nationes, quam inter aquam & igner ut peculiari libello illa Gallorum ac Hiſpan rum repugnantia fuit deſcripta. Ita nunqua poteſt ſe movere alterutra natio, quin ſtatim tera ſit in armis, ac ſeſe conſiliis ipſius opp nat.

cias iterum Belgicas Hiſpanis ſubjectas armis R Galliæ a. 1667. invaſit, conjugi Mariæ Thereſiæ tiones, quas ad eam jure devolutionis ſpect contendebat, tametſi omni in paternas provin as ſucceſſioni jurata renunciaſſet, vindicatur Et tum quidem altero ſtatim poſt anno pax, Re Magnæ Britanniæ & Fœderatorum Belgii Or num arbitrio, Aquisgrani ſancita fuit, per qu non contemnendæ in Belgio urbes Galliæ Reg ceſſerunt, moxque novus velut obex ulteriorib Gallorum in Belgio progreſſibus viſus eſt poſit triplici, ut dicebatur, fœdere inter Anglos, Su cos, & Batavos conſtituto. Aſt quam parum ej modi fœderibus tribuendum ſit, nunquam illuſt ori exemplo patuit. Rex Galliæ etenim, acerb ſima adverſus Fœderatos Belgii Ordines, quos pr cipuos illius architectos habebat, ira accenſus, n ante quievit, quam ſoluto per varias artes fœd re illo; ſicque poſtquam conciliaſſet ſibi Suec ac in apertam armorum ſocietatem Anglos pelle iſſet, acerrimum bellum Batavis a. 1672. intulit, poſtea vicini in Belgio Hiſpani, Batavorum part amplexi, non potuerunt non involvi. Quæna belli illius longe lateque ſparſi fata fuerint, ex diſſe nondum memoria noſtra potuit, & fuſe multis, elegantiſſime à clariſſimo polyhiſtore C. *Schurtzfleiſchio*, in continuatione Epitomes Hiſt ri

VI. Conſilia & actiones Hiſpanorum ſunt lenta & tarda.

§. 1. *Hiſpani* cum ſint temperamento me-
ncholico & atra bile abundent, hinc omnes
ſorum actiones & conſilia tarditatem & nimi-
n gravitatem repræſentant, ita ut plerumque
ccaſiones rerum gerendarum prætermittant,
ım momenta rerum nimia ſcrupuloſitate ex-
endunt. Sunt potius *Fabii*, quam *Marcelli*,
ınctatores, quam feſtinantes. Hinc tanta in-
ter

---

cæ Sleidani enarrarum eſt: ut vero pace tandem
ieomagenſi a.1679, finitum ſit, Acta negotiationum,
actorumque leges abunde docent. Nempe Fœde-
ati quidem Belgii Ordines amiſſa recuperarunt: Hi-
[illegible], receptis quibusdam urbibus, quas priori bello
[illegible]erant, Comitatu Burgundiæ & ampliſſimis in
Belgio ditionibus ac oppidis exuti fuerunt, luendum-
que adeo Hiſpanis fuit, quod Batavi peccaverant.
Neque ſic tamen tranquillæ illis res fuerunt, Gallis
am non aperto quidem bello, ſed juris prætextu,
mperium per Belgicas ditiones latius indies propa-
gantibus, ut Rex Hiſpaniæ tandem uti diutiùs pati-
entia non potuerit, ſociorumque magis quam pro-
priorum armorum viribus confiſus bellum Gallis,
ſtupente Europa, palam a.1683. indixerit, ſed eventu
expectationi minime reſpondente. Nam negante ſup-
petias magnæ Britanniæ Rege, & Fœderati Belgii Or-
dinibus, in quibus collocata forſan maxima ſpes fue-
rat, à bello plane abhorrentibus, ac Gallis interea
Belgicas Hiſpanorum ditiones miſere devaſtantibus,
nullum aliud afflictis rebus remedium fuit, quam ut
Rex oblatas à Gallo in viginti annos inducias, amiſſo
jam Lucenburgo, admitteret.

In

ter ipſos & Gallos eſt naturarum contrariet
cum Galli in omnibus actionibus ſint præcipi
ac feſtinabundi, qui *furore* potius & *impet*
quam *conſilio & ratione* res ſuas adminiſtra
Quapropter Gallorum *levitatem* Hiſpani
conſtantia frangunt, non ſecus ac rapida flumi
rupibus franguntur. Quanquam igitur Ga
plerumque ſuperiores ſint bello, tamen conſi
& mora Hiſpanorum, fructum victoriarum f
amiſerunt, ac in contractibus pacis plerumq
inferiores deprehenduntur.

VII. Hiſpani *affectarunt Monarchiam quintam.*

§ 1. *Cauſa* fuit inuſitatum illud incrementu
Hiſpaniæ per *Americæ* detectionem: cum præ
terea fortuna certatim ampliſſima Regna & p
tentisſimos populos illorum Imperio add
Hinc Hiſpani immenſis opibus ſuis ac dition
bus freti ſpem alicujus *novæ*, h. e. *quintæ* Mo
narchiæ conceperunt, atque in illo conſilio
non absque manifeſta ſpe, ad noſtra usque tem
pora perſeverarunt. Habent *Germaniam* ſi
obnoxiam propter affinitatem domus Auſtriac
Itali

Inferiores deprehenduntur) Contrarium docent Pa
Pyrenæa a. 1659, Aquisgranenſis a. 1668, Neomagen
ſis anno 1679, nuperæque vicennales induciæ. Adeo
quæ Auctor hic ediſſerit, ad ſuperiora potius, quam
noſtra tempora quadrant, quibus Galli quoqu
conſiliis artibusque fœdera tractandi, aliis minim
cedunt.

Hiſpani affectārunt Monarchiam quintam) Pro calu
mnia id Hiſpani habent. *In*

lia ipſis magnam partem erat addicta; ſola
llia & Anglia immenſæ ſpei ſeſe opponere
terant. Sed *Galliam* perturbabant factionibus
nctæ Ligæ: *Angliam* ſperabant expugnari
ſſe prævalida illa claſſe A. C. 1588. Ita *Belgas*,
orum tunc exiguæ vires, facile ſub poteſta-
m venturos. Sed omnia hæc conſilia ſucceſſu
ruerunt, ac tantum abeſt, ut Hiſpania *Monar-
iam* Europæ conſequeretur, ut potius pleri-
ie Reges & Principes ſeſe quàm acerrime op-
oſuerint huic Hiſpanorum ambitioni, præſer-
n à quo tempore Cardinalis *Richelius* Gallorum
otentiam adminiſtravit, cujus etiam induſtria
uſitani defecerunt, ita ut nunc Hiſpania, inte-
ino ac domeſtico hoſte laborans, & immenſis
adibus fracta atque imminuta, ægre præſentem
um ſtatum tueri poſſit, & conſilia Monarchiæ
onſequendæ deponere cogatur.

§. 2. *Prætextus* conſequendæ hujus Monar-
niæ erat defenſio & propagatio religionis *Ca-
holicæ*, cujus ſe ſupremum Protectorem Rex
Hiſpaniæ venditabat, & *Hæreticorum*, ut vo-
antur, exſtirpatio. Nam his duabus rationi-
us Hiſpani omnes ſuas ambitiones palliare
ierunt ſoliti, quod non ſtudio potentiæ am-
lificandæ, ſed pro *defenſione* Eccleſiæ Roma-
o-Catholicæ, & ad exſtinguendas *hæreſes*,
ellum ſacrum gererent. Sed hæc pia fraus ad-
eo

Inteſtino ac domeſtico hoſte) Luſitanos Hornius in-
uit. Quos inter & Hiſpanos pacem tandem a. 1668.
oaluiſſe ſupra jam monuimus.

Neque

eo fuit deprehenſa ab ipſis Catholicis, ut ho
non niſi cum ludibrio illa uti poſſint.

VIII. Hiſpania *laborat inopia* pecuniæ & hominum.

§. 1. Quanquam *Hiſpania* auro & arge
Americano totum orbem impleverit, ipſa tam
adeo eſt exhauſta, ut vix alia moneta, qu
cuprea utatur; ac præſertim Belgæ, cum b
lum Hiſpanicum duraret, moneta cuprea ing
ti numero clam illata, aurum & argentum H
ſpanicum ad ſeſe tranſtulerunt. Ita ut mirab
quodam modo Hiſpania inter infinitas op
ſemper ſit *inops* ac bulimia laboret, & nunqua
ſatiari poſſit opibus, quas ex America advehi
immenſis.

§. 2. Nec minor hominum eſt indigenti
Nam cum Hiſpania ingens terrarum ſpatiu
ambitu ſuo complectatur, pauci tamen *Inco*
pro tanto corpore reperiuntur, & magnam pa
tem deſolata atque inculta jacet. *Cauſa* rep
ritur triplex. (1) propter colonias, quas in *A*
mericam & Indiam Orientalem frequentiſſ
mas duxit. (2) propter bella externa *Italica &*
Belgica, quæ omne robur Juventutis Hiſpan
cæ exhauſerunt. (3) ob proſcriptionem *Ju*
dæorum & Maurorum. Nam A. C. 1610. e
Hiſpania pulſi fuerunt novi Chriſtiani, h.e. qu
cunque ex Mauris abnegato Mahomete religio
nem Chriſtianam amplexi fuerant. Horur
numerus ſuperavit plus quam duodecies cen
tena millia hominum; ita, ut integræ in Hi
ſpani

nia provinciæ deſolatæ jaceant, quæ olim
runt populoſiſſimæ.

§. 3. Contra hanc hominum inopiam varia
ogitata fuerunt conſilia, ſed præcipuum in
conſiſtebat, ut matura *conjugia* & pro-
atio liberorum multis privilegiis & immuni-
ibus promoverentur. Si quis decimo octa-
anno ætatis uxorem duceret, liber erat à tri-
to. Si quis ſex liberos maſculos ſimul vi-
ntes procrearet, is majoribus adhuc dignita-
us fruebatur.

IX. Hiſpani exteris populis ſunt exoſi.

Propter mores *ſuperbos & tyrannidem.* In-
imis *Inquiſitio* Hiſpanica omnes populos
hriſtianos odio & terrore Hiſpanorum imple-
t, neque alio argumento *VVilhelmus*, Prin-
ps Auriacus, acrius incendit Belgarum ani-
os, quam quod diceret: eos *homines vivos*
mburere propter religionem.

X. Philippus II. *controverſiam* Gallis *primus movit* de præcedentia.

Regem *Galliæ* inter omnes Reges Chriſtia-
os primum obtinere locum, nemo in dubi-
m vocavit, usque ad tempora Philippi II. Re-
is Hiſpaniæ, qui Gallis litem movit de præce-
entia, non alio argumento, niſi quod ma-
or ſua eſſet potentia, quam Gallorum. Con-
roverſia illa acerrime non tantum inter poli-
ticos

ticos *calamo*, verum etiam inter milites b
fuit diſceptata, neque hactenus finiri pot
quandoquidem duo potentiſſimi competito
nullius arbitrio ſuam cauſam volunt comn
tere. Ita quotiescunque conveniunt Leg
Gallorum & Hiſpanorum, neuter præponi
let, ſed variis artibus *ambigua* illa lis ita
ctatur, ut uterque ſuam dignitatem quaſi in
gram retineat, neque alteri quicquam de
prærogativa concedat. Magno ſe JUDI
quisque tuetur.

X. Hiſpani *exteras Nationes* Caſtellis *in officio continent*.

§. 1. Præcipua Caſtella Regni Hiſpaniæ p
Europam ſunt tria: *Mediolanenſes, Neapolit*
num & Antvverpienſe. His tribus veluti fr
nis coërcet exteras nationes ſibi ſubjectas, qu
ſcit Hiſpanicum Imperium non niſi *metu* ac
coactas tolerare.

§.

Neque hactenus finiri potuit) Non ignota tam
nova ſunt conventa, occaſione jurgiorum int
utriusque Regis Legatos Londini a. 1661. natorum
Hiſpanis extorta, quibus cautum fuit, ut Hiſpan
Regis Legati præſentiam ſuam ſubtrahant ſolenn
bus congreſſibus, ubi intellexerint, Galliæ Reg
Legatos iis adfuturos. Quo ipſo præcedentiam R
gi ſuo aſſertam, Galli contendunt. Vide *Priolu*
l. 20. de rebus Gallicis.

Neapolitanum) Niſi malis *Neapolitana.* Tria
nim caſtella coërcendæ Neapoli erecta ab Hiſpan
eſſe, ſatis conſtat.

Bra

§. 2. Conſtituerant Hiſpani per XVI. Pro-
cias *Belgicas* in ſingulis urbibus *caſtella* con-
e, ut *Belgas*, quantumvis reluctantes, ſub
one ſua continerent; ſed conſilium hoc adeo
infelix, ut hæc una ex præcipuis motuum
umultuum cauſis fuerit. Neque unquam
us exarſit vindicandæ libertatis ſtudium,
m quotiescunque Hiſpani *caſtella* ſtruere
abantur. Quemadmodum apparuit *Ultraje-*
Groninga, & alibi.

XII. *Clavis* Americæ *eſt portus* Havana.

Hiſpani Americam, portu *Havana*, velut cla-
quadam & ſibi *aperiunt*, & exteris nationi-
claudunt. Eſt autem illud unicum potentiæ
panicæ per Americam firmamentum. Hinc
ſſes Hiſpanicæ emittuntur in Europam, & ex
ſpania miſſæ recipiuntur. Quicquid auri &
enti America ſuppeditat, illud omne portu
vana recipitur, qui tot arcibus & propugna-
is eſt munitus, ut omnium judicio inexpu-
abilis cenſeatur: quapropter quicunque clas-
us auriferis Hiſpanicis inſidiantur, illi ſemper
ca Havanam excubias agunt. Certe non alia
divitias Americanas in Hiſpaniam deferri
ſſe patet, quemadmodum Hollandis a. 1629.
n feliciter is conatus ceſſit, ut totam claſſem
ſpanicam ex portu Havana egredientem cum
nibus theſauris absque cæde & ſanguine, mo-
ento quaſi oculi interceperint.

XIII. Divitiæ *Hiſpanorum conſiſtunt in* America.

§. 1. In *America* Rex Hiſpaniæ poſſidet *in*
exhauſtas auri & argenti venas, quæ tantam co
piam divitiarum ſuppeditant, ut *Hiſpani* profi
teantur, niſi bello Belgico iſtæ opes fuiſſer
exhauſtæ, ſeſe omnes ſuas ædes *auro & argen*
contegere potuiſſe. Incredibilia ſunt, quæ d
immenſis opibus ex America in Hiſpaniam de
latis referuntur. *Fodinæ* illæ reperiuntur partin
in nova Hiſpania *Mexicana*, partim in *Peruvia*
ubi exſtat mons *Potoſi*, totus argento refertus
ita ut vix ſufficiens hominum copia reperiri po
ſit, ad opes illas ex terra eruendas; quanquar
nunc paulatim illam ubertatem exareſcere
concuſſis vel abſorptis terræ motu aliquot mon
tibus, fama referat.

§. 2. Accedit haud minus lucrum ex præ
ſtantiſſimis quibusdam mercimoniis, quæ e
ſola America inde in reliquam Europam def
runtur, inter quæ principem locum obtin
vermiculus quidam, ex quo conficitur præſtan
tisſimus & ſummi pretii color purpureus, q
vocatur *Cuchenillie.* Accedit immenſa *ſaccha*
copia, cujus tantam multitudinem *Braſilia* pro
fundit, ut ſola totum orbem eo condimento im
plere poſſit.

§. 3

Braſilia profundit) Braſiliam vero non Hiſpanis, ſe
Luſitanis hoc tempore ſubjectam eſſe, quis ignorat
Unde Hiſpaniæ divitiis emolumenta, quæ ex Braſil.
proveniunt, male accenſentur.

N

. 3. Sed hoc infortunii acceſſit Hiſpanis,
d frequentiſſimis *naufragiis* Oceanum im-
nt, antequam illas opes in Hiſpaniam de-
e poſſint: Integræ ſæpenumero *claſſes* ab
o mari cum omnibus opibus abſorbentur,
ſertim in freto *Bahama*, quod atrociſſimis
peſtatibus infeſtum. Spirat enim ibi qui-
n ventus, quem vocant *Orcanem*, cujus tan-
ſt violentia, ut integra navigia demergat.

V. Americam *incolunt tria Hiſpano-rum genera: Hiſpani, Criolii & Meſtecii.*

. 1. Hiſpani vocantur illi, qui in ipſa Hiſpa-
nati, ex ea in Americam quotannis mittun-
Hi omnes fere dignitates ac ſupremos Ma-
ratus occupant, tam in *Politicis*, quam *Ec-
aſticis rebus*, ac reliquos omnes dura ſervi-
opprimunt. Quippe Rex Hiſpaniæ omnem
ciam ſuam in Hiſpanis, extra Americam
s, collocat.

. 2. *Criolii* vocantur, qui ex Hiſpanis paren-
s, ſed in ipſa America ſunt nati. Hi nu-
o quidem & multitudine prævalent, ſed nun-
m poſſunt pervenire ad aliquam dignitatem
joris momenti. Hinc implacabile odium
r *Hiſpanos* Europæos & *Hiſpanos* America-
, qui vocantur Criolii, adeo quidem, ut
olii quamcunque nationem Europæam ad-
terent, dummodo ab oppreſſione Hiſpano-
n Europæorum liberari poſſent. Atque hinc

præcipuus Regi Hiſpaniæ metus amittendæ A-
mericæ, ſi aliquando *Crielii* proprium ſibi R
gem, excluſis Hiſpanis, imponant.

§. 3. *Meſtecii* vocantur, qui ex parentib
Hiſpanis ac *Americanis* mixtim nati ſunt.
hi *Meſtecii* fere contemtim ac ſerviliter habe
tur, ac mixtam ex Hiſpanis & Americanis n
turam obtinent.

XV. *Hiſpani milites poſt* victoriam *tumultuantur*.

§. 1. Sicut *Germani* ante, ita Hiſpani pc
prælia ſtipendia per ſeditionem poſcunt, neq
ullus miles magis poſt victoriam obtentam m
tuendus propriis dominis, quam Hiſpanus; i
quidem, ut in *Belgio* ſuperioribus annis ho
rendos tumultus excitaverint, ac plus dam
intulerint Regi Hiſpaniæ per tumultum, qua
commodi acceperat ex ipſorum victoriis. T
multuantes creant ſibi ſupremum Præfectu
quem vocant Electum: is ſibi adjungit aliqu
veluti *Aſſeſſores*, ac formam Reip. ſtrictam
ſeveram introducunt. Omnes, qui vel mir
mum contra juſſa militaria delinquunt, mo
inexorabiliter puniuntur. Proximum eſt,
occupent urbes, ac illas ut proprium *patrim*
nium invadant, donec ſibi omnia ſtipendia pl
ne ſunt perſoluta. Sed unicum exemplu
ſufficiat, direptio Antverpiæ A.C 1576, u
Hiſpani tumultuantes ditiſſimam totius orb
terrarum Urbem, miſerabiliter diripuerun
incenſa & combuſta *Curia*, civium multis m

lib

us occiſis, ditiſſimis mercatoribus ſpoliatis,
apud Stradam & alios belli Belgici Scripto-
videri poteſt.

XVI. *Neapolitani in rebelliones ſunt proni.*

Intra annos 460. Neapolitani 28. inſignes re-
lliones commiſerunt, Sed omnium famo-
ſima fuit, quæ accidit A. 1647. cum quidam
ſcator nomine *Thomas* Angelus, ſive ut Itali
quuntur, *Mas* Angello, totam civitatem
eapolitanam horribili tempeſtate & tumultu
mmovit, plusquam 200000 civium ſolo nu-
gubernavit, ac pro arbitrio dominatus fuit.
uravit hæc rebellio non amplius decem die-
is, intra quos *Mas* Angello brevem ſuam Ma-
ſtatem; a ſicariis occiſus, finivit. Exſtat to-
ejus rei hiſtoria tot mirandis caſibus referta,
niſi noſtris temporibus accidiſſet, fabulis poſ-
t annumerari.

§. 2. Quapropter Reges Hiſpaniæ cum vide-
nt *Neapolitanos*, tanquam ferocem aliquem
effrenem equum, leviſſimo impulſu in furo-
m & curſum abripi, (nam etiam equo *effreni*

Non amplius decem diebus) Nec tamen cum Thoma
ngello rebellio ipſa exſtincta fuit. Nam mox po-
ulus ductorem poſt alios Henricum Guiſium nactus,
raviori & in alterum annum continuata ſeditione
ctari cœpit. Quo intervallo quæ geſta fuerint,
Guiſius ipſe libro peculiari expoſuit. Eandem, ſed
multis à Guiſii relatione diverſam Hiſpani tradide-
unt. Confer & *Theatri Europ. tom 6. paſſim.*

Pati

pro inſigni & ſymbolo utebantur:) tribus ſtellis firmiſſimis tanquam frenis quibusdam ephippiis hunc ferocientem equum caſtigari & ſeſſorem, hoc eſt, Regem ſuum pati doc runt. Quemadmodum ea de re *Trajanus* B calini pluribus videri poteſt.

II. DE REGNO GALLIÆ.

CANON I.

Regnum Galliæ fundavit Ludovicus XI.

LOquimur de ſtatu *hodierno* Regni Gal cujus prima fundamenta poſuit *Ludov* XI. circa A. C 1460. Ille enim primus dic miſiſſe Reges Galliæ *hors de page*, id eſt, al lutos Dominos eos feciſſe, Quibus auten tibus hoc conſecutus fuerit, prolixe *Phili* Cominæus commemorat. Tribus enim q frenis infinita Regum Galliæ poteſtas circ ſcribitur: *Religione*, à qua Chriſtianiſſim cuntur: *Jurisdictione*, ſive auctoritate Parlan torum; & *Politia*, ſive decretis ac conſtitu nibus Regni.

Pati docuerunt) Tria illa caſtella exſtructa du fuerant, cum illa ſeditio erumperet; nec inf rebellium ferocia ex his caſtellis potuit. Conqu tandem ſeditio, ſive mora temporis, ut fieri ſ ſive Gallorum negligentia, aut Mazarini, qui conſiliis Galliæ moderabatur, erga Guiſium invi niſi & hic divinam providentiam præſtat vene quam cauſas mutationum, quæ Rebuspublicis tingunt, anxie ſcrutari.

Sed hæc omnia non impediunt, quo minus
x Galliæ pro arbitrio dominetur, ac ſuam vo-
ıtatem ſupremam legem conſtituat, nulla ha-
a ratione Parlamentorum, ſeu contradicant,
e conſentiant. Quæ libertas, præſertim noſtro
ulo, enormiter invaluit.

I. Fœminæ *à ſucceſſione Regni Galliæ excluduntur.*

Vulgo Lex *Salica* producitur, per quam *fœ-
næ* à regno excluduntur. Sed ejus legis adeo
ſcura & antiqua ſunt veſtigia, ut vix poſſit
monſtrari; ac præſertim acerrimæ controver-
: de hujus Legis Salicæ exiſtentia ac auctorita-
exortæ fuerunt, poſt mortem *Philippi* Pul-
ri, inter *Philippum* Valeſium & *Eduardum*
, Regem Angliæ. Nam *Eduardus* III. natus
at ſorore Philippi Pulchri, & exſtincta linea
aſcula, proximus ſanguine ad ſucceſſionem
egni Gallici haberi volebat. Oppoſuit ſe
nquam externo, *Philippus* Comes Valeſius,

Poſt mortem Philippi Pulchri) Carolum Pulchrum
cere Hornius voluit. Philippo enim Pulchro tres
dine filii ſucceſſerunt, Ludovicus Hutinus, Philip-
ıs Longus, & Carolus Pulcher; è quibus cum
emo maſculam prolem reliquiſſet, controverſiæ
ıter Philippum Valeſium, & Eduardum Anglum oc-
ſio poſt Caroli Pulchri mortem nata fuit. Vid.
uſſier.l.9. Hiſt.Gall.

Sorore Philippi Pulchri) Idem memoriæ lapſus
uem jamjam notavimus. Eduardus Philippi Pulchri
on ſorore, ſed filia; ſorore vero Caroli Pulchri erat
enitus.

qui ex ſerie maſcula collaterali Regum G
deſcendebat, ac provocavit ad Legem *Salic*
quæ ſexum fœmininum à ſucceſſione co
excluderet. Hinc inter Politicos acerrime d
Lege fuit diſputatum; cum *Angli* negarent
exſtare, GALLI ad eam provocarent; tanq
regni ſui *fundamentalem.* Sed hæc controv
gladio fuit deciſa, & bello ducentorum fere
norum Succeſſio & Regnum penes *Valeſios* r
ſit; Angli nihil niſi titulum inanem retinuer

III. Liga *Sancta graviſſime turbavi* *Regnum Franciæ.*

A. C. 1560. in Gallia graviſſimi motus e
ſerunt propter religionem, ac Regnum in
factiones, partim Eccleſiaſticas, *Catholicos &*
genottas, partim Politicas, *Momorantios* ſive
deos vel Burbonios, & Guiſios ſive *Lothari*
diſtractum fuit. Hinc atrociſſima bella civ
quibus interceſſit feralis illa *laniena*, fact
nuptiis Henrici Regis Navarræ cum Margar
ſorore *Caroli* IX. in quibus anno 1572. di
Auguſti, quæ erat ſacra *Bartholomæo*, o
Hugenottæ exitio & internecioni fuerunt
nati. Ab eo tempore cœpit *Liga* Sancta, ho
Sacra quædam confœderatio *Papæ* Romani
gis *Hiſpaniæ*, & Ducis *Guiſiæ*, pro relig
Romano-Catholica & hæreticis exſtirpandi
que hic erat prætextus. Occultior autem
hujus *Ligæ* erat *translatio* Regni Galliæ à fa
Valeſia & Burbonia ad Regem *Hiſpaniæ*, v
miliam *Lotharingicam*, quæ ſeſe à *Carolo* M
ſcendere ferebat.

IV. *Exſtincta familia* Valeſia *ſucceſſerunt* Burbonii.

Ultimus ex familia *Valeſia* fuit *Henricus* III. Rex *Galliæ & Poloniæ*, Princeps toto Regno nfeliciſſimus, & qui voluptatibus potius ſuis & tio, aliisque ineptiis, quam regno conſervanlo indulſit. Quapropter *Franciſcus* Dux Guiius apud Nobilitatem & plebem gratioſus, conemta Regis ſocordia, auſus fuit Coronam ſpeare atque appetere; pulſo ex urbe Pariſiorum pſo *Henrico*, ac urbe Regia occupata. *Henrius* tum demum velut ex profundo ſomno exciatus, agi de ſua vita ac corona deprehendit. Quaropter cum leonina pellis non ſufficeret, induit ulpinam, & comitia Regni apud *Bleſas* celeravit, ubi etiam Dux *Guiſius* data prius & acepta fide, comparuit. Sed Rex decreverat ilum occidere, idque per aliquos in eam rem onſtitutos peractum fuit, ac ante ipſas cubilis egii fores repente confoſſus fuit *Guiſius*, cujus am interfecti faciem Rex *Henricus* pede calcait, memorabili vindictæ divinæ exemplo. Eodem enim modo *Dux Guiſius* calcaverat faciem interfecti Admiralis *Colignii* anno 1572. Altera die frater Guiſii, qui erat *Cardinalis*, juſſu Regis ſtrangulatus fuit, & cadavera horum duorum fratrum in multas partes diſſecta, ac flammis abolita fuerunt.

D 5 §. 2.

Franciſcus Dux Guiſius) Nomen illi Henricus, non Franciſcus fuit. V. *Serranus in Henrico III. p. m.* 684. Pater ejus Franciſcus fuit dictus, a. 1563. cum Aureliam obſideret, occiſus. *Sem-*

§. 2. Hac *Guiſiorum* cæde audita Pariſiis immane dictu, quantum exarſerit furor *Ligiſta-rum*, qui palam in templis jurabant, ſeſe mor-tem *Guiſiorum* quam acerrimè ulturos, nequ *Henricum* III. pro Rege amplius agnituros. Qu etiam paulo poſt à quodam Monacho, Jacob *Clementi*, in ſuis caſtris cultro fuit confoſſu Factum hoc anno 1589. Ita familia *Valeſia* i hoc *Henrico* III. fuit exſtincta.

§. 3. Statim ab exercitu proclamatus fu *Henricus* Rex Navarræ, & caput familiæ Burbo-nicæ. Sed huic, quia erat religioni *Reforma* addictus, & à *Papa* excommunicatus, ſeſe qua acerrimè oppoſuerunt *Ligiſtæ*, quorum tame furorem incredibili fortitudine ac ſucceſſu pe innumeras victorias ita fregit, ut totam Gallia una cum urbe Pariſiorum recuperaret. Sed qui ſola religio obſtabat, quo minus totam Liga exſtingueret, ac convulſam Galliam in unu iterum corpus compingeret, tandem amplexu fuit religionem Papalem, & à Papa Romano i gremium, ut loquuntur, Eccleſiæ receptus, fa-miliam Burbonicam ita ſtabilivit, ut hodie flo-rentiſſimum regnum ipſius Nepos *Ludovic* XIV. obtineat.

V. Potentia *Regni Galliæ in multi-tudine* hominum & divitia-rum *conſiſtit*.

Nullum regnum toto terrarum orbe majo hominum multitudine abundat, quam Galli ita ut ſuperiori ſeculo ſub Carolo IX. viginti amplii

nplius milliones cenſu habito reperti fuerint. ræſertim copioſiſſima eſt *Nobilitas*, quæ ſuis imtibus ſemper Regi ad quascunque expeditioes prompte adeſt. Reliquum *vulgus* oneribus & ibutis ferendis deſtinantur. Nulla enim onera m gravia imperari poſſunt Gallis, quæ non in ſuſcipiant; atque hinc immenſæ illæ opes, uibus Rex Galliæ cunctos alios ſuperat: quanuam omnia iterum annuo luxu, ſuperbis & eceſſariis expenſis ita atterantur, ut Regis ærarum ſemper fere vacuum, & infinitis præterea ebitis oneratum ſit. Culpa præcipua conjitur in infinitum numerum *Quæſtorum*, qui &

D 6 *Regem*

Semper Regi ad quascunque expeditiones) Non ſemer hoc præſtat, nec præſtare tenetur Nobilitas, ſed ntum, quando ingruente hoſte evocatur, quod annum & repetitum bannum, *ban* & *arriereban* vont.

Quæ non in ſe ſuſcipiant) Quod ſi Faſtos tamen allicos evolveris, graviſſimas ſubinde ſeditiones ges, quæ ob gravitatem vectigalium fuerunt exore. Noſtro ſeculo celebris extitit ſeditio Aquitaica, quæ ampliſſimam provinciam momento ita ccupaverat, ut, uno excepto Montalbano, nulla rbs eſſet, quin aliqua ſe cæde contaminaret. Vid. *uſſier, l. 24. p. 548. 500.* Eam mox excepit rebellio udipedum in Normannia, *Buſſiero l. c. p. 578.* meorata. Funditores quoque, Mazarini tempore, umultui onera & vectigalia in immenſum aucta rætexebant. De quo *Priolus ſub init. l. 3. Hiſt. de rebus all.*

Debitis oneratum ſit) Defectum hunc Regibus priribus ſæpe objectum magna induſtria emendavit, ui nunc regnat, Ludovicus XIV, exemplumque deit, quod alii Principes ſequantur. *Omnia*

Regem & populum emungunt: verum ha raro tanquam plenæ *ſpongiæ* iterum exprimu tur; & quod inique attraxerunt, regurgita coguntur.

VI. *Omnia* Officia *apud Gallos ſunt venalia.*

Idque inter turpiſſima vitia Gallorum Polit numerant. *Thuanus l.* 132.

VII. *Galli* Duellis *domi ſeſe atterunt.*

§ 1. Ob cauſas leviſſimas nobiliſſimæ Fan liæ duello ſeſe mutuo necant. Hinc tantı artis gladiatoriæ pretium, quam non alio fi addiſcunt, niſi ut ſeſe vel *offenſive* vel *def ſive* mutuo confodiant. Neque ulla mors detur generoſior, quam quæ in tali congre illicito ſubitur. Credibile eſt, malum ge um cruenta ſacrificia humana, quæ Genti ſuis Diis offerebant, exorta luce Chriſtianæ d

Omnia officia) Malim, *Pleraque.* Conſtat eni Cancellarii, Mareſchallorum, & alia quadam o cia non pecunia emi, ſed uni Regis gratiæ acce ferri.

Inter turpiſſima vitia) Si pro vitio adeo turpi re tari hoc debet, mirandum profecto eſt, quod c rectis exſtirpatisque pluribus aliis, quæ altisſin radices egerant, huic etiam Rex ſapientiſſimus ſ rumque rerum callentiſſimus medelam hacte non quæſiverit. Unde ſentiendum ſic videtur, vitium hoc remediis ſuis majus eſſe, aut Inſtituti hoc Politicis in Gallia rationibus, quæ minus p ſpectæ exteris ſint, niti,

Avec

ei, transformaſſe in hæc duella, ubi ſeſe mutuo mmolant, ac corpus vita, animam æterna ſalute poliant.

§. 2. Accedit crimen longe atrocius, quod non modo rixarum autores vel participes ſeſe mutuo ad pugnam mortalem provocant, verum etiam intimos ſuos amicos extra omnem controverſiam poſitos, eodem ſcelere, titulo *Secundorum* involvunt, vaniſſimo honoris prætextu. Incredibile dictu, quantum pretioſiſſimi ſanguinis quotannis in Gallia exhauriatur hoc ferali certamine, neque vel ira ac metus Numinis, vel atrociſſimæ Magiſtratuum pœnæ & infamia poſt mortem occiſorum duratura, Gallos ab hac inſania avocare potuit.

§. 3. Quid non Reges *Henricus* IV. *Ludovicus* XIII. & XIV. contra hanc ſuæ gentis inſaniam excogitarunt? Nulli flagitio tam atrocia edicta fuerunt oppoſita; & ad terrorem etiam Illuſtriſſimi capite plectuntur, qui contemta Regiorum Edictorum majeſtate privatas injurias, plerumque vix caſſa nuce dignas, præterita Magiſtratuum autoritate, ipſi inter ſe ferro tranſigunt. Eſt enim revera crimen læſæ Majeſtatis, duello absque conſenſu ſupremi Principis decertare; quia duellum eſt belli ſpecies, cujus

Avocare potuit) Multum tamen noſtro tempore præſtitit ſeveritas Regia, ſine omni ſpe veniæ in contemptores edictorum exercita: optandumque omnino eſſet, ut quemadmodum exemplum mali ex Gallia ad nationes alias propagatum eſt, ita Principes alii Regis Chriſtianiſſimi in coërcendo hoc malo rigorem imitentur. In

cujus eventus conſiſtit in victoria, & vel morte, vel captivitate atque exarmatione victi.

§. 4 Hæc *Duellorum* licentia à Gallis ad exteros Galliam frequentantes fuit propagata, ita quidem, ut intra 30. annos & amplius etiam *Germania* hoc contagio fuerit correpta, & vix ſeveritate legum coerceri poſſint illa ſacrificia humana. Quapropter qui Galliam frequentant, inprimis ſibi ab hoc infami vitio caveant, neceſſe eſt, neque exigua aliqua injuria, aut læſus honor titularis, tantus eſſe debet apud generoſum pectus, ut propterea vitam ſuam, & ſpem parentum, ac patriæ, & ſalutem animæ in anceps periculum conjicere velit. Armis nulli, qui Magiſtratui ſubjectus eſt, uti licet, niſi juſſu & Magiſtratus auctoritate contra hoſtes publicos, vel in caſu ſupremæ neceſſitatis, pro ſuæ vitæ inevitabili defenſione, contra latrones vel temerarios aggreſſores.

VIII. *Galli ſunt* Factioſi *& Bellorum avidi.*

Antiqua hæc fuit Gallorum natura, quod nunquam conquieſcere poſſint, ſed vel externis bellis, vel civilibus, vel factionibus familiarum atque duellis inter ſe exercere odia cupiant. Adeo omnis quietis pertæſi, vel cum aliis, vel inter ſe perpetuo rixantur, ſimiles ſtipulis, quæ leviſſimo contactu flagrant, ſed eadem celeritate, qua ignem conceperunt, iterum exſtinguuntur. Hinc *crebra*, ſed *brevia* Gallorum inter ſe ſunt bella, paucis annis &

pax,

x, & bellum, & tranſactiones, & ruptiones. d hæc omnia clarius perſpiciuntur ex hiſtoria ius ſeculi ab anno 1560. ad præſentem, quam breviori narratione exponi poſſint.

IX. *Facilius aliena acquirunt quam retinent.*

Hoc ex eodem fundamento, ut antecedentia, rofluit. Quia enim natura Gallorum eſt *Mercurialis*, hinc nunquam diu uno loco conſiſte- poſſunt, ſed celeriter omnia pervadunt atque ccupant. Huc pertinent illorum expeditiones in *Lombardiam*, *Ducatum Mediolanenſem*, *Neapolin*, *Siciliam*, *Cataloniam*, quas omnes egiones brevi tempore occuparunt, ſed eadem facilitate iterum amiſerunt. Inprimis memorabiles expeditiones Gallorum in Italiam, quas copioſe deſcribunt Philippus *Cominæus* & *Guicciardinus*. Memorabiles ſunt Veſperæ *Siculæ* perpetratæ A. C. 1282. ubi una hora conſpiratione Siculorum omnes Galli per totam Siciliam fuerunt obtruncati, tanto furore & odio hominis Gallici, ut etiam prægnantium ex Gallis fœminarum uteros exciderint, ne quiſquam ex inviſa & exoſa gente ſupereſſet. Ita *Deus* & *Natura* Gallorum mobilem naturam ſuis limitibus includere voluit, neque egredi montes *Pyrenæos*, *vel Alpes*, vel fluvium *Rhenum*. Rhenus enim antiquus fuit terminus inter Galliam & Germaniam. Quapropter etiam Gal-

K

li in nupera pace Monaſterienſi *Briſacum*, *P*
lipsburgum, *Theonvillam ſive Diedenhoffen*,
alia ad Rhenum loca ſibi pacti fuerunt, & nu
in controverſia cum Duce Lotharingiæ libe
aditus ſive vias in Germaniam usque ad Rhenu
depoſcunt.

X. Militia *Gallica conſiſtit in robore Equeſtri.*

§. 1. Nullus *Equitatus* præfertur Gallic
quia fere conſtat ex nobilitate. Quaprop
Galli omnes ſuas victorias imputant ſuo equ
tatui. Nobiles raro pedeſtres; ſoli plebeji, i
que dura ſervitute preſſi, exiguam armorum no
titiam habent, neque Reges Gallorum magn
pere deſiderant populum in armis exerceri,
ſua multitudine confiſi tumultus excitent.

§. 2. Quapropter Rex Galliæ robur pedit
tus ſui inprimis ex *Helvetia* petit; Helvetii
nim præcipuam auctoritatem obtinent in p
deſtri exercitu Gallico, immenſis ſtipendiis, pr
vil

In nupera pace Monaſterienſi) Non Philippiburgu
ipſum, quæ civitas hodieque ad Epiſcopatum Sp
renſem ſpectat, ſed jus tantum præſidii in illo opp
do Galli ſibi fuerunt pacti. Conſtat vero nupero be
lo Philippiburgum Gallos amiſiſſe, ſed loco ejus r
cepiſſe Friburgum. Unde Philippiburgum Cæſare
hoc tempore præſidio tenetur. Galli contra cis Rh
num am. retento per pacem Neomagenſem a. 167
Friburgo, conſederunt. *Theonvilla* vero non ad Rh
num, ceu poſſet alicui Hornium legenti in mente
venire, ſed Moſellam ſita eſt: nec pace Monaſter
enſi, ſed Pyrenæa demum Galliæ acceſſit.

Nib

egiis, conducti, ita quidem ut juventus Helvtica in Galliam militatum abeat, non ſecus ac im *Græci* in Aſiam ad Reges Perſarum.

XI. *Deeſt Regno Galliæ ſufficiens* Navalis *Potentia*.

§. 1. Quanquam Gallia tribus lateribus, parm mari mediterraneo, partim Oceano alluitur, ſpatio terrarum, multitudine fluviorum, comoditate portuum, quascunque regiones vel quet vel ſuperet; nunquam tamen Galli res agnas mari egere (1) propter defectum *navium* ellicarum. (2) propter *imperitiam* rerum naalium.

§. 2. Hunc defectum regni Galliæ corrigere oluit Cardinalis *Richelius*, coëmtis in Hollania & immani ſumtu extructis navibus bellicis, ed nihil hactenus tanto apparatu dignum effetum, niſi quod maria & Oceanus per piraticam onturbata. Quippe Deus, ſicut terreſtrem otentiam voluit eſſe penes Gallos, ita maritinam tribuit aliis populis, inprimis *Hollandis*, e nimirum unus omnia ſolus poſſit, ſed ut ſeſe nutuo auxilio, fœdere, & amicitia opus habere cognoſcerent.

XII.

Nihil hactenus) Navalem potentiam Galliæ negat Hornius, ut Hollandorum maritimas vires extollat. Verum hunc etiam defectum Ludovicus XIV. ſuſtulit, & claſſes immenſas validiſſimasque comparavit, modumque invenit, ut claſſiariis & nautis non facile caritura ſit Gallia, ſi ſucceſſores eandem adhibuerint diligentiam.

Irre-

XII. *Hoſtes Gallorum ſunt* Angli, Burgundi, & Hiſpani.

§.1. Inter *Anglos & Gallos* eſt naturalis qu[æ]dam & irreconciliabilis antipathia, ita quiden ut Angli à pueritia olim imbuti fuerint od Gallorum. Cum enim Angli imprimis ſagi tandi arte excellerent, pro ſcopo, in quem ſ gittæ deſigerentur, depinxerunt hominem h bitu Gallico, ac filios ſuos artem ſagittandi d cuerunt hac compellatione: *Diſce ferire Fra cum.* Hoc odium inter Francos & Anglos pe petuis bellis fuit propagatum, ac à parentib ad liberos velut hæreditas quædam transmiſſ præſertim ab anno 1328, cum *Eduardus* III. Re Angliæ titulos & jura Regni Galliæ armis ſil vindicaret. Hinc atroces illæ Gallorum clad ab Anglis acceptæ ad *Creſſiacum* in Picardia apud *Pictones*, & denique apud *Agencurtim*, qui bus præliis tota Gallorum potentia ab Angli fuit confracta; ita quidem ut *Henricus* V. Re Angli

Irreconciliabilis antipathia) Hodie tamen inte ges & Nobilitatem utriusque Regni ſatis conveni quanquam plebs veterna odia nondum videatur de poſuiſſe.

Ita quidem ut Henricus V.) Multum imminuta qui dem iſtis præliis Gallorum fuerat potentia, ac no ita tamen confracta, ut in Anglorum velut victo rum jura concederent. Neque poſt tot tantasque clades Galliis illatas, Galliæ Regno potiti Angl fuiſſent, niſi illud fatalis ac internecina Domu Aurelianenſis & Burgundicæ diſſenſio exteris pro di-

ngliæ declaratus *hæres & ſucceſſor* Regni anciæ, excluſo *Carolo* Delphino, legitimo erede, ac ejus filius *Henricus* VI. Pariſiis co- natus fuerit Rex Franciæ. Hæc odia & bella ter Gallos & Anglos durarunt usque ad an- im 1558. quo anno Galli recuperarunt ab An- is urbem *Caletum*, atque ita finem impoſue- int omnibus illis bellis, quæ per 200 annos ontinuata fuerant. Nam ab eo tempore, quan- uam Angli perpetuo repeterent Caletum, & terdum quoque arma Galliæ inferrent, nihil im amplius ab illis potuit confici, ſed fortuna æpit favere Francis, qui aliquoties ingenti ſtra- e, præſertim mari, Anglos profligarunt, maxi- ie A. C. 1627. & 28.

§. 2.

idiſſet. Obtinuerint ergo Angli aliquandiu Gal- am: non vi tamen ac virtute, ſed factioſorum Gal- orum, qui tum forte prævalebant, voluntate. V. ußier. l. 12.

Quæ per 200. annos) Non continua tamen, ſed ſæ- ius per inducias ac pacificationes interrupta erie.

Ingenti ſtrage, præſertim mari) Inſulam Rheam hoc ęculo Angli conatu irrito tentarunt, clade etiam ionnulla, cum diſceſſum ex Inſula molirentur, Gallis accepta. Fruſtra quoque vallum, quo por- um Rupellenſem Galli clauſerant, perrumpere uerunt conati. Qua de re videndus *Grammondus* . 17. & 18. *Hiſt. Gall.* Verum quod juſtum aliquod rælium maritimum, ex quo tempore Angli Cale- um amiſerunt, inter Gallos Angloſque fuerit com- niſſum, quodque hi eo ſuccubuerint, ex Hiſtoria non ecordor.

Omnem

§, 2. Proximi poſt Anglos Gallorum hoſt fuerunt *Burgundi*, & potius domeſtici, qua externi. Quippe Duces *Burgundiæ* ex ip Regum Galliæ familia originem ducebant; mox atrociſſimæ factiones inter domum *Bu gundicam & Aurelianenſem* exortæ fuerun quæ non niſi ſanguine & morte utrorumq componi poterant. Quippe J*ohannes* Intr pidus Dux Burgundiæ, *Ludovicum* Ducem A relianenſem, Pariſiis in media civitate juſſit o truncari, & factum inſuper velut legitimum d fendit: *Aurelianenſes* vero non antea quiev runt, quam J*ohannem* Intrepidum iterum co tra datam fidem obtruncaſſent. Ita cædes cæ de fuit compenſata; ſed vindicta utriusque ſa guinis in hanc usque diem pertinacibus int Burgundos & Gallos armis perdurat: longa e hiſtoria, longæ ambages, ideoque diſſertatic ni potius, quam calamo committenda,

§. 3. In odia Burgundorum ſucceſſerunt *H ſpani*. Quippe *Ludovicus* XI. Rex Galliæ nc ante quievit, quam familiam Burgundican nomini Gallico adeo infenſam & formidabilen penitus deleviſſet. Factum hoc videbatur ar no 1477. cum *Carolus* Audax Dux Burgundi apud *Nanceium* in Lotharingia ab Helvetiis fi it occiſus, nulla relicta prole maſcula, ſed u nica tantum filia *Maria*. Sed in hoc caſu c mnis Ludovicum XI. ſapientia humana fefelli ſicut prolixius apud Cominæum videre eſ Quippe *Maria* nupſit Maximiliano Archidu

Auſtria

ſtriæ, atque ita omnem potentiam Burgun-
am conjunxit cum domo Auſtriaca: hæc
jugio Philippi I. Hiſpaniæ Regnis fuit an-
a, ita quidem, ut hodie Rex Hiſpaniæ tan-
m Dux *Burgundiæ* & Princeps *Belgarum*,
iqua illa odia Burgundica, contra Gallos lon-
majoribus viribus continuet; quæ licet inter-
m brevi pace componantur, vix tamen diutur-
illa pax eſſe poteſt.

XIII. Galli *fœdus cum* Turca *inie-verunt*.

§. 1. Sub *Franciſco* I. Inde acerrimis libel-
diſputatum: An liceat Chriſtianis contra
riſtianos cum Turca fœdus inire? *Hiſpani*
Germani pertinaciter negabant, ac multis
ngeſtis in Gallos opprobriis factum exagge-
ra-

Omnem potentiam Burgundicam) Excepto tamen
ſo Burgundiæ Ducatu, quem Ludovicus XI. quod
udum Galliæ eſſet, ad maſculos duntaxat ſpe-
ans, armis occupavit, Regnoque Galliæ aſſeruit.
Buſſier. l. 13. Hiſt. Fran. §. *21.* Imo Comitatum
iam Burgundiæ nupero bello acquiſiverunt Gal-
Regnoque per pacem Neomagenſem adjunxerunt.
Tanquam Dux Burgundiæ) Ducatum Burgundiæ,
modo monui, Rex Galliæ obtinet. Ducis ta-
en Burgundiæ titulum & Rex Hiſpaniæ, & Archi-
uces Auſtriæ uſurparunt. Confer *Jac. Mainoldum*
aleratum de titulis Philippi Auſtrii Reg. Cathol. fol.
. ſeq. Sed non ita pridem titulus etiam ille in Re-
iam Gallorum familiam translatus eſt, cum Ludo-
cus XIV. nepotem ex Delphino Burgundiæ Du-
em ſalutari voluit, Hiſpaniæ Rege titulo etiam
oc tandem cedente.

Tra-

rabant. *Galli* dupliciter reſpondebant (1) pe ſimplicem *negationem*. Quippe *Franciſcus* conſtanter negavit, ullum ſeſe aliud fœdus cur Turca pepigiſſe, niſi commerciorum & publi cæ quietis ergo. (2) per *retorſionem*; talia fœ dera cum Principibus à Chriſtiana religione a lienis frequentiſſime ab ipſis Hiſpanis fuiſſe u ſurpata. Et ſic latiſſimus campus ſeſe aperie bat differendi de omnibus fœderibus Princi pum inter ſe. Accuſatio hæc potius ad invi diam Gallorum ſpectabat, quam quod rever aliquid ſolidi complecteretur. Docet enim Hi ſtoria & Sacra & Profana, talia fœdera politic cum infidelibus ſemper fuiſſe recepta, etiam à Regibus, qui propter pietatem maxime cele brantur, quia non pro *Religione*, ſed pro *Regione* bella ejusmodi gerebantur: licet uti defenſoribus quibuscunque in extrema neceſſitate. Ita *Poloni* Tartaris contra Moſcos & alios hoſtes perpetuo utuntur, neque quisquam propterea crimen ipſis aliquod intendit.

XIV. Galli *denuo* Burgundiam *&* *Provincias* Belgicas *amiſerunt.*

Cum conſilia *Ludovici* XI. de exſtinguenda familia Burgundica in irritum cecidiſſent, denuo data fuit Gallis occaſio, quam ne quidem ſpe aut voto concipere potuiſſent, ut omnes Provincias Belgicas cum Regno Galliæ perpetuo conjungerent. Quippe ipſi *Belgæ* pertæſi Hiſpanorum, & abjurata auctoritate *Philippi* II.

I. communi omnium Provinciarum conſen-
ſeſe Regibus Galliæ non tam ſubjecerunt,
m per ultimas preces ipſorum defenſionem
rotectionem expetierunt; ſuaſu inprimis
lhelmi, Principis Auriaci, qui tum temporis
alia ratione defendi poſſe Belgas contra
panos, quam opibus Gallorum, videbat,
ceſſit conſilium; *Franciſcus* Dux Alenſo-
s, Henrici III. Regis Galliæ Frater unicus
epit conditiones, ac Dux *Brabantiæ*, & Prin-
s totius Belgii publice fuit declaratus. Ita
li fortunam Domus Burgundiacæ denuo ha-
ant in ſua manu, ſi tam bene noviſſent par-
ueri, quam acquirere. Sed mox *furor* ali-
s ac denſa *cæcitas* Gallorum mentes occupa-
; ita ut *conjurationem* contra Ordines & Ci-
ates Belgarum inſtituerent, ac una die po-
tiſſimas civitates occupare conarentur. Præ-
um veſani hujus conſilii erat *Antvverpia*,
a occupata facile cætera ceſſura videbantur.
d in ipſo facinore deprehenſi ſuis cadaveri-
s portas Antvverpienſes, & plateas, & foſſas
plevcrunt, mille quingentis & amplius Gal-
rum ad unam portam occiſis. Ipſe Dux *A-
ſonius* in extremas miſerias conjectus, cum
pulus Belgarum odio erga Gallos incenſus,
am cibos Principi negaret; ita quidem, ut
dis rapis veſci coactus fuerit. Atque ita de-
ò Galli amiſerunt pulcherrimam occaſionem
njungendi cum ſuo Regno Provincias Bur-
ndicas. Et quanquam Princeps *Auriacus*
mmo ſtudio niteretur conciliare Ducem A-
len-

lenſonium cum Ordinibus, nihil tum effici pc tuit, animis populi antiquis odiis inter Burgur dos & Gallos inflammatis; ac ipſe Alenſonius paulo poſt ex mœrore animi defunctus, finei his conſiliis impoſuit.

XV. *Libertas* Religionis *Reformatæ præ cipuum Regni Galliæ munimentum eſt.*

§. 1. Hanc *libertatem* ſibi armis pepereru Reformati anno 1560. Sed quia toties promiſ ipſis ſervata non fuerunt, hinc tanquam fid pignora præcipuas & munitiſſimas Urbes occu parunt, quas inter caput erat *Rupella*. Hanc l bertatem Religionis confirmavit *Henricus* IV edicto Nannetenſi, quo Reformatos in omnibu pares eſſe voluit Catholicis, ac iisdem privilegi ac immunitatibus frui.

§. 2. Sed cum Reges Galliæ hanc *armata* Reformatorum libertatem ſibi formidoloſa eſſe exiſtimarent, atque *regnum* in *regno* diutiu tolerare nollent, ſuaſu inprimis Cardinal *Richelii*, Urbes fiduciariæ Reformatis fueru ereptæ. Unde ingens per Galliam bellum quod tandem memorabili obſidione *Rupellæ*, ſtupenda ejus expugnatione anno 1628 fuit f nitum, Nulla obſidio famoſior, ac quicqui a

Præcipuum Regni Galliæ munimentum) Utinam hc perſuaſerit Auctor illis, qui Regi, ſuapte indo mitiſſimo ac ſubditorum amantiſſimo, auctores fu graviſſimarum adverſus Reformatos perſecutionum

N

ium & machinarum in bello unquam uſurpa-
n fuit, ad ſolam Rupellam vix ſufficiebat
pugnandam. Nitebantur Rupellani non tam
s viribus, quam auxilio & favore occulto
inorum Regum. Inprimis *Angli*, perpetuò
llis infenſi, Rupellam obſidione liberandam
aſebant, non tam ſtudio religionis, quam
od Galliam factionibus inter ſe diſtractam
lent, neque conveniret vicinis Regibus con-
rdem eſſe Galliam. Ipſe Rex *Hiſpanus*, quan-
am alias acerrimus religionis reformatæ per-
utor, clanculum tamen favebat Rupellanis,
cùm Marchio *Spinola*, Hiſpanicarum copiarum
Belgio Dux, tum forte obſidionem Rupellæ,
immenſas illas moles, quibus ipſi Oceano
ſtra fuiſſent injecta, ſpectaſſet, miratus Gi-
nteos illos auſus, cum in Hiſpaniam veniſſet,
Conſilio Regis perpetuo urſit, *Rupellam ob-
ſione eſſe liberandam.* Sed Hiſpani ſperabant
nglos hoc opus perfecturos, qui duplici claſ-
inſtructa bis conati fuerant perfringere ag-
res Gallorum, ſemper turpiter repulſi, pri-
nam gloriam, quam in Gallia acquiſiverant,
niſerant. Ita tandem magnanima illa Rupella
me potius, & extrema miſeria, quam op-
gnantium virtute ſuccubuit, ac facta dedi-
one, Regis gratiæ ſe ſubmiſit, Rupellæ gra-
ori non inflicta pœna, niſi quod adinſtar *Car-
haginis* mœnia & munimenta ſolo æquata, ac
ſa Urbs hactenus inexpugnabilis, omnibus
uris nudata fuit.

§. 3. Ita Regnum *Galliæ* in unum iteru
Imperii corpus redactum fuit, ac ſervata hac
nus *Reformatis* conſcientiæ libertas, niſi qu
erepta fuit ſeſe contra vim & oppreſſionem d
fendendi occaſio. Ab eo tempore Galli co
junctis viribus externa contra *Hiſpanos & A*
ſtriacos bella continuarunt, uſi inprimis arn
& animis Reformatorum, quorum fides & co
ſtantia erga Regem Galliæ ſemper inviolab
deprehenditur. Unde Rex Galliæ ſupremum
morum ſuorum Imperium feliciſſimo ſucce
commiſit Marchioni *Turenio*, Reformatæ R
gionis Principi.

XVI. Regnum *Galliæ nupera* Pace *magnum incrementum ſumſit.*

Nam pace Germanica acceſſit Regno Gal
Alſatia, & totius Rheni firmiſſimum prop
gna

Niſi quod erepta fuit) Imo erepta plura eſſe, & q
tidie eripi docet experientia & Reformatorum q
relæ publicæ.

Turenio, Reformatæ religionis Principi) Sed qui rel
onem eam maſcule olim defenſam tandem deſer
& Romano-Catholicis acceſſit.

Acceſſit Regno Galliæ Alſatia) Non univerſa
men, ſed quatenus illa olim juris Auſtriaci f
Quod vero Rex Galliæ decem civitates Impe
les Alſatiæ, quarum libertati tam clare caut
pace Monaſterienſi, de qua Auctor loquitur, f
imo ipſam inferioris Alſatiæ principem urb
Argentoratum poſtea ſubjugârit, notiſſimum
eritque Alſatia Gallis & Germanis pomum erid

culum *Briſacum* : prætcrea *Philippiburgum*. : Hiſpanica acceſſit Comitatus *Ruſſillon*, *ſia*, *Gravelinga*, & multa alia ad Moſam . Ita Regnum Galliæ antiquos ſuos limites *Rhenum & Moſam* recuperavit, occupatis : Germaniæ clauſtris ; ut quandocunque eſſitas poſtulat, exercitus trans Rhenum in maniam effundere poſſit.

E 2 §. 2.

controverſiæ amice componantur. Id vero num ntibus induciis, quæ in annos viginti nuper contæ ſunt, ſperandum ſit, prudentiores judicat.

raterea Philippiburgum) Vide quæ ſupra pag. 88. vimus.

rteſia) Pace quidem Pyrenæa, quam Auctor hic it, non univerſa Arteſia Galliæ acceſſerat. Salenim munitiſſimæ urbes, Fanum St. Audoi & Aria juris Hiſpanici permanſerunt. V. *Pacif.* *n*, *art.* 34. Aſt proximo tamen bel'o eas quoque es Rex Galliæ expugnavit, hodieque vi Neomais tranſactionis poſſidet. Quæ vero alia Regno iæ per Neomagenſem pacem acceſſerint, publice tat.

Antiquos ſuos limites ad Rhenum) Nondum omniGallia antiquos ad Rhenum limites recuperavit, recuperatura eſt, niſi irato Germanis Numine. n de iis dicam, quæ Hiſpani & Fœderati Belgii lines poſſident, Galliæ à veteribus Geographis enſa: certe quæ ex Archiepiſcopatibus Mogun, Trevirenſi, Colonienſi, Epiſcopatu Leodienſi, catu Juliacenſi, Palatinatu, ad Galliam relata ofuerunt, provinciæque plures trans Rhenum ſitæ, perio Romano-Germanico hodieque vindican.

Lotha-

§. 2. *Lotharingiæ* quoque Ducatus hoc bel
in poteſtatem Gallorum pervenit. De cuj
etiamnum reſtitutione tractatur; quippe Gal
etſi non abnuant reſtitutionem Ducatus, ſi
tamen reſervatam capiunt Urbem Nanceji
vel ejus munitiones dirui, & præterea vi
publicas per Ducatum Lotharingiæ in Germ
niam.

XVII. Gallia *nuper per primarium Miniſtrum Status guberna-batur.*

§. 1. A. C. 1624. Cardinalis *Richelius* cr
tus fuit primarius Miniſter ſtatus, hoc eſt,
carius Regis. Hujus *primarii* Miniſtri ſu
ma in toto Regno eſt poteſtas, ac omnes
Conſiliarii ab ipſo dependent. Ad tantum
ſtigium promotus fuit *Richelius* incredibili q
dam mentis ſagacitate. Solus enim tanti re
magnitudinem capaciſſimo ingenio impl
poterat, æque promtus Marte & arte, conſ
vel manu, & felicitatem ſibi quaſi famulant
hab

Lotharingiæ quoque Ducatus) Hornii de Lo
ringiæ Ducatu verba noſtris fortaſſe tempori
rectius, quam quibus Orbem is ſuum Politic
edidit, conveniunt. Nam tum quidem Car
Lotharingicus Ducatum pace Pyrenæa reſtitu
quietè poſſidebat. Poſtea vero denuo Ducatu
tharingiæ ejectus, cum inter ſpem metumque r
perandi aliquando patrimonii verſatus diu eſſet
1675. exſtinctus eſt. Nec hactenus recuperare
catum Caroli hujus ex fratre nepos Carolus pot
tametſi ad eum ſummo jure ſpectet.

uit. Hujus induſtria Regnum Galliæ an- ...um ſplendorem recuperavit, ac ſeſe Hiſ- ...orum molitionibus tanta cum conſtantia ...oſuit. Quæ ac quanta hic Richelius pere- ...t, peculiari commentario publice deſcripta ...ant.

... 2. Richelio anno 1642. defuncto, ſucceſ- ... in hoc ſupremo Magiſtratu Cardinalis *Ma- ...inus*, natione Siculus, Unde odia contra ...m, tanquam extraneum, ac conjurationes ...ella civilia. Proſcriptus & toto Regno ex- ...ſus glorioſior rediit, Regis charitate defen- ... Hinc Principis *Condei* ad Hiſpanos fuga; ... Mazarinus dignitatem ſuam ſtrenue tutatus, ...dem inchoatis Richelii conſiliis ultimam ...num impoſuit, glorioſa pace cum Cæſare ... Hiſpano inita, qui exhauſtus curis & labori- ... vita exceſſit. Cui an alius ſucceſſurus ſit ...marius Miniſter Status, an Rex in plures hunc ...giſtratum ſit diſtributurus, incertum manet, ...eventus docebit.

Et eventus docebit) Imo dudum docuit. Nulli ...im tantam auctoritatem, quantam *Richelius* & *...azarinus* obtinuerant, Ludovicus XIV. conceſ- ..., & licet multum tribuerit ei, qui nuper deceſ- ..., *Johanni Baptiſtæ Colberto*, ex tenui fortuna ad ...mmam ærarii curam evecto, vim tamen Impe- ... atque opum ipſe tenuit, ſupremis miniſteriis ... plures diſtributis.

Con-

III. DE REGNO BRITANNIÆ.

CANON

I. *Regnum Britanniæ condidit* Henricus VII.

§. 1. PEr conjunctionem *roſæ* albæ & r rubræ. Roſa *alba* vocabatnr don *Eboracenſis*: Roſa *rubra* domus *Lancaſtren* Hæ duæ factiones & familiæ cruentis bellis Regno Angliæ certarunt. De quibus *Comin.* videri poteſt. Tandem anno 1460. Don *Eboracenſis* ſive Roſa alba, domum *Lan ſtrenſem*, ſive Roſam rubram, regno de cit. Primus Rex ex familia Eboracenſi f *Eduardus* IV. qui *Henricum* VI. caput fami Lancaſtrenſis conjecit in carcerem, & tand manu fratris ſui *Richardi*, Ducis Glocestri ferro trajecit. *Eduardo* ſucceſſit frater *Rich dus* III. Dux Gloceſtriæ, quo nullus unqu mortalium majorem tyrannidem exercuiſſe p hibetur. Contra hunc emerſit *Henricus* D

Ric

Condidit Henricus VII.) Non condidit (conditu enim Regnum jam à *Wilhelmo Conqueſtore* a. 1067. fu rat) ſed inteſtinis turbis liberavit.

Eduardo ſucceſſit frater) Non immediare tam Duos enim Eduardus IV. filios reliquerat, *Edu dum* V. Regni hæredem & Richardum, quorum R chardus ille III. tutor, ſed infidus erat. Sublatis nim è medio per ſummum ſcelus nepotibus, ſibi R gnum aſſeruit. Solet tamen in Angliæ Regum ſe ſuo loco Eduardus V. poni.

Cu

chmondiæ, qui tum temporis erat caput fa-
iæ *Lancaſtrenſis*; & quia *Richardus* III. omni-
; erat exoſus, hinc quamplurimi ad Hen-
um defecerunt. Controverſia inter famili-
Eboracenſem & Lancaſtrenſem commiſſa
t prælio, quod factum anno 1486. apud Ur-
n Leceſtriam, ubi Richardus & Henricus
i inter ſe ſua manu pugnarunt. Favit Deus
nrico, & in prælio occiſus fuit *Richardus*
à cujus etiam capite ablata corona militum
clamatione impoſita fuit victori Henrico, qui
poſterum vocatus fuit *Henricus* VII. Angliæ
ex.

§. 2. Cum jam nemo ex maſcula progenie
niliæ Eboracenſis ſupereſſet, *Henricus* VII.
xit Eliſabetham, unicam *Eduardi* IV. filiam,
que ita duas factiones ſive familias Lancaſtren-
m & Eboracenſem conjunxit. A quo tempore
plicata roſa *alba & rubra* in Regum Angliæ
ſigniis conſpicitur, qua denotatur conjunctio
omus Eboracenſis & Lancaſtrenſis. Quaprop-
r Angli hanc rem deſignant his verbis: *Henri-
us roſas.*

§. 3. Exſtinctis his factionibus *Henricus* VII.
otam Britanniam ſub unum imperium redige-
re

(Cum jam nemo ex maſcula) Imo ſupererat Eduar-
us comes Varvici, Eduardi IV. ex fratre Georgio
Clarentiæ Duce nepos. Sed hunc in carcerem, ne
nolıri res novas poſſet, Henricus conjecit, ac necari
andem juſſit. V. *Polyd. Virgil. l. 26. Hiſt. Angl. p. m.*
19. 771. Franc. Baco Verulamius in Hiſt. Henr. VII. pag. op.
oo. 1104.

Ex

re conabatur, quod cum nullis haſtenus be fieri potuiſſet, ſtatuit conjugio inter Reges A gliæ & Reges Scotiæ hoc perficere. Igitur fili ſuam *Margaretham* matrimonio conjunxit c *Jacobo* IV. Rege Scotiæ, atque ita fundam tum poſuit Monarchiæ Britannicæ; nam ex i conjugio prognatus fuit *Jacobus* V. ex h *Jacobus* VI. qui extincta familia Regia Ang in Eliſabetha anno 1603. tanquam proxin hæres Roſæ albæ & rubræ, factus fuit Rex A gliæ, & ita primus ab orbe condito totam B tanniam in unam Monarchiam ſive corpus r degit, quod Angli deſignant his verbis: *Reg Jacobus.*

II. Henricus VIII. *ſe fecit* Papam *Angliæ.*

Hoc eſt, excluſa poteſtate Pontificis Ron ni ſe conſtituit *caput* Eccleſiæ Anglicanæ in t ris. Is primo ſcripſerat contra Lutherum, propterea à Leone X. titulum Defenſoris Ecc ſiæ accepit, ſed paulo poſt in rixas cum C mente VII. Papa dilapſus fuit, propter divor tium cum uxore ſua *Catharina*, & quia Papa r lebat ſe accommodare ipſius voluntati, h omnia Monaſteria & Abbatias per totam A gliam funditus deſtruxit, ac ſeipſum conſtit *Caput* Eccleſiæ, & novam quandam religio formulam promulgavit, quæ ambigui ſen er

Ex hoc Jacobus VI.) Non filius tamen is Jacobi ſed ex filia Maria nepos fuit, Henrici ſcilicet Stua filius.

t. Occidebat & comburebat omnes, quiſque ipſius auctoritati refragarentur, ita ut a die combuſti vel occiſi fuerint hic Roma-Catholici, alibi Lutherani, alibi Anabapti-; adeoque incertum eſſet, quam poriſſimum gionem vel approbaret vel improbaret Rex, a omnibus æque videbatur infenſus.

III. Eduardus VI. *Religionem* Reformatam *introduxit*.

Quanquam *Henricus* VIII. auctoritatem Pa-ſuſtuliſſet, retenta tamen nihilominus fuit *s* Eccleſiæ Romanæ; donec *Eduardus* VI. Regnum perveniſſet. Is enim cum eſſet norennis, tutores & gubernatores nactus t religioni Reformatæ addictos: quos inter ecipuus erat *Thomas* Cranmerus, Archi-E-ſcopus *Cantuarienſis*; à quibus in Religione formata fuit inſtitutus, adeo, ut per totam ngliam abolita fuerit *Miſſa*. Fuit enim *Edudus* VI. ſui ævi miraculum, cum propter *pietem* erga Deum, tum propter *juſtitiam* er- ſubditos, ac eruditionem, & omnium arum linguarumque cognitionem admirabilem, quidem, ut incomparabilem Principem da-rus fuiſſet Britanniæ, niſi mors fato propera, l ut ſuſpicantur, dolus anno ætatis 16, ipſum ſtuliſſet.

IV. Maria *Papæ* auctoritatem reſtituit.

Poſt præmaturam mortem *Eduardi* VI. ma-næ in Anglia fuerunt controverſiæ de ſucceſſi-

one Regni. Quipqe duæ filiæ Henrici VIII. M
ria & Eliſabetha teſtamento Eduardi VI. à ſ
ceſſione excludebantur. Ita Dux Northumb
Regnum ad ſuam familiam transferre conat
tur, proclamata Regina *Johanna* Graja:
prævaluerunt mox partes *Mariæ*, adeoque
hanna capite fuit plexa. Mox *Maria* abc
tam Papæ Romani auctoritatem in Anglia
ſtituit, *combuſtis & interfectis* omnibus,
religionem Reformatam profitebantur. T
temporis magna illa Eccleſiæ lumina, Thon
Cranmerus, Archi-Epiſcopus Cantuarien
Latimerus, *Ridlaus*, & alii, è vivis fuer
ſublati.

§. 2. Mox *Maria* duxit Philippum II. Reg
Hiſpaniæ, qui tum temporis à Carolo V. Pa
ſuo renunciatus fuit Rex Neapolis & Princ
Belgii. Hoc conjugium vehementer diſp
cuit Anglis; quippe conjurationes contra n
ptias Philippi cum Maria initæ, quarum co
ſciam fuiſſe Eliſabetham, Mariæ ſororem u
cam, apud Reginam jactabant Papiſtæ, inp
mis Stephanus *Gardinerus*, Epiſcopus W
tonienſis, Præcipuum crimen erat profeſ
Reformatæ Religionis. Unde metuebant I
pales, ne mortua *Maria* ad Regnum *Eliſabet*
perveniret. Conjecta igitur fuit in carcere
duriſſimum, & capitis accuſata. Innume
artes excogitabant ejus adverſarii, ut alique
ſaltem ſpecioſum prætextum reperirent oc
cendæ Eliſabethæ. Inprimis eam ſoror urg
bat, ut ſaltem culpam confiteretur, neque
grat

atia dubitaret; ſed *Eliſabetha* veluti rupes in
ediis fluctibus reſtitit, ac innocentiam ſuam
ofeſſa negavit, ſe unquam vel culpam con-
ſſuram, vel gratiam Reginæ in eo facto im-
oraturam. In hac miſeria totum quinquen-
um transegit, ſingulis momentis mortem ex-
ectans. Sed interceſſit ipſe *Philippus* II. quan-
iam acerrimus perſecutor Reformatorum,
leoque noluit ſanguinem regium effundi.
cuta fuit amiſſio urbis *Caleti*, hanc mors
eginæ *Mariæ* contracta ex animi mœrore anno
58.

V. Eliſabetha *Religionem Reformatam* reſtituit:

§. 1. Ita *Eliſabetha* ex carcere ad Regnum,
ab ipſa morte ad vitam fuit revocata, ac in-
r primas Regni curas habuit, reſcindere acta
decreta Mariæ contra Reformatos, ac illos
exilio revocare. Hæc eſt illa *Eliſabetha*, quæ
otum orbem terrarum magnitudine ſui nomi-
is implevit, quæ *Galliam & Belgium* Tyran-
idi Hiſpanorum eripuit, ac quæ amor & deli-
iæ ſuorum ſubditorum fuit appellata, ita qui-
em, ut in hunc usque diem Angli ad felicia
liſabethæ tempora reſpicientes, nunquam fuiſſe
eliciorem Angliam, quam ea regnante, profi-
eantur.

§. 2. Erat *Eliſabetha* ultima ex ſanguine Re-
gum Angliæ, ideoque crebris potentiſſimo-
um Regum conjugiis ambiebatur, quos ipſa
diu vana *ſpe* lactavit; certa non nubere, & in

illo propoſito conſtanter per 45. annos regni ſui perſeveravit. Innumeris appetita fuit inſidiis Jeſuitarum, ſed ſemper Dei providentia evaſit. Hiſpanorum creſcenti potentiæ acriter ſeſe oppoſuit, ac illorum conſilia diſturbavit. Inprimis memorabilis fuit profligatio Claſſis Hiſpanicæ, quæ jactantia appellabatur *Invincibilis*, quam anno 1588. auxiliantibus præcipue Hollandis & Zeelandis, peſſumdedit.

VI. Jacobus VI. *Rex* Scotiæ *fundavit Regnum Magnæ* Britanniæ.

A. C. 1603. *Eliſabetha* paulo ſuum ante obitum ſucceſſorem & hæredem Angliæ declaravit proximum ſuum agnatum *Jacobum* VI. Regem Scotiæ, qui primus omnia Regna & inſulas Britannicas in unum corpus redegit, ac, ut antiqua odiorum nomina aboleret, Regnum *Angliæ & Scotiæ* inpoſterum antiquo & communi nomine appellari publico decreto Parlamenti juſſit *Magnam Britanniam*. Mox atrox contra ipſum & totum Parlamentum inita fuit conjuratio, quæ vocatur *Pulveraria*: quippe domum, in qua Parlamentum congregatur, pulvero pyrio ſtipaverant, uno ictu fulmineo *Regem* ſimul ac *Parlamentum* è medio ſublaturi.

VII. Suprema *Regni adminiſtratio penes* Parlamentum *conſiſtit*.

Par-

Suprema Regni Adminiſtratio) Scholam *Milthoni* capit

Parlamenta Angliæ conſtant ex tribus mem-
is: (1) ex *Rege vel Protectore*, tanquam ca-
te ac anima, (2) ex domo *Nobilium*, qui vo-
ntur *Lordis*, (3) ex deputatis populi, qui vo-
ntur *Communs*. Penes hos eſt ſuprema po-
ſtas condendi & abolendi leges. Rex vel Pro-
ctor habet poteſtatem probandi, vel impro-
andi decreta Nobilium & Populi; ſed nulla
ibuta aut onera nova ſine conſenſu populi
nponere poteſt. Quamdiu inter Parlamen-
am & Regem eſt concordia, omnia bene ha-
ent: Diſcordantibus, atroces tumultus, vel
ella civilia conſequuntur, quemadmodum no-
tro tempore contigit.

VIII. Lanificium *præcipua Angliæ Columna eſt.*

§. 1. Floruit inde usq; ab *Eduardi* III. tempo-
ibus, qui anno 12. ſui Regni plurimis conceſſis
privilegiis & libertatibus *Belgas* in Angliam invi-
E 7 tavit,

pit Hornii hæc aſſertio, non *Salmaſio* tantum *in Defenſione Regia*, ſed probis omnibus damnatam. Conſtat ſane ſua Parlamento auctoritas, quæ in legibus ferendis præcipue, & indicendis tributis ſpectatur: at Regiæ tamen illa Majeſtati cedit, eaque inferior eſt. Nam nec coire Parlamentum, niſi à Rege conſcriptum, poteſt, cujus & unius nutu ac arbitrio diſſolvitur: nec vim ullam decreta Parlamenti obtinent, niſi rata à Rege habita: & ſi legumlationem, remque tributariam exceperis, in reliquis abſoluta Regis poteſtas eſt V *Thom. Smithus l.2. de Republ. Angl. c. 4.* *Salmaſius Defenſ. Reg. c. 8. & 9.* Magnif. *Ziglerus exerc. 5. de Regicid. Angl.*
Impe-

tavit, à quibus Angli artem pannorum laneorum texendorum didicerunt. Crevit ſub *Eliſabetha*, quæ iisdem artibus, multa millia Belgarum, tyrannidem Ducis *Albani* fugientium, in Angliam recepit. Hinc immenſa illa copia pannorum Anglicorum per totum orbem terrarum diſperſa, atque inexhauſtæ illæ opes mercatorum, quibus reliquas fere nationes ſuperarunt.

§. 2. Quippe immenſa lanæ copia ex innumeris ovium gregibus colligitur. Nam paſſim tota Anglia colles & teſqua ovibus conſperſa cernuntur, quæ nullo cuſtode toto anno libere paſcuntur. *Anglia* enim caret *lupis*, unde ovium greges absque ullo metu ſumma libertate vagantur, & cum cœlum ibi ſit molle ac temperatum, etiam media hyeme ſub dio agunt, neque unquam niſi aſperrima, quanquam id rarum, hyeme in ſtabula compelluntur.

§. 3. Quæ autem cauſa ſit, cur *Anglia lupis* deſtituatur, varie apud exteros diſſeritur. Nam cum in Scotia frequentes reperiantur, quæ Angliæ contigua eſt, mirum videri queat, cur non in regionem ovium frequentiſſimam pabuli ergo excurrant: neque *aeris* temperies ipſis adverſatur; paſſim enim in Magnatum vivariis lupi captivi conſpiciuntur. *Hiſtorici* cauſam referunt in priſcorum Regum induſtriam, qui totam luporum progeniem hac arte exſtinxerint, ut ſi quis capitis pœnam fuiſſet promeritus, pro magnitudine delicti tot *lupos* occidere, & illorum capita ad judicem deferre teneretur.

Ita

a tandem tot inquirentium ſedulitate nulli
mplius lupi reperiri potuerunt. Verum ne-
ue hæc cauſa ſufficere videtur : Sed unica ratio
ſt multitudo *canum*, quorum tanta ferocia eſt,
t etiam cum leonibus atque urſis decertent.
Quippe nulla regio totius orbis canes alit *moloſ-
ſis* Anglicis pares. Hinc mirum non eſt, *lupos*
ex regione ſibi tam inimica exceſſiſſe, ac in mon-
ana *Scotia*, ubi nullus à canibus erat metus, ſe
ecepiſſe.

IX. *Angli Religionibus plurimis deditiſunt.*

Hinc illa *Sectarum* multitudo, quæ inpri-
mis noſtro tempore in immenſum excrevit. O-
lim *Papæ* Rom. erant addictiſſimi: hodie ei ſunt
infenſiſſimi. Præcipua Sectarum nomina & fa-
miliæ *Proteſtantes* vel *Puritani.* Hi vel *Con-
formiſtæ* vel *Non-Conformiſtæ.* Non-*Conformi-
ſtæ* vel *Brouniſtæ* ſive *Separatiſtæ*, vel *Indepen-
dentes.* Atque hæ ſectæ durarunt usque ad an-
num 1642. Nam tum flagrante bello civili to-
ta religio diviſa fuit in *Epiſcopales*, *Presbyte-
rianos & Independentes.* Independentes ite-
rum fuerunt ſciſſi in quamplurimas partes; nam
ut quisque erat novarum opinionum ſtudio-
ſus, ita ſe Independentibus aggregabat, ſed
potiſſimum *Anabaptiſtæ.* Tandem pleræque
Sectæ in commune nomen *Quakerorum* dege-
nerarunt : Hi & alio nomine vocantur *Trepi-
dantes*, ſive ſua lingua *Tremblers*, & à præci-
puo dogmate homines *Quintæ* Monarchiæ, prop-
terea

terea quod ſtatuant brevi abolendam eſſe IV. Monarchiam, & inſtituendam V. ſive Regnum *Chriſti* in terra. Idque ex D*aniele & Apocalypſi* ſibe revelatum contendunt.

X. Militia *Anglorum terreſtris & maritima eſt.*

§. 1. Reges *Angliæ* hoc habent privilegium vel conſuetudinem, quod non ut alii Principes, milite voluntario, & per tympanum conducto opus habeant, ſed poſſunt ſubditos ſuos, etiam *nolentes*, ad bellum cogere, id quod ipſi vocant *preſſen*. *Milites* Angli aliis audacia & ſtrenuitate conferunrur. Sunt enim *mortis* contemtores, ac vili pretio vitam ſuam æſtimant; ſed *labores*, & præſertim *inediam* vix perferre poſſunt, niſi diu extero cœlo aſſueti. Hinc copiæ illorum in exteris regionibus ante, ſive intemperantia, ſive inopia intereunt, quam interdum hoſtem conſpexerint. *Peditatu*, quam *Equitatu* meliores. Quamvis enim regio equorum ferax ſit, vix tamen illi bello ſunt apti. Quapropt r equos *militares* ex transmarinis fere regionibus petunt, aut etiam domeſticos peculiari ratione ad bellum aſſuefaciunt.

§. 2. De navali *Anglorum* potentia nullum eſt dubium, quippe in qua hodie poſt Belgas, Gallos, & Danos, cæteris gentibus ſunt ſuperiores. Hoc autem anno 1666 prælio maritimo à Belgis Fœderatis profligati, im-

perium quod prætendebant, maritimum ami-
ınt.

XI. *Prætendunt* Dominium maris.

De hac controverſia exſtant contraria Scripta
hannis Seldeni, qui *mare clauſum*, & Hugonis
otii, qui *mare liberum* defendunt. Quæſtio
die bello diſceptatur. Exitum dies docebit.

XII.

Imperium, quod prætendebant, maritimum amiſerunt.)
quod Anglorum fuit imperium maritimum, id,
o forte prælio à Belgis victi, non amiſerunt illico.
erte *Bredana Pacificatione*, qua bellum id finitum
it, *art. 19.* Belgarum naves, tam bellicæ, quam
æ oneribus transportandis inſerviunt, vela juben-
r, perinde ac olim, demittere, ſi claſſem forte
ngiicam, aut navem quandam armatam, in mari
itannico habuerint obviam. Qui ritus, num reve-
ntiæ tantum ſignum aliquod, an maritimi Regum
ngliæ Dominii recognitionem, ut *Seldeno l. 2. Maris
auſi c. 26. & Pufendorfio l. 4. de* J. N. *&* G. *c. 5. §. 8.* viſum
it, contineat, alios malo definire.

Quæſtio hodie bello diſceptatur.) Bellum diuturnum
on fuit, ut ſolent bella maritima citius, quam
rreſtria finiri. Cœpit a. 1665; deſiit a. 1667. pace
redæ ſancita, cujus leges *in Append. ad Contin. 14.
iar. Eur.* exſtant. Quod vero a. 1672. denuo Angli,
allis ac Germaniæ quibusdam Principibus ſociati,
cerrimum bellum Fœderato Belgio intulerint,
mulam illam Carthaginem funditus, ut apparebat,
eleturi; quodque tanto apparatu dignum nihil ab
nglis geſtum fuerit, niſi quod pecuniæ quædam
umma Belgis extorta, & demittendorum velorum
eremonia accuratius deſcripta eſt, recenti memo-
ia tenemus.

Ingen-

XII. *Anglia bello civili graviter concuſſa.*

Cujus hæc breviſſima delineatio nunc ſufficiat. *Controverſia* erat de Regis *Prærogativa* & *privilegiis* populi. *Rex* VI. membra Parlamenti accuſabat, & ſibi tradi volebat. *Parlamentum* hoc interpretabatur violationem ſuorum privilegiorum. *Rex* offenſus tumultibus populi *Londinum* deſerit. *Hulla* per *Hothamum* excluditur. Hinc mutuæ querelæ & accuſationes, denique ad *arma* utrinque conclamatum. *Rex* vexillum ſive Standardum erigit *Notinghamiæ*. Parlamentum Generalem exercitus creat Comitem *Eſſexium*. *Primum* prælium commiſſum ad *Egdehillam*. In *Cornubia* deinde *Eſſexius* jacturam fecit. Rex *Glóceſtriam* obſedit à Maſſejo defenſam. *Secundum* prælium fuit ad oppidum *Nuberiam*. *Tertium* ad urbem *Eboracum*, ubi Rex gravi prælio fuit ſuperatus. Eſſexio ſucceſſit *Fairfaxius*, ſub quo exitioſum regiis partibus prælium ad vicum *Naſebin*. Rex amiſſis omnibus in caſtra Scotorum ſe recepit. Ab his traditur Parlamento Angliæ: ab hoc in cuſtodiam mittitur, accuſatur & occiditur. *Angli* Rempublicam inſtituunt. Mox illam in *Protectoratum* mutant. Tandem & hujus pertæſi, *Regem* revocant; Epiſcopos reſtituunt; bellum *infelix* & *temerarium* contra *Belgas, Gallos, Danos* movent, ingentibus præliis profligantur.

IV.

Ingentibus præliis profligantur) Magnifice Hornius ub

V. DE REGNIS SEPTENTRIONALIBUS DANIÆ, SUECIÆ ET NORVVEGIÆ.

Unio Regnorum Septentrionalium cœpit ſub Margaretha.

A. C. 1388. Nam poſt mortem *Olai* Regis Norvvegiæ, qui ultimus fuit ex Familia *araldi* Harfageri, ſive *Pulchricomi*, Regnum *orvvegiæ* cum *Daniæ* fuit conjunctum, ita ut eo tempore idem perpetuo Rex *Daniæ & orvvegiæ* fuerit.

§. 2. Conati quidem fuerunt aliquoties *Norvvegi* ex ſua gente Reges iterum creare ſed irrito

bi occaſio ſe offert, Belgarum ſuorum facino-, deprædicat. Sed vereor, ut Anglos, hoc quidem oco, habiturus ſit conſentientes; à quibus impetra- non potuit, ut toto illo bello unquam ſe à Batavis uſto prælio victos confiterentur. Et anno quidem 665. quo bellum id inter æmulas gentes natum fuerat, Belgæ potius ingenti prælio profligati ab Anglis uerunt, ipſis primariis Ducibus Obdamo & Corteario deſideratis. A. 1666. primo quidem conflictu on infeliciter Belgæ aut ſegniter dimicarunt, Anglis, t in portus ſuos ſarciendis navibus ſe reciperent, ompulſis: altero eo turpius ſuccubuerunt, quo ertiorem victoriæ expectationem apud cunctos conitaverant. Non diffitendum tamen, ut prælio infeiores ſemel iterumque Batavi fuerint, bello tamen os extitiſſe victores, Anglis ad æquas tandem pacis onditiones adactis; præcipuè poſt combuſtas in ipo Tamiſi Anglorum naves bellicas.

Re-

irrito ſucceſſu. Inprimis memorabilis fuit co natus cujusdam *Hermolai* Hudphat, qui Nor vvegos ad defectionem impulerat, ſed eo cap to & rotæ impoſito, Norvvegi in graviorem ſervitutem redacti fuerunt à *Chriſtierno* II. quo etiam tempore Reges Daniæ ſeſe *hæredes* Norvvegiæ ſcripſerunt. Ita Regnum Norvvegiæ ab antiqua illa gloria & potentia, quam ſub priſcis Regibus ſuis habuerat, hodie multum defecit, præſertim cùm ad Danos præcipua Regni munia, excluſis fere indigenis, transfe rantur.

§. 3. *Margaretha* Daniæ & Norvvegiæ Regina, capto & victo *Alberto* Megapolitano Rege Sueciæ, illud Regnum reliquis duobus junxit, atque ita tria Regna Septentrionalia in unum corpus redegit. Et ut hæc unio eſſet perpetua, ac totus Septentrio ab uno inpoſterum Rege regeretur, in Comitiis *Calmarienſibus*, tanquam lege pragmatica & fundamentali ſancitum fuit, ut *unus* eſſet Rex *Daniæ, Sueciæ & Norvvegiæ*, hac tamen ſub conditione, ut inter *Danos & Suecos* ſuffragia Regis creandi alternarentur, & ut Dani & Sueci alternatim primum ſuffragium in Rege creando haberent.

II. Unio

Reges Daniæ ſeſe hæredes) Reges Daniæ non *hæredes*, ſed Reges *Norvvegiæ* ſalutantur. Conſtat vero Duces Holſatiæ, quia è Regia Danorum familia orti ſunt, eo titulo uti ſolere. Ergo loco Regum Daniæ, Duces Holſatiæ nominandi hic erant.

Guber-

I. Unio *Regnorum Septentrionalium iterum diſſolvitur.*

§. 1. Non potuit inter *Danos & Suecos* diu-
rna eſſe concordia, propter cauſas Politicis
otas. Hinc mox exortæ mutuæ querelæ. Con-
uerebantur *Sueci*, pacta Calmarienſia in crea-
one Regis *Chriſtophori* Bavari à Danis fuiſſe
olata. Hinc poſt longas conteſtationes, cum
ani primum in Rege creando ſuffragium ſi-
i arrogarent, *Sueci* proprium ſibi Regem ex
a gente crearunt Carolum Canuti, poſt-
uam Dani creaſſent *Chriſtianum*, Comitem
ldenburgicum. Diuturnæ illæ fuerunt lites
gravia bella, modò Suecis iterum unionem
almarienſem admittentibus, mox iterum ab
a diſcedentibus, Atque hæ altercationes du-
arunt toto *Chriſtiani* I. *Johannis*, & ex parte
hriſtierni II. Regno. Quanquam enim *Sue-
i* nollent perferre Reges Danorum, nondum
amen palam ab unione trium Regnorum deſci-
ſcere volebant, ſed tantum conquerebantur,
non ſervari pacta, teſtati, illa ſi ſervarentur,
nullam in ſe fore moram, quo minus unus to-
tius Septentrionis Rex eſſet.

§. 2. Inter has contentiones *Sueci* pro ſua
libertate defendenda crearunt ſibi *Gubernato-
res* tres ordine, *Suantonem*, & duos *Stenones*,
Ma-

Gubernatores tres ordine, Suantonem) Primus ordi-
ne non Suanto fuit, ſed Steno Sturius ſenior. Poſt
ejus obitum Suanto Sturius Gubernator Regni fuit
conſtitutus. Atque hunc excepit Steno Sturius ju-
nior, V. *Luccenium l. 5. Hiſt. Suec.* Nam

Majorem & Minorem, quorum magnifica ex ſtant facinora.

III. Dania & Suecia *iterum in duo Re gna disjunguntur.*

A. C. 1523. plane abolita & ſublata fuit *Uni* Calmarienſis, communi Danorum & Sueco rum conſenſu. Cauſa fuit atrox *Chriſtierni* II tyrannis, qui à Suecis Rex admiſſus, contra da tam fidem 90. Proceres Stockholmiæ in pu blico foro, manu carnificis trucidari juſſit, & alia egit, quæ vix ab ullo Tyranno antiquo pa trata leguntur. Hanc immanitatem exhorruit totus Septentrio, ac communi Danorum, Suecorum, & Norvvegorum decreto Regnum *Chriſtierno* II. fuit abrogatum, cumque id armis repeteret, captus à Danis, & in miſerrimum carcerem conjectus & in eo per 38. continuos annos usque ad finem vitæ detentus fuit. Ita amoto Tyranno ſui jam juris Dani & Sueci peculiares ſibi & ſeparatos Reges crearunt.

IV. Dani *Regnum tranſtulerunt ad* Fridericum, *Ducem Holſatiæ.*

Factum hoc inprimis favore Nobilitatis. Nam cum *Chriſtiernus* II. tyrannus inprimis Nobilitati infenſus fuiſſet, captans gratiam civium ac plebis, hinc Nobiles patruum ipſius *Fridericum*, Ducem Holſatiæ certis conditionibus & magna ſibi privilegia pacti, elegerunt, quæ privilegia ad hunc usque diem & annum Nobi-

bilitas Danica & Holſatica, in creatione novo-
ı Regum, non tantum acriter defendit, ve-
ı etiam magna acceſſione auxit, ita quidem,
ura *Majeſtatis* cum Rege communia habu-
ıt. Sed inprimis cum *Fridericus* II. Rex eli-
etur, hæc Nobilium privilegia in immenſum
runt aucta, quorum hæc capita præcipua. 1.
nullum *Nobilium* capitis damnato vel pro-
bito, ſed judicum Senatui relinquat. 2.
biles jus vitæ & necis in ſuos ſubditos absque
vocatione habento, neque Rex de mulctis
rticipet. 3. *Honores & dignitates* nulli privato
extraneo Rex dato, ſed id penes Senatum
In has leges *Fridericus* II. juravit, ac ne
amentum ſuum violare poſſet, *Nobilitas*
m civitate Lubecenſi & Rege Poloniæ fœ-
s inivit. Atque hic ſtatus Politicus Regni
iniæ fuit usque ad annum 1661. quo hæc
obilium privilegia à Civitatibus, Clericis
Agricolis, fuerunt ſublata, ac ipſe Rex ex
ı quaſi ſervitute Nobilium in libertatem fuit
ſertus.

V. *Clauſtrum* Daniæ *eſt Fretum* Sunda.

§. 1. Hoc fretum totius orbis celeberrimum,
iod lingua vulgari *Sund* vocatur, eſt clavis
aris Balthici, neque alia via navigationes ul-
o citroque exerceri poſſunt, niſi per illud fre-
ım. Quapropter Daniæ Rex eſt quaſi *Clavi-*
r totius navigationis ac mercaturæ Balthicæ.
tque hinc præcipui reditus ex teloniis, navi-
bus

bus ac mercibus impoſitis. Quapropter pr
cipuum robur Regni Daniæ conſiſtit in defe
ſione freti Sundani. Unde *Fridericus* II. fi
miſſimo caſtello, quod *Cronenburgum* voca
exſtructo, hujus freti defenſionem ſibi poſter
que ſuis confirmavit.

§. 2. Propter hoc *Sundenſe* telonium, qu
Rex Daniæ *Chriſtianus* IV. multis modis con
antiqua jura ac conſuetudines aggravabat, m
gnæ controverſiæ inter *Danos & Batavos* fu
runt exortæ, ita quidem, ut Hollandi arma
manu tranſitum ſibi liberum perSundam apert
ri viderentur, & palam jactarent: claves fr
Sundani eſſe Amſtelodami. Hæ controverſ
inter Danos & Batavos anno 1643. exortæ
compoſitæ fuere, ac vectigalia ad certas leg
& modum redacta.

VI. Dania *Regnum* Hæreditarium *fit.*

A. C. 1661. maxima in Regno *Daniæ* fac
mutatio, ac introducta *hæreditaria* utriusq
ſexus ſucceſſio. Rex factus *ſupremus* Reg
Dominus, qui hactenus à Senatu Regni depe
debat.

VII. Hollandia, Scania, Bleckingia *Regno* Daniæ *deceſſerunt.*

De his provinciis antiqua fuit contentio i
ter Danos & Succos, utrisque eas ſibi vindica
tibu

bus; quæ compoſita fuit nupera pace, ita qui-
m, ut hæ tres provinciæ juris Suecici eſſent.

VII. Sueci *Regnum tranſtulerunt* *ad* Guſtavum *E-* *rici.*

§. 1. A. C. 1523. *Guſtavus* Erici obſes Chriſti-
no II. datus, habitu bubſequæ effugit, & Lu-
cam pervenit, ubi veſtimenta ſua ruſtica dedit
natui, quæ hodieque ibi aſſervantur, & ab illis
vo habitu & pecunia inſtructus, ac in Sueci-
remiſſus fuit, ut eam gentem ad defectionem
Danis concitaret. *Guſtavus* igitur *Dalecarlos*
ntem fortiſſimam ad arma impulit, & ab illis
ux contra Chriſtiernum II. creatus fuit, ac fe-
ibus præliis brevi tempore Danorum præſidia
to regno pepulit.

§. 2. Propter hæc merita *Guſtavus* creatus
t à Suecis Rex A. C. 1523. ac poſtea obtinuit,
Regnum illud ſuæ familiæ, quantum ad line-
n maſculinam, *hæreditarium & ſucceſſivum*
et. Sub cujus nepote *Guſtavo Adolpho*, qui
F pro-

Nupera pace) Pacem Auctor innuit Rotſchilden-
n a. 1658. & Hafnienſem a. 1660. inter Danos & Sue-
s initam. Permanſerunt vero hæ tres provinciæ ju-
Suecici poſt nuperum quoque bellum, quo non
ntemnendam Scaniæ partem Dani occupaverant,
pacis Londini Scanorum, mediante Sereniſſimo
xoniæ Electore, *Johanne Georgio II.* glorioſiſſimæ
emoriæ, ejusque legati, Illuſtriſſimi *Gersdorfii* dex-
ritate ac induſtria a. 1679. reſtitutæ.

Sub cujus nepote) Imo factum id jam fuit ſub Ca-
lo Guſtavi Adolphi patre, a. 1604. V. *Thuanus* l.
I. *Sigii-*

prole maſcula carebat, hoc privilegium etia ad fœminas fuit extenſum, quemadmodum i filia *Chriſtina* ſucceſſit.

IX. *Controverſia inter* Sigismundu *&* Carolum, *Sueciam cum Polonia diuturno bello involvit.*

§. 1. *Guſtavus* tres reliquit filios, *Ericu* *Johannem*, *&* *Carolum*. Johannis filius e *Sigismundus*, quem Poloni Regem creaverur qui cum pactis non ſtetiſſet, & religionem Suecia turbaret, Sueci patruum ejus, *Carolu* Ducem Sudermanniæ, primo Gubernatoren deinde Regem creaverunt, excluſo Sigismund ac omni ejus poſteritate. Hinc bella int Suecos & Polonos, repetente regnum Sueci tanquam hæreditarium, Sigismundo: poſſeſſi nem ejus defendente Carolo IX. Tandem G ſtavus Adolphus Caroli IX. filius & ſucceſſo hunc nodum Gordium gladio victore diſſecu ac Sigismundum Regno Sueciæ renunciare co git A C.1629.

§.

Sigismundum Regno Sueciæ renunciare coëgit) Nu quam adigi Sigismundus potuit, ut Regno Sueci renunciaret. Inducias tamen anno 1629. cum G ſtavo Adolpho, quanquam ægre, admiſit. V. *Piaſ cius in Chronicis ad hunc annum, l. 483. Loccenius l. Hiſt. Suec. p. 559. Brachelius l. 3. Hiſt. p. 183.* Nequ Uladislaus, Sigismundi in Regno Polonico Suc ceſſor, jure in Sueciæ Regnum ceſſit; quanqua anno 1635. inducias in viginti & ſex annos proroga paſſi

§. 2. Quanquam vero inter Suecos & Po-
nos, vel pace, vel induciis hæc controverſia
cunque ſopita videretur, manſerunt tamen
us radices. Quippe Reges Poloniæ ex linea
giſmundi, quanquam Regno Sueciæ care-
nt, titulis tamen atque inſignibus abſtine-
noluerunt. Inde antiqua odia inter utram-
ıe gentem recruduerunt, quæ tandem inter
arolum X. Sueciæ, & *Johannem* Caſimirum,
oloniæ Regem, in funeſtiſſimum illud bel-
m anno 1653. exarſerunt, quo tota fere Po-
nia conflagravit.

X. Suecia *bello Germanico & Dani-co maxima incrementa cepit.*

§. 11 Obſcura hactenus & Septentrioni fere
cluſa Suecorum potentia & gloria primum
upit, atque toti orbi innotuit, bello Ger-
anico, quod *Guſtavus Adolphus* anno 1629.
rere cœpit, incredibili cum ſucceſſu, quod
F 2 tan-

ſſus fuerit. V. *Loccen. l. 9. p. 640. Brachel. l. 5. p. 24.*
aſecius ad h. a. p. 573. Nodum ergo hunc Gordium
on Guſtavus Adolphus, ſed Carolus Guſtavus diſſe-
uit, qui cum durantibus induciis arma Polonis in-
liſſet, pacem admittere non voluit, niſi Polono-
m Rex Johannes Caſimirus jure in Regnum Sue-
æ ſe abdicaret. Quod factum tandem, ſed ea lege
it, ut Johanni Caſimiro ad dies vitæ ſuæ integrum
ſet, titulis ac inſignibus Regni Sueciæ certo modo
i. V. *Inſtrum. pacis Olivenſis a. 1660. 3. Maji inita*
tic 3. apud *Thuldenum in Tract. ad part. 4. Hiſt. p. 116.*
qq. & *in Theatro Europ. tom. 8. p. 1365.*

Ad

tandem anno 1648. pace Monaſterienſi finit
fuit.

§. 2. Hoc bello & pace Sueci obtinuer
præter ingentes theſauros ac inæſtimabil
prædam, ampliſſimas ad mare *Balthicum* p
vincias, Ducatum *Bremenſem*, ſalva urbis
bertate, & *Verdenſem*: omnem *Pomeraniam*
teriorem, una cum *Epiſcopatu Caminenſi*,
Dominatum *Viſmariæ* in Ducatu *Megapolita*
§

Ad mare Balthicum) Adde: *& Viſurgim.* N
enim ad mare Balthicum, ſed Viſurgim Ducatus B
menſis & Verdenſis ſiti ſunt.

Pomeraniam Citeriorem) Et partem ulterioris,
jus urbs princeps Stetinum.

Una cum Epiſcopatu Caminenſi) Epiſcopatus
minenſis non ad Sueciæ Regem, ſed Elector
Brandenburgicum ſpectat, eique per *Pacif. Oſn*
art. 10. §. Quicquid etiam juris, & *art. 11. §. De*
Colbergam &c. reſtitutus à Suecis fuit. Cæterun
collatione Prælaturarum & præbendarum Capi
Caminenſis, præter Pomeraniæ Ulterioris Duc
juris etiam aliquid Citerioris Pomeraniæ Duces l
buerunt; id quod in Sueciæ Regem per *Inſtr. p*
Oſnabr. art. 10. §. Quicquid etiam juris, tranſiit.
urbe Camino controverſia erat. Sed eam *Trac*
tu Stetin. a. 1653. 14. Maji concluſo, art. 22. Elec
Brandenburgicus Suecis ceſſit. Ita ergo res
habet. Epiſcopatus Caminenſis, qui exſtinctus
men jam & in Feudum ſeculare converſus eſt,
tus eſt penes Electorem Brandenburgicum: Ci
tas Caminenſis in ſolidum ad Regem Sueciæ pe
net: Capitulum Caminenſe utrique commune
Vide omnino citatum paulo ante *Tractatum Ste*
nenſem art. 2, 22, 24. ſeqq. quem *Contin. 7. Diar. Eur*
p. 513. ſeqq. exhibet.

§. 3. Bello poſtremo Danico Sueciæ acceſſe-
nt 1. in Norvvegia *Iemptia & Bahus.* 2. in
nia *Hollandia*, *Sconia*, & *Bleckingia*, at-
e aliæ in mari Balthico Inſulæ.

V. DE REGNO POLONIÆ.

I. Polonia *exteros* Reges *habere cœpit.*

A. C. 1571. exſtincta familia *Jagellonidum* in Sigismundo Auguſto, à quo tempore loni *exteros* Reges creare ſibi cœperunt. (1) nricum *Ducem Andegavenſem*, Fratrem Ca- i IX. Regis Galliæ, qui primo anno, per- ſus Regni Poloniæ, clam ex Regno aufu- . (2) *Stephanum* Batorium, Principem anſſylvaniæ, qui antiquam Regni Poloniæ

 glo-

Bello poſtremo) Bellum innuit Auctor, quod a. 1657. er Suecos & Danos exarſit, & a. 1660. demum pa- Hafnienſi finitum eſt. Nam occaſione belli, od a. 1672. Rex Galliæ Fœderatis Belgii Ordini- s intulit, eas etiam gentes novo bello fuiſſe in- lutas, Suecis Gallorum, Danis Belgarum alio- mque Fœderatorum partes amplexis, quod Lon- nenſi tranſactione a. 1679. compoſitum fuiſſe ſu- a monui, nemo ignorat.

In Norvvegia Iemptia & Bahus) Iemptia non po- ſtremo demum bello Danico, ſed jam *pactis Bremſe- bicis* anno 1645. 4. Sept. inter Suecos Danosque itis, Sueciæ acceſſit. Vid. pactorum *art. 25. & 28.* *Theatro Europ. tom. 5. pag. 835. ſeqq.*

A quo tempore Poloni) Fuerat vero & Jagello ipſe terus. Unde Polonorum hoc inſtitutum jam à gellonis temporibus alii derivant.

Johan-

gloriam ingentibus virtutibus excitavit. (
Sigismundum, Regem Sueciæ, cujus filius J-
hannes Caſimirus hodieque regnat. Reſ
nunc ingens illa controverſia de Rege Polon
creando, de cujus eventu divina providentia j
dicabit.

II. Forma *regni Poloniæ eſt* Ariſtocratica.

§. 1. Ingens Nobilium Polonorum non ta
libertas, quam licentia eſt, qui ſe propem
dum Regis *fratres ac æquales* arbitrantur. R
gem ipſi eligunt, & quas volunt leges pr
ſcribunt. Si quis illas leges non vult accip
re, proclamant *Piaſtum*, hoc eſt, ex ſua n
tione vel ruſticum aliquem, qualis fuit *Pi*
ſtus, volunt eligere. Perpetua ſunt cert
mina inter *Senatores & Nobiles.* Regi *Sen*
tores, Regno *Nobiles* favent. Omnium N
bilium Polonorum par eſt autoritas: uno di
ſentiente, reliqua irrita ſunt ſuffragia, unu
que Nobilis jus habet intercedendi in Com
tiis Poloniæ. Cum cæteri omnes conſenſu
præbuiſſent, unus Nobilis ſurrexit, & ſe h
n

Johannes *Caſimirus hodieque regnat*) Regno hic
abdicavit ſponte anno 1668. Inde in Galliam pr
fectus, in eo Regno benignum hoſpitium, in qu
carcerem olim reperit, a. 1672. defunctus. Polo
ex Indigenis Regem primum crearunt Michaëler
Wiſnovecium, & poſt ejus obitum Johannem Sc
bieskum; rejecto, ut apparet, more priſtino exte
ros Reges creandi.

Ev

a probare dixit. Rogatus cauſam, dixit, quia
bilis ſum: neque ante ratum putarunt eſſe de-
tum, quam ipſius conſenſus impetraretur.

§. 2. In Comitiis Poloniæ prævalet autori-
Nunciorum terreſtrium, qui ſunt deputati
bilitatis, & cauſam libertatis publicæ contra
gem & Senatores Regni ſtrenue agunt. Sem-
r enim metuunt Nobiles Poloni, ne à Rege
s privilegiis ſpolientur. Habent autem pri-
egia ingentia. Quippe ſuis ſubditis cum ab-
uta poteſtate dominantur, in illos jus vitæ &
cis habent. Ita ſinguli fere Nobiles ſinguli
nt Reges.

III. *Militia* Polonorum equeſtris eſt.

§. 1. Pro tot privilegiis *Nobiles* propriis im-
nſis militare coguntur. Sola ibi Nobilitas
ctat arma: cives ad mercaturam vel opificia;
ſtici ad ſtivam relegantur. Hinc quia Nobili-
s Polonis turpe videtur pedibus incedere,
nnes equeſtrem militiam ſectantur. Et hoc
illud robur militiæ Polonicæ; centum millia
obilium ſtant in procinctu ad defendendum
egnum. De finibus prolatandis non ſunt ſol-
iti. Inter Equites cenſentur *Coſacci* levis ar-
aturæ, quorum unicus ſcopus eſt omnia va-
re, deprædari & incendere, tam hoſti, quam
nicis terribiles.

§. 2 Quod ſi Poloni opus habeant *peditatu*,
um non ex ſua gente, ſed ex *Germanis & Hun-
ris* conducunt.

IV. *Opes* Polonorum *in* Frumento conſiſtunt.

Polonia eſt Europæ *Ægyptus*, ac inprimis *Be*
gii horreum. *Meſſes* Polonicæ totam fere Eu
ropam ſterilitate ingruente alunt, ac propter
tota *Europa* optat pacem Poloniæ, ut illius ube
rima frumenti copia ſaturetur. Ac ipſe Det
fluvio *Viſtula* totam Poloniam permeante,
apud *Dantiſcum* in mare Balthicum ſe exone
rante, tanquam aliquo *Nilo* beare voluit,
ſuas merces Europæ reliquæ impertiretur. Em
porium mercaturæ Polonicæ in mari Balthic
Dantiſcum eſt, pro cujus libertate hactenus Be
gæ tam acriter pugnarunt, ne nimirum à Polo
nia avelleretur.

V. *Hoſtes* Polonorum Sueci, Moſcovitæ, Tartari & Turcæ ſunt.

§. 1. Inter *Suecos & Polonos* hoſtilitates exe
centur tribus de cauſis. (1) propter *Livoniam*
(2) propter *prætenſionem* Lineæ *Sigismundi* i
Regnum Sueciæ. (3) propter titulos & inſignia
Sed hæ controverſiæ tot bellis deciſæ brevi *eva*
neſcent, exſtincta linea Sigismundica.

§. 2. De *Moſcorum* cum Polonis diſſidio, ejus
que cauſis, ſupra dictum in Ruſſia.

§. 3. *Tartari* Precopenſes *Voliniam & Podo*
lian

Evaneſcent) Jamque evanuerunt, ut ex proxime
notatis patet.

m infeſtant. Deliberatum aliquando in Co-
iis Poloniæ de peſtilentia illa Tartarica, vel
itus *exſcindenda*, vel ſaltem *refrenanda*:
mtiſſimum remedium videbatur, ſiquidem
ulæ fluvii *Boryſthenis*, præſidiis communi-
tur, quem tranſire Tartari in Poloniam ex-
rentes debent, ſed res effectu caruit. Ita
lieque *Tartari* annuis excurſionibus Poloni-
deprædantur, vel ut *amici*, vel ut *hoſtes*: ip-
enim perinde eſt, quo titulo invadant, cum
per præda, inprimis vero hominum agmi-
us graves, in Tauricam ſuam revertantur.
rtari igitur non ſtudent occupare, ſed tan-
i deprædari & vaſtare Poloniam.

§. 4. Maximus autem procul dubio hoſtis
oniæ eſt *Turca*, præſertim poſtquam *VVal-
hiam*, *Moldaviam*, ac *Tranſſylvaniam* occu-
vit, clauſtra Regni Poloniæ, ac quia *Tarta-*
ſibi obnoxios habet. Sed de hoc hoſte nil
uc certi ſtatui poteſt, quia conſilia tantum
metus hactenus cognita.

onſilia tantum & metus) Imo cognita etiam Po-
is & olim & nuper Turcarum vis ac potentia,
1621. Oſman II. Turcarum Imperator, trecenta
lia equitum, & duodecim millia Janizarorum,
eter Tartaros, quorum octoginta millia nume-
antur, in Polonos duxit: quanquam irrito tum
idem conatu. V. *Paſecius p. 405. ſeqq.* At a. 1672.
rcæ longe minoribus copiis Caminecium, Podo-
propugnaculum, quod oppugnare Oſman au-
non fuerat, deditione ceperunt, obſeſſaque
x Leopoli eum Polonis terrorem incuſſerunt, ut
cem Ukreinæ jactura, & annuo tributo non du-
bita-

VI. Eſthera *Judæa* Judæis *à* Caſimir *M.* *ingentia Privilegia impetravit.*

De quibus videantur *Conſtitutiones* Reg Poloniæ. Sic *Eſther* ſub Rege Ahaſvero: nomen illud quaſi *fatale & favorabile* videat Judæis. Ab eo tempore *Judæi* omnia fere v ctigalia Regni Poloniæ poſſederunt, gravi cu oppreſſione indigenarum. Atque hæc una præcipuis fuit cauſis, cur Coſacci nuper rebe larint.

VII. Polonia *ob Regum* electionem *eſt* turbulenta.

§. 1. Quanquam Regnum Poloniæ ſit *Elect vum*, nunquam tamen Poloni præterita famil Regia exteros elegerunt, ſed ſi quando defici familia Regia, tum demum oriuntur graves f ctiones, antequam in novum Regem conſpira poſſint.

§. 2. *Competitores* Regni Poloniæ ſunt (*Moſcus*, ob eandem linguam, originem & v cin

bitarint redimere. Vindicavit quidem gentis ſu gloriam anno 1674. Johannes Sobieskus, ſumm illo tempore militiæ præfectus, caſtris Turcarum a Chocimum expugnatis, non ſine inſigni hoſtium cl de. Aſt idem tamen, cum jam Rex Poloniæ eſſe a. 1676. pacem cum Turcis, relicto iis Camineci inſtauravit. Quis hodierni belli, quod Poloni, Ca ſari & Venetæ Reipublicæ ſancto fœdere juncti, ad verſus Turcas gerunt, eventus futurus ſit, dies doce bit.

Jur

niam. (2) *Tartarus* Precopenſis, qui tribus
primis rationibus nititur. 1. Se eſſe *poten-*
n, ac vel 100000. equitum in aciem produ-
re poſſe. 2. Se eſſe *parcum* & paucis conten-
m, quippe cui caro *equina* cibum, *ſanguis*,
l *lac*, potum præbeat. 3. quod Religio-
m ſpectet, de qua audiat in Polonia diſcep-
i, ſe illam ſusque deque habere, *Tuus*, in-
it, *Lutherus*, meus *Lutherus*: Tuus *Papa*,
eus *Papa*. (3) Domus *Auſtriaca*, quæ diu
oloniam Bohemiæ & Hungariæ conjungere
luit, quod inprimis apparuit poſt mortem
ephani Batori: tum enim Poloni in duas fa-
iones ſciſſi, alii quidem *Sigismundum* Re-
m Sueciæ, alii *Maximilianum* Archiducem
uſtriæ, elegerunt: ſed victus atque captus
aximilianus prætenſioni ſuæ in Poloniam re-
nciavit, jure tamen atque titulo ſibi reſer-
to. (4) Rex *Gallia*, inde à temporibus *Ca-*
li IX. Quippe Poloni exſtincta familia *Ja-*
llonidum, in *Sigismundo* Auguſto, Regem
eaverunt *Henricum* Ducem Andegavenſem,
atrem *Caroli* IX. Regis Galliæ. A quo tem-
ore Galli, ne Domus *Auſtriaca* ad Regnum
oloniæ perveniret, ſemper aliquam partem
verunt, præcipue poſtquam *Uladislaus*, ejus-
ue frater *Johannes* Caſimirus, uxorem ex
F 6 Gal-

Jure tamen atque titulo ſibi reſervato.) Eo etiam Ma-
milianus tandem ceſſit. Atque ea lege inter Polonos
Maximilianum pax convenerat, ut Regis Poloniæ
tulo hic abſtineret, V. *Piaſecius ad a. 1589. p. 87.*
Ita

Gallia, Ducem Nivernenſem, duxiſſent. It
hodie agitur de Filio Principis Condei, Duc
Anguinio, ad Regnum Poloniæ poſt obitum
Joh. Caſimiri promovendo, vel alio Gallicis par
tibus addicto.

IX. Polonia *declinat.*

1. Propter amiſſam *Moldaviam & Wallachiam.* 2. propter defectionem *Coſaccorum & Ruſſorum* nigrorum cum tota *Ukreina.* 3. propter *Lithuaniam* à *Muſcovitis* magna parte occupatam vel vaſtatam. 4. propter bellum civile inter *Regem* & Nobilitatem, cui Dux *Lubomirsky* eſt, nuper prælio victor.

Hæc de Regnis.

CAP. III.

DE REBUSPUBLICIS.

I. DE REPUBLICA VENETA.

I. Venetiæ *in Mari* Adriatico *conditæ ſunt.*

§. 1. A. C. 401. Occaſio fuit bellum *Hunnicum*, quod tum temporis totam Europam,

Ita hodie agitur) Vide, quæ ſupra ad theſin 1. annotavimus.

Ruſſorum nigrorum) Confer annotata ad p. 41.

Cui Dux Lubomirsky eſt) Acta motuum civilium, inter Regem Joh. Caſimirum, & Georg. Sebaſt. Lubomirskium, ſupremum Regni Mareſchallum, ejusque ſocios a. 1664. exortorum, habentur in *Append.* ad

pam, maxime Italiam terrore impleverat. ım igitur *Attila* Rex Hunnorum in Italiam irptionem moliretur, quamplurimæ familiæ obiles ex terra continenti in Inſulas & æſtuaria aris Adriatici ſe receperunt. Ibi ſtructis pro mpore ædificiis, cum natura loci ſe tutos & expugnabiles viderent, oppida condere, & in eſpubl. dividi cœperunt, quæ tandem ſocietate ta in vaſtam illam civitatem *Venetiarum* coaerunt. De qua urbe exſtant præclari verſus nnazarii:

derat Hadriacis Venetam Neptunus in undis
Stare urbem, & toto ponere jura mari.
unc mihi Tarpejas quantumvis Jupiter arces
Objice, & illa tui Mœnia Martis ait.
Tibrim Oceano præfers, Vrbem aſpice utramque
Illam homines dicas, hanc poſuiſſe Deos.

§. 2. Atque hinc Civitas *Venetiarum* a prima a origine per 1200. annos ab omni hoſtili imetu libera perſtitit, ac ſecura in ipſis undis, mnem vim vel *hoſtium*, vel *oceani*, deſpicit, t ſupra omnes alias Reſp. *diuturnitate* gloatur.

F 7 II. Res-

d Contin. 12. Diar. Europ. Compoſitum tandem civile ellum anno 1666. ea lege fuit, ut Rex ſancita prætetorum oblivione, in gratiam factioſos reciperet, tque hi factorum veniam publice deprecarentur; iſi quod Lubomirskio exilium inſuper indictum, qui Uratislavium profectus, ib. a. 1667. improviſa orte deceſſit. V. *Contin. 14. Diar. Eur. p. 554*, & *Contin. 6. p. 24.*

Reſe-

II. Reſpublica *Veneta* Legibus & Inſtitutis *alias ſuperat.*

Eſt enim perfectum *exemplar* perfectiſſim reipublicæ, ac nihil humano ingenio excogita poteſt, quod ipſa non obſervaverit, ac in uſu ſuos tranſtulerit. Quapropter ut quæque *Reſpublica* accedit *propius* ad imaginem reipublicæ Venetæ, eo quoque perfectior eſſe cenſetu Inprimis rempublicam Venetam exprimit, & quam proxime refert reſpublica *Norimbergenſi* in Germania, quæ ad leges Venetiarum ſeſe accommodavit, atque hinc præ aliis floret atqu excellit.

III. Reſpublica Veneta ex Monarchia, Ariſtocratia, & Democratia *quam optimè temperata eſt.*

§. 1. Statum *Monarchicum* repræſentat Dux Venetorum, qui omnem externam Regiam pompam habet, ſed *poteſtate* deſtituitur, adeoque non niſi *ſplendorem & majeſtatem* Reip. conciliat.

§. 2. *Senatores* 120. & interdum plures, referunt Statum *Optimatum*, & pleraque jura *Majeſtatis* exercent.

§. 3. Sed ipſa baſis & fundamentum hujus Reipubl. conſiſtit in Conſilio Magno *Nobilium* ſive *Patriciorum*. Omnes enim *Nobiles* ſive *Patricii* Veneti, qui exceſſerunt annum ætatis 20, vel 25. hujus Magni Conſilii ſunt membra,

a, ac jus *Sententiæ* dicendæ ac *Suffragii* ha-
ent. Horum numerus ingens eſt, ac plerum-
ue plures quam 1500. Ac penes hoc *Conſili-*
n Magnum vis ac poteſtas Reipubl. conſi-
t, & omnes Magiſtratus ac Præfecturæ ab
oc Conſilio, tanquam fonte, proficiſcuntur.
eferunt ſua multitudine Statum *Popularem*.
xcluduntur ab omni Reipubl. adminiſtratio-
e *Mercatores & Opifices*, quibus non eſt fas
ullo Collegio Magiſtratus, comparere, exce-
to, quod *Cancellarius* Reipubl. ex plebejo or-
dine

Referunt ſua multitudine ſtatum popularem) Magnum
lud Nobilium ſeu Patriciorum Conſilium, ſi accura-
e loqui velimus, non ad Democratiam, ſed Ariſtocra-
iam referri debet. Primum enim, ſi qualitatem eo-
um reſpicias, non plebeji ſunt, ſed Optimates: dein-
e, ſi attendas numerum, utut multi ſint, pauci ta-
nen ſunt, non totius tantum multitudinis, ſed ſub-
litæ etiam partis comparatione. Nam tricies cente-
a millia hominum, ſi *Lanſio in Orat. pro Italia p. 755.*
ides eſt, in cenſum hodie refert Veneta Reſpublica.
Cum Hornio tamen & *Contarenus* ad ſtatum popula-
em magnum illud Conſilium refert, *l. 3. de Venet. Rep.*
f. m. 40.

Mercatores & opifices) Mercatores intellige, qui
Nobiles non ſunt. Abſolute enim falſum eſt, mer-
catores ab omni Reipubl. adminiſtratione excludi;
cum Nobiles etiam, ac Senatores ipſi, mercaturam
Venetiis ſine opprobrio exerceant. Vid. *Traj. Boc-*
calini Cent. 2. Relat. 39.

Quod Cancellarius Reipubl.) Præter Cancellarium,
univerſus Scribarum ordo ex plebejis conſtat. Illi
etiam, qui Senatui à ſecretis ſunt, nec non qui
Societatibus ſub Divorum quorundam nomine o-
lim

dine eligitur. Licitum tamen eſt, *Mercatori bus* præſertim, quotiescunque Reſpubl, opu habet pecunia, Nobilitatem ſive *Patricia tum* pretio emere, atque ita Conſilio Nobiliun accenſeri.

VI. Potentia *Venetorum partim terreſtris, partim maritima eſt.*

§. 1. Dominium Reipubl. complectitur provincias terræ *continentis, & maritimas.* In terra *continente* poſſident magnam partem *Lombardiæ*, Marchiam *Treviſanam* & *Forum Julii.* Provinciæ maritimæ ſunt *Iſtria, Dalmatia*, & inſulæ, *Corfu, Zanthe, Cephalonia, Candia*, & aliæ in Archipelago.

§. 2. Quapropter Reſpubl. Veneta præcipue maritimæ poteſtatis rationem habet, in quem finem

lim initis præſunt, è ſola plebe legi ſolent. Vid. *Contarenus l. 5. de Ven. Rep. f. m. 86. ſeqq.*

Provinciæ maritimæ ſunt Iſtria & Dalmatia) Si pro maritimis provinciis Iſtria & Dalmatia habentur, quia mari Adriatico adjacent: ad maritimas provincias Marchia etiam Treviſana & Forum Julii referri debuiſſent. Nam & hæ ditiones ad mare Adriaticum ſitæ ſunt. Niſi forte Iſtriam Hornius, & Dalmatiam maritimis provinciis accenſuit, quod illa peninſulæ formam præbeat, hujus ora tantum maritima ad Venetos ſpectet.

Candia) Candia Turcis nupera pace ceſſit; Solos portus Sudam, Spinalongam, & Carabuſam Veneti cum modico territorio ſibi reſervarunt. V. *Contin. 21. Diar. Europ. p. 112.*

Bello

em in ipſa urbe eſt *armamentarium* inſtructiſ-
ıum, cui ſimile totus orbis vix habet, ex quo
o. triremes, omnibus rebus inſtructiſſimæ,
ile in maria omitti poſſunt.

V. *Dux annulo aureo mare Adriaticum quotannis ſibi deſponſat.*

Reſpublica Veneta ſibi arrogat dominium
aris Adriatici. In quem finem quotannis die
ſcenſionis Domini, Dux cum magnifica illa na-
, quæ vocatur *Bucentaurus*, mare *Adriaticum*
vehitur, ac ſtans celſa in puppi aureum annu-
n digito detractum in mare projicit, dicens:
in ſignum legitimi & perpetui Imperii mare
driaticum ſibi deſponſare.

XI. Theſaurum *Veneti ingentem* habent.

Inter alia miranda Reipubl. Venetæ refertur
iam inæſtimabilis ille Theſaurus, quem pere-
inantibus oſtentare ſolent. Tanta ibi gem-
arum & auri multitudo, ut major acervus
no in loco nuſpiam alibi reperiri credatur.
ed Legatus *Hiſpaniæ* unicum defectum in hoc
'heſauro deprehendit, quod nimirum non ha-
eret radices, adeoque ea re Theſaurum Regis
Iiſpaniæ præcellere, quod is radices in Ame-
ca haberet, atque ſic inexhauſtus nunquam de-
ceret.

VI. *Scopus Reipubl. Venetæ eſt ſervare, non acquirere.*

Atque

Atque hoc commune habet cum omni Rebuspubl. hodiernis, quarum ſcopus eſt quieſcere in præſenti ſtatu, neque potenti ſuam longius *extendere*. Hinc nulla bella runt offenſiva; ſed contra invadentes maſc ſe atque generoſe defendunt, quemadmod Reſpubl. Veneta bello Turcico hodieque oſte dit.

VIII. *Hoſtes antiqui fuerunt* Genueſes: *recentes* Papa, Auſtriaci & Turcæ.

§. 1. Inter Rempubl. *Genuenſem & Veneta* acerrima bella fuerunt pro dominio maris mercatura; quippe utraque Urbs illo tempo primatum affectabat, & in mari, & in merc tura. Tandem prævaluit fatum Reipubl. *Ven ta*, adeoque *Genuenſes* exuti Imperio maris, in poſterum conquieverunt, ſoli *mercaturæ & lu cro* dediti. Unde hodieque *Genuenſes*, quan quam potentia militari longe inferiores, opibu tamen & divitiis *Venetos* vel æquant, vel ſupe rant.

§. 2. Noſtro tempore hoſtes Reipubl. Venet fuerunt tres, *Papa*, Domus *Auſtriaca*, & *Turca*

IX

Bello Turcico hodieque oſtendit) A. 1669. pax inte Turcas atque Venetos ſancita fuit, cum Candia, Re gni metropolis, ad extrema jam redacta eſſet. Confe *præcedentem annotationem*. Quod vero a. 1684. Venet Reſpublica, armorum cum Cæſare & Rege Polonia ſocietate inita, novum Turcis bellum intulerit, omnes nôrunt; quo exitu, DEUS ſolus.

Ceſ-

IX. *Reſpubl. Veneta fœdere Cameracenſi graviſſime affligitur.*

§. 1. Circa A. C. 1507. Sub Duce *Leonar-*
Loretano, tum temporis tota Europa con-
ravit, ad exſtinguendam Rempubl. Vene-
n, autore *Julio* II. Papa Rom. Fœdus ictum
t *Cameraci* in Belgio inter *Julium* II. Pa-
m, *Maximilianum* I. Imperatorem, *Ludovi-*
m XIII. Regem Galliæ, *Ferdinandum* Re-
m Hiſpaniæ, quibus ſeſe minores Principes
njunxerunt. Tam occulta fuit hæc conſpi-
io, ut ſagaciſſima alias Reſpublica citius op-
eſſa fuerit, quam fœdus contra ſe initum
ellexiſſet. Pene momento amiſerunt o-
nia, quæ in continenti poſſidebant, & in-
ſolas *Venetias* fuerunt redacti. Tum *Maxi-*
ilianus Imperator tormenta ſua ex continen-
in Urbem exploſit, trajecturus etiam, & i-
ſam Urbem terrore plenam occupaturus, niſi
ves defuiſſent. Ita *Leo* Venetus *Aquilæ* ſuc-
buit, ac Reſpubl. per 1100. annos invicta, Im-
eratori *ſupplex* facta fuit: ceſſit omni impe-
o *continentis*: pacta fuit *tributum* annuum,
id denique ſuis artibus impetravit, ut tot
æpotentes Confœderati à ſe divellerentur.
Non

Ceſſit omni imperio) Malim, *cedere voluit*. Conſtat
nim legatos Venetos à Cæſare rejectos fuiſſe, Rem-
ublicam vero Papæ ac Gallis reconçiliatam bellum
dverſus Cæſarem continuaſſe.

Bellum

Non victa, ſed multitudine hoſtium oppre
fuit tunc temporis Reſpubl.

§. 2. Poſtquam hi *Confœderati* à ſeſe inv
cem iterum disjuncti fuiſſent, *Veneti* ſingul
aggreſſi, facile cuncta, quæ amiſerant, rec
perarunt, & ab eo tempore Rempubl. ſua
contra tales conſpirationes invictam reddid
runt. De tota hac re memorabili legendus
inprimis Franciſcus *Guicciardinus.*

X. Paulus V. *Papa Rempubl. Venetam* excommunicat.

A. C. 1605. Cauſa erat duplex: (1) quod
mnes *Eccleſiaſticos* à regimine excluderent. (
quod nullam *penſionem* Curiæ Romanæ pe
derent, & quanquam boni *Catholici* videri ve
lent, parum tamen æſtimarent Papam. O
caſio erat rixa inter *Rempubl.* Venetam & *E*
cleſiaſticos. Papa defendebat *Eccleſiaſticos*, V
neti ſuas *leges*, jura *Majeſtatis*. Paulus
Rempubl. ut loquuntur, *excommunicavit*, ſpe
nentibus brutum illud fulmen Venetis, & Pap
temeritatem ridentibus. Tandem Reſpub
ſuam indignationem oſtendit, & arma contr
Papam ſumſit. Spectatores hujus Comœdi
erant *Galli & Hiſpani*, illi aquam, hi oleur
incendio affundentes. Soli *Batavi* Reipub
ſtatim auxilia tulerunt. Paulo poſt ridiculur
hoc bellum, magna Reipubl. Venetæ glori
pace terminatum fuit, ſed cum perpetua pro
ſcriptione *Jeſuitarum*, qui quandoquiden
Papæ adhæſerant contra Rempubl. hinc nulli
pre

-cibus exorari potuit Reſpublica, ut illos in
; territoriis toleraret. Donec ante trienni-
a. 1657. neceſſitate belli Turcici in gratiam
-ba, ſed ſtrictis conditionibus, quaſi reſtituti
-runt.

XI. *Inter* Venetos & Auſtriacos *bellum exoritur.*

A. C. 1616. Controverſia erat de limitibus.
-atim *Batavi* Venetis auxilia miſerunt, unde
-ulo poſt pax inter diſſidentes fuit inita.

XII. Candiam *contra* Turcas *defendunt.*

A. C. 1645. *Ibrahim*, Imperator Turcarum,
-ſulam *Candiam* invaſit, ac totam ditioni ſuæ
-jecit, usque ad unicam Urbem *Candiam*,
-iam Reſpubl. Veneta hodieque contra uni-
-rſam potentiam *Ottomannicam*, ſtupente Eu-
-pa, & *prudentiam ac fortitudinem* Veneto-
-m admirante, ſola defendit. Bellum etiam-
-m durat.

-III. Clauſtra *Reipubl. Venetæ ſunt contra* Turcas *mari Corfu: contra Domum* Auſtriacam *terra Nova Palma.*

Et hæc duo munimenta Rempubl. *Venetam*
-rra marique defendunt. *Corfu* eſt clavis ma-
-s Adriatici. Nova *Palma* eſt clavis Fori *Ju-*
-*i*, ac perfectiſſimum exemplar artis Fortifica-
toriæ;

Bellum etiamnum durat) Vide annotationes ſupe-
-ores.

Præ-

toriæ; nam non reperitur in tota Europa U
ulla, quæ ſecundum regulas artis tam perfc
ad inexpugnabile robur ſit exſtructa, quam N
va *Palma*.

XIV. Venetiæ *præſtantiſſima* vitra *ſuppeditant*.

Nihil producunt Venetiæ, quippe medio
mari ſitæ, niſi *Vitra* præſtantiſſima, tam pel
cida & ingenioſe confecta, ut nullibi terrar
talia inveniantur: quanquam hoc anno Bat
corum vitrifactoriam vel æquarint, vel ſupe
rint.

II. De Republica Helvetica

CANON

I. *Reſpubl.* Helvetica *conſiſtit in tredecim* Cantonibus.

§. 1. Coepit A. C. 1308. & completa fi
a. 1513. Primi Confœderati fuerunt
tres Cantones ſive Pagi, *Svvitz*, *Uri & Undervvalden*. A Pago *Svvitz* omnes impoſteru
confœderati Cantones appellati fuerunt *Svvitzeri*

§. 2 *Occaſio* hujus confœderationis fuit in
ſolentia *Præfectorum*, quos domus Auſtria
nomine Imperii Helvetiis præfecit. Duo ta
tum exempla talis inſolentiæ commemorab
mus. I. *Grisler* Præfectus *Uriorum* pileu
ſuum longæ haſtæ impoſuit, & ſingulos præ
tereu

untes non minorem honorem, quam ſibi
ſenti, pileo & perticæ exhibere juſſit. Hoc
ndatum tanquam iniquum contempſit qui-
n nomine *Wilhelmus* Tell. Igitur læſæ
jeſtatis accuſatus, & ad ſupplicium abreptus,
generoſitate manus Tyranni evaſit, ac Hel-
ios ad libertatem ſuo exemplo impulit.
de ipſius memoria apud Helvetios eſt Sa-
ſancta, & *cantilenis* vulgo celebratur, qua-
n initium eſt: *Wilhelmus van den Telle*; ad
us imitationem Batavi compoſuerunt: *Wil-*
mus von Naſſavven. II. Quidam Præfe-
s U*ndervvaldenſium* uxorem ruſtici ad ſtu-
m compellere volebat: maritus ſuperveni-
, ſecuri caput adultero confregit. His du-
us tres initio pagi fœdus inter ſe contra Præ-
torum inſolentiam pepigerunt, ac glorioſa
fundamenta præpotentis Reipubl. Helveticæ
erunt; cumque prima initia feliciter ſucceſſiſ-
t, tota Helvetia in hoc fœdus conjuravit, &
dem *Reſpubl.* in XIII. pagos ſive Provincias
t redacta.

§. 2. Huic novæ *Reipubl.* acriter ſeſe oppo-
erunt *tres* nationes: I. Domus *Auſtriaca*,
æ in Helvetios, tanquam *rebelles*, dominium
ectabat. Primum prælium commiſſum fuit
er Helvetios & Auſtriacos a. 1315. Alterum
ulo poſt famoſiſſimum ad pagum *Sempach*,
quo *Leopoldus*, Dux Auſtriæ, qui diceba-
gloria militum, cum univerſa Nobilitate
à miſeris aliquot Ruſticis Helveticis fuit
truncatus, cujus etiam cadaver hodieque
Hel-

Helvetii, tanquam trophæum partæ libert
oſtendunt. II. *Burgundi*, Duce *Carolo* A
ce, Duce Burgundiæ. Cum quo tria pr
commiſſa; 1. ad oppidum *Granſonem*. 2.
oppidum *Moratum*, & 3. ad urbem *Nanz*
in Lotharingia: in quo etiam prælio fuit o
ſus. Hoc bello *Helvetii* infinitas divitias ac
ſiverunt, quarum quam fuerint rudes tun
ignari, tribus exemplis oſtendi poteſt. 1. P
nas *argenteas* pro *ſtanneis* vendiderunt. 2.
tioſiſſima *aulæa & tapetes* Ducis Burgundiæ
partes diſſecuerunt, ac inter ſe diviſerunt,
Pretioſiſſimum *adamantem* Ducis Burgundi
cui ſimilis in toto orbe non reperiebatur, q
dam *Helvetius*, exiſtimans eſſe vitrum vel c
ſtallum, abjecit: deinde unico aureo num
cuidam Sacerdoti vendidit. Sacerdos h
multo prudentior pro 100. aureis nummis
vendidit: donec tandem inæſtimabilis pr
agnitus à Papa Rom. redimeretur, in cujus l
dieque corona conſpicitur. III. *Suevi* cum D
ce *Maximiliano* I. Imper. Hoc bellum geſt
fuit circa a. 1500, in quo etiam *Helvetii* ulti
ſuæ fortitudinis exempla ediderunt, ac ſeſe
plenam libertatem vindicarunt. Ab eo temp
externis hoſtibus inacceſſa manſit Helvetia,
frequentibus bellis civilibus inter ſe colliſa,
tamen, ut nunquam fœdus inter ſe ſemel i
tum abruperint, ſed ſemper iterum in grati
ac amicitiam mutuam reverſi fuerint, gnari
non niſi propria diſcordia deſtrui poſſe.

II. A

. *Imperator* Ludovicus IV. *Helvetiorum* Libertatem & Fœdus *confirmavit.*

.Cauſa erat diſſidium inter *Fridericum* Auſtriam, & *Ludovicum* Bavarum, pro Imperio. um igitur tres *Helvetiorum* Pagi, *Uri*, *Undervalden & Svvitz*, conſtanter adhærerent Luvico contra Domum Auſtriacam, hinc ab eo nati fuerunt *libertate*, *ac fœdus* ipſorum cona *Auſtriacos* confirmatum fuit.

III. Helvetii *magno odio proſequuntur* Pavones.

Cauſa, quod Duces Auſtriæ in galea ſua haeant caudam Pavonis. Unde Helvetii illam vem in tota ſua ditione exſtinxerunt, ac, ſi quis ennam Pavonis in pileo geſtaſſet, is à proximo elvetio obviante absque ulteriori interrogaone fuiſſet interfectus. Exemplum ludicrum ujus contra Pavones odii refertur tale. Quiam *Helvetius* vitrum vino repletum, in menſa nte ſe radiis Solis expoſitum habebat, cumue *Sol*, ut naturaliter fieri ſolet, in vitro ſpeiem caudæ *Pavonis* exhibuiſſet, quodam ex dſtantibus dicente; En pulchram caudam Pavonis! ſtatim Helvetius inter domus *Auſtriacæ* exſecrationes, ſtricto gladio, vitrum illud tanquam hoſtem libertatis Helveticæ, in minutas partes confregit.

IV. *Helvetiorum* Militia *conſiſtit in robore peditatus.*

§. 1. Non reperitur in tota Europa præſtan-tior militia pedeſtris, quam *Helvetiorum*, it quidem, ut illa acies habeatur invicta, à qu ſtat peditatus Helveticus. *Armis* olim ute bantur terribilibus; (1) *gladiis* ingentibus, quo utraque manu dexterrime vibrabant. (2) *hal bardis* formidabilibus, & *ſaxis*. Tria plerum que magna ſaxa quisque Helvetiorum ſecum in aciem portabat. In præliis terribili *clamor* impetum in hoſtem faciebant. Atque hac *militi* Helvetii ab exteris invicti manſerunt.

§. 2. Sed ad *equeſtrem* militiam non ade ſunt apti, quemadmodum ſupra in Germani fuit dictum. Quippe regio illorum tota ingen tibus *ſaxis & montibus* repleta, non permitt equeſtria certamina. Quanquam *Tigurini* ant aliquot annos ad equeſtrem militiam ſuos aſſue facere cœperint.

V. *Helvetiis exprobratur* Militia Mercenaria.

§. 1. Cum *Helvetii* tot præclaris victoriis i libertatem ſe aſſeruiſſent, exteri Reges, Principes ac Reſpubl. certatim illorum amicitiam fœdera & auxilia expetierunt, maximis propoſitis præmiis. Atque Helvetii lucro illecti, neglecta *agricultura & pecuaria*, ingenti multitudine peregrinam militiam in hunc usque diem ſectantur. Unde comparantur cum priſcis illis *Caribus*. Sicut enim antiquo orbe nullum bellum gerebatur absque milite mercena-rio

Care: ita hodie Helvetii omnibus interſunt
lis.

§. 2. Sed præcipue Regi *Galliæ* ſunt addicti,
i illorum auxilia ingentibus præmiis atque
vilegiis emercatur. Nam cum *Galli* inprimis
eant *equitatu*, ſed careant ſufficienti *pedeſtri*
litia ſuæ nationis, prout ſupra dictum fuit,
c Helvetico peditatu ſuam aciem reddunt in-
tam. Nam non poteſt reperiri præſtantior
ercitus, quam qui conſtat ex Equite *Gallo*, &
dite Helvetio.

§. 3. Hoc opprobrium militiæ *penſionariæ*
leſtiſſime tulerunt reliquiæ priſcorum Hel-
iorum: adeoque plurimis edictis ſub gra-
ſima pœna juventutem ſuam ab *externa &*
rcenaria militia domi continere ſtudebant,
æſertim poſtquam Ulricus Zvvinglius graviſ-
nis argumentis demonſtraſſet, talem militiam
e illicitam. Unde *Tigurini & Bernates* à
iquis Cantonibus ſeceſſionem fecerunt, neque
plius ſuam juventutem exteris Regibus ven-
re & immolare voluerunt. Sed prævaluit
deſtinationibus *lucri* dulcedo, ita ut de Hel-
tiis dici poſſit, *peregrinam* militiam ab illis
nper *prohiberi*, & ſemper *permitti*.

VI. Helvetii *propter* diſſidium *Religionis non rumpunt fœdus*.

§. 1. Diſſidium *Religionis* in Helvetia exor-
m fuit A. C. 1516. cum Ulricus Zvvinglius

reformationem religionis exorſus fuit. Pri
Tigurini, deinde *Bernates, Baſileenſes, Schaff*
ſii, & alii *Cantones*, vel in totum, vel ex pa
Evangelium receperunt, ac *Papa* Rom. imp
um detrectarunt; in ejus obedientia perſe
rarunt *Lucernates*, *Solodurenſes Friburgenſes*,
reliqui. Ita Reſpubl. *Helvetica* in duas q
factiones diſceſſit. Hinc bellum inter *Tigu*
nos & Cantones Romanos. In quo tanden
1531. ipſe Ulricus Zvvinglius, qui tanquam
ſtor cum civibus ſuis in aciem deſcenderat,
occiſus.

§. 2. Tandem *pax* inter *Evangelicos &*
manenſes Helvetios fuit inita, hac condi
ne, ut *unicuique* quam velit, liceat ampl
religionem, & ne cauſa religionis cuiquam
at vis, ſed fœdus antiquum, non obſtante
diſcordia religionis, nihilominus inter *Hel*
tios Sacroſanctum habeatur. Hæc conco
duravit usque ad A. C. 1654. cum novum b
lum propter *religionem* inter Helvetios exa
Nam cum aliquot familiæ apud *Svvitzer*
& Cantones alios, Evangelium fuiſſent a
plexæ, *Svvitzenſes* capitali ſupplicio in i
animadverterunt. Hoc tolerare noluerunt
gurini & Bernates, tanquam *fœderi &*
contrarium. Poſt longas conteſtationes t
dem ad *arma* fuit perventum, ac bellum at
inter *Tigurinos & Lucernates* exortum. I
nec tandem interponente ſe Rege *Galliæ*
hoc bellum compoſitum
fuit.

III. DE REPUBLICA BELGICA CANON

I. *Reſpubl.* Belgica *conſtat ex VII. Fœderatis Provinciis.*

1. QUarum Ptovinciarum nomina & ordo talis eſt: *Geldria, Hollandia, Zeelandia, ltrajectum, Friſia, Tranſiſulania, Groninga & nlandia.* Hinc 7. ſagittæ, uno vinculo collitæ, ſunt inſignia hujus Reipubl.

§. 2. *Confœderatio* hæc primò cœpit anno 79, *Ultrajecti,* ubi Unio & perpetuum fœdus ntra Hiſpanos certis legibus fuit initum. uæ *Unio* anno 1650. Hagæ Comitis à VII. Proinciis renovata, amplificata & confirmata fuit.

I. *Tyrannis* Hiſpanorum *hujus Reipubl. cauſa fuit.*

§. 1. Cum *Provincia* Belgicæ in poteſtatem Domus Burgundicæ perveniſſent, multum jam iolata atque infracta fuit antiqua illorum liberas; præcipue ſub regimine *Caroli* Audacis: ed reſpirarunt, & priſtinum iterum florem reuperarunt ſub *Carolo* V. qui ſeſe ingenio Belarum accommodans, plura impetravit per *beevolentiam,* quam ejus vel anteceſſores, vel ucceſſores, violentia extorquere poterant.

§. 2, At vero cum *Philippus* II. filius ejus à Belgarum *moribus, lingua, & inſtitutis* penitus alienus, ſucceſſiſſet, ſtatim facta fuit abalienatio animorum, præſertim quia ſtatuerat

Philippus II. has provincias regio more guberi re, & antiqua illorum jura paulatim abolere.

§. 3. *Tyrannis* Hiſpanica erat duplex, a *Eccleſiaſtica*, alia *civilis*. *Eccleſiaſtica* cor ſtebat in *Inquiſitione* Hiſpanica, & introduct ne novorum *Epiſcopatuum*. Hinc atrox p ſecutio eorum, qui communi nomine *Luthe ni*, poſtea *Geuſii & Reformati* appellabant ita ut intra 40. annos plus quam centum mi hominum vario mortis genere propter relig nem fuerint necata. Contra hanc perſecut nem *Nobilitas* Belgica A. C. 1566. libell ſupplicem, Duce *Brederodio*, exhibuit *Bruxe Margaretha* Parmenſi. Quo tempore per l dibrium appellati fuerunt Geuſii ſive mendi quod nomen ipſi ſibi perhonorificum duxeru ac ſtatim peculiaria inſignia mendicorum in v ſtitu ſuo aſſumſerunt, cum hoc Symbolo: F deles Regi usque ad manticam. Eodem an plebs per totum Belgium horribili tumultu i ſurrexit, ac arreptis armis conciones ubique c lebravit, impetuque in templa facto, omnes ſt tuas & imagines confregit. Ita belli initiu fuit factum.

§. 4. *Tyrannis* civilis conſiſtebat in aboliti ne *privilegiorum*, & introductione novi reg minis; quemadmodum ipſi Ordines Hollandi his verbis exponunt: *Non poteſt alia belli Be gici aut tumultuum origo afferri, quicqu vulgo contra afferatur, quam quod vi armat per Hiſpanos & alios peregrinos milites à nob extorquere voluit Philippus II. quod Comiti*

Ordi

-dinum publicæ utilitati adverſari judicabant. ...ujus civilis tyrannidis hæc præcipue fuerunt ...ſecta; (1) Impoſitio & extorſio novorum tri... ...torum, inprimis decimi nummi. (2) Exſtructio ...aſtellorum. (3) Cædes Nobilium, inprimis Co...itis Egmontani & Hornani. (4) Direptio & ...ædes Civitatum, inprimis Antvverpiæ, Mech...niæ, Roterodami, Zutphaniæ, Nardæ, Harlemi, ...udevvatræ, Trajecti ad Moſam.

§. 5. Hujus Tyrannidis præcipuus author fuit ...ardinalis Granvellanus: exſecutor Ferdinan...us de Toleto, Dux Albanus, qui in Belgium ...Philippo II. miſſus ad tumultus componen...os, conſilium ſanguinis, vulgo Bluthrath, in...tuit. Cujus Præſes quidam erat Vargas Hi...anus, homo rudis & truculentus, qui bar...arum hunc Syllogiſmum pronunciavit: Hæ...etici fraxerunt templa, boni nihil faxerunt ...ontra; Ergo debent omnes patibulare. Cum ...elgæ prætenderent ſua privilegia, eadem bar...arie reſpondit; Nos non curamus veſtros pri...vilegios.

§. 6. Tandem Hiſpanorum Tyrannidem cum ...iutius perferre non poſſent, Wilhelmus Prin...eps Auriacus arma contra Ducem Albanum ...umſit, ac Provincias in libertatem vindicare ...onatus fuit. Ita bellum Belgicum cœpit anno ...568. & duravit usque ad Annum 1648. adeoque ...per 80. annos continuatum fuit.

§. 7. Prima Hollandiæ Urbs Briola Hiſpanis ...erepta à Geuſiis Aquaticis, Duce Comite Mar...cano, anno 1570. fuit. Ab hoc tam tenui prin-

cipio profectum ſuit principium *libertatis* B
gicæ. Mox defecit *Vliſſinga*, deinde *Zirixſ*
Roterodamum & Middelburgum, atque ab
tempore nunquam Hiſpani amiſſa recuper
potuerunt, ſed magis magisque Reſpublica
ctoriis crevit.

III. Renunciant *Philippo* II. *omne obſequium.*

A. C. 1581. d. 27. Iulii hæc Reſp. *ſolemni*
Philippo II. omne *obſequium ac ſubjectionem*
nunciavit, eumque pro *Tyranno* & perpet
hoſte declaravit, firmiſſimo cum propoſito, n
lam unquam *pacem aut reconciliationem* cu
Hiſpanis ineundi, quamdiu ullum jus in ha
Rempubl. prætenderent. Tanto ardore & fid
cia hæc abjuratio fuit ſuſcepta, ut maluerint t
tam potius *Hollandiam & Seelandiam* Ocea
& aquis ſubmergi, quam eam iterum Hiſpan
rum poteſtati ſubmittere.

IV. *Exterorum* Protectionem *quærunt.*

§. 1. Initio tumultuum cum *Ordines* vid
rent, ſeſe eſſe impares Hiſpanicæ potentia
externa præſidia quæſiverunt, ac qualemcunq
Dominam, quam *Hiſpanos* perferre maluerun
Primo vocatus fuit *Matthias* Archidux Auſtria
Frater Rudolphi II. Imperat. Sed cum in h
parum eſſet præſidii, vocatus fuit Dux *Ale*
ſonius, Frater Henrici III. Regis Galliæ, q
etiam anno 1582. creatus fuit ſolemniter Du
Brabantiæ, *Princeps Belgarum*. Sed hic ta
mal

nale adminiſtravit Rempubl. ut altero anno i-
erum potentia exciderit. Quemadmodum
upra in Regno Galliæ dictum.

§. 2. Interfecto *Delphis* principe *Guilielmo*
uriaco A. C. 1584. Belgæ *Henrico* III. Regi
alliæ Principatum ultimis precibus obtulerunt,
perantes, ſe antiqua bella inter Hiſpanos & Gal-
os hac occaſione reſuſcitaturos. Sed fruſtra-
eum etiam hoc fuit conſilium, quippe *Henri-
us* III. ſua ſocordia tot domi difficultatibus
uit implicatus, ut nullam exterorum curam
abere poſſet.

§. 3. Igitur anno 1585 ad *Eliſabetham*, Re-
inam Angliæ, easdem preces cum dominio ſuo
btulerunt: Ubi major ſpes, quia eadem tum
Belgarum & Anglorum religio. Sed & *Angli*
bnuerunt, adeoque ſponſa tam dives & ſplendi-
la, quod mirari licet, procum ea tempeſtate re-
perire non potuit; quippe erat in fatis, ut vir-
go intacta maneret, ac ſuam libertatem propriis
viribus tutaretur. Nihilominus *Eliſabetha Ro-
bertum Dudlejum, Comitem Leceſtriæ*, cum ex-
ercitu miſit, qui Provincias contra Hiſpanos de-
fenderet. Sed & hujus imperium breve atque
infelix fuit; quippe *Leceſtrius* captata gratia ple-
bis, imperium ipſe affectabat, & conſilia inive-
rat urbium potiſſimarum occupandarum.

V. *Belgæ* Confœderati *ſuam Rempubl. ipſi gubernant & defendunt.*

§. 1. Cum hactenus deprehendiſſent, exte
nos Dominos atque auxilia tam infeliciter ſu
ceſſiſſe, ſtatuerunt impoſterum ipſi Rempub
ſuam gubernare, & quantum poſſent, defend
re, ac in eum finem Batavi *Mauritium*, Fri
VVilhelmum, Comites Naſſoviæ, *Gubernator*
& Capitaneos *Generales* creaverunt, quoru
concordia ac victricibus armis circa annum 159
VII. Provinciæ ab Hiſpanis vindicatæ, & in u
num Reipubl. corpus redactæ fuerunt.

§. 2. Tribus *periodis* & quaſi gradibus fortu
na hujus Reipubl. fuit circumacta. (1) ab an
no 1581. ad annum 1609. quo ſpatio innumer
difficultatibus conflictata, tandem terra mariqu
emerſit, ac Hiſpanos ad pacis conſilia compuli
quæ cum propter multas difficultates tunc tem
poris non poſſet concludi, induciæ duodecen
nales pactæ fuerunt. (2) ab anno 1609. & in
duciis duodecennalibus annum 1621. & earun
exitum, quod ſpatium partim bellis externi
Juliacenſi, *Brunſuicenſi* & *Palatino* fuit tranſa
ctum, partim *diſcordiis* domeſticis in Religion
& Republ exortis. (3) ab anno 1621. ad an
num 1648. ad finem belli Hiſpanici.

VI. *Libertatem conſcientiæ indulgent.*

Idque ſecundum leges *Unionis* Ultrajectinæ
Religio reformata publice ſtabilita eſt; *Anaba
ptiſtæ*, ſive *Mennonitæ*, & alii, publica templ
vel congregationes habent. Solis Pontificii
&

& Socinianis propter rationem Status publico eligionis exercitio eſt interdictum.

VII. Munimenta *hujus Reipubl.* *ſunt* Maria, Flumina, Urbes & Propugnacula.

§. 1. Reſpubl. hæc ex *aquis* nata, in *aquis* ubſiſtit. Unde proverbio dicitur: tutandis *Belgis* natum eſſe *mare & flumina*. Quippe præcipuum robur harum regionum conſiſtit in *aqua*, & dominio maris, ſecundum *Ordinum* Symbolum: *Imperator maris eſt terræ Dominus*. Flumina ſunt *Moſa*, *Rhenus*, *Iſala*, & tota regio innumeris aquæ ductibus ita diſſecta, ut hoſti facile inacceſſa reddi poſſit. Accedit extremum præſidium, quod perfoſſis aggeribus & laxatis cataractis totam regionem ſtagnare, & cuncta campeſtria diluvio ſubmergere poſſint.

VIII. *Supremum Conſilium conſtituunt* Ordines Generales.

§. 1. *Regimen* harum provinciarum dupliciter conſideratur, vel *Collective*, vel *Diſtributive*. *Collective*, quatenus VII. Provinciæ perpetuo *fœdere* conjunguntur. Ita ſupremum Regimen eſt penes illos, qui vocantur *Ordines* ſeu *Status* Generales.

§. 2. *Initio* hujus Reipubl. ſuprema fœderatarum provinciarum poteſtas erat penes *Conſilium* Status, ſed quia huic Conſilio *ſtatus* ex

pacto intererat Legatus *Angliæ*, atque hac ratio ne penitus inſpiciebat in arcana hujus Reip. a evitandam hanc difficultatem, viſum fuit Con ſilio *Status* deliberationes relinquere, at ver *Summam* Reip. ac *majora* negotia transferre al Conſilium *Ordinum* Generalium.

§. 3 *Ordinum* Generalium eſt tractare omnia quæ ſpectant commune fœdus, *bellum* & *pacem* *fœdera* ac *legationes* procurare, ita tamen, ut i *gravioribus ac extraordinariis* negotiis ad *ſingu larum* Provinciarum *Odines* referant, atque e illorum arbitrio ſtatuant. Titulus Ordinun *Generalium eſt Hoochmoogende*; Cæterarum Pro vinciarum *Moogende*. Hollandiæ & Weſtfriſia *Grootmogende*.

§. 4. *Præſes* Ordinum Generalium ſinguli ſeptimanis mutatur, ſecundum *ordinem* Provinciarum. Deputati ſunt vel *unus*, vel *plures* Sed plures ſi ſint, non tamen niſi unum Suffragium conficiunt: quippe *Suffragia* in hoc Collegio non colliguntur *viritim*, ſive ſecundum numerum perſonarum, ſed ſecundum numerum *Provinciarum*.

§. 5. Proximum ab Ordinibus Generalibus locum hodie obtinet Conſilium *ſtatus*, cujus eſt negotia quaſi præparare, & ſuo conſilio Ordinibus Generalibus adeſſe. In hoc *Collegio* admittitur Supremus *militiæ* vel *Provinciæ* Gubernator, ejusque *Suceſſores*, ſi qui ipſo adhuc vivo deſignati fuerint, ut mature aſſueſcant negotiis Reipubl. tractandis, ac noſſe diſcant *mores & ingenia* Magiſtratuum.

X. *Supremus Reipubl. & Militiæ Præfectus conſtitutus fuit ex Familia* Naſſovia.

§. 1. Hujus rei duplex fuit cauſa. 1 *Merita* amiliæ Naſſovicæ in hanc Rempubl. Quippe rimus *Wilhelmus* Princeps Auriacus fundamenta libertatis poſuit. Ejus duo filii ac Succeſſores *Mauritius* ac *Fridericus Henricus* eam ad ummum potentiæ & Majeſtatis faſtigium duerunt. Ita hujus familiæ tanta ſemper apud Belgas Confœderatos fuit æſtimatio ac dignitas, t non alios exiſtimarint ſuæ libertatis ac Reip. lefenſores ac gubernatores eſſe eligendos, quam x hac Familia.

§. 2. Acceſſit quod hæc *Familia* ampliſſimas n his Provinciis ditiones atque opes poſſideret, c inprimis quod *Belgarum* moribus aſſueti, quam optime noſſent illud temperamentum, quo hi populi maritimi eſſent gubernandi, *familiaritate* nimirum Procerum, & *amore & benevolentia* populi.

§. 3. *Præfecti* hujus Reipubl. duplex fuit titulus; Reſpectu Reipubl. vocatur *Gubernator*, ejus-

Præfecti hujus Reipubl.) Hornius de Præfectis provinciarum ita hoc Canone loquitur, ac ſi univerſa Reſpubl. confœderata, i. e provinciæ ſeptem æterno fœdere junctæ, unum eundemque Gubernatorem habuerint. Ac idem quidem militiæ ſupremus terra marique Capitaneus, à Mauritii tempore, provinciis cunctis fuit: unus omnibus Gubernator non fuit. Certe Friſia, cui Groninga etiam

jusque eſt titulus *Excellentiæ*; Reſpectu Militi vocatur Capitaneus *Generalis*. Ejus magn quidem auctoritas, ſic tamen, ut *ſuprema* po teſtas ſemper ſit *Ordinum*, quorum ſe etiam non niſi *miniſtrum* profitetur. Præcipuæ *Prærogativæ* Gubernatoris fuerunt (1) *Poteſta* ignoſcendi. (2) poteſtas *conferendi* dignitates (3) eligendi Magiſtratus Urbanos ſecundum *leges & conſuetudines* cujuslibet loci. Idem fuit *Præſes* & Caput *Judiciorum*, ſupremus *Academiæ* Curator, *Moderator & Arbiter* Controverſiarum inter Provincias. In cæteris ejus poteſtas Ordinum autoritate limitata ac circumſcripta fuit.

X. *Præcipua* cura *rei* maritimæ *eſt*.

§. 1. Hæc commiſſa eſt Collegio *Admiralitatis*, qualia ſunt diverſa in Hollandia, Zeelandia & Friſia In *Hollandia* ſunt tria, *Amſtelodami*, *Roterodami & Hornæ*, quod interdum *Enchuſam* transfertur. In *Zeelandia* unum *Middelburgi*: in *Friſia* quoque unum *Dotcumi & Harlingæ*.

§. 2.

etiam cum Drentia nonnunquam adhæſit, peculiarem ſemper, & ab eo, qui reliquis provinciis præfuit, diſtinctum Gubernatorem habuit. V. *Commentariolus Anonymi de Fœd. Belgio c. 15. 16. Schoock. de Fœd Belg. l. 2. c. 5. 6. 7. 8.* Ita hodie plerisque quidem provinciis, Gubernatoris titulo, præeſt Wilhelmus Henricus Princeps Auriacus: Friſiam vero Henricus Caſimirus, ex Illuſtri item Naſſovica Domo oriundus, gubernat.

Quod

§. 2. Horum præcipuum munus eſt provide-
, ut *libera* ſint maria & navigationes, ut *claſſes*
. *naves* bellicæ omnibus rebus neceſſariis
nt inſtructæ, ut *controverſiæ* nauticæ decidan-
ır.

§. 3. *Publicæ* naves tria inprimis curare de-
ent (1) Ut naves *Mercatorias* contra *hoſtes* vel
ratas tueantur, quod vocant Convoyen. (2)
t *mare* purgent ab *hoſte* vel *piratis*, quod vo-
ant Kruyſſen. (3) ut *aditus* maritimos Provin-
iarum cuſtodiant, quod vocant Wachten.

§. 4. Initio belli Belgici nulla vitæ venia fuit
nter *Belgas & Hiſpanos*, ſed ſeſe invicem absque
lla miſericordia trucidarunt, neque captivitas
el redemtio ullum habuit locum, ſed ſi quis
oſtium in poteſtatem veniebat, ligatis manibus
edibusque in profundum mergebatur, quod
ocabant *Die Vooten ſpoelen*. Hinc nautæ hac
onditione Sacramentum dicebant, quod *grati-
im* hoſti neque *daturi*, neque *accepturi* eſſent,
eque ullam *deditionem* facturi, ſed usque in
nortem pugnaturi. Hinc ſuperati, ne vivi per-
venirent in manus hoſtium, *ignem* pulveri pyrio
nterdum immittere ſolebant, atque ita ſe pari-
ter & hoſtes perdere, quod vocabant den roden
Hahn krayen.

§. 5. Sed cum hic modus procedendi cum
tempore videretur immanior, placuit tandem
hanc *legem* remittere, & mari captos ad tetros
carceres absque ulla ſpe redemtionis relega-
re. Placuit hoc & Hiſpano & Ordinibus. *Hi-
ſpanus* enim ſperabat ſe metu tam longæ & te-
træ

træ captivitatis Batavos ad navigationes timidiores redditurum. *Ordines* exiſtimabant, ſuo metu captivitatis eo acrius ad naves tutandas inflammatum iri. Id quod etiam factum fuit.

§. 6. Hac igitur virtute hæc Reſpubl. *imperium* maris obtinuit, ac Hiſpanos immanibus cladibus affecit: præcipue anno 1639. profligata illa terribili claſſe Hiſpanica in ipſo littore Anglico; ita quidem ut hodie nuſpiam tanta potentia maritima reperiatur, quam apud Batavos, ac res prodigio ſimilima videatur, regionem tam arctis ſpatiis concluſam, ac omnibus ad res nauticas ſpectantibus carentem, niſi quæ aliunde apportantur, totum terrarum orbem ſuis navibus implere. Nam hic non minor navium, quam aliarum rerum mercatura exercetur, ac integræ *claſſes* omnibus rebus inſtructiſſimæ, venales aut conductitiæ exſtant, dummodo emtorem aut conductorem reperiant, neque ullus populus ad res nauticas præſtantior, ita quidem ut ab ipſo Neptuno geniti, atque educati videantur: neque difficilis res eſt, intra paucos dies multa ſociorum navalium millia contrahere, quemadmodum nuperis Anglorum & Suecorum bellis fuit compertum.

XI. Militia *Terreſtris fere* Poliorcetica *eſt.*

§. 1. Hoc eſt, potius in Urbium *defenſione* vel *expugnatione*, quam præliis *campeſtribus* occupatur. Quippe cum Reſpubl. hæc arctis terra-

rarum ſpatiis concluſa, undique vel mari, l fluminibus, vel magnis ac munitis Urbi- is cingatur, nullus in ea uſus eſt præliorum mpeſtrium, quorum neque victoria, neque ades magnum ad ſummam rei momentum ferre poteſt. Quapropter totius militiæ ter- ſtris ratio ad ſolam *Poliorceticam*, ſive Urbi- m *obſidiones*, vel *propugnationes*, fuit reda- a.

§. 2. *Exercitus* maxima parte ex peditatu con- ſtit, cujus nimirum major uſus in Urbium ob- dionibus eſſe ſolet. Durante bello plerumque d *centum* millia & amplius in armis & ſub ſacra- nento militari fuerunt.

§. 3. Hanc Militiam *Poliorceticam* primi in- ſtituerunt & excoluerunt *Mauricius & Wilhel- mus*, Comites Naſſoviæ, à quibus omnis diſ- ciplina militaris hodierna proficiſcitur. Ita Belgium *Schola* quaſi publica & militiæ & ar- morum fuit, ac ex tota Europa Reges ac Prin- cipes tyrocinia militiæ ſuæ in caſtris Belgicis c llocarunt; quemadmodum ipſe *Guſtavus* A- dolphus, Rex Sueciæ, diſſimulata perſona, ar- ma tanquam gregarius miles ſub Principe Mau- ritio exercuiſſe dicitur. Deducta fuit hæc mi- litia Poliorcetica his Magiſtris ad ſummam per- fectionem, ac perfectiſſima Urbium expugnan- darum & obſidendarum exempla edita fuerunt, præcipue obſidione *Sylvaducis*, *Grollæ*, *Bredæ ac Hulſtæ*: ſed inprimis totus Orbis ſtupore defixus fuit, cum *Sylvaducis* obſideretur, quæ Urbs natura loci inexpugnabilis, arte tamen

&

& ingenio ac ſtupendis machinis fuit ſuperat
Et ab eo tempore patuit nullam Urbem eſſe ir
ſuperabilem, quia Sylvaducis expugnari pc
tuit.

§. 4. *Prælium* juſtum unicum toto bell
commiſſum fuit ad *Neoportum* a. 1600, quo
vulgo dicitur Prælium *Flandricum*, ubi Bata
oſtenderunt, ſeſe etiam campeſtri prælio hoſti
bus eſſe pares. Profligarunt enim robuſtiſſima
Hiſpanorum & Italorum cohortes, quanquar
loco iniquiſſimo & in hoſtili ſolo undique cir
cumventi.

XII. Fœdera vel Commerciorum *vel Armorum habent.*

Commerciorum cum Civitatibus *Hanſeaticis*
Rege *Daniæ*, *Sueciæ*, *Poloniæ*, *Ruſſis & Turcis*
Armorum fœdera fuerunt cum *Anglis*, ſed mort
Eliſabethæ abrupta: deinde arctiſſimum armorum fœdus cum *Gallis* fuit initum, quod hodieque durat.

XIII

Quod hodieque durat) Quam arctum olim fuit inter Gallos Batavosque fœdus, tam acerbo poſtea bello collidi hæ Nationes cœperunt. Cujus quidem origo ea, quod Rex Galliæ Rempublicam, quæ una commerciis, quæ in Indiam moliebatur, & Belgium Hiſpanicum ſubjugandi conatibus obſiſteret, evertendam quacunque ratione cenſuerit. Præcipue bilem Gallo moverat, tum fœdus, quod continendæ intra limites Gallorum potentiæ, cum Angliæ ac Sueciæ Regibus a. 1668. Fœderati Belgii Ordines pepigerunt: tum edictum, quo vina, aliasque merces Gallicas in Belgium

XIII. Imperium & Commercia *per totum Orbem propagarunt.*

§. 1. Per duas *Societates*, Indiæ *Orientalis* [..] *Occidentalis*, quæ ſunt *Collegia* autoritate [O]*rdinum* ad certos annos inſtituta, ut bellum & [m]ercaturam in utraque India exerceant. Qui [m]ajorem pecuniæ ſummam conferunt, iſti vo[c]antur *Bevvindhebbers vel Hooftparticipanten.* [A]tque ex his eliguntur *Gubernatores* totius So[c]ietatis.

§. 2.

[..]ium importari prohibuerunt. Hinc mutuum o[d]ium & apertum tandem bellum quo a. 1672. tam[e]tſi non oppreſſi penitus Fœderati Belgæ fuerunt, [a]t oppreſſi utique ac everſi fuiſſent, niſi Cæſar [a]liique Imperii R. G. Principes, & Rex Hiſpaniæ, [q]uorum intererat Belgas imminenti periculo qua[c]unque ratione eripi, armis eos ſuis protexiſſent, ac [G]allorum progreſſus ulteriores ſufflamināſſent. [Q]uam vero illi gratiam retulerint, cum Fœderati [B]elgii Ordines, plerisque quæ amiſerant receptis, [a]c Trajecti etiam ad Moſam reſtitutionem pacti, pa[c]em præcipiti feſtinatione, deſertis ac neglectis ſo[c]iis, cum Galliæ Rege a. 1678. pepigerunt, nemini [n]on conſtat. Confer notata ad p. 66. & 67.

Bevvindhebbers, vel Hooftparticipanten) Non iidem [h]i ſunt. Hooftparticipanten dicuntur, qui majorem [p]ecuniæ ſummam in Societatis uſus contulerunt: Be[v]vindhebbers ipſi Societatis Curatores, qui ex illo[r]um numero eliguntur, vocari Belgis ſolent. V. *Com[m]entar. Anonymi de Fœd. Belg. c. 25. §. 18. Ceſius in Leo[n]e Belg. ſect. 16. §. 6.*

Nullo

§. 2. Hæ duæ *Societates* ampliſſima *Regna* & *territoria* per *Africam*, *Aſiam*, & *Americam* occuparunt, ac Hiſpanis & Luſitanis tum temporis hoſtibus ſuis ingentia damna intulerunt, & immenſis opibus hanc Rempubl. ditarunt.

§. 3. Societas Indiæ Orientalis ſedem regiminis ſui conſtituit in Inſula *Java*, condita il Urbe ampliſſima & munitiſſima, quæ vocatu *Batavia*, ubi ſedem habet ſupremus Gubernator Indiæ Orientalis.

§. 4. Societas Indiæ Occidentalis ſedem ſuam habuit in *Braſilia* Fernambucci, condita ib Urbe ſplendidiſſima & inexpugnabili, quæ vocatur *Mauritiopolis & Recif* Hæc Societas ſu initio feliciſſimis auſpiciis claſſem Hiſpanicam auro & argento gravem intercepit, in qua plus quam XII. milliones erant, ſed ante aliquot annos perfidia *Luſitanorum* grave damnum accepit, amiſsis in Braſilia omnibus ditionibus, ita u de ejus inſtauratione hactenus conſilia agitentur

XIV. *Pax cum Hiſpanis Monaſterii inita.*

A. C. 1648. poſt bellum 80 annorum, inte *Hiſpanos & Belgas* Confœderatos pax æterna fuit inita, ac juſtisſima Belgarum cauſa contra Tyrannidem & oppresſionem tandem triumphavit. *Hiſpanus* omni, quam ſe habere putabat, prætenſioni in perpetuum renunciavit, ac Rempubl. hanc pro libera, & à ſolo Deo dependente, agnovit. Ita diuturnum illud bellum tandem glorioſa pace fuit concluſum,

XV. *Arctior* Unio *inter Provincias Confœderatas initur.*

A.C.1651. d.21. Aug. Cauſa fuit obitus Prin-
pis Auriaci *Wilhelmi* II. nullo relicto ſucceſ-
re. Unde Ordines VII. Provinciaram ſole-
ne *Conſilium* Hagæ celebrarunt, ac in caſu
lo, quid pro ſalute Reipubl. conſultum foret,
eliberarunt. *Tria* ſumma capita in delibera-
onem venerunt. *Unio* Provinciarum, *Reli-
io & Militia.* Quod *Unionem* ſpectat, repe-
ta, confirmata & aucta fuit *Unio* Ultrajecti-
a, ac VII. Provinciæ denuo ſolemni fœdere in
erpetuum ſeſe obſtrinxerunt. Religio, quæ
ublice doceatur, & Synodo Dordracena eluci-
lata fuit, etiam ſtabilita eſt. Præcipua de Mi-
itia fuit diſceptatio, & in eam rem communi
Provinciarum conſenſu leges atque decreta fue-
unt condita.

XVI. *Reſpubl.* Belgica *ad* perennitatem *eſt inſtituta.*

Contra Judicium Cardinalis *Bentivoglii*, qui Rempubl. hanc non diu conſiſtere poſſe ſtatuit. Sed ejus rationes ſunt infirmæ ac nullius momenti.

Nullo relicto ſucceſſore) Vidua tamen Wilhelmi II. octo diebus poſt filium poſthumum enixa eſt, Wilhelmum Henricum, qui poſt varia impedimenta ab adverſariis objecta, in eum tandem Dignitatis locum, quem Majores ejus in Fœderato Belgio ſuſtinuerunt, emerſit; perpetuo edicto, quo Gubernatoris in Hollandia munus exſtinctum fuerat, eodem, quo ſancitum ante paucos annos erat, fervore ejurato,

Ca-

menti. Quinimo hæc Reſpubl. tam præclar temperamento ſecundum genium horum populorum, eſt inſtituta, ut nunquam ab externo hoſte humanitus deſtrui poſſit. Unicum malum omnibus Rebuspubl. & Imperiis commune eſt *diſcordia* interna. Sed quia hunc morbum ejusque conſequens, mortem non ignorant Belgæ: hinc ſufficientibus remediis ſeſe illi opponunt, & propterea ſanctiſſimo hoc Symbolo utuntur; *Concordia* res *parva* creſcunt; *diſcordia* maximæ dilabuntur. *Eendracht mack Macht.* Huc etiam ſpectat *Leo* VII. ſagittas uno vinculo colligatas repræſentans, quæ quamdiu manent unitæ, nulla humana vis hujus Reipubl. fundamenta quaſſare poteſt.

CATALOGUS

PRÆCIPUORUM AUTHORUM HISTORICO-POLITICORUM.

CANON

I. Auctores *Politici alii* Generales *alii* Speciales *ſunt*.

GEnerales Authores ſunt, qui de omnibus Imperiis, Regnis, & Rebuspublicis ſcribunt. Ex quibus præcipui ſunt:

Archon-

Catalogus præcipuorum Auctorum) Sed hic quidem

Archontologia Coſmica, & Tractatus, qui vul- vocantur *Reſpublica*. Hiſtoriæ Univerſales, *anus*. Scriptores bellorum noſtri temporis, : etiam ſpectant novi, ut vocantur, *Atlantes* *Topographia*.

Speciales Authores ſunt, qui de *Singulis* Im- iis, Regnis & Rebuspublicis ex profeſſo ſcri- it, quorum quidem Catalogus hic eſt.

De Imperio Romano-Germanico tractant *Po- ca* mperialis *Goldaſti*, *Carpzovius* ad Legem giam Germanorum, & recentiſſimi *Commen- ores in A. Bullam*, inter quos diligentiſſimus ccuratiſſimus cenſetur *Limnaus*.

De *Turcarum* Imperio pauca fide digna ex- it. Optimus tamen cenſetur Lazari *Saranzii* tomannus, Turcia *Leunclavii*, & recentiſſimæ lationes *Venetorum*. Nullus enim populus ac- atius novit mores & Imperium Ottomanni- n, quam Reſpubl. Veneta.

De Imperio *Moſcovitico* etiam vix quicquam ti nobis conſtat, niſi quæ exſtant apud *Sigis- ndum* Baronem ab *Herberſtein*, Petrum *Pe- ium* in Chron. Moſcoviæ, & denique in Iti- ario Moſcovitico *Olearii*.

Inter Scriptores Rerum *Hiſpanicarum* accura- imus eſt Johannes *Mariana*, cum quo conjun- ndæ ſunt Relationes Antonii Perezii.

Hiſto-

n valde jejunus eſt, & omnino ſupplendus. Sup- ri vero, quia mihi jam non vacat, vel ex Clar. *Bec- nni* Hiſtoria Orbis Geographica & Civili pote-

A Pa-

Hiſtoriam Politicam Galliæ ſcripſerunt Petr Matthæus, Acta Cardinalis Richelieu & Maz rini. Inter Hiſtoricos Thuanus, Gramondus, recentiſſimi lingua Gallica ſcripti.

De *Britannia* agunt *Buchananus* in Hiſto Scotiæ, Chronicon Angliæ *Backeri*, & Hiſto *Parlamenti* Angliæ.

De Regnis *Septentrionalibus* legendum Chronicon *Norvvegi* Sturleſonii. Hiſtoria D nica *Pontani* & Johannis *Meurſii*, Hiſtoria Su cica *Loccenii*.

De *Polonorum* Rebus tractat Paulus *Piaſeci* *Paſtorius*, *Cromerus*, *Michovius*.

De Republ. *Veneta* Petrus *Bembus*, Paul *Paruta*, *Contarenus*.

De *Helvetiis* compendioſe agit Johann Henricus *Hottingerus* in methodo legendi Hiſt rias Helveticas.

De Republ. *Belgica* legendi Annales *Belg* Everhardi *Reidani*, Hogonis *Grotii*, ac rece tiſſimus & diligentiſſimus Lucas ab *Aizem* qui, quicquid *à Pace Hiſpanica* huc usque act & tractatum fuit, ex authenticis actis ordi collegit, ac Lingua Belgica aliquot tomis pu licavit.

A Pace Hiſpanica) Quanquam catalogum hu ſupplere non inſtituerim, non poſſum tamen n monere, *Aizema* non Lucæ, ſed Leonis nomen iſſe; nec eum à Pace demum Hiſpanica, ſed jam anno 1621. Hiſtoriam ſuam fuiſſe auſpicatum.

Ca

I. *Cujuslibet Gentis Scriptores, quantum fieri poteſt, ſua lingua legendi ſunt.*

Nam non poſſunt res populorum exactius ſcribi, quam illa lingua, qua utuntur. Ita hi- riæ Romanæ longe felicius hauriuntur ex Li- , quam ex Dionyſio Halicarnaſſæo. Debet tur *Politicus* diſcere plerasque linguas Euro- as, non quidem ut omnibus loquatur, ſed ut tem ſcriptores intelligat. Maxime neceſſariæ t hæ linguæ; *Hiſpanica*, *Italica*, *Gallica*, *An- ca*, *Danica*, *Suecica*, &, ſi fieri poteſt, *Polonica*.

I. *In lectione Authorum illa præcipue ſunt obſervanda, quæ hodieque* manifeſtum & neceſſarium *uſum habent.*

§. 1. Cum enim tanta ſit vitæ humanæ *brevi-* , & ea multitudo *negotiorum*, ut vix rebus *ne- ſariis* ſufficiamus, non convenit Politico, ut *tiquis* ruderibus ac moribus diu immoretur. uippe jam illa præterierunt, neque majorem ūm habent, quam detritum aliquod pallium, t calcei vetuſtate conſumti. Huc pertinet illud, odSeneca alicubi dicit: *Neceſſaria* ignoramus, ia *non neceſſaria* diſcimus.

§. 2. Non tamen plane debemus eſſe ignari eteris ævi, ſed ſufficit tenere ſeriem quatuor onarchiarum, & *præcipuos* caſus antiqui orbis. eliqua illis relinquenda ſunt, qui ex profeſſo in is rebus verſantur, à quibus etiam Politicus, ſi a res & uſus poſcat, facile informari poterit.

§. 3. Inprimis cavendum, ne ex Scriptori[b]
Sententias aut* *exempla* copioſe coacervem[us]
multo minus ut libros, & capita, & paginas ci[te]
mus, niſi caſus ſpecialis dubius id requirat. S[at]
eſt rem ipſam noſſe, reliquæ curioſitates ſapi[unt]
induſtriam nimis Scholaſticam. *Politicus* igi[tur]
Bibliothecam ſuam debet geſtare in capi[te].
Quod ſi neceſſitas requirat, dictis vel ſcriptis ſ[uis]
fidem aſſerere, id ex Authoribus, quos recenſ[ui]
mus, & qui fide digni ac omni exceptione ma[jo]
res ſunt, ac quorum lectionem familiarem ſ[ibi]
reddere debet, facile præſtabit.

CATALOGUS

PRÆCIPUORUM MINISTRORUM ST[A]TUS ET DUCUM MILITA-RUM.

CANON

I. *Monarchiæ plerumque gubernantu[r] per primarios Miniſtros Status.*

1. PRimarii Miniſtri Status vocantur, quoru[m]
conſilio & miniſterio Principes Rempul[licam]
adminiſtrant. Tales præcipue locum habent, cu[m]
Principes ipſi vel minus *capaces* ſunt Imperii a[d]
miniſtrandi, vel *tædio* laborum, ac ut *voluptatib[us]*
ſuis eo ſecurius indulgere poſſint, onera Impe[rii]
& curas in unum aliquem transferunt.

2. Ha

Catalogus præcipuorum) Et hoc caput valde jejunu[m]
eſt, facile tamen ab Hiſtoriarum peritis ſupplendu[m].
Qu

.Hæc conſuetudo, quanquam etiam antiquis
nporibus fuerit recepta, maxime tamen ſu-
iori ſeculo & noſtro invaluit. In *Hiſpania* ſub
rolo V. maxima fuit auctoritas *Granvellani*
ſcopi Atrebatenſis. Sub *Philippo* II. *Comes de*
va: ſub *Philippo* III. *Dux Lerma.* Sub *Phi-*
IV. *Comes Olivares & Lovis de Haro.* In
lia ſub *Henrico & Franciſco* II. *& Carolo* IX.
x Guiſius. Henricus IV. nullo uſus fuit mini-
Status. Sub *Ludovico* XIII. tres ordine ſuc-
erunt, *Marchio Ancræus, Dux Luynæus, Car-*
lis Richelieu. Sub *Ludovico* XIV. *Cardinalis*
zarinus. In *Anglia* ſub *Henrico* VIII. *Cardi-*
s Wolſæus & Thomas Cromvvel. Sub *Jacobo*
nes Somerſetenſis & Dux Buckinghamiæ. In
cia Axel Oxenſternius. In *Polonia Johannes*
noſcius, & alii Cancellarii Regni.

II. *In Rebuspubl. non dantur tales Miniſtri.*

Quia Ariſtocratia & Democratia non poſſunt
e, ut unus aliquis tam ampla poteſtate ſit in-
ctus, ſed ibi locum habet illud Tiberi: *plures*
atis laboribus *facilius* adminiſtrare Rempubl.
ntur tamen quædam hujus Magiſtratus ſimu-
a, præſertim in Batavia *primarius* Conſiliarius,
lo *Advocati aut Penſionarii* Hollandiæ,
ndam ſpeciem *Primarii* Miniſtri Status re-
ſentat, ſic tamen ut omnis *autoritas* ſit penes
um Collegium Ordinum, quorum ipſe *Suf-*
gia exquirit, ac *ſententiam* ſecundum illorum
itrium condit.

III. *Præſtantiſſimi* Duces *militare.* *hi fuerunt.*

In *Hiſpania* Ferdinandus, Dux *Albæ*. In G. Gaſto *Foxejus*, Mareſchallus *Biron*, Prin. *Condæus & Turenius.* In *Suecia Bannerius,* *ſtenſon, & Wrangel.* In *Polonia Charnezki* *Germania* Comes *Tilli*, Albertus *Wallenſt* Dux Fridlandiæ, *Bernhardus* Dux Weinmar ſis, Comes *Mansfeldius*. In Belgio Fœde *Mauritius & Fridericus* Henricus, Naſſovii ex parte Hiſpanorum Ambroſius *Spinola*. Turcia *Huſſein*. In Ruſſia *Chovvanski*. In T taria Orientali & Sina *Amavangius*.

IV. *Præcipui Duces* Maritimi *hi fuerunt.*

In *Hiſpania* ſub Carolo V. Andreas *d' An* Genuenſis. In *Anglia* ſub Eliſabetha, *Fra ſcus* Drak & Waltherus *Ralegh*; ſed præci gloria belli maritimi ſpectat ad Hollandos, in bello 80. annorum quamplurimos heroas buerunt, ex quibus paucos tantum commer ramus: *Heemskerkium*, *Petrum Heinium*, *Tr pios*, *Witteniam*, *de Ruyter*, *Evertzios*, *Bnakert* aliosque, qui hodierno bello virtutem ſi exſerunt plurimi, quorum nomina ali quando commemorabit Hiſtoria.

ORI

ORBIS POLITICI
PARS SECUNDA,
COMPLECTENS
RINCIPATUS,
ET
DOMINIA
ORBIS TERRARUM.

ORBIS POLITICI
PARS SECUNDA,
COMPLECTENS
PRINCIPATUS
ET
DOMINIA
ORBIS TERRARUM.
PRINCIPATUS.

Principatus ſunt vel *Eccleſiaſtici*, vel *Seculares*.

Eccleſiaſtici *ſunt vel* Papatus, *vel* Arch Epiſcopatus, *vel* Epiſcopatus, *vel* Abbatiatus.

DE his in genere notandum, quod ſi mere *Electivi*, & ad nullam certa familiam adſtricti; eliguntur *Pa* ex & à *Cardinalibus*; Reliqui à ſu *Capitulis*.

PAP

Quod ſint mere electivi) Excipe Papatum Japon cum, quem inter Eccleſiaſticos Principatus Horni retulit. Dairus enim apud Japonenſes, Papatum ſuu ſeu Principatum Eccleſiaſticum, non Electorum a bitrio, ſed juri natalium fert acceptum. V. *Arnold Montanus in noviſſima legationis Batavicæ ad Japonenſ Deſcriptione paſſim.* Pr

PAPATUS.

I. Papatus *eſt* Romanus, Japonicus *&* Peguanus.

PApatus vocatur Principatus Religioſus. Tales tres reperiuntur in orbe terrarum, d Chriſtianos *Romanus*: inter Ethnicos *Ja-icus*, *&* *Peguanus*. Olim apud Mahum-danos fuit quartus, *Chalifatus*: ſed eum ex-xerunt jam ante quatuor ſecula Tartari. *Ja-icus* vocatur *Dair*: qui & ipſe poteſtate Ci-exutus fuit circa Annum C. 1600. *Pegua-* vocatur *Rolim*. De quo nunc dicere nihil net.

2. *Papa* Romanus tenet in Italia Romam, *rimonium Petri*, *Flaminiam*, *Umbriam*, *par-Hetruriæ*, *Marcam Anconitanam*, Agrum *uſinum*, *Sabinum*, *Bononienſem*, Ducatum *rarienſem*, *Caſtrenſem*, *&* *Beneventanum* in gno Neapolitano, Comitatum *Avenionen-* in Provincia Narbonenſi.

3. Talem *Principatum* Pontifices Romani va- acquiſiverunt artibus. Primo quidem con-a *donatione* Conſtantini M. Deinde *liberali-e* Regum Franciæ *Pipini &* *Caroli M.* Tertio lamento *Machtildis*, Comitiſſæ Hetruriæ, quæ it ſub *Henrico* IV. & *Gregorio* IV. Quarto *ar-s & violentia*.

II. Papa *prætendit* Monarchiam *Univerſalem*.

1. Neminem in terris dicendum *Monarcham*

præter Papam contendit Baronius ad a. 109
n.29.30.31.

2. Hinc ſe majorem *Imperatore* & omnib
Regibus prædicat, ac Dominum *Deum* voc
Extrav. Joan.XXII. de V. ſign. C. cum inter.

3. Potentia Papæ *Spiritualis* conſiſtit in Sacr
rum interdictione ſive excommunicatione.

III. Papa *de jure* ſubjectus *eſt* Imperatori Rom.

1. Ea ſubjectio duravit usque ad tempo
Hildebrandi, qui dictus eſt *Gregorius* VII.

2. Non ergo tribuenda eſt major Papæ Maj
ſtas quam qualis tribuitur aliis Principibus In
perio ſubjectis, contra quam ſentit *Carpz.* ad I
Reg.c.13.ſect 4. *Goldaſt.*

IV. Papatum *fundavit* Hildebrandus.

1. *Hildebrandus* ſive *Gregorius* VII. primus l
vavit ſacerdotalem lanceam contra diadema re
gni, ut *Leodienſis* Eccleſia loquitur. Ab hoc ma
ximæ illius & omni ſeculo tremendæ veneran
dæque R. Pont. & infinitæ pene potentiæ jus ma
navit. *Onuphr. Panvinius in vita Gregor.* VII.

V. Hoſtes *Papæ vocantur* hæretici.

1. Quicunque credere nolunt Papam eſſe ſu
premum Monarcham in Eccleſiaſticis & Civili
bus, illi à curia Rom. vocantur *hæretici.*

2. Tales *hæretici* inprimis apud Curiam Ro
manam hodie Proteſtantes ſive Evangelici ſunt

qui

'apæ autoritatem omnem abrogarunt, eum-
Antichriſtum declararunt.
Hos hæreticos ſumma vi exſtirpare conatur,
tuto in eam rem collegio de propaganda
vid. *Goldaſt*.

'I. Papa *Comitatum Avenionenſem recuperat.*

. Comitatum *Avenionenſem* ſitum in Pro-
ia Galliæ, Papa obtinuit jure hypothecæ à
anna, Regina Neapolis, a. 1348. fuitque ibi
s Pontificia per annos 70. continuos.
Cum vero anno 1662. Papa violaſſet Lega-
R. Galliæ, Ducem de *Crequi*, immiſſis la-
ibus Corſis, Rex Gall. *Ludovicus* XIV. ju-
ima vindicta Papæ Comitatum Avenion.
mit: quin imo res ad apertum bellum ſpe-
bat, ſed tandem pax facta, ac Avenio Papæ
ituta.

VII. Roma à *Carola* Borbonio *expugnata.*

. 1527. Papa obſeſſus in caſtello S. *Angeli*,
dem deditionem fecit, ac præſidium German.
Hiſpanicum recepit. De Controverſia & bello
er *Paulum* V. Papam, & Rempubl. *Venetam*
506. prolixe *Thuan*. 137.

VIII. *Ducatus* Ferrariæ & Urbini *redit ad Papam.*

A. 1597. poſt obitum *Alphonſi* II. Eſtenſis, Papa
catum Ferrariæ tanquam feudum Eccleſiæ ad
ecepit. *Thuan*. 100. 119.

Poſt obitum *Franciſci* Mariæ, ultimi ex fami
Roborea etiam Ducatus *Urbini* ad Papam dev
lutus eſt, A. 1626.

IX. Feuda *Papæ ſunt Regnum* Neap. Pa
ma & Placentia, *ditio* Radicofa-
nenſis *Hetruriæ*.

Pro Regno Neapolitano Rex Hiſpaniæ ſing
lis annis Papæ præſtat equum album, & aliqu
millia ducatorum.

ARCHI-EPISCOPATUS.

Archi-Ecipiſcopatus ſunt *Electorale*
vel *Non-Electorales.*

Electorales *ſunt* Moguntinus,
Trevirenſis, Coloni-
enſis.

MOGUNTINUS.

I. Moguntinus *eſt* Cancellarius
per Germaniam.

1. PRimus Archi-Epiſcopus Moguntinus f
S. Bonifacius Anglus, Germanorum Ap
ſtolus.

2. Primus Elector fuit *Willigiſus*, plauſtra
fili

Primus Elector fuit Walligiſus) Ex hypotheſi, q
origo Electorum ad Ottonis III. tempora refert
Sed ea, *Schardio* quamvis & *Gevvoldo* aliisque p
bata, dudum exploſa ab eruditioribus eſt. V. *O*
phrius Panvinius de Comitiis Imp. c. 6. Bernh. Mall.
cro

s, unde *Rota* inſigne Moguntini, confirma-
ab *Henrico* II. Imp.
, Privilegium *conſecrandi* Reges Bohemiæ
inuerunt ab *Ottocaro* & *Wenceslao* Regibus
220. ſed paulo poſt auro venditum iterum
ſerunt.
,. *Johannes* Comes in Naſſau ſtruxit arcem
ſt 1400. *Cunradus* Comes Rhenenſis emit
pidum *Steinheim*. Sub *Theodorico* de Erpach
. *Guttenbergius* Moguntiæ invenit artem ty-
graphicam.
. *Suffraganei* ejus ſunt, *Herbipolis*, *Worms*,
ra, *Strasburg*, *Eichſted*, *Coſtnitz*, & *Chur* in
etia, *Verden*, *Augſpurg*, *Hildesheim*, *Pader-*
n, *Halberſtatt*.

II. Stratamontana, *oppignorata Palatino, redimitur.*

Stratamontana, vulgo *Bergſtraſs* vocatur, op-
gnorata a. 1463. Friderico I. à *Diethero* Iſen-
rgico pro 100000. flor. cum pacto perpetuæ
uitionis, ac a. 1648. pace Monaſterienſi eadem
mma iterum redemta fuit.

t. 2. de Archi-Cancell. Imp. c. 3. Conringius ad Lam-
d. pr. 3. c. 4. §. 1. & *Diſſert. de Septemviris Imp. Germ. §. 37.*
99.
Suffraganei ejus ſunt, Herbipolis) Inter ſuffraganeos
rchi-Epiſcopi Moguntini omiſſos malim *Verdenſem*
Halberſtadienſem. Conſtat enim, hos Epiſcopatus
ace Oſnabrugenſi exſtinctos, & in Principatus ſe-
ılares converſos eſſe.

Mogun-

III. *Habet jus* coronandi *Cæſaris.*

Moguntinus prætendit jus coronandi Cæſar ubique, excepto ſi Cæſar *Aquisgrani* coronatur: tum enim hoc ad Colonienſem ſpectat. Hu prætenſioni acriter ſeſe oppoſuit Colonienſis coronatione Ferdinandi IV. & Comitiis Rati bonenſibus.

TREVIRENSIS.

Trevirenſis eſt Cancellarius *per Galliam.*

TRevirenſis ditio ſe extendit usque ad *Rh num, Confluentiam & Bopardiam.*

I. I. Elector Trevirenſ. fuit *Ludolphus.*

2

Moguntinus prætendit jus coronandi Cæſarem) Con troverſia, quæ inter Electorem Moguntinum & Col nienſem de jure Imperatorem coronandi olim inte ceſſit, a. 1657. 25. Junii ſequentem in modum comp ſita eſt. Opera ſemper, à Moguntino etiam Elector dabitur, ut Imperator Aquisgrani, juxta Caroli IV in A. B. decretum, coronetur. Id ſi fiat, aut ſi ali loco ad Diœceſin Colonienſem ſpectante corona Imperator malit, jus Imperatorem inungendi pene Electorem Colonienſem eſto. Sin prægnantes o cauſas in civitate quadam ad Moguntinam Diœceſi ſpectante coronatio peragenda ſit, munere iſto Electo Moguntinus fungitor. Quod ſi extra utriusque Diœ ceſin inungi Imperatorem contigerit, inter Electore Moguntinum & Colonienſem alternabitur. Vic *Sprenger. Inſt.* Jur, *Publ. l. 1. c. 29.*

Primus Elector Trevirenſis) Sicut inter Moguntinos Willigiſus, ita inter Trevirenſis Ludolphus

inte

2. S. *Poppo* fuit author converſionis Daniæ.
3. *Hillinus* ſtruxit arcem *Ehrenbreitſtein*, vulgo *ermanſtein*.
4. Conr. à *Falckenſtein* Bopardiam & Veſalium periorem adjecit.
Suffraganei ejus ſunt, *Metz, Tull, Verdun*.

COLONIENSIS.

I. Colonienſis *eſt* Cancellarius *per Italiam*.

PRimus Elector fuit S. *Herebertus*.
2. *Reinoldus* a. 1164. corpora 3. Regum ſi credere fas eſt) à *Friderico* I. impetravit, & ediolano Coloniam tranſtulit.
Suffraganei ejus ſunt, *Lüttich*, *Münſter*, U-*recht*, *Minden*, *Oſnabrug*.

nter Colonienſes S. Herebertus primus Elector erhibetur, ex falſa hypotheſi, de Electoribus ab Ottone III. inſtitutis. Vide quæ ad pag. 178. annotaimus.

Suffraganei ejus ſunt, Lüttich) Inter hos omittenlus primum erat Epiſcopus Ultrajectinus. Nam hic Epiſcopatus jam a. 1559. à jurisdictione Colonienſi vulſus fuit, cum Archi Epiſcopatus prærogativa ornatus eſſet. V. *Thuanus l. 22. p. m. 445. Strada Dec.* . *l. x. p. m. 32.* Deinde omittendus & Epiſcopatus Mindenſis erat, qui in Principatum ſecularem converſus, Electori Brandenburgico per *pacif. Oſnabr. art. 11.* ceſſit. Denique quod Epiſcopatum Oſnabrugenſem attinet, ſi illi Epiſcopus Romano-Catholicus præſit, ſuffraganeus is haud dubie Archi-Epiſcopi Colonienſis eſt: ſin Evangelicus eum è Domo Brunſuicenſi Princeps, ut hoc tempore, obtineat,

II. Weſtphalia & Angria potitur.

1. *Philippus* à Friderico I. duos Ducatus, *Weſtphaliæ & Angriæ* ex proſcripti Henrici Leonis ſuperbi Ducis Saxoniæ & Bavariæ ditionibus obtinuit.

2 *Conradus* Comes ab *Höeſteden*, Comitatum ſuum Eccleſiæ Colonienſi donavit. Idem obtinuit, ut Colonienſis perpetuo coronaret Imp. Aquisgrani.

3. Sub *Friderico* III. a. 1388. *Academia* Colonienſis fundata, & à Papa Urbano privilegiis donata.

4. *Theodoricus* Comes Meurſæ obtinuit *Keiſersvverdam* a. 1424. *Suſatenſes* ab Archi-Epiſcopatu ſe exemerunt.

III.

tineat, jus Metropolitanum Colonienſis Archi-Epiſcopi ſuſpenſum intelligitur. V. *Inſtr. pacis Oſnabr. art.* 13. § *Sexto, ne etiam &c.*

Ex proſcripti Henrici Leonis ſuperbi) Suffecerat Henricum Leonem dicere, omiſſo ſuperbi epitheto, necum patre confundatur. Duo enim Henrici fuere, pater ac filius, quorum illi Superbi, huic Leonis cognomen fuit. Et Henricum quidem Superbum Conradus III. Imperator proſcripſerat, Bavaria cæterisque, quas obtinuerat, ditionibus filio ejus Henrico Leoni redditis: Henricum vero Leonem Imperator Fridericus Barbaroſſa proſcripſit, omnibusque bonis, Brunſuicenſi regione excepta, exuit. Quo tempore Bavaria Ottoni Wittelsbachio, Saxonia Bernhardo Aſcanio, Angria & Weſtphalia Archi-Epiſcopatui Colonienſi ceſſit.

Ita

III. Carolus *Burgundus* Noveſium *obſedit*,

A. 1474. Cauſa fuit ſchiſma inter *Rupertum* latinum & *Hermannum* Haſſum. *Carolus* urgundus pro Ruperto obſedit Noveſium, ſed uſtra.

IV. Gebhardus *Truchſes ab* Erneſto *Bavaro pellitur*.

Cauſa fuit, quod *Gebhardus* Religionem proſtantem ſuſcepiſſet; unde a. 1582. bellum Coonienſe exortum, de quo *Thuan.* lib. 76.

V. *Prætendunt* jus *in* Coloniam *Agrippinam &* Suſatum.

1. A. 1074. magnæ inter Archi Epiſcopum & Urbem controverſiæ fuerunt. *Epiſcopus* urbe potitus, cives fidelitatem jurare coëgit, ſed paulo poſt civitas iterum ſe in libertatem aſſeruit. A. 1260. Epiſcopus denuo conatus fuit urbem ſibi ſubjicere; quo tempore Conſul *Herman* Griin à duobus Canonicis Leoni objectus, feram interfecit. Tandem convenit inter Epiſcopum *Sifridum* & Civitatem, ut pro *clavibus* urbis in aperto campo pugnaretur. Colonienſes claves urbis bigis impoſuerunt, & apud pagum *Woringen* victoriam obtinuerunt. Ita Epiſcopi omni jure & prætenſione in urbem exciderunt.

2. Su-

Ita Epiſcopi omni jure & prætenſione) Imo & jura quædam in Colonienſes Elector etiamnum exercet, & alia, de quibus ſub judice lis eſt, prætendit. Sane Elector homagium à Civitate Colonienſi recipit.

2 *Suſatum* a. 1441. defecit ab Archi-Epiſcopatu Colonienſi ad Adolphum, Comitem Marcæ, vid. Münſter. lib. 3. Coſmogr.

VI. Colonienſis *jus* coronandi *Cæſaris prætendit.*

Idque ex Aurea Bulla tit. 4. Sed hoc privilegium *Moguntinus* ad ſolam urbem *Aquisgranum*, quæ Colonienſis ditionis, ſi ibi fiat coronatio, reſtringendam contendit: unde *Colonienſis* in comitiis Ratisbonenſibus, cum de coronatione Ferd. IV. ageretur, inſalutato Cæſare diſceſſit, & parum abfuit, quin controverſia hæc in publicam contentionem erupiſſet.

Non-Electorales *ſunt Saltzburgenſis, Veſontinus & Cameracenſis.*

Hodie tantum Archi-Epiſcopatus tres non-Electorales in Germania reſtant; *Magdeburgico & Bremenſi* in Principatus ſeculares converſis.

Saltz-

cipit, & imperium, ut vocant, merum in ea obtinet. Unde novis ſubinde æternisque litibus occaſio naſcitur.

Colonienſis jus coronandi) V. notata ad p. 80.

Hodie tantum Archi-Epiſcopatus tres non Electorales) Si Archi Epiſcopatus Germaniæ non-Electorales univerſos, etiam quibus in comitiis Imperii locus non eſt, complecti Hornius voluit, Salisburgenſi, Veſontino, & Cameracenſi, Mechlinienſis etiam in Brabantia, ac Pragenſis in Bohemia, accenſendi fortaſſe fuiſſent. Sin recenſere Hornius eos tantum voluit, qui jure ſuffragii in comitiis gau-

Sſltzburgenſis *eſt* Legatus *ſedis Romanæ*, *&* Primas *Germaniæ*.

. Hanc dignitatem obtinuit *Gebhardus*, Ar-
- Epiſcopus Saltzburgenſis, à Gregorio VII.
de *Primatum* Germaniæ Magdeburgico con-
verſum fecit & obtinuit.
.. Ejus ſuffraganei ſunt *Tridentum*, *Paſſau*,
na, *Goritia*, *Brixia*, *Freiſinga*, *Seeckavv*,
vande, *Chiemſee*, ſed Epiſcopatum *Chiemſee*
568. bello expugnavit, ac ſibi plene ſubjecit
icio Cameræ Spirenſis.

3. *Ve-*

---

dent, omitti & Cameracenſis potuiſſet. Quan-
m enim Præſul ille ad Imperii olim conventus,
ultimo fere inter Epiſcopos loco, admiſſus fuerit,
tenus tamen in comitiis non comparuit, Regi
paniæ, ut Hornius ipſe innuit, & nunc Galliæ
gi ſubjectus.

Legatus ſedis Romanæ, & Primas Germaniæ) Salis-
rgenſem Archi-Epiſcopum ſedis Romanæ Legatum
e, negari aut in dubium vocari non poteſt. At cum
matis etiam Germaniæ dignitatem illi Hornius
buit, oppido fallitur. Eundem *Joh. Azorii Inſt.*
oral. tom. 2. c 35. errorem *Sinoldus* cogn. *Schütz* no-
vit *Diſp. 8. de ſtatu Rei Rom. §. 5.* Certe Primatis Ger-
aniæ titulo Salisburgenſis Præſul uſus hactenus non
it. Vindicavit vero illum ſibi dum viveret, Admi-
ſtrator Archi-Epiſcopatus Magdeburgici *Auguſtus*,
i a 1680. defuncto, num Salisburgenſis Archi-
iſcopus ambiturus eum ſit, nondum liquet.

Goritia) [illegible] *oritia* lege *Gurcum.* Gurcum enim,
urck, Epiſcopatus eſt in Carinthia ſitus: Goritia
on Epiſcopatus, ſed Comitatus in Foro Julii ad Do-
um Auſtriacam hodie ſpectans.

Ve-

3. *Veſontinus* Hiſpano addictus eſt propter Co-
mitatum Burgundiæ. Unde anno 1653. in Co-
mitiis Ratisbonenſibus Civitas *Veſontio* Regi H-
ſpaniæ adjudicata fuit.

4. Ejus Suffraganei ſunt *Baſel*, *Loſanna*
Belliſon.

5. *Cameracenſis* Archi Epiſcopus *Ducem* ſ
vocat. Hiſpano Regi hodie ſubjectus.

EPI-

Veſontinus Hiſpano addictus eſt) Plura ad hunc paragraphum monenda ſunt. Primum publice conſtat, etſi Archi-Epiſcopatus hic in Burgundiæ Comitatu ſitus eſt, non Regi tamen Hiſpaniæ ſubjectos unquam Præſules fuiſſe, ſed inter immediatos Imperii Status habitos. Deinde Archi-Epiſcopatus Veſontinus cum urbe Veſontione male confunditur. Hæc enim Imperialis quidem olim fuit, ſed anno 1651. à Ferdinando III. Imperatore cum Electorum conſenſu Hiſpano Regi, ut Francodalio tandem præſidium deduceret, permiſſa: idque ratum etiam in comitiis Ratisbonenſibus anno 1654. reliqui Imperii ordines habuerunt, ſed ea expreſſa cautione, ne id Archi-Epiſcopo Veſontino ejusque immedietati fraudi eſſet. V. *Limnaus tom. 2. Addit. ad l. 7. I. P. c. 6.* Denique cum univerſo Burgundiæ comitatu urbs etiam Veſontio per pacem Neomagenſem anno 1678. in Galliæ Regis poteſtatem conceſſit. Ubi cum de Archi-Epiſcopatu nihil expreſſe conſtitutum fuerit, in hi quod de præſenti illius ſtatu cert[illegible]firmare poſſim, nihil ſuppetit.

Hiſpano Regi hodie ſubjectus) Sed jam vi pacis Neomagenſis Regi Galliæ.

Goritz.

EPISCOPATUS.

[E]ISCOPATUS *ſunt* Bambergenſis, Wurtzburgenſis, Wormatienſis, Speier, Strasburg, Aichſtad, Augsburg, Coſtnitz, Hildesheim, Paterborn, Chur, Munſter, Oſnabrug, Paſſau, Friſingen, Goritz, Lauand, Seccau, Friſingen, Goritz, Lauand, Seckavv, Baſel, Sitten, Regensburg, Lubeck, Luttich, Trient. Brixen.

MUlti Epiſcopatus, ut *Halberſtad*, *Minden*, *Verden*, *Magdeburg*, etiam nupera pace [fa]cti ſunt Principatus ſeculares. Solus Epiſcopa[tu]s *Lubecenſis* manet hodie penes Evangelicos [...]los, neque in Principatum ſecularem transmu[ta]tus eſt. Nos de præcipuis tantum pauca trade[m]us; reliquis ad plenam Hiſtoriam Epiſcopatuum [...]jectis.

BAM-

Goritz) Gurk ſcribendum fuiſſe, jam ſupra monui.
Solus Epiſcopatus Lubecenſis) Intellige, ex Epiſco[p]atibus, quibus jus ſuffragii in comitiis competit. [N]am ſi reſpicere ad eos etiam velis, qui ab aliis [P]rincipibus, ut dici ſolet, eximuntur, plures Epi[ſc]opatus in poteſtate Proteſtantium hodieque [ſu]nt. Ita Epiſcopatus Miſnenſem, Martisburgen[ſ]em, & Numburgenſem Domus Electoralis Saxoni[c]a Marchionatui Miſniæ, Brandenburgenſem, Ha[v]elbergenſem, & Libuſſenſem Elector Brandenbur[g]icus Brandenburgico Marchionatui vindicat. Cæ[t]erum in comitiis evenire poterit, ut in Collegio

Prin-

BAMBERG.

I. Bambergenſis *feuda quatuor* Electoribus *ſecularibus confert.*

1. EPiſcopatus Bambergenſis ab Imperator Henrico II. inſtitutus eſt anno 1007. terri torio partim à *Wurtzburgenſi*, partim ab *Aich ſtetenſi*, ut Noriberga, & quicquid ad dextram Regneſi ripam, petito.

2 Huic

Principum ſcamnum adverſum, quod Evangelicis Epiſcopis deſtinatum eſt, à ſolo Epiſcopo Lubecenſi aliquandiu occupetur. Quod obſervavit & *Eitel Friderich* von Herden *part. 2.* der Grundfeſte des H. R. Reichs. *c. 5.*

Bambergenſis feuda quatuor Electoribus) Ita viſum etiam aliis fuit, Electoribus ſecularibus vel ipſa Electoratuum jura, vel certe officia Imperii, quæ ſuſtinent, ab Epiſcopo Bambergenſi per inveſtituram conferri. Verum iſta opinio à peritioribus dudum refutata eſt. Inveſtitura enim Electoratuum, ex Aureæ Bullæ diſpoſitione, ipſaque praxi, Imperatori competit; quibus cum conjuncta indiſſolubili nexu ſint officia, quæ Imperatori Electores ab antiquo præſtant, conſequens eſt, officiis etiam iſtis Electores ab Imperatore inveſtiri. Cæterum ita comparatum eſt. Electores ſeculares ad ſimilia, quæ Imperatori debent, officia Epiſcopo Bambergenſi per Subofficiarios præſtanda adſtricti ſunt, eoque reſpectu nonnulla bona in feudum ab eo recognoſcunt. Rem latius expoſuerunt *Carpz. qu. 1. ad Aur. Bull. ſubjuncta diſp. feud. 10. Limnæus ad Capitul. Car. V. p. 123. & Tom. 1. Addit. ad l. 3. jur. Publ. c. 7. n. 77. Conringius Diſſert. de Officialibus Imperii. §. 26.*

Ubi

2. Huic Epiſcopatui *Henricus* II. ampliſſimos
omitatus,& in *Carinthia* inſignem provinciam
bjecit. Conſtituit etiam, ut quatuor ſeculares
ectores feuda ſua ab hoc Epiſcopo peterent.
btinet primum locum inter Epiſcopos Ger-
aniæ.

II. *Controvertit de* præcedentia *cum Ordine Teutonico.*

Ordo *Teutonicus*, amiſſa *Pruſſia & Livonia*,
dem ſuam poſuit in Germaniæ oppido, *Mer-
ntheim*, & cum Epiſcopo Bambergenſi de præ-
edentia certat.

STRASBURG.

I. Argentinenſis *Landgraviatum* Alſatiæ *tenuit.*

EPiſcopatum *Argentinenſem* fundavit *Da-
gobertus*, Rex Francorum, & S. Arbogaſto
Rufachium cum adjacente territorio, quod ſu-
perius *mutatum* quaſi manudatum vocant, dono
edit.

2. *Bartoldus* à Bucheck *Offenburg*, *Gengen-
bach*, *Ottenburg*, *Cellam Harmensbacenſem* &
lia loca pro 44000. aureis ab Imperat. Romano
hypothecæ loco poſſedit. Sed hæc loca *Guilhel-
mus*, Comes Dieſtenſis, *Ruperto*, Regi Rom. ac
Comiti Palatino reſtituit.

3. *Johannes* Baro Lichtenbergius à Johan-
ne ultimo Landgravio Alſatiæ, *Alſatiam* to-
tam emit anno 1358. ſed non niſi *Inferiorem* Al-
ſatiam conſecutus eſt, *Superiorem* tenente *Al-
berto*,

berto, Comite Habſpurgenſi. Unde titul[i] *Landgraviorum* Alſatiæ, communis fuit Epiſc[o]pis Argentinenſibus, & Archiducibus Auſtri[æ] usque ad pacem Monaſterienſem, ubi ceſſit Re[gi] Franciæ.

III. *Dividitur inter* Carolum *Lotharingum, & Joh.* Georgium *Brandenburgicum.*

Anno 1603, arbitrio *Henrici* IV, Regis Gal[l]. bellum Argentoratenſe, exortum ob diſcordia[m] in electione a. 1592, diviſione Epiſcopatus int[er] diſſidentes finitum. *Thuan*. l. 104. & 129.

WURTZBURG.

I. Wurtzburgenſis *eſt Dux in* Franconia.

1. DUcatum Franconiæ, Epiſcopo Wurtzburgenſi donaſſe dicitur *Carolus M.* & *Pipinus* Unde Epiſcopus, quoties ſacra facit, ſemper nudum enſem in ara collocatum habet, & in ſuo ſigillo his verbis utitur:

Herbipolis ſola judicat enſe, ſtola.

2. Sed hæc donatio rata non fuit, cum *Franconiam* peculiariter Duces obtinerent, donec tandem

Ubi ceßit Regi Galliæ) Non tam titulus (eo enim non utitur) quam ea pars Alſatiæ, quam Landgraviatus nomine Auſtriaci poſſederunt, Galliæ ceſſit. Titulo autem eo etiamnum & Archi-Duces Auſtriæ & Epiſcopus Argentinenſis utuntur. Niſi quod in pactis cum Galliæ Rege titulo hoc abſtinere Auſtriaci ſolent.

Fruſtra

1 *Erlingus* Ducatum Franconiæ armis contra
nricum V. Imperatorum aſſereret, qui & pri-
s nudum *enſem* cum *pedo* paſtorali conjunxit.
um eo mortuo Henricus V. Ducatum oc-
avit.

Titulo Ducis Franconiæ uſus fuit *Godofridus*
ſcopus circa Annum 1443. & ab eo tempore
s ſucceſſores illo uſi fuerunt; fruſtra ſe oppo-
tibus *Moguntino*, *Saxone*, *Brandeburgico*,
nbergenſi. A 1521.

., *Embricho*, ſive Imbricus Ducatum Fran-
iæ iterum ab Imperatore *Lothario* impetra-

4. *Andreas* Baro à Gundelfingen Herbipolim
obedientiam redegit, abrogatis tribubus &
alitiis.

;.*Otto* Wolfskeel emit oppida *Gemudam*, *Hei-*
gesfeld, partem urbis *Kitzingen*, & alia.

5, *Gerhardus* Comes à Schvvartzburg, *Wins-*
m & *Schvveinfurt* Imperio reſtituere coactus
t anno 1388.

7. *Melchior* Zobel à Wilhelmo *Grumbach* per
rios interfectus eſt Herbipoli a. 1558.

CHUR.

Fruſtra ſe opponentibus) Sed iis tamen etiam à Cæ-
: Carolo V. ſatisfactum decreto publico fuit, quo
tum eſt, ne ex titulo Franconiæ Ducis Epiſcopo
rbipolitano quicquam juris in alios Imperii Prin-
es ac Status, qui in Franconia ditiones poſſident,
quiſitum cenſeatur. V. *Limnaeus tomo 1. Additionum*
I. P. p. 325. ſeqq.

Duces

CHUR.

Churienſis *late per* Rhætiam *dominatur.*

1. COepit anno 440. *Carolus M.* Conſtanti conſtituit Gubernatorem & Protector Rhætiæ, qui vocantur *Griſons*.

2. *Egino* declaratus fuit Princeps à Fridericc Imp. anno 1170. Duces *Auſtriæ* ejus Pincern Domini de *Marmoribus* Mareſchalli, Comi *Amaſis* Dapiferi & Camerarii.

AICHSTAD.

Aichſtad *de præcedentia cum* Spirenſi & Strasburgenſi *certat.*

SEdem ſuam habet in Franconia ad *Altmul* in caſtro *Willibaldsburg.*

AUGSPURG.

Auguſtanus Dillingæ *ſedem habet.*

1. INſtitutus eſt anno 618.

2. *Henricus* Comitatum *Geiſenhau* E

Duces Auſtriæ) Intellige, tanquam Comites rolis.

Cum Spirenſi & Strasburgenſi certat) Aichſtetenſ Epiſcopum decreto Cæſaris præcedentiam con Spirenſem obtinuiſſe, *Sprengerus* memorat in *Luce Moderni Status S.R.I. p. 27.* Ab Argentoratenſi v Epiſcopo litem de præcedentia non tam Aichſtete quam Spirenſi motam arbitror.

I

ſcopatui donavit. *Sigfridus ab Elrichshauſen* rum *Pfersheim* emit. *Wolfhardus* à Rodt lta in Marchionatu *Burgoviæ* emit.

. Sub *Chriſtophoro à Stadion*, ſedes Epiſcopus Auguſta *Dillingam* translata ob Lutheranum.

SPIER.

Spirenſis & Wormatienſis *Protector* Palatinus.

SPirenſis cœpit jam ante annum 300. *Henricus* II. & *Conradus* II. Imperatores Epiſcopatum Spirenſem amplificarunt, donato op- *Bruſſel.* *Henricus* III. dedit oppidum *Rôfels.* Anno 1083. cœpit nomen *Spiræ* à fluvio a, cui adjacebat urbs Nemetum. Sub *Johan-* ceſſit Comitatus *Kreichgoviæ* circa a 1100. o 1466. *Frid.* I. Palatinus Epiſcopatui ade- *Rotemburg & Werſavv*, ſed *Rotenburgum* mit Philippus de Roſenberga Philippo Pal. 14000 florenis.

. *Gerhardus* ab Ehrenberg conſenſu Ludo- IV. Imp. *Udenhemium* munivit; idem poſt- ecit *Georgius* Palatinus. & *Philippus* ibi ca- m ſtruxit, nomine *Philipsburg*, quod hodie

I ex

otector Palatinus eſt) Non ſatis liquida hæc ſunt. erialis urbis Wormatiæ Protectorem eſſe Electo- Palatinum conſtat quidem; quod vero Epiſco- um Spirenſis & Wormatienſis, cum quibus tan- non perpetuæ ipſi ſunt controverſiæ, Protector xploratum mihi quidem non eſt.

Cum

ex pace Monaſterienſi, cum præſidio tenet R
Galliæ.

OSNABRUCK.

Oſnabrugum *alternos Epiſcopos* Pontificios & Proteſtantes *habet.*

IDque ex pace Monaſterienſi. Sedes
Iburg.

PADERBORN.

Paderborna *ab Epiſcopo domatur.*

ANno 1530. jurare coacti fuerunt, nunqua
ſe Lutheranam religionem admiſſur
Quod cum non obſervaſſent, vi coacti fu
runt ab Hermanno, Colonienſi Archi-E
ſcopo.

MUNSTER.

Monaſterienſis *partem VVeſtphaliæ tenet.*

1. COepit ſub Carolo Magno. Anno 15
Johannes Bocolt, ſartor Leydenſis, M
naſterio occupato, ſe Regem Anabaptiſtaru
fecit.

2. Anno 1661. Monaſterium ab Epiſcopo p
longam obſidionem deditione fuit captu
Id

Cum præſidio tenet Rex Galliæ) Hoc vero temp
urbem illam, Spirenſi Epiſcopo ſubjectam, præſi
Imperator tuetur. Vide quæ ſupra ad pag. 88.
tavimus,

P

m prætendit Burggraviatum *Stromberg*, & minium *Borculo*: Poſterior controverſia hoc o fuit bello compoſita.

LUTTICH ſive LUYCK.

Leodienſis *late per Belgium dominatur*.

Tbertus anno 1098. à Godefrido Duce Lotharingiæ, emit Ducatum Bullion pró 1500 rcis argenti.

Adolphus anno 1336. Comitatum Loſſenſem ecit.

ub Ludovico Burbonio Leodium à Carolo gundo funditus fuit deletum anno 1468.

Maximilianus Dux Bavariæ, Archi-Epiſco-

rætendit Burggraviatum Stromberg) Burggravia- Strombergenſem non prætendit, ſed ipſo facto idet Monaſterienſis Epiſcopus. Prætendit vero ectu iſtius Burggraviatus ſeſſionem ac votum in itiis, & ſcamno quidem Principum ſecularium. quo videndus *Limnæus Tom. 2. Addit. ad l. 4. J. P. n. 87.*

oſterior controverſia hoc anno) Pacificationem Cliſem Hornius innuit, a. 1666. inter Belgii Fœdera- Ordines, & Epiſcopum Monaſterienſem ſanci-, cujus artic. 11. Epiſcopus ſuperioritati in Domin Borculo, ſed ſalvo Imperii jure, renunciavit. V. *in. 14. Diar. Europ. p. 260.* Ipſius controverſiæ us peti poteſt ex *Deductione negotii de Borculo*, juſ- Ordinum Gelriæ a. 1663. edita, quæ exhibetur in *pend. ad Contin. 15. Diar. Eur.*

Maximilianus Dux Bavariæ, Archi-Epiſcopus Colon.) editio iſta in Leodienſes Ferdinandi Archiſcopi, qui Maximiliani Henrici deceſſor fuit, auſpi-

pus Colonienſis, Leodium expugnavit ann 1649.

HILDESHEIM.

I. Hildesheimenſis *in Ducatu Brunsvicenſi ſedes habet.*

1. CONditus à Carolo Magno. Complectitur Comitatus *VVintzenbergenſem, Homburgenſem, Paynenſem, Daſſelenſem, Hunſruc Bocheim, VVoldenburg.* Diuturnæ rixæ inter hos Epiſcopos & Duces Brunſvvicenſes fuerunt, compoſitæ demum nupera pace Monſterienſi.

2. Anno 1364. *Logica* victa fuit à *Rhetoric* id eſt, *Albertus* Epiſcopus *Halberſtadienſis*, bonus Diſputator, victus fuit à *Gerhardo* Hildesheimio, bono Oratore.

II. *Proſcribitur* à *Carolo* V.

Cauſa fuit bellum inter *Johannem* Lauenburgicum Epiſcopum, & Henricum Ducem Brunſvvicenſem; unde hic Heſſos & Miſn auxil

auſpiciis ſuſcepta eſt. Vid. *Theatr. Europ. Tom. 6. p. 783. ſeqq.* Anno 1684. vero Maximilianus Henric denuo Leodium facili negotio ad deditionem adeg caſtello erecto, validoque præſidio in officio deince urbem contenturus.

Compoſitæ demum nupera pace) Imo compoſitæ ja Brunſvigæ a. 1643 fuerunt. Vid. der Hildesheimiſc Haupt Receſs a 1643 zu Braunſchweig auffgerichte quem *Collegio Juris Publici in Burgoldenſem* perſonat *Franciſcus Irenicus* ſubjunxit.

Sing

ilio evocavit, qui diſcordes facti ob conviti- Miſnenſium, dicentium, *Leonem* Heſſorum, m clypeo geſtabant, eſſe Canem; unde Heſ- adignabundi diſceſſerunt. Epiſcopus à Ca- o V. proſcriptus. Sed Hildesheimii bannum ſerunt, quod Germanicè *acht* vocatur, dicen- *acht und aber acht ſind ſechzehen.* Unde *ricus* Brunſvvicenſis exſecutor conſtitutus, ſcopatui multas arces & territoria eripuit.

ABBATIATUS.

Abbatiatus *ſunt vel* Singulares, *vel* Collegiales.

'a diſtinguuntur, quod alii *ſingula* Suffragia n Collegio Principum habent: alii Collegia- & Conjuncta.

ingulares *ſunt* Fulda, Kempten, San- galla, Elvvangen, Berchtesgaden, Corbeia, Pruymen, Stabelo.

Et hæ Abbatiæ vocantur *Gefürſtete Abteyen.*

I 3 FUL-

Singulares ſunt Fulda) Omiſit Hornius Abbatiam eiſſenburgenſem; omiſit & Luderenſem ac Mur- cenſem in Alſatia, quorum immedietati *Pacif. Monaſt. §. Teneatur Rex Chriſtianiſſimus*, abunde fuit utum, Inter hos Abbates Principes ſedem etiam bet Magiſter Ordinis Johannitarum per Germa- iam.

Elvvangen) Hanc Abbatiam a. 1640. in Priora- um, & monachos ordinis S. Benedicti in Canoni- cos

FULDA.

Fuldenſis *præcedentiam Epiſcopo Hildesheimenſi diſputat.*

1. ABbas *Fuldenſis* eſt Cancellarius Impe[ra]tricis, ac eo titulo prætendit præcedent[i]am pro Epiſcopo Hildesheimenſi, ac proximu[m] à Moguntino locum occupare vult.

2. A. 1063. Cum *Henricus* IV. Imp. Gosl[a]riæ Curiam celebraret, Abbas Fuldenſis prox[i]mum à Moguntino locum occupavit per vim r[e]pulſo Hildeſiano. Hic ſuos arma capere juſſi[t] idem facere Fuldenſis. Ita horribilis cædes e[st] orta, ut ſanguis ex foribus templi efflueret. Fu[l]denſis poſtea cædis damnatus, & magna par[te] bonorum multatus fuit.

Idem Colonienſi *de digniori ſede litem movet.*

A. 1184. Cum *Fridericus* I. Curiam haber[et] Moguntiæ, Abbas Fuldenſis prætendebat, ſi[bi] deberi ſedem ad ſiniſtrum latus Imperator[is] quod occupaverat Colonienſis. Cumque r[es] ad arma & cædem ſpectaret, Imperator pro Co[lo]nienſi ſententiam dixit, ſalvo tamen jure Fu[l]denſis. E

eos transmutatos eſſe, *Sprengerus in Inſtit. Jur. Pu[bl.]* *pag. 419. memorat.*

Locum occupare vult) Prætenſio hæc in coronati[o]ne forte Imperatricis locum habuit. Aſt in Comiti[is] Imperii Abbatem Fuldenſem omnibus Epiſcop[is] ſedere, publice conſtat.

Sa

Eſt Primas *omnium* Abbatum.

[N]on *Germaniæ* ſolum, ſed & *Galliæ*: unde in [co]mitiis ſedet ad pedes Imperatricis, ejusque [Ar]ccellarius eſt.

SANGALLA.

Sangallenſis *dominatur in* Turgoja.

[F]Ondita fuit hæc Abbatia circa A. 630. Ci[vi]vitas *Sangalla* libertatem ſuam pecunia redit.

Collegiales ſunt vel Suevici, vel Rhenenſes.

[I]ta diſtinguuntur hodie, etſi aliqui etiam ad [ali]os circulos pertineant.

[Su]evici *ſunt* Weingarden, Salomons-Weyer, Schuſſenriedt, Petershauſen, Zwyfalten, Marchtal, S. Peter, S. Heimeran, Urſperg.

Rhenenſes *ſunt* Quedlinburg, Eſſen, Hervorden, Andlau.

Præcipuas tantum Abbatias Collegiales re[ce]nſemus, reliquis omiſſis. Multæ etiam Abba[ti]æ eximuntur à Principibus, & ſeculares ſunt.

Finis Principatuum Ecclesiaſticorum.

Sangallenſis) Sed ille quidem ab Imperio avulſus [es]t, & in Helvetiorum protectionem conceſſit.

SECULARES.

Seculares *ſunt vel* Electoratus, *vel* D[...]
catus, *vel* Palatinatus, *vel* Marchion[...]
tus, *vel* Landgraviatus, *vel* Principatu[...]
vel Comitatus, *vel* Nobilitas, *vel*
Civitates.

CANON.

I. *Principes* ſinguli *habent ſuam ſuper[...]oritatem in ſuo territorio*; conju[...]ctim *cum Imperatore Majeſtatem* [...] *Imperio.*

1. DE *Singulorum* ſuperioritate eſt axio[...] Politicum; *Princeps* in ſuo territo[...] idem poteſt, quod *Imperator* in Imperio. *Car[...]* 1. de Leg. Reg. German. Sect. 13. &c. 13. ſect. [...] Unde *Maximilianus* I. dixit ſe eſſe *Regem* R[...]gum.

2. *Univerſi* Principes *ſimul* ac *conjunct[...]* cum Imperatore participant de Majeſtate. *Car[...]* c. 13. ſect. 6, 8 9. 10.

II. *Poſſunt mittere* Legatos.

Co[...]

Axioma Politicum) Vulgatum quidem illud, ſ[...] ineptum. Quotusquisque enim eſt, qui ignoret, ſ[...] Imperatori Reſervata eſſe, multaque eum poſſe [...] Imperio, quæ Principes non poſſunt in ſuo territori[...] & viciſſim multa Principes poſſe in ſuo territori[...] quæ Imperator in Imperio ſine conſenſu Ordinu[...] non poteſt?

Co[...]

Conſuetudine tamen magis, quam *jure. Carpz.* ſect. 13.

III. *Habent Confraternicates.*

Vulgo Erbverbrüderung / id eſt, pacta de fu- a ſucceſsione. Quale fuit inter *Brandeburos & Pomeranos, Palatinos & Bavaros, Saxo- Luneburgicos & Haſſos.*

V. *Crebræ inter eos de ſeſſione & præcedentia rixæ.*

Velut inter *Bavaros & Saxones, Brandeburos & Brunſvvicenſes, Haſſos & Pomeranos, loniam & Aquisgranum.* Suntque tales li. inexplicabiles & æternæ. *Carpz.* c. 10. ſect. 7. de Eberhardus Dux Würtenb. dixit: Setzet ch hinter den Ofen/ *&c.*

V. *Poſſunt inter ſe fœdera inire.*

Defenſiva etiam contra ipſum Imperatorem.

Conſuetudine tamen magis quam jure) Hoc jus hodie mo Principibus dubium reddit, & magnis præjudi- s à Regibus etiam agnoſcitur. Num vero hac in re ecipui quid Electoribus vindicandum ſit, meum neſt definire.

Saxones, Luneburgicos & Haſſos) Apertum hoc loco endum eſt, ac pro Brandeburgicis male ſcripti neburgici. Notum eſt confraternitatis fœdus in- r Domum Saxonicam & Haſſiacam a. 1373 initum, poſtea ſæpius confirmatum; de quo peculiaris enedicti Carpzovii Commentarius exſtat. Atque in id cepti etiam Brandeburgici (non Luneburgici) a. 1587.

Talia fuerunt 1. Fœdus *Suevicum*, quod voca-
tum fuit *Societas* Clypei S. Georgii. 2. Fœdu
Civitatum & Epiſcoporum contra Marchionen
Albertum. 3. Fœdus *Smalcaldicum* contra Ca
rol. V. 4. Fœdus *Saxonis*, *Brandenburgici &*
Haſſi. A. 1587. 5. *Electorum* omnium. 6. Ele
ctorum *Rhenenſium*. *Carpz.* c. 6. ſect. 6. *Rati*
Status.

VI. *Signant pecuniam ſua imagine, non Cæſaris.*

Carolus V. *ſua*, non *Principum* imagine vo
luit ſignari monetam, ſed fuit ei negatum
tanquam derogativum privilegio Principun
Ratio *Status*.

VII. *Principes à ſolo Imperatore non poſſunt proſcribi.*

Ergo non de jure, ſed facto fuit, quod *Ca-*
rolus V. Saxonem & Haſſum: *Ferdinandus* I
Palatinum & Anhaldinum proſcripſit. Rat
Status.

VI

a. 1587. fuere. Vid. *Limnæus l. 4. J. P. c. 8. n. 161. ſeqq.*
Tom. 1. Addit.

Ratio Status) *Hippolytum à Lapide* Hornius innu
qui in *Differt. de Ratione Status Imp. Germ. part. 1. c. 9.*
hoc jure Statuum Imperii agit. Ita in Canone 7. &
quoque, ubi ad Rationem ſtatus Hornius provoc
Hippolyti illud ſcriptum intelligi debet.

Sua imagine) Cautum eſt ordinatione Imperii m
netaria, quibus nummorum ſpeciebus & Principu
& Cæſaris nomen imprimendum ſit. Sed uſu id v
obtinet, niſi apud Civitates Imperiales, nec eas tam
omnes.

A

VIII. Principes *à ſolis* Paribus *ſuis ſunt judicandi.*

Hoc dicitur das Fürſtenrecht / eſtque plane ...m à Judicio *Aulico* vel *Camerali*. Requi...tur hæc ad hoc Judicium Principum: 1. Ut ... qui conveniuntur, ſint *Germani* Principes, ...perio ſubjecti. 2. Ut cauſa concernat eorum ...am, famam & feuda. Excipiuntur ergo pe...niaria debita. 3. Ipſe *Imperator* debet eſſe ...*eſes*, aut Principem ſuo nomine delegare. 4. ...ebet in *Germania* haberi. 5. Et quidem lingua ...ermanica. Ratio *Stat.* p.1.c 10. ſect.2.

Proteſtantes *Jubilæum* celebrant.

Primum 1617. ob exortum Evangelium; *Al...rum* a. 1630. ob exhibitam *Confeſſionem* Au...uſtanam. *Meteran.*lib.37.& 50.

Principes *Germaniæ ſunt vel* Catholici Romani, *vel* Proteſtantes.

Idque ſecundum pacem *Paſſavienſem* Anni ...555. confirmatam *Monaſterii* 1648. Neque ob...tat *juramentum* Cæſaris de protegendo Papa ...& Eccleſia Catholica, quia habet exceptionem

A ſolis Paribus ſuis.) Hæc & alia, quæ ex perſonati Hippolyti à Lapide ſcripto de ratione Status, in Imperatores injurioſo, Hornius hauſit, caute legenda ſunt, & peritiorum uberiori examini merito relinquuntur.

manifeſtam à parte Electorum Proteſtantium. *Carpz.* de L.R.c.2.ſect 2.c.3.ſect.5.

Sub Proteſtantibus comprehenduntur tam *Lutherani*, quam *Reformati*, ut in pace Monaſterienſi definitum fuit. Circa a.1610 diviſi fuerunt Principes Germaniæ in *Ligiſtas & Unionem* ſive *Correſpondentes.*

Proteſtantes *non tenentur intereſſe* Miſſæ *vel* Proceſſioni.

Quia hoc repugnat eorum conſcientiæ & Religioni. *Sleid.* lib. 7. Si tamen *ſolius* officii *Politic* reſpectus habeatur, poſſunt, ſed *caute* & cum *proteſtatione*, intereſſe. *Carpz.* cap.11.ſect.7.

Proteſtantes *poſſunt* Epiſcopatus, *aliaq bona Eccleſiaſtica, in ſuis territoriis ſita reformare.*

Secundum Axioma: Cujus eſt regio, *ejusdem* etiam eſt Religio. *Carpz.* c.3.

Proteſtantes *poſſunt ſe contra* Cæſarem *defendere.*

Quod factum in bello *Smalcaldico*, cujus defenſionem vide apud *Hortlederum & Goldaſtum* & in bello *Sueco-Germanico.*

Prote

Proteſtantes poſſunt Epiſcopatus, aliaque bona Eccleſiaſtica) Vide tamen, quæ de illa Principum circa religionem poteſtate in *Pacif. Oſnabr. artic.5.* prolixe a diſtincte definita ſunt. Certe Epiſcopatus reformar amplius non poſſunt.

D

Proteſtantes *mittunt auxilia* Gallis & Belgis *Evangelicis.*

Anno 1587. miſerunt Exercitum 20000. pe-tum & 8000. Equit. ſub *Fabiano* à Dohna in alliam. *Thuan.* l.87. in Belgium ſub *Joh.* Caſi-iiro aliquoties.

Proteſtantes ſunt Lutherani & Reformati.

Inter hos diſcordia atrox jam fuit non tan-um *Theologica*, ſed & *Politica*, quod multi ɛeformatos à pace Religionis excludere, & Germania proſcribere vellent. Unde atroces lli tumultus *Lipſiæ & Brunſvvici* anno 1593. & *Auguſtæ* in comitiis contra *Frideric.* III. Electo-em Palat. 1560. *Fridericum* IV. 1590. Lis Po-itica ſopita fuit pace Monaſterienſi art. 7. De *Theologica* ſopienda hodieque tractant Principes & Theologi.

ELECTORALES.

I. Electorales *ſunt* Bohemia, Bavaria, Saxonia, Brandeburgum, Palatinatus.

IN pace *Monaſterienſi* inſtitutus eſt Electoratus octavus, ita ut hodie ſint V. Electores Seculares.

II. Electores *longo* uſu *& tacito Principum* conſenſu *introducti, in aurea Bulla confirmati ſunt.*

I. Vulgaris ſententia eſt, Electores ab *Ottone* III. inſtitutos: ſed quia nihil certi ex hiſtoriis demonſtrari poteſt, hinc Politici ad longum *uſum* & tacitam *approbationem* recurrunt. *Thuan.* l. 1. *Carpz.* c. 10. ſect. 5. 6. qui præſertim circa tempora *Friderici* II. invaluit, quibus Electio Cæſarum fieri cœpit. *Septem* autem Electores approbati fuerunt Noribergæ à quibusdam Principibus Secularibus & Eccleſiaſticis, vel apud oppidum *Renſe*, circa Confluentiam, ubi hodieque exſtat locus dictus Käyſersſtuhl/ vel circa *Ingelheimium*. Initio certus Electorum numerus non fuit, ſed nunc plures, nunc pauciores, donec tandem ad VII. ea dignitas devolveretur.

II. *Conditiones*, quæ in Electoribus requiruntur, ſunt hæ: 1. Debent eſſe nati 18. annos; ſi ſint Minorennes, Electione defunguntur eorum *Tutores & miniſtratores*, qui ſecundum Auream Bullam ex proximis agnatis peti debent: an vero per teſtamentum, præterito proximo agnato, deſignari poſſit gradu remotior, de eo inter *Frider.* V. Palatinum, Neoburgicum,

De eo inter Fridericum V. Palatinum, Neoburgicum, & Bipontinum) Ita hæc determinari malim: *De eo inter Neoburgicum & Bipontinum, cum Fridericus V. Palatinus minorennis eſſet, controverſum fuit.* Nam Fridericus V. certe pars litigans non fuit, cum de ejus tutela inter Comites Palatinos Neoburgicum & Bipontinum controverteretur. Cæterum controverſiæ illi, & ſuperiori & noſtro ævo, nata fuit in Palatinatu occaſio: Cum enim Ludovicus V. Elector Palatinus

m & Bipontinum acriter controverſum fuit. Defuncto ſuccedit *Filius* major natu, vel pormus Agnatus. 3. Sint periti linguæ *Germanicæ*, *lica* & *Sclavonicæ*.

BOHEMIA.

I. *Bohemia Moraviam & Sileſiam complectitur*.

CONditor Bohemorum fuit *Zechus*, circa a. 550. Initio Duces habuerunt, poſtea d a. 1086. *Uratislaus* ab Henr. IV. Imp. Rex creatus

inus a. 1583. defunctus, filium minorennem Fridericum IV. reliquiſſet, adminiſtrationem Electorаus ſibi aſſeruit Johannes Caſimirus, Ludovici fraer, excluſis, quos teſtamento Contutores Ludoviсus dixerat. Quo tempore Doctores Palatini, publicis ſcriptis defendendam ſuſceperunt, tutoris legitimi præ teſtamentario, ut loquuntur, prærogativam. Dein cum Fridericus IV. anno 1610. filio impubere Friderico V. relicto deceſſiſſet, de curatela Electoris minorennis multa controverſia fuit; cum & Philippus Ludovicus Neoburgicus, velut proximus Agnatus, & Johannes Bipontinus, quem teſtamento tutorum Fridericus IV. ſcripſerat, eam ſibi vindicaret. Atque tum quidem præ Neoburgico tutelam Bipontinus obtinuit, neque dubitarunt JCti Palatini ſententiam opinioni olim defenſæ contrariam propugnare, quæ tutorem teſtamento datum legitimo præfert. V. Scripta contraria *Freheri* & *Gevvoldi in Repræſentatione Reip. Germ.* *Dionyſ. Gotofredus peculiari* pro teſtamentaria tutela *ſcripto* a. 1611. edito. *Limnæus l. 1. J. P. c. 11.* Poſterior vero hæc ſententia probabilior utique habenda eſt Nec vero ſimile eſt, Electoribus negari, quod privato cuique permittitur, ac Aureæ adeo Bullæ diſpo-

actus fuit: poſt quem iterum per 80. annos Duces usque ad a. 1159. habuerunt, quo *Frider.* I *Uladislaum* denuo Regem nominavit.

2 *Moravia* ad Bohemiam pervenit a. 1048 ſub Duce Bretislao; *Sileſia* a. 1312. ſub Rege *Johanne* Lutzelburgico.

II. *Familia Ottocarorum Bohemiam valde illuſtravit.*

Imprimis Primislaus *Ottocarus* III. qui à mari Balthico ad Adriaticum fines propagavit, & in *Pruſſia* extruxit *Regiomontum.*

III. *Bohemia ad exteros Reges tandemque Auſtriacos pervenit.*

Exſtincta *Zechi* familia in Wenceslao III. qui Olmutzi in Moravia in templo obtruncatus fuit, circa a. 1300. Bohemia Reges accepit: 1. Ex domo *Lutzelburgica* Johannem, Carolum IV. Wenceslaum, & Sigismundum. 2. Ex *Auſtriaca* Albertum II. & Ladislaum poſthumum. 3. Ex *indigenis* Georgium Podiebracium. 4. Ex *Polonis* Uladislaum & Ludovicum. 5. Ex *Auſtriacis* Ferdinandum I. Rudolph. II. Matthi-

diſpoſitio non niſi de eo caſu accipi debet, quando Elector inteſtatus deceſſit.

Exſtincta Zechi familia) Aut *Croci* potius, qui a. 670. Dux Bohemorum factus eſt. Ab eo enim usque ad Johannem Lucelburgicum perpetua Ducum Regumque ſeries ducitur.

Ferdinandum I. *Rudolph.* II.) Omiſſus per incuriam Maximilianus II. eſt, medio inter hos loco collocandus.

Fit

atthiam, Ferd. II. 6. Ex Domo *Palatina* Fri- ericum Electorem palatin. 7. Iterum ex Domo *uſtriaca* Ferdinand. II. Ferdinandum III. IV. & eopoldum I.

IV. *Bohemia ex electivo regno fit hæreditarium.*

Poſt debellatum Fridericum palatinum, *Fer- inandus* II. Bohemiam in hæreditariæ provin- æ formam redegit.

V. Bohemiæ *Regi non competit hodie jus ſeſſionis ac ſuffragii in collegio Electo- rali, neque in Comitiis Imperii univerſalibus.*

1. Ideoque in Electione Regis Rom. *ſeſſio- em* tantum, non *ſuffragium* habet. Eſt etiam liber

Fit hæreditarium) Sequitur Auctor eos, qui Re- gnum Bohemiæ electivum olim fuiſſe arbitrantur. Quam ſententiam & *Piaſecius ad a. 1619.* prolixe com- probare nititur. Nec contemnenda tamen argumen- a ſunt, quibus *Goldaſtus* aliique contendunt, Bo- hemiæ Regnum jam olim hæreditarium fuiſſe; etſi negari non poteſt, Ferdinandum II. abſolutum magis imperium Domui ſuæ vindicaſſe.

In Electione Regis Romani ſeſſionem tantum, non ſuf- fragium habet) Quod Rex Bohemiæ jure ſuffragii, in comitiis Imperii univerſalibus, non gaudeat, haud invitus Hornio conceſſerim: quanquam non deſint, qui ſponte ac conſulto, non juris defectu, comitiis eum abſtinere cenſeant. Verum quod in Electione etiam Regis Romani, ſuffragii jure de- ſtituatur, error eſt Hornio indignus. Lippis enim ac tonſoribus notum eſt, Regi Bohemiæ non vo- tum

liber ab oneribus Imperii , neque ulli circu
adſcriptus eſt.

2. Nihilominus verus eſt *Elector* ac Stat
Imperii, & primum inter Electores ſeculares h
bet locum. *Carpz c.5.ſect.*8.9.10,11.

Privilegia *Electorum ingentia ſunt.*

1. *Privilegia* & prærogativæ Electorum, qu
præ aliis Principibus habent, ſunt inſignia ,
maximi momenti. Eaque vel toti Collegio *ſi
mul*, vel quibusdam *ſpeciatim* competunt. To
ti Collegio ſimul competunt tria ; *Electio*, *Ca
pitulatio & Depoſitio* Imperatoris. Hæc tri
adeo propria ſunt totius Collegii, ut, ſi *unu*
abſit

tum tantum, ſed primum etiam inter Electores ſecu
lares, cum de eligendo ſeu Imperatore ſeu Rege Ro
mano agitur, competere. Itaque illud etiam , quo
in ipſo aphoriſmo Hornius ait, *Regi Bohemiæ non com
petere hodie jus ſeßionis ac ſuffragii in Collegio Electorali*
ſi generatim capiatur, falſum eſt. Ita vero res ſe habet
Electorum conventus duplicis generis ſunt : Au
enim coëunt, eligendi Imperatoris gratia : aut ut d
aliis Reipublicæ, vel Collegii ſui negotiis deliberent.
Prioris generis comitiis Electoralibus Rex Bohemiæ,
& pleno quidem jure ſuffragii, omnino intereſt : ad
poſterioris vero generis conventus admitti non ſolet.
Plura vide apud *Carpzovium de Lege Regia c.5. ſect. 8.
Limnæum l.3. J P.c.8.n.22.ſeqq. & tom.1. Addit.* nec non
*in Comment. ad Aur. Bullam c.12.§.2.obſerv.3.ſeqq. & Ca-
pitulat. Caroli V.p.155.*

Hæc tria adeo propria ſunt totius Collegii) De ele-
ctione dubium non eſt. Quæ circa capitulationis
negotium, in præſentibus comitiis, inter Electores
&

ſit, de *nullitate* proteſtari poſſit. Sic *Saxo* ntra *Ferdinandi* I. *Palatinus* contra *Ferdin.* I. electionem proteſtati ſunt.

2. Soli etiam *Capitulationem* præſcribunt nperatori, idque contra *Imperii* jura, inertia negligentia reliquorum Principum factum ılt *Hippol.* à Lapide Rat. Stat. part.1.c. 15. ſect. Per eandem capitulationem ſibi adſcribunt is *fœderum & belli, tributorum, de non evocando & appellando monetæ, vectigalium, comitiorum, redituum Imperii.* Tanta Capitulatios enim vis & autoritas, ut ne quidem Electorum conſenſu immutari aut tolli poſſit. *Carpz.* 1. *ſ.* 16. *n.* 13.

3. Inidoneus *Imperator* à toto Collegio Electorum deponi poteſt ac *imperio* exui. Exemla ſunt *Henricus* IV. *Adolphus* Naſſovius, *Wenceslaus. Carpz. c.* 14. *ſ.* 5. 6. Hoc communi toti-

Status Imperii reliquos acta fuerint, expoſuit Autor *ſcripti: Ominoſa rerum ſeries in præſentibus comitiis geſtarum*, paſſim. Cæterum capitulationem ſibi lectores, excluſo Bohemiæ Rege, vindicant. Unde dici non poteſt toti Collegio competere. De depoſitione Imperatoris periculoſa, & meo quidem judicio, otioſa quæſtio eſt.

Per eandem capitulationem) Et hæc ex Hippolito à apide hauſta cum grano ſalis accipi debere, norunt erum harum periti. A tyronibus *Bœcleri ad Hippolitum animadverſiones*, Argentorati a. 1674. editæ, in is ſimilibusque conſulendæ ſunt.

Deponi poteſt) Nimis cruda hæc, nec abſolute admittenda. Magis caute ac provide hoc in argumento *Bœclerus* verſatus eſt in *Notitia S. Rom. Imperii.* l. 4. c. 1, qui omnino hic quoque erit conſulendus.

Simul

totius Imperii *conſenſu* factum vult *Hippolit.* à Lap. *p.* 1. *c.* 15. *ſ.* 1.

4. Electores etiam *Regibus* æquiparanrur, i tamen ut Regum Legatis poſthabeantur. *Carp* *c.* 10. *ſ.* 7. Unde legati illorum prætendunt Comitiis titulum *Excellentiæ.*

Privilegia, quæ quibusdam Electoribus ſigillatim competunt, ſunt hæc.

1. Electores *Eccleſiaſtici* interdum ſimul, in terdum *Moguntinus & Colonienſis junctim* co ronam imponunt *Imperatori.* *Simul* in coro natione *Rudolphi* II. Moguntinus & Colonien ſis junctim in Leopoldi. *Carpz. c.* 11. *ſ.* 10.

2. Celebrante curiam *Imperatore, Palatinu* (hodie *Bavarus*) eſt *Archidapifer.* Ejus o lim *Vicarius, Truchſes à VValdburg.* *Saxo* Ar chi-Marſchallus. Ejus *Vicarius* Baro de Pap penheim. *Brandeburgicus* Archi-Camerariu Ejus *Vicarius* Comes ab Hohenzollern. *Pa latinu*

Simul in coronatione Rudolphi II. *Moguntinus*) Se cundum Carpzovium, quem Hornius hic citat, in co ronatione quidem Ferdin. III. ſoli Electores Mogun tinus & Colonienſis: in coronatione vero Rudolph II. tres Electores Eccleſiaſtici conjunctim coronan Imperatori impoſuerunt.

Ejus olim Vicarius) Imo & hodie. Supereſt enin hæc familia.

Baro de Pappenheim) In Comitum ordinem dudun evecti ſunt Pappenheimii.

Comes ab Hohenzollern) Jam ſenior Familiæ Prin cipis titulo gaudet. Omiſſus vero hic eſt Bohe mia

inus hodie Archi-Theſaurarius, Ejus Vi-
ius quidam Baro Auſtriacus.

3. Vacante *Imperio*, vel ſi Imperator extra
rmaniam proficiſcatur, *Palatinus & Saxo* o-
Vicarii & Proviſores fuerunt: hodie inter
atinum & Bavarum de vicariatu controverſia
nondum deciſa. Jus *Vicariatus* æquæ late
et ac poteſtas Cæſarea, exceptis tantum feu-
regalibus, quæ vocantur *fahnlehen*, quoad
lationem, non quoad *Judicium*. *Carpz. c.* 11.
5.

2. *Saxo & Brandeb.* abſolute ſunt liberi à
ovocatione & appellatione. *Moguntinus* in-
ſummam 400. *Palatinus* 1000. florenorum.
hönb. pol. 5. c. 34.

BAVA-

æ Rex, Imperii *Archipincerna*, cujus vicarius eſt ex
ſtriſſima familia Dominorum *ſemper liberorum*, ut
cantur, de Limburg.

Quidam Baro Auſtriacus) Comes de Sinzendorf.

*Moguntinus infra ſummam 400. Palatinus 1000. flore-
um*) Jus de non appellando Electoribus ſingulis
A. B. c. 11. conceſſum eſt. Utut vero quidam ju-
illo uſi ſemper non fuerint, expreſſe tamen privile-
nunquã renunciarunt, videnturque quovis tem-
re jus illud ſibi vindicare poſſe, cum à quovis Im-
ratore Aurea Bulla, omniaque adeo Electorum pri-
egia in capitulatione confirmentur. V. *Limnæus ad
B. c. 11. §. 2. Obſerv. 1.* Quod ſi *Burgoldenſi ad In-
pac. Oſnabr. parte 2 Diſc 20. p. 225.* ac *Phil. Lud. Au-
io diſſert. de jure Publ. l. 2. c. 5. §. 5.* fides eſt, plerique
ectores, atque inter hos Moguntinus etiam ac Pa-
inus, privilegium illud de novo obtinuerunt, ſo-
ſque Elector Trevirenſis hodie appellationes à ſen-
ntiis in judiciis ſuis latis concedit.

Strau-

BAVARIA.

I. Electoratus Bavariæ & Palatinatu[s] ſuperior *conceſſus eſt lineæ VVilhelmianæ.*

1. IDque pace Monaſter. part. 4. his verbis: *Qu[od] attinet domum Bavaricam, dignitas Elector[a]lis, quam Electores Palatini hactenus habuerun[t] cum omnibus Regalibus, officiis, præcedentiis, i[n]ſignibus & juribus quibuscunque ad hanc dign[i]tatem ſpectantibus*; &c.

2. Hac ergo ratione ſopita fuit diuturna il[-]lis inter Domum Bavaricam & Palatinam, pr[o] Electoratu, quæ duraverat inde usque à temp[o]re *Ludovici* IV. Imperatoris, qui in favorem ſu[æ] Familiæ per tranſactionem *Ticinenſem* anno 132[9] introduxerat *alternationem* inter Palatinos, & Bavaros, ut Electoratus ab una familia ad alte[r]ram *alternatim* rediret. Sed eam, ut iniquam iterum abrogavit Carolus IV. in aurea Bulla.

II. *Bavarus Vicariatum exercet.*

Mortuo *Ferdinando* III. Imperatore, Electo[r] Bavariæ Vicariatum exercere voluit, contradi[-]cente Electore Palatino. De hac controverſi[a] nihil adhuc definitum eſt, utraque parte ſuum *Jus* vel *prætenſionem* ſcriptis aſſerente.

III. *Utuntur jure* Primogeniture.

Idque à temporibus *Alberti* V. Fratribus minoribus regiones ſine regalibus concedunt.

IV

.Regimen exercetur Monachii, Ambergæ, Straubingæ & Burckhauſæ.

Monachium enim ſedes Electoris. Reliquæ …giminum particularium. *Amberga* Palatina… ſuperioris. *Straubinga* Bavariæ ſuperioris. …rckhauſa inferioris.

SAXONICUS.

Electoratus Saxoniæ *pervenit ad Marchiones Miſniæ, & Landgravios Thuringiæ.*

ELectoratum Saxoniæ initio poſſedit familia *Anhaldina* ab A.C.1180. ad Annum …22.

…2. Anno 1422. Imperator Sigismundus Ele…ratum Saxoniæ tranſtulit ad *Fridericum* Bel…oſum, Marchionem Miſniæ & Landgravium …uringiæ, cujus nepotes *Erneſtus* atque *Al…tus*, ita ditiones diviſerunt, ut *Erneſtus* Ele…ratum cum Saxonia & Thuringia, *Albertus* …ſniam obtineret.

…3. Marchionatus *Miſniæ* conditus fuit anno …o. ab *Henrico* I. Aucupe, eique præfectus ex …ſteris Witekindi, *Bruno*. *Ridacus* Dives fuit …omes *Mersburgenſis*. *Eccardus Oſterlandiam*

Straubinga Bavariæ ſuperioris) Straubinga ad infe…orem Bavariam · Burckhauſa contra ad ſuperiorem …fertur, V. *Zeileri Itinerarium Germaniæ.*

Facti

am cum Miſnia conjunxit, idemque factu
Landgravius Thuringiæ.

II. *Carolus V. Electoratum à linea* Erſtina *transfert ad lineam* Albertinam.

1. Anno 1547. capto in prælio ad Mulberg
Johanne Friderico Electore Saxoniæ, Carolus
Electoratum tranſtulit ad *Mauritium*, March
nem Miſniæ. Joh Fridericus & ejus poſteri f
ſunt Duces *Vinarienſes*.

2. Quanquam vero *Joh. Fridericus* poſt
dem Mauritii factam a. 1553. in prælio ad arc
Paynam, repeteret Electoratum, tamen *Au*
ſtus frater Mauritii jus acquiſitum novis pa
ſibi ſuisque confirmavit. Conditiones fueru
ut *Joh. Fridericus*, durante vita, titulo & in
gnibus Electoralibus utatur, exſtincta proge
maſcula Auguſti, Electoratus redeat ad Joh. F
derici poſteritatem. *Thuan. lib.* 13.

III. *Elector Saxoniæ habet jus* convocandi.

1. Germanice *die Anſage*. In comitiis U
v

Facti ſunt Duces Vinarienſes) Non facti ſunt Du
Vinarienſes, ſed retinuerunt Johannes Fridericus
filii primum alimentorum loco, dein juſto Duca
titulo, Thuringiæ partem, quam habuerant, cu
primarium oppidum eſt Vinaria.

Conditiones fuerunt) Recepit Johannes Frideric
ex eadem tranſactione, quæ à lobo Numburgen
dicitur, Altenburgum, Eiſenbergam, Dornburgu
aliasque præfecturas, partim in Miſnia, partim
Thuringia. *Sib*

rſalibus, vel *Electoralibus* pro creando Impe-
tore, *Jus convocandi* Status imperii ad conſili-
dum, ſolus Elector Saxoniæ, vel eo abſente,
areſchallus hæreditarius juſſu Cancellariæ Mo-
ntinæ, habet, *Carpz. c. 11. ſ. 6.*

IV. *Scholæ provinciales tres, duæ Academiæ ſunt.*

Academiæ ſunt: *Lipſienſis* condita à *Friderico,* ruinis Academiæ Pragenſis; *Wittenbergenſis* ndita à Friderico ſapiente anno 1501. Scholæ, *ſenæ* ad Albim, *Portæ* ad Salam, & *Grimmæ* Muldam, conditæ à Mauritio Electore, *Thuan.* .13.

Saxo prætendit jus in ditiones Juliacenſes.

Ob *Sibyllam*, filiam *Wilhelmi* Ducis Cliviæ, orem Joh. Friderici Elect. Saxoniæ, & donatio- n Cæſaream, factam Alberto, Duci Saxoniæ. *ntinuat. Thuani lib. 2.* De hac prætenſione nsactum inter Saxonem & Brandeburgicum conventu *Guterbocenſi. Meteran.* lib. 32. *Neo- rgicus* nullatenus ad poſſeſſionem admittere luit Saxonem. *Rudolphus* vero Cæſar feudum iacenſe cum annexis Saxoni contulit anno 10.

K *Saxo*

Sibyllam, filiam Wilhelmi Ducis Cliviæ) Sibylla hæc n filia Wilhelmi Cliviæ Ducis, ſed ſoror fuit: filia o Johannis III. Pacifici. V. *Strauch. Diſſert. Exot. 19. ſeqq.*

De hac prætenſione tranſactum) Sed res effectu caruit, que hodienum indeciſa hæret.

Sa-

Saxo potitur Luſatia *ſuperiori.*

Anno 1622. Ferdinandus II. Luſatiam ſup riorem Saxoni jure hypothecario pro 6. millio bus extradidit. *Meteranus* lib. 40.

Saxo proteſtantes Principes Lipſiam convocat.

Anno 1630. Ubi de fœdere *defenſivo*, con oppreſſionem Cæſaream Proteſtantium, acti & concluſum fuit, armis propugnandam lib tatem. *Meter.* lib. 47.

Saxo *pacem* Pragenſem *cum Cæſare init.*

Anno 1635. poſt prælium *Nordlingenſe* Sa ſolus cum Cæſare *particularem* pacem init, q Pragenſis dicta, de cujus injuſtitia exſtat Trac tus, ut putatur, *Hug.* Grotii, ſub titulo *Juſti* ſterii. Hæc pax novum bellum cum *Suecis* *Gallis* excitavit, quod demum a. 1648. Monaſ rie

Saxo potitur Luſatia ſuperiori) Adde: *& inferi* Nam & ſuperiorem & inferiorem Luſatiam, pau exceptis, quæ ad Electorem Brandenburgicum ſ ctant, Domus electoralis Saxonica poſſidet; nec, ante, jure hypothecario, ſed hæreditarie, juxta tra actionem, inter Ferdinandum II. tanquam Bohem Regem, & Joh. Georgium I. Electorem Saxoniæ. 1635. initam.

De cujus injuſtia exſtat tractatus) Edita vero & p pacis iſtius juſtitia ſcripta publica fuerunt. Inter q die gründliche Ablehnung etzlicher wider den Pra ſchen Frieden-Schluß movirter dubiorum, anno 16 prodiit.

Pe

nſi pace compoſitum fuit, in qua pax illa Pra-
nſis penitus abolita fuit.

Saxo *eſt Imperii* Proviſor & Vicarius.

1. Hoc privilegium obtinuit in aurea Bulla. *ariatus* ejus ſe extendit ad omnes illas provin-
s, quæ utuntur Jure Saxonico.

2. Etiamſi vero jus Saxonicum hodie abroga-
n ſit in Marchia *Brandeburgica*, Ducatu
unſvvicenſi, *Luneburgico*, *Mechlenburgico*,
merania, *Brema*, nihilominus Vicariatus ad
nnia illa loca ſe extendit. *Carpz*. c. 11, ſ. 13.

BRANDEBURGICUS.

Electoratus Brandeburgicus *pervenit ad* Burggravios Noribergenſes.

ANno 1417. *Fridericus*, Burggravius Noribergenſis, *Marchiam* à Sigismundo Impera-
te emit pro 400000. Floren. quam ſummam
conficeret, Burggraviatum Noribergenſem
ndidit pro 180000. vel ut alii 240000. Flor.
ervatis tamen ſibi ſuisque hæredibus quibus-
m Regalibus, quæ cum tempore exſpirarunt.

 II.

Penitus abolita fuit) Pragenſem pacem in Mona-
rienſi *penitus* abolitam fuiſſe, minus recte dicitur.
ique in Monaſterienſis pacis articulo XI. expreſſe
utum eſt, ut quatuor Archi-Epiſcopatus Magdebur-
i Dynaſtiæ, *Querfurt*, *Güterbock*, *Dam* & *Burck*,
æ Electori Saxoniæ vi Pacis Pragenſis traditæ fue-
nt, in illius ditione in perpetuum permaneant.

Ex-

II. *Acquirunt* jus *in* Pomeraniam.

1. Hoc jus nitebatur transactioni olim in *Ludovicum* Imper Roman. Electorem Bran burgicum, & *Barnimum* III. Pomeraniæ Duce initæ anno 1338. de Succeſſione.

2. Cum ergo defunctus eſſet *Otto* Dux Ste nenſis, *Fridericus* II. Elector Brandeburgi dictus cum *ferreis dentibus*, illum Ducatum gore tranſactionis Ludovicianæ ambivit, & fe dum titulumque Pomeraniæ Ducis cum co ſenſu Imperatoris a. 1464. uſurpare cœpit, qua quam dominio utili & directo à Ducibus *Wolga* excluderetur.

III. *Albertus, dictus Achilles Germanici* fœdus hæreditarium *cum domo* Saxonica *&* Haſſiaca *init.*

Anno 1478. Talia fœdera vocant Confrate nitates, de quibus ſupra dictum. Idem conſcri curavit leges fundamentales domus Brand burgicæ.

I

Excluderetur) Addi debuerat pactum novum ann 1529. inter Marchiones Brandeburgicos & Pomer niæ Duces initum, quo ad ſimultaneam Ducat Pomeraniæ inveſtituram Brandeburgici fuerunt a miſſi, iisdemque ſucceſſio in caſum deficient maſculæ Pomeraniæ Ducum familiæ firmata. Itaqu cum anno 1637. Bogislaus ultimus Pomeraniæ Du mortuus eſſet, Ducatus integer devolvi ad Bra deburgicam Domum debuiſſet, Aſt publicæ qui

t.

V. *Ditiones Brandeburgicæ dividuntur in* Electoralem Marchiam, Onolsbachium *&* Voitlandiam.

Albertus inter tres filios ditiones ſuas ita di-
ſit, ut *Johannes* Magnus dictus Cicero Ger-
anicus, obtineret *Marchiam* & Electoratum,
iſmundus Voitlandiam, *Fridericus* Onolsba-
ium.

A Friderico deſcendunt Marchiones Culm-

 bachen-

ſtudio citeriorem illa Pomeraniam cum parte
erioris per pacem Monaſterienſem Suecis per-
ſit, ditionibus aliis compenſationis nomine re-
ptis.

Voitlandiam) Aut potius, *Voitlandiæ partem.* Etſi
im Auctor in Epiſtola Dedicatoria Opuſculo
ic præmiſſa non dubitavit prodere, totum illum
rarum tractum, quem Voitlandiam dicimus,
rggraviis Noribergenſibus acceſſiſſe, id tamen à
ro alienum eſt. Nam ne de Comitibus Ruthenis à
avven dicam, quos non contemnendam illius re-
onis partem poſſidere nemo ignorat, ad Domum
iam Saxonicam Plavia & Voitsberga, præfecturæ
t amplæ, in Voitlandia pertinent. Etſi fatendum
bis eſt, præfecturas non minores, Curiam Vari-
am & Wonſidelium, imperio Burggraviorum No-
bergenſium ſeu Marchionum Brandeburgicorum
ıbjici.

A Friderico deſcendunt Marchiones) Ita quidem
t. A tribus Friderici filiis Caſimiro, Georgio, &
lberto, tres lineæ fuerunt propagatæ, Culmba-
enſis, Anſpacenſis, & Pruſſica. Verum illæ du-
um, quod ſilentio transmittendum non erat, de-
ecerunt. Culmbacenſis enim in Alberto, quem
Alci-

bachenſes, qui hodie *Bayreuthini* dicuntur *Onoldini*, ſive *Anſpachici*, & Duces *Pruſſiæ*.

V. *Marchiones Brandeburgici prætendu* *jus in* Burggraviatum Noribergenſem.

Unde crebra & atrocia bella inter Marchio Brandeburgicos ac Noribergenſes, cum hi r dum *titulum* concederent, *regalia* ſibi reſer rent. Primum bellum anno 1448. in quo adr rabilis eluxit fortitudo *Alberti* Achillis, de q *Æ*

Alcibiadem Germaniæ dixerunt, a. 1557. Anſpac ſis a. 1603. in Georgio Friderico: Pruſſica a. 1618 Alberto Friderico exſtincta fuit. Superſunt March nes Brandenburgici, ſed ex altera linea, quæ à Joh ne Magno, qui Cicero Germaniæ dictus, & Fride frater fuit, orta in ejusdem Abnepotibus, Joachi Friderico, Chriſtiano, & Joachimo Erneſto, in to dem ramos hodieque ſuperſtites, Electoralem, Cul bacenſem ſeu Baruthinum, & Anſpacenſem fuit viſa. V. *Speneri ſylloge Genealogico-Hiſtorica p. 1 ſeqq.*

Jus in Burggraviatum) Burggraviatum quaten in ditionibus extra urbem Norimbergam conſiſti Marchiones, ſeu Marggravii ſine controverſia poſ dent, omnesque illas præfecturas, quas in Fra conia habent, Principatum Burggraviatus Nori bergenſis vocant, à quo plurima illuſtria & nobi feuda dependent. At quæ in ipſa urbe olim nomi Burggraviatus, qui ſine dubio inter officia Palati ſeu Cæſarea referendus fuit, exercuerunt jur cum arce vendidiſſe dicuntur civitati; nec ea t men omnia, aut tam clare & liquide, quin ad h usque tempus inter Civitatem & Principes lites co tinuentur.

Albe

neas Sylvius in Europa, c.39. Secundum anno
2. cujus Dux fuit *Albertus* Marchio Culmba-
enſis & Onoldinus.

VI. *Fiunt Duces* Pruſſiæ, Juliaci, Cli-viæ, Montium.

1. *Albertus* ultimus Magiſter Ordinis Teuto-
ci in Pruſſia, anno 1525. à Sigismundo, Rege
oloniæ, creatus fuit Dux Pruſſiæ feudatarius.
ſucceſſit filius *Joh. Albertus*, cujus filiam *An-
nam* duxit *Joh. Sigismundus*.

2. Harum nuptiarum jure Electores Branden-
urgici facti ſunt Duces Pruſſiæ, & obtinue-

 runt

Albertus Marchio Culmbachenſis & Onoldinus) Non
deo, cur Albertus hic Marchio Culmbachenſis &
noldinus dicatur. Nam Culmbachenſem quidem
tionem obtinuit, non vero Onoldinam; niſi quod
torio illi nomine, cum patruelis Georgius Frideri-
us minor eſſet, aliquot annis præfuit, V. *Spenerus in*
ll. p. 151. ſeqq.

Ei ſucceſſit filius Joh. Albertus) Non Johannis Al-
erti ipſi nomen, ſed Alberti Friderici fuit. Unde &
ſequentibus pro Johanne Alberto, Albertus Fride-
cus legi debet.

Harum nuptiarum Jure) Jus hæreditarium in di-
ones Juliaco-Clivicas ex nuptiis his recte deri-
atur. Aſt earundem nuptiarum jure Electores
Brandeburgicos factos fuiſſe Duces Boruſſiæ, vero-
imile non eſt. Ipſi enim Alberto, primo Boruſſiæ
Duci, ejusque fratribus, non alia lege permiſſus
Ducatus fuerat, quam ut ad maſculos hæredes eum
poſſent transmittere. Itaque Johanni Sigismun-
do jus potius quæſitum erat ex inveſtitura ſimulta-
nea Boruſſiæ Ducatus, ad quam proavus Joachi-
mus II. Elector Brandeburgicus à Sigismundo Au-
guſto

runt jus *hæreditarium* in ditiones *Juliaco-Cliv*ꞏ*cas:* quippe Johannes Albertus Dux Pruſſiæ d xerat *Mariam Eleonoram*, filiam natu maxima *Johannis Guilhelmi*, Ducis Cliviæ, ex qua na eſt *Anna* uxor *Johannis Sigismundi* Electo Brandenburgici.

3. Defuncto Joh. Alberto, Duce Pruſſiæ, *Jo. Sigismundus* ſolenniter Warſaviæ in Comiti Polonicis inauguratus fuit Dux Pruſſiæ pro ſ fratribus, eorumque hæredibus a. 1611.

VII. *Ob ſucceſſionem* Juliaco-Clivenſe *in magnas controverſias cum Duce Neoburgico incidunt.*

1. Anno 1609. defuncto ultimo Duce Cl venſi *Joh. Guilhelmo*, maximæ controverſi propter ſucceſſionem in Ducatum Juliacenſem Cl

guſto Poloniæ Rege fuerat admiſſus. Quemadmo dum etiam non ſoli Johanni Sigismundo Electori ſed fratribus etiam ejus ac hæredibus eorum maſcu lis, a. 1611. inveſtitura fuit conceſſa. V. *Limnæus* tom 1, Addit. ad l. V. c. 7.

Mariam Eleonoram, filiam natu maximam Joh. Wilhelmi) Non filia hæc Johannis Wilhelmi, ultimi è ſu Gente Juliaci, Cliviæ & Montium Ducis, quippe qu liberos nullos ſuſcepit, ſed ſoror fuit. Patrem ver habuit Wilhelmum a. 1592. defunctum.

Defuncto Joh. Alberto) Non defunctus erat Joh Albertus, ſeu ut vocari debuerat, Albertus Fridericus, cum Johannes Sigismundus a. 1611. inaugurare tur, ſed anno demum 1618. diem obiit. Aſt ment erat captus, eamque ob cauſam datus ipſi cum jur ſuccedendi fuit tutor Joh. Sigismundus.

Mon-

livenſem, Montium, Marcæ & Ravenſteinii ex-
tæ fuerunt inter *Brandenburgicum*, *Neoburgi-
um*, *Saxonem*, *Bipontinum*, Marchionem *Burga-
ia*, *Leopoldum* Archiducem Auſtriæ. Sed reliquis
ompetioribus à poſſeſſione excluſis, *Brande-
urgicus & Neoburgicus* primo *junctim* ac *indi-
iſim* Ducatus adminiſtrarunt; deinde, *diſcordes*
cti, bello lacerarunt, Rege *Galliæ* & Ordinibus
elgii illi, *Hiſpano* huic auxiliantibus. Vid. *Con-
nuat. Thuani, lib.* 2.

2. Tandem transactione *Santenſi* ita conve-
it, ut *Brandeburgicas* Civiam & Marcam, *Neo-
bur-*

Montium, Marca, & Ravenſtenii) Marca Comitatus
t, cui Ravensbergum jungi debet: Ravenſteinium
ynaſtia.

Leopoldum Archi-Ducum Auſtriæ) Inter Compe-
tores Juliacenſium provinciarum omiſſum malim
eopoldum Archi-Ducem Auſtriæ, ejusque loco po-
tum Carolum Gonzagam Ducem Nivernii, qui pro
ucatus Clivenſis hærede eo tempore ſe geſſit. Utut
nim Rudolphi II. Imperatoris juſſu, Juliacum &
lia quædam loca Leopoldus occupaverit, publicis
amen diplomatis profeſſus non ſemel fuit, factum id
on eſſe animo ditiones illas vel ſibi vel Cæſari vindi-
andi, ſed ut illæ legitimo hæredi, donec via juris
ompoſita lis eſſet, conſervarentur. V. *Contin. Thuani
2.p.59.ſeqq.*

Transactione Santenſi ita convenit) Nondum San-
enſi pacto, quod anno 1614. fuit initum, ita con-
enerat, ſed diviſio provinciarum Duſſeldorpienſi
lemum transactione anno 1629. & ita quidem facta
uit, ut Electori Brandenburgico Cliviæ Ducatus
um Comitatibus Marcæ & Ravensbergi, Comiti
Palatino Neoburgico Ducatus Juliaci & Montium
cum Dynaſtia Ravenſteinenſi cederent. Utriusque
trans-

burgicus Juliacum & Montes interea poſſideret
donec lis plene definiretur.

3. Dux Cliviæ eſt Advocatus Aquisgra
Idem prætendit Dux *Brabantiæ.*

VIII. Pomerania *ulteriori*, *Ducatu* Halberſtadienſi, Magdeburgenſi, Minoenſi, *potiuntur.*

Anno 1648. in pace Monaſterienſi, ut pat
ex paragr. 11. *Magdeburgum* adhuc obtinet *Augustus* Dux Saxoniæ, titulo *Adminiſtratoris*, qu
obeunte ad Brandeburgicum titulo Ducatus de
volvitur, & hoc anno 1666. homagium præſta
runt.

IX. Pruſſia *fit Principatus abſolutus.*

Cum hactenus Ducatus Pruſſiæ feudum Po
loni

transactionis capita *Aizema* exhibet, illius libro
hujus libro 9. exhibet & *Gaſtelius* cap. 9. de Stat
publico Europæ, aliique. Cæterum ne Duſſeldo
pienſi quidem pacto ita definiri ſingula potuerunt
quin repetitis ſubinde transactionibus fuerit opus
è quibus conſulenda præcipue eſt, quæ anno 166
inter Sereniſſimos Principes hodieque ſuperſtites
Fridericum Wilhelmum, Electorem Brandenburgi
cum, & Philippum Wilhelmum, Neoburgicum Ducem
ſancita fuit, à *Gaſtelio* d. l. ab *Aizema* libro 46. &
Collectoribus *Diarii Europæi* parte 3. appendicis a
Continuationem 13. exhibita.

Devolvitur) Et jam quidem Ducatus Magdebur
gicus ad Electorem Brandeburgicum devolutus eſt
Auguſto glorioſiſſimæ memoriæ Archi-Epiſcopatu
Adminiſtratore a. 1680. defuncto.

Pri-

oniæ fuiſſet ; tandem anno 1658. Rex & Reſ-
ubl. Poloniæ *Electorem* Brandeb. omni feudo
homagio liberarunt, ac Pruſſiam Ducatum
bſolutum à nullo ſuperiore dependentem fece-
unt, & quanquam civitas *Regiomontum* initio
efragaretur, tamen anno 1662, Electorem pro
upremo Principe agnoverunt.

PALATINUS.

. Rudolphus, *Elector* Palatinus, *à fratre* Ludovico IV. *Imperatore & Duce Bavariæ ditionibus ſpoliatur.*

CAuſa & initium controverſiarum inter duas Domos, *Palatinam & Bavaram*, fuit electio *Ludovici*, Ducis Bavariæ, ad Imperium, facta a. 1314. Cumque *Rudolphus* Palatinus *Friderico* Auſtriaco adhæreret, pulſus fuit ditionibus à fratre ſuo Imp. Ludovico IV.

2. *Ludovicus* filiis Rudolphi *Palatinatum Inferiorem* reſtituit; in Electoratu autem *alternationem* introducere voluit transactione Ticinenſi anno 1326. ſed quæ mox iterum abolita fuit à Carolo IV. per A. Bullam a. 1356. Ab eo tempore Palatini continua & imperturbata fuerunt poſſeſſione Electoratus gaviſi, quanquam Ludovicus Dux Bavariæ, *alternationem* ex pacto Ticinenſi iterum tentaret introducere, ſed fruſtra. *Leodius in vita Friderici II.*

3. Demum tempore belli Bohemici *Bavariæ* Dux Palatino non modo controverſiam movit

de Electoratu, ſed etiam victoria Pragenſi & fa-voreCæſaris adjutus, Palatinatum cum Electora-tu invaſit, ac violenter obtinuit, usque ad a. 1648 quo pace *Monaſterienſi lis* compoſita fuit.

II. *Palatinus fit* octavus Elector.

A. 1648. Ita qui per tot ſecula *primum* inte Electores locum obtinuerat, eum Bavaro cedere & ultimum occupare, pacis cauſa coactus fuit isque ſtatus durabit, quamdiu quisquam ex line *Guilhelmiana* ſuperſtes erit; qua extincta ceſſa-bit *Octavus* Electoratus, & Palatinus priſtinam dignitatem ac ditionem recuperabit.

AUSTRIA.

I. *Domum Auſtriacam fundavit* Rudolphus I. *Imperator*.

A*Vſtria* Marchionatus ab Henrico Aucupe a. 928. contra Hungaros facta fuit. Eam. a 1156 *Frider*. I. in Ducatum extulit. *Stiria* acceſſi ſub *Leopoldo* IV. virtuoſo, cujus poſteritas in *Frider*. V. abolita eſt.

1. A. 1278. *Rudolphus* I. Comes Habſpurg prælio ſuperavit & occidit *Ottocarum* III. Regem Bohemiæ & Ducem Auſtriæ, Carinthiæ, Stiriæ, &c.

2. Cum vero vacua Domino *Auſtria* eſſet, eam

Primum inter Electores locum) Intellige, poſt Eccleſiaſticos Electores, & Regem Bohemiæ. Nam illi ſane Palatinum ſemper præceſſerunt.

Alber-

m Imperatorio jure contulit in filium ſuum *lbertum* a. 1278. à quo hodierna Domus Au- iaca originem ſuam ſumſit.

II. *Potiuntur Comitatu* Tiro- lenſi.

Per Conjugium *Rudolphi* cum *Margaretha* Iaultaſchin, fruſtra proteſtantibus Ducibus Ba- ariæ.

III. Hungariæ & Bohemiæ *Reges fiunt.*

1. *Albertus* V. Dux Auſtriæ, ducta Eliſabetha, nica Imper. Sigismundi filia, poſt ejus obitum, *Iungariæ & Bohemiæ* Rex factus eſt.

2. Ei ſucceſſit *Ladislaus* Poſthumus, qui im- rolis defunctus eſt. Ita *Bohemia & Hunga- ia* à Domo Auſtriaca ad tempus avulſæ fue- unt.

3. Sed *Maximil.* I. pacto hæreditario, cum Re- gibus Hungariæ & Bohemiæ inito, ſuis ſucceſ- oribus jus in *Bohemiam & Hungariam* acquiſi- it; quo uſus *Ferdinandus* I. *Bohemiæ & Hunga- riæ* Rex factus fuit poſt obitum Ludovici.

IV. *Prætendunt jus in* Helve- tiam

1. *Helvetii* olim Imperio ſubjecti, per Præfe- ctos

Albertum a. 1278.) Factum id demum fuit a. 1282. in Comitiis Auguſtanis.

Margaretha Maultaſchin) Convitium hoc potius fuit, ob oris formam filiæ ultimi Comitis Tirolenſis impactum, quam cognomentum.

Phi-

ctos regebantur, quos à Domo Auſtriaca acc
piebant.

2. Sed cùm illi Præfecti inſolentiùs, quàm
à libera Gente ferri poſſet, dominarentur, Hel
vetii à *Ludov.* IV. liberi pronunciati, expuleru
Auſtriacos, & jus ſuum armis repetentes, mult
præliis repulerunt.

V. *Auſtria fit* Archi-Ducatus.

1. Factum id à *Friderico* III. vel potius *Maxi
mil.* I. Hippol. à. *Lap.* p. 3. c. 2. ſ. 1.

2. Privilegia *Archi-Ducum* Auſtriæ ſunt:

I. Non tenentur inveſtituram extra Auſtrian
petere. Carpz. c 10. ſ. 9. ſed *tecto* capite, *equ*
inſidentes, eam *intra* territorium ſuum acci
piunt.

II. *Primum* ab *Electoribus* locum obtinent.

Huic præcedentiæ acriter contradixere Duce
Bavariæ, ita ut tandem *Archi-Duces* primum
inter Eccleſiaſticos locum occuparint.

VI. *Auſtriaca potentia crevit* conjugiis.

Fatale hoc Auſtriacis per conjugia creſcere;
quippe *Maximilianus* I. conjugio cum *Maria*,
Caroli Audacis filia, obtinuit *Burgundiam &*
Belgium. *Philippus* I. conjugio cum *Johanna*, Ca-
ſtiliam, & quicquid inde dependet, *Philippus* II.
Portugalliam.

VII.

Philippus II. Portugalliam) Adde: *beneficio conju-
gii paterni.* Etſi enim Philippus II. quoque uxo-
rem habuit Portugallicam, Mariam Emanuelis Re-
gis

VII. Prætendunt *jus in Ducatum* Würtenbergicum.

De quo in Ducatu Würtemb. vid. *Sleid.* l. 9.

VIII. Conſtantia, Cameracum, Trajectum *ad Moſam facta fuerunt feuda* Auſtriaca.

De *Conſtantia* Sleid. lib. 2

De *Cameraco* Hubertus *Leodius* lib. 12.

De *Trajecto* ad Moſam Scriptores Rerum rabant,

MAGNI DUCATUS.

Magni Ducatus ſunt Florentia, Finlandia & Lithuania.

NAm Moſcovia, quæ jam vocatur Magnus Ducatus, hodie eſt Imperium.

FLORENTIA.

I. Florentia *fit* Magnus Ducatus.

MAgnus Ducatus Florentiæ III. Reſpublicas, olim liberas, complectitur, *Florentinam*,

gis ex filio Johanne III. neptem, ex ea tamen liberos uperſtites non habuit, Carolo filio miſeranda morte xſtincto. Jus vero in Portugalliam in Philippum II. matre ejus Iſabella, Emanuelis Portugalliæ quondam Regis filia, Caroli V. Imperatoris conjuge, fuit derivatum, adeoque id Regnum non proprii, ſed paterni conjugii beneficio conſecutus eſt.

Reſpe-

nam, *Piſanam & Senenſem*. Reſpectu Domi[nii] *Florentini & Piſani* Magnus *Dux* eſt *abſolut[us]* Dominus, nulli ſubjectus; cætera, velut *Senas* [&] *Elvam* à Rege Hiſpaniæ, *Radicofanum & Bu[r]gum* S. Sepulchri à Papa, *Filaterram*, & alia [in] agro *Lunenſi* ab Imperatore, fiduciario ju[re] poſſidet.

Florentia facta fuit Ducatus a. 1530. Prim[us] Dux à Carolo V. creatus *Alexander Medices*, c[ui] à Laurentio patruele per inſidias occiſo, ſucceſſ[it] Coſmus.

A. 1569. Coſmus à Papa Pio IV. creatus fu[it] *Magnus Dux* Hetruriæ, acriter contradicent[e] Imperatore *Maximiliano* II. qui ſuum eſſe ju[s] *Reges Ducesque* creare prætendebat. *Thuanu[s]* l. 46. 54. 60.

II. *Magnus Dux Florentiæ potitur* Senis.

Coſmus urbem & territorium Senenſe op[e] Hiſpanorum domuit, & à Philippo II. Reg[e] Hiſp. in feudum accepit, exceptis *Herculis* portu, *Telamone*, *Orbitello & Plombino*, quæ Hiſpan[i] retinuerunt. *Thuan.* l. 15. 17. 18. & 23.

III. *Claſſem contra* Turcas *inſtruunt*.

Coſmus primus inſtituit triremes contra piratas

Reſpectu Dominii Florentini & Piſani Magnus Dux eſt abſolutus Dominus) Ita cum Hornio alii quoque ſentiunt. Contrarium tamen demonſtrare *Conringius* inſtituit 2. *de Finibus Imp. c. 23. p. 513. ſeqq.*

In

as Afros, in quem finem obtinuit Inſulam ..am, ibique *Coſmopolin* exſtruxit, *Thuan.* l.5. ac ..eterea portum *Livorno* nova urbe auxit.

IV. Coſmus *inſtituit Equites* S. Stephani.

A. 1562. Coſmus inſtituit Equites S. Stephani. ..uan. l. 32.

FINLANDIA.

Finlandia *fratribus Regum Sueciæ ſubinde paret.*

F*inlandiæ* Magnus Ducatus teſtamento *Guſtavi* I. tributus fuit Johanni filio, fratri Erici, ..egis Sueciæ. Eſtque *Finlandia* propugnaculum ..ueciæ firmiſſimum contra excurſiones Ruſſo..um. Unde in limitibus exſtructæ ſunt arces va..diſſimæ, *Wiborg*, *Kexhelm*, & aliæ.

LITHUANIA.

Lithuania Poloniæ *conjungitur.*

JAgello Magnus Dux Lithuaniæ factus Chriſtianus, & Poloniæ Rex, Lithuaniam regno Po..oniæ conjunxit. De quo ſupra. *Ruſſia* etiam *Magnus* Ducatus vocatur, ſed ille titulus tranſiit ..n Czar, id eſt, Imperatorem: unde tribus Im..periis Ruſſiam accenſemus.

PA-

In (Czar, id eſt, Imperatorem) Vide, quæ notavimus ..ad p. 46. partis primæ.

Lau-

PALATINATUS.

Palatinatus ſunt *Bipontinus*, *Simmeren* *Neoburgicus*, *Sultzbachenſis*, *Lautereck*, *Birckenfeld*, *Lutzelſtein*.

PAlatinatus olim fuerunt etiam in *Saxonia* *Bavaria*, *Suevia*: ſed hodie cæteris exſtin ctis, ſoli reſtant *Palatini* ad *Rhenum*, diviſi i varias lineas, *Bipontinam*, *Simmerenſem*, *Neo burgicam*, *Sultzbachicam*, *Lautereck*, *Bircken feld*, *Lutzelſtein*. Olim fuerunt etiam Palatin *Ambergenſes*, *Neumarckenſes*, (ex quibu Chriſtophorus anno 1438. factus eſt Rex Daniæ Sueciæ & Norvvegiæ:) *Moſpachenſes*, *Neoſtadia ni* & *Lauterenſes*. Nonnulli etiam *Leoſteinen ſes* Palatinos à Friderici I. Victorioſi poſteris de ducunt; ſed hi nonniſi Comitum Ordini ac cenſentur. Inter Palatinos primum locun obti

Lautereck, Birckenfeld, Lützelſtein) Loco *Lützel ſtein*, repone *Biſchvveiler*. Lucelſteinenſis enim linea quandoquidem, qui Lucelſteinium obtinuit, Geor gius Johannes a. 1654. nullis relictis liberis deceſſit eadem hoc tempore eſt cum Lautereccenſi. V. *Spene rus in Syll. geneal. Hiſt. p. 92* Contra Bircofeldenſis line in duos ramos hodie diviſa eſt, Bircofeldenſem & Biſchvveilerenſem. V. *Rittershuſ. in tab. Com. Palat. lit. B* Poterat & addi, imo debebat, linea Suecica, Bipon tinæ ſurculus. *Spenerus p. 88.*

Inter Palatinos primum locum obtinet Lautereck.] Confunduntur hoc loco *Lautereck*, & *Lautern*. I comitiis Imperii, & Collegio quidem Principum quin

rinent *Lautereck & Simmeren.* Omnes hi ginem ducunt à poſteris Ruperti, Regis Romanorum, & Electoris Palatini.

BIPONTINUS.

I. Palatinatum *Bipontinum* condidit *Stephanus*.

Stephanus factus eſt Palatinus *Bipontinus & Simmerenſis*, ſive in *Hundsruck*.

2. Idem ducta *Anna*, Friderici ultimi Comitis *Veldentz & Spanheim* filia, utroque illo Comitatu potitus eſt.

II. Simmeren *pervenit ad Electores* Palatinos.

1. Ducatus *Simmeren* fuit conditus à *Friderico*, Stephani filio, cujus nepos *Johannes* II. obtinuit à Carolo V. jus ſucceſſionis in Electoratum Palatinum poſt obitum *Ottonis Henrici*. Ita ejus filius *Fridericus* III. factus Elector, Ducatum *Simmerenſem* fratri ſuo *Richardo* reliquit, quo abſque liberis mortuo a. 1598. pervenit ad *Fridericum* IV. Elect. Palatinum.

2. Is Ducatum *Simmeren & Lautern* legavit filio *Philippo Ludovico*: poſt cujus mortem *Lau-*

quinque ſuffragia Comitibus Palatinis competunt, è quibus primum Lauterenſis, ultimum Lautereccenſis ditionis reſpectu fertur. Vid. Schema Collegii Principum, apud *Sprengerum in Lucerna ſtatus S. Rom. Imp. Franciſcum Irenicum Colleg. Jur. Publ. ad Burgoldenſem*; *Eit. Frid.* von Herden/ in der Grundveſte des H. R. Reichs.

Sim-

Lautern venit ad Carolum Ludovicum Elect. rem, *Simmeren* remanſit penes poſteros Ph Ludovici.

III. Bipontini *acres hoſtes fuerunt Electorum Palatinorum.*

Imprimis *Ludovicus* Niger & *Alexander* Bipontini, gravia bella geſſerunt contra *Fridericum & Philippum*, Electores Palatinos.

Lautereck deſcendit à Bipontinis, & ab ii deſcendunt familiæ *Lutzelſtein & Birckenfeld.*

IV

Simmeren remanſit penes poſteros Phil. Ludovici) Simmerenſis quoque Ducatus non ita pridem ad Electorem Carolum Ludovicum devolutus eſt, exſtinct. Philippi Ludovici progenie.

Lautereck deſcendit à Bipontinis, & ab iis) Exiliter illa Hornius & jejunè tradidit: accurate *Speneru in Sylloge Genealogico-Hiſtorica*, quem unum inſtar omnium nomino, & ſtudioſæ juventuti commendare ſoleo. Nobis pro animadverſione, & præſenti Familiæ Palatinæ ſtatu, ſequentia ſufficient. Palatina Domus, quæ ab eadem cum Bavara deſcendit ſtirpe, in Simmerenſem primum, penes quam Electoralis hodie Dignitas eſt, & Bipontinam lineam, in Ruperti Imperatoris Nepotibus, Friderico ac Ludovico Nigro, diviſa fuit. Bipontina iterum in Ludovici Nigri Nepotibus, Ludovico & Ruperto, in duos ramos, Bipontinum & Lautereccium, fuit diſcreta. Porro è Bipontino hoc ramo tres ſurculi fuerunt propagati, Neoburgicus, quem condidit Philippus Ludovicus: Bipontinus, quem condidit Johannes: & Birckenfeldenſis, cujus Princeps Carolus fuit; & ii quidem non ſteriles, ſed fœcundi. Nam è Neoburgico iterum, Neoburgicus & Sultz-

/. Johannes *Bipontinus* Adminiſtrator *Electoratus fit*.

A.1610. poſt mortem Friderici IV. *Johannes* Bi-
ntinus tutelam ſuſcepit vi teſtamentaria *Fride-
i* IV. fruſtra ſe opponente Neoburgico.

NEOBURGICUS.

I. Neoburgicus *Palatinatus ex bello* Bavarico *oritur*.

ANno 1504. geſtum fuit bellum *Bavari-
cum*, inter *Rupertum* Com. Palatinum &
lbertum, Ducem Bavariæ.

2. Tandem controverſia hæc ita compoſita
it; ut filii *Ruperti* pro ſua prætenſione poſſide-
nt *Neoburgum, Laugingam*, & alia ad *Danubi-
n & Nabim* oppida: qui Principatus vocatus
it die junge Pfaltz / & à ſede Principum, *Neo-
urgicus*. *Otto Henricus* ditionem ſuam bello
nalcaldenſi amiſſam a.1552. transactione *Paſ-
vienſi* recepit, & poſt obitum Friderici II. factus
Elector Palatinus: ſed ſine prole mortuus, hæ-
dem Ducatus Neoburgici habuit *Wolfgangum*
pontinum: Electoratus ſucceſſorem *Frideri-
um* III. Simmerenſem.

II.

ultzbachenſis: è Bipontino, Bipontinus ac Sueci-
us: è Birckenfeldenſi, Birckenfeld & Biſchvveiler
odierunt. Atque ita ſuperſtites hoc tempore ſunt,
nea Electoralis ſeu Simmerenſis, Neoburgica, Sultz-
acenſis, Suecica, Bircofeldenſis, Biſchvveilerenſis,
Lautereccia. Bipontina enim non ita pridem
efecit.

Phi-

II. Neoburgicus *fit Dux* Cliviæ, Julia & Montium.

A. 1609. defuncto ultimo Duce Cliviæ Jo Wilhelmo, Philippus Wilhelmus, Palatin Neoburgicus, jure uxoris *Annæ* factus eſt D *Cliviæ, Juliæ, Montium*, una cum *Electore* Bra deburgico: poſtea in *transactione* Santenſi i convenit, ut *Neoburgicus* pro ſua parte habe Ducatum *Juliæ & Montium.*

III. Neoburgicus *arcem* Leuth *occupat.*

A. 1662. *Ordines* Fœderati Belgii Neoburg ci copias arce *Leuth* Comitis a *Flodorp*, qua tanquam *ſequeſter* occupaverat, cedere juſſ runt.

IV. Neoburgicus *proſcribit ex ditio ſua omnes* Lutheranos & Reformatos.

A. 1663. Neoburgicus omnes *Evangelicos* e ditione ſua edicto migrare juſſit; *Elector* Brand burgicus, jure *retorſionis*, ex ſuis ditionibus pa riter omnes *Papiſtas* excedere juſſit.

DU

Philippus Wilhelmus, Palatinus Neoburgicus) Leg Philippus Ludovicus. Nam id ei nomen fuit.

Santenſi) Non Santenſi ſed Düſſeldorpienſi trans actione ita conveniſſe, jam ſupra monui.

Elector Brandenburgicus jure retorſionis) Compoſit lis anno *1666. 9.* Septemb. Cliviæ fuit, & de reli gionis negotio peculiari Receſſu, ut vocant, trans actum. Videatur der Erb-Vergleich zwiſchen Hn

Frid

DUCATUS.

Ducatus ſunt *Germaniæ*, *Poloniæ*, *Italiæ*.

GERMANIÆ.

Germaniæ *ſunt* Saxonici, Suevici, Rheni, Lotharingiæ.

SAXONICI.

Saxonici *ſunt vel* Superioris, *vel* Inferioris *Saxoniæ*.

DUcatus Saxoniæ initium ſumſit ſub *Carolo* Magno, qui *Witekindum*, ultimum Regem axonum, conſtituit Ducem Saxoniæ, à quo ondita dicitur *Witeberga*. Ex ejus poſteritate uit *Bruno*, conditor Brunſvvici, cujus filius Otto, nepos *Henricus* Auceps Imperator.

2. Duces Saxoniæ Ducibus Bavariæ & Palanis præcedentiam diſputant, ſed hi poſſeſſione audent.

3. Non obſervant jus primogenituræ, ſed ætis.

Su-

riderich Wilhelm/ Marggrafen zu Brandenburg/ ꝛc. nd Hn. Philip Wilhelm / Pfaltzgrafen bey Rhein/ ꝛc. ber die Jülichſche Succeſſions-Sache : und der Neben-Receſs über den punctum Religionis in denen Jülich-Cleviſchen und angehörigen Landen ; *Parte 3. Appenicis ad Contin. 13. Diar. Europ.*

Non obſervant jus primogenituræ) Indiſtincte hæc ici non poſſunt, & ex pactis ac teſtamentis Principum rectius judicantur.

Su-

Superioris Saxoniæ ſunt *VVeinmar, Alte burg, Gotha, Coburg, Naumburg, Lauſnitz.*

Saxonia Superior dividitur in plures ex El

Superioris Saxoniæ ſunt Weimar) Si de Circulo S xoniæ Superioris ſermo eſt, & de Ducatibus in ſitis, minus recte ſe habent, quæ tradit Auctor. A Circulum enim referuntur cum Electoratu omn ditiones Ducum Saxoniæ (excepta Luſatia, ſi Lauſnitz, quæ olim Bohemici juris fuit, & ad ci culos Imperii nec hodie refertur, & Principa Hennebergico, qui Franconico circulo inſert eſt:) deinde Electoratus Brandenburgicus, quat nus is in Marchia ejusque partibus conſiſtit, n non tota Pomerania tam Brandeburgica quam Su cica, ut & Principatus Anhaltinus. *Naumburgu* vero non eſt Ducatus, ſed Epiſcopatus, quem ur cum Miſnenſi & Mersburgenſi exemit jam olim D mus Saxonica, & hodienum poſſidet. Ducatus au tem vere & ſpecialiter Saxonicus dictus eſt tractu ad Albim Electoralis, qui anno 1423. ad Marchion Miſniæ translatus eſt. Reliquæ vero provinci Landgraviatus Thuringiæ & Marchionatus Miſniæ aliæque quas familia Electoralis & Ducalis habet jam omnes Ducatuum Saxonicorum nomine vulg cenſentur. Et Potentiſſimus Elector quidem Jo hannes Georgius III. cum agnatis ſuis à Joh. Geor gio I. glorioſiſſimæ memoriæ deſcendentibus unan conſtituit partem, & quidem potiorem, ejusqu ratione in Comitiis inter Electores ſedem & ſuf fragium exercet. Agnati enim illi Electoris, e patruo Auguſto Magdeburgenſis quondam Archi Epiſcopatus Adminiſtratore *Johannes Adolphus* Weiſſenfelſæ reſidens, idemque Querfurtenſis Prin ceps, cum fratribus; patruus *Chriſtianus* Admini ſtrator Mersburgenſis Epiſcopatus, & Luſatiæ In ferio

ctoratum Ducatus, quibus poſt obitum Joh.
orgii I. Electoris acceſſerunt Naumburg &
s Luſatiæ.

.Ducatus Weimar *transfertur ad lineam* Erneſtinam.

De

oris Dominus, cum filiis; ex Mauritio patruo
uritius *Wilhelmus* Adminiſtrator Epiſcopatus
umburgenſis cum fratribus; certis pactis cum
eniſſimo Electore cohærent, nec in comitiis Im-
ii ſuffragia habent, excepto, quem diximus. Quer-
tenſis Principatus Domino, qui id jus conſenti-
e Electore ſibi vindicat. Agnati vero ex Johanne
lerico deſcendentes variis diviſionibus ſepara-
habent provincias, quas Ducatus vocant, eo-
ique nomine quinque ſuffragia & loca in claſſe
curia Principum obtinent, quorum ordo ex ſenio
ſeſſorum variat. Ex prima diviſione inter Jo-
nis Friderici filios & nepotes anno 1572. & 1630.
i ſunt Ducatus Vinarienſis, Altenburgenſis, Co-
rgenſis & Iſenacenſis. Extinctis vero duorum
teriorum poſſeſſoribus, & delata ad agnatos ſuc-
ſione, alia diviſione anno 1640. effectum eſt, ut
thæ titulus Ducatus ſeparatim tribueretur.
que vacillant fere omnia, quæ Hornius hîc tra-
it.

Poſt obitum Joh. Georgii I.) Imo vero Numburgen-
Epiſcopatum jam ante Joh. Georgii I. regimen
ctoralis Domus Saxonica obtinuit. Luſatia vero
ipſo Joh. Georgio I. per pactum cum Domo Au-
áca acquiſita fuit. Ergo male poſt obitum demum
s hæ ditiones reliquis dicuntur acceſſiſſe.

Ducatus Weimar transfertur ad lineam Erneſtinam)
aria in ditione lineæ Erneſtinæ fuit, antequam
ctoratu exueretur. Ducatus tantum axioma
ioni tum acceſſit. Confer quæ ad pag. 26. notata
nt.

 Filii

De linea *Albertina & Erneſtina* ſupra in E
ctoratu Saxoniæ actum fuit. Hæc translatio f
fuit in bello Smalcaldico à Carolo V. cum cap
eſſet *Joh.* Fridericus a. 1547. Is cum ſe abdic
Electoratu & Saxonia cogeretur, filii ejus
Thuringia Ducatum *Weimarienſem* acceperu
unde deſcendit linea *SaxoWeimarienſis.* Wei
olim Comitatus fuit, cujus Comes *Herman*
anno 1342. à *Friderico*, Landgravio Thuring
quem contemtim *Fritz* appellaverat, Comit
exutus fuit.

II. Vinarienſes *in ſolidum renuncian* Electoratui.

Joh. Fridericus poſt mortem *Mauritii* Elec
ratum repetiit: ſed poſtea transactione cum *A
guſto* inita, pro ſe & ſucceſſoribus ſuis, quam
ſuperſtes foret linea *Albertina*, renunciavit. Id
a. 1555. Academiam *Jenenſem* fundavit.

III. Grimmenſtein *ſolo æqua- tur.*

Cauſa fuit bellum *Gothanum*, excitatum
Joh. *Friderico* Duce Vinarienſi, ſuaſu *Wilh
mi Grumbachii*, & aliorum Imperio rebe
um: unde proſcriptus ab Imperatore *Maxi
lia*

Filii ejus in Thuringia) Imo ipſe Johannes Frid
cus Ducatum Weimarienſem acceperat, nec t
acceperat, quam retinuerat, ut jam monui.

Olim Comitatus fuit) Aut potius dynaſtia Con
tum Orlamundæ, qui ditiſſimi olim fuerunt,
bellis fracti ac demum extincti.

no II. & *Gotha* obſeſſus fuit; qua capta, arx
expugnabilis *Grimmenſtein* funditus diruta
t.

V. *A Vinarienſibus deſcendunt Duces* Altenburgi & Gothæ.

Inter *Altenburgicos* Duces & *Gothanos* lis eſt
præcedentia. Dux *Gothanus* hodie eſt *Erne-*
s, qui Principatum emtione admodum
atat, & arcem Gothanam à fundamentis in-
uravit, ac pro *Grimmenſtein* appellavit *Fri-*
nſtein.

A Vinarienſibus deſcendunt) Hæc uberius paulo ac
tinctius videntur explicanda. A *Johanne Friderico* I.
usque filio ſecundo-genito *Johanne Wilhelmo*, cui
no 1572. Vinaria in diviſione obtigit, deſcenderunt
dericus Wilhelmus & *Johannes*. Hi Vinariæ Ducatum
diviſim poſſederunt: poſt mortem vero Friderici
ilhelmi demum diviſione anno 1603. facta, hujus
is Altenburgenſis portio data fuit, Johanni Vina-
nſis. Ex Johannis octo filiis duo familiam propa-
runt, *Wilhelmus* & *Erneſtus*. Ille Vinariam retinuit
vaque arce magnifice ornavit: Erneſtus Gotham
cepit. Extinctis autem Coburgenſi & Iſenacenſi
icibus, Iſenacum *Wilhelmo* accrevit, Coburgum
iderico Wilhelmo II. Altenburgenſi. Hujus filio im-
beri ejusdem nominis anno 1672. defuncto, jure
nationis Erneſtus Gothanus ſucceſſit, is, quem
ornius emptione principatum dilatare ſcribit; præ-
ſturis tamen quibusdam nepotibus ex fratre Wil-
elmo conceſſis. Ita hodie Vinariam habent duo fra-
es, Wilhelmi ex filio primogenito *Johanne Erneſto*
epotes; Iſenacum *Johannes Georgius* Wilhelmi fi-
us; nepos vero Wilhelmi ex filio Bernhardo, *Jo-*
annes Wilhelmus, qui Jenæ aliquando aulam inſti-
tuet,

Saxoniæ *Inferioris* eſt *Brunſuicenſis*, *L*
neburgenſis, *Mecklenburg*, *Lauen-*
burg, *Pomeraniæ*, *Hol-*
ſatiæ.

BRUNSUIC. LUNEBURG.

I. Guelfi *tenent Ducatum* Brunſuice ſem & Luneburgenſem.

GUelfi originem ducunt à Bavariæ Ducib ex quibus *Henricus* Superbus, ducta *G* *trude*, filia Lotharii Imperatoris, Ducatum S xoniæ obtinuit. *Henricus* Leo ejus filius pr ſcriptus fuit à Friderico I. Imp. unde *Bava* Ottoni Wittelſpachio, *Saxonia* Alberto Urſ Principi Anhaldino, traditæ: filii autem He rici Leonis retinuerunt *Comitatus* Brunſuice ſe

tuet, ſub cura patrui Joh. Georgii adoleſcit. Goth Ernesti filius primogenitus *Fridericus* habet, ut & A tenburgum, & cum fratribus ſex ita convenit, *Albertus* Coburgi, *Bernhardus* Mainungæ in Henn bergica ditione reſideant, ſeparatimque portion ſuas regant, reliqui quatuor *Henricus*, *Chriſtianu* *Erneſtus*, & *Johannes Erneſtus*, partim ex Altenbu genſi, partim ex Coburgenſi regione ſuas partes cer modo regendas posſideant.

Lauenburg, Pomeraniæ, Holſatiæ) Pomeraniæ Duc tus non ad Inferioris, ſed Superioris Saxoniæ Circu lum referri, jam ſupra fuit monitum.

Saxonia Alberto Urſo) Aut filio ejus potius, Ber hardo. Alberto Marchia Brandeburgica à Conrad III, fuerat conceſſa.

Evex

& Luneburgenſem, quos in *Ducatum* eve-
mp. *Otto* IV.

Ducatus Brunſuicenſis *dividitur in* Gottingenſem, Grubenhagenſem, Wolferbytanum, Zellenſem.

Ita diviſus inter *Alberti Magni* filios in Du-
um *Gottingenſem & Grubenhagenſem*, *&* in-
dum in alios minores Ducatus, pro multi-
line Principum. Hodie dividuntur in fami-
, *Wolferbitanam*, *Zellenſem & Hannovera-
m*.

I. *Prætendunt* jus *in Civitatem* Brunſuicenſem.

Prætenſio hæc conſiſtit in his, quod vetus vi-
s & ſaccus Civitatis Brunſuici partes *oppi-
orata* tantum, non *vendita* ſint à Ducibus
unſuicenſibus civitati. Huic prætenſioni re-
nciavit *Julius* Dux Brunſuic. a. 1569. *Thuan.*
46. Sed ultima *tranſactio* inter civitatem
Duces facta fuit anno 1616. Hinc aliquoties

 acer-

Evexit Imp. Otto IV.) Alii id Friderico II. Imperatori
ibuunt. V. *Limnaus l.5. J.P.c.6.n.31.*

Prætendunt jus in Civitatem Brunſuicenſem) De cauſis
ſſenſionum inter Duces ac Civitatem Brunſuicen-
m, etſi leviter eas Hornius attigit, nihil attinet ad-
ere, cum & acta controverſiæ typis exſcripta exſtent,
Civitas à Rudolpho Auguſto tandem anno 1671.
oſt paucorum dierum obſidionem ſubjugata fuerit.
bſidionis Hiſtoria & eventus in *Appendice ad Contin.*
2. *Diar. Europ.* exhibentur.

A. 1606.

acerrime obſeſſa fuit à Ducibus Brunſuicenſib inprimis anno 1650. ab *Henrico* Julio. *Thua* l.131.133. A 1606. à Duce Ulrico. *Meter.* lib. & à *Friderico* Ulrico anno 1615. ſed copiis Belg rum Confœderatorum liberata, ac controv ſiæ certis conditionibus compoſitæ fuerunt. *M teran.* l.33.

IV. *Obtinuerunt* Alternativam *hære tariam in Epiſcopatu* Oſnabrugenſi.

Idque per pacem Monaſterienſem a.1648. ticulo 13.

LAUENBURG.

I. *Ducatus* Lauenburgicus *penes famil am* Alberti *Urſi remanſit.*

A Johanne I. fratre Alberti II. Electoris Sax niæ, deſcendunt Principes *Lauenburgic* qui ſe etiam vocant Duces *Weſtphaliæ & A griæ.*

II. Magnus *fratri ſuo* Franciſco *bellum infert.*

Anno 1574. Cauſa fuit, quod *Franciſcus* pate Ducatum in *Franciſcum* filium, præterito *Magn* tranſtuliſſet. *Thuan.* l.59.

POME

A.1606. à Duce Ulrico) Obſidio anno 1605. auſpici Henrici Julii cœpta, & ab eodem in ſequentem an num continuata fuit. Novæ obſidionis anno 160 inſtitutæ, & cujus auctor neſcio quis Dux Ulricu fuerit, non recordor.

Duca

POMERANIA.

Pomerania *inter* Suecos & Brandeburgicos *diviſa.*

Oſt obitum *Boguslai* XVI. ultimi Pomeraniæ Ducis, Elector *Brandeburgicus* jure hæredi- io & ſucceſſionis totam Pomeraniam obti- it: ſed Sueci pace Monaſterienſi diviſionem roduxerunt; ita ut Pomerania *Citerior* una m *Stetino*, & inſula *Rugia* eſſet Suecorum: *lterior* Brandenburgicorum; hac conditione *deficiente* linea *maſculina* domus Brandebur- cæ, *Ulterior* quoque Pomerania ad Suecos rtineat. *Inſtrum.* Pacis, art. IX.

HOLSATIA.

I. Holſatia *fit* Ducatus.

Ub *Chriſtiano* I. Rege Daniæ *Fridericus* III. Imperator Holſatiam ex Comitatu Ducatum cit.

II. *Ducatus* Holſatiæ *eſt ſub* clientela *Danorum.*

Anno 1580. Duces Holſatiæ *Friderico* II. Re- gi

Ducatus Holſatiæ eſt ſub clientela Danorum) Cum Holſatiæ Duces, Friderico II. Danorum Regi, anno 580. homagium præſtiterunt, factum id non Hol- atiæ, ſed Sleſuicenſis Ducatus reſpectu fuit. Res manifeſta eſt ex ipſa controverſiæ inter Danum & Holſatiæ Duces eo tempore agitatæ hiſtoria, quam *Thuanus l. 41. p. m. 831.* & ex eo *Limnæus l. 5. J. P. c. 9. n. 2.* refert. Certe Rex Daniæ pariter, ac Holſatiæ Du-

gi Daniæ, Ottoniæ in Fionia homagium præſ terunt, fœdere perpetuo inito: ut *Danum* inj riarum vindicem agnoſcerent: ipſum in hoſtib propulſandis bellove impetendis conſulerer juſſi ſuppetias ferrent: quique *Holſato* hoſti idem *Danorum* eſſet.

III. *Holſatia dividitur.*

1. Johannes I. Rex Daniæ Holſatiam cum fr tre *Friderico* diviſit, & huic præfecturas *Gotto Tritovv, Tunderen, Oldenburg, Haderslebe Plons, Tyls, Kyl, Steynburg, Strand*, tribuit. *Hame man*. part. 3. Chron. Oldenb. c. 4.

2. Poſt obitum *Chriſtiani* III. Regis Dani *Holſatia* iterum diviſa fuit inter *Fridericum* *Adolphum*.

IV

Duces reliqui, vaſallum ſe Imperatoris ac Imperii Holſatiæ Ducatus nomine, ultro profitetur. De Chr ſtierni II. molitione, qua Holſatiam Imperio ſubdu cere conatus fuit, *Conringium* vide *l. de Fin. Imp. c. 16.* *242. ſeqq.* Cæterum Sleſuicenſis Ducatus Regno Da niæ aliquandiu feudali nexu obſtrictus non fuit, ſe abſoluto, nullique in his terris obnoxio imperio Duce Chriſtiano Alberto poſſeſſus, juxta *artic. Trans actionis* anno 1658. inter Fridericum III. Danorum Re gem & Fridericum Ducem Holſatiæ in Gottorf initæ quæ exhibetur *tomo 8. Theatri Europ. p. 772.* Quod vero poſtea novæ inter Regem Daniæ, & Ducem Holſato Gottorpienſem ſimultates exortæ ea ex cauſa fuerint quæ nondum ſopitæ ſunt, publice conſtat.

Poſt obitum Chriſtiani III. Regis Daniæ, Holſatia iterum) Diviſa primum Holſatia fuit inter Chriſtiani I. filios, Johannem & Fridericum. Poſtea cum ditiones ſub Friderico iterum coaluiſſent, inter Friderici hujus Daniæ Regis filios, Chriſtianum III.

IV. Dithmarſia *expugnatur.*

1. *Dithmarſi* Chriſtiano I. per Fridericum III. feudum traditi, pertinaciter libertatem ſuam mis tutati ſunt, ac J*ohannem* I. Regem Daniæ, genti clade profligarunt anno 1500.

2. Tandem *Fridericus* II. anno 1559. una cum ucibus Holſatiæ ferocem gentem domuit: ita olſatiæ acceſſerunt. *Thuan.*lib.22.

V. *Controverſiæ inter* Danos & Holſatos *componuntur.*

Controverſiæ erant de præfectura *Suaveſtede*, isque nonnullis, quæ compoſitæ fuerunt nuro bello *Dano*-Suecico.

VI. *Prætendunt in partem* Norvvegiæ.

Duces Holſatiæ prætendunt partem *Norvve*æ ad ſe *hæreditario* jure ſpectare, unde in titu ſuis ſe appellant *hæredes* Norvvegiæ.

I. Daniæ Regem, Johannem ſeniorem, & Adolıum ſatorem Gottorpienſis lineæ. Poſt Chriſtiani I. obitum portio, quæ Johanni ſeniori ceſſerat, ter Fridericum II. Chriſtiani III. filium, & Adolhum: quæ Chriſtiano III. ceſſerat, inter Fridericum II. & fratrem ejus Johannem juniorem, à quo underburgici, diviſa fuit. Videantur ſcripta contraa, quæ in cauſa ſucceſſionis Oldenburgicæ hactenus rodierunt, *Diario Europæo* paſſim inſerta.

Prætendunt in partem Norvvegiæ) Duces Holſatiæ itulo Hæredum Norvvegiæ uti arbitror, non tam uod in partem iſtius Regni, ſuperſtite linea Regia,

VII. *Fiunt* Principes *à Regno Daniæ* exemti.

Inter alias Dano-Suecicæ pacis Roſchildian conditiones etiam hæc fuit, ut Duces *Holſatiæ* *Sleſuici* impoſterum eſſent *exemti* à ſubjectio Daniæ.

Et quia *Dani* in ſecunda pacis transactio acriter ſe huic exemtioni oppoſuerunt, contr verſia tandem amicabili transactione compoſi fuit.

SUEVIA.

I. *Sueviæ Ducatus eſt* Wurtemberg.

ANno 1495. *Maximilianus* I. Eberhardum V Barbatum in Comitiis Wormatiæ ex C mit

gia, prætendant, quam ut jus in Regnum illud, po exſtinctam lineam Regiam, & integrum, quidem, ſu cedendi tueantur.

Fiunt Principes à Regno Daniæ exemti) Intellige, ra rione Sleſuicenſis Ducatus. Holſatiæ enim, qu feudum eſt Imperii Rom. Germanici, nomine nun quam obnoxios eos Daniæ Regno fuiſſe, jam ſupr innui.

Amicabili transactione) Sed quæ firma non fuit redintegrata tantis odiis contentione, ut omnibu prope, quæ in Sleſuicenſi ditione poſſederat, Du Holſato-Gottorpienſis, dicatur exutus. Etſi ſpes eſt fore ut interventu aliorum Principum Dux Regi a gnato ac affini reconcilietur, & amiſſa ſeu ſumm jure, ſeu cum priſtino vaſallagii onere recipiat.

Sueviæ Ducatus) Rectius, *in Suevia*. Wurtenbergicum enim Ducatum non totam Sueviam complecti;

ite Ducem Wurtenbergicum fecit. Is funda-
t a.1477. Academiam *Tubingenſem*.

II. Ulricus *à fœdere* Suevico *pellitur*.

Anno 1522. Fœdus *Suevicum* pulſo Ulrico, uod civitatem Imperialem *Reutlingam* expu-naſſet, Ducatum *Wurtenbergicum* occupavit. *huan*.l.6.

III. *Ducatus* Wurtemberg *ex feudo Imperii fit feudum* Auſtriacum.

1. Fœdus *Suevicum* Ducatum Wurtenbergi-
L 6 cum

i, ſed partem tantum ejus, nemo ignorat. Nec emini, titulum Sueviæ Ducis Würtenbergicam omum unquam affectâſſe. Archi-Duces Auſtriæ ueviæ Principatum titulis ſuis abſcribunt, nec ontemnendas in Suevia ditiones obtinent, quæ amen non Suevico ſed Auſtriaco circulo accen-ntur.

Ex feudo Imperii fit feudum Auſtriacum) Ita qui-em inter Ferdinandum & Ulricum convenerat, ut uces Würtenbergici Auſtriacorum eſſent bene-iciarii. Verum, quod omittendum non erat, du-um tamen Ducatus Würtenbergicus feudum Au-triacum eſſe deſiit. Transactione enim Pragenſi, .1599. 24. Januar inter Rudolphum II. cæteroſque rchi-Duces Auſtriæ, & Fridericum Ducem Wür-enbergicum inita, cautum fuit, ut ſubinfeudatio-e hac ſublata, Duces Würtenbergici inpoſte-um Ducatus ſuos immediate ab Imperatore in eudum ſuſciperent, ſalvo tamen Auſtriacorum n Ducatus Würtenbergicos, deficiente Ducum familia, ſuccedendi jure. V. *Limnæus tom.1. Ad-dit.*

cum *Carolo* V. obtulit; is *Ferdinando* fratri, Archi-Duci Auſtriæ a 1523. in Comitiis Auguſtanis.

2. Cum vero *Philippus* Landgravius Haſſiæ fruſtra pro reſtitutione Ulrici precibus inſtaret armis eum, pulſo Ferdinandi exercitu, apud oppidum *Lauffen*, reduxit, anno 1534. Unde inter *Ulricum & Ferdinandum* ita transactum: ut *utile* dominium Ducatus Würtenbergici eſſe penes Ulricum; *directum* penes Ferdinandum. *Sleid.* lib 9. *Rat.* Stat. par. 3. c. 2. ſ. 1.

IV. Fridericus *Comes* Mompelgardenſis *fit Dux.*

1. Inter *Eberhardi* VII. filios ditiones ita diviſæ ut *Ducatus* maneret penes *Ulricum* VI. *Comitatus* Mompelgardenſis cederet *Georgio.*

2. Cum vero *Ludovicus*, Chriſtophori filius improlis obiiſſet a. 1593. Ducatus pervenit ad *Fridericum*, Georgii filium, Comitem Mompelgardenſem, atque ita ditiones iterum conjunctæ fuerunt. V

dit. ad l. 1. J. P. c. 16. n 7. Deinde & *pace Oſnabrugenſi art. 4 §. Principes quoq; Würtenbergici*, ſancitum expreſſe eſt, ut Duces Würtenbergici ad eam immedietatem erga Rom. Imperium, qua cæteri Imperii Principes ac Status gaudent, redintegrarentur.

Inter Eberhardi VII. filios) Non filii hi Eberhardi VII quippe qui ἄπαις deceſſit, ſed ex fratre Henrico nepotes fuerunt. V. *Spenerus p. 180. Rittershuſ. in tabula Ducum Würtenb.*

Ita ditiones iterum conjunctæ fuerunt) Sed & mox, quod addendum merito fuerat, diviſæ iterum. Friderico enim illi quinque filii fuere, è quibus Johannes Fride-

V. *Colloquium* Mompelgardenſe *irrito ſucceſſu celebrat.*

A. 1586. Scopus erat conciliare Evangelicos nter ſe diſſidentes, eo fine, ut conjunctis aninis armisque auxilia *Henrico*, Regi Navarræ, n Gallia ferre poſſent. *Thuan.* l. 85.

VI. Nicrum *conatur reddere* navigabilem.

A. 1598. *Fridericus* Dux Würtenbergicus legatis ad Ordines fœderati Belgii miſſis pro libertate commerciorum, artifices ſibi concedi petit, qui *Nicrum* redderent navigabilem, ut inde ſecundo Rheno, merces ex *Würtenberg* in *Hollandiam* deferri & referri poſſent. *Meteran.*

LOTHARINGIA.

I. *Ducatus* Lotharingiæ *à* Bullioneis *pervenit ad* Limburgenſes.

Lotharingia initio Regnum ampliſſimum fuit, ita dictum à *Lothario*, filio *Ludovici* Imperatoris & Regis Franciæ. Poſtea Imperatores Germaniæ *Lotharingiam* occuparunt, ex quibus *Otto* I. *Carolum*, Ducem Lotharingiæ crea-

Fridericus, Ludovicus Fridericus, & Julius Fridericus diſtinctas denuo lineas, Stutgardianam, Monpelicardenſem, & Julianam ſeu Brentianam, propagaverunt. De quibus *Spenerus p. 187. ſeqq.*

Cum

creavit a. 971. Poſtea Ducatus pervenit ad *Gothofridum*, Ducem Bullionis, qui anno 1099. factus eſt Rex *Hieroſolymæ*. Cum vero *Gothofridus* Bullioneus & *Balduinus*, Reges Hieroſolymorum, Ducatum Lotharingiæ quaſi pro derelicto habuiſſent, *Henricus* Limburgi Comes, eum ab *Henrico* IV. impetravit.

II. *Dividitur in* Superiorem & Inferiorem.

Cum *Conradus* improlis obiiſſet, *Henricus* V. *Lotharingiam* Inferiorem *Gothofrido* I. Barbato, Comiti Lovanii, dedit, quæ impoſterum *Brabantia* dicta.

Superior data *Wilhelmo*, Gothofredi fratri, quæ ſola nomen *Lotharingiæ* retinuit.

Eaque iterum ſub diviſa in Comitatus *Tullenſem, Caſtrenſem & Amaneanum*.

III. Guiſia *ei accedit*.

Rudolphus, ducta *Maria*, Guidonis Bleſenſis filia, Comitatum *Guiſiæ* obtinuit. Ab hoc nomen deducunt famoſi illi Duces *Guiſii*.

IV.

Cum Conradus improlis obiiſſet) Neſcio, quem Conradum Hornius hoc loco innuat. Id conſtat, eundem Henricum Limburgi Comitem, quem Ducem Lotharingiæ Henricus IV. Imperator creaverat, ab Henrico V. quod patri adhæſiſſet, Majeſtatis damnatum, Lotharingiæ vero Ducatum Comitibus Lovanienſibus conceſſum fuiſſe. Ergo non poſt Conradi, neſcio cujus, obitum, ſed cum Limburgi Comes Henricus, decreto Henrici V. Cæſaris Lotharingia excidiſſet, Lotharingia Lovanii Comitibus ceſſit.

Factus

IV. *Pervenit ad familiam* Andegavenſem.

Renatus Comes Andium, Cenomanorum, Provinciæ, ducta *Iſabella*, filia *Caroli* Audacis, Ducis Lotharingiæ, factus eſt Dux *Lotharingiæ*, & Rex *Neapolis*: ſed eo mox iterum pulſus ab *Alphonſo* Arragonio. Hinc *Renatus* Andes, Provinciam, Mainiam retinuit, ac *Ludovicum* XI. Regem Galliæ hæredem inſtituit, filio ſuo *Johanni* Lotharingiæ Ducatum jure materno dedit.

V. *Prætendunt in Regnum* Neapolis & Siciliæ.

Prætenſio hæc dependet à familiæ Andegavenſis jure in *Neapolin & Siciliam*. Unde *Johannes* Lotharingiæ Dux, regna illa recuperare fruſtra conatus. P. *Æmyl.* l. 10. *Comin.* 2. Comm.

VI. *Comites* Vaudemonti *fiunt* Duces *Lotharingiæ*.

Cum *Nicolaus* Venuſtus ſine prole maſcula obiiſ-

Factus eſt Dux Lotharingiæ, & Rex Neapolis) Cave credas, Renatum Andegavenſem, cum Ducatu Lotharingico, Regnum etiam Neapolitanum matrimonii illius beneficio obtinuiſſe. Nam Lotharingiæ quidem Ducatum uxorio jure habuit: prætenſionem vero in Regnum Neapolitanum, tum ab avo Ludovico Andegavenſi, quem hæredem Johanna I. Regina Neapolis ſcripſerat, tum à fratre Ludovico III. à Johanna II. adoptato, acceperat.

Fride-

obiiſſet, *Lotharingia* pervenit ad *Fridericum* Comitem Vaudemonti, qui ſororem ejus duxerat.

VII. Prætendunt *in Ducatum* Geldriæ.

Prætenſio in *Geldriam* nititur conjugio *Renati*, Ducis Lotharingiæ, cum *Philippa*, filia Adolphi, Ducis Geldriæ; unde poſt obitum *Guilhelmi*, Ducis Geldriæ & Juliæ, Franciſcus Ducem *Geldriæ* ſe vocavit.

VIII. Guiſii *adfectant* Regnum *Franciæ*.

Declinante ad interitum *Valeſia* ſtirpe, ex qua ultimus Rex Galliæ *Henr.* III. à monacho confoſſus a. 1589. *Franciſcus*, Dux Guiſiæ, & caput *Ligæ* Sanctæ, Regnum Galliæ ambivit, duplici prætextu; quod *Henricus* Borbonius Rex Navarræ propter hæreſin regni eſſet incapax, & quod Domus *Lotharingica* ex maſcula ſtirpe Caroli M. originem traheret. In eum finem *Guiſii* condiderunt famoſam illam *Ligam*, de cujus facinoribus vid. *Thuanus*. Sed has improbas ſpes *Henricus* III. irritas reddidit; *Franciſco & Ludovico* fratribus Guiſiis, in Comi-

Fridericum, Comitem Vaudemonti, qui ſororem ejus) Fridericus hic non ſororem Nicolai Venuſti, ſed amitam Jolantham in matrimonio habuit.

Franciſcus Dux Guiſiæ, & caput Ligæ ſanctæ) Non Franciſci, ſed Henrici nomen illi fuiſſe, obſervatum jam ad p. 72. part. 1. fuit. Ita paulo poſt pro *Franciſco & Ludovico fratribus*, lege *Henrico & Ludovico fratribus.*

Miſſo

tiis *Bleſenſibus* ſubito per ſatellites ſuos truci-
tis.

JULICH, CLEVE, BERG,

Julia, Clivia, Berga, *Ducatus fiunt.*

Julia 1359. à *Carolo* IV. in Comitiis Metenſibus.

Clivia à *Sigismundo* in Concilio Conſtantienſi.

Berga à *Wenceslao.*

Varii *prætendunt in hos Ducatus.*

ANno 1609. mortuus fuit *Joh. Wilhelmus* Dux *Juliæ, Cliviæ, Montium*, Comes *Marcæ & Ravensbergi*, Dominus in *Ravenſtein*, ultimus ſuæ familiæ. Quapropter varii Principes ſucceſſionem illorum Ducatuum prætendebant, quales fuerunt *Brandeburgicus, Neoburgicus, Saxo, Bipontinus, Burgavius*, & præter hos Imperator *Rudolphus*, qui Ducatus hos, quod eſſent feudum Imperii maſculinum, ad Imperium devolutos dicebat, miſſo propterea cum exercitu *Leopoldo*, Archi Duce Auſtriæ.

2. Qui-

Miſſo propterea cum exercitu Leopoldo) Cur miſſus in Juliacenſem Ducatum cum exercitu Archi-Dux Leopoldus fuerit, ſupra ad p. 225 retulimus. Nempe ut provinciæ illæ legitimo Domino conſervarentur, non ut aſſererentur Domui Auſtriacæ. Unde inter competitores Ducatuum Juliacenſium Rudolphum Imperatorem præſtitiſſet omiſiſſe.

Quod

2. Quibus autem rationibus & argumenti ſingulorum prætenſiones fundatæ fuerint, pro lixe commemorat *Continuator* Thuani l.2. Summa eſt: *Brandeburgicus* nitebatur eo fundamento, quod ex *Leonora*, ſorore Joh. Wilhelm *majore* natu, ortus eſſet; *Neoburgicus*, quod e: ſorore *Anna*, minore quidem natu, ſed adhu ſuperſtite natus; *Saxo* prætendebat antiquas do nationes & pacta.

3. Tandem *Brandeburgicus & Neoburgicu* cæteris excluſis, primo *indiviſim* rexerunt ho Ducatus, poſt *diſcordes* facti *lacerarunt:* ille Gallorum & Batavorum, hic Hiſpanorum auxilio; tandem diviſio inſtituta Santenſis, de qua jam ſupra actum.

POLONIÆ.

Poloniæ ſunt *Curlandia & Pruſſia.*

CUR-

Quod ex Leonora ſorore Joh. Wilhelmi majore natu ortus eſſet) Reſpexit ſine dubio Hornius ad Georgium Wilhelmum, Johannis Sigismundi Electoris Brandenburgici, ſub quo Juliacenſis controverſia cœpit, filium. Nam Johannes Sigismundus non ortus ex Leonora fuit, ſed filiam illius Annam in matrimonio habuit. Georgius Wilhelmus vero etſi natus ex Leonora non fuerit, ortus tamen ex ea, tanquam avia, dici poteſt. Scilicet nupta Leonora fuerat Alberto Friderico Duci Pruſſiæ, & ex eo filiam Annam, eamque primogenitam, ſuſceperat, quæ Joh. Sigismundi Electoris Brandenburgici conjux, Georgii Wilhelmi mater exſtitit. Vid. *Spenerus p.147.155.*

Santenſis) Seu potius, ut ſupra jam monitum, *Düſſeldorpienſis.*

Du-

CURLANDIA.

I. Gothardus *Ketler creatur primus* Dux *Curlandiæ & Semigalliæ.*

ANno 1561. *Sigismundus* Auguſtus Rex Poloniæ LivonicumOrdinem exſtinxit,& *Gotardum* Ketlerum,poſtremum Ordinis Livoniæ Magiſtrum , *Curlandiæ & Semigalliæ* Ducem creavit. *Thuan.* lib.28.

II. *Imperator* Ruſſiæ *jus in* Livoniam *prætendit.*

1. A.1558. Joh. *Baſilides*, Magnus Dux Moſcoviæ , Livoniam bello adgreſſus , eam magna parte occupavit. T*huan*.l.21.

2. Deinde *Magnum*,Holſatiæ Ducem, creavit Ducem Livoniæ , qui poſtea a. 1579. à Ruſſis ad Stephanum , Poloniæ Regem , defecit. T*huan*, lib,69.

III. *Controverſia de* Diœceſi *Curlandica inter* Danum & Polonum *componitur.*

A. 1585. hac conditione , ut pro 30000. Imperialibus Dano perſolutis, à Rege Poloniæ in Georgium Fridericum, Ducem Pruſſiæ, transferretur. T*huan*.l.83.

PRUS-

Ducem Pruſſiæ) Ita quidem & Thuanus. Verum non Dux Boruſſiæ ille fuit ſed Ducis *Alberti Friderici* mente capti Curator.

Ma-

PRUSSIA.

I. Pruſſia *fit* Ducatus.

1. ANno 1525. *Albertus* Marchio Brandenb ex Magiſtro Ordinis Teutonici factus primus *Dux* Pruſſiæ à Sigismundo, Rege Poloniæ *Thuan.*l.1.

2. Quamquam vero Cæſares huic transaction ſe opponerent, prætendentes, Pruſſiam pertinere ad Imperium, adeoque *Magiſtros* Ordinis Teutonici *titulares* hodieque creent: nihilominus Pruſſia Regno Poloniæ conjuncta manſit, ſecundum pacta inter *Caſimirum* R. Poloniæ & *Ludovicum* ab Erlichhauſen, Ordinis Magiſtrum inita, *Thuan.*l 5.

II. Oſiandriſmo *perturbatur.*

Oſiandriſmus initio fuit factio *Eccleſiaſticæ*, ita dicta ab *Andrea* Oſiandro, Theologo; deinde extrema ætate Alberti tranſiit in factionem *Politicam*, cujus capita erant *Paulus* Scalichius, *Joh.* Funccius, *Horſtias*, *Snellius*, & *Steinbachius*. Deſiit anno 1566. *Thuan.*l 38.

III.

Magiſtros Ordinis Teutonici titulares hodieque creent) Nolim Magiſtros Ordinis Teutonici pro mere titularibus haberi. Nam hodieque tum in Franconia, tum in aliis Germaniæ regionibus, ampla ſatis bona Ordo Teutonicus poſſidet, quanquam priſtinis opibus, præcipue poſt amiſſam Pruſſiam, minime reſpondentia. Niſi forte innuere Hornius voluit, in Pruſſia præter titulum Ordini Teutonico nihil ſupereſſe; quod ultro largimur.

Geor-

III. *Duces Pruſſiæ novis* privilegiis *ornantur.*

A. 1569. *Sigiſmundus* Auguſtus in Comitiis ublinenſibus ſancivit: 1. Ut omnes *Pruſſi* con- ſſionem *Auguſtanam* ſequerentur. 2. Ne ad egem, niſi in caſibus reſervatis, provocetur. *huan*.l.46.

IV. *Alberto Friderico* Curator *datur.*

Anno 1577. Cauſa fuit, quod *Albertus* Fride- *cus* mente captus eſſet: unde ei *Curator* datus *eorgius* Fridericus, Marchio Brandeburgicus à tephano R. Poloniæ. *Thuan*.l.55.

ITALIA.

I. Principes & Civitates *Italiæ ſub- ſunt* Imperio.

QUanquam enim exemtionem prætendant ex Conſtitutione *Friderici* I. de pace Con- antiæ, ac titulo emtionis: tamen revera Im- erio ſubeſſe debent *Venetia*, *Mantua*, *Parma*, *Ra-*

Georgius Fridericus Marchio Brandeburgicus) Adde: *& ſtea Johannes Sigiſmundus Elector Brandeburgicus*. Con- r quæ ſupra ad pag. 224. notata ſunt.

Revera Imperio ſubeſſe debent, Venetia) De iis, quæ n Italiæ continente ora Veneti obtinent, idem ſen- it *Conringius*, ac late probat *l. de fin. Imp. c. 11.* & *l. 1. c. 23.* De ipſa vero urbe Veneta, intra Adriaticas aquas ſub- ſtente, aliter ſtatuit, eamque nunquam Germanici uris fuiſſe factam. *ll. cc. p. 131. 543. ſeqq. demonſtrat.*

Pra-

Ravenna, *Mediolanum*, *Florentia*, *Piſa*, *Luc*
Genua, Carpz de L.R.c.7. ſ.6. Sed hodie null
Princeps aut *Civitas* Imperium revera agnoſci
præter Duces *Sabaudiæ*, *Mantuæ & Montisfer*
rati, *Parmæ & Placentiæ*, *& Modenæ*, Comite
Mirandulæ, qui tamen & ipſi nihil ad onera co
ferunt.

II. *Ducatus ſunt* Sabaudia, Mantua
Ferraria, Parma & Placentia,
Modena, Genua,
Venetiæ.

Omittimus Mediolanum & alios Ducatu Regni Neapolitani, tanquam Hiſpano ſubjectos & titulares potius, quam veros.

SABAUDIA.

I. Sabaudiam *occuparunt Duces* Saxoniæ.

1. ANno 999. *Beroaldus*, Hugonis Ducis Saxoniæ filius, Ottonis III. Imperatoris fratris

Præter Duces Sabaudiæ) Male Mediolanenſis Ducatus omiſſus eſt. Ejus enim nomine Rex Hiſpaniæ vaſallum ſe Imperatoris ultro profitetur.

Omittimus Mediolanum) Cauſam, cur Mediolanum omitteret, Hornius non habuit. Neque ratio apparet, cur Mediolanenſis Ducatus titularis potius ſit quam verus. Nam Rex Hiſpaniæ & Ducem ſe Mediolanenſem, & Imperii vaſallum, Ducatus illius nomine, etiamdum profitetur. De Veneto & Genuenſi Ducatibus rectius fortaſſe dicitur, quod titulares ſint, cum in illis nudus fere titulus Ducibus concedatur, vi imperii penes Senatum poſita ſit,

s, propter occiſam *Mariam* Arragoniam, Otnis Avunculi impudicam conjugem, Germa-
n excedere coactus, *Sabaudiam*, conſentienti-
s Boſone & Rudolpho Burgundiæ Regibus
cupavit. Ideo Duces Sabaudiæ gloriantur ſe
igine Germanos, adeoque conſanguineos
ucum Saxoniæ eſſe, quo titulo aliquoties Im-
rium adfectarunt.

2. *Hubertus* à Cæſare *Maurienna* Comes crea-
s fuit. Idem ducta *Adeliza*, Marchionatum
ſæ obtinuit. *Hubertus* II. Tarantaſiam adjecit.
medeus II. *Sabaudia* Comes ab Henrico V.
eatus. Idem, ducta *Sibylla*, Ulrici Comitis
atiſconenſis filia, Basgeum Comitatum dotis
co accepit. *Petrus* I. cognomine *Parvus*, *Ca-
lus M.* Vallem *d' Oſte & Chablais* ditionibus
nexuit, & primus geſtavit annulum S. Mauritii,
mque Sabaudiæ Principibus characterem
incipatus tradi voluit. *Amedeus* IV. ducta Si-
lla, Comitatum *Breſſa* accepit. *Amedeus* VI.
rdinem Equitum Annunciationis Mariæ in-
tuit.

II. *Fiunt Principes* Pedemontani *& Comites* Nizzæ.

Pedemontium vacatur Regio Italiæ, Alpibus
roxime ſubjecta, quam Principes Sabaudiæ a.
63. eripuerunt *Johanna* Comiti Provinciæ, &
omitatum *Nizza* ac *Villafranca* eodem modo
btinuerunt, unde in hæc loca, tanquam ad fa-
iliam Andegavenſem & Provinciæ Narbonen-
s jura ſpectantia, prætendunt Reges Galliæ.

III.

III. Sabaudia *fit* Ducatus.

A. 1414. *Amedeus* VIII. à *Sigiſmundo* Imp. Concilio Conſtantienſi primus Dux Sabaudi creatus fuit. Unde Duces Sabaudiæ hodieq Imperatorem agnoſcunt ſuperiorem. *Carp.* c. 7. ſ. 6. habentes *Seſſionem & Votum* in Comitii ſed ita, ut ab omnibus oneribus exemti ſint niſi quod interdum contra Turcas aliquid auxil mittant.

IV. *Dux* Sabaudiæ *eſt* vicarius *Imperii perpetuus per Italiam.*

Quemadmodum per Germaniam *Saxo* & *Palatinus*, vacante Imperio, vicariatum exer eent: ita per Italiam Dux *Sabaudiæ* & *Mantuæ* d Vicariatu inter ſe contendunt; ſicut nuper po mortem *Ferdinandi* III. ubi tamen *Sabaudo* præ latus fuit Dux Mantuæ.

V. *Prætendunt* in Genevam, *ditionem* Bernenſem, Montisferratum, Portugalliam, Cyprum & Jeruſalem.

1. Prætenſiones Ducis Sabaudiæ ſunt in *Genevam* Cauſas vide apud *Thuan.* l. 97. & 125. *Meter* lib 23. 2. I

Ubi tamen Sabaudo prælatus fuit Dux Mantuæ) Imo vero Mantuæ potius Duci prælatus fuit Sabaudus. Vide *Capitul. Leopoldi artic. 4.* Unde & Mantuæ Dux ne fraudi ſibi Electorum illud decretum eſſet, proteſtatione interpoſita cavendum duxit, quam exhibe *Diarium Europ. p. 917. ſeqq. Theatr. Europ. tom. 8. p. 491. ſeq*

Ann.

.. In ditionem *Bernenſem*; quippe anno 1535.
nenſes Helvetii Sabaudo ademerunt, quic-
l poſſidebat ad Septentrionales partes lacus
nani, quæ regio vocatur *Pays de Vaux*, cujus
ıt eſt urbs *Loſanna*. Unde anno 1612. *Ber-*
ſes coram Camera Spirenſi accuſavit, ſed qui
judicium declinarunt, *Meter.* l.33.
In Ducatum *Montisferratenſem*. Unde anno
. bellum exortum inter Sabaudum & Man-
um. *Meter.* l.24.& 47. *Philibertus* Emanuel
gnum Portugalliæ prætendit, quia natus erat
eatrice, altera filia Emanuelis, Regis Portu-
æ. *Thuan.* l.65. Sed hac prætenſione ceſſit in
am *Philippi* II, R. Hiſpaniæ. Prætenſio in
um & Regnum *Hieroſol.* nititur conjugio
vici, Ducis Sabaudiæ, cum Anna Luſignana,
ri Regis filia.

.. *Obtinet Marchionatum* Saluzzen-ſem *& Comitatum* Bobien-ſem.

nno 1589. *Sabaudus* occupavit Marchiona-
Saluzzi. *Thuan.* lib.92.
Anno 1600. controverſia inter Regem Gal-
Ducem Sabaudiæ de Marchionatu ita defi-
uit: ut Rex *Galliæ* potiretur *Breſſia*, Sabau-
aluzzam retineret. *Thuan.* lib.125. Præten-
s Sabaudi in Saluzzi Marchionatum prolixe
memorat *Thuan.* lib.92.

M 2.An-

na Luſignana) Non Annæ illi, ſed *Charlottæ* no-
fuit.

A Ma-

2. Anno 1617. *Hannibal* Grimaldus, Co[r]
Bobienſis, quod ſe in clientelam Regis Galliæ
diſſet, à Duce Sabaudiæ capite plexus, ejus[…]
Comitatus in fiſcum redactus fuit.

VII. *Inter* Sabaudum & Mantuan[…] *de præcedentia controvertitur.*

Controverſia hæc mota fuit anno 1622
ſcriptis ab utraque parte diſceptata.

MANTUA.

I. *Ex Principatu* Mathildis *oriuntu[r] varii Ducatus.*

1. PRincipatus *Mathildis* ſub *Henrico* IV. In[…]
ratore per Italiam potentiſſimus fuit. C[…]
plectebatur *Spoletum*, *Mantuam*, *Parm[…]*
Ferrariam, *Ateſten*, & alia loca. Dictus Pr[…]
patus *Mathildis* à *Mathilde*, vidua *Boni[f…]*
quæ duxit *Guelphum*, Ducem Bavariæ, ſed
ignominioſe iterum expulit, quod in c[…]
Veneris parum ſe ſtrenuum præſtitiſſet.
Mathildis fuit intimæ admiſſionis apud Pa[…]
Hildebrandum, ſive *Gregorium* VII. Ide[…]
Papæ Romano plurima oppida, imprimis [Fer-]
rariam donavit. Ita ex ejus Principatu don[…]
Mantuæ, *Ateſtes*, *Ferrariæ*, *Parmæ*, *Mutinæ*, [Re-]
gii, emerſerunt.

A Mathilde, vidua Bonifacii) Non vidua Bon[…]
Marchionis, ſed filia Mathildis fuit; uxor ver[…]
mum Godefredi Gibboſi Ducis Lotharingiæ,
Welfonis Ducis Bavariæ. V. *Baronius ad ann.*
1074. 1089.

II. Mantua *fit* Ducatus.

1. Initio *Mantua* poſt mortem Mathildis li-
ra facta, & Imperio ſubjecta manſit, usque ad
num 1220. quo Principatum ejus occupavit
rdellus.

2. Deinde Principatu Mantuæ potita fuit fa-
ia *Gonzagarum*, ex qua *Joh. Franciſcus* ab
peratore Sigismundo anno 1432. *Marchio*,
dericus à *Carolo* V. anno 1530. *Dux* creatus

III. *Potiuntur* Montisferrato.

ranciſcus Gonzaga, ducta *Margareta* Guil-
mi Palæologi filia, Marchionatum *Montis-
ati* anno 1535. poſt obitum Joh. *Georgii*, ul-
i ex Palæologorum familia Marchionis, ob-
it, & Mantuæ junxit. *Guilhelmus* anno 1573.
laximiliano II. Dux quoque *Montisferrati*
itus fuit, fruſtra contradicente Sabaudo, de
is prætenſione in Montisferratum paulo
dictum vid. *Thuan*.

V. Ob *ſucceſſionem familiæ* Nivernenſis *oritur bellum* Mantuanum.

Anno 1629. mortuo *Vincentio* Ducatus Man-
& Montisferrati venit ad *Carolum* Ducem
ernenſem. Hic quia partibus Gallorum
M 2 erat

ranciſcus Gonzaga) Fridericum *Rittershuſius* vocat
bula Ducum Mantuæ, & recte.

Inter

rat addictus, Rex *Hiſpaniæ & Ferdinaadus* Imperator eum poſſeſſione Mantuæ exclud voluerunt. Hinc bellum Mantuanum anno 162 de quo vid. Trutinam Stat. Europæ diſcurſu *Meter.* lib. 47. Hujus belli Mantuani occaſion cum Imperator copias ſuas ex Germania Italiam abduxiſſet, Rex Sueciæ Pomerani occupavit.

V. *Inter* Sabaudum & Mantuanum *controvertitur de* Montisferrato.

Unde perpetuus belli metus inter Mant num & Sabaudum eſſe ſolet, quod erupit an 1612. 1614. & ſæpe ambiguis tranſactionil compoſitum. Sed *Carolus* V. pro Mantua pronunciavit, illudque judicium *Maximilia* II. & *Ferdinandus* II. comprobarunt.

VI. Mantuanus *deſignatur* Vicarius *Imperii per* Italiam.

Anno 1624. Ferdinandus II. Ducem Man Vicarium Imperii per *Italiam* conſtituit, q munus hactenus Sabaudo incumbebat.

FE

Inter Sabaudum & Mantuanum controvertitur) C poſita lis Cheraſci a. 1631. fuit. Atque ea tranſa *Pacificatione* etiam *Monaſterienſi* §. *Item, ne controv inter Dominos &c.* nec non *Pyrenæa artic.* 94. confirm eſt.

FERRARIA, MUTINA, REGIUM.

I. Ferraria *fit* Ducatus.

ANno 1289. *Opizo* ex familia *Ateſtina* Ferrariam à Benedicto XII. *Vicariatus* nomi- ccepit; item *Mutinam* tenuit, & Pa... quotis decem millia aureorum beneficii loco tri-. *Nicolaus* II. *Regium* Lepidi ditioni ſuæ ad-:. Vide Joh. Baptiſtam *Pignam* in rebus geſtis ſtinorum.

. Primus Ferrariæ Dux *Borſius* à Friderico & Paulo II. creatus fuit. Ultimus *Alphonſus* Ducatum Ferrariæ libenter in Cæſarem nſem transtuliſſet; ſed obſtitit Papa *Cle-s* VIII. prætendens, Cæſarem eſſe illegitim, adeoque ſucceſſionis incapacem. *Thuan.* o.

II. *Ex eo oritur Ducatus* Mutinæ & Regii.

. Poſt morten *Alfonſi* II. Ducis Ferrariæ, a Ducatum Ferrariæ tanquam ad Eccleſiam, ciente prole legitima, relapſum, occupavit, .Cum ergo Cæſar Eſtenſis, qui ſe pro hærede catus Ferrariæ gerebat, cedere *Ferraria* co-tur, *Mutinam & Regium* Lepidi Carpenſe idum, quæ ad Imperium ſpectabant, retinuit, Ducem Modenæ impoſterum ſcripſit, ean- Romæ prærogativam habens, quam olim arienſis habuit. *Thuan.* l. 119.

III. *Eſt* Vaſallus *Ducis* Mantuani.

Propter Caſtellum *Borſelli*, cujus nomine p calcarium Mantuano præſtat.

IV. Prætendit *in ditionem* Commachio.

Eam Papa poſſidet, atque hinc Duci Muti cum ſede Romana controverſia.

PARMA & PLACENTIA.

I. Paulus III. *Papa* Parmam & Placent am *confert* Farneſiis.

ANno 1544. *Paulus* III. Papa creavit filiu ſuum ſpurium, *Petrum* Aloyſium. *Parn & Placentiæ* Ducem. *Thuan.* l.4.& 8. De huj Petri Aloyſii immani tyrannide & miſerab morte videatur *Sleidanus*. Unde *Ducatus* l eſt *feudum* Papale. Sed in Placentiam jus ſ vendicat Rex Hiſpaniæ ratione Ducatus Medi lanenſis.

II. Octavius *Cæſari reconciliatur*.

Anno 1556. Conditiones vide apud *Thuan* l.17. Hic *Octavius* uxorem habuit *Marga* *tham*, filiam naturalem Caroli V. quæ fuit G

(*Cum ſede Romana controverſia*) Sed illa compoſita pace Piſana, inter Alexandrum VII. Pontificem Ludovicum XIV. Galliæ Regem inita. Ditionem P retinuit, ſed certa pecuniæ ſumma Mutinenſi D promiſſa.

atrix Belgii, ejusque filius *Alexander* Farne-
, Dux Parmenſis, qui tantas res in Belgio
it, de quibus Strada.

III. Papa *Ducatum* Caſtro *occupat.*

apa Urbanus VIII. Ducatum *Caſtro* Duci
næ ratione debitorum eripuit, tanquam
lum Eccleſiæ: unde bellum exortum, & con-
erſia tandem authoritate Ludovici XIV.
is Galliæ anno 1664. compoſita fuit, ut *Ca-*
Parmenſi reſtituatur; ipſe pecuniam Papæ
lvat.

GENUA.

I. Genua *fit* Ducatus.

Enuenſes initio libertatis ſuæ ab ann. 1100.
Præfectos habuerunt, deinde inſtituti
nſules vario numero à binis ad denos & 24.
atores, Anno 1194. Prætor iis additus juſſu
lerici I. Poſtea acceſſerunt Præfecti populi,
uli aut bini, & aliquando omiſſi mira flu-
tione.

. Tandem compeſcendis factionibus, quæ
r Nobiles & plebem frequentes, Dux creatus
o 1327. idque inſtitutum ſemel tantum per
nnium omiſſum, duravit usque ad annum
o. Creatus Dux ex Nobilitate vel Plebe in
nnium.

II. *Potiuntur* Corſica.

Imperium per Liguriam & Inſulas maris
editerranei extenderunt ſub Conſulibus.

Corſicam hodieque tenent; Sardinæ partem d
habuerunt; Capham in Taurica Cherſone
coloniam habuerunt; Chium, Lesbum, Peran
acquiſita iterum amiſerunt. *Thuan.* l. 62.

III. *Dedunt ſe Regibus* Galliæ.

Anno 1390. Propter factiones *Guelforum* (
Gibellinorum, *Spinularum & Auriorum*, *Fliſc*
rum & Grimaldorum, Genua ſe in fidem Car
VI. Regis Galliæ dedit; deinde in Vice-Com
tum Mediolanenſium poteſtatem conceſſeru
à quorum jugo liberati fuere anno 1444. virtu
Simonis Buccanigri. *Thuan.* l. 61. Poſtea Lud
vicus XII. & Franciſcus I. Genuam recuperaru
ſed non diu tenuerunt. Hinc Reges Galliæ h
dieque in Genuam & Corſicam prætendunt,
propterea Henricus II. anno 1553. bellum iis i
tulit. *Thuanus* lib. 12. Corſi etiam anno 1563.
Gallos defecerunt, *Thuan.* l. 36.

IV. *In* Libertatem *vindicatur.*

Anno 1522. Genua ab imperio Gallorum
libertatem per Carolum V. vindicata, & no
Reipubl. forma anno 1528. ab Andrea Auria i
ſtit

Guelforum & Gibellinorum, Spinularum & Aurioru
Ita velim hæc emendari: *propter diſſenſiones Guelforu*
cum Gibellinis, Spinolarum & Auriorum cum Fliſcis
Grimaldis. Nam non, ut Guelfi Gibellinorum, i
Spinolæ Auriorum, Fliſci Grimaldorum, hoſtes fu
runt, quem ſenſum Hornii verba videntur gigner
ſed Spinolæ potius & Aurii junctis viribus ſe opp
ſuerunt adverſæ Fliſcorum & Grimaldorum factio
V. *Thuanus l, 61. p. m. 139.*

uta fuit, qui propterea a *Pater Patriæ* dictus. eati Duces, eorum poteſtas biennio definita. ectio ſorti commiſſa. Duci additi VIII. Guber-ores; totidem Procuratores; Syndici quinque. ec forma Reipubl. usque ad annum 1574. du-it, quo diſſenſiones inter populum & Nobi-tem excitere, quas Maximilianus II. Impera-, *Philippus* II. Rex Hiſpanorum, & Papa ſu-lerunt. *Thuan.* lib. 61.

V. *Conjurationes* Fliſcana & Ciboina *Genuam perturbant.*

De his conjurationibus & quando ab Andrea ria oppreſſæ ſint, vide *Thuan.* lib. 3.

VI. Genua *uſuris atterit* Hi-ſpanum.

Opes Genuenſium ſpecie mutui ſunt in manu gis Hiſpaniæ, quem tamen crebris uſuris ita erunt, ut præcipua Indiarum & Hiſpaniarum tigalia oppignorata habeant; ſed Reges Hi-niæ aliquoties nimiam Genuenſium avaritiam igarunt a. 1575. 1596. *Thuan.* lib. 117. Iterum o 1627.

I. *Periculum iis imminet à Regibus* Galliæ & Hiſpaniæ, *& Magno Duce Hetruriæ & Sabaudo.*

De Regni Galliæ in Genuam prætenſionibus

 di-

De Regni Galliæ in Genuam) Dicendum hic eſſet de era Regis Galliæ in Genuenſem Rempublicam quæ eo exarſit, ut non dubitaret Rex immiſſa vali-

dictum. Hiſpanus iis ſuſpectus ob Marchionatu Finalis. Magnus Dux Hetruriæ ob urbem Sa zanam & Corſicam, olim Piſani juris. Sabaud propter Savonam.

VIII. *Student paci.*

Ab eo tempore, quo à Venetis exuti fuer imperio maris, lucro magis & paci, quam be & finibus promovendis deditі fuere.

IX. *Propter* Finalium *cum Hiſpano controvertunt.*

Marchionatus Finalis anno 1558. à Genuenſi occupatus fuit, Alfonſo Caracto ejecto, cu Hiſpanis 1571. reſtitutus, & iterum ab iis an 1602. ereptus fuit. Unde crebra inter Genuen & Hiſpanos diſſidia.

MA

valida claſſe Genuam ipſam anno ſuperiore 16 oppugnare, & carcaſſis bombisque, novo miſſili globorum genere, urbem totius Italiæ nitidiſſim tantum non evertere. Sed hæc recenti omnes, Ge enſes nunquam delenda memoria tenent, nec adh dum hæc ſcribo, finita lis eſt: niſi quod Reipubl Genuenſi, etſi Hiſpanorum opibus ſuffultæ, tant men Regi impari, neceſſitas videtur impoſita, pac quibuscunque conditionibus redimendi, & exo landi ferulam, qua quo jure quave injuria caſtig eſt.

Et iterum ab iis a. 1620.) Non Genuenſes illo te pore, ſed Hiſpani Finalium occupârunt, hodie poſſident. V. *Thuanus* l. 127.

M

MARCHIONATUS.

Marchionatus ſunt Brandenburg, Baden, Burgau.

BRANDENBURG.

Brandenburg in Bayreuth, Anſpach *&* Jägerndorf *dividitur.*

MArchiones Brandeburgici obtinent *Voytlandiam*, *&* *Franconiæ* quasdam partes.

M 6 Voyt-

Marchionatus ſunt Brandenburg) Multa eſſent in hoc pite notanda, ſi inſtituti noſtri eſſet, ſingula dili-ntiſſime excutere. Nec majoris forte operæ fuerit, ovum Orbem Politicum adornare, quam emendare ornianum. Inter Marchionatus refertur, & primo iidem loco, Brandenburgicus, isque in Bayreuth, nſpach, & Jägerndorf diviſus. Male. Nam neque ayreuth, neque Anſpach Marchionatus eſt, ſed illæ tiones Burggraviatu Norimbergenſi cenſentur. ide quæ ſupra ad p. 222. notavimus. Marchionatus randenburgicus dicitur regio illa, quæ Electoratus omine poſſidetur in Saxoniæ ſuperioris circulo. igerndorf vero Principatus eſt in Sileſia, inter archionatus Imperii non referendus; etſi à Marionibus Brandenburgicis poſſeſſus aliquando fuit. ominari rectius potuerat Marchionatus Antverpinſis in Belgio, qui S. R. Imperii Marchionatus hoieque ſalutatur, Et vel maxime Miſnia Marchionatius annumeranda eſt, quæ hodie etiam eo titulo pulice utitur.

In Bayreuth, Anſpach, & Jägerndorf dividitur) Vide nnotata ad p. 221. Omiſimus ibi lineam Jägerndorenſem, tanquam dudum exſtinctam. V. *Spenerus* pag. 48. Ipſe etiam Principatus Jägerndorfenſis, niſi falor, non à Domo Brandenburgica, ſed Principibus ichtenſteiniis hoc tempore poſſidetur.

Ita

Voytlandia, cujus caput eſt *Hoff*, complectit quoque ditionem Montanam, quæ vocatur d Marggrafthum aufm Gebirg / ubi ſedes Pri cipum *Bayreuth vel Culmbach*; unde Marchion de *Bayreuth vel Culmbach* appellantur.

2. In *Franconia* poſſident *Onoldsbachium* cu circumvicina ditione, quæ vocatur Marchion tus *Anſpach*.

3. Marchionatus *Jägerndorf* ſitus eſt in *Si ſia*, & ad domum Brandeburgicam jure emtion pervenit.

II. *Prætendunt in Kitzingam.*

Inter Marchiones *Anſpachinos* & Epiſcop *Wurtzburgenſes* controverſia fuit de Kitzinge quæ anno 1628. judicio Cæſaris Ferdinandi ceſſit Epiſcopo.

III. Albertus *juratus hoſtis Noribergenſ um, & Epiſcoporum Bambergenſis & VVürtzburgenſis fuit.*

1. Eſt *Marchionibus* antiqua lis cum No bergenſibus de *Burggraviatu*, & aliis ad juri dictionem ſpectantibus; unde crebra inter e bella exorta fuerunt, maxime ſub Alberto I. C ſimiro & Alberto II.

2. Hic *Albertus* II. anno 1552. grave Noribe genſibus bellum intulit; deinde in alias Imp rii urbes arma ac furorem convertit, imprim Epiſcopatibus, maxime Bambergenſi & Würt

bu

ırgenſi terribilis fuit ; unde exortum bellum
ıiſcopale, donec tandem proſcriptus omni di-
ıne pelleretur. *Sleid.*l.24.& 25.*Thuan.*l.12.

/. Blaſſenburgum *funditus evertitur & inſtauratnr.*

1. In hoc bello Noribergenſes, & ſocii, *Blaſ-
nburgum*, munitiſſimam Alberti arcem, im-
inentem oppido *Culmbach* anno 1554. expu-
ıarunt, & funditus everterunt, magna cum
fenſione & detrimenro Brandeburgicæ Domus.
ɔuan l.13.

2. Quapropter exſtincto Alberto coacti fuere
oribergenſes, judicio Imperatoris Ferdinandi
arcem illam ſuis ſumtibus inſtaurare.

BADEN.

I. Baden *dividitur in Baden*-Durlach *& Baden*-Baden.

Ta inter filios Marchionis Badenſis ditiones
diviſæ fuerunt. Dividitur in Superiorem &
ıferiorem Marchionatum ; Superior vocatur à
de Principum Baden : inferior Durlach.

II. *Fit obnoxius Electori* Palatino.

Carolus, Marchio Badenſis, captus à Fride-
M 7 rico I.

Ita inter filios Marchionis Badenſis) Bernhardum in-
llige & Erneſtum, Christophori Marchionis Ba-
ɔnſis anno 1527. defuncti filios; quorum ille Baden-
s: hic Durlacenſis lineæ ſator exſtitit. Vid. *Spen.*
203. *ſeqq.*

Fit obnoxius Electori Palatino) Hæc obſoleta ſunt.
Hu-

rico I. Victorioſo, Electore Palatino, ea condi tione liberatus fuit, ut impoſterum Marchione Badenſes eſſent obnoxii Electoribus Palatinis.

III. Erneſtus Fridericus *integro Marchionatu potitur.*

A. 1556. Carolus, Marchio Badenſis, Religio nem Proteſtantium ſuſcepit. *Thuan* l. 17. Hujus que filius fuit Eduardus Fortunatus, natus e Cæcilia, Guſtavi, Regis Sueciæ, filia, qui potiu debuit dici Infortunatus. Nam 1. defecit à Religi one Evangelica. 2. Ditiones ſuas peſſime admini ſtravit. 3. Denique Bruxellis ebrius de ſcalis pro lapſus cervices fregit. Hic ergo Eduardus Fo tunatus cum ditiones ſuas peſſime adminiſtrare Erneſtus Fridericus, Marchio Durlacenſis, ea prætextu debitorum exſolvendorum occupav anno 1594. Thuan. l. 109.

IV. Eduardi Fortunati *hæredibus ſuperior Marchionatus adjudicatur.*

1. Cum Eduardus Fortunatus Bruxellis lap exſtinctus fuiſſet, *Meter.* l. 22. Cæſar Ferdinand II. anno 1612. ejus hæredibus Badenſem Ma chionatum adjudicavit. *Meter.* l. 42.

2. Quomodo vero controverſiæ inter h du

Hujusque filius fuit Eduardus Fortunatus) Eduard Fortunatus Chriſtophori Badenſis Marchionis fili fuit; non Caroli, à quo Durlacenſes deſcendunt. *Spen. p.* 204.

ıas lineas Baden & Durlach tandem in pace onaſterienſi definitæ fuerint, vid. Inſtr. pac. rt.IV.§.de Cauſa Badenſi.

BURGAU.

I. *Marchionatus* Burgaviæ *datur poſteris* Ferdinandi.

FErdinandus Archi-Dux Auſtriæ, Landgravius Alſatiæ, & Comes Tirolis duxit *Philippinam* Velſeram, Patritiam Auguſtanam; unde jus poſteri, excluſi à ſucceſſione in ditiones Auſtriacas, facti fuere Marchiones Burgaviæ. *Thuan.* l. 112. Poſteritate hujus Ferdinandi ante paucos annos exſtincta Burgavia iterum ad Tirolenſes rediit.

II. *Prætendunt in ditiones Juliaco-Clivenſes.*

Carolus, Marchio Burgaviæ, duxit *Sibyllam* Clivenſem, unde prætenſio ei nata in ditiones llas. *Meter.* l. 23.

LANDGRAVIATUS.

Landgraviatus ſunt Haſſia *&* Leuchtenberg.

HASSIA.

I. Landgraviatus unicus eſt *Haſſia.*

Nam

Ad Tirolenſes rediit) Adde: *& linea Auſtriaca Tirolenſi extincta ad Imperatorem.*

Landgraviatus unicus eſt Haſſia) Fallitur Hornius, cum Landgraviatus Thuringiæ, Alſatiæ & Leuchten-

NAm reliqui Landgraviatus, velut *Thuringi*, *Alſatiæ*, *Leuchtenberg*, vel exſtincti ſur vel in alios Principatus transmutati; ita ut ſol hodie *Haſſia* Landgraviatum conſtituat.

2. *Haſſia* facta eſt *Landgraviatus* a. 1024. de inde pervenit ad Henricum Magnanimum, Du cem Brabantiæ, cujus filii ita ditiones diviſerunt, ut Henricus Manſuetus Brabantiam, Henricu puer Haſſiam obtineret.

II. *Dividitur in* Superiorem & Inferiorem.

Ita Philippus ditiones ſuas teſtamento diviſit Superior dicitur Heſſen-Darmſtat, Inferior Heſſen-Caſſel.

III

tenbergenſem, vel exſtinctos, vel in alios Principatu transmutatos cenſet. Nam Thuringiam quidem pro Landgraviatu etiamnum haberi, vel titulus Electoris atque Ducum Saxoniæ, qui Thuringiæ Landgravi ſalutantur, argumento eſt. Neque Leuchtenbergenſi Landgraviatus cum Landgraviorum familia deſiit quem conſtat, & Landgraviatus quidem titulo, ad Bavaros tranſiiſſe. Alſatiam vero quod attinet, pars quidem illius Regno Gallico incorporata eſt: quæ vero ad Epiſcopatum Argentinenſem ſpectat, Landgraviatus hodieque titulo cenſetur. Quid, quod & alii in Imperio Landgraviatus exiſtant, qui inter Comitatus referri ſolent, qual s eſt Barenſis Comitum Fürſtenbergicorum, Kleggavienſis Sultzenſium, Stülingenſis Pappenheimiorum; de quibus *Limnæus* 4. J. *P. c. 4. n. 77. ſeqq.*

Superior dicitur Heſſen-Darmſtad) Darmſtad proprie non pertinet ad Landgraviatum, ſed eſt pars ſuperior Comitatus Cattimelibocenſis. Aſt Superior

III. *Potiuntur Comitatu* Catzenellenbogen.

A. 1557. Compoſita tandem fuit diuturna illa
er *Haſſos & Naſſovios* de Comitatu Catzenel-
bogen controverſia, quæ annos pene 50. du-
erat; ea conditione, ut abrogata Cæſaris ſen-
tia, quæ Naſſoviis anno 1548. eum adjudica-
rat, Comitatus ille Landgraviorum Haſſiæ
et: ita ut Naſſoviis ſolverent 600000. au-
rum, iisque inſuper Comitatum *Dietz* pro
). florenorum millibus cederent, ac nihilo-
nus titulum Comitum *Dietz*, ſicut Naſſovii
tzenellenbogen, & arma gentilitia uſurparent.
uan. lib. 5. & 19.

IV. *Controvertunt de* Marpurg.

Inter utramque Landgraviorum Haſſiæ Do-
um controverſum fuit de Marpurgo & ditioni-
s ad Lanum; donec tandem Cæſar *Ferdinan-
u* II. a. 1622. pro Darmſtadienſi pronunciaret.
a *Marpurgum* cum annexis ceſſit Haſſiæ ſuperio-
usque ad pacem Monaſterienſem, ubi *Marpur-
m* Haſſo-Caſſellanis adjudicatum art. XV.
Tumultum Marpurgenſem ob reformatio-
nem

erior Haſſia eſt Principatus ad Lanum, in quo Mar-
urgum & Gieſſa; portio olim Ludovici Senioris,
ui ſecundo-genitus erat Philippi, & de qua poſt
ius obitum inter Caſſellanam & Darmſtadienſem
aſſiacæ Domus lineam contentio fuit.

Ubi Marpurgum Haſſo-Caſſellanis adjudicatum) Inter
aſſellanos & Darmſtadienſes paulo ante pacifica-
onem univerſalem de ſucceſſione Marpurgenſi
con-

nemReligionis anno 1605. compoſuit Landgra
vius *Mauritius*. *Meter*. l. 26. *Thuan*. l. 133.

V. *Abbatia* Hirsfeld; *Præfectur*
Schaumburg, Buckenburg, Saxenha
gen & Stathagen, *Haſſo-Caſſellanis ac*
cedunt.

Idque factum vigore pacis Monaſt. anno 164
Inſtrum. pac. art. XV.

Hirsfeld olim *Abbatia*: nunc *Principatu*
nomine cenſetur.

VI. *Inter* Haſſos *& Electorem* Palatinun
controverſum de jure Eccleſiaſtic
Præfecturæ Umſtat.

Hæc controverſia anno 1662. mota ac paul
poſt compoſita fuit

LEUCHTEMBERG.

Leuchtemberg *ad* Bavaros *venit*.

ANno 1646 defecit linea Landgraviorum i
Leuchtemberg: quem *Landgraviatum* obt
nuit Dux Bavariæ, eumque filio juniori *Maxim*
liano Philippo aſſignavit. PRIN

convenerat; quæ tranſactio poſtea inſtrumento pa
cis Oſnabr. confirmata eſt. Diviſæ vero ditiones Ma
purgenſes inter Caſſellanos & Darmſtadienſes, n
ſolis adeo Caſſellanis adjudicatæ fuerunt; niſi quo
his Marpurgenſis civitas ceſſit. Ex Ludovici eni
Senioris, qui non relictis liberis anno 1606. deceſſ
rat, provincia plusquam dimidia pars Darmſtadie
ſibus manſit. V. *Theatrum Europ. tom*. 6 *p*. 415. *ſeqq*, *Bu*
goldenſis ad Inſtr pacis Oſn part 3. *diſc*. 18.

Buckenburg) Spectat hodie ad Com. Lippienſes.

Exſti

PRINCIPATUS.

ncipatus ſunt in Gallia *Sedan & A-raufia*; In Germania *Anhald, Naſſau, Oſtfriesland, Mansfeld*; In Tartaria *Tzerkaſſia & Dageſtan*; In Turcia *Tranſylvania, VValachia, Moldavia, Sidon*; In Perſia *Georgia, Abcaſſia, Mengrelia*.

IN GALLIA.

SEDAN.

Sedanenſis *Principatus exſtinctus eſt*.

PRincipatus *Sedanenſis* initio fuit in poteſtate Comitis *Murcæ & Arembergæ* Johan- ſupremum Dominum Sedani primus ſe in-gitavit anno 1460.

2. Hujus linea maſculina exſtincta fuit anno 88. in *Wilhelmo* Roberto, qui unicam filiam liquit.

3. Hanc

Exſtincta fuit anno 1588. *in Wilhelmo Roberto*) Si Con-*uatori Thuani l.*10.*p* 707. fides eſt, Wilhelmo Rober- ſuperſtes fuit patruus Carolus Comes Mauleurie-s. Atque hic hæreditatem nepotis aditurus, cum énrici Turrii uxor nullis relictis liberis deceſſiſſet, enricum IV. Galliæ Regem, qui Turrio Sedanum ſſertum ibat, adverſarium habuit, coactusque fuit, e jure ſuo cum Turrio tranſigere.

Qui unicam filiam reliquit) Aut ſororem potius, ſe-undum alios, & ipſum, quem Hornius citat, *Thuani ontinuatorem*.

Ex

3. Hanc duxit *Henricus* Vicecomes *Turrius*; hoc conjugio factus eſt Dux *Bullioneus* & Princeps *Sedanenſis*. Cont. *Thuan*. l. 10.

4. Hujus filius fuit *Henricus*, qui propt conſpirationem cum Hiſpanis Principatu Sedanenſi exutus à Ludovico XIII. Rege Galliæ, ann 1641. poſtea anno 1650. duodecies centena mill librarum Turonenſium pro principatu Sedanenſi compenſationis loco accepit.

ARAUSIO ſive ORANGE.

I. Arauſionenſis *ſupremus Principatu factus eſt*.

1. PRincipatus *Arauſionenſis* ſitus in Provinci Comitatu. Initio fuit penes *Bauſcorum* familiam circa anno 1242. deinde aliquoties beneficiariam fidem à Provinciæ Comitibus receptus fuit.

2. A

Ex hoc conjugio factus eſt Dux Bullioneus) Non tan conjugio, quam Henrici IV. Galliæ Regis gratiæ, u ſupra innuimus, Sedanum acceptum tulit. Duci Bullionei titulum uſurpavit, quaſi qui in Comitun Marcanorum jura & prætenſiones ſucceſſiſſet. Ipſ Ducatus ad Epiſcopatum Leodienſem ſpectat. A nupero bello in poteſtatem Domus Turriæ pervenit cautumque fuit articulo XXVIII. pacis Neomagenſis, ut controverſia amicabili via terminetur, Turriis interim poſſeſſione gaudentibus.

Hujus filius fuit Henricus) Non Henrico illi, ſed Friderico Mauritio nomen fuit. Henricus vocabatu frater ejus, Mareſchallus Franciæ, qui anno 1675 tormenti globo percuſſus obiit.

I

i. A Bauſcis jure conjugii pervenit ad fami-
nCabillonenſem anno 1410. ex qua *Ludovicus*
..a. 1499. Johannem, Principem Arauſionum
um *liberum* eſſe juſſit; ſed hanc gratiam
anciſcus I. ſub Philiberto revocavit.

II. *A* Cabilloniis *pervenit ad Naſſovios.*

Philibertus Cabillonius ſine liberis decedens,
natum Naſſovium hæredem inſtituit, qui
m partes Caroli V. ſequeretur, *Madritiana*
cificatione cautum fuit, ut *Arauſionenſis*
incipatus ſummo imperio gauderet, atque eo
ulo anno 1559. reſtitutus fuit *Wilhelmo* Naſſo-
o, Principi Auriaco, à quo pervenit ad *Philip-*
m filium; ab hoc ad *Mauritium, Fridericum*
enricum, *Wilhelmum* II. & qui hodie ſupereſt,
ilhelmum III.

III. *Fiunt* Gubernatores *Fœderati Belgii, &* Marchiones *Veræ.*

Cum Belgæ ab Hiſpanis defeciſſent, familiam
rauſionenſem imprimis elegerunt, cui regimen
ovinciarum & militiæ terra marique commit-
rent. Anno 1588. *Mauritius* creatus fuit Mar-
io Veræ in *Walachria* Zeelandiæ. T*huan.*
b. 89.

IV. *Potiuntur Comitatu* Meurſenſi.

Idque ex donatione, facta Mauritio ab *Æmi-*
s Walpurgi, Comitiſſa Meurſæ, fruſtra ſe op-
ponen-

ponentibus Clivenſibus. *Thuan.* lib. 124. 126.

V. *Donantur titulo* Celſitudinis.

Anno 1630 *Ludovicus* XIII. Rex Galliæ, F*dericum Henricum* Principem Arauſionenſ donavit titulo *Celſitudinis* ſive *Hoogheyd.*

VI. Ludovicus XIV. Principatum Arauſion. *occupat.*

Anno 1661. ſub *Wilhelmo* III. *Ludovicus* X Rex Galliæ Principatum Arauſionenſem oc pavit, & caſtellum, quod natura & arte inexp gnabile erat, funditus evertit; ſed hoc an Principatum in libertatem reſtituit.

IN GERMANIA.

Principatus *Anhald, Mansfeld, Henn berg, Hohenzollern, Eggenberg, Lo kovvitz, Salm, Dietrichſtein. Naſſa Oſtfriesland.*

ANHALD.

I. Principes Anhaldini *fiunt Electo* Brandenburgici & Saxoniæ.

1. ALbertus Urſus Marchiam Brandebur cam à *Conrado* III. Imperatore impetr vit, ac anno 1142. à *Friderico* I. Imper. *Marc*

Bra

In libertatem reſtituit) Non ita pridem tamen der Principatum Arauſionenſem ſub alio prætextu à G liæ Rege occupatum eſſe, nemo ignorat.

De

andeburgicus inauguratus fuit. Idem ex Germania inferiori, præſertim *Flandria*, *Hollandia*, *riſia*, *Weſtphalia*, colonos in *Marchiam*, bellis andalicis exhauſtam, duxit; eſtque hæc cauſa, iare circa *Witebergam* nomina *Cameraci*, *eomagi*, *Brugarum*, & alibi alia reperiantur. uic *Alberto* Urſo *Saxonia & Marchia* omnem re humanitatem debet.

2. Anno 1180. in Comitiis Würtzburgicis, autorato *Henrico* Leone, Duce Saxoniæ & avariæ, *Bernhardus*, Alberti Urſi filius, *Dux & lector* Saxoniæ à *Friderico* I. pronunciatus eſt. nſignia ſunt *trabes* auratæ & nigræ, cum *ſerto* utaceo, quod inde acceſſit, cùm Imperator *ernhardi* clypeo *corollam* rutaceam, capiti ſuo etractam, injeciſſet. Atque hinc *Ruta* domui axoniæ *Sacra* habetur.

I. Anhaldini *dividuntur in* Deſſau, Bernburg, Plotzgo, Zerbſt, Hatzgeroda, Köthen.

Henricus I. filius Bernhardi, factus fuit à Friderico II. *Comes* Anhaldinus: Ejus duo filii ditiones iviſerunt in *Deſſau & Bernburg*: deinde cum lures eſſent hæredes, in alios quoq; Principatus, *Köthen*, *Zerbſt*, diſtracta fuit Regio.

III.

Deinde cum plures eſſent Hæredes) Familia Anhaltina am olim in varias lineas fuit diviſa, ſucceſſu poſtea emporis iterum exſtinctas. Joachimus Erneſtus, qui nno 1586. obiit, univerſum Principatum complexus mperio fuit: Sed in ejus filiis diviſa denuo familia uit in Deſſau, Bernbutg, Plötzkau, Köten & Zerbſt.

Hazke-

III. Amittunt *Electoratum* Brandenburgicum & Saxonicum.

Filii *Joh. I.* Principis Anhaldini, pro *March* Brandenburgenſi acceperunt à Friderico, Bur gravio Noribergenſi 60000. florenos.

A *Johanne*, Fratre Alberti II. Electoris Sax niæ, deſcendunt Duces *Lauenburgici*.

IV. *Anhaldini* Saxoni *evocationem gratificantur*.

Caſus *ſpecialis* accidit a. 1603. quo *Henric* Donavius, & *Laurentius* Bidermannus ab El ctore Saxoniæ *Chriſtiano* II. ex Anhaldina evocati ad cauſam dicendam, & quanquam h *mero* imperio Anhaldini repugnaret, nihilom nus *gratificandi* ſtudio paſſi fuere, ut accuſ cum reis in Saxonis ditione committerent *Thuan*.l.130.

HENNEBERG.

I. *Comitatus* Hennenberg *fit Principatus*.

1. HEnnebergicus Comitatus initio nom ſortitus ab arce *Henneberg*. In diviſio huj

Hazkeroda Bernburgenſis rami ſurculus eſt. V. *Sp* *p.254.ſeqq.*

Nihilominus gratificandi ſtudio paſſi fuerunt) Thuan ipſe inſpicendus loco, quem Hornius allegavit, n legiſſe tamen videtur. Nam ex eo potius apparet, gr tificatos Saxoni Anhaltinos non fuiſſe.

H

us Comitatus alii dicti fuere Domini *Har-*
bergici, alii in *Aſchach*. Diviſi etiam fuere
duas lineas, *Romhildicam* & *Schleuſingi-*
n.

. Anno 1310. *Henricus* VII. Imper. *Bertholdum*
mitem creavit Principem, in Comitiis Fran-
urtanis. Idem factus fuit *Proviſor* regni Bo-
niæ. Sub hoc Bertholdo Principatus Henne-
gicus magna incrementa ſumſit. *Wolfgangus*
llerius de vita & reb. geſt. *Berthold.* Henne-
gici.

II. Principatus *Henneberg* exſtinguitur.

. Anno 1583. obiit *Georgius* Erneſtus, ultimus
ncipum Hennebergicorum, cum quo exſtin-
fuit proſapia illorum Principum.

. Igitur ex pacto Confraternitatis initæ anno
4. inter Duces *Saxoniæ* & *Landgravios*
ſſiæ, Principatum Hennebergicum hæredi-

N tario

Hartenbergici) Nihili eſt hæc vox.

Creavit Principem) Retinuerunt tamen Henneber-
, & ditionis hujus ratione retinent hodieque Sa-
iæ Duces, Comitum titulum, ſed addito Princi-
n axiomate. Nominantur enim Gefürſtete
afen.

Inter Duces Saxoniæ & Landgravios Haſſiæ) Pactum
d à 1554. inter Duces Saxoniæ & Principes Henne-
gicos (non Landgravios Haſſiæ) fuit initum. V.
nnæus l. 4 J. P. *c.* 8. *n.* 173. Unde & Domui Saxonicæ,
tincta Hennebergenſi familia, Principatus ille
eſſit; excepta Civitate & præfectura Smalcaldenſi,
am obtinent Haſſi, & aliis, quæ ad Epiſcopatum
rbipolitanum, cujus feuda fuerant, tranſierunt.

Se-

tario jure inter ſe diviſerunt. *Thuan.* l.79. Sed communis Regiminis eſt *Meununga.*

MANSFELD.

I. *Comites* Mansfeldii *creantur* Principes.

ANno 1595. *Carolus* Mansfeldius, *Petri* Erneſti filius, creatus fuit Princeps Mansfeldi *Thuan.* l.114. *Mansfeld* Comitatus eſt antiquiſſimus, ſed incertæ originis. Anno 1510. *Maximilianus* I. Comitibus Mansfeld titulum *Generoſorum*, & Jus Rubræ ceræ, cum hactenus viri uterentur, tribuit.

II. *Islebia* Lutherum *orbi dedit.*

Anno 1483 parentibus *Johanne & Margaretha*, natus eſt Martinus Lutherus Islebiæ, Comitatu Mansfeld.

Sedes communis regiminis eſt Meununga) Rectius *Mainunga*. Cæterum anno 1660. diviſo Principatu ſublatum eſt, quod hic erat, regimen ſive Cancellaria & Mainunga quidem Altenburgenſis Ducis portio acceſſit, inde ad Erneſtum Gothanum pervenit, cujus filius tertiogenitus Bernhatdus eo potitur, ut ſupra dictum fuit. At Schleuſinga, oppidum & arx, Principum olim ſedes, lineæ Electorali ceſſit, dominumque nacta eſt Mauritium, quartum Electoris Johannis Georgii I. filium; præfecturis etiam pro rata diviſis.

Comites Mansfeldii creantur Principes) Rectius inter Comitatus, quam Principatus, Mansfeldiam retuleris. Quamvis enim Carolus ille à Rudolph

l. Hohenzollern, Eggenberg, Lobkowitz, Salm, Diedrichſtein, *ſunt novi Principatus.*

Hi in gratiam Cæſaris anno 1653. Principum ulum acceperunt, non absque gravibus Orıum Imperii contradictionibus. Sunt plerique ſalli Domus Auſtriæ: *Hohenzollern* Comes Suevia; *Eggenberg* Comes *Gradiska* in Friaul; *bkovvitz* Comes à *Storenſtein* in Bavaria.

NASSAU.

Naſſovii *omnes præter* Sarburg *facti ſunt* Principes.

N 2 Lineæ

Princeps fuerit creatus, dignitas tamen illa non a familiæ illata, quam perſonæ conceſſa fuit, n paulo poſt una cum Carolo exſpiraverit. Certe c tempore nonniſi Comitum ordine Mansfeldii nſentur.

A. 1653. *Principum titulum acceperunt*) Principum uidem titulo jam ante fuerant ornati, at eo anno ſeſſionem ac votum in comitiis fuerunt admiſſi, tis tamen legibus, quas *Eitel Friderich* von Herden *t.* 2. der Grundveſte des H. Röm. Reichs *c.* 5. exhit.

Lobkovvitz Comes à Storenſtein) Storenſtein, ſeu reus Sternſtein, olim Dynaſtia, nunc Comitatus cum incipatus dignitate, eine Gefürſtete Grafſchafft / nperii feudum, non Auſtriæ Domus, ſemper fuit, que adeo immediate Imperio ſubeſt. Alia vero ra› eſt ditionum, quas in Bohemia Lobkovitii poſſient. V. *Zeilerus* in tract. de X. Circulis Imperii p. 223.

Li-

Lineæ Naſſovienſes ſunt IV. *Hademar, Sige[n]* *Beilſtein, Sarbrug*, quarum tres priores ann 1653. in Principum ordinem relatæ, quanqua[m] teſtentur, ſe jam tempore Adolphi Imperator[is] Principes fuiſſe, ſed eo titulo non uſos.

SCHAUMBURG.

Schaumburg ad Haſſos pervenit.

E*rneſtus*, Comes Schaumburgenſis prim[us] titulum Principis obtinuit, & Academia[m] *Rinthelenſem* condidit anno 1612. Eo mortu[o] deſiit hic Principatus, alioque pervenit.

OST

Lineæ Naſſovienſes ſunt quatuor) Imo longe plure[s] ſi diſtingui accurate debeant. Henricus Dives, q[ui] anno 1254. vivere deſiit, filios reliquit Walramum [&] Ottonem, duarum linearum Weilburgenſis & Di[l]lenbergenſis auctores. Et è Weilburgenſi quide[m] linea, juxta *Rittershuſium in tabula Naſſov.* & *Spen[e]rum in theatro* Nobil. *Europ.* tres hoc tempore rami ſu[]perſunt, Sarbrücken, Wisbaden Idſtein, & Wei[l]burg: è Dillenbergenſi plures, Orange, Sigen, Di[l]lenberg, Diez, & Hadamar; quorum nonnulli nov[os] iterum ſurculos propagaverunt. Cæterum quina[m] è Naſſoviis Principes facti fuerint, & in comitiis i[n] collegium Principum recepti, ex Receſſu comiti[o]rum anno 1654. patet, cui Mauritius Henricus [&] Johannes Franciſcus in Hadamar, Ludovicus Hen[]ricus in Dillenberg, Wilhelmus Fridericus in Diez & Joh. Mauritius in Sigen ſubſcripſerunt.

Deſiit hic Principatus, alioque pervenit) De prio[re] dubium non eſt. Conſtat enim, qui Erneſto i[n] Schaumburgenſi Comitatu ſucceſſerunt, Princip[um] titulo abſtinuiſſe. Poſterius vero falſum eſt. Na[m]

Erne[ſtus]

OSTFRIESLAND.

I. Oſtfriſia fit Comitatus.

CIrca annum 1350. paſſim per *Friſiam Transamaſanum* familiæ *Nobiles* caput
erre, & ſub præfecturarum titulo varios Prin-
atus ſive Capitaneatus exſtruere cœperunt.
bbo Emmius 14. hiſtor. Friſiac. Tales *Capitanea-*
fuere in *Ruſtringia*, *Oſtringia*, *Wangria*, *Je-*
ra, *Kniphuſa*, *Inhuſa*, *Broecmeria*, *Auricana*,
rienhava, *Embda*, *Greetſeela*, aliisque plurimis
cis.

2. Cùm vero cæteræ familiæ mutuis cædibus
bellis paulatim attritæ fuiſſent, *Ulricus*
cſena, Dynaſta in *Gretſiel & Pilſum*, creatus
mes Oſtfriſiæ, ſive Embdæ, à Friderico III, anno
54. & decennio poſt, anno 1464. Embdæ pro-
amatus.

neſto patruelis Hermannus ſucceſſit, adeoque
incipatus is dici nequit alio, poſt Erneſti obitum,
rveniſſe. Exſtincta vero demum familia in Ottone
no 1640. fuit. Quo tempore Comitatus Pinnen-
ergicus Regi Daniæ, & aliæ quædam præfecturæ
uci Holſatiæ in Gottorp ceſſerunt: reliqua inter
ures Principes diſtracta fuerunt. Præfecturas
chaumburg, Buckenburg, Sachſenhagen & Statha-
en, Epiſcopatui Mindenſi olim aſſertas, Domus Haſ-
o-Caſſellana hodie, per *pacif. Oſnabr. art.* 15. §. *Tertio,*
directi & utilis dominii, obtinet. Confer *Sprengerum*
nſtit. J.P. *l.* 3. *c.* 31. *p.* 482. Nec diſſimulandum tamen,
uckenburgum à Comitibus de Lippe, qui & titulo
Comitis Schaumburgenſis utuntur, poſſideri, ſed ut
pinor, beneficio Domus Haſſo-Caſſellanæ.

II. Edſardus *fit Dominus* Groningæ.

Anno 1506. *Edſardus*, Comes Embdæ, à Gro ninganis Dominus factus fuit contra *Georgium* Saxoniæ Ducem; ſed huic ſuo juri poſtea renun ciavit, illudque in *Carolum*, Ducem Geldriæ tranſtulit.

III. Enno II. *Religionem* Proteſtantem *recipit.*

In Oſtfriſia Anabaptiſtæ, quos Mennoniſtæ vocant, magno numero conſederunt; deinde *Proteſtantes* liberum Religionis ſuæ exercitium impetrarunt.

IV. *Inter Comites* Oſtfriſiæ & Embdanos *controverſiæ oriuntur.*

1. Sub *Edſardo* II. urbs *Embda* ex confluxu peregrinorum, imprimis Anglorum & Belgarum, maxima incrementa ſumſit.

2. Sed poſtea anno 1595. inter *Comites & Urbem* graves controverſiæ exortæ fuerunt, quibus durantibus Embdani arcem Comitis diruerunt & præſidium Belgicum receperunt. *Thuan.* l. 114. Hæ turbæ aliquoties compoſitæ, imprimis Tractatu *Delfzylano*, frequenter iterum exarſerunt & ad noſtra uſque tempora continuantur.

V. Oſtfriſia fit Principatus.

Anno 1650. Imperator F*erdinandus* III. *Comites* Oſtfriſiæ creavit *Principes*.

V.

VI. Prætendunt in Jeveram, Oſtringiam, Ruſtringiam, Wangriam.

1. Anno 1527. *Anna* Dorothea, Maria, Sorores ominæ Jeveræ, pacta de ſucceſſione cum *nnone* II. Comite Oſtfriſiæ iniverunt, quorum rtæſæ anno 1532. ditiones ſuas Carolo V. ut uci Burgundiæ, feudatarias fecerunt.

2. Maria ſola ſuperſtes *Johannem* XVI. Comitem Oldenburgicum iſtituit hæredem; atque hæ ditiones à *Friſia* avulſæ anno 1575. Comitatui *Oldenburgico* annexæ fuere. *Hamelman.* in hron. Oldenb.

TARTARIÆ

Principatus ſunt Tzerkaſſia & Dageſtana.

Nter Ruſſos & Perſas ſiti ſunt duo Principatus, Tzerkaſſia & Dageſtana, quorum prior ſubeſt uſſorum Czari: alter liber adhuc, & ſui juris. e utroque Principatu Olearius in Itinerario. eliquos, ut parum cognitos, omittimus.

TURCICI

Principatus ſunt in Europa, *Transſylvania, VValachia, Moldavia:* in Aſia, *Sidon Druſcorum, Phylarchæ Arabum.*

TRANSSYLVANIA.

I. Transſylvania *ſit Principatus.*

OLim erat Provincia Hungariæ, poſtea p culiarem Principatum ſub *clientela* Tur conſtituere cœpit. Primus Tranſylvaniæ *Pri ceps* fuit *Stephanus* Bathori, qui Poloniæ R creatus, ſucceſſorem habuit fratrem *Chriſtoph rum*; hic *Sigismundum*: inde alii ſucceſſ runt.

II. Cæſarem *bello invadunt.*

Primus Cæſari bellum intulit *Stephan* Botzkai anno 1606. deinde *Betlen* Gabor ann 1620. denique *Georgius* Ragotzy anno 1646.

III. Ragotzii *evertuntur.*

Anno 1658. Cauſa fuit bellum Sueco-Polo nicum, cui ſe temere & improvide immiſcuer *Georgius* Ragotzy II. unde cæſus à Polonis, à Turcis Principatu pulſus fuit. Ei poſt vari mutationes ſucceſſit *Johannes* Kemeny; hu *Michael* Abaffi, qui hodieque Principatum ol tinet.

WALACHIA.

Walachia *in Turcarum poteſtatem venit.*

ANno 1455. De ejus ſtatu, & rebellione *Ivo nia* vide *Thuan*, lib. 28.58.69. Walachiæ & Moldaviæ principatus inter Turcas, Tartaros, Po lonos, ambigua fortuna perpetuo jactantur.

II

Primus Cæſari bellum intulit) Geſta vero & ſuperio ſeculo inter Ferdinandum I. & Zepuſios, Rudolphur II, & Sigismundum Batori bella fuerunt.

IN ASIA

Sidon & Druſci *ſunt.*

Oſtquam *Selimus* I. Imperium Mamaluc-
corum Cercaſſorum in *Ægypto & Syria* ever-
circa annum 1517. plures *Arabum* tribus, hæ-
litariis ſubjectæ Principum familiis, quæ
butum modicum ſolvebant hactenus, idem ab
tomannica domo impetrarunt privilegium,
exemti titulo à *Baſſarum* præfecturis, re ipſa
virent.

SIDON.

Fachreddinus *Phœnicen & Galilæam tenet.*

OMnium ſub *Ottomannico* Imperio Princi-
pum potentia & autoritate primus cenſetur
chreddinus, quem alii communi nomine
irum Saidæ, vel Principem Sidonis vocant:
jus familia longo ordine per *Phœnicem* & *Ga-*
am dominationem exercuit. *Ditio* ejus com-
ctebatur *Galilæam* & *Phœnicen*, cum oppidis
rut, *Saida*, *Sour*, Sancti Johannis *Dacre*
tolemaide:) de hoc principatu illuſtri vide le
age de Levant, à Paris 1632.

DRUSCI.

Druſci *à Turcis debellantur.*

DE Principatu *Druſcorum* in Syria ad mon-
tem Libanum, ejusq; expugnatione *Thuan.*
8. & *Rauvvolf* in Itin.

COMITATUS. OLDENBURG.

I. *Comitatum* Oldenburg *inſtauravit* Huno *Glorioſus*.

1. HUno Glorioſus Comitatum Oldenbur
cum ab Alberto, Epiſcopo Bremenſi,
Henrico IV. in Comitiis *Goslarienſibus*, virt
Friderici filii ſui recuperavit.

2. Ejus familia exſtincta, Comitatus perve
ad lineam *Potenbergicam*.

II. *Dividuntur in* Oldenburg & Delmenhorſt.

1. Duo filii *Mauritii* diviſerunt Comitatu
ac *Otto* anno 1247. arcem *Delmenhorſt* exſtru
unde Comitatus ille nomen accepit. *Otto*
anno 1360. cum Conrado I. Comite Olde
fœdus iniit de Comitatibus *Oldenburg & D*
menhorſt non abalienandis, ſed in familia conſ
vandis. *Hamelman*. parte 2. Chron. Olde
cap. XI. Sed *Otto* V. Comitatum *Delmenh*
Eccleſiæ Bremenſi feudatarium fecit, & ce
conditionibus adjecit. *Idem* cap. 16. Quod f
dum nupera pace Dano-Suecica abolitum fi

Quod feudum nupera pace Dano-Suecica) Cave
tes, Comitatum Delmenhorſtanum ante pac
illam feudum Archi-Epiſcopatus aut Ducatus B
menſis fuiſſe. Nam Otto V. quidem Delmenh
ſtum Eccleſiæ Bremenſi oppignoraverat, ac ce
etiam legibus donaverat; ſed eam donatione
qu

III. Delmenhorſt *pervenit ad Epiſcopatum* Bremenſem.

Nicolaus, Comes Delmenhorſt anno 1421. lectus Archi Epiſcopus Bremenſis, Comitatum *elmenhorſt* ex pacto Eccleſiæ Bremenſi adjecit, ed mox *Diterico*, Comiti Oldenburgico reſtiuit, *Hamelman*. part. 2, c. 18.

V. *Comites* Oldenburgenſes *fiunt* Reges *Daniæ, Sueciæ, Norvvegiæ, &* Duces *Holſatiæ ac Sleſvici.*

Anno 1448. *Chriſtianus* V. Dives electus eſt ex *Dania*, *Suecia*, *Norvvegia*, factusque Dux *leſvvici & Holſatiæ*: unde fratri ſuo *Gerhardo* nimoſo Comitatum *Oldenburg & Delmenhorſt* edit, qui etiam acceptis 40000. floren. jure ſuo *Sleſvvick & Holſtein* ceſſit.

V. Delmenhorſt *ad Epiſcopatum* Monaſterienſem *pervenit.*

Anno 1482. *Henricus* Epiſcopus Monaſterinſis, & Adminiſtrator Bremenſis, *Delmenhor-*

uod Delmenhorſtum in fraudem Comitum Oldenurgicorum alienari non poſſet, filius Ottonis Nicoaus revocavit, ut Hornius ipſe aphoriſmo ſequenti atetur. Ex quo tempore nonniſi prætenſio quædam rchi Epiſcopatui Bremenſi, & qui in ejus jura ſucceſſerunt, Sueciæ Regibus in Delmenhorſtanum Conitatum fuit; cui Carolus Guſtavus tandem pace Dano-Suecica renunciavit.

horſtum ſibi ſubjecit. *Hamelm.* part.3. c.7. S
hunc Comitatum anno 1547. recuperavit *A*
tonius.

VI. Stadlandia, Butjada, Jevera, Oſtri Ruſtria, Wangria, *Comitatui* Oldenburgenſi *accedunt.*

1. Johannes XIV. *Stadlandiam & Butjada* parte ejus emta ab Henrico, Duce Brunſvvicen anno 1323. Comitatui Oldenburgico adjecit.

2. Cum anno 1575. Maria, Princeps *Jevera* *Oſtriæ*, *Ruſtriæ*, *Wangri*, obiiſſet, Johann XVI. teſtamento hæres ſcriptus, eas dition obtinuit, fruſtra ſe opponente *Edſardo*, Oſtfriſ Comite.

VII. *Obtinent telonium* Viſurgis *contra* Bremenſes.

Antiqua inter *Oldenburgicos & Bremenſes* l de telonio *Viſurgis* fuit, donec tandem Cæſar *Fe* *dinandus* III. cum conſenſu *Electorum*, ſenten tiam pro *Antonio* Gunthero Comite Oldenburg contra *Bremenſes* pronunciaret, eique jus telon in Viſurgi adjudicaret. Hujus telonii in quem cunque vellet donatione & teſtamento transfe rendi jus anno 1662. à Cæſare *Leopoldo* obtinui Comes Oldenburgicus.

VIII. *Comitatus* Oldenburg *ad Regem* Daniæ & *Duces* Holſatiæ *ſpectat.*

Ultimus familiæ ſuæ eſt *Antonius* Gunthe rus,

ſ, qui cum careat prole legitima, jamque de-
cepitus ſit, eo defungente Comitatus *Oldenburg*
d Regem Daniæ & Holſatiæ Duces, tanquam
oximos agnatos, ſpectat. *Delmenhorſtum*
gavit filio ſuo naturali.

IX. *Famoſum eſt* Cornu *Oldenburgenſe*.

Hoc *cornu* videtur eſſe ex ære *Corinthio*, quia
otus per noctem infuſus inde contrahit nau-
am. Quomodo autem ſub *Ottone* I. pervenerit
d familiam Comitum Oldenburgenſium, vide
el *hiſtoriam* vel *fabulam* apud *Hamelman*. part.
Chron. Oldenb. cap. 10.

N 7 CIVI-

Eo defungente, Comitatus Oldenburg) Cum vita anno
667. functus eſſet Antonius Güntherus, Pater patriæ
: decus ſui ſeculi immortale, utrumque Comita-
um, Oldenburgicum & Delmenhorſtanum (nam
unc ut perſuaſum Hornio fuit, Antonius Guntherus
lio ſuo naturali legare non potuit,) Fridericus III.
ex Daniæ, & Chriſtianus Albertus Dux Holſatiæ in
ottorp occuparunt, excluſo, qui proximus defun-
i agnatus erat, Joachimo Erneſto Duce Holſatiæ in
ön. Controverſia in Judicio Aulico Cæſaris venti-
ta fuit, ac edita utrinque pro aſſertione juris ſcripta
ublica, quæ Diario Europæo paſſim inſerta ſunt.
andem pro Plönenſi pronunciatum, ſed cujus jura
eculiaribus pactis in Chriſtianum V. Daniæ Regem
erivata erant. Itaque ſolus hoc tempore Daniæ Rex,
olſato-Gottorpienſi Duce excluſo, utrumque Co-
itatum vi transactionis cum Plönenſibus cauſæ
ctoribus initæ poſſidet.

Civi-

CIVITATES.

Civitates ſunt vel *Germanicæ*, vel *Italicæ*.

GERMANICÆ.

Germanicæ *ſunt vel* Hanſeaticæ, *vel* Rhenenſes, *vel* Suevicæ.

CIvitates Germanicæ conſiderantur vel u Fœderatæ, vel ut *Imperiales*. Si ut Fœderata vocantur *Hanſeaticæ* , & tum non omnes verum inferiores Germaniæ Civitates eo nomi ne continentur. Si ut *Imperiales*, tunc omne etiam illæ, quæ Hanſeaticæ vocantur, intellig debent

Civitates) Magnam vero hic lacunam reliqui Hornius, de uno Comitatu Oldenburgenſi agens cum longè plures ſuperſint, illi vel pares, vel non multum inferiores. Sed ea expleri facile ex aliis re rum Germanicarum Scriptoribus poterit. Diligen præ cæteris in enarrandis ac illuſtrandis Comitun Germaniæ familiis fuit nuperrimus *Notitiæ Hiſtorico Heraldico-Genealogicæ* S. *R*. G. *Imperii Procerum* Auctor libro 6. & ſeqq.

Civitates ſunt vel Hanſeaticæ) Diviſio hæc claudi cat. Monendum fuerat potius, civitates alias ſui Principibus ſubeſſe, alias immediate Imperio ſubjici atque has in Comitiis duas in claſſes, Rhenenſem & Suevicam diſpeſci. Præterea civitates nonnullas par tim prioris generis, partim Imperiales, in fœdus quod Hanſeaticum vocant, jam olim coaluiſſe.

Tunc omnes etiam illæ, quæ Hanſeaticæ vocantur, in telligi debent) Næ multæ dantur Civitates Hanſea ticæ,

ebent; atque hoc reſpectu in Comitiis Imperii
viduntur in duas Claſſes, *Rhenenſem & Sue-*
icam; etiamſi multæ extra circulum Rhenen-
m & Suevicum ſint ſitæ.

Rhenenſes *ſunt* XXIV.

Ex quibus præcipuæ Aquisgranum, Colonia, Francofurtum, Hamburgum, Lubeca, Argentoratum, Spira.

1 Reliquas omittimus tanquam minores, quaes ſunt *Colmar, Dortmund, Goslar, Gottingen, Hagenau, Landau, Mulhauſen, Sletſtat.*

2. Sub nomine Civitatum *Rhenenſium* continentur non tantum illæ, quæ ad circulum Rheni ſpectant, verum inſuper *Saxonica & Vandalica.*

Suevicæ *ſunt* XXXIX.

Præcipuæ Noriberga, Ratisbona, Ulma, Auſpurg, Hall, Nortlingen.

Ad

icæ, quæ Imperiales non ſunt, ſed vel ſuis ſubjectæ Principibus, vel ab Imperio penius avulſæ; quod Hanſeaticarum & Imperialium Civitatum indices conferenti, obſcurum eſſe aut ambiguum non poteſt.

Dortmund Goslar, Gottingen,) Gottingam omiſſam malim, quam conſtat Brunſvicenſibus ſubjectam Ducibus, ac provincialem adeo Civitatem eſſe. Nec Tremoniam pace Electoris Brandenburgici inter Civitates Imperiales retuleris, quam conſtat tamen adhuc noviſſimorum Comitiorum Receſſui ſubſcripſiſſe,

Et

Ad Civitates *Suevicas* referuntur etiam *Franconiæ & Bavaricæ*.

CIVITATES HANSEATICÆ.

I. Hanſa *Teutonica complectitur* Civitates *Fœderatas* LXXII.

ORigo civitatum Hanſeaticarum perantiqua ſed incerti ævi eſt. Cœperunt primo circa ann. 1200. inclareſcere. Numerantur communiter LXXII. ſed numerus non adeo certus eſt, interdum enim plures, interdum pauciores in cenſum veniunt. Suntque Vandalicæ VI. *Lubeck*, *Hamburg*, *Roſtock*, *Wiſmar*, *Stralſund*, Lunenburg. Pomeranæ VIII. *Stettin*, *Anclam*, *Gelnovv*, *Gripsvvald*, *Colberg*, *Stargard*, *Stolpe*, *Rugevvald*. Pruſſiacæ VI. *Colm*, *Thorn*, *Elbing*, *Dantzig*, *Coningsberg*, *Braunsberg*. Saxonicæ XIII. *Magdeburg*, *Brunſvvig*, *Goslar*, *Einbeck*, *Gottingen*, *Hildesheim*, *Hannover*, *Ulſen*, *Buxtehude*, *Stade*, *Bremen*, *Hameln*, *Minden*. Weſtphalicæ X. *Munſter*, *Oſnabrug*, *Dortmund*, *Soſt*, *Hervorden*, *Paterborn*, *Lemgo*, Bileveld, *Lippe*, *Cosveld*. Clivenſes & Marcenſes VII. *Coln*, *Weſell*, *Duysburg*, *Emmeric*, *Warburg*, *Unna*, *Hamm*. Geldricæ VII. *Nimmegen*, *Zutphen*, *Rurmund*, *Arnheim*, *Venlo*, *Elburg*, *Hardervvick*. Transiſulanæ III. *Deventer*, *Campen*, *Zvvol*. Friſiacæ III. *Groningen*, *Stavern*, Bolſvvert, ſuntque præadhuc XIV. civitates dubii juris.

II. *Di-*

Dividuntur in IV. *Societates*, Lubecenſem, Colonienſem, Brunſvicenſem, & Dantiſcanam: *quarum omnium caput Lubeca eſt.*

Omnes Hanſeaticæ civitates comprehenntur ſub 4. civitatibus, *Lubeca, Brunſvvick, nzig, Coln. Lubeca* eſt primaria omnium reliarum, & complectitur ſub ſe civitates Vandaas & Pomeranas; *Colonia* complectitur Cliſes, Markenſes & Geldricas; *Brunſvviga* xonicas; *Dantiſcum* Pruſſicas & Livonicas.

III. Emporia IV. *& magna* Privilegia *habuerunt.*

Emporia illa fuerunt, *Londinum* Angliæ, *Bruga* ndriæ, (poſtea *Antvverpia* Brabantiæ) *Berga* orvvegiæ, & *Novigrad* Ruſſiæ: unde primo *valiam*, mox *Narvam*, translata ſedes mercturæ. Sed hæc antiquis temporibus: nam ſtea variis caſibus omnia hæc mutata, abolita deperdita fuerunt, invidia Regum & Principm erga mercatores.

IV. Privilegia *ſua amittunt in Anglia* & *Norvvegia.*

1. De controverſia inter *Hanſeaticas* Civitates, *Anglos*, tempore *Eliſabethæ*, anno 1597. vide *eteran.* l. 19. *& Thuan. Privilegium* præcipuum at, quod non penderent, niſi *centeſimam* & us dodrantem pro vectigali, quod ab eo temore amiſſum, nunquam recuperare potuerunt.

2. I-

2. Idem ipſis in *Norvvegia* Bergis accidit [...]
Friderico II. ubi Nobilitas Daniæ privile[...]
Hanſeatica ad ſe traxit; ita ut hodie *Hanſa* Te[...]
tonica ſit corpus ſine nervis, & ſingulæ civitat[...]
ut poſſunt, ſibi proſpiciant.

V. Protectorem *volunt eligere.*

Primus Hanſæ *Protector* fuit *Magiſter* Ordi[...] Teutonici in Pruſſia *Albertus* Brandeburgic[...] Sed eo ad Polonos deſciſcente, deſiit *Protector[...]tus*, fruſtra eum ambientibus Regibus *Sueci[...]* *Daniæ, Hiſpaniæ*, aliisque.

VI. Fœdus *ineunt cum Ordinibus Belgarum.*

Anno 1616. Civitates *Hanſeaticæ* fœdus iniv[...]runt cum Ordinibus Belgii fœderati, quanqua[...] *Cæſar & Saxo* acriter ſe opponerent. Proporti[...]nem contributionum vide apud *Meter.* lib. [...] Et hoc fœdus non tam ad *mercaturam*, quam [...] mutuam libertatis *defenſionem* ſpectabat; que[...]admodum ejus vigore Ordines Belgii civitate[...] *Brunſvvigam* obſidione liberarunt.

I. LUBECA.

Lubeca *eſt caput* Hanſæ *Teutonicæ.*

INitio ſubfuit *Holſatis*; inde pervenit in p[...]teſtatem *Henrici* Leonis, Saxoniæ & Bavar[...] Ducis; mox ad *Danos*, & tandem ſub *Frideri[...]* II. ad Imperium.

Se[...]

Seditionibus *agitatur.*

rima ſeditio plebis adverſus Magiſtratum fuit
o 1303. Inde crebræ ſucceſſerunt.

II. Hamburgum *ab* Holſatis *liberatur.*

Holſatiæ Comites, tanquam Stormariæ Do-
ni, Hamburgum initio habuere; poſtea ar-
nto libertatem redemere, eamque *Adolphus*
Comes Holſatiæ, ratam habuit.

Reges Daniæ *in* Hamburgum *prætendunt.*

Cum vero Duces Holſatiæ regnum Daniæ
tinuiſſent, vetus in Hamburgum Jus repetie-
nt, nunc bello, nunc transactionibus.

III. Brunſviga *à Ducibus* Brunſvicenſibus *divexatur.*

1. Mortuo anno 1229. *Henrico*, Electore Pala-
o, & Domino Brunſvicenſi, *Brunſviga* per-
nit ad *Ottonem*, Ducem Brunſvicenſem.

2. Anno 1492. ingens diſſidium exortum in-
Civitatem & Henricum Ducem, ob bona,
æ in agris poſſidebat civitas, & vectigalia, ac
nera publica. A. 1542. 1550. 1553. iterum obſeſſa
it ab *Henrico* Juniore Duce, & denique anno
15. ab *Henrico* Julio acerrimè, ſed auxiliis
foe-

Et denique anno 1615. *ab Henrico Julio*) Brunſvigam
1605. Henricus Julius obſedit: a. 1615. vero Fride-
cus Ulricus.

Apud

fœderati Belgii liberata, & tum certis conditi nibus *homagium* præſtitit.

IV. Aquisgranum *privilegiis exuitur.*

Magnis motibus obnoxia fuit partim propt bellum *Belgicum*, partim propter *Religionem* *Privilegia*, quos motus ab origine expo *Thuan.* lib.133. Unde *Privilegiis* exuta anno 158 & deinde, quanquam provocaret ad privileg *vicariatus* Palatini, anno 1614. à *Spinola* cap fuit, cum Rex Hiſpaniæ tanquam Dux Braba tiæ Advocatiam prætenderet. *Meter.* lib.15.2 31.33.

Ejus Advocatus *eſt Dux* Juliæ.

Quamvis hunc Protectoratum Rex *Hiſpani* tanquam Dux Brabantiæ, prætendat.

Conſumitur incendio.

Anno 1657. Urbs *Aquisgranum* miſerabili i cendio tota conſumta fuit.

V. Francofurtum *eſt locus* Cæſarum *eligendorum.*

Idque duravit ab *Arnolpho*, & in A. Bulla co firmatum fuit, ut ſi duo Cœſares eligantur, apu Francofurtum teneantur prælio decernere; V ★ Et

★ *Apud Francofurtum teneantur prælio decernere*). E vero in Aurea Bulla id legiſſe, non memini. Imp ratorem Francofurti debere eligi, in A.B. ſancitu eſt: prælio inter Candidatos, & ad Francofurtu qu

: in urbem recipitur & Cæſar ſalutatur. Po-
oribus tamen temporibus electio Cæſarum
m *Ratisbona* fieri cœpit.

Francofurti *tumultus à* Fettmilch *excitatur.*

Anno 1614. Vide *Meter*, lib. 31. 33. Cauſa
unt Judæi, qui nimia uſura populum pre-
bant.

VI. Colonia *fit juris Germanici.*

Anno 949. *Otto* Coloniam Agrippinam Gal-
ereptam Imperio Germanico adjecit. Eſtque
naria Imperialis civitas, ac in Comitiis inter
itates primum ſuffragium fert. *Thuanus*
76.

Eſt ſecunda eſt Hanſeaticis.

Anno 1481. Colonia acceſſit fœderi Hanſea-
, & ſecundum locum inter primarias IV.
inuit: ei ſubſunt Civitates Clivenſes, Mar-
æ & Geldricæ.

Archi-

lem, litem dirimi debere, nuſpiam in A.B. exſtat.
exiſſe tamen eam traditionem N*auclerus* videtur,
de Günthero Schvvartzburgico *volum.* 2. *Gene-*
46. ait: *cumque idem Güntherus cum exercitu, ut*
eſt, per ſex ſeptimanas caſtra tenuiſſet apud Fran-
rtum, ut Rex electus, nulloque contradictore comparente,
rbem intromiſſus eſt, & pro rege receptus. Eandem
ulam ex *Mutio l.* 25. *rer. Germ. Murſtero l.* 3. refert
dem, ſed refutat tamen *Lehmanus l.* 7. *Chron. Spir.*
. quod nec veteres ſcriptores ejus meminiſſent,
moris ejus exempla vel ante, vel poſt Güntheri
pora exſtent.

Epi-

Archi-Epiſcopus *prætendit in* Coloniam.

Vide ſupra in Archi-Ep. Col. *Colonienſes* arn libertatem vindicarunt contra Epiſcopos; ita Epiſcopo non liceat ultra *biduum* in urbe coi morari.

VII. Tremonia *ex* Comitatu *fit libera.*

Tremonia, vulgo Dortmund, anno 1504. Maximiliano I. libertatem obtinuit, & ex Com tatenſi facta eſt libera *Civitas* Imperii.

VIII. NORIBERGA.

Noriberga *Burggraviatum à* Brandeburgicis *redimit.*

V. ſupra Elect. & Marchiones Brandeburg.

A Palatinis *multa* oppida *emunt.*

Noribergenſes territorium ſuum ampliarunt bello *Bavarico*, anno 1504. occupatis multis i *Palatinatu* ſuperiori oppidis & arcibus. Cumqu ea *Palatini* Principes repeterent, tandem ann 1522. pro ſumma *pecuniæ* ea emerunt, de qu vide *Hubertum* Leodium in vita Frid. II. Con Pal. Sed contra hanc emtionem cæteri Comit Palatini ſemper proteſtati fuerunt.

Ar

Epiſcopo non liceat ultra biduum) Hodie tamen eede jure ſuo, ſi quod olim habuerunt, hac in parte Colo nienſes ſolent, ac magis diuturnum hoſpitium Arch Epiſcopo ſuo concedere.

Eai

Ariſtocraticè *reguntur.*

unt apud eos familiæ XXVII. *Patritiæ*, ex ous *ſupremi* Magiſtratus, *excluſis* reliquis, untur.

IX. AUGUSTA VINDELICORUM.

Confeſſioni *Auguſtanæ* nomen *dedit.*

Nno 1530. exhibita fuit *Auguſtæ* Vindel. Carolo V. *Confeſſio* fidei, quæ exinde dicta *Confeſſio* Auguſtana, quam hodie dividunt *ariatam & Invariatam.*

ITALICÆ.

LUCCA.

Lucca *eſt ſub* clientela *Hiſpani.*

Uccenſis Reſp. Cæſarem agnoſcit, ſed quia ab eo parum præſidii exſpectare poſſunt, in *itela* Hiſpani acquieſcunt. Initio hæc *Civitas* variis *Tyrannis* jactata fuit. Ex quibus præci- fuerunt *Caſtruccius*, cujus vitam ſcripſit *Macchiavellus*, & a. 1400. Paulus *Guiniſius*, in carcere exſtincto a. 1430. civitas libertatem iperavit, eamque *ſola* hodie incorruptam Italiam tuetur.

Me-

amque ſola hodie incorruptam per Italiam tuetur) er Venetias, intellige, & Genuam,

No-

Metuunt *Magnum Ducem* Hetruriæ.

Magnus Dux Hetruriæ *jus* ſibi vendicat *Luccam*, eo quod olim Reipubl. Piſanæ ſubje[illegible] fuerit. Sola ergo per totam Italiam ſupereſt h[illegible] *Civitas* libera, reliquis omnibus in Principu[illegible] poteſtatem redactis, & libertatem ſuam non pr[illegible] pria potentia, ſed vicinorum æmulatione defe[illegible] dit, ita tamen ut in perpetuo metu verſetur, [illegible] *Magnus Dux* vetera ſua jura repetat.

NOBILITAS.

I. Nobilitas *Germanica dividitur in* Su[illegible] vicam, Franconicam, & Rhenenſem.

PEr *Nobilitatem* intelligitur *liber*, & ab om[illegible] *Principum Civitatumque* dominio exemtu[illegible] ſolique *Imperio* ſubjectus *Ordo* Equeſtris, qui [illegible] ſibi ſubjectos *merum* imperium habent. Di[illegible] duntur in tres Claſſes, *Suevicam*, *Franconica*[illegible] *& Rhenenſem*. Olim erant quatuor eorum Ord[illegible] nes: *Suevicus*, *Franconicus*, *Bavaricus*, *Rh*[illegible] *nenſis*; ſed *Bavarica* Nobilitas hodie Principib[illegible] & Civitatibus ſubjecta eſt.

II. Principibus & Civitatibus *bellum movent*.

Primum bellum Nobilium contra Princip[illegible] excitatum fuit à *Franciſco* à Sickingen, anno 152[illegible]

Nobilium contra Principes) Non totius Nobilitatis, ſ[illegible] factionum hæc bella fuerunt.

quo videatur *Sleidanus*. *Secundum* à *Wilhelmo*
imbach a. 1567. de quo ſupra in Ducibus Vi-
enſibus.

BELLI
GERMANICI
ORIGO,
Progreſſus *atque* exitus.

I.

Elli *Germanici*, quod atrociſſimum noſtra ætate accidit, miſeranda omnes vidimus ac novimus mala, clades gentium, urbium ac idorum excidia, barbariem Chriſtiano no-e indignam. Solæ ejus cauſæ tanquam pe-ntiſſimi morbi in occulto abduntur. Quæ m partes pro veris cauſis diverſo ſtudio ja-t, nonniſi initia atque occaſiones fuerunt. *ano*-Catholici hæreſin, Proteſtantes *perſe-onem*, utrique in adverſario ſuo *ambitionem* erum novarum ſtudium accuſant. Exſtant logiæ, criminationes, accuſationes, ſed ex bus certi nihil ſtatuere poſſis. Ut ergo in us tragœdiæ originem paulo altius penetre-, id præmittendum, ſecernendam eſſe à ve-cauſis *religionem*, quæ non niſi acceſſio ac ſequens fuit. Ut verbo complectamur o-

O mnia

elli Germanici) Non pauca in tota hac narratione , quæ non à Rom. Catholicis tantum, ſed & Pro-ntibus in dubium vocari poſſint. Sed liberum nio fuit ſententiam ſuam proponere, in quam uram mihi non arrogo.

Tum

mnia, controverſum fuit de *Monarchia* Hiſ
nica. Nam ab eo tempore, quo *Hiſpani* c
Auſtriacis caput ſupra omnes Reges & Princi
efferre, eosque tanquam inferiores, & in mir
potentia, deſpicere cœperunt: Illi junctis v
bus creſcenti dominationi ſeſe oppoſueru
Principe factionis Rege *Galliarum*. Ita ci
annum 1519. tota Europa in duas factiones,
ſpanicam & Contra-Hiſpanicam, diviſa f
Initio ipſi *Pontifices* Romani, ac potior C
pars, *Contra*-Hiſpani fuerunt, quod bella in
Carolum V. & Clementem VII. Pontificer
inter *Philippum* II. & *Paulum* IV. declarant. S
cum interea acceſſiſſet diſſidium in *Religione*,
Principes *Proteſtantes* Contra-Hiſpanor
partibus ſeſe adjunxiſſent, *Pontifices* Clerusq
Romanus, metuens exterminationem poten
ſuæ, per hæreticos, ut loquuntur, Hiſpanis ſ
adjungere, ac ex cauſa *Politica* negotium *Re*
gionis facere cœperunt. Principium id b
Germanici. Succeſſerunt longæ induciæ
anno 1560. ad 1612. cum Rex Hiſpaniæ bel
Gallicis, Anglicis, & Belgicis impeditus, Imp
ratores vero Germanici pacifici, atque alien
violentis illis conſiliis eſſent; quos præter
Turcica bella omni illo tempore, ne ſe comm
vere poſſent, diſtinebant.

II. Hunc *Europæ* ſtatum immutaverunt i
duciæ *Belgicæ*, quæ anno 1609. in 12. annos p
ctæ. Ita univerſali per Europam pace, duæ h
factiones quaſi per otium, altera in alterius ex
tium, conſultare cœperunt. Id præcipue ag
batu

tur, qua ratione ſucceſſio *hæreditaria* Do-
is Auſtriacæ in Imperio vel *impediri*, vel pro-
overi poſſet. Præcipuus author fuit *Henricus*
Galliæ Rex, qui ingentes animo comple-
s fuerat deſtinationes, ac jam fœdus iniverat
n omnibus per Europam Proteſtantibus, pro
oderanda Domus Auſtriacæ ambitione. Tan-
ſpes repente parricidalis *Ravaillaci* culter
upit anno 1610. 14. Maji. Hoc capite ablato
ſavit quidem præcipuum illud negotium, ni-
ominus tamen ex eo natum fuit bellum *Ju-*
um, quod in ſpecie pro ſucceſſione in Duca-
Cliviæ, Juliaei, ac Montium gerebatur, re
autem initium erat feralis illius congreſſus
banorum & *Contra*-Hiſpanorum, & totius
gœdiæ primus quaſi actus. Ita anno 1610.*
banienſes Würtzburgi, *Contra*-Hiſpanien-
Halæ Suevorum fœdera ſua confirmarunt;
ub *Ligæ*, hi ſub U*nionis* nomine, ac eodem
pore incendium in *Alſatia* erupit, iisdem
e cauſis ac partium ſtudiis. *Hiſpanienſes*
t, præter ipſum Regem Hiſpaniæ, *Pontifex*
manus, omnes R. Catholici *Jeſuitiſati*, Do-
Auſtriacæ, Dux *Bavariæ*, & alii quidam
ores: ac Dux quidem *Bavariæ*, non ullo
Domum Auſtriacam ſingulari affectu, ſed
pter varia commoda, & quia Elector *Pala-*
s ab altera parte erat, *Hiſpanienſibus* ſe con-
iit. *Contra*-Hiſpanienſes, Regnum *Galliæ*,
liæ, *Daniæ*, *Sueciæ*, Ordines *Belgii*, *Helvetii*,
ti; ac multi *Italiæ* Principes, tum omnes

O 2 per

Tum omnes per Germaniam Proteſtantes) Excepto
ta-

per Germaniam *Proteſtantes*, Princeps *Tranſ*
vaniæ, ac ipſe Turcarum Imperator.

III. Ita cum utriusque factionis adulta e
potentia, & pares viribus, pares etiam ſpe ſ
ceſſuum eſſent, cum amplius jure & legibus d
ceptari inter æquales non poſſet, res comm
armis ac bello fuit, eumque infenſarum parti
fervorem multum auxit ac maturavit declin
Rudolphi II. ætas, ac imperii neglectus; u
contemni à ſuis, ac à proprio fratre *Matthia*
vus videnſque ſpoliari regno *Bohemiæ & H*
gariæ, ac in ordinem redigi: ſperni quoque
Ordinibus Imperii cœpit. Cum eo anno 16
10. Januar. *pax* obiit ac ſepulta fuit. N
quamprimum *Matthias*, frater ejus, ſucceſ
invalidus corpore pariter, & animo, totus ab
bitrio Hiſpanorum pendens, bellum hacten
utcunque preſſum, erumpere, ac perpetua n
tuum ſucceſſione totam corripere Europam. I
tium à *Bohemis* factum. Cum enim Don
A

tamen Saxoniæ Electore, Joh. Georgio I. Nam is
Unioni nomen dedit, & Auſtriacorum adverſus
dericum Palatinum cauſam ſtrenue tutatus fu
donec tandem peſſimam pro præſtita opera grati
expertus, & extrema neceſſitate adactus, arma
verſus Cæſarem indueret. Qui idem tamen prim
Domui Auſtriacæ reconciliatus fuit, eique ad pac
usque Monaſterienſem conſtanter adhæſit.

Cum enim Domus Auſtriaca in tribus tantum conſiſter
Imo præter Matthiam, Leopoldum, & Fer
nandum, ſupererant Maximilianus Magiſter Or
nis Teutonici a. 1618. poſt Matthiam mortuus,
bertus Belgii Princeps, qui a. 1621. obiit, & Caro
E

ſtriaca in tribus tantum conſiſteret, *Matthia* *Leopoldo*, quibus nulla prolis ſupererat ſpes, *Ferdinando*: ſatagere Hiſpani, qua ratione *hemiam*, regnum, ut vulgo credebatur, ele-vum, hæreditario jure poſſet transferri, ex-nctis *Auſtriacis*, ad Reges Hiſpaniæ, ac jam ptæ in eam rem fuerunt tabulæ ſolemnes. hil ſperari poterat de Bohemorum conſen- qui non diſſimulabant ſeſe talem electuros gem, quem ſtatui ſuo convenientiſſimum tarent. Unicum ergo huic exſequendo con-o reſtabat remedium, ut nimirum, quocunque etextu, commoto bello, Bohemia in hæredi-iæ provinciæ formam redigeretur. Prætex-s haud diu quærendi, diviſa religionum ſtu-s Bohemia. Igitur cum Prælatorum quidam ſtruxiſſet templum Proteſtantium, tanquam gitime ſtructum, diſceptare inter ſe partes: cum Imperator, itemque Rex *Matthias*, pro-r infirmitatem ab utrisque contemneretur, n ad arma deducere, & vulgares titulos, *reli-nem* ac *libertatem* bello prætexere: & aucta erunt partium odia, cum *Ferdinandus* II. an-o 1617. Bohemiæ Rex plurium ſuffragiis crea-s eſſet. Unde aucti Hiſpanienſibus animi,

O 3 ac

iſcopus Vratislavienſis, anno demum 1642. defun-us; ut Ferdinandi II. filios prætercam. V. *Rittershu-s.*

Matthia ac Leopoldo, quibus nulla prolis ſupererat ſpes) eopoldus tamen, quem hactenus velut Epiſcopum conjugio ineundo Romanenſium leges prohibue-nt, ſtatu poſt mutato, ac uxore ducta liberos ſuſ-pit, V. *Spener. p.* 34. *Omnes*

ac Ordines ſub *utraque*, & ſub *una* aperte coll
præſertim cum *Ferdinandus* II. *literas Majeſta*
quibus privilegia ſub *utraque* continebant
confirmare detrectaret.

IV. Ita anno 1618. 13. Maji Guilielmus S
bada, Joroslaus *Borcita*, ſive *Smirtſanski*,
Secretarius *Philippus* Fabricius, proditores
clarati, ac ſtatim per feneſtras ex curia præc
tati; & illico *Directores* creati, Jeſuitæ proſcri
ac omnibus, qui literis *Majeſtatis* adverſarent
bellum indictum. Inter hos motus *Matth*
10. Martii 1619 moritur. In ejus locum 18. A
guſti, nequicquam contradicentibus Bohem
Imperator electus *Ferdinandus* II. cui eti
poſtridie regnum abrogarunt, ac Domum A
ſtriacam in perpetuum ab eo excluſerunt. C
aliquandiu fruſtra diſceptatum fuiſſet de no
Rege creando, tandem *Fridericus* V. Elect
Palatinus 26. Aug. Rex Bohemiæ creatur, ac
Novembr. Pragæ ſolemniter coronatur.
implacabili odio pugnatum, & Auſtriaca Dom
in ſummas conjecta fuit repente anguſtias,
extremam deſperationem, cum undique inge
tibus oppugnaretur exercitibus. Menſe N
vembri *Correſpondentes* (ita enim vocabantu
qui *Friderico* favebant:) Norimbergæ: *Ligi*,
ſive *Auſtriaci* Herbipoli conventus habueru
ac ibi de ratione continuandi belli ab utriſq
actum. Unicum jam momentum erat in Re
Galliæ, ut cujus ille accederet partibus, illi
fortunam ſuperiorem fore haud dubitaretur. A
cum ergo certatim miſſæ legationes à *Ferdina*

& Friderico. Cæterum is medium ſeſe gerere;
gis invidia erga creſcentem Friderici Anglicæ
omui innexi potentiam, quam ullo erga Do-
am Auſtriacam ſtudio. Interea *Spinola* cum
ſpanicis turmis ex Belgio in Palatinatum ir-
pit, contra quem Ordines Belgii *Fridericum*
nricum Auriacum miſerunt. Ab alia parte
ctor Saxoniæ Sileſiam, Luſatiamque; Bava-
Dux Auſtriam, Bohemiam ac Palatinatum
periorem aggreſſi; donec tandem omnes exer-
us ad *Pragam* in albo Monte convenirent, ubi
Novembr. 1620. commiſſum fuit atrox illud
fatale rebus Bohemorum prælium, quo uno
ius belli fortuna ſeſe circumegit, ac pro Fer-
nando ſententiam dixit. Fugatus *Fridericus*
ulem ab ea die vitam egit: Bohemi, omnes-
e eorum partium, Cæſari cum jactura &
igionis, & libertatis ſuæ, ſeſe in perpetuum
miſerunt.

V. Anno 1621. 11. Jul. *exſecutio* Pragenſis cœ-
, ac 24. Nobiliſſimi Viri capitis ſupplicio juſſu
eſaris affecti. Hos inter præcipui Comes *Sli-
ius*, Wenceslaus Baro à *Budovvitz*. Reliquiæ
hemici belli hinc inde ſuperiori ſemper Fer-
nandi fortuna protractæ, acri ad omnia, non
arte minus, quam arte, *Mansfeldio*, quo infen-

Omnes exercitus ad Pragam in albo Monte convenirent)
on omnes exercitus ad Pragam convenerunt. Nam
inola, qui ex Belgio copias adduxerat, in Palati-
tu: Joh. Georgius Elector Saxoniæ peculiari exer-
tu in Luſatia, cum prælium in albo Monte com-
itteretur, rem geſſerunt.

Crea-

ſiorem hoſtem Domus Auſtriaca non habuit quem Germaniæ *Hannibalem* dicere poſſis; deſertus ab amicis *Fridericus*, proditus à ſı quid mirum, quod primo *ſuperatus* prælio t bello ſuccubuerit? Igitur 6. Septembr. a. 16 *Heidelberga* immani barbarie à Tillio per v expugnata, ac inſignis illa *Bibliotheca*, cui par tota Europa non habuit, monumentum vict riæ Romam translata. 24. Octobris ſecuta *M. hemii* deditio. Solum jam reſtabat *Franco. lium* ſedes belli, & fortior urbs, quam ut per v expugnari poſſet. Ea quoque ut potiren Hiſpani, pacis Friderico ſpem fecerunt, prom tentes, ſe in gratiam *Jacobi* Britanniæ Re omnia facturos Ipſe *Jacobus* bellandi rudis, infelix pacis amator, cùm terrore armor ſuorum quasvis ab Hiſpano extorquere potuiſ conditiones, ac ſola interclusa in *Flandriam* n vigatione, res eorum in apertum diſcrimen cc jicere, quanquam innumera perfidiæ Hiſpani haberet argumenta, ſeſe tamen & generum ſu decipi cum ſtupore totius Europæ paſſus fu Ita *Francodalium* 9. Martii 1623. Hiſpanis tra tum, tanquam fidei commiſſum, quovis ter pore Anglis reſtituendum.

VI. *Fridericus*, vanis promiſſis omnibus ex tus ditionibus ac copiis, nequidquam ab eo ten pore ſive fidem ſoceri, ac adfinis Angloru Regum imploravit, ſeu amiſſa recuperare arn tentavit. Deſertus ab omnibus infelix Pri ceps, documentum mortalibus præbuit, magı negotia facilius incipi, quam terminari: ac *co*

ſa

anguineos, *fœderatos, ſocios*, inania nomina eſſe, iſi propriis quis inſtructus viribus per ſe ſtare vel reſurgere poſſit. Non tamen bellum in Germania cum Friderico finitum, ut ſatis liqueat, eum ſolam atque unicam cauſam non fuiſſe. Eſt enim vulgi hæc atrox ac iniqua calumnia, qua omnium malorum cauſa perhibetur fuiſſe *Fridericus*, qui tamen nec primus bellum ſuſcepit, nec ultimus terminavit. Sed quamdiu ſupererat *Mansfeldius*, pacem Cæſar habere non potuit. Is à Friderico exauctoratus, privatum bellum Cæſari intulit, ſubminiſtrantibus clam auxilia, quicunque Hiſpanis infenſi erant. Igitur menſe Jan. anno 1623. in *Friſiam* Orientalem irrupit, ac ei ſe *Chriſtianus* Dux Brunſvicenſis, vulgo *den tollen Hartogh*, magno cum exercitu adjunxit. His duobus acceſſit *Gabriel* Bethlem, Tranſſylvaniæ potentiſſimus Princeps, quos ſimul conjunctos *flagella* Domus Auſtriacæ, & totidem *Attilas* dicere poſſes. Hi prætextum armorum ſuorum *Friderici* reſtitutionem habebant, cum interea Jacobus in Britannia ſperaret, ſeſe conjugio filii ſui *Caroli* cum *Infante* Hiſpan. totum hoc bellum componere poſſe. Quam vero indigne cum illo ſuo conjugio habitus fuerit *Jacobus*, niſi recens adhuc memoria eſſet, vix fidem apud poſteros reperiret.

VII. Jam totius Europæ intererat, ut creſcenti Auſtriacorum potentiæ junctis viribus omnes obviam irent. Ergo *Mansfeldius* anno 1624. ingens fœdus contra eos conflavit. Quippe Urbanus VIII. Pontifex, Reges *Galliæ*, *Angliæ*, *Da-*

niæ, *Sueciæ*, Respubl. *Veneta*, Ordines *Belgii*, Du
Sabaudiæ, *Brunſvicenſis*, ac alii multi ſimul con
ſpirarunt. Creatus contra Cæſarem ſummu
exercituum Imperator *Chriſtianus* IV. Rex Da
niæ, miles ac pecunia à fœderatis collatus. O
caſio belli erat liberatio circuli *Saxonici* à mili
Cæſareo, & cùm *Chriſtianus* Rex exercitum ſu
um ad Viſurgim deduxiſſet, profeſſus fuit, nih
ſe adverſus Cæſarem moliri, ſed libertatem *Saxo*
nicam velle defendere. Hoc bellum *Saxonicum*
appellatur, quod omnes ad *Albim*, *Viſurgim*, &
Mare B*althicum* provincias miſerrime adflixi
Menſe Octobri 1624. fœdus inter *Angliæ*, *Da*
niæ & *Sueciæ* Reges, ac *Ordines* Confœdera
Belgii in 15. annos pro gerendo contra Hiſpa
num bello renovatum. Totus annus 1626. inte
mutuas clades extractus, ac denuo *Gabriel* Beth
lem à *Mansfeldio* excitatus, arma in Cæſarem
induit, ac ruſtici in Auſtria ſupra *Oenum* graviſ
ſimum Cæſari bellum intulerunt, cui occaſio
nem præbuit *Adamus* Comes Herberſteinius
cum ruſticos juberet aut *Jeſuitam*, aut *Carnifi*
cem.

Creatus contra Cæſarem ſummus exercituum Imperator]
Chriſtianum IV. Daniæ Regem Inferioris Saxoniæ
Circulus Ducem creaverat. De Papa Romano, Galliæ
Sueciæque Regibus, Republica Veneta, ac Sabaudiæ
Duce, quod Auſtriacorum incrementis inviderint,
ac contra Hiſpanienſium conatus occulte promoverint, facile crediderim: at apertum ab iis fœdus cum
Chriſtiano IV. adverſus Auſtriacos fuiſſe initum, militemque ac pecuniam collatam, non liquet. Sane Sabaudiæ Dux paulo poſt in bello Mantuano Cæſareas
partes aperte ſecutus fuit.

Spi-

em eligere. Eodem anno duo implacabiles Cæſaris hoſtes, *Chriſtianus*, Dux Brunſvicenſis, & *Erneſtus*, Comes Mansfeld, uterque veneno, ut ferunt, ſublati ſunt, eosque mox ſecutus Joh. *Erneſtus*, Dux Wimarienſis, quæ mortes, incredibile dictu, quam exhilararint factionem Hiſpanicam. Interea Rex Daniæ deſertus à Sociis & Confœderatis ſuis in majores à Cæſareanis anguſtias fuit redactus, ita ut anno 1627. & 28. univerſam *Stormariam*, *Holſatiam*, ac *Schleſvviam*, paucis exceptis, amitteret. Jamque Cæſar cunctis ad mare *Balthicum* provinciis ac univerſa Saxonia potiebatur, eratque miſerrimus *Proteſtantium* ſtatus, neque ſpes ulterior. Quippe eodem tempore in Gallia eruperat bellum *Rupellenſe*: ac commiſſi inter ſe Reges *Angliæ & Galliæ*, cum nullus Regi Daniæ ſuppetias ferret, communem cauſam deſeruerunt. Neque ullum in Rege Succiæ præſidium, qui acerrimo contra Polonos bello implicabatur. Actum videbatur de ipſa *Dania*, cum repente fortuna mutare, ac florentiſſimas *Auſtriacorum* res in novas conjicere difficultates cœpit.

VIII. Quippe Rex Galliæ, confecto Rupellenſi bello, totis jam viribus accingebatur ad liberandam Germaniam. Occaſionem bello præbebat controverſia *Mantuana*. Nam exſtincto Duce Mantuæ, provincia illa ad Carolum, Ducem Nivernenſem, hæreditario jure devolvebatur. Huic, quod natione *Gallus* eſſet, ſeſe opponere Hiſpani, eumque per ſummam injuriam Italia excludere. Cæſar Ducatum illum, tan-

quam feudum Imperii, ad ſe relapſum diceba
Rex Galliæ videns Vaſallum ſuum per manif
ſtam tyrannidem opprimi, defenſionem eju
palam ſuſcepit, ac ſtatim per Alpes in Italia
Cardinalis *Richelius* penetravit: fuſi Hiſpani
Spinola obſidione Caſalis depulſus. Ergo Cæ
ſar, cum jam debellare Regem *Daniæ* poſſet, tu
multuariam pacem cum eo menſe Majo ann
1629. confecit, ac cuncta quæ ipſi ademerat, reſt
tuit, eo tantum fine, ut traducere in Italiam co
pias, ac ibi contra Gallos bellum gerere poſſe
Quod conſilium haud dubie ſalutare fuit Ger
maniæ, & Auſtriacæ Domus potentiam paul
poſt deſtruxit. Interea Cæſar paſſim per ditio
nes ſuas *Evangelicos* proſcribebat. *Tillius* &
Fridlandiæ Dux *Saxoniam* ingenti tyrannid
op

Spinola obſidione Caſalis depulſus) Ambroſius Spi
nola, cujus auſpiciis cœpta Caſalis obſidio fuerat
anno 1630 menſe Septembri in caſtris, durante obſi
dione, morbo exſtinctus fuit, incertumque reliquit
an potiturus Caſalio fuiſſet. Vid. *Brachelius ſub init
lib. 4.* Depulſus ergo is à Gallis obſidione Caſali
dici nequit. Poſt obitum etiam ejus, non tam armis
quam amica transactione, ut Caſalio decederent
commoti Hiſpani fuerunt. V. *Theatr, Europ. tom 2. p. 285
ſeqq.*

Eo tantum fine, ut traducere in Italiam copias) Cum in
Italiam Cæſar exercitum traduxiſſet, ſatis nihilomi-
nus roboris ſupererat ad debellandum Danum, in-
genti exercitu Fridlandii in Germania perſiſtente.
Acceſſit ergo altera cauſa, ut converti vires in Prin-
cipes Imperii Evangelicos poſſent, ſi qui forte edicto
reſtitutionis bonorum Eccleſiaſticorum, quod tum
cudebatur, parere recuſarent.

Ejus-

-primebant, ac quod omnium indigniſſimum
t, ejectis Ducibus *Mecklenburgenſibus*, eorum
ciones *Alberto* Fridlandiæ Duci donatæ, qui
merania quoque occupata, jam claſſes ſtruere,
prædari *Sueciam*, ac ſeſe maris *Balthici* Archi-
alaſſum inaudito titulo ſcribere. Non poterant
ec diutius tolerari. Ergo Principes Germaniæ,
cuſſo negligentiæ ſuæ veterno, cum omnibus
ria imminere viderent, quæ *Friderico* Palatino,
Ducibus *Megapolitanis* contigerant, externa
erum circumſpectare auxilia, ac *Suecos* clam
ocare cœperunt. Hinc natum bellum *Sueco-*
ermanicum.

IX. Rex *Sueciæ* pactis cum *Polono* in 6. annos
duciis anno 1630. hoſtem declaravit *Ferdinan-*
um II. Cauſæ & occaſiones belli hæ fuerunt,
quod *Imperator* Arnhemium, Ducem ſuum,
um valido exercitu in *Boruſſiam*, ſub expanſis
nperii aquilis, contra *Suecos* pro *Polonis* mili-
tum miſiſſet. 2. quod Duces *Megapolitanos*,
egi Sueciæ ſanguine junctos, ditionibus illis
Fridlandium translatis, in exilium pepuliſ-
t. 3. quod mare *Balthicum* navesque *Suecicas*
iratica vexarit. 4 quod *Stralſundam*, quæ ſeſe
fidem Regis Sueciæ commiſerat, obſideret, ac
niverſam *Pomeraniam* violenter opprimeret.
Mox *Sueci* in *Rugia* exſcenſionem fecerunt, ac
dmirabili rerum ſucceſſu, intra breve tempus,
niverſa Pomerania Cæſareanos ejecerunt, *Bo-*
uslao Pomeraniæ Duce *Stetinum* ultro Regi
radente. Tres notabiles hujus belli periodi
uerunt. I. ab adventu Regis *Sueciæ* usque ad

ejus mortem. II. ab ejus morte ad Pacem *Pr*
genſem. III. à Pace *Pragenſi* ad pacem *Monaſt*
rienſem.

PERIODUS PRIMA.

X. Cum Cæſar obſtinate urgeret *decretu*
de reſtituendis bonis *Eccleſiaſticis*, omnes pa
tium proteſtantium in Germania, conventu L
pſiæ habito, apertè partibus *Suecorum* ſeſe a
junxerunt, qui continuo victoriarum curſu præ
ter *Pomeraniam*, *Marchiam*, ac plerasque Sa
xoniæ provincias juris ſui fecerant. Ita maxin
illius belli initium factum, ac primam milit
Cæſareani rabiem *Magdeburgum*, florentiſſim
Saxoniæ urbs, ſanguine ſuo ſatiavit, funditus
velut altera Troja, everſa 10. Maji anno 1631. i
qua 36000. hominum perierunt. Hoc terror
acrius inflammata odia, ac *Proteſtantes* Ham
burgi, *Ligiſtæ* Dunckelſpülii fœdera ſua confir
marunt. Actum Francofurti ad Mœnum de pac
fuit, ſed irrito conatu. Cumque interea *Tillius*
univerſam occuparet *Saxoniam*, ac *Elector* Joh
Georgius nimis ſero deprehenderet, ſecum
perinde agi à Cæſare, ac cum Friderico Palatino,
amiſſis fere omnibus, Regi Sueciæ ſeſe con-
junxit, ejusque exemplum *Brandeburgicus* ſe-
cutus. Statim ſummo certatum prælio ad Lipſi-
am 7. Sept. 1631. Nunquam majori clade pro-
ſtrata *Liga* fuit, ac una illa longe maxima victo-
ria

Ejusque exemplum Brandenburgicus ſecutus) Inter Brandenburgicum & Sueciæ Regem jam convenerat, antequam Saxo Suecis ſeſe conjungeret. Vid. *Brachel. l.4.p.235.239.*

Ac

Germaniæ libertatem peperit. Ita *Magdeburgo*
ri clade Cæſareanorum parentatum fuit.
atim recepta cum reliquis urbibus *Lipſia*, ac
angelici tota paſſim Germania plus quam
mana felicitate *Ligiſtas* contundere, ut Cæſar
rebus ſuis deſperaret. Ita ante finem anni 1631.
iverſa, quam late patet, *Germania* usque ad
anubium Suecis conceſſit, quorum res formi-
bilem indies acquirebant potentiam, conflu-
tibus undique, quos vel Cæſaris odium, vel
ligionis defendendæ ardor, vel ipſa prædæ cu-
do ad communem cauſam excitabant. Franco-
rti *Fridericus* Bohemiæ Rex Sueciæ Regem
nvenit, recepturus ab eo amiſſas ditiones.
cuta in *Bavariam* expeditio, in quam, *Auguſta*
ndelicorum 10. April. 1632. capta, penetratum
it, ac 7. Maji *Monachium* Bavari ſedes deditum.
a æſtate bellum ad *Noribergam* hæſit, ubi *Frid-
ndus* & *Suecus* vicina habuerunt caſtra. Rex
eciæ cum urbem deſerere nollet, magnam ibi
ercitus ſui jacturam, partim peſtilentia, partim
me fecit, ac fruſtra oppugnatis Cæſareanorum
ſtris 17. Octobr. exercitum in Saxoniam redu-
t. Ibi 6. Novembr. memorabile illud prælium
ope pagum *Lutzen*, duobus à Lipſia miliaribus
mmiſſum fuit, in quo victores Sueci, ſed
miſſo *Rege* ſuo, qui fraude ſuorum, an hoſtili
anu ceciderit, varie refertur.

PERIODUS SECUNDA.

XI. *Mors* Regis magnam Auſtriacæ Domui
em præbuit diſſidiorum inter Evangelicos, ac
recu-

recuperandi amiſſa. Utrumque fefellit. Nam Evangelici arctiori fœdere ſe obſtrinxerunt, fortuna belli haud quaquam mutata fuit. Su ceſſit in imperio exercituum *Bernhardus*, Vin rienſis Dux, ac belli ſacri director *Axelius* Oxe ſtiernus Regni Sueciæ Cancellarius, conſtitut fuit. Secuta Cæſareanorum ſtrages ad *Ham liam* in Weſtphalia, repetita 28. Jun. ad *Ale dorffium*, oppidum. Interea *Lotharingiæ* D nova Cæſareanis auxilia tulit, hoſtis propte ea à Rege Galliæ declaratus, ac à Parlamen Pariſienſi lata ſententia omnibus ditionib ſpoliatus, 4. Nov. *Ratisbona*, à Bernhardo W marienſe expugnata. Ita varie pugnatum u qua ad prælium *Nortlingenſe*, quod menſe Au a. 1634. in *Suevia* commiſſum ingenti Evang licorum ſtrage, quorum ibi ad 15000. cæſa, c ptusque *Guſtavus* Horn, ac ſecuta *Ratisbonæ* *Schenkianæ* munitionis expugnatio, Auſtriaca fortunam ad ſummas iterum ſpes extulit. Eva gelici animo perculſi paulatim deficere, reſp ctare Cæſarem, denique pacis conſilia admitter quæ iniquiſſimis conditionibus inter *Electore* Saxoniæ, & *Cæſarem*, menſe Majo a. 1635. init fuit, excluſis Suecis, excluſa etiam ſtirpe *Fride rici* Palatini.

PERI

Ac ſecuta Ratisbonæ & Schenkianæ munitionis expugna tio) Ferdinandus III. Ratisbonam expugnaverat antequam ad Nortlingam cum Suecis congrederetu V. *Brachel. l. 5. p. 9. 13.* Præceſſit ergo prælium Nortlin genſe, non ſecuta eſt Ratisbonæ expugnatio.

Tri-

PERIODUS TERTIA.

XII. Sueci contra hanc pacem proteſtati, cum
omnibus ſociis deſererentur, ſolum reperiunt
ilhelmum, Haſſiæ Landgravium, qui in fide
rſtaret, ac quamlibet fortunam ſubire mal-
, quam inhoneſtam pacem amplecti. Tum
mporis Rex *Galliæ*, qui hactenus à bello palam
ſtinuerat, Suecorum res fatiſcentes totis regni
i viribus confirmare cœpit, ac *Hiſpanis* bel-
m indixit. Sueci univerſa pulſi Germania in
ſula U*ſidomia* novis aucti viribus, Duce *Ban-
rio* fœda internecione repulerunt Cæſarea-
os. Nota ſunt prælia ad *Wervvenam*, ad *Wit-
okeam*, & alibi commiſſa. Ita paulatim rece-
is urbibus ac provinciis in *Moravia*, *Sileſia*,
ohemia, *Saxonia*, *Franconia*, *Thuringia*, *Weſt-
phalia*, tantis incrementis res ſuas conſtabilive-
unt, ut Cæſareani deſperarent de ulteriori ſuc-
eſſu. Non minimum tamen periclitatæ res
uecorum poſt obitum *Bannerii*, ingenti quo-
undam perfidia ſcelere concepto. Ei ſuffectus
orſtenſonius tribus magnis præliis, *bis* ad *Lipſi-
m*, ſemel in *Bohemia*, prope *Thabor*, Cæſarea-
os profligavit. Interea Rex Daniæ paulo in-
enſiorem Succis ſe præbebat, quam ut amicus
haberi

Tribus magnis præliis, bis ad Lipſiam) Ter cum Cæſa-
eis Torſtenſonius conflixit; primum anno 1642.
menſe Majo ad Sueidniciam in Sileſia, deinde eodem
anno Menſe Octobri ad Lipſiam, denique anno 1645.
menſe Martio haud procul Tabore in Bohemia. Fal-
ſum ergo eſt, bis ad Lipſiam profligatos à Torſten-
ſonio Cæſareanos fuiſſe.

Primo

haberi poſſet. Eorum deprædari naves, victor invidere, denique clandeſtinum fœdus, de i Germania pellendis, cum Cæſare percuſſiſſe d cebatur. Ergo a. 1644. menſe Jan. *Torſtenſoni* nec opinantem oppreſſit, ac adjuti Belgaru claſſe Sueci, cum terra marique victores eſſen Danos pacis conditiones amplecti coëgerun *Torſtenſonio* ſucceſſit *Guſtavus* Wrangel, qu cùm feliciter in *Auſtriam & Bavariam* irrupi ſet, ac Cæſareanos paſſim debilitaret, prim ad inducias, deinde ad pacem rem perduxit, qu *Monaſterii*, *Oſnabrugis*, & tandem *Noriberg* anno 1648. & 1650. inita & perfecta fuit. Hi belli finis.

Primo ad inducias) Inducias ego nullas novi, niſ quæ interceſſerunt Suecis cum Bavaro; ſed & has bellum iterum excepit, continuatumque ſummis viribus ad pacem usque Oſnabrugenſem fuit.

Ad pacem rem deduxit) Maxima cauſa pacis fuit Pragæ urbis pars, in qua arx Regia eſt, à Königsmarckio Suecorum Campiductore per inſidias intercepta; major vero trans fluviũ pars fruſtra à Suecis tentata, etſi ſummis viribus oppugnata, ipſo Carolo Guſtavo Palatino, qui Generaliſſimi nomine in Germaniam venerat, Duce. Ita enim temperatis ſucceſſibus, & ſpe bellantium partium in æquilibrio quaſi poſita, in pacem tandem omnes conſenſerunt.

ORBIS

ORBIS POLITICI
PARS TERTIA,
COMPLECTENS
MEMORABILIA
TOTIUS MUNDI,
Ab orbe Condito ad
noſtra Tempora.

ORBIS POLITICI
PARS TERTIA,
COMPLECTENS
MEMORABILIA TOTIUS MUNDI
Ab Orbe Condito ad noſtra Tempora.
MEMORABILIA
HISTORIÆ UNIVERSALIS.

Memorabilia *Hiſtoriæ Univerſalis ſun[t] caſus & eventus maxime illuſtres omnium populorum, ab orbe condito ad noſtra tempora.*

1. Quemadmodum Aſtronomi ex innumerabili illa ſtellarum multitudine non niſ[i] maxime conſpicuas ſeligunt; ita in vaſtiſſimo Hiſtoriæ Univerſalis oceano illuſtres tantum caſus & memorabilis notandi ſunt.

2. Omiſſis, quæ ante diluvium acciderunt; poſt-diluviana Hiſtoria in *Veterem & Recentiorem* diſtinguitur. *Vetus* complectitur præcipue quatuor, ut vocantur, *Monarchiarum*, atque inſuper *Scytharum*, *Indorum* & *Æthiopum*, ſi quæ ſuperſunt, res memorabiles.

MEMO-

MEMORABILIA HISTORIÆ VETERIS ASSYRIACÆ.

ANno Mundi 2000. NINUS, fundator Imperii Aſſyriaci, *Niniven*, quæ & *Ninus*, urbem ſtruxit: in exercitu ſuo peditum *decies ſepties centena millia*, equitum *centa* & *decem millia*, currus falcatos *decem lle* & *ſexcentos* habuit: vicinos longe lateque muit. Periit ſive in oppugnatione Urbis, ſive *udibus* *Uxoris* ſuæ Semiramidis.

A.M.2048. SEMIRAMIS, uxor Nini, marito farie interfecto, in exercitu *ter decies centena llia* peditum, *quinquaginta millia* equitum, rrus plures centum millibus ducens, Urbem *bylonem* rebellem expugnavit, ejus muros uxit, cum *Indis* infeliciter bellum geſſit; tanm à filio *Ninya* interfecta fuit.

A.M.2090. *Ninyas* pacem bello prætulit, otin laboribus. Inde longa ſeries, ſed incerta & utilis usque ad

A.M.

Anno Mundi 2000.) Nolo annorum computationes upuloſius excutere. Nam & incerta valde Chronogia veteris præſertim Hiſtoriæ eſt, & temporum tiones corrigere, res eſt majoris ſtudii, quam quod nendando Hornio impendere nunc quidem mihi et. Unde annorum numeros, niſi aperta forte enda typographica occurrent, ut poſiti ab Auctore nt, intactos relicturus ſum.

Phul-

A.M.3233. *Phul Aſſur*, cujus res deſcribunt in Sacris Scripturis.

A.M.3237. SARDANAPALUS, homo e fœminatiſſimus, cum perpetuo inter pellice deſideret, & omnem imperii curam negligeret conſpiratione *Arbacis* Medorum, & *Beleſi* Babyloniorum Præfecti, victus, & in urbe *Ninive* obſeſſus, ex deſperatione ſe, & *omnes divitias, incendio conſumſit.* Hic fuit *ultimus* Imperator Aſſyriorum. Poſt eum diviſo Imperio *Medi, Babylonii, Aſſyrii regnarunt: quos inter præcipuus*

A.M.3287. SENACHERIB, cujus res exſtant in Sacris Literis; ejusque meminit *Herodotus* II. Cum Ægyptum invaſiſſet, habenæ & *lora ſcutorum* à muribus noctu corroſa: unde maxima accepta clade in fugam ab Ægyptiis actus fuit. Quapropter poſita in Ægypto ſtatua, in qua ipſe Rex altera manu murum tenebat, cum hac inſcriptione:

In me quis intuens, pius eſto.

A.M. 3356. *Saracus* ſive *Chynaladanus*. Sub hoc Urbs Ninive, ſive *Ninus*, à Babyloniis & Medis everſa fuit A.M.3378.

A.M.

Phul-Aſſur, cujus res deſcribuntur) Præponit Hornius Phul-Aſſurem Sardanapalo; quo fundamento. Nam communiter Chronologi Phul Aſſurem Sardanapalo poſteriorem, & Calviſius quidem, Ricciolus, aliique totis centum ac triginta annis faciunt, inque alteram adeo Aſſyriorum Dynaſtiam, quæ poſt Sardanapalum cœpit, conjiciunt.

Et

A.M.3379. NEBUCHADNEZAR, de quo in
ris Scripturis, præcipue Daniele. Hic am-
ſimum illud Imperium Babylonicum magni-
: inſtauravit, ſtructo muro, & aliis ſplendidis
ribus. Nihil certius eſt, quam hujus *Nebu-
dnezaris* res à profanis Scriptoribus fuiſſe at-
butas *Nino*, & matris ipſius *Nitocris*, Semira-
di. Ninus igitur idem eſt cum Nebuchadne-
e, & Semiramis cum Nitocri. Poſt hunc ce-
ris eſt *Balthaſar*, Herodoto *Labynitus*, ulti-
s Babyloniorum Rex, ſub quo *Cyrus*, Perſa-
n Rex, Babylonem expugnavit, ac Imperium
Perſas tranſtulit.

ÆGY-

Et matris ipſius Nitocris Semiramidi) Nitocris Hornio
: loco Nebuchadnezaris mater: in breviſſima Hi-
iæ ſerie, quam tertiæ huic parti Orbis Politici
junxit, nurus eſt. Unde alterutro loco memoria
n lapſum fuiſſe, neceſſe eſt. Communiter Nito-
nurus Nebuchadnezaris habetur.

Ninus ergo idem eſt cum Nebuchadnezare) Nino Ne-
hadnezaris, Semiramidi Nitocridis quædam à
fanis Scriptoribus tribui, non negaverim. Sed
redam, Ninum eundem cum Nebuchadnezare,
iramidem cum Nitocride eſſe, perſvaderi mihi
patior. Equidem video idem ab Hornio in bre-
ma Hiſtoriæ ſerie repetitum. Sed eo is commen-
omnem antiquitatem, temporumque ſeriem vi-
mihi fuit evertere. Nebuchadnezar Nino, Nito-
Semiramidi, tredecim, & quod excurrit, ſeculis,
pſius Hornii hypotheſi, poſterior fuit. Ex Nebu-
dnezare ergo Ninum, ex Nitocride Semiramidem
facit, næ is ingenti ſaltu tot annorum centurias
cit, ac intempeſtivo compendii ſtudio Hiſtoriam
nem confundit.

Impie

ÆGYPTIACA.

Ex priſcis Ægyptiorum rebus memorabilia hæc ſunt.

ANno Mundi 2179. *Paſtores*, nomine *Hyeſ* Ægypto à *Thethmoſi* Rege pulſi, cum d centis quadraginta millibus in Syriam venerur & ejus littore occupato, *Phœnices* ſive *Palæſti* dicti ſunt.

A. M. 2494. *Amenophis*, Rex Ægypti, afflict variis modis populo Iſraelitico, cum per Moſe à Deo viciſſim afflictus, & magnis miraculis a populum ejus liberandum excitus, illum jar dimiſſum perſequeretur, divino miraculo ſub merſus cum exercitu in mari rubro periit.

A. M. 2500. floruit in Ægypto *Hermes*, cog nomento Triſmegiſtus, ſive *ter maximus*, au thor & inventor literarum, & omnis Philoſo phiæ, cujus ſectatores hodieque appellantu *Hermetici*.

Anno Mundi 3033. *Seſak*, aliis *Sethoſis*, & notiori nomine *Seſoſtris*, expeditione ſuſcepta magnam Aſiæ & Africæ partem domuit, a ampliſſimum Imperium condidit. Ita quidem ut Ægyptii tum temporis Coloniam in Sina re quiſſe videantur. Nam multa argumenta ſunt quibus probari poteſt, *Sinenſes* ab Ægyptii originem trahere. Hanc expeditionem Seſoſtris *Tacitus* II. *Annalium* ſub nomine *Rhamſis* de ſcribit.

Hic *Seſoſtris* à quatuor captivis Regibus ir curru Triumphali vehebatur, quorum unus cre-

ro reſpectans ad rotas currentes à tergo, eum
una volubilis admonuit.
nde regnavit in Ægypto *Rampſinitus*, ſub quo
eniosiſſimum furtum factum fuit.
..M.3334. *Pſametichus* magnam Syriæ urbem
otum diuturna 29. annorum obſidione expu-
vit.
.. M. 3388. *Necos* fruſtra molitus fuit ex Nilo
Arabicum ſinum foſſam ducere: perierunt in
pere centum viginti millia hominum. Sub
Africa primum circumnavigata fuit, ita ut
es è ſinu Arabico ſolventes, poſt triennium
columnas *Herculis* in Ægyptum redierint.
., M. 3420. *Apries* regnat, quem Ægyptii
oter Tyrannidem ſtrangularunt.
.M 3435. Ei ſucceſſit *Amaſis*: contra quem
byſes, Perſarum Rex, bellum ſuſcepit, ſub
s initium *Amaſis* mortuus ſucceſſorem ha-
.
.. M.3489. *Pſammenitum*, qui ultimus Ægy-
Rex fuit, victus & occiſus à Cambyſe. Ita Æ-
tus in Perſarum poteſtatem venit.

MEMORABILIA
ÆTHIOPIÆ.

Nno Mundi 3063. *Zerach*, Rex Æthiopum,
cum exercitu 1000000. ab *Aſa*, Rege Ju-
rum, deletus eſt.
.M 3277. *Sabacon*, Æthiops, captum in bello
horin, Regem Ægypti, vivum cremavit, ejus-
loco in Ægypto regnavit.

A.M. 3299. *Thirhaca*, Rex Æthiopum pot
tiſſimus, contra Senacheribum, Regem Aſſyı
bellum geſſit, & fines Imperii ſui longe late
extendit. Hunc Strabo *Tearkonem* Æthiop
vocat, & usque in Europam ad Herculis colu
nas progreſſum refert.

A.M. 3480. Rex Æthiopum *Macrobioru*
ſive Longævorum, contra Cambyſen, Perſar
Regem, bellum geſſit, eumque arenarum
mulis & fame ab Æthiopia fugavit.

MEMORABILIA
SYRIÆ.

REzin Regnum Damaſcenum in Syria f
davit, cognomine *Adadi* aſſumto, quod
ſteri ejus ad decimam usque generationem r
nuerunt. Ex hac familia regnarunt *Benhad*
potentiſſimi Syriæ Reges, quorum maxima c
tra Iſraelitas bella in Sacris Literis deſcribun

MEMORABILIA
LYDORUM.

ANno Mundi 3266. *Candaules*, Rex Ly
rum, cum uxorem, quam habebat pulch
rimam, ſatelliti ſuo *Gygi* nudam ſpectandam
hibuiſſet, ab eo, uxore inſtigante, quam ta
ignominia irritaverat, obtruncatus eſt. Sic
gnum Lydiæ ad *Gygen* pervenit, qui dicitur
buiſſe *annulum* ea virtute, ut quoties vellet, in
ſibilem ſe redderet: unde adagium; *Gygis an*
lus.

A.

ı.M. 3442. *Crœſus* Lydorum ultimus Rex
, cujus tantæ divitiæ, ut proverbio locum
rint. Hic *Crœſus* tota Aſia minori intra
ym fluvium potitus fuit.

Iabuit in aula ſua præſtantisſimos Græciæ
oſophos, quos inter *Æſopus*, ille celebris fa-
ırum author, & *Solon*, Athenienſium Legis-
r. Cumque *Crœſus*, divitiarum ſuarum & for-
e fiducia, omnium ſe mortalium *beatiſſimum*
imaret, ac ex Solone quæreret, quem beatio-
arbitraretur? Reſpondit Solon;

Ultima ſemper
xſpectanda dies homini, dicique beatus
Inte obitum nemo, ſupremaque funera, debet.

uod etiam *Crœſus* paulo poſt re ipſa verum
ehendit. Quippe captus in bello à Cyro, &
nti rogo impoſitus, ut ignibus vivus crema-
r, ter miſerabili voce inclamavit, *O Solon! So-*
Solon! Miratus ignotam ſibi vocem Cyrus,
l ea ſibi vellet, interrogavit; Crœſus, quæ
ı ex Solone audiverat, retulit, ac propterea à
o non modo vitæ gratiam obtinuit, verum
m ad intimam ipſius amicitiam admiſſus fuit.

MEMORABILIA PERSARUM.

Nno Mundi 3468. CYRUS Perſarum re
ıgnum condidit, cujus tota vita plena mira-
orum fuit, *Nativitas* ejus miris ſomniis A-

vi *Aſtyagis* Medorum Regis prædicta fuit,
Chaldæi ſive *Magi* ita interpretabantur, ut ſu
mum Aſiæ Imperatorem naſciturum præd
rent. Quare *Aſtyages*, metuens ſibi, nepo
Harpago interficiendum commiſit. Is miſeri
dia tactus, paſtori eum exponendum, vel
objiciendum dedit. Sed neque paſtor tantæ
delitatis miniſter eſſe voluit: quare domum ſ
delatum, inter reliquos liberos ſuos eum ed
vit. Ita inter paſtores adoleſcens Cyrus, mox
clara & originis ſuæ, & virtutũ ſpecimina de
creatus à pueris colluſoribus *Rex*, quæ R
erant, fecit, & in contumaces verberibus ac
gis animadvertit. Quod cum parentes pueroi
moleſte ferrent, Cyrum coram Aſtyage acc
runt. Perductus in Regis conſpectum Cy
quanquam etiamnum puer, haud quaquan
tantæ majeſtatis conſpectum expalluit, roga
que, qua fiducia auſus fuiſſet in liberos pu
animadvertere? Intrepide reſpondit: *Reger*
fuiſſe, & Regis munere functum. Aſtyages ad
ratione captus, cum ſimul in memoriam nep
ſui rediiſſet, ſuſpicari cœpit, hunc puerum
paſtoritio, ſed nobiliori ſanguine cretum. D
que re diligenter examinata, cum *Harpagus* f
retur, ſe ipſum non necaſſe, ſed paſtori enec
dum dediſſe, agnoſcitur *Cyrus*, & ab Avo in g
tiam recipitur. Sed *Aſtyages* hanc in Harpago
obedientiam ut ulciſceretur, filium ipſius coct
patri comedendum propoſuit. Diſſimulavit
lorem pro tempore *Harpagus*, donec occaſi
c

Cyrum ad rebellionem contra Aſtyagem
ulïſſet, & milites ſibi concreditos ipſi tradi-
t. In eo bello captus à Cyro fuit Aſtyages, &
no ſpoliatus. Maximas inde res *Cyrus* geſſit.
ſum ſuperavit; *Babylonem* cepit; & tandem
xpeditione contra *Scythas* periit. Quippe
yris, Scytharum Regina, pellectum in mon-
anguſtias, cum toto exercitu, ex inſidiis
idavit. Caput Cyro præciſum, & in utrem
ano ſanguine plenum conjectum fuit, cum
exprobratione crudelitatis: *Satia te ſanguine,*
s ſitiens & inſatiabilis ſemper fuiſti.
.M. 3475. *Cambyſes*, ſecundus Perſarum
, crudelitate, ebrietate, inſania & furore in-
is fuit. In Ægyptum profectus, victo ul-
o ejus Rege Pſammenito, & hauſtu cruoris
ini ad mortem adacto, impie in Deos &
mpla, flagitioſe & immaniter in homines
ſatus fuit. Ex Ægypto in Africam inte-
em profectus, 500. millia arenarum molibus
uta amiſit: cæteri, cum præ nimia fame de-
um quemque devoraſſent, re infecta in Æ-

mpie in Deos & templa) Ego quidem impietatis
nbyſen non accuſaverim, quod *offenſus*, ut *Juſtinus*
.9. ait, *ſuperſtitionibus Ægyptiorum, Apis ceterorumq;*
rum ædes dirui juſſerit. Quin laudanda potius in
cipe vox eſt, qua in moſcholatriam Ægyptiorum
ectus, ſauciato Apis femore exclamavit: *O capita*
uam! Hujusmodi Dii exiſtunt, ſanguine atque carne
diti, & ferrum ſentientes? Dignus nimirum Ægyptiis
Deus, V. *Herodotus l.3.p.195. edit. Steph.*

Ale-

gyptum reverſi ſunt. Hac clade in furorem ac
Cambyſes, Fratrem Smerdin, quem habebat u
cum, necat: Sororem prius à ſe inceſtu pollut
ictu calcis prægnantem interficit; *Prexaſpis*
lium, à quo propter ebrietatem reprehenſus f
rat, ſagitta conficit, ipſiusque cor exſectum p
oſtendit. Ac vix *Crœſus* ejus iracundiam, r
deſtinatus, evaſit. Hæc omnia Cambyſes
prætextu egit, quod adulatores dicerent, *Le*
eſſe apud Perſas, qua quicquid Rex faciat, juſt
eſſe videatur. Inter hæc atrocia unum illud la
dignum, quod *Siſamni*, injuſto judici, pell
detraxit, eamque tribunali inſtravit, cui Siſam
filium *Othanem* impoſuit, patris ſupplicio
monitum, ut in jure dicendo integer eſſet. P
hæc *Cambyſes*, cum Perſiæ regnum à quod
tenebrione occupatum intellexiſſet, furibun
equum conſcendens, evaginato forte gladio
femore vulneratus, obiit.

A. M. 3482. *Magi*, occupato per fraudem r
gno Perſiæ, quendam pro fratre Camb
Pſeudo Smerdin ſubornarunt, qui cum applau
velut legitimus regni ſucceſſor ſuſceptus, per
ptem menſes pro vero Rege fefellit. Tand
fraude detecta, ſeptem Nobiliſſimi Perſar
Proceres contra hunc impoſtorem conjuratio
inita, eum non abſque gravi periculo in regia
terfecerunt. Ita cum nemo ex regia ſtirpe C
ſupereſſet, interregnum in Perſia cœpit, ac
inter ſeptem Proceres de forma Reipublicæ
liberatum; cum alii *Democratiam*, alii *Ariſ*
to-

tiam, alii denique *Monarchiam* commenda-
t, quæ ultima ſententia tandem prævaluit;
cum electio inter virtute meritisque pares
icilis & invidioſa eſſet, placuit rem caſui &
i permittere; ut ille Rex eſſet, cujus *equus*
enti Soli primus adhinniviſſet.

A.M. 3483. *Darius*, Hyſtaſpis filius, calliditate
baris equiſonis ſui, qui pridie equum ad hin-
ndum aſſuefecerat, Rex Perſarum creatus
t. Cujus magnæ ac præclaræ res circumfe-
ntur. Primo enim *Babylonios*, qui rebellione
ota, ut annona prolixior foret, proprias uxo-
s ſtrangulaverunt, fidelitate Zopyri ſupera-
t. Is *Zopyrus* labia ſibi naresque & aures præ-
dit: Ita à Dario ſimulans ſe mutilatum in
bem ad Babylonios transfugit, & ab ipſis vel-
i Dario ob tam inſignem injuriam infenſiſſi-
us, Dux creatur. Cumque aliquoties feli-
ter contra Perſas fugam ſimulantes pugnaſſet,
ndem & exercitum & Urbem Dario prodidit.
ujus fidem miratus *Darius*: tot ſibi *Zopyros*
tavit, quot *grana* eſſent in malo punico. Poſt
ec bellum *Scythis* Europæis intulit, exercitu
ptingentorum millium trans Danubium in
orum regiones traducto. Sed Scythæ ad in-
riora ſe recipientes, nihil niſi ſolitudinem &
opiam, velut inſuperabilem quendam mu-
m, Dario objecerunt: unde amiſſis octuagin-
millibus, re infecta, trepidus in Thraciam re-
ertitur, miſſisque ad Macedonum Regem le-
atis, terram & aquam, quæ ſpontaneæ deditio-

nis erant argumenta, ſibi dari juſſit. Sed ill
quòd impudice fœminas in convivio attreċt
ſent, Alexander Regis filius, per ſubornatos pu
larum habitu adoleſcentes obtruncavit. Inde *D*
rius ad Græcos Aſiaticos ſubigendos ſeſe conf
quibus cum opem tuliſſent Athenienſes, tanta
contra eos iracundiam concepit, ut quotidie
ſibi per famulum acclamari juberet: *Here, m*
mento Athenienſium. Quare cum exercitu ſexc
torum millium in fines Atticæ penetravit du
Dati, ubi in campo Marathonio prælium illud
moſum commiſſum fuit. Quippe Athenienſ
Duce *Miltiade*, cum exiguis copiis ingentem P
ſarum multitudinem interfecerunt, & plures a
huc naufragio perierunt. In eo prælio *Cynegi*
militis Athenienſis, monſtroſa & incredibi
fortitudo celebratur; qui, ambabus jam præci
manibus, morſu & dentibus navem Perſica
onuſtam retinuiſſe dicitur; ut eum probe dent
tum, vel capaciſſimi oris fuiſſe neceſſum ſit. Po
hanc cladem *Darius* in novo belli contra Græc
apparatu, cum *Xerxen* filium minorem natu fr
tri majori in regno prætuliſſet, obiit.

A.M. 3519. *Xerxes* bellum longe maximu
Græciæ infert Ejus innumerabilis fuit exercitu
decies ſepties centena millia peditum, equitu
octuaginta; ut non injuria dictum ſit, *flumina*
non ſuffeciſſe ad potum. *Pythium*, à quo immer
ſis donis affectus fuerat, diſſecto ejus filio, cr
deliter remuneratus fuit. Quatuor omnino præ
liis certavit. Primo ad *Thermopylas* in ipſis mon

tium

m clauſtris & anguſtiis, ubi *Leonidas*, Sparta-
rum Rex, poſt ingentem Perſarum cædem,
patria cum ſuis glorioſe occubuit. Deinde
navalia certamina, unum ad *Artemiſium*,
bœæ promontorium, ubi ambigua fortuna
gnatum; alterum ad Inſulam *Salaminem*, in
ducentæ Perſarum naves depreſſæ. Eo in
lio inprimis eminuit virtus *Artemiſiæ*, Hali-
naſſi Reginæ. Xerxes tot jam damnis acceptis,
n Athenas incendiſſet, trepida fuga ſe ex
ecia in Aſiam recepit, relicto cum trecentis
libus, qui bellum perſequeretur, Mardonio.
& is cruento ad *Platæas* prælio ſuperatus, &
n toto pene exercitu deletus, univerſam Græ-
m opibus & divitiis implevit. Eadem die, qua
lium ad Platæas commiſſum, Græci in Aſia
oque navalem victoriam ad montem *Mycalen*
Perſis reportarunt, in quo quadraginta ipſo-
n millia ceciderunt. In eo prælio res miranda
idit, quod cum Perſæ matutino tempore ad
tæas victi fuiſſent, meridianis horis, per tot
as mariaque id in Aſia, incertum quo autho-
ntellectum fuerit. Ita ingens ille Xerxis ap-
atus evanuit. *Xerxes* vero ipſe reverſus in
ſiam, inceſtu & parricidiis ſeſe polluit, ac
verſam regiam horrendis cædibus & flagitiis
levit. Ita omnibus exoſus, conſpiratione *Ar-
ani* Patrui ſui obtruncatus, anno regni vige-
o periit.

A.M. 3531. *Artaxerxes*, cognomento *Longi-
nus*, quod manum dextram haberet ſiniſtra

 lon-

longiorem, initio regni *Artabanum*, à quo fratris Darii necem impulſus fuerat, interfecit, *Themiſtoclem*, cujus inprimis ductu Xerxes, Græcis ſuperatus fuerat, Athenis profugum, h maniter excepit, conſilio ipſius & opera con Græcos uſurus. Præcipuum ejus bellum con Ægyptios fuit, qui ab Imperio Perſico defe rant, quos non absque gravi labore ſubegit. In à Græcis navali bello multoties ſuperatus, pac cum ipſi iniit, qua omnes per Aſiam Græcor civitates libertate donavit, ac imperio maritir ipſis ceſſit. Nam Græci duriſſimas conditio Perſis præſcripſerunt; ne trium dierum itin interius ad mare deſcenderent: ne intra inſu *Cyaneas & Chelydonias* longam navem vel ſtratam haberent. Reliquum vitæ Artaxerxes pace transegit, ac anno regni 44. obiit.

Xerxes ſecundus, primo imperii anno, c ebrius eſſet, à fratre *Secundiano*, ſive *Sogdia* interficitur. Sed & hic paulo poſt à fratre *Ocho* captus, & in ardentes cineres conject necatus fuit. Ita regnum ad Darium Nothu pervenit.

A. M. 3581. *Darius* Nothus, cum Lacedæm niis contra Athenienſes auxilia tuliſſet, domi p cifice regnavit. Uxor ipſius erat *Paryſatis*, fœm na crudelisſima, & altera ſeculi ſui Medea.

A. M. 3600. *Artaxerxes*, cognomine *Mnem* Rex Perſarum factus, Cyrum fratrem ſuum m ximo ad Babylonem prælio ſuperavit: deind Rege Spartanorum Ageſilao in Aſia magnis c

dib

us affectus, tandem belli pertæſus, perpetuam
n Græcis pacem inivit, quæ pax *Antalcidæ*
ta fuit, ab *Antalcida*, navarcho Spartanorum,
i eam promovit. Ita pacato regno Artaxerxes
petuis & matris, & uxorem, & filiorum quo-
facinoribus, miſerum in modum afflictus
. Quippe mater ejus *Paryſatis* in quosvis
ociter ſæviebat. Eadem *Statyram*, uxorem
taxerxis, ſuamque nurum, veneno mira frau-
interfecit. Quippe cultellum altero latere
neno infecerat, & diſſecta in convivio avicula
ntace, eam partem Statyræ exhibuit, quæ
neno attacta erat. Pellicem habuit Artaxerxes
paſiam, omnium virtutum exemplar ac ſpecu-
n, ſed quæ magnis malis poſtea occaſionem
ebuit. Quippe *Darius* filius ipſam in uxorem
ſtulavit, & paulo poſt, quod ea ſibi negata fu-
t, in patris vitam conſpiravit. Accuſato à
re, & condemnato ad mortem in Principum
nſilio, caput novacula abſciſſum fuit. Ita
taxerxes ſenectutem ſuam, multis calamitati-
s domeſticis afflictam, cum ad nonageſimum
num perveniſſet, morte tandem terminavit.
A. M. 3644. *Artaxerxes* Ochus Rex factus
ociter in cognatos ſæviit, patruum cum cen-
n amplius filiis ac nepotibus, veluti ſcopum
endam, jaculis confixit. *Ægyptios* rebelles in
linem redegit; *Sidonios* obſeſſos ad tantam
ſperationem adegit, ut ſeſe cum omnibus
ibus ſuis quadragies amplius mille concrema-
t. Tandem *Bagoas* eunuchus, cum ſibi à cru-

deliſſimo hoc Rege metueret, veneno eum n
cavit, demortui cadaver felibus lacerandũ obj
cit, & ex oſſibus ejus manubria gladiorum ac cu
trorum fecit, ut qui vivus perpetua cæde hom
num delectatus fuerat, ultra mortem quoque ſ
vire poſſet. Ei in regno ſuffectus eſt filius.

A.M. 3666. *Arſes* vel *Arſames*; ſed & ipſe, cu
triennium regnaſſet, nulla re memorabili geſ
ab eodem Bagoa veneno ſublatus fuit. Ita reg
familia Darii Hyſtaſpis apud Perſas exſtincta, r
gnum translatum fuit ad *Darium* Codomannu

A.M. 3668. DARIUS *Codomannus*, Perſaru
Rex; quem *Alexander* Magnus tribus prælíis ſ
peratum imperio, *Beſſus* ſatrapa vita ſpoliavit.

MEMORABILIA
SCYTHARUM.

ANno Mundi 3370. *Cimmerii* à Scythis pul
in Aſiam tranſierunt; quos inſecutus *Ind*
thyrſus ſive *Madyes* Scytharum Rex cum pote
tiſſimo exercitu, ſuperatis Medis, univerſam pe
Aſiam usque ad Ægyptum domuit, & per vigi
octo annos tributariam ſibi ac vectigalem redd
dit. Cumque alia ratione, quam fraude, ſupera
non poſſent Scythæ, *Cyaxares* Medorum Re
Præcipuos ipſorum convivio excepit, ac inebri
tos, immiſſis percuſſoribus, ad unum omnes in
terfecit. Sic Aſia ſervitute Scythica liberata fui
Qui hanc cladem evaſerunt, eos Cyaxar
venationibus, & pueris in arte equeſtri inſtitu
endis præfecit. Cumque aſpere & acerb

tra

...ctarentur, unum, quos docebant, puerorum ...cidarunt, & coctum Cyaxari pro ferina appo...erunt, quo facinore patrato, ad *Halyatten*, Ly...rum Regem, transfugerunt: unde bellum inter ...*edos & Lydos* quinquennale, quos tandem, cum ...m utraq; in procinctu ad prælium acies ſtaret, ...nſpecta Solis eclipſis, die noctefcente, ita per...rruit, ut pacem inirent. Reliqui Scytharum in ...tiquam Patriam reverſi, cum à ſervis ſuis bello ...ciperentur, armisque parum contra eos profi...rent, tandem ſumtis flagellis, eos veluti man...pia ſua iterum poteſtati ſubjecerunt. Hujus *Ser...ilis* belli hodieque memoria apud Moſcovitas ...pereſt.

MEMORABILIA INDORUM.

DE *Indorum* vetuſtis rebus nihil fere conſtat, niſi quod *Staurobatis*, Regis Indorum, qui ...ntra Semiramidem bellum geſſit, mentio apud ...iodorum Siculum. Poſtea usque ad *Alexandri* ...agni ætatem inacceſſa Perſis pariter ac Græcis, ...eoque incognita manſit India.

MEMORABILIA GRÆCORUM.

...Oſteri *Herculis*, dicti *Heraclidæ*, Peloponne... ſum recuperarunt, eamque in varia regna, ...mirum *Spartanum*, *Corinthium*, *Meſſenium*, ... alia diviſere.

Codrus, ultimus Rex Athenienſium, ſe in ...ello pro patria devovit, & caſtra hoſtium mu...ato habitu ingreſſus, rixisque cum milite motis,

ab eo confoſſus, victoriam ſuis peperit. In eo deſiit Regnum Athenienſium; quia inpoſterum non *Reges* ſed *Principes* ſibi præfecerunt. Paulo poſt ſecuta fuit *Migratio* Ionica. Quippe magna Atticæ juventutis multitudo, Ducibus Codri filio, aliisque in Aſiam trajecere, ac littoribus illius occupatis, claras Urbes, *Epheſium*, *Miletum*, *Smyrnam*, aliasque condiderunt, ac totam regionem *Ioniam* appellarunt.

A. M. 3205. cœpit bellum *Meſſenium* inter Meſſenios & Spartanos, quod inter omnia Græcorum antiquiſſima, maxime memorabile eſt, multisque caſibus illuſtre. *Meſſenii* tandem victi, deſerta regione campeſtri, ſe in altiſſimum montem *Ithomen* recepere, ibique diuturnam obſidionem ſuſtinuere. Cumque oraculum virginem immolandam iis præcepiſſet, reliquis abnuentibus, *Ariſtodemus* Rex filiam ſuam obtulit, ac ſua manu interfecit. Cumque obſidio diuturna eſſet, Spartani juvenes quosdam prolis gratia Spartam miſerunt, ex quorum cum ipſorum uxoribus concubitu nati fuerunt illi, quos *Parthenios* vocarunt, id eſt, illegitima ſoboles, à quibus celeberrima Italiæ urbs *Tarentum* condita fuit. Tandem anno belli vigeſimo *Ariſtodemus*, Rex Meſſeniorum, ſpectro filiæ, quam immolaverat, perterritus, ſe ad tumulum ejus interemit, ac monte *Ithome* à Spartanis expugnato, reliqui in ſervitutem redacti ſunt: ex qua poſt quadraginta annos *Ariſtomenes*, juvenis acerrimus, eos liberavit, ac bellum contra Spartanos in-

cre-

dibili audacia, ac plus quam heroica fortitu-
e, inſtauravit.
Hic eſt ille *Ariſtomenes*, qui una die centum
artanos ſua manu interfecit: qui ter captus, &
rabiliter iterum liberatus fuit. Inprimis tum,
m à Spartanis in *Caadam*, id eſt, ſpeluncam
iterraneam immenſæ profunditatis, & aſper-
nis undique rupibus confragoſam, præcipita-
s fuiſſet. Cæteris enim ſaxorũ allisu confractis,
toto corpore colliſis, ſolus Ariſtomenes illæ-
s ad fundum deſcendit, & inter fœtentia mor-
orum cadavera per aliquot dies, nullo patente
itu verſatus, miſerrimumque vitæ exitum ex-
ectans, tandem in tenebris viſus ſibi fuit ani-
alculum quoddam deprehendere. Erat autem
lpecula, quæ per exiguam quandam & obſcu-
m rimam illapſa, cadavera depaſcebatur. Si-
ntio igitur ejus *Ariſtomenes* caudam apprehen-
t, ac ab ipſa profuga ad foramen illud, per quod
greſſa fuerat, deductus fuit. Ita anguſtias illas
anibus, & niſu totius corporis, dilatavit, ut ex
elunca ſalvus ad ſuos evaderet. Mox irruptio-
e in agrum & urbem Spartanam facta, novis
edibus oſtendit ſe evaſiſſe. Miraculi hoc inſtar
acedæmoniis erat, qui dudum exſtinctum cre-
iderant Ariſtomenem. Ita in multos adhuc an-
os Meſſenii bellum contra Spartanos ejus ductu
ontinuarunt, arce belli in monte *Ira* conſtituta,
onec tandem noctu proditione expugnarentur.
Cum vero *Ariſtomenes* per medios hoſtes viam
ibi ferro aperuit, ac primo in *Siciliã*, deinde *Cre-*
tam

tam ſe contulit. Reliquiæ Meſſeniorum in Sicili ſtruxerunt Urbem *Meſſenam*, quæ hodieque celeberrima eſt.

A. M. 3417. *Solon* Athenienſium legislator *Cyrrham* urbem poſt diuturnum obſidium helleboro expugnavit. Quippe hellebori radices ir aquam, quam obſeſſi bibebant, injecit, unde alv fluxu correpti, urbem dedere coacti ſunt.

A. M. 3460. in Sicilia regnavit *Phalaris*, Agrigentinorum Tyrannus famoſiſſimus. Hic eſt ille qui æneum habuit taurum, ab *Perillo* artifice ita formatum, ut ei incluſi homines, cum ſubjectis prunis torrerentur, mugitum bovis inſtar ederent. Sed *Phalaris* Perillum primum omnium bovi huic incluſit, *ipſe ſuum*, dixit, *imbuat author opus*. Eodem fere tempore *Piſiſtratus* Athenis Tyrannidem invaſit, cum ſe à Potentioribus male verberibus mulctatum coram populo ſimulaſſet, à quibus eo prætextu Satellitium, velut ad corporis cuſtodiam, impetravit, quo paulo poſt, arce occupata, Imperium totius civitatis ad ſe tranſtulit.

A. M. 3500. *Sybaris*, potentiſſima Italiæ urbs, à *Crotoniatis* exciſa fuit duce *Milone*, famoſo illo athleta, qui bovem pugno interfecit, & ſolus una die devoravit. Idem *Milo* jam ſenex vires ſuas exploraturus, cum annoſam quercum divelleret, ab ea iterum coeunte ambabus manibus interceptus, & cum ſe inde liberare non poſſet, à ſupervenientibns lupis devoratus fuit. *Sybaritæ* effœminatiſſimi propter nimias opes fuerunt, unde adagium; *Sybarita per plateas*, quo de illis utimur,

r, qui in publico ambulantes jactatione bra-
orum integram fere plateam occupant, &
li de via decedunt. IidemSybaritæ equos ſuos
are conſuefecerant, id quod ipſis exitio fuit.
m in prælium progreſſi, cum tubæ concine-
t, equi ſaltare cœperunt, ac tota conturbata
e, facilem viam hoſtibus conciliarunt.

A.M. 3483. *Democedes* Crotoniata Medicus à
ſis captus, cum *Darium & Athoſſam* uxorem
s curaſſet, ut bellum Græcis inferret, ſubdole,
data mulierum elegantia, perſuaſit. Miſſi igi-
à Dario per univerſam Græciam explorato-
, & cum illis *Democedes* Medicus, qui Croto-
n reverſus, ibi *Milonis* athletæ filiam uxorem
xit.

A.M. 3503. *Athenienſes* Ionibus viginti naves
xilio contra Perſas miſerunt, quæ omnium
nceps bellorum inter Græcos & Perſas origo
runt.

A.M. 3514. *Athenienſes* Duce *Miltiade* Per-
in campo *Marathonio* magno prælio ſupe-
t.

A.M. 3524. Græci maximis præliis ad *Thermo-
as*, *Artemiſium*, ad *Salaminam*, ad Platæas, ad
ontem Mycalem, Perſas vincunt, de quibus
ra in rebus Xerxis.

A.M 3526. *Athenienſes* urbem *Seſtum* obſi-
nt, obſeſſis tanta fame laborantibus, ut funi-
s lectorum elixis veſcerentur.

A. M. 3530. *Pauſanias* Rex Spartanorum,
od cum Perſis contra libertatem Græciæ con-

ſpi-

ſpiraſſet, fame in templo necatur, cujus fores cu
lapidibus obſtruerentur, primum lapidem ma
Pauſaniæ attulit. Hujus conſpirationis partice
fuiſſe putatur *Themiſtocles* Athenienſis, qui ſu
plicio Pauſaniæ perterritus, ad *Xerxen* in Perſia
fugit, & ab eo maximis honoribus exceptu
cum nollet bellum contra Patriam gerere, hauſ
taurino ſanguine, ſeipſum interfecit.

A. M. 3533. *Cimon* Athenienſium Dux, in A
feliciter contra Perſas bellum gerit.

A. M. 3559. *Herodotus* omnium Hiſtoriogr
phorum, qui exſtant, antiquiſſimus, Libros ſu
Athenis magno cum applauſu legit.

A. M 3562. per totum fere terrarum orbe
alta *pax* erat.

A. M. 3564. Inſula *Samos* gravi bello conc
titur ab Athenienſibus, qui abrogata Ariſtocr
tia, *Democratiam* per vim inſtituebant.

A. M. 3573. exortum fuit ingens illud bellu
civile inter Græcos, quod *Peloponneſiacu*
dicitur. Ejus authores fuerunt *Athenienſes*
Spartani. Duravit per viginti octo annos,
tandem exitio Athenienſium terminatum fu
Cauſa ejus fuit creſcens Athenienſium pote
tia, quæ inviſa & ſuſpecta erat Spartanis. Pr
textus varii arripiebantur. Athenienſes veh
menter ad bellum impulit *Pericles*, cujus tan
fuit eloquentia, ut tonare, fulminare, & perm
ſcere Græciam diceretur. Cum enim *Pericle*
ærario Athenienſi præfectus, rationes redde
non poſſet, ſuaſu *Alcibiadis*, nepotis ſui, a
hi

: admodum juvenis, bello patriam implicuit.
A.M.3574. Secundo anno belli Peloponneſiaci
t horrenda peſtis, primum in Æthiopia orta,
le reliquum orbem pervagata, tandem Athe-
s crudelem in modum exhauſit. Eam graphi-
deſcribit Thucydides lib. II. Curavit illam
ppocrates Medicus, luculentis per totam ur-
m ignibus incenſis: cui propterea ſtatuta
ecta aurea fuit. Anno tertio belli urbs Pla-
æ à Spartanis per biennium obſeſſa, occiſis
ntra pacta omnibus civibus, ſolo æquatur. An-
belli quinto Corcyræi graviſſima ſeditione
borarunt, in qua Optimates ſive *Ariſtocratici*,
plebe ſive *Democraticis*, miſerabiliter necati
nt. Anno belli ſeptimo Spartani multis cladi-
is fracti, pacem ab Athenienſibus, ſed fruſtra,
tierunt. Anno undecimo pax inter Spartanos
Athenienſes in quinquaginta annos ſancita
t, quæ pax Niciæ dicitur: ſed paulo poſt iterum
acta. Tum temporis Athenis inclaruit *Alcibia-
s*, Socratis diſcipulus, Juvenis petulantiſſimæ
diſſolutiſſimæ vitæ, ac ingenio adeo verſatili,
& peſſimus, & optimus eſſet. Hic Athenien-
s iterum exitiabili bello involvit. Paulo poſt
riorum ſcelerum accuſatus, ad Spartanos de-
cit, & ipſis feliciſſimam operam contra pa-
iam navavit. Anno belli decimo nono Athe-
enſes ingentem cladem Duce Nicia in Sicilia
cceperunt, amiſſo toto exercitu: unde res ipſo-
m ad ultimam deſperationem adductæ ſunt.
nno belli vigeſimo primo *Alcibiades* deſertis

Spar-

Spartanis, iterum ad Athenienſes ſe contulit, & res patriæ penitus collapſas, ſua audacia & felic tate in integrum reſtituit. Hujus ductu Athenien ſes terra marique Spartanos ſuperant, ita ut l denuo pacem peterent. Tantis rebus geſtis *Alci biades*, plus quam divinis honoribus affectu Athenas rediit. Sed paulo poſt cum Legatus ipſi us infeliciter ſe abſente pugnaſſet, iterum patri pulſus in Thraciam fugit, ubi tandem à Spartani in domo quadam vivus concrematus fuit. Anno belli 26. *Spartani* ab Athenienſibus ad inſula *Arginuſas* ingenti prælio navali ſuperantur. A thenienſes vero inaudito facinore quindecin Duces ſuos damnatos ultimo ſupplicio affece runt, quod tempeſtate impediti naufragis non tu liſſent ſuppetias, nec cæſos ſepeliiſſent. Anno belli vigeſimo ſeptimo *Lyſander*, Spartanorun Dux, univerſam Athenienſium claſſem ad *Ægo Potamos* oppreſſit, ſtatimque *Athenas* undiqu cum exercitu obſedit. Anno belli 28. *Athenæ* e Academia oppugnatæ deditionem Lyſandro fa ciunt, hac conditione, ut *mœnia* urbis dirueren tur, & omnes reliquæ *naves*, duodecim exceptis traderentur. Hunc finem habuit bellum Pelo ponneſiacum, in quo florentiſſimum Athenien ſium Imperium penitus everſum fuit. *Lyſander* abrogata *Democratia*, triginta *Tyrannos* civitati & præſidium arci impoſuit. Ab his crudeliter i victos ſævitum. Paulo poſt triginta Tyranni *Thraſybulo* Athenis pulſi ſunt, & civitati liberta reſtituta. Hic eſt ille *Thraſybulus*, qui primu

amne

mneſtiam, id eſt, oblivionem præteritarum inju-
rum, introduxit, quo ſaluberrimo inſtituto
nnia fere civilia bella hodieque terminari ſo-
at. Poſt hæc Lacedæmonii, feliciter aliquandiu
Aſia, ductu *Ageſilai*, contra Perſas bella geſſe-
, quæ pace *Antalcidæ* terminata ſunt.

Secutum fuit graviſſimum inter *Thebanos*, &
acedæmonios bellum. *Thebanorum* Dux fuit *Epa-
minondas*, à quo Lacedæmonii duobus magnis
ræliis, ad *Leuctra*, & ad *Mantineam*, profligati
nt. Sed in hoc ultimo prælio ipſe *Epaminondas*
m immortali nominis ſui gloria occubuit. Non
u poſt bellum *ſacrum* in Græcia ortum eſt con-
a *Phocenſes*, qui ſacrilego auſu templum Del-
hicum ſpoliaverant. Huic ſeſe immiſcuit *Philip-
us* Macedoniæ Rex, & victis Phocenſibus, do-
inatum Græciæ, ipſis inter ſe diſcordantibus,
ira calliditate paulatim invaſit, ac victis ad *Che-
neam* Athenienſibus, totius Græciæ Dux, &
elli Perſici Imperator *Corinthi* creatus eſt. Sed in
ſo expeditionis hujus apparatu, dum nuptiis fi-
æ indulget, à *Pauſania* ſatellite ſuo interficitur.

A.M. 3669. *Alexander* Philippi filius, à re-
m geſtarum magnitudine Magnus cognomi-
atus, Regnum Macedoniæ cum Ducatu *Græ-
æ* & bello Perſico ſuſcepit: cumque ſe ipſi
hebani opponerent, captam Urbem funditus
elevit, occiſis Thebanorum nonaginta millibus.
nde cum exercitu triginta millium in Aſiam
ajecit, ac *Darium* Codomannum tribus ma-
nis præliis, in campis Adraſtiis, ad *Iſſum*, ad
Ar-

Arbella, ſive *Gaugamela*, ſuperavit, & fulgu
inſtar horribili celeritate univerſam Aſiam perc
muit, & ampliſſimam Monarchiam, quæ *Mace*
nica, ſive *Græca* dicitur, condidit. Obiit an
ætatis triceſimo ſecundo, Imperii duodecim
veneno necatus à *Caſſandro*. Poſt ejus exceſſu
Philippus Aridæus frater aliquandiu Imperio pr
fuit: ſed titulo tantum, omni penes exercitu
Duces poteſtate. Inde conſtituti liberorum Al
xandri tutores, *Perdiccas*, *Pithon*, *Antipater*,
Polyſperchon, ſub quibus totum Imperium M
cedonicum civilibus bellis exhauſtum & conf
ſum fuit, in quibus fere omnes Duces, una cu
Olympiade matre, *Roxane* uxore, *Hercule*, *Al*
xandro & Cleopatra, liberis Alexandri perierun
ita omni ejus poſteritate deleta, Imperium
ampliſſima regna, *Aſiæ*, *Ægypti*, *Syriæ*, *Thraciæ*
Macedoniæ dilaceratum fuit.

Verum Regnum Aſiæ & Thraciæ mox deſtr
ctum fuit, ut tria tantum remanſerint *Ægypt*
Aſiæ & Macedoniæ.

MI

Alexandro & Cleopatra, liberis Alexandri) Inter Al
xandri M. liberos nullam ego quidem novi Cleop
tram. Fuit vero Alexandro M. ſoror Cleopatra, qu
Alexandro Epirotarum Regi primum nupta, poſtqu
ejus obitum à pluribus ambita, Sardibꝰ tandem, cu
ad Ptolemæum in Ægyptum iter pararet, Antigo
juſſu occiſa eſt. De qua *Diod. Siculus l.16, & 20. Juſtin*
l.9. & 14.

MEMORABILIA
REGUM SYRIÆ.

ANno Mundi 3693. Regnum *Syriæ* condidit *Seleucus* Nicanor, cujus ſucceſſores commu-
nomine *Seleucidæ* dicuntur. Hic plurimas
ies in Oriente condidit, quarum præcipuæ fu-
nt *Antiochia* ad fluvium Orontem, & *Seleucia*
Tigrim. Fuit hic omnium Alexandri Ducum
ciſſimus, ſed anno ætatis ſeptuageſimo quar-
n prælio à *Ptolemæo* Ceranno, Rege Macedo-
e, obtruncatus periit. Ei ſucceſſit filius *Antio-
us*, qui novercam ſuam *Stratonicam* uxorem
xit, arte & ſuaſu *Eraſiſtrati* Medici. Cum enim
tiochus, inſano Stratonices amore correptus,
aliter decumberet, *Eraſiſtratus* ex pulſu arte-
rum, aliisque indiciis cognovit, ipſum animo,
n corpore ægrotare: quapropter ſuaſit *Seleuco*,
ſi ſalvum vellet filium, *Stratonicam* ei cederet.
nnium Syriæ Regum maximus fuit *Antio-
us* Magnus, qui contra Romanos, ſuaſu Han-
alis, formidoloſum bellum geſſit, in quo vi-
ctus

---

*n prælio à Ptolemæo Ceranno, Rege Macedoniæ, obtrun-
us*) Dubito Seleucum in prælio cecidiſſe, quem
runcavit quidem Ptolemæus Ceraunus, ſed *per in-
u*, ut *Juſtinus l.17.c.2.* ait, *circumventum*. Sane nullum
eucο cum Ptolemæo Ceranno bellum interceſſit,
em ex Ægypto profugum & exceperat benigne, &
ici loco habitum, ſecum in exercitu circumduxe-
; donec à perfido hoſpite, cum Lyſimachiam pe-
et, occideretur. Clare rem omnem enarravit *Ap-
ius de Bell. Syr. p.120. edit. Steph.*
Se-

ctus à Scipione, omnem cis *Taurum* monte
Aſiam amiſit. Poſt illum *Antiochus* Epiphan
Judæos graviſſime afflixit. Reliqui Syriæ Reg
mutuis bellis & cædibus, & defectione popul
rum, ita exhauſti & attriti ſunt, ut Syri tantoru
malorum pertæſi, ipſis excluſis *Tigranum* Arm
niæ Regem evocarent, quo per Cn. *Pompeju*
victo, Romani Syriam in provinciæ formam r
degerunt.

MEMORABILIA
REGNI MACEDONIÆ.

REgnum Macedoniæ *Caſſander* fundavit, q
occiſa *Olympiade* Alexandri M. matre ejus
liberis, poſt gravia cum ſociis Regibus geſta be
la, morbo pediculari à vermibus corroſus, peri
Poſt eum Macedonia aliquandiu non modo vic
norum, verum etiam Gallorum præda reddit
Intra breve tempus varios Reges habuit, ex quil
Demetrius Antigoni Regis Aſiæ filius, à *Seleu*
Nicanore Rege Syriæ victus, in carcere periit. *L*
ſimachus Thraciæ Rex à Seleuco; *Seleucus* à Pt
lemæo Cerauno vincitur. Hic cum perfide *Arſ*
noes ſororis, ejusdemque uxoris filios necaſſet,
Gallis, Duce *Belgio*, occiſus periit. Ita poſt vari
Regum & Dominorum mutationes, tande
Antigonus Gonatas, aliquoties à Pyrrho Reg
Epiri pulſus, eo cæſo, Macedoniam obtinu

C

Seleucus à Ptolemæo Cerauno vincitur) Aut per inſic
as potius trucidatur, juxta notata ad præced. p.

Ti

ſucceſſit *Demetrius* II. qui occupato etiam
10 *Cyrenaico*, juſſu Berenices ſponſæ, inter-
us fuit, relicto impubere filio *Philippo*, ſub
la *Antigoni* Doſonis, qui ex tutore Regem ſe
:. Eo mortuo *Philippus* omnium Macedoniæ
gum maximus ſucceſſit, qui *Aratum* Sicyo-
n veneno ſuſtulit, & à Romanis, Duce Tito
ninio Conſule, ingenti prælio victus fuit; in
ema ſenectute domeſticis quoque calamita-
s preſſus. Quippe filium *Demetrium*, per
mniam à fratre *Perſeo* proditionis accuſa-
,occidit, & paulo poſt ex animi dolore obiit.
mus Macedoniæ Rex fuit *Perſeus*, à P. Æmi-
Conſule Romano victus & triumphatus.
Macedonia à Romanis in Provinciæ formam
cta fuit.

MEMORABILIA
REGNI ÆGYPTI.

Egnum *Ægypti* condidit *Ptolemæus*, Lagi
filius, qui poſt maxima bella regno ſe abdi-
t, illudque vivus in filium *Ptolemæum* Phil-
phum tranſtulit. Hic omnis literaturæ
tor & remunerator maximus, ingentem A-
ndriæ Bibliothecam conſtituit, ac Sacra Bi-
ex Hebræo ſermone in Græcum per ſeptua-
a Interpretes verti curavit. Sub eo Ægy-
adeo floruit, ut triginta octo urbns nume-
t. Poſt hunc *Ptolemæus* Evergetes, ob cæ-
ſororis ſuæ Berenices, Seleucum *Callini-*
, & Antiochum *Hieracem*, Syria ejecit. *Pto-
æus* Philopator, victo Antiocho Magno, Re-

ge Syriæ, Judæos crudeliter oppreſſit, uxor
Eurydicem & ſororem occidit, ac tandem vene
ſublatus fuit. *Ptolemæum* Philometorem Rom
contra Antiochum Epiphanem per Popili
Lænatem defenderunt. Hic eſt ille *Popilius* Læn
qui Antiochum baculo circumſcripſit, & di
hinc non egredieris, antequam reſponſum de
ris, amicus, an hoſtis Populi Romani eſſe ve
qua vocis conſtantia perterritus *Antiochus*,
gypto cum exercitu exceſſit. Hinc monſtrum
lud *Ptolemæus* Phyſcon regnavit, qui ducta
rore *Cleopatra*, ei filium epulandum appoſi
mox & ipſam occidit, ac regno propter crud
tatem pulſus, omnia turbis implevit. Ejus ſ
ceſſor *Ptolemæus* Lathyrus triginta millia Jud
rum ſecus Jordanem occidit, & ſuperſtites cæ
rum carnibus veſci coëgit. Poſt hunc *Ptolem*
Auletes, quem regno pulſum Cn. *Pompejus*
ſtituit. Hujus filius *Ptolemæus* Dionyſius Po
pejum occidit, & in bello contra Julium Cæ
re

Ptolemæum Philometorem) Poſt Ptolemæum Ph
patorem memorandus erat Ptolemæus Epiphan
Philometoris pater.

Mox & ipſam occidit) Cleopatram à Ptolemæo P
ſcone, fratre ac marito ſuo, occiſam fuiſſe, non
mini ab aliis proditum. Aperte vero *Juſtinus*, & rec
ciliatum marito Cleopatram, & ſuperſtitem ei
fuiſſe, ac à filio Ptolemæo Alexandro tandem in
fectam, tradit *l.* 39. *c.* 2. 3 6.

Poſt hunc Ptolemæus Auletes) Ita cum Hornio &
Vide tamen, quæ *ad Beſoldi Synopſin c.* 11. *p.* 231. *ſe*
Rupertus monuit, eundemque de ſequentibus eti
conſule.

, aquis in lorica aurea ſubmerſus periit, fuit-
u'timus Ægyptiorum Rex. Ei ſucceſſit Soror
patra, famoſum illud ſcortum, quæ Marco
onio nupſit, & ab Auguſto ad *Actium*, Epiri
nontorium, navali prælio victa ac capta, ſe-
n morſu aſpidem, ne viva in triumpho du-
tur, interfecit. Ita Ægyptus ab Auguſto in
inciæ formam redacta fuit.

æc fuerunt præcipua Græcorum poſt Ale-
rum Magnum regna. Erant & minora ali-
t, ut *Pergamenum*, quod & Aſiæ minoris
ynia, Cappadocia, Ponti, Armenia; omnium
n ampliſſimum & potentiſſimum *Partho-*
fundatum à quodam *Arſace*, cujus Succeſ-
communi nomine *Arſacidæ* dicebantur,
rum perpetua contra Indos, Syros, & poſtea
nanos, fuerunt bella. Ex his celebriores
int *Mithridates* Arſaces, qui Regnum Par-
um ab *India* usque ad fluvium *Euphratem*
novit: *Orodes*, qui Marcum Craſſum cum
exercitu Romano delevit, & maximis con-
omanos bellis geſtis à Ventidio victus, & ex
ore in furorem verſus, à filio *Phraate* occiſus
Inde Arſacidarum domi res, inteſtinis
ſæ diſſidiis, *Parthorum* Imperium cædibus
onfuſione impleverunt; & is fere Rex erat,
n Romani dederant, vel defendebant Ul-
is ex hac familia fuit *Artabanus*, quo ob-
cato *Artaxerxes* Perſa Imperium à Parthis
erſas tranſtulit. Cujus ſucceſſor fuit *Sapor*,
Imperatorem *Valerianum* captum excoria-
Poſtea nonus ordine, *Sapor* II. ingentibus

bellis res Romanas attrivit. Inde inprimis ce brantur *Coſroes* primus & ſecundus, quorum geſtæ ampliſſimæ fuerunt. Ultimus fuit *Jerde* quo victo, Saraceni Arabes Imperium Perſic in ſuam poteſtatem redegerunt.

MEMORABILIA ROMANORUM.

Roma fuit condita à Romulo. Hic *Rom* cum fratre Remo in infantia expoſitus à Lupa admotis uberibus, id eſt, à ſcorto q dam lactatus, juventutem inter prædones la cinio exercuit, & tandem vir factus, urbem *mam* condidit, ejusque primus Rex cre fuit. Ut vero novam urbem ſuam civibus pleret, Aſylum conſtituit. Ita confluenti undique ſceleratis, brevi Urbs impleta ho nibus fuit. Cumque uxores tantæ multitu deeſſent, inſtitutis ludis conſualibus ſepting tas virgines Sabinas rapi juſſit, unde bell & in media urbe cum raptarum parentibus a prælium; ſed mox utramque aciem ra intercurſantibus, & hinc parentes, inde ritos inclamantibus, diremtum, ac pace ter natum. Ita Romulus aucta urbe ſua, & vic aliquot oppidis expugnatis, cum centum Pa veluti Senatum legiſſet, ab illis clam inte ctus, & in minutas particulas diſſectus periit, abolendo hoc parricidio ſparſus rumor, tem ſtate & turbine in cœlum raptum. Ei in Re ſucceſſit *Numa Pompilius*, qui perpetua p Rempublicam legibus & religione exorna

tius Rex *Tullus Hoſtilius*, ſub quo celebris
pugna ter-geminorum. Cum enim bellum
r Romanos & Albanos grave & diuturnum
raret, utrique parti viſum, tergeminos fra-
eligere, qui de ſumma imperii inter ſe de-
arent. Favit Romanis fortuna, & ab ipſo-
1 parte ſolus ſuperſtes Horatius præclaram
iæ victoriam conciliavit, quam tamen mox
ricidio ſororis contaminavit. Ita ex pacto
a diruta, cives Romam traducti, quorum
Metius Suffetius, cum proditionem moli-
ır, juſſu Tulli Hoſtilii equis diſtractus & di-
ratus fuit. Ipſe vero Tullus paulo poſt cœ-
i fulmine cum familia conflagravit. Quartus
Ancus Martius, urbem Aventino & Jani-
o montibus amplificavit, ac coloniam ad
iam Tiberis deduxit. Quintus *Tarquinius*
ſcus, dolo filiorum Anci Martii interemtus
.Sextus *Servius Tullius* urbe aucta, civibus in
ſes diſtributis, cenſu habito, perfidia filiæ ſuæ
lliæ, inaudito ſcelere, trucidatus fuit à Tar-
nio Superbo genero ſuo. Septimus & ultimus
gum Romanorum, hic ipſe *Tarquinius Super-*
, multis victoriis Romam ornavit. Cætera
rannus atrox. Hujus inventum fuit, eminen-
papaverum capita decutere, quo innuebat,
eſtantiſſimos quosque cives necandos, quo
iqua multitudo ſervitute premi poſſit. Hic
pitolium Romæ condidit, & fatidicos libros à
ylla Cumæa anu emit.

Tandem cum filius ipſius *Sextus* ſtuprum ho-
ſtiſſimæ matronæ Lucretiæ intuliſſet, eaque

ſe, impatientia tanti flagitii, cultro confodiſſ
à Lucio Junio Bruto, & aliis Romanis, Regn
ipſi abrogatum fuit, & cum fruſtra reſtitution
ſuam armis & auxiliis vicinorum & Porſenn
Regis Hetruriæ, quæſiviſſet, exul obiit.

A. M. 3500. Imperium *Conſulum* cum libert
in Republica Romana cœpit, ſub quibus pluri
& perpetua fere bella, eaque vel externa, vel
vilia. Inter externa celebriora fuerunt,

I. *Hetruſcum*, contra Regem *Porſennam*, T
quinios reducentem, pro libertate geſtum:
quo *Mutius* Scævola, & *Horatius* Cocles inſign
fortitudinis exempla ediderunt.

II. *Hetruſcum* quod clade *Cremerenſi*, in q
trecenti *Fabii* cæſi ſunt, memorabile eſt.

III. *Gallicum*, in quo Romani ad *Alliam* fu
Roma capta, *Capitolium* obſeſſum, & à *Camil*
liberatum eſt, ac Galli internecione deleti.

IV. *Latinum* ſecundum, in quo *Titus* Manli
filium, quod extra ordinem pugnaſſet, ſecu
percuſſit.

V. *Samniticum*, in quo Romani ad *Furc*
Caudinas ſub jugum miſſi, & tandem *Samnit*
à Lucio Papyrio plane debellati ſunt.

VI. *Hetruſcum* tertium, in quo *Publius* Deciu
ſe pro exercitu devovit.

VII. *Tarentinum*, in quo *Pyrrhus*, Rex Ephi
Romanos ad fluvium *Lyrin*, terrore *Elephanto*
rum vicit, & ab iis poſtea aliquoties victus, cum
nec eloquentia *Cynea* Senatum, nec pecunia *Fa*
bricium aut *Curium* corrumpere potuiſſet, Itali
pulſus, & paulo poſt in Græcia occiſus fuit.

VIII.

VIII. *Punicum* primum, quod Romani contra
rthaginenſes totis viginti tribus annis pro *Si-*
a geſſerunt, in quo poſt varias clades *Marcus*
ilius Regulus à Carthaginenſibus captus, &
ſere excarnificatus : *Carthaginenſes* vero ad
ulas *Ægates* victi, & omnibus inter *Italiam &*
ricam inſulis ſpoliati ſunt.

IX. *Punicum* ſecundum, cujus occaſio fuit
untus, ab Hannibale deleta, in quo *Hannibal*
manos quatuor ingentibus præliis ad *Ticinum*,
Trebiam, ad *Thraſymenum*, & ad *Cannas* pro-
gavit. Romanam tamen rem *Fabius* cunctando,
pio pugnando, confirmarunt. *Hannibal*, cum
omam capere poſſet, maluit ſe *Campaniæ* deli-
enervare. Eventus belli fuit, quod *Hannibal*,
n jam ſedecim annis Italiæ incubaſſet, à *Scipi-*
in Africa victus, & pacem petere coactus fuit.

X. *Macedonicum*, in quo *Philippus*, Rex Mace-
niæ, ad *Cynocephalas* à Flaminio victus eſt, &
ertas Græciæ reſtituta. Poſtea cum id bellum
ſeus, Philippi filius, renovaret, ab Æmilio
tus, captus & triumphatus fuit, ac Macedonia
provinciæ formam redacta.

XI. Syriacum, in quo *Antiochus* Magnus Rex
riæ, à *Scipione* Aſiatico ad montem *Sipylum*
tus, & omni cis Taurum montem Aſia ſpo-
tus eſt. Hujus belli fax Hannibal fuit.

XII. Punicum III, cujus *Marcus* Cato *ſuaſor*,
ſuadente Publico *Cornelio* Naſica; in quo *Car-*
ago à Scipione Africano minore expugnata, &
cendio ſeptendecim dierum deleta eſt.

XIII. *Achaicum*, in quo *Corinthus* à Mumm *deleta* eſt.

XIV. *Hiſpanicum*, in quo *Viriatus*, Dux Lu tanorum, Romanos multis cladibus affecit, d nec eum emtis percuſſoribus interimerent.

XV. *Numantinum*, quod totos viginti ann duravit, in quo quatuor Numantinorum mill Romanos inauditis cladibus affecerunt, & co ſulem Mancinum ad turpiſſimam pacem adeg runt: tandem à Scipione Africano fame conſtr cti, ſe cum tota urbe combuſſerunt.

XVI. *Jugurthinum*, in quo *Jugurtha* R Numidiæ, callidus, perfidus, ſimulque fortiſſ mus, quod fratres ſuos necaſſet, à Metello & M rio victus, triumphatus, & in carcere ſtrangul tus eſt.

XVII. *Cimbricum*, in quo Cimbri à C. *Mar* deleti, & eorum uxores ad deſperationem adact ſunt.

XVIII. *Mithridaticum*, quod Romani cont *Mithridatem*, Regem *Ponti*, totos 30. annos ge ſerunt, in quo *Mithridates* poſt maxima facino à *Sylla*, Lucullo, tandemque Cn. *Pompejo* debe latus, & à filio ſuo *Pharnace* obſeſſus, cum ſ veneno interimere non poſſet, à ſervo confo ſus eſt.

XIX. *Parthicum*, in quo M. *Craſſus Dives* Parthis captus & occiſus, inque rictum oris eju aurum liquidem infuſum eſt.

XX

Et in carcere ſtrangulatus eſt) Aut fame potius neca tus, juxta *Plutarchum in Mario p.m.*412.

Em

XX. *Servile*, quod *Eunus* quidam ſimulato
ore excitavit, in quo ſervi tumultuantes de-
lati ſunt.

XXI. *Spartacium*, ſive Gladiatorium, in quo
rtacus gladiatores & ſervos armavit, & tan-
n cum ſuis ad deſperationem adactus eſt.

XXII. *Sertorianum*, quod Sertorius, à Sylla
ſcriptus, in Hiſpania ſuſcitavit, & multis for-
r feliciterque geſtis tandem perfide à ſuis in
na interfectus periit. Hæc fuerunt præcipua
la Externa.

Sequuntur jam Civilia, ſive interna. I. *Mar-*
um ſive *Italicum*, quod *Itali* pro jure civitatis
tra *Romanos* geſſerunt, & in quo tandem de-
lati ſunt.

I. *Marianum*, ortum propter imperium belli
thridatici inter *Syllam & Marium*, in quo *Sylla*
mam occupavit, *Marius* ex Minturnenſi car-
e elapſus eam recepit, & horrendas cædes
n Cinna in Urbe patravit. Tandem Sylla
evaluit, ac cædibus & proſcriptione in adver-
ios immaniter ſæviit.

III. *Catilinarium*, in quo *Catilina*, qui contra
mpublicam conjuraverat, à *Cicerone* Conſule
be pulſus, à C. *Antonio* victus, cæſusque in
ælio fuit.

IV. *Pompejanum*, in quo Cn. *Pompejus* Ma-
us à *Julio* Cæſare Italia pulſus, & in *Pharſalicis*
mpis victus, in *Ægyptum* fugit, ac ibi juſſu
olemæi Dionyſii Regis interfectus eſt, ejusque
rtes ab *Antonio & Octavio* Auguſto plane
letæ ſunt.

Fuerunt & *Seditiones* aliquot *Civiles*, ve
Siciniana, *Virginiana*, *Cornuleiana*, *Licinia*
Gracchana, *Saturniana*, *Druſiana*, pleræ
inter *plebem & nobilitatem* ob honorum co
munionem geſtæ.

Abrogata *Libertate*, IMPERATORES ſu
mam poteſtatem Romæ ad ſe tranſtulerunt,
thore *Julio* Cæſare, qui oppreſſa *libertate* m
rium *Dictatoris* nomine invaſit, & in Cur
Marco Bruto, *Caſſio*, aliis conjuratis 23. vuln
bus interfectus eſt.

A.M. 3977. *Octavius* Auguſtus, cum perc
ſores Cæſaris omnes neci dediſſet, Sexto Po
pejo apud Siciliam oppreſſo, enecato Lepido,
terfecto Antonio, ſupremum & legibus ſolut
Imperium à Senatu Romano accepit, ac feli
ſime adminiſtravit, unica tantum memora
clade in Germania ab Arminio accepta. Cæ
ri

Enecato Lepido, interfecto Antonio) Lepidum ab A
guſto oppreſſum, & exercitu ſpoliatum fuiſſe, du
caret: verum quod necatus ab Auguſto fuerit, ne
quod ſciam, Hiſtoricorum prodidit. Utut enim
inter *Suetonium* & *Appianum* diſſenſus exiſtat, (*Caſ*
bono etiam *ad Suetonii Auguſt. c.* 17. notatus, cum
Lepidum ab Auguſto Circejos in perpetuum rele
tum: hic Romam, ut privatus degeret, Pontific
Maximo contentus, remiſſum fuiſſe tradat; in
tamen uterque, & cum his *Vellejus* quoque *l.* 2. *c.* 8. *L*
l. 49. aliique conſentiunt, quod vitam Auguſtus L
pido conceſſerit. Antonius etiam non tam interfec
ab Auguſto, quam ad mortem, ut *Suetonius* loquit
adactus fuit, ferrumque ipſe, manibus ſibi illatis, c
cupavit. Confer *Vellejum l.* 2. *c.* 87. *Dionem l.* 51. *Flor*
l. 4. *cap.* 11.

Eu

um domi infelix, propter uxoris impotentiam, iæ & neptis impudicitiam, nepotis Agrippæ rocitatem; unde omnibus, quos Imperio deſtiaverat, præmatura morte amiſſis, Tiberium priignum ſucceſſorẽ declarare coactus fuit, & cum jus facti pœnitentia ductus Agrippam, nepotem uum, ab exilio revocare meditaretur, detecto il- conſilio, ab uxore Livia veneno necatus fuit.

III. Tiberius, ſimulator & diſſimulator maxiius, cum Germanicum fratris ſui filium amplisimæ ſpei juvenem, cum tota familia nefarie neaſſet, & aſperrimam tyrannidem in omnes exeruiſſet, *Capreis* ebrietati, libidini, crudelitati inulgens, oppreſſo *Sejano*, in extrema ſenecta pulino à *Macrone* ſuffocatus, ſumma populi lætiia periit.

IV. *Caligula*, prodigalitate & immanitate lusquam monſtroſa equum ſuum Conſulem Romanum deſignat, & perpetratis ingentibus celeribus, conſpiratione militum interficitur.

Anno 41. V. *Claudius*, homo ſtolidus, non amen omnino peſſimus, multa moderate & feiciter, multa ſtulte & crudeliter agit, uxorem *Meſſalinam* impudiciſſimam, quæ ipſo vivo alii nubere auſa fuerat, interficit, & ducta Agrippina, ab eadem veneno tollitur.

Anno 54. VI. *Nero* primo quinquennio optimus,

Cum tota familia nefarie necaſſet) Malim omiſſa verba: *cum tota familia.* Nam & filius Germanici Caligula, & frater Claudius, non ſuperſtites tantum Tiberio, ſed poſt ipſum etiam, primum Caligula, deinde Claudius, Imperatores creati fuerunt.

Syl-

mus, poſtea peſſimus, *Caligulam* imitatur, m
trem *Agrippinam*, præceptorem *Senecam*, & op
mum quemque interficit; tandem rebellantib
paſſim exercitibus ſe ipſum jugulat.

VIII. Sulpitius *Galba* ob avaritiam occidit
à militibus. Anno 69. *Sylvius* Vitellium trib
præliis vincit, quarto victus ſe ipſum odio civ
lium bellorum interfecit. Eodem IX. Aulus *Vite*
lius Capitolium cremat, miſerrime necatur.

Anno 69. X. *Flavius* Veſpaſianus Germano
Duce *Civili* Batavo, tumultuantes reprimit, ma
gna tributa exigit, per *Titum* filium *Hieroſolyma*
ſolo æquat.

Anno 79. XI. *Titus* Veſpaſianus clementia &
liberalitate excellit.

Anno 81. XII. *Domitianus*, crudeliſſimus Ty
rannus, ſecundam perſecutionem contra Chriſt
ianos movet, muſcas configit, occiditur.

Anno 96. XIII. Coccejus *Nerva*, optimu
Princeps, Trajanum adoptat.

Anno 98. XIV. *Ulpius* Trajanus Armeniam
Aſſyriam, Meſopotamiam ſubigit, *Decebalum*
vincit.

Anno 117. XV. *Adrianus* in Britannia murum
ſtruit contra irruptiones Scotorum & Pictorum:
Judæos ingenti clade debellat.

Anno 138. XVI. *Antoninus* Pius Germanos,
Dacos, Judæos, contundit.

XVII.

Sylvius Vitellium tribus præliis) Fuit hic M. Salvius
Otho; quem proinde, licet trimeſtri tantum ſpatio
Imperio functum, nono inter Imperatores loco po-
nere Hornius debuiſſet.

Ap-

XVII. *Antoninus* II. Parthos coercet, Marco-
annos precibus legionis Chriſtianæ fulmina-
icis vincit.

Anno 180. XVIII. *Commodus*, monſtrum ho-
inis, Britannos domat, ab *Uxore & Narciſſo*
terficitur.

Anno 193. XIX. *Pertinax* octuageſimo quinto
ie Imperii occiditur. Eodem anno XX Didius
lianus Imperium emit, juſſu Senatus occidi-
r. Eodem anno XXI. *Septimius* Severus Prin-
ps ſuſpicax & crudelis, Peſcennium Nigrum,
Albinum Britanniæ & Syriæ Cæſares, vincit,
ritannos domat, murum contra Scotos ſtruit,
hriſtianos perſequitur.

Anno 211. XXII. *Antoninus* Caracalla fra-
em Getam in ſinu matris occidit, *Julia* matre
o uxore utitur. Hæc eſt illa *Julia*, quæ dixit:
*libet, licet, an neſcis te Imperatorem, & leges
re, non accipere*?

Anno 217. XXIII. *Opilius* Macrinus à militibus
terficitur.

Anno 218. XXIV. Varius Antoninus *Helioga-
balus*,

Antoninus II. Parthos coercet) Non omittendus erat
tonini hujus, quem Philoſophum dixerunt, fra-
r ac Collega L. Aurelius Verus. Nam tum primum
omana Reſpublica duobus æquo jure Imperium
miniſtrantibus parere cœpit. Ita & in ſequenti-
s, Antonino Caracallæ frater Geta, Macrino filius
adumenus, Philippo Arabi filius Philippus, Vibio
allo Voluſianus, Valeriano Gallienus, alii aliis jun-
ndi fuiſſent, niſi Collegas Imperatorum præter-
ttere, compendii ſtudio Hornius maluiſſet.

Julius

balus, homo turpiſſimus & luxurioſisſimus, m
ſerum exitum habet.

Anno 222. XXV. Alexander *Severus*, Prir
ceps bonus, Parthos vincit, Moguntiæ cum mat
occiditur.

Anno 235. XXVI. Julius *Maximus* homo f
rox, Gordianos opprimit, ac ad Aquilejam cu
filio pulcherrimo interficitur.

Anno 238. XXVII. *Gordianus* Junior in Perſ
occiditur.

Anno 244. XXVIII. *Julius* Philippus Arab
Chriſtianiſmum amplectitur, in conflictu cu
Decio occiditur.

Anno 250. XXIX. *Decius* cum Gothis pugna
occiditur.

Anno 252. XXX. *Vibius* Gallus, fœdus cun
hoſte ignominioſum facit, ab Æmiliano vinci
tur.

Anno 253. XXXI. *Æmilianus* à militibus eli
gitur & occiditur.

Eodem anno XXXII. *Licinius Valerianus*
Sapore Perſarum Rege captus, miſerrime tracta
tur, & tandem vivus excoriatur.

Ann

Julius Maximus, homo ferox) Maximinum ſcriber
Hornius voluit. Nam is Severo ſucceſſit, occupatoqu
Imperio, filium C. I. Verum Maximum Cæſarem di
xit. Idem, quod ſupplementi loco addendum, Anti
Cæſares primum habuit Gordianos, patrem ac filium
iisque oppreſſis, Clodium Balbinum & Maximun
Pupienum, quibus tandem ſuccubuit. Sic Maximino
& filio ejus Maximo occiſis, Balbinus atque Pupienu
Imperium, ſed brevi tempore, obtinuerunt, ante
Gordianum Juniorem tamen collocandi. *Dio-*

Anno 260. XXXIII. *Gallienus*, impius in parem Valerianum, cum obſideret Mediolanum, occiditur; ejus tempore 30. Tyranni Imperium Romanum miſere dilacerarunt.

Anno 268. XXXIV. *Claudius* Dalmata, Alemannos vincit, cum Scythis acre bellum gerit.

Anno 270. XXXV. Valerius *Aurelianus* Marcomannos vincit, *Zenobiam* Palmyrenorum Reginam triumphat.

Anno 275. XXXVI. Claudius *Tacitus* Scythas repellit. Hiſtoriam Cornelii Taciti magni facit.

Anno 276. XXXVII. *Aurelius* Probus Germanos & Sarmatas contundit, *Saturninum* Anti-Cæſarem amovet.

Anno 283. XXXVIII. Marcus Aurelius *Carus* Carinum & Numerianum filios, Cæſares appellat.

Anno 284. XXXIX. *Diocletianus* Carinum vincit, Maximianum & Galerium Cæſares creat, Chriſtianos acerrime perſequitur, Imperio ſe abdicat.

XL.

Diocletianus Maximianum & Galerium Cæſares creat) Diſtinctius: Diocletianus conſortem Imperii Maximianum Herculeum aſſumit: Mox uterque, Conſtantio Chloro & Galerio Maximiano Imperatoribus dictis, regimine ſe abdicant. Conſtantius Chlorus Eboraci moritur, ejusque filius Conſtantinus Imperator ab exercitu Britannico ſalutatur: Galerius Maximinum & Severum, eoque occiſo, Licinium adoptat; præter quos & Maxentius pro Imperatore ſe gerit. Sic dilacerata in plures Reſpublica, donec, reliquis exſtinctis, ſolus tandem Conſtantinus M. Imperio potiretur.

Fla-

XL. Flavius *Conſtantinus* Chlorus Maximianum interfecit: *Eboraci* in Britannia moritur.

Anno 306. XLI. *Conſtantinus* Magnus *Maximianum* ſocerum ſtrangulat, *Maxentium* in Tiberi ſuffocat, *Licinium* opprimit, Chriſtianam Religionem, abrogata Gentilium idololatria introducit, Sedem Imperii, relicta *Roma*, Conſtantinopolim transfert.

Hactenus de Imperio Romano indiviſo, jam diviſum ſequitur. Nam *Conſtantinus* Magnus Imperium in *Occidentale & Orientale* diviſit.

Con-

Flavius Conſtantinus Chlorus, Maximianum interfecit) Flavius Conſtantius Chlorus rectius appellatur. At Maximianum à Conſtantio Chloro interfectum, nullum ego novi. Certe Maximianus Herculeus, qui una cum Diocletiano imperaverat, Conſtantio Chloro ſuperfuit, à Conſtantino Magno demum, vel ſtrangulatus, ut ipſe Hornius poſt innuit, vel ut laqueo gulam ſponte frangeret, adactus. Galerius etiam Maximianus, Conſtantii Chlori olim collega, aliquot poſt Chlorum annis deceſſit. V. *Baronius ad a. 307. & 311.*

Conſtantinus M. Imperium in Occidentale & Orientale diviſit) Diviſionem Imperii in Occidentale & Orientale, licet à Conſtantino M. facta primum fuerit, ad Arcadii ac Honorii tempora malim referre. Certe poſt Conſtantini obitum non in duas, ſed tres partes Imperium diviſum fuit, ſic ut ſingulis filiorum, Conſtantino, Conſtantio, & Conſtanti, certa portio cederet. Neque is Imperii ſtatus diuturnus fuit, Conſtantio mox, cum Conſtantinus & Conſtans cum Magnentio tyranno exſtincti eſſent, univerſum orbem Romanum complexo. Contra poſt Theodoſii obitum provinciæ ita inter Arcadium & Honorium, filios ejus diviſæ fuerunt, ut ille

Orien-

Conſtantinus II. tertio Imperii anno occiditur, *nſtans* Athanaſium defendit, fraudulenter in-ficitur. His interfectis ſolus *Conſtantius* factus Imperator & Orientis, & Occidentis; *Ma-entium* victum ad mortem adegit, de *Gallo*, udeli Cæſare, ſupplicium ſumſit, *Julianum* cium aſcivit, ſed ab eo perfide defertus fuit.

Anno 361. *Julianus* Apoſtata, Ethnicam & daicam religionem, abolito una cum templo ieroſolymitano Chriſtianiſmo, reſtituere fru-a conatur. In bello Perſico ab ignoto equite, l ſagitta cœlo demiſſa, occiditur.

Anno 363. *Jovianus* cum *Sapore* Rege Perſa-m pacem ignominioſam facit, fœtore pruna-m ſuffocatur.

Anno 364. *Valentinianus* I. cum fratre Valen-te

rienti, hic Occidenti præeſſet. A quo tempore di-nctam etiam Imperatorum Orientis & Occidentis ſtoriam merito ordimur.

Una cum templo Hieroſolymitano) Ita lege: *Ethnicam Judaicam religionem, una cum templo Hieroſolymitano, ſtituere, abolito Chriſtianiſmo, fruſtra conatur.* Nam nihil otius eſt, quam Julianum non evertere, ſed reſtau-re templum Hieroſolymitanum voluiſſe.

Valentinianus I. cum fratre) Hornium legenti Va-ntinianus I. Gratianus, Valentinianus II. & Theo-oſius ſucceſſive videbuntur imperaſſe. Unde hæc anſmitti ſine animadverſione non debuerunt. Ita ero res ſe habet. Poſt Joviani mortem Impera-or ſalutatus fuit Valentinianus I. Is fratrem alentem, ac poſtea filium etiam Gratianum Au-uſtos dixit. Ita conjunctim Valentinianus I. Va-lens

te imperium dividit. *Valens* à Gothis comburitur.

Anno 375. *Gratianus* Theodoſium collegam adſciſcit, Alemannos magno prælio vincit.

Valentinianus II. Maximum Anti-Cæſarem per Theodoſium vincit, fraude *Arbogaſtis* ſtrangulatur.

Anno 379. *Theodoſius* Gothos comprimit *Eugenium* tyrannum debellat, *Honorium & Arcadium* filios, Imperatores creat. Ita iterum alii in *Oriente*, alii in *Occidente* Imperatores fiunt.

IMPERATORES OCCIDENTIS.

I. ANno 395. *Honorius* Alaricum Gothorum Regem Italia pellit, *Stiliconem* occidit, ab *Alarico* Ravenna obſidetur. Sub eo Gothi, Vandali, & aliæ gentes Scythicæ ac Germanicæ Imperium Romanum miſerrime vaſtarunt.

II. Anno 428. *Valentinianus* III. maximis cladibus exercetur, ob impudicitiam occiditur. Sub eo *Attila* Rex Hunnorum Italiam vaſtavit, & *Anglo-Saxones* contra Scotos evocati in Britan-

lens & Gratianus aliquo tempore imperarunt. Mortuo Valentiniano I. cum abſentes forte Valens & Gratianus eſſent, alter Valentiniani filius Valentinianus II. Imperator ab exercitu proclamatus fuit. Collegæ ergo tum fuerunt Valens, Gratianus, & Valentinianus II. Ex his mortuo Valente, conſortem Imperii Gratianus Theodoſium legit, qui tandem Gratiano quoque & Valentiniano II. exſtinctis, ſolus iterum Orbis Romani Imperium obtinuit.

nniam venerunt. Poſt eum Imperium Occi-
ntis plane à Barbaris deſtructum fuit, & tunc
ova illa regna *Franciæ, Angliæ, Hiſpaniæ, Italiæ,*
ingobardiæ, Hungariæ, & alia conſtituta ſunt.
ltimus Imperator in Occidente fuit *Romulus*
omyllus *Auguſtulus*, in quo fatale utramque
omen, & Romuli, & Auguſti, occurrebat, poſt
uem defecit ſeries Imperatorum usque ad tem-
ora *Caroli* Magni per quadringentos fere annos.

IMPERATORES ORIENTIS, ſive CONSTANTINOPOLITANI.

A*Rcadius* Rufinum & Eutropium opprimit.

II. *Theodoſius* II. Perſas vincit.

III. *Martianus* ab iis iterum vincitur.

IV. *Leo*.

V. *Zeno*, & alii longo ordine, ex quibus cele-
iores fuerunt.

Anno 527. *Juſtinianus* I. qui per *Belliſarium*
fricam à Vandalis recepit, per *Narſetem* Go-
orum Regnum in Italia deſtruxit, *Corpus* Juris
r Trebonianum promulgavit.

Mauritius avaritia fœdus, qui cum milites ca-
ivos exiguo ære redimere nollet, à *Phoca* mi-
re cum tota familia trucidatus fuit.

Anno 602. *Phocas* Bonifacium III. Epiſcopum
omanum declarat Caput Eccleſiæ, ab *Heraclio*
æciſis manibus pedibusque comburitur.

Anno

Anno 610. *Heraclius* Perſas vincit: ſub e exortus eſt Muhammed in Arabia, falſus *Pr pheta*, qui Imperium Saracenicum condidit. A eo tempore perpetua inter Imperatores Orient & Saracenos bella fuerunt.

Anno 716 *Leo* Iſaurus Saracenos ingenti præ lio vincit, imagines templis proturbat.

Irene Imperatrix Imperium Occidentis *Caro* Magno concedit: ab eo tempore iterum Impe ratores *Occidentis* eſſe cœperunt.

Sub eo Imperium *Orientis* magis magisqu à Saracenis & Turcis ita debilitatum eſt, ut uni verſam Aſiam Græci amitterent, donec tanden *Latini*, ſive Occidentales, anno 1204. Imperi Orientis potirentur, quorum primus Imperato fuit *Balduinus*, Flandriæ Comes. Sed hi aliquan diu poſt à Græcis iterum ejecti fuerunt, quem admodum etiam Saraceni Syriam & Hieroſoly mam à Chriſtianis recuperarunt. Tandem Im perium Orientis omnino à Turcis deſtructum fuit anno 1453. quo *Machomet* II. Turcarum Im perator, Urbem *Conſtantinopolim* expugnavit, & ultimum Imperatorem Græcorum Conſtanti num Palæologum, interfecit.

HISTORIA NOVA,
SEU
RECENS.

I. HISTORIA *recentior eſt vel Orientalis, vel Occidentalis, vel Auſtralis.*

II. *Orientalis vel Scythica, vel Æthiopica, vel Chataica.*

III

III. *Scythica vel Germanica, vel Hunnica, vel*
lavonica.

IV. *Germanica vel Gothica, vel Francica, vel*
nglo-Saxonica.

V. *Gothica eſt vel Normandica, vel Veſt-Go-*
ica, vel Oſt-Gothica.

VI. *Normandica vel Scandica, vel Sicula.*

VII. *Scandica vel Danica, vel Norvvegica,*
l Suecica.

VIII. *Veſt Gothica, vel Aſturica, vel Navar-*
a, vel Aragonica, vel Caſtiliana, vel Portugal-
a.

IX. *Francica vel Germanica, vel Gallica.*

X. *Hunnica vel Ungarica, vel Turcica, vel*
rtarica.

XI. *Sclavonica vel Dalmatica, vel Sarma-*
ca.

XII. *Dalmatica, vel Croatica, vel Servica, vel*
aſcica, vel Boſnica, vel Bulgarica.

XIII. *Sarmatica eſt vel Bohemica, vel Polonica,*
el Ruſſica.

XIV. *Æthiopica eſt vel Arabica, vel Africana,*
el Indica.

XV. *Cataica eſt vel Sinenſis, vel Coreana, vel*
ponica.

XVI. *Occidentalis eſt vel Mexicana, vel Pe-*
ana.

XVII. *Auſtralis eſt incognita.*

MEMO-

MEMORABILIA HISTORIÆ GERMANICÆ.

CIrca annum Chriſti quadringenteſimum cum *Majeſtas* Imperii Romani paulatim col laberetur, *Germanicæ* nationes ex Septentrione immenſo variarum nationum diluvio, omnem fere Occidentem inundarunt. Ex quibus præcipu fuerunt *Gothi, & Franci, & Saxones.* A *Gothi* originem traxere regna *Daniæ, Norvegiæ, Sueciæ Siciliæ, Hiſpaniæ, & Italiæ.*

MEMORABILIA DANIÆ.

REgnum *Daniæ* ad fabuloſam usque antiquitatem origines ſuas oſtentat. Certior ejus memoria in Caroli Magni ætatem incidit. A quo tempore res Septentrionales propius innotuerunt, imprimis poſtquam fatales illæ *Normannorum* in univerſam Europam invaluerunt excurſiones. Fidem Chriſtianam ſuſceperunt anno 960. Inde Sueno Anglia potitus, florentiſſimum imperium filio ſuo Canuto II. anno 1014. reliquit, neque tamen diuturna illa potentia, quippe mox iterum Anglia pulſi, in poſterum patriæ ſeſe limitibus continuerunt. Celebriores Reges hi fuerunt:

Anno 1102. *Nicolaus*, à Sleſuicenſibus ad templi portam occiſus.

Anno 1160. *Valdemarus* I. qui *Rugios, Obotritos, Roſtochienſes, Stetinenſes, Wolgaſtanos*, acerrime oppugnavit, & titulum Regis *Vandalorum* prop-

ɔpterea ſuſcepit. Ab hoc florentiſſima Pome-
niæ Urbs *Julinum* funditus deleta fuit.

Anno 1202. *Valdemarus* II. *Hamburgum* recu-
ravit.

Anno 1340. *Valdemarus* III. cognomine *Re-
obus*, quanquam Regnum glorioſo bello vin-
caſſet, nihilominus Nobilitati exoſus, variis
m rebellionibus ſuorum vexatus, tum crimi-
bus & calumniis oneratus fuit. Hujus filia &
cceſſor fuit Margaretha, quæ ob rerum geſta-
m magnitudinem Semiramis Danorum dicitur.
æc tria Regna Septentrionalia, Alberto Rege
ieciæ capto, perpetuo fœdere & unione con-
nxit, ſancita lege, ut ab uno impoſterum Rege
ıbernarentur. Ab hac adoptatus Ericus *Pome-
nia* Dux, tria regna, ſed infeliciter adminiſtra-
t, ac tandem *Suecorum* Danorumque ſeditioni-
ıs fatigatus, relictis regnis, in Pomeraniam
am receſſit.

Succeſſorem habuit anno 1438. *Chriſtopho-
um*, Comitem *Palatinum*, qui cum & ipſe im-
rolis obiiſſet, Dani *Chriſtianum* I. Comitem
ldenburgenſem, Regem crearunt, cujus hodie-
ıe poſteritas regno præeſt.

Anno 1448. Hic varia cum *Suecis*, ſubinde ab
ıione deficientibus, bella geſſit, & fundamenta
cademiæ *Haffnienſis* poſuit. Eadem *Johan-
nis*

Hujus filia & ſucceſſor fuit Margaretha) Non imme-
ate tamen Waldemaro III. Margaretha ſucceſſit,
d cum Olaus V. quem ex Hacquino Noivegiæ Rege
largaretha ſuſceperat, mortuus eſſet. V. *Pontanus
5. Hiſt. Dan. in Olao V.* *Qui*

nis filii ipſius fortuna, quem Sueci perpetuis b
lis exercuerunt, ſed imprimis memorabilis eſt i
felix ejus contra *Ditmarſos* expeditio, in qua
paucis *ruſticis* validiſſimus exercitus miſerab
Nobilitatis ſtrage profligatus fuit.

Huic ſucceſſit anno 1513. *Chriſtianus* II. qu
majorem *Tyrannum* Septentrio nunquam vid
qui regno *Sueciæ* recuperato, contra fidem data
horribili cæde in quosvis graſſatus, ea imman
tate Danorum pariter, & Suecorum animos i
exacerbavit, ut tribus regnis dejectum, ad perp
tuos inſuper carceres condemnarint, in quib⁹ p
viginti ſeptem annos miſerabilem vitam traxit. I
ejus locum Ordines ſuffecerunt *Fridericum*
Holſatiæ Ducem, qui *Lutheri* Doctrinam publi
recipi juſſit. Quo defuncto, cum nihil non mol
rentur amici *Chriſtiani* II. quo cum reſtituerent
Hafnia arctiſſime obſeſſa, tamen omnes eorum
conatus irriti fuere, & regnum *Chriſtierno* III. Fr
derici filio manſit, qui Princeps laudatiſſim⁹ fui

Ei ſucceſſit anno 1559. *Fridericus* II. qui & *Di*
marſiam hactenus inſuperabilem domuit, & ſ
ptennale, idque graviſſimum, cum *Erico* Suec
Rege, bellum geſſit.

Ejus filius *Chriſtianus* IV. anno 1588. puer de
cennis ad regnum pervenit, maximis contr
Suecos & Imperatorem bellis celebris.

Anno 1648. Cui filius *Fridericus* III. ſucceſſi
qui hodieque regnat, & regnum hæreditariu
fecit.

ME

Qui hodieque regnat) Friderico III. a. 1670 defun
cto ſucceſſit filius Chriſtianus V.

V.

MEMORABILIA
NORVEGIÆ.

NOrvegia antiquisſimis ſeculis in complura regna diviſa, multis Regibus, inter ſe diſ-
dibus, ſubjecta fuit. Donec tandem circa an-
n Chriſti 878. *Haraldus* cognomine *Harpha-*
us, ſive *Pulchricomus*, cæteris pulſis, *Monar-*
m conſtituiſſet, cujus familia usque ad an-
n 1588. continua ſucceſſione regnavit. Famo-
mæ fuere *Normannorum* (ita enim *Norvegi*
annum 800. appellabantur:) in univerſam
opam excurſiones, quam immanem in mo-
deprædati, horrendum urbium pariter ac
inum ſtragem pasſim ediderunt. Unde pu-
s precibus hæc formula fuit addita; A *Furore*
mannorum *libera* nos Domine.

nno 900. *Islandia* à Norvegis primum ha-
ta fuit, & ex ea quidam Ericus Rufus colo-
n in *Gronlandiam* duxit; unde poſtea Reges
vegiæ jus ſibi & imperium in utramque regio-
vendicarunt.

laus Haraldi Harphageri nepos, primus fi-
Chriſtianam Norvegis & Islandis tradidit.
gna inde Norvegiorum potentia fuit, qui
modo *Orcades*, verum etiam *Hiberniam*
tro ſuo ſubjecerunt. Ultimus ex familia
phagerorum Norvegiæ Rex fuit *Hacqui-*
R *nus*,

ltimus ex familia Harphagerorum) Hacquino, qui
1380. deceſſit, ſuperfuit filius Olaus ex Marga-
Danica genitus; atque hic cum Daniæ Regno
vegiam quoque obtinuit. Ultimus ergo ſuæ gen-
tis

nus, qui ducta Margaretha, Daniæ *Semiramid*
de qua ſupra, Daniam *Norvegiæ* perpetuo fœde
conjunxit: ab eo tempore potentia Norvegoru
admodum ſub alio ſceptro declinavit.

MEMORABILIA
S U E C I Æ.

REgnum Sueciæ fabuloſa ſerie à *Magog*
Japheti filio, Noachi nepote, deducitur. P
mam hujus regni mentionem facit Tacitus. P
eum iterum altum ſilentium usque ad Annu
Chriſti 800. quo tempore ſicut Sueciæ *Chriſtian*
fides à Sancto Anſchario, Bremenſi Epiſcop
ita Chriſtiani Suecia propius innotuit. Ab
tempore hi celebriores Reges commemorantu

Anno 1150. *Ericus* Sanctus, qui magnifi
Upſaliæ templo exſtructo, *Finlandos* ad fide
Chriſtianam convertit.

Anno 1208. *Ericus* X. ſub quo propter agr
rum fertilitatem aureum dicunt fuiſſe ſeculum

Anno 1218. *Johonnes* præmatura morte ſu
latus, cum prolem nullam ſuſcepiſſet, altera
ti

---

tis non Hacquinus fuit, ſed Olaus a. 1387. defunctu
V. *Pontanus l. 8. Hiſt. Dan p.m. 508.*

Daniam Norvegiæ perpetuo fœdere conjunxit) Id ita c
piendum eſt: è conjugio Hacquini & Margareth
conjunctionem Daniæ ac Norvegiæ profluxiſſe. Na
ipſe quidem Hacquinus Regno Daniæ potitus no
fuit. Filius vero ejus Olaus, eoque mortuo Margar
tha utrumque Regnum complexa imperio fuit, leg
conſtituta, ut idem impoſterum Danorum atqu
Norvegorum Rex eſſet. *Su*

nem illam, quæ hactenus multorum in Suecia
ılorum cauſa fuerat, ſuſtulit. Quippe duæ ante
c familiæ *Erici & Suercheri* alternis regnave-
ıt.

Anno 1250. *Waldemarus* urbem *Stocholmum*
ndidit.

Anno 1290 *Birgerus* bello contra Moſcovitas
:lytus, domi ob fraterna diſſidia infelix, quos
turrim conjectos fame necavit.

Anno 1319. Magnus *Smech* Norvegia quoque
titus, cum totum ſeſe libidinibus daret, adju-
re & authore omnium ſcelerum uxore *Blanca*,
æ proprium filium *Ericum* veneno necaverat,
altero filio *Hacquino* in carcerem conjectus,
oxque dimiſſus ad *Waldemarum*, Daniæ Re-
m, confugit, ac conjugii inter filiam ejus Mar-
retham Semiramidem & Haquinum auctor
it. Ex quo ſecuta trium regnorum Septentrio-
lium conjunctio, ſicut ſupra de Margaretha
ximus Inde eoſdem Suecia, quos & Dania Re-
s habuit, usque ad annum 1448. quo Sueci
ternorum imperiorum pertæſi, deſignarunt
rolum Canuti, eumque Regem elegerunt. Qui
einde in exilium pulſus, iterumque revocatus,
nbigua fortuna regnavit. Sueci ab eo tempore
anorum imperium averſantes, primo quidem
ubernatores

R 2 Ste-

Sueci ab eo tempore Danorum imperium averſantes)
ıerunt tamen à Suecis etiam Chriſtianus I. & filius
us Johannes, & nepos Chriſtianus II. pro Regibus
iquandiu agniti. Unde nec Loccenius inter Sueciæ
eges illos referre dubitavit, E

Stenonem Sture, deinde *Suantonem* & *Steno*-*nem* Sture juniorem conſtituerunt, quo in aci cæſo, *Chriſtiernus* II. Suecico Regno potitus propter immanem tyrannidem eo paulo poſ exutus fuit, ut ſupra dictum.

Anno 1523. Inde *Sueci* ex familia *Trollorum* Reges ſibi elegerunt, quorum primus fuit *Guſtavus*, qui Regnum Sueciæ à tyrannide Chriſtiern vindicavit, ope inprimis *Lubecenſium*. Hic doctrinam *Lutheri* introduxit.

Anno 1561. *Ericus* XIV. qui bellum ſeptennal cum *Friderico* II. Daniæ Rege geſſit, & tandem propter multa facinora in carcere periit.

Anno 1568. *Johannes* III. qui *Livoniam* Moſcovitis & Polonis eripuit.

Anno 1593. *Sigismundus* Poloniæ Rex, à Suecis paulo poſt, quod Religionem introductis Jeſuitis perturbarit, regno ejectus.

Anno 1606. *Carolus* magna bella, ſed non admodum feliciter, cum Polonis, Moſcovitis, & Danis geſſit.

Anno 1611. *Guſtavus* Adolphus Magnus, qui omnium gloriam rebus in Germania geſtis ſuperavit, & tandem in prælio ad *Luzenam* cæſus occubuit.

Anno 1632. *Chriſtina*, quæ bello in Germania con-

E familia Trollorum Reges ſibi elegerunt, quorum primus fuit Guſtavus) Dubito Guſtavum è Trollorum familia fuiſſe, cum Trolli Chriſtierno II. potius adhæſerint. Si *Loccenio ſub init. l. 6. Hiſt. Suec.* fides, Guſtavus paterno genere è familia Dominorum de Waſa: materno è Sturiorum gente fuit ortus. *Ca-*

ntinuato, pacem tandem inivit, ac regni pertæ-
eo ſe ſponte abdicavit.

Anno 1654. Cui deficiente maſcula prole
ceſſit *Carolus Guſtavus*, Comes Palatinus,
cta *Sophia* Friderici Holſatiæ Ducis filia.

MEMORABILIA
SICILIÆ.

EX *Normandia* Galliæ quidam *Tancredus*, vir
fortis, cum numeroſa prole in Italiam mili-
um conceſſit, tanto ſucceſſu, ut ex poſteris ejus
gerius Siciliæ Regnum obtineret anno 1130.
ſucceſſit

Anno 1153. *Guilhelmus* Malus, qui magna con-
: Græcos Imperatores bella geſſit. Huic

Anno 1166. *Guilhelmus* Bonus, ſub quo ingens
ræ motus *Siciliam & Apuliam* concuſſit, ita
idem, ut in Catana urbe, everſis omnibus ædi-
iis, quindecim hominum millia perirent. Hujus
a *Conſtantia* Henrico VI. Imperatori & Duci
eviæ nupſit, eoque titulo Regnum Siciliæ ad
miliam Ducum *Sueviæ* pervenit. Ita in Sicilia
ſt Henricum VI. glorioſiſſime regnavit *Fride-
cus* II. Imperator. Hic ex Conſtantia jam quin-
agenaria natus fuit, quem etiam, ne fœtus vi-
eretur ſuppoſititius, palam ſub tentorio, Siculis
ſpectantibus, enixa eſt. Cum vero Pontifices
omani *Friderico* II. infeſtiſſimi eſſent, regnum

Carolus Guſtavus, Comes Palatinus) Quem a. 1660.
functum excepit filius Carolus XI.

Ducta Sophia Friderici) Uxor Caroli Guſtavi fuit
edvvig Eleonora, non Sophia.

Ejus

Siciliæ, ejus poſteris nullo jure ablatum, ad Du
cem Andegavenſem Carolum tranſtulerunt; qu
etiam armata manu illud expugnavit. Supereral
in Germania nepos Friderici, *Conradinus* Du
Sueviæ, qui avitum regnum recuperaturus, cum
exercitu in Italiam contra Carolum contendi
Conradinus proditus à quodam piſcatore, un
cum *Friderico* Duce Auſtriæ, captivus ad Caro
lum ducitur. Conſultus à Carolo Clemens IV
Pontifex, quid faciendum cum captivo cenſere
inclementem hanc ſententiam protulit: *Vit*
Conradini *mors* Caroli, *mors* Conradini *vit*
Caroli. Quapropter Conradinus publice in for
Neapolitano manu carnificis capite truncatu
29. Octobris anno 1268. Initium à *Frideric*
Duce Auſtriæ factum, cujus cruentum capu
amplexus Conradinus atque exoſculatus, *quo*
niam, inquit, *jus meum in hoc mundo obtiner*
non poſſum, ad tribunal Jeſu Chriſti provoco, u
ubi rationem hoſtes mei factorum ſuorum reddan
ſimulque jacta in altum chirotheca, Petrum
Aragonia Regem Siciliæ hæredem inſtituit, atq
ita decollatus fuit, & in ipſo Reges Siciliæ ex Im
peratoria Sueviæ Ducum familia defecerunt. Re
liquiæ exercitus Suevorum quendam *fabrum*
ferrarium, cui nomen erat Schticho, Regem
crearunt, ejusque ductu per medios hoſtes in
Germaniam ferro viam ſibi aperuerunt. Sed
novus hic Rex Schticho malleum & incudem
coronæ & ſceptro prætulit, ac neglecto regno
ad officinam ferrariam reverſus eſt.

Igi-

gitur Petrus Aragoniæ Rex, ut innocentem
nradini ſanguinem ulciſceretur, clandeſtina
ıſpiratione cum Siculis inita anno 1282. 30.
rtii hora tertia veſpertina ad ſonum *campanæ*,
ınes Gallos, duarum horarum ſpatio, per to-
n Siciliam obtruncari juſſit. Hæ ſunt famoſæ
Veſperæ Siculæ, quæ etiam proverbio locum
derunt.

In hac *Laniena* octo Gallorum millia interfe-
, tanta immanitate, ut etiam prægnantes ex
llorum concubitu diſſecarent, ne quid Gallici
guinis in Sicilia ſupereſſet. Unicum tantum
pertum fuit oppidum *Sperlinga*, cui tantum fa-
ıus diſplicuit, & quod à cæde Gallorum abſti-
it. Unde portis ejus hæc verba inciſa: *Quod
culis placuit, tantum Sperlinga negavit.* Hoc
rpetrato facinore *Petrus* Aragoniæ Rex tota
cilia potitus fuit, & *Carolum* Caroli filium in
eto Siculo cepit, qui etiam ultimo ſupplicio
ultionem *Conradini* deſtinatus fuit, & dies qua
colłaretur conſtituta, quæ *Paſſioni* Chriſti ſacra
ſe ſolet. Cumque *Corolus* magna patientia mor-
m exſpectaret, dicens, *ſe læto animo ea die peri-
urum, qua tanta pro ſalute generis humani tu-
ſſet Jeſus Chriſtus*, hac ejus pietate ita permoti
ıerunt hoſtes, ut dicerent: Ergo ſe & ipſi vitam
ropter Chriſtum condonaturos. Ita dimiſſus
Carolus Regnum Neapolitanum obtinuit. Nam
n poſterum Galli tenebant regnum Neapolita-
um, Aragonii vero Siciliam.

Ex poſteritate hujus Caroli duæ fuerunt Jo-

 han-

hannæ, monſtroſæ libidinis & immanitatis f
minæ, quæ horrendis ſceleribus Regnum Neap
litanum impleverunt. Quippe Johanna I. mar
ſuum, Andream Hungariæ Regem, ſuaſu P
lippæ Catanenſis de feneſtra ſuſpendit. Hæc
illa *Philippa* Catanenſis, quæ ex *lotrice* ad ſu
mam potentiam provecta, univerſum regnu
Neapolitanum pro arbitrio inſtar Sejani rexit,
tandem horribili cum tota familia ſupplicio a
fecta pœnas luit. *Johanna* cum urbem *Aven*
nem Pontifici Romano vendidiſſet, nihil inte
miſsis prioribus ſceleribus, à *Carolo* Rege Hu
gariæ, qui ignominioſam *Andreæ* mortem vi
dicabat, capta & pulvillo ori injecto ſuffocata e
Adoptaverat *Johanna* ante obitum *Ludovicu*
Ducem Andegavenſem, unde diuturna illa
graviſſima inter *Gallos* & Aragonios pro *Neap*
litano regno bella profluxerunt. Et hæc diſſid
auxit *Johanna* II. *ſcortum* impudiciſſimum, quc
exitiabili inconſtantia modo *Alphonſum* Arag
niæ Regem, modo *Ludovicum* adoptabat. Hin
bellum atrox, in quo tandem ſuperiores fueru
Aragonii, ac Neapoli potiti ſunt; pulſis toto re
gno Gallis, ſubinde per intervalla jus antiquum
repetentibus. Quippe *Carolus* VIII. Rex Galliæ
anno 1494. maxima in Italiam expeditione ſuſ
cepta, Regnum *Neapolitanum* expugnavit
cumque paulo poſt id recepiſſent Aragonii, *Lu*
dovicus XII. Gallorum, & *Ferdinandus* Catho-
licus, Hiſpaniarum Reges, facta conſpiratione,
& diviſo inter ſe regno, *Fridericum* ultimum

x *Aragoniis* facile oppreſſerunt. Sed nec diutur-
a inter ſocios concordia. Quippe Hiſpani ſub
ucatu *Conſalvi*, qui magnus Dux appellatus
uit, Gallos univerſo Regno Neapolitano exue-
unt, eoque ſ li potiti ſunt anno 1504. Ita hodie-
ue penes Hiſpanos regnum *Neapolis & Siciliæ*
anet. Famoſa eſt duplex illa rebellio *Neapolita-*
orum: prima quidem anno 1570 de qua *Thua-*
us: altera noſtra ætate anno 1647. ductu *piſca-*
ris cujusdam, cui nomen erat *Thomas*, ſive
Mas Anjello, cujus hiſtoria & res geſtæ plenæ
iraculorum ſunt.

MEMORABILIA
OST-GOTHORUM.

OSt-Gothi ex Pannonia profecti, debellato
Odoacro Rege Herulorum, Italiam occupa-
nt.

Primus *Oſt-Gothorum* in Italia Rex fuit *Theo-*
ricus, qui ſedem novi Regni ex urbe Roma
avennam transtulit, *Romam* ipſam magnifice
ornavit. Princeps laude digniſſimus, niſi quod
iana impietate infectus fuit. Cumque *Sym-*
achum & Boethium viros clariſſimos interfe-
ſet, poſt octiduum, cum ipſi appoſitum eſſet
put *piſcis*, eo furore correptus fuit, ut crederet,
eſſe caput *Symmachi* ultionem minantis, cujus
nocentisſima cæde fruſtra deplorata, paulo
ſt exſpiravit. Dum autem in carcere Ticini de-
netur *Boethius*, elegantiſſimum illum libellum
Conſolatione Philoſophica conſcripſit.

IV. *Oſt-Gothorum* Rex fuit *Vitiges*, qui Rom toto anno obſeſſa, in oppugnatione ejus una di triginta ſuorum millia amiſit, & poſtquam octu agies novies certatum eſſet, obſidionem deferer coactus fuit. Contra hunc, juſſu *Juſtiniani* Imperatoris, bellum geſſit famoſus ille *Belliſariu* à quo *Vitiges*, cum Mediolanum cæſis tr centis millibus expugnaſſet, captus & Conſtan tinopoli triumphatus fuit. Ita confractæ *Gothorum* in Italia vires, quas utcunque reſtitu *Totilas*, bellicoſiſſimus ipſorum Rex, à quo Rom poſt ingentem famem bis expugnata. Mortu ex vulneribus *Totila*, reliqui Gothorum Rege elegere *Team*, quo ad *Nuceriam* victo, *Narſ* eunuchus, Juſtiniani Dux, Regnum Oſt-Gothicum in Italia funditus delevit. Sed cum *So phia*, Juſtiniani Imperatoris uxor, hunc *Narſ tem* contumelioſe tractaſſet, & quod *eunuchu* eſſet, ad *colum & lanam*, armis omiſſis tractan dam relegaret, ipſe ultionis ſtudio *Longobardi* ex Pannonia in Italiam evocavit.

Anno 507. *Longobardi* ex *Pannonia* in Italiam profecti, ibidem Regnum *Longobardicum* fundarunt. Primus ipſorum rex fuit *Alboinus*, qui a uxore *Roſimunda*, quod eam ex cranio patri *Cunimundi*, quem interfecerat, bibere coegiſſe in cubiculo ſuo, ſomno meridiano indulgen obtruncatus fuit. Poſt eum longa Regum Longobardorum ſeries, ex quibus *Ægiulphus* Longobardos ad fidem *Chriſtianam* convertit. *Per tarius*, propter juſtitiæ ſtudium famoſus, ab exi

o ad regnum vocatus fuit. *Aripertus* multas
taliæ urbes Pontifici Romano donavit. *Ayſtul-
bus* Pontifici *Patrimonium Petri* ademit, & *Ra-
venna* expugnata, totum *Exarchatum* Impera-
toribus Conſtantinopolitanis eripuit. Ea occa-
ſione Pontifices Romani *Francos* in Italiam
contra *Longobardos* evocarunt, quorum ultimum
Regem *Deſiderium* cum *Carolus* Magnus ſu-
peraſſet, Regnum Longobardicum deſtructum,
& ad Gallos delatum fuit.

MEMORABILIA VEST-GOTHORUM.

VEſt-Gothi Hiſpaniam occuparunt, quorum
primus in Hiſpania Rex fuit *Wala*; ultimus
Rodericus, ſub quo regnum Veſt-Gothorum in
Hiſpania à Saracenis Africanis deſtructum fuit,
cujus calamitatis hæc fuit occaſio. Stupraverat
Rodericus Cabam, filiam *Juliani* Comitis. Pater
Julianus ea ignominia accenſus, clam ſolicitare
Saracenos, qui paulo ante totam Africam occu-
paverant, pollicitus ſe cum ſuis ad ipſos tranſitu-
rum. Saraceni præda illecti, maximis copiis per
fretum Gaditanum in Hiſpaniam trajiciunt. Neq;
ſegnis in regno ſuo defendendo Rodericus, toti⁹
Hiſpaniæ viribus congregatis acerrimum cum
Saracenis prælium commiſit, quod triduo conti-
nuatum fuit. Sed tandem ſuperiores Saraceni Re-
gnum Veſt Gothorum, totamq; quam late patet
Hiſpaniam intra ſex menſes expugnavere a. 713.
Ita deſtructo Veſt-Gothorum in Hiſpania regno,

qui evaſerunt *Gothi*, in altiſſimos & aſperrim montes ſeſe receperunt, ibique recollecti, nov ſibi Reges creare, & nova ex Hiſpaniæ ruderib regna inſtituere cœpere. Ex quibus celeberrim fuerunt: Regnum *Aſturiæ & Legionis, Navarr* *Aragoniæ, Caſtiliæ & Portugalliæ*, quæ initio ad modum exigua cum eſſent, paulatim expulſ Saracenis tandem univerſam Hiſpaniam complexa ſunt.

Anno 716. I. Rex *Aſturiæ* fuit *Pelagius*, e Regio Gothorum ſanguine oriundus, quorum omnis vita in perpetuis contra Mauros ſive Saracenos bellis transacta. Ex his tertius ordine *Alphonſus* I. ob hæreſin *Arianam* exſtirpatam *Catholicus* dictus fuit, quem titulum longo tempore intermiſſum, ſuperiori ſeculo *Ferdinandu* recepit, & eo hodieque Reges Hiſpaniæ utuntur. Quintus *Aurelius* quotannis Virgines certo numero Mauris in tributum perſolvit. XIV. *Ordonius* II. fuit, ſub quo anno 890. *Caſtilia* à Regno *Legionis* defecit, & duos ſibi Judices creavit, quorum alter *jus*, alter *bellum* curaret. Poſt hoſt *Caſtilia* Comitibus paruit, anno 1006. Ex quibus *Sanctius* primus Regem Caſtiliæ ſe appellavit, quod regnum impoſterum omnium in Hiſpania ampliſſimum & potentiſſimum eſſe cœpit.

Anno 1024. Huic ſucceſſit *Ferdinandus* I. Rex Victorioſiſſimus & uſtiſſimus. Qui moriturus Regna ſua inter *tres* filios ita diviſit, ut uni *Caſtiliam*, alteri *Aſturiam & Legionem*, tertio *Galliciam* traderet.

Anno

Anno 1066. *Alphonſus* VI. Toletum Sarace-
s eripuit. Ejus tempore cœpit regnum Portu-
lliæ. *Ferdinandus* III. Hiſpalim, Cordubam &
agnam Hiſpaniæ partem Mauris eripuit, eoſ-
ue in angulum Regni Granadenſis compulit.

Anno 1252. *Alphonſus* X. cognomine *Sapiens*
Aſtrologus in Caſtilia regnavit. Hic omnium
ſtrologorum poſt Ptolemæum Princeps, Ta-
ulas *Alphonſinas*, & præter eas Corpus Juris
ivilis Hiſpanici edidit. Sed quantumvis eru-
tus in regno adminiſtrando, parum tamen fe-
x fuit. Cumque à *Germanis* Imperator electus
iſſet, dum Imperium ambit, domi à filio Ca-
lia ſpoliatur, & Murciæ præ animi dolore obit.
ltimus ex hac familia Caſtiliæ Rex *Henricus*
V. fuit, cujus Sororem *Iſabellam* Ferdinandus
ex *Aragonia duxit*, quo conjugio *Aragonia &*
aſtilia perpetuo fœdere conjunctæ ſunt, anno
74. Atque hic eſt ille *Ferdinandus*, qui fun-
amenta Hiſpanicæ magnitudinis, qualem ho-
ieque videmus, primus admirabili ſucceſſu
oſuit; omnium ſui temporis Regum callidiſſi-
us pariter ac feliciſſimus, cujus hodieque con-
lia & actiones Hiſpanici Reges pro oraculis &
orma habent.

Anno 1492. Hic expugnata urbe *Granada*,
egno *Maurorum* in Hiſpania & Saracenorum
nem impoſuit, cum eam per 700. annos gravi
rvitute preſſiſſent.

Eodem anno Chriſtophorus *Columbus* huic
erdinando novum Orbem, quem Americam di-

cimus, aperuit. Idem *Ferdinandus* Regnum *N*
varræ & Neapolis per Magnum Capitaneur
Ferdinandum *Conſalvum* de *Corduba* occupav
Ejus unica filia nupſit *Philippo* Archiduci Auſtri
& Principi Provinciarum Belgicarum, quo co
jugio *Auſtria & Belgium* Hiſpaniæ conjunć
ſunt.

Horum filius fuit Carolus V. Imperator G
manorum, ſub quo *Monarchia* Hiſpanica ſum
mum potentiæ & authoritatis faſtigium obtinu
Huic ſucceſſit *Philippus* II. Qui, ſicuti *Belgic*
ſeptem Provincias ob *tyrannidem* ſuam amiſi
ita *Portugalliam*, cæſo in *Africa* Sebaſtiano reg
occupavit, ac primus iterum poſt Veſt-Goth
totius *Hiſpaniæ* Monarchiam, & utramque *Ind*
am, Orientalem & Occidentalem, obtinuit, tan
potentiæ amplitudine, ut in ejus regnis ſ
ſemper, ut perhibent adulatores, & oriretur
occideret.

Ann

Ejus unica filia nupſit) Ferdinando Catholico præ
ter *Johannam* Philippo Archi-Duci Auſtriæ nuptam
filiæ fuerunt *Catharina*, cum qua divortium Henricu
VIII. Rex Angliæ fecit, *Iſabella* Alphonſi VI. primum
deinde Emanuelis Portugalliæ Regum uxor, & *Mari*
poſt ſororis Iſabellæ obitum Emanueli Portugallo
nupta. Vid. *Rittershuſ. in tab. Regum Hiſpan.* Unica ergo
Ferdinandi filia dici Johanna non debuit.

Cæſo in Africa Sebaſtiano Rege) Non illico Luſitaniam Philippus occupavit, cum cæſus in Africa Sebaſtianus crederetur, ſed demum poſt Henrici Cardinalis, qui Sebaſtiani patruus & in Regno Luſitanico ſucceſſor fuit, obitum, V. *Thuanus l. 69. & 70.*

Et

Anno 1598. Ei ſucceſſit *Philippus* III. qui indu-
s duodecennales cum Belgis pepigit, & Mau-
rum reliquias tota Hiſpania pepulit.

Anno 1623. Philippus IV. ſub quo Portugal-
i iterum defecit.

Anno 1666. Carolus II. infans.

REGNUM
PORTUGALLIÆ.

ANno 1139. *Alphonſus* I. Rex Portugalliæ factus fuit.

Anno 1242. *Alphonſus* X. Rex Caſtiliæ, re-
num Algarbiæ *Alphonſo* III. cum filia in dotem
edit. Ejus ſucceſſor *Dionyſius* Academiam
Conimbricenſem fundavit.

Anno 1438. *Alphonſus* V. multas Africæ ur-
es expugnavit, dictus propterea *Africanus* Ejus
lius fuit *Johannes* II. ſub quo Luſitani, promon-
orio bonæ ſpei in Africa circumnavigato, Indias
Orientales detexerunt, quod ſub Emmanuele à
Vaſco de Gama factum.

Anno 1521. *Johannes* III. Braſiliam Coloniis
Luſitanorum occupavit. *Sebaſtianus* in Africa
cæſus periit, & cum eo regnum Portugalliæ,
quod *Philippus* II. uti ſupra dictum, expugna-
vit. Idque Caſtiliæ conjunctum permanſit us-
que ad annum 1640. quo Portugalli *Johannem*
Ducem Bregantiæ Regem crearunt. Cui ſuc-
ceſſit

Et cum eo Regnum Portugalliæ) Confer annotatio-
nem præcedentem.

Al-

ceſſit *Alfonſus* Hiſpanorum ad *Evoram*, & ali[bi] victor.

MEMORABILIA

FRANCORUM.

DEclinante Romano Imperio, quicunque i[n] Germania liberi erant, *Franci* dicebantu[r] qui tandem univerſa Gallia potiti, eam à ſe Fran[-]ciam appellarunt circa annum 400. Apud ho[s] tres hactenus regiæ familiæ ordine regnarun[t]. Prima Regum familia *Merovingorum* eſt, ita ap[-]pellata à Meroveo, tertio Francorum Rege. Nam Primus Francorum Rex *Pharamundus* ann. 419 Secundus *Clodio Comatus*. Tertius *Meroveus*.

Hic *Meroveus* urbem Pariſiorum occupavit & contra *Attilam* Hunnorum Regem in Cata[-]launicis campis fortiſſime pugnavit. Quintus Rex fuit *Clodoveus* ſive *Ludovicus*, qui pri[-]mus fidem Chriſtianam cum Francis ſuſcepit, unde Reges Francorum hodieque Chriſtianiſ[-]ſimi

Alphonſus Hiſpanorum ad Evoram, & alibi, victor) Sed quem florentiſſimis rebus improviſus fortunæ aſſul[-]tus evertit. Nam cum uxorem nuper è Gallia Mariam Franciſcam Nemorofiam duxiſſet, quietumque ſibi deinceps Regnum, inclinatis ad pacem Hiſpanis pol[-]liceretur, eodem tempore & Regno & uxore, à fratre Petro privatus fuit. Contigit id anno 1667. probante factum Romano Pontifice. Ita hodieque Petrus, pace cum Hiſpanis ſancita, regnat: Alphonſus in inſula Tercera, uxore, Regno, patria procul captivus diu de[-]tentus, ſed in Luſitaniam poſtea reductus, anno 1683. diem obiit.

In

ni & primogeniti Eccleſiæ vocantur. Ita Re-
is Alemanniæ & Bavariæ deſtructis, maximam
ermaniæ partem Francorum Imperio ſubjecit,
od poſt ejus mortem in quatuor regna diviſum
it. Quicquid cis Rhenum in Germania erat,
ſt-Francia dicebatur; quicquid trans Rhenum,
eſt-Francia. Sub *Clotario* II. famoſa illa Brune-
ildis fuit, Sigeberti Auſtraſiæ Regis uxor, quæ
tera ſeculi ſui Medea decem regii ſanguinis
incipes, partim veneno, partim bello ſuſtulit.
opter quæ facinora Clotarius eam, caudæ equi
omiti alligatam, per ſpinas & dumeta miſere
ſcerpſit, A.C.614. Hic Clotarius II. primus
ſtituit Majores domus, penes quos ſuprema
elli & Reipubl. adminiſtratio erat, & qui ho-
e in Francia appellantur Primi miniſtri Status.
oc inſtitutum paulo poſt regiæ apud Francos
lerovingorum familiæ exitio fuit. Quippe
eges omnibus negotiis in Majores domus con-
ectis, in ſocordiam lapſi, migis magiſque con-
mni cœperunt, creſcente indies Majoris Do-
ıus authoritate & potentia. Quod imprimis
rca annum 663. factum; à quo tempore Re-
es Francorum intra Palatium abditi, ſemel tan-
ım quotannis populo conſpiciendos ſe præ-
ebant, nimirum Kal. Maji, cum in curru ruſtico,
oribus conſperſo, à quatuor bobus tracto, ipſi
romiſſis barbis, capillitio flavo & arte criſpato
er humĕros dependente conſpicui, populo ſe
epræſentabant. Quapropter *Franci* tandem ha-
um ineptiarum pertæſi, detruſo in monaſterium
ultimo

ultimo ex Merovingis *Childerico Ignavo*, Regei crearunt *Pipinum Parvum*, Majoris domus Caroli Martelli Brabantiæ Ducis filium. Quo factum anno 752.

Hujus Pipini filius fuit *Carolus Magnus*, à qu nova hæc Regum Franciæ familia, qui *Caroling* dicuntur. Hic Carolus abrogato Majoratu dom tanquam ob nimiam potentiam ipſis Regibu metuendo, duodecim pares inſtituit, id eſt, Principes æquales poteſtate, & ob rerum geſtarun magnitudinem Magnus dictus fuit. Geſſit atroci contra Saxones, Longobardos, Bavaros, Saracenos, bella, & imperio longe lateque extenſo intermiſſum per quadringentos onnos in Occidente Imperatoris titulum primus reſtituit, & anno 800. ipſo feſto Nativitatis Chriſti Romæ Imperator Romanorum à Papa Leone III. coronatus fuit, acclamante populo Romano: *Carolo Auguſto, à Deo coronato, vita, ſalus & victoria.* Ita penes Caroli Magni poſteros Imperatoria dignitas cum tribus ampliſſimis regnis, Gallia, Germania & Italia fuit. Sed mox ea potentia inteſtinis fratrum diſcordiis debilitata fuit. Quippe *Ludovicus Pius* Caroli filius & ſucceſſor, diviſo inter tres filios regno ſuo, magnis diſcordiis occaſionem dedit, à filiis ſuis captus, Imperio ſpoliatus, & in carcerem ſumma impietate conjectus. Ex eo paulo poſt liberatus, grave bellum contra Ludovicum filium ſuum Germaniæ Regem geſſit. Eo mortuo diſcordiæ inter fratres gliſcere. Cumque *Clotharius* Imperium

m cum majori parte regnorum obtinuiſſet, qui duo hac diviſione non contenti, bellum overunt, in quo prælio in Burgundia comiſſo, centum millia Francorum ab utraque rte perierunt, cum internecione totius fere obilitatis, & Francicæ, & Germanicæ. Hoc præ ita debilitata fuit Francorum potentia, ut in ſterum reſurgere, & amiſſas vires recuperare on potuerit. Sequebantur atroces illæ Barrorum irruptiones, ab Auſtro Hunnis, ab riente Sclavis, à Septentrione Normannis, Geraniam pariter & Galliam, atque Italiam horndum in modum devaſtantibus. Et quanquam ternus hoſtis undique urgeret, non tamen Calingi inter ſe concordes eſſe potuerunt, ſed vilibus bellis inter *Carolum Calvum*, Franæ, & *Ludovicum* ejusque filios, Germaniæ eges, quicquid reſtabat virium, prodige perdeatur. Reſpirarunt aliquo modo Francorum res b *Carolo Craſſo* ab inteſtinis diſſidiis, qui prius publico edicto annos à nato Chriſto nuerari juſſit, & ſolus poſt Carolum Magnum um Imperio Germaniam, Galliam & Italiam oſſidebat. Sed idem mirum fortunæ inconantis ludibrium fuit, & ex ſumma potentia inxtremam paupertatem repente delapſus. Quippe cum anno 887. gravi morbo mente imminuus fuiſſet, ſpoliatus ab Ordinibus Imperio, ita ab omnibus deſertum & neglectum vidit, ut in-

Poſt Carolum M.) Adde: *ejusque filium Ludovicum* *ium.*

In

intra triduum extrema fame ac ſiti laboraret, niſi Epiſcopus Moguntinus ejus miſertus fuiſſe ac per aliquot dies cibum ſuppeditaſſet, tantu paulo ante Imperator fame periiſſet. Poſt lon gam inſtantiam à ſucceſſore ſuo *Arnolpho* plur impetrare non potuit, quam exigui cujusdam pagi Niedlingen reditus, unde ægre ſuſtentatu paulo poſt obiit, ac plebejo tumulo conditu fuit. Sub *Carolo Simplice* circa A. C 900. Normanni illam Galliæ partem, que hodieque Normannia dicitur, obtinuerunt. Sub eodem comitatus Geldriæ, Friſiæ, Hollandiæ, Flandriæ, & multi alii originem habuerunt. Ultimus Carolingorum fuit *Ludovicus* V. quo intra annum veneno à conjuge ſua necato, ſeries Carolingorum in Germania pariter ac Gallia defecit.

Tertia familia apud Francos fuerunt *Capetingi*, ab *Hugone Capeto* ad noſtra usque tempora. Quintus ex hac familia *Ludovicus* fuit, cognomine Craſſus. Sub quo exarſit primum bellum Anglicum, ex ludo latrunculorum, inter Ludovicum, & Henricum Angliæ Regem ortum, quod per aliquot ſecula intermiſſum potius, quam compoſitum fuit. O-

---

In Germania pariter ac Gallia defecit) Imo in Germania jam in Ludovico IV. Imperatore, ante ſeptuaginta & ſeptem annos, ſeries Carolingorum defecerat. In Gallia contra Ludovico V. ſuperſtes erat patruus Carolus Dux Lotharingiæ, ſed qui à Capeto captus cuſtodiæ mancipatus eſt; ut adeo, quæ verba ſunt *Joh. de Busſieres* l. 6. Hiſt. Franc. *ſecunda ſtirps Francorum Regum non tam regno tum defecerit, quam ipſi Regnum.*

Duo

)mnium celeberrimus fuit *Ludovicus* IX San-
,qui infelicia contra Saracenos bella geſſit,
ippe ad Damiatam in Ægypto captus, quæ-
que occupaverat loca, pro libertate obtinen-
eddidit. *Philippus Pulcher* à Bonifacio VIII.
a excommunicatus, per contemtum ita re-
pſit: *Sciat tua maxima fatuitas, nos in tem-
alibus nulli ſubeſſe.* Cum vero *Carolus IV. Pul-*
r abſque maſcula prole a.1328. deceſſiſſet, gra-
ima propter ſucceſſionem inter Gallos & An-
s bella exorta ſunt. Quippe Eduardus III. ex
ore Caroli natus, proximum ſe regni hæredẽ
abat. Contra Galli prætextu legis Salicæ
ım excluſerunt, aſſumto Rege *Philippo Vale-*
proximo agnato maſculo. Hinc bellum, in
ſuperior Eduardus innumeris cladibus Gal-
ı afflixit. Primum ad Sluſas Flandriæ com-
ſum prælium maritimũ, in quo triginta millia
lorum capta, fractis omnib9 ipſorum navib9,
ıerunt. Deinde pugnatum ad Creſſiacum in
ardia, ubi iterum 30000. Gallorũ ceciderunt,
ue inſuper duo Reges, Johannes Bohemiæ,
rolus Navarræ; tum Lotharingiæ Dux, qua-
tuor

)*uo Reges*, *Johannes Bohemiæ*, *Carolus Navarræ*) Jo-
nem Bohemiæ Regem in prælio Creſſiaco occu-
ſſe, dubio caret. Cæſi vero Caroli Navarræ Regis,
ue *Polydorus Virgilius* in Hiſtoria Anglica, neque
aciæ Hiſtoriæ ſcriptores *Paulus Æmilius*, *Serranus*,
ſerus meminerunt, ſed unum Johannem Bohe-
Regem cæſum memorant. *Thomas de Walſingham*,
inter alios rerum Anglicarum ſcriptores veteres à
Cam-

tuor Epiſcopi, viginti octo Comites, mille d
centi Equites aurati Hujus prælii præmium f
urbs Caletum, quam Eduardus poſt gravem c
ſidionem expugnavit. Sub hoc Philippo Vale
Delphinatus Regno Galliæ acceſſit, ea conditi
ne, ut primogenitus Regis Galliæ Delphin
appellaretur. Philippo ſucceſſit *Johannes*, infe
ciſſimus Francorum Rex, qui ab Eduardo Nigr
Walliæ Principe, in Pictonibus maximo præl
victus captusque fuit, quo tempore Angloru
millia octo contra ſexaginta Gallorum mill
victoriam reportarunt. Rex Johannes in A
gliam ductus, & poſt quadriennium ingenti p
cunia ſoluta dimiſſus fuit. Ei ſucceſſit *Carolus*
Sapiens, qui res fractas Gallorum magna prude
tia reſtituit, & plura calamo, quam armis recu
peravit. Sed bella Anglica ſub *Carolo* VI. atro
cius, quam unquam exarſerunt, inflammantibu
id Johanne Intrepido Burgundo, & Ludovi
Aurelianenſe, inter quos tanta fuerunt odia
inimicitiæ, ut non niſi mutuo ſanguine expia
potuerint. Johannes Ludovicum in media Pari
ſiorum urbe ſicariis immiſſis trucidavit, & v
cati

Camdeno editus eſt, duos quidem Reges, ſed Bo
hemiæ & Majoricarum, in prælio Creſſiacenſi cec
diſſe refert. Unde quod de cæſo Navarræ Rege Carol
Hornius refert, auctori ſuo relinquimus. Cœteru
memorabilis exitus eſt Caroli Mali Navarræ Regis
quem inter alios *Joh. de Busſieres l. 11. Hiſt. Franc.* §.
eleganter deſcripſit. *Fra*

tus ad cauſam dicendam, cum exercitu com-
ruit, adducto ſecum Johanne Parvo, Theo-
go, qui parricidium hoc eo inprimis funda-
ento inepte & impie defendebat: Licitum
ſe Tyrannum occidere: fuiſſe autem Tyran-
um Ludovicum. Johannem Carolus Delphi-
us ſpecie colloquii interfecit. Sic cædes cæde
piata videbatur, ſed incredibili Gallorum de-
mento. Quippe Philippus Johannis filius, Bur-
ndiæ Dux, Anglos in Galliam evocavit, iisque
utetiam & totam pene Galliam tradidit. Qua
caſione Henricus V. Angliæ Rex, ducta Ca-
arina, Caroli VI. filia, heres Franciæ declaratus
it, excluſo legitimo hærede Carolo Delphino.
um denuo fatale Gallorum prælium ad Agin-
rtium in Picardia fuit, ac continuæ Anglo-
m toto regno victoriæ. Quippe omnia Anglis
vebant, & adverſa tum Gallis erant. Rex Ca-
lus VI. mentis impos, filius ejus Carolus Del-
inus exheredatus, quem etiam Angli contem-
m Biturigum Regem, quod unam illam urbem
tineret, appellarunt. Sed tandem Deus Fran-
am reſpicere cœpit, excitata Johanna, puella
otharingica, quæ divinitus ſeſe miſſam dice-
t, ad Anglos Gallia pellendos. Hujus auſpi-
s Aurelia obſidione liberata, & Rex *Carolus*
II. per medios hoſtes Rhemos, ubi more majo-
m inungeretur, ductus eſt. Incredibile dictu,
anta Gallis ex hac puella alacritas fuerit nata,
d ea paulo poſt ab Anglis capta, & tanquam
alarum artium gnara incendii ſupplicio affecta
fuit.

fuit. Tandem Angli tota Gallia pulſi nihil præt
Caletum retinuerunt.

Carolo VII. ſucceſſit *Ludovicus* XI. omniu
Galliæ Regum callidiſſimus, ac Tiberio in ſim
landi & diſſimulandi artibus æqualis. Is prim
dominationis apud Gallos fundamenta poſui
exſtincta Parlamentorum & ordinum autoritat
Perpetuis cum Carolo audace Burgundiæ Du
bellis colliſus fuit, quo ab Helvetiis in præli
interfecto, Ducatum Burgundiæ occupavit, &
cum cæteras Belgii Provincias conjugio Maria
Caroli filiæ, ſui juris facere poſſet, armis uti ma
luit, adeoque ſpe ſua excidit. Ejus res copioſ
exſequitur Philippus Comineus.

Poſt ipſum regnavit *Carolus* VIII. anno 148
qui ducto in Italiam ingenti exercitu, regnum
Neapolitanum fulminis inſtar momento occu
pavit, iterumque paulo poſt eadem facilitat
amiſit. Ab hac expeditione Caroli VIII. Thuanu
originem bellorum inter Gallos & Hiſpano
deducit.

Anno 1498. *Ludovicus* XII. Ludovicum Sfor
tiam Ducatu Mediolanenſi exuit, eumque ab
Helvetiis deſertum capit, ac Regnum Neapoli
tanum cum Ferdinando, Rege Hiſpaniæ, dividit
mox à Conſalvo de Corduba Magno Capitaneo
ſua parte ſpoliatur, Julium II. Papam, ad Raven-
nam vincit, & amiſſo iterum Mediolano ad No-
variam ab Helvetiis ſuperatur.

Anno 1515. *Franciſcus* Ducatum Mediola-
nenſem recuperat, & iterum amittit; à Carolo V.
Im-

ɔeratore ad Ticinum captus, perpetuum cum bellum gerit.

Anno 1547. *Henricus* II. Urbem Medioma-um expugnat, proſpere contra Carolum V. ligerat.

Anno 1559. *Franciſcus* II. primo regni anno it. Sub eo turbæ propter Religionem in Gallia ortæ, & factio Hugenotarum (ita vocabantur formatæ Religioni addicti) emerſit.

Anno 1560. *Carolus* IX. bella cum Hugenotis ia gerit, & tandem inaudita perfidia anno '2. in nuptiis Henrici Regis Navarræ imma-n eorum cædem per univerſam Galliam com-tit. Hæc cædes vulgò appellatur Nuptiæ iſienſes cruentæ.

Anno 1574. *Henricus* III. ultimus Valeſio-n, Poloniæ Rex creatus, audita fratris mor-clam ex eo regno aufugit, & bella contra genotas movet; novum fœdus, Ligam Sa-m, cum Guiſiis contra Hugenotas init, cu-ſcopus erat Hugenotas exſcindere. Inte-Guiſii ſeditioſi ſtudebant Henricum Navar. Regem, qui proximus cognatus erat, ſuc-ſione regni excludere. Inde Henricus III, n ſe à Guiſiis ludibrio videret haberi, deſerta ga ad Hugenotas ſe contulit, ac cum Lu-iam Pariſiorum obſideret, à monacho quo-

S dam,

Franciſcus II. primo Regni anno obiit) Aut ſecundo tius. Decem enim & ſeptem menſibus Regno ınciſcus II. præfuit, totidemque vitæ annos im-;vit. V. *Buſſier.l.18.Hiſt.Franc.§.27.*

Obſi-

dam, Jacobo Clemente, cultro confoſſus perii
Ita exſtincta familia Valeſiorum Burbonii ſucce
ſerunt, ex quibus *Henricus* IV, Rex Navarræ an
1589. bellum contra Ligiſtas continuat, à Refo
mata Religione ad Pontificiam deficit, totaqu
Gallia mirabili virtute pacata, à nebulone qu
dam Franciſco Ravalliaco Pariſiis cultro confo
ditur.

Anno 1610. *Ludovicus* XIII. *Juſtus*, Ancreu
tollit, bellum contra matrem & fratrem ger
Rupellam expugnat, ductu Cardinalis Riche
maximas res in Italia, Germania, Hiſpania
Flandria perficit.

Anno 1643 *Ludovicus* XIV. domi bellis civ
libus propter Cardinalem Mazarinum exercetu
Cataloniam, Caſalam, & pleraque Flandri
amittit; Urbem Atrebatum obſidione felicit
liberat. MI

Obſidione feliciter liberat) Pro ſupplemento add
Pacem cum Hiſpanis anno 1659. conficit, ac matrimonio
Philippi IV. Hiſpaniarum Regis filiam Mariam Thereſia
jungit. Fouquetium ſupremum ærarii Præfectum, peculat
damnatum, bonis ampliſſimis exuit. Alexandrum VII. P
pam, ob legatum indigne habitum, caſtigat. Imperatori Le
poldo, nec non Venetis auxilia adverſus Turcam ſubmitti
Mauritania fruſtra tentata, arma in Hiſpanos converti
iisque partem Flandriæ pace Aquisgranenſi extorquet. Ta
dem Anglis cum Monaſterienſi & Colonienſi Præſule in ſ
cietatem allectis, Fœderatos Belgii Ordines ſumma vi ado
tur, ac tantum non opprimit, mox deſertus à Sociis, gravi
ſimo cum Cæſare, Hiſpanis, Batavisque bello involvitur,
feliciſſime tamen illud eluctatur, anno 1678. & 167
pace Neomagi cum hoſtibus omnibus honorificis condition
bus ſancita. De Argentorato poſtea capto vide quæ a
pag. 25. notavi. *Exſtin*

MEMORABILIA GERMANIÆ.

Xſtincta *Caroli* Magni familia, Germani ex-clusis Gallis, Imperium ad ſe ſuamque Na-nem tranſtulerunt. Primus Germanorum perator fuit

Anno 912. *Conradus* Dux Franconiæ, cui ſuc-ſſit *Henricus Auceps*, Dux Saxoniæ, ſub quo erique Marchionatus contra Hungaros Scla-sque inſtituti. Ex hujus Henrici Aucupis fa-ilia tres ordine *Ottones* imperarunt. Quorum imus dictus fuit *Magnus*: Secundus *Pallida* ors *Saracenorum*: Tertius *Mirabilia mundi*. b hoc ſeptem Electores Imperii inſtituti pu-ntur. Inde *Henricus* II. *Sanctus* ſive *Claudus*, ux Bavariæ, Imperator factus eſt. Hunc co-navit Willegiſus, Epiſcopus Moguntinus, auſtrarii filius, cujus inſigne fuit rota.

Anno 1056. *Henricus* IV. ad Imperium per-enit. Hic primus fuit Imperator, quem Papa omanus excommunicavit, & qui perpetuis mulorum ſuorum bellis exercitus fuit. In-

S 2 cre-

Exſtincta Caroli M. familia) Germanos Imperium ad , excluſis Gallis, jam ſub Carolo Craſſo, qui è Ca-lingis fuit, tranſtuliſſe, ad partem primam p. 6. mo-uimus. Hic illud inſuper animadvertendum, Caroli I. familiam, cum Germani Imperium Conrado ranconiæ Duci deferrent, ſuperſtitem in Gallia fu-ſe; cui Regno poſt Ludovici IV. obitum, qui ulti-nus è Carolingis in Germania fuit, Carolus Simplex, udovicus Transmarinus, Lotharius, & Ludovicus gnavus, à Carolo M. oriundi præfuerunt.

Ei

credibile dictu, quantas hic Imperator injurias
Pontifice Romano pertulerit. Aſperrima hyem
nudis pedibus, intecto capite, fuit, triduum jeju
nus in area arcis Canuſinæ, abſolutionem fleb
liter petens. Tandem ab impio filio Imperio ſpo
liatus eſt. Erat autem omnis inter Imperatores
Pontifices controverſia de inveſtitura Epiſcopa
tus. Neque ante Pontifices conquieverunt, quai
eam Imperatoribus extorſiſſent.

Anno 1125. *Lotharius* II. ſub quo Jus Roma
num Juſtinianeum in Occidente à quodam Irne
rio reſtitutum fuit.

Anno 1138. *Conradus* III. Henricum Supe
bum Bavaria ſpoliat. Sub hoc factiones Guelpho
rum & Gibellinorum exortæ. Guelphi diceban
tur, quicunque partes Pontificis Romani defen
debant, à Guelpho Duce Bavariæ. Hic eſt ill
Guelphus, quem, cum Conradus III. in oppid
Winsberga obſediſſet, uxores raro erga viros fi
dei exemplo gratiam ab Imperatore impetrarunt
Cum enim iis indultum fuiſſet, ut quantum quæ
libet humeris ſuis poſſet, ſecum auferret opum
ipſæ maritos abſportarunt, laudante factum Im
peratore, & iracundiam ſuam gratia commutan
te. Gibellini autem erant, qui partes Imperato-
rum contra Pontifices tuebantur. Ita in duas ha
factiones tota Germania & Italia dividebatur.

Anno 1152. *Fridericus Barbaroſſa* Mediola-
num funditus, delevit, ab Alexandro III. Papa
pedibus conculcatus fuit, cum dicto: *Super aſpi-
dem*

m ambulabis , & conculcabis colla leonum ;
mque Fridericus regereret: *Non tibi, ſed Petro*;
pa reſpondit: *Et mihi & Petro*. Extrema ſe-
cta Fridericus expeditionem in Terram San-
am ſuſcipiens, in Ciliciæ fluvio ſubmerſus, per-
; ut aliqui tradunt. Propius vero, ægritudine
ſenecta obiiſſe. Hujus Friderici filii fuerunt
enricus VI. & Philippus, qui ordine impera-
nt, quorum hic ab Ottone Witelſpachio ne-
ie trucidatus fuit anno 1208. Ei ſucceſſit anno
12. *Fridericus* II. Hic perpetuis Paparum odiis
agitatus, magno animo æmulos ſuos debella-
t, & Hieroſolymam ab Ægyptio Sultano recu-
ravit. Contra eum creatus fuit Cæſar *Wilhel-
us* Hollandiæ Comes , *Alphonſus* XII. Rex
aſtiliæ, *Richardus* Dux Cornubiæ. Necatur
idericus à filio ſuo illegitimo Manfredo. Suc-
ſſorem habuit filium *Conradum*, ſed & hic ve-
no necatus, *Conradinum* ultimum ex hac fa-
ilia reliquit; qui quanto ſcelere à Carolo An-
gavenſi Neapoli decollatus fuerit, ſupra in re-
us Siculis dictum.

Poſt obitum Friderici II. terribile interre-
num in Imperio Germanico fuit, quod totis
S 3 octo-

Ei ſucceſſit a. 1212. *Fridericus II.*) Inter Philippum &
idericum II. collocandus eſt Otto IV. quem cur è
talogo Imperatorum expungamus, cauſa non ap-
ret.

Alphonſus XII. Rex Caſtiliæ, Richardus Dux Cornubiæ)
reati quidem hi Cæſares fuere, verum non, ut Hor-
ius ait, contra Fridericum II Nam is vita jam exceſ-
rat, cum Alphonſo ac Richardo Imperium offer-
etur. *Haral-*

octodecim annis duravit. Nihil paſſim p
omnes provincias, niſi vis & devaſtatio, nu
legum reverentia aut cura, quisque ſibi dux
author, ac amoto capite jus penes potentio
erat. Tandem Principes harum confuſionu
pertæſi, *Rudolphum* Comitem Habsburgenſ
Imperatorem crearunt

Anno 1273. Hic eſt ille Rudolphus condit
Familiæ Auſtriacæ, cujus hodie imperium to
orbe ampliſſimum eſt. Is igitur concuſſu
longo interregno imperium, juſtitia & pace it
rum compoſuit, rebelles in ordinem redegit, l
trocinia exciſis paſſim arcibus exſtinxit. Inge
bellum cum ſuperbo Ottocaro Rege Bohem
rum gesſit, quem plurimis provinciis & ſim
vita exuit. Ita Rudolphus vacuam nactus Auſt
am cum Carinthia & Stiria, eas tanquam feudu
Imperii Alberto filio ſuo tradidit, atque ita p
tentiæ Auſtriacæ fundamenta poſuit. Inter arca
ejus fuit, non ingredi Italiam. Quippe terreba
eum veſtigia priorum Imperatorum, quib
Pontifices non aliam ob cauſam tam infenſi fu
runt, quam quod jus in Italiam ſibi aſſererent.

Anno 1291. Mortuo Rudolpho, *Adolph*
Naſſoviæ Comes Imperator creatus fuit. Ei
oppoſuit Albertus Dux Auſtriæ, Rudolphi fil
us, à quo apud Spiram in prælio obtruncat
fuit Adolphus. Ita Imperium armis obtinu
Albertus, ſed & ipſe paulo poſt à Johanne fra
truele ſuo apud Schafhuſiam Helvetiæ nefari
interfectus fuit. Ita anno 1308. Imperium ad *Hen*

ricu

rum VII. Comitem *Luzenburgicum* pervenit, quem in Italia monachus, dum Euchariſtiam ſumeret, hoſtia veneno infecta ſuſtulit.

Anno 1314. electus fuit *Ludovicus* IV. Dux Bavariæ, cui ſe oppoſuit Fridericus Pulcher Dux Auſtriæ, ſed is à Ludovico victus in prælio, captusque juri ſuo in Imperium renunciavit. Hic Ludovicus ultimus fuit, quem Papæ exagitarunt.

Anno 1346. *Carolus* IV. Rex Bohemiæ, Imperator factus, Imperium abalienatis reditibus vehementer debilitavit. Hic auream Bullam promulgavit: ita vocatur Lex imperii fundamentalis, ſecundum quam hodieque gubernatur. Filium & ſucceſſorem habuit *Venceslaum*, cognomine *Ignavum*, qui flagitiis & ſceleribus adeo fœdus & maculoſus fuit, ut Electores Imperio ipſum abdicare cogerentur. In ejus locum ſuffectus fuit anno 1400. *Rupertus* Comes Palatinus; & huic intra decennium defuncto ſucceſſit *Sigismundus*, ſub quo exarſit bellum Husſiticum, ob Religionem geſtum; cum enim Johannes Hus, & Hieronymus Pragenſis in concilio Conſtantienſi combuſti fuiſſent, Bohemi arreptis, Duce Joh. Zyſca, armis, mortem eorum atrociter ulti ſunt, cæciſis omnibus paſſim quos deprehendebant Monachis, & Sacerdotibus. Hujus Ziſcæ fortuna admirabilis fuit: quippe ingentes Germanorum exercitus parvis copiis multoties profligavit, tantusque terror nominis ipſius fuit, ut ſolo adventu hoſtes in fugam conjiceret.

Anno 1438. Sigismundo ſucceſit *Albertus* II.

Auſtriacus, à quo longa ſerie decem ordine Auſtriaca familia Imperatores ſibi invicem ſu ceſſerunt, nimirum,

Anno 1440. *Fridericus* III. pacis amator, q tamen contra Carolum Audacem Burgundi Ducem bellum gerere coactus fuit. Ejus fili *Maximilianus* I. ducta Maria, Caroli Audacis f lia, Dux Burgundiæ & Princeps Belgii factus Hungariam quoque & Bohemiam domui Au ſtriacæ conciliavit; ingentia bella geſſit; impr mis Venetos in tantas anguſtias redegit, ut omn bus in continente amisſis, etiam de urbe ſua de fendenda deſperarent, ac pacem ſupplices pete rent. Ejus filius Philippus ducta Johanna, Ferdi nandi Catholici & Iſabellæ filia, Rex Hiſpania rum factus, ſucceſſorem reliquit famoſum illun *Carolum* V. cujus tanta fuit potentia, ut cuilibe veterum Imperatorum comparari poſſit. Hi Franciſcum Regem Galliæ in prælio Ticinenſ cepit, Romam expugnavit, maxima bella in Germania, Gallia, Italia, Africa & America geſſit, tandemque Imperio depoſito, privatus obiit, Succeſſorem Imperii habuit fratrem *Ferdinandum* I. in Hiſpania Philippum II. filium, à quibus hodiernæ familiæ Imperatorum & Regum Hiſpaniæ deſcendunt. Ferdinando ſucceſſerunt *Maximilianus* II. & *Rudolphus* II. Sub quibus bellum in Hungaria Turcicum, domi res quietæ; donec anno 1612. *Matthias*, & anno 1619. *Ferdinandus* II. ſuccederet, ſub quibus ex Bohemico bello Germanicum natum eſt, & noſtro tempore pace terminatum.

Anno

Anno 1637. *Ferdinandus* III. Imperator factus, acem Monaſterienſem init. Ei ſucceſſit *Leo-oldus* I.

MEMORABILIA.

ANGLO-SAXONICA.

CUm Romani ſub Valentiniano III. Imperatore anno 430. Britanniam deſeruiſſent, Rex ritanniæ *Vortigernus* à Scotis & Pictis afflictus, *Anglo-Saxones* ex Germania contra eos evocavit. li Ducibus *Hengiſto & Horſo* eo delati, pulſis cotis, partem inſulæ obtinuerunt, ejusque mœnitate capti, evocatis ex Germania majoriis copiis, arma in Britannos verterunt, illisque ota fere inſula pulſis, & deletis, *ſeptem* regna nglo-Saxonica conſtituerunt, *Cantium, Suſſe-iam, Veſt-Sexiam, Merciam, Eſſexiam, Eaſt-Aniam & Northumbriam*, quæ tandem ann. 800. *Egberto*, Veſt-Saxonum Rege, omnia in unum ngliæ corpus redacta ſunt. Paulo poſt *Dani* curſionibus ſuis Angliam infeſtarunt, tandemue anno 1017. eorum Rex *Canutus* tota Anglia otitus fuit. Poſt quem *Haraldus & Harditanus* regnarunt, donec Angli, inſolentiæ Danom pertæſi, clandeſtina conſpiratione univerſos na die trucidarunt. Ita exſtinctum fuit Danom in Anglia Imperium, ac legitimo hæredi *duardo Confeſſori* reſtitutum.

Anno 1066. Eo defuncto absque prole, *Haraldus* Danus Regnum per vim obtinuit. Sed

Haraldus Danus Regnum per vim obtinuit] Haraldus pa-

intra annum à *Wilhelmo* Normandiæ Duce victus ac in prælio occiſus fuit.

Sic Anglia in poteſtatem Normannorum pervenit anno 1067. *Wilhelmus* ob expugnatam Angliam dictus *Conqueſtor*, cum uno prælio ſexaginta Anglorum millia interfeciſſet, novam Imperii rationem, leges & linguam Normannorum introduxit: unde hodieque lingua Anglica plus quam dimidia ſui parte Normandica & Gallica eſt.

Wilhelmo ſucceſſit a. 1087. filius *Wilhelmus* II. *Rufus*, qui caſu in venatione telo transfixus fuit. Poſt quem anno 1101. *Henricus* I. qui Roberto fratre capto Normandiam Angliæ regno ſubjecit. Poſt eum civilia per Angliam pro regno bella inter *Stephanum* Comitem Bleſenſem, & *Mathildem* Henrici I. filiam: quæ tandem compoſita ſunt adoptione Henrici II. Mathildis filii. Sub hoc *Henrico* II. primordia belli inter Anglos & Gallos diuturni exarſerunt. Idem Hiberniam expugnavit, ejusque Dominus factus eſt anno 1172. Succeſſorem habuit *Richardum* I. cognomine *Cor Leonis*. Hujus Richardi maximæ fuerunt res, quas in terra Sancta contra Saracenos geſſi

paterno genere non Danus, ſed Anglus fuit, filius nempe Godvini Cantii Comitis, quo autore Eduardus Confeſſor regno fuerat admotus. Matrem vero Danam habuit, Regis Hardecanuti ſororem. V. *Polyd. Virgilius l 8. Hiſt. Angl. p m.* 188. Cæterum lapſus memoria Hornius fuit, cum *in Orbe Imperante* ſcriberet, Håraldum hunc Eduardi Confeſſoris filium illegitimum fuiſſe.

eſſit. Sed in reditu à Leopoldo Duce Auſtriæ, um quo inimicitias gerebat, captus, vix ingenti ecunia libertatem recuperavit, ac tandem in Pitonibus, dum caſtellum oppugnat, ſagitta percuſſus interiis; ſucceſſore relicto fratre *Johanne*, ui omnium Angliæ Regum infeliciſſimus fuit, Papa & Baronibus ſuis miſere exagitatus, tanemque veneno per Monachum interemtus ann. 217. *Henricus* III. ſua ſocordia civili bello ocaſionem præbuit, quod ſimillimum fuit illi, ujus exemplum noſtra ætas inter Regem & arlamentum vidit. Poſt eum tres ordine *Eduardi*, quorum *primus*, Scotis ingenti prælio proigatis, tota fere Scotia potitus fuit. *Secundus* naximis cladibus à Roberto Bruſſio Scotorum Rege affectus, omnia iterum amiſit. Hic Eduarus II. propter malam & infelicem regni adminiſtrationem, ab uxore Iſabella & Eduardo filio aptus, & regno ſpoliatus, tragicum vitæ exitum abuit. Incredibile dictu! quantas ille in carcere niſerias pertulerit: nihil tamen ſibi moleſtius uiſſe dicebat, quam fœtorem cadaverum huanorum, quo ipſum hoſtes enecare conabanur. Tandem noctu à ſicariis quibusdam, adacto er inferiora candente ferro, ne ullum externæ nortis indicium eſſet, immaniter necatus fuit, & auditi toto paſſim caſtello horrendi morientis lamores & boatus. Et tantarum calamitatum lia cauſa non fuit, niſi quod nimium addictus eſſet cuidam Petro Gaveſtono, ejusque amicitiam præferret deſideriis populi ſui, Filium

S 6 &

& ſucceſſorem habuit *Eduardum* III. omniu
Angliæ Regum maximum & inviƈtiſſimur
Hic eſt ille, qui Philippo Valeſio de ſucceſſio
in regnum Galliæ controverſiam & bellum m
vit, eum maximis ad Sluſam Flandriæ & Creſſi
cum præliis vicit, ipſumque Regem Galliæ J
hannem in prælio cepit, de quibus ſupra. S
quam felix bello Eduardus, tam infelix ſucceſſo
Richardo II. fuit. Hic nihil perterritus lament
bili morte Eduardi II. eadem plane negligent
Rempublicam adminiſtravit, & dum adulator
bus quibusdam, ex quibus præcipui erant Spe
ſeri, patulas aures indulget, odium populi incu
rit, & ab omnibus deſertus, regno ſpoliatur, a
in carcerem conjicitur, in quo fame necatus fui
Quippe cibus ipſi apponebatur, ſed cum tange
re aut guſtare non licuit. Ita Tantali inſtar mi
ſerè tortus, & fame excarnificatus fuit. Alii re
ferunt ſecuri percuſſum fuiſſe. Filius erat Edu
ardi Nigri Principis Valliæ, illius, qui in prælio
Pictavienſi Johannem Regem Franciæ ceperat
& ut patrem habuerat ſummæ virtutis ac forti
tudinis, ita ipſo nihil ignavius & infelicius.

Richar-

Ex quibus præcipui erant Spenſeri) Quod de Spenſeris Hornius memorat, ad Eduardi II. tempora referendum potius fuiſſet. Illi enim nimius in Hugones Spenſeros, patrem ac filium, affectus exitio fuit. V. *Polydorus Virgil l.* 18. De Richardo II. quod Spenſeris is quoque addictus præ aliis fuerit, non memini me legere.

Idem

Richardo II. necato, Regnum Angliæ perve-
t ad familiam Ducum *Lancaſtriæ*. Ex qua pri-
us regnavit *Henricus* IV. Ei ſucceſſit *Henricus*
. qui totam fere Galliam expugnavit, & ducta
atharına Caroli VI. filia, heres regni Gallici de-
aratus fuit, tanto ſucceſſu, ut *Henricus* VI. filius
us Lutetiæ in ſummo templo Francorum Rex
oronaretur. Sed hic, ut optimus Princeps, ſic
ello infelicisſimus fuit, omnibusque bonis ſpo-
atus, ab Eduardo Duce Eboracenſi captus, &
carcere necatus fuit.

Igitur anno 1460. familia Ducum *Eboracen-
ſium* ad regnum pervenit, ex qua regnavit *Edu-
ardus* IV. Hinc ingens civile bellum inter duas
as familias, Lancaſtrenſem & Eboracenſem.
duardus IV. ab æmulis ſuis regno pulſus in
ollandiam fugit, tam pauper, ut non haberet,
nde mercedem ſolveret nautæ. Sed paulo poſt
djutus à Carolo Burgundiæ Duce, regnum re-
uperavit. Fratrem ſuum Georgium Clarentiæ
Ducem, in dolio Malvatici vini ſuffocavit. Filium
eliquerat *Eduardum* V. ſub tutela fratris ſui *Ri-
chardi* Ducis Glocestriæ; ſed is oblitus omnis
ietatis & fidei, pupillum ſuum nefarie & crude-
ter interficit, ſeque miris fraudibus Regem con-
ituit anno 1483. Hic Richardus III. omnium
Tyrannorum immanisſimus, regni ſui anno ter-
o, ab Henrico Duce Richmontiæ apud Lece-
triam occiſus, ejusque cadaver ſanguine & luto
eforme, vili ſepultura conditum fuit.

S 7 Anno

Anno 1486. *Henricus* VII. omnium Angli Regum ſapientiſſimus Regnum obtinuit, ac fi rales Eboracenſis & Lancaſtrenſis familiæ inim citias perpetua pace exſtinxit. Idem unionis An gliæ ac Scotiæ fundamenta poſuit. Sub eo fa moſi aliquot impoſtores, qui ſe pro Eduardi IV ſobole gerebant, emerſere, regnumque miri modis perturbarunt: inter quos famoſisſimu fuit quidam Perking Warbek.

Anno 1509. Henrico VII. ſuccesſit filiu *Henricus* VIII. Rex magnanimus, ſed inconſtan ac mulieroſus. Hic uxorem ſuam Catharinan repudiavit. Quod factum cum Pontifex Romanus probare nollet, jugum ejus excuſſit, & omnia per totam Angliam Monaſteria diruit, ſuaſu imprimis Thomæ Cromvvelli, quem ex fabri ferrarii filio Comitem Eſſexiæ creaverat. Idem tres uxores ſuas capite plecti juſſit. Cumque ante defectionem à Papa contra Lutherum ſcripſiſſet, Defenſoris fidei accepit titulum. Filium reliquit *Eduardum* VI. incomparabilis pietatis & ingenii puerum, ſub quo Anglia Reformatam Religionem accepit. Sed is maximæ ſpei Rex anno ætatis decimo ſexto obiit, veneno, ut putatur, ſublatus.

Poſt

Idem tres uxores ſuas capite plecti juſſit) Sex uxores Henrico VIII. fuerunt, è quibus duas (non tres) capite plecti juſſit, Annam Boleniam, & Catharinam Hovvardam: duas, Catharinam Hiſpanicam, & Annam Clivenſem repudiavit. E reliquis Jana Semeria in partu exſtincta, Catharina Parra marito ſuperſtes fuit.

Cu-

Poſt eum regnavit anno 1553. *Maria*, quæ
pæ authoritatem in Anglia reſtituit, & ducto
ilippo II. Hiſpaniarum Rege, urbem Caletum
iſit. Sic Angli omni Imperio transmarino
ciderunt.

Anno 1560. Ejus ſoror fuit *Eliſabetha*, quæ
nnes Angliæ Reges rerum geſtarum magni-
dine ſuperavit. Cujus præcipua opera fuere;
eformatæ religionis, ejecto Papatu, inſtaura-
o: Belgarum contra Philippum II. Regem
iſpaniæ defenſio: Claſſis Hiſpanicæ profligatio.
nno 1587. ejusdem juſſu, Maria Scotorum
egina capite plexa fuit, cujus tamen filium
acobum VI. Scotiæ Regem, quod ipſa improlis
ecederet, hæredem inſtituit. Sic exſtincta fami-
a Regum Angliæ, *Anglia*, *Scotia*, *&* *Hibernia*
ıb unius Regis imperium conceſſerunt, de qua
onjunctione antequam agamus, præmittenda
ınt quædam memorabilia ex hiſtoria Scotorum
c Hibernorum.

MEMORABILIA
S C O T I Æ.

SCoti primo ſuas ſedes in Hibernia habuere,
ex ea trajecere in eam Septentrionalis Bri-
anniæ partem, quæ hodieque *Scotia* dicitur.
Primus ipſorum Rex *Ferguſius* appellantur, A-
exandro Magno coætaneus, à quo ad Caro-
um II. infelicem Regem hodiernum centum
ſexaginta quatuor Reges numerantur; ſed illa
antiqua merito fabularum ſuſpecta haben-
ur. In Britanniam delati Scoti Pictos peni-

tus

tus delevere circa ann.900. A. vero 800. *Acha*. Rex Scotorum fœdus cum Carolo Magno pe petuum inivit, quod inter ipſos & Francoru Reges multis ſeculis continuatum, noſtra m moria abruptum fuit.

Anno 1291. *Alexander* III. Rex Scotoru ſine prole obiit, ex quo maximæ contentione propter ſucceſſionem ortæ ſunt. Duo autem pra tendebant jus in regnum, *Johannes* Baliolus, & *Robertus* Brusſius. His inter ſe litigantibus *Eduardus* I. Rex Angliæ, Scotiam fere totam expu gnavit, deliteſcente interea in ſylvis & ſpelunci Roberto, qui poſt mortem Eduardi, ſucceſſor ejus *Eduardo* II. duobus maximis præliis victo Anglos tota Scotia ejecit, ac ſucceſſorem reliquit filium Davidem. Quo absque prole defuncto, familia *Stuardi* ad regnum pervenit, ann. 1320. Ex hac *ſex* ordine *Jacobi* regnavere, quinque violenta morte exſtincti; imprimis infelix fuit Jacobus II.

Jacobi V. filia fuit *Maria*, illa ſeculi ſui furia: Quæ cum Scotiam cæde & ſanguine repleviſſet, ac maritum ſuum *Henricum Stuardum* noctu per ſicarios ſtrangulari curaſſet, everſa domo pulvere pyrio, ut caſui, vel hoſtium inſidiis ea cædes imputaretur; tandem in Anglia & ipſa juſſu Eliſabethæ decollata fuit, relicto filio *Jacobo* VI. Scotorum Rege.

ME-

MEMORABILIA
HIBERNIÆ.

Hibernia olim in quatuor regna diviſa fuit, ſic tamen, ut ſemper penes unum aliquem his monarchia eſſet. Ultimus Hiberniæ Monarcha fuit *Rodericus*, qui cum reliquos Regulos rius tractaret, ipſi Anglos auxilio evocavere: iorum Rex *Henricus* II. Hiberniam expugnavit no 1172.

CONJUNCTIO
ANGLIÆ, SCOTIÆ
& HIBERNIÆ.

ANno 1603. Cum *Eliſabetha* absque prole obiiſſet, Jacobus VI. Scotiæ Rex ei, tanıam proximus agnatus, in *Anglia* quoque cceſſit, omniumque Inſularum Britannicaım primus *Monarcha* factus eſt, ac ſe Regem agnæ *Britanniæ*, *Franciæ*, & *Hiberniæ* appelre voluit. Initio Monarchiæ ſuæ conjuraonem pulveriariam feliciter evaſit, ac toto ıperii ſui tempore paci deditus, à bellis in tum abſtinuit, unde pro ignavo habitus & ntemtus fuit: imprimis tamen naſo adunco im ſuſpendit *Gondomarus*, Regis Hiſpaniæ egatus, qui ipſi quodcunque vellet, facile rſuaſit. Veneno necatus putatur, & ſuſpectus ipſius mortem fuit Dux *Buckinghamiæ*. Hus filius & ſucceſſor fuit *Carolus* I. Regum nnium *infeliciſſimus*, qui cum initio regni gligentior fuiſſet, ac Parlamenta ſua vilinderet, proque Epiſcopis extollendis nihil non

non ageret, populo ſuo exoſus primo à Sco
deinde ab Hibernis, denique ab Anglis, be
petitus, victus, captus, venditus, tandemq
capite plexus fuit, relicto ſucceſſore & infort
niorum Regnorumque herede *Carolo* II.
Stuardorum domus longa ſucceſſione perpet
infelicitatis & tragœdiarum exempla ſuppe
tavit.

MEMORABILIA
SCLAVONICA.
I. DALMATICA.

SClavones in *Dalmacia & Illyrico* Croatia
Serviam, Rusſiam, Boſniam & Bulgaria
ſingula regna conſtituerunt circa Annum Chri
548. Horum res pleræque ſunt obſcuræ Cir
ann. 1440. *Stephanus*, Sclavorum Rex, ad ta
tam potentiam pervenit, ut ſe Imperatore
Græciæ, Serviæ, & Bulgariæ appellaret, ſ
paulo poſt circa ann. 1460 omnia hæc regna
Turcarum poteſtatem pervenerunt.

II. SARMATICA, *quæ res* BOHE MORUM, POLONORUM, & RUSSORUM *complectuntur*.

BOhemorum primus Dux & conditor fu
Czechus, à quo Bohemi hodieque *Czec*
appellantur.

Ann

Carolo II.) Quia. 1660. paternis Regnis reſtitutu
nuper admodum a. 1685. deceſſit, Regnaque, utina
quieta, fratri Jacobo reliquit.

C

Anno 1086 *Uratislaus* ab Henrico IV. Impe-
tore Rex Bohemorum creatus fuit, quem titu-
m per multos annos intermiſſum, a. 1159 *Vla-
slaus*, concedente Friderico Barbaroſſa, rece-
t, & ad poſteros continua ſerie transmiſit.

Ann. 1189. *Premislaus* Ottocarorum familiam
ndidit. Quippe cum Ottoni IV. Imperatori
npenſe faveret, dictus fuit à Saxonibus Ottoca-
s, charus Ottoni, vel totus Ottonis, quem ti-
lum nominis loco poſteri ejus retinuere.

Anno 1245. Ex his *Premislaus Ottocarus* III.
egnum Bohemiæ ad ſummam amplitudinem
eduxit, idque à mari Balthico usque ad Adria-
cum auxit, occupata Auſtria, Carniola, Mar-
nia Vinidorum, Sclavonia & Stiria. Idem in
ruſſia ſuperatis Tartaris urbem Kœnigsbergam
ondidit. Sed omnes has provincias ipſi cum vita
ripuit Imperator *Rudolphus* I. Habsburgicus,
ihilque ejus poſteri retinuere, niſi Bohemiam
: Moraviam.

Anno 1306. exſtincta Ottocarorum familia,
ohemi Reges exteros crearunt. Primus quidem
x familia Ducum Lutzenburgicorum *Johannes*,
quo ordine tres regnavere Imperatores, *Caro-
us, Wenzel, Sigmund*, de quorum rebus ſupra.

Ab his Bohemia ad Domum Auſtriacam
ervenit, quamquam aliquoties interrupta ſe-
e. Ex hac primus fuit *Albertus*, qui mox
defun-

defunctus, reliquit filium poſthumum *Ladiſ*-*um*, quem in ipſo nuptiarum apparatu cum Ma-dalena Caroli VII. Regis Galliæ filia, concubi ipſius pomo venenato ſuſtulit. Ita *Georgius I*-*diebratius* Nobilis Bohemus regnum occupav & Huſſitarum doctrinam, nihili æſtimata Pap excommunicatione, in Bohemia defendit, que Poloni excepere *Ladiſlaus & Ludovicus*.

Anno 1526. cum *Ludovicus* à Turcis in præ-lio ad Mohazum occiſus eſſet, Bohemia ad Au-ſtriacos rediit, quorum ſucceſſio non niſi ſem à *Friderico* Electore Palatino, a. 1619. interrup fuit.

MEMORABILIA
POLONICA.

ANno 550. Polonorum Dux fuit *Lechus*, quo ipſi Poloni *Lechi* dicuntur. Cujus Le-chi familia exſtincta, ſucceſſit *Cracus*, anno 70c à quo Cracovia ſtructa.

Anno 830. Principum familiam fundavit ru-ſticus quidam *Piaſtus*. Primus Poloniæ Rex crea-tus fuit ab Ottone III. *Boleſlaus Chrobrius*, ſu quo Poloniæ fines longe lateque prolati. Cun vero *Boleſlaus* Audax S. Stanislaum, Epiſcopun Cracovienſem, nefarie obtruncaſſet, Poloni pe 215. annos titulo Regio abſtinuerunt, Ducal dignitate contenti. Ex his celeberrimus fui *Boleſlaus* III. Princeps bellicoſiſſimus, Anno 1103. Hic quadrageſies ſepties prælio cum ho-ſtibus conflixit.

Anno

Anno 1294. *Premiſlaus* Poſthumus denuo
gium diadema recepit, & ad ſucceſſores ſuos
nsmiſit.

Anno 1320. *Sileſia* à regno Poloniæ ad Bohe-
os defecit, neque ab eo tempore Poloni Sile-
m recuperare potuere.

Anno 1386. Extincta Piaſti familia, Poloni
gellonem, magnum Ducem Lithuaniæ, Regem
arunt, hac duplici conditione: ut fidem Chri-
nam amplecteretur, & Lithuaniam Poloniæ
petuo fœdere jungeret. Ita Jagellonum fami-
in Polonia per 190. annos regnavit. Hic *Ja-
lo* cum baptiſaretur, *Ladiſlaus* dictus fuit, ab-
taque per Lithuaniam idololatria gentili, reli-
onem Chriſtianam ibi ſtrenue propugnavit.
ijus filius fuit *Ladiſlaus* III. qui cum Polonia
ngariam conjunxit, & in famoſo illo ad Var-
m cum Turcis prælio acciſus fuit anno 1444.

Anno 1466. *Caſimirus* Boruſſiam regno Po-
iæ ſubjecit.

Anno 1492. *Johannes* Albertus, infeliciſſimus
lonorum Rex, ſub quo Tartari ingens dam-
m Poloniæ intulerunt. *Sigiſmundus* Auguſtus
voniam ſubjecit, & Gothardum Kethlerum
icem Curlandiæ conſtituit.

Anno 1573. Sic exſtincta Regia familia, Po-
i regnum ad exteros detulerunt, & *Henri-
n* Ducem Andegavenſem, Caroli IX. Regis
lliæ fratrem elegerunt; ſed hic re male ge-
, fratris morte audita, ſexto menſe clam au-
git, in cujus locum ſubrogatus fuit *Stepha-*

nus

nus Bathoreus Transſylvaniæ Princeps, qui m
xima & feliciſſima bella contra Dantiſcanos
Moſcovitas geſſit. Eo ſine prole mortuo, *Sig
mundus* Johannis III. Suecorum Regis filius,
Polonis Rex electus fuit, cujus poſteritas hod
que regnat. Hic regnum Poloniæ & Sueciæ co
junxerat, ſed dum in Suecia conſilio Jeſuitaru
religionem turbat, ejectus eſt, & amiſſo patı
Regno ſolam Poloniam tenuit.

Ei ſucceſſit *Vladislaus* IV. qui memorabil
illam de Moſcovitis ad Smolenskum victoria
obtinuit. Anno 1634.

Anno 1647. Polonia ingenti motu a Coſſa
& Tartaris concuſſa, bellum in hunc usque die
horrenda totius regni vaſtatione continuat
Moſcovitis Smolenskum expugnantibus, Sue
irrumpentibus & expulſis.

MEM

Cujus poſteritas hodieque regnat) Defecit Sigismur
poſteritas in Johanne Caſimiro, anno 1671. in Gall
cum ante Regno ſe abdicaſſet, defuncto. Poloni
indigenis Michaëlem Wiſnovicium, eoque mort
Johannem Sobieskum Regem crearunt. Confer n
tata ad *part.* 1. *p.* 126.

Bellum in hunc usque diem) Bellum, quod Coſa
paulo ante Vladislai IV. morten concitaverunt, qua
vis pace aut induciis non ſemel interruptum fuer
exſtingui tamen adeo non potuit, ut novum ex
idque graviſſimum inter Turcas ac Polonos bell
non ita pridem natum fuerit. Cæterum è Moſcoviti
& Suecico bello dudum Poloni emerſerunt, cum Su
cis pace anno 1659. ſancita, cum Moſcovitis in trec
dim annos induciis anno 1667. factis.

MEMORABILIA RUSSIÆ.

Res fratres *Czechus*, *Lechus* & *Ruſſus* fuere. A duobus prioribus Bohemi & Poloni, à tio Ruſſi conditi perhibentur.

Ipſi Ruſſi primum Ducem ſuum vocant *Ruum*, famoſæ illius magnæ Novogardiæ conorem. Ex ejus filiis celeberrimi fuere *Suatos-s*, quem Græci in Annalibus ſuis vocant hentoſtablum, qui domita Bulgaria, Imperium ſſiæ usque ad Pontum Euxinum & Thraciam opagavit.

Anno 989. *Vladimirus* Dux Ruſſorum relionem Chriſtianam, ſecundum ceremonias æcorum, in Ruſſiam introduxit. Hic urbem *adimiriam*, quæ diu caput Imperii Ruſſici fuit, ndidit, ac totam Ruſſiam, pro numero filiorn ſuorum in duodecim Ducatus diviſit. Ex ibus hi tres præcipui fuerunt, Wladimirius, ugardenſis & Kiovienſis. Hæc diviſio Ruſſi civilibus bellis inter cognatos mirum in odum involvit, quæ etiam exſtingui nequive- donec Ruſſia in unius Monarchæ poteſtatem rum veniret.

Anno 1224. Tartari Duce *Bathi*, univerſam ſſiam ſervituti ſuæ & annuo tributo ſubjecent, quæ duravit usque ad ann. 1300.

Anno 1324. *Georgius* Dux Wladimiriæ, reim urbem Moſcoviam ad flumen Moſcum uxit, quæ impoſterum totius Imperii caput, i inſuper genti nomen dedit, ut hodie Moſcoæ in univerſum Ruſſi appellentur.

Anno

Anno 1500. *Johannes* Dux Moſcoviæ, Tart-
rorum jugum penitus excusſit, & reliquis Du
cibus opprèsſis, omnium Ruſſorum Regem ſiv
Imperatorem ſe appellavit, ac Imperium long
lateque propagavit, & latius adhuc ejus Succe
ſor *Baſilius*, qui provincias glaciali Oceano v
cinas, usque ad fluvium Obium & novam Zem
blam recuperavit, atque inſuper Lithuaniæ Du
catus *Smolensko & Severia* Polonis eripuit. Hu
jus filius fuit *Johannes Baſilides*, famoſus ill
Ruſſorum tyrannus, qui expugnatis duobu
Tartarorum ad Volgam regnis, Cazano & A
ſtracano, limites Imperii ſui usque in Perſiam
ad mare Caſpium produxit. Idem atrocisſim
bello Livoniam afflixit, ibique magnis cladibu
acceptis, in furorem verſus horrendas pasſir
ſuorum pariter ac hoſtium ſtrages edidit, & opti
mum filium ſuum Johannem ſua manu occidi
Inaudita fere & incredibilia ſunt, quæ de ejus ty
rannide à Paulo Oldenbornio, qui tum tempor
in Moſcovia fuit, referuntur.

Anno 1584. Ei ſuccesſit filius *Theodorus*
Princeps ſimplicis ingenii, quo ſine liberis de
functo, Rusſia inauditis malis propter ſucces
ſionem exercita, & tantum non peſſundata fui
Quippe cùm Johannes Baſilides duos habuiſſe
filios, Theodorum & Demetrium, hic clar
fraude quorundum, ante patris obitum, interfe
ctus fuerat. Cum vero Theodorus absque prol
obiiſſet, Poloni quendam impoſtorem, cu
nomen erat Grægorio Strepio, ſubornarunt
qu

i ſe pro Demetrio Baſilidis filio gereret.adeo-
e patrium Imperium ſuo jure poſceret. Tanto
tem artificio hic fictitius *Demetrius* perſonam
m egit, ut nemo omnium Ruſſorum dubita-
, quin legitimus Johannis Baſilidis filius &
perii hæres eſſet. Certatim igitur ad ipſum de-
ere, quod cum videret *Boruſedcrovizi-ts*, qui
ſſorum Dux interea creatus erat, mœrore ani-
, ſive veneno exſtinctus fuit. Ita hic *Pſeudo-
metrius*, magno applauſu receptus, Imperium
ſſorum obtinuit, ſed paulo poſt Ruſſis fraus
olere cœpit, quippe Polonorum potius, quam
ſſorum mores ſequebatur. Quapropter con-
atione inita, eum obtruncant, & Imperium
quendam *Baſilium Zuski* deferunt. Sed mox
rus iterum erumpere Demetrius, & poſt hunc
ius ut toties occiſus Demetrius ſemper ite-
n reſurgeret, & turbas in Ruſsia daret. Longa
Tragœdia, longæ ambages: denique Ruſſia
r illas commotiones, miſerum in modum
icta & exhauſta fuit, hinc *Polonis*, inde *Sue-*
alibi *Coſſacis & Tartaris*, prætextu auxilii
mpentibus. Poloni ipſam Urbem Moſcoviam
ptam & ſpoliatam combuſſerunt, in cujus
is caſu ducenta millia Ruſſorum periere; &
eres Ducum Theſauri inæſtimabiles plane
pti ſunt, tanta militum præda, ut pretioſiſ-
as margaritas & gemmas pro plumbeis pilis
bombardas ſuas ejacularentur. Inter hæc
a ambigui Ruſſi, & tot paſſim erumpentibus
metriis, quo ſe verterent incerti, tandem

alii Vladislaum Poloniæ Principem, alii Car
lum Philippum Guſtavi Adolphi Regis Suec
fratrem, Ducem poſcere. Sed & horum mox p
tæſi tandem Imperium detulere

Anno 1612. *Michaeli Federovizio*, Principi la
datiſſimo, qui confuſam & exhauſtam civilib
turbis Ruſſiam beata pace inſtauravit, una ta
tum clade, anno 1634. ad urbem *Smolensko*, à P
lonis accepta.

Ei ſucceſſit anno 1645. filius, *Alexius Mich*
lovizius, qui a. 1654. cum exercitu 400000.
Lithuania irruptionem fecit, & urbem Smole
ko obſidione preſſam cepit.

MEMORABILIA
UGRICA,
SIVE
HUNGARICA.

ANno 400. *Hunni* ex Scythia in Europ
migrarunt, & creato Rege *Attila* Gall
campis Catalaunicis à Romanis, Francis & Ve
Gothis ſuperantur. Quo in prælio 180000. ſu
rum amiſit. Inde vaſtata Italia in Pannoniam
diit, ibique nuptiis indulgens, profluvio ſang
nis repente exſtinctus fuit. Poſt ejus morte
rebellibus paſſim Provinciis, & accedente Hu
norum diſcordia, concidit magnum illud Imp
riur

Preſſam cepit) Confer notata ad pag. 52.

Cuj

m, ita quidem, ut *Chaba* Attilæ filius, vix re-
uias aliquas in Scythiam reduceret.

Anno 744. Secunda Hunnorum in Pannoni-
migratio ſub ſeptem Ducibus accidit. Contra
s Hunnos Carolus M. ejusque ſucceſſores gra-
bella geſſerunt.

Anno 900. Ugri ſive Juhri, quos hodie Hun-
os vocamus, ex ultima Scythia, & à Glaciali
eano in Pannoniam venere, deletisque & ex-
ctis Hunnis, Hungariæ regnum ibi conſtitue-
t. Hi Ugri ſive Ungari horrendam Germaniæ
taliæ vaſtitatem ſtragemque intulerunt, do-
multoties contuſi miteſcerent, & fidem
riſtianam ſuſciperent. *Stephanus Sanctus* Rex
orum primus Chriſtianus fuit, cujus poſteri
ga ſerie regnarunt.

Ann. 1242. Tartari Hungariam deſtruxerunt,
e quidem deſtructio miſerrima fuit, ita ut tres
vaſtationes, nimirum regni Congenſis, Pegu,
Hungariæ inter ſe comparari poſſint. Poſt illa
pora Hungaria externos Reges habere cœ-
ex quibus maxima famoſi *Sigismundus*, qui à
rcis ad Nicopolim cæſus; deinde *Matthias*
vinus Hunniades, qui priſcis heroibus com-
ari poteſt, & Turcarum terror atque fulmen
. Hic Matthias ex carcere ad regnum mirabili
tunæ inconſtantia promotus, cum *Ladislaus*
humus Pragæ veneno necatus fuiſſet; ſicut
ra dictum.

Anno 1526. *Ludovicus*, Rex Hungariæ, à

Turcis ad Mohatzum cum exercitu cæſus pe
Unde Turcæ longe maximam Hungariæ part
occuparunt, dum inter ſe de Regno *Ferdinan*
Auſtriacus & *Johannes* Zepuſienſis certa
quippe hic in Solimanni Turcarum Imperat
clientelam ſeſe dediderat, unde Solimannus a
1529. ipſam Viennam, Auſtriæ metropolim,
numerabili cum exercitu obſedit; ſed re infe
diſcedere coactus fuit. Ab eo tempore Auſtr
Reges Hungariam inter perpetua cum Tu
bella obtinuerunt. Transſylvani vero, deſciſc
tes ab Hungarorum Imperio, peculiarem prir
patum Turcæ obnoxium condiderunt, cui pri
Familia Bathoreorum præfuit, deinde famo
ille *Bethlehem* Gabor, qui velut alter Attila t
rorem toti Germaniæ ſuo nomine incuſſit. P
eum *Georgius Rakoſci* factus Princeps Transſ
vaniæ, cujus filius ejusdem nominis hodie re
feliciter præeſt.

TURCICA.

ANno 1038. Turcæ occupata Perſia Reg
crearunt *Togrulbekum*, quæm Græci & La
vocant Tangrolipicen. Mox emerſit aliud Tur
rum regnum in Aſia minore, cujus metrop
c

Cujus filius ejusdem nominis hodie rebus feliciter præ
Quæ fata fuerint Georgii Racozii Junioris, ejus
ejusdem nominis patri anno 1648. in Transſylva
Principatu ſucceſſit, *parte 2. Orbis Polit.* p. 296. *Horn*
ipſe paucis, uberius *Joh. Betlenius l. 2. rerum Transſ*
vanicarum expoſuit. Motus Transſylvaniæ ab obi
Racozii, ad Michaëlis Apaſii Principatum, idem *B*
lenius l. 3. & 4. proſequitur.

'Nicea Bithyniæ. Ejus Regem *Soliman-* Godofredus Bullioneus, in ſacra illa ad iperandam Hieroſolymam expeditione, fu-avit, & Nicæa capta, regno exuit.

ed paulo poſt iterum Turcæ in Aſia minore erſere, regia ſede Iconii poſita. Anno 1290. it *Aladinus*, Sultanus Turcarum Iconienſium. mque nullam reliquiſſet prolem imperium s inter ſeptem Duces diviſum fuit, quorum ecipuus Oſman, à quo hodierni Turcarum peratores deſcendunt.

. Hic *Oſman*, ſive Ottomannus fundamenta dierni Imperii Turcici poſuit.

I. Ei ſucceſſit filius *Urchan*, anno 1328. qui *uſam* Bithyniæ urbem expugnavit, ibique ſe-n Imperii poſuit.

II. Fuit *Morad*, ſive *Amurad* I. qui ex Aſia in ropam per Helleſpontum, corruptis nautis nuenſibus, copias trajecit, & Serviam ac Bul-iam occupavit.

IV. *Bajazet*, quem famoſus ille Tartarorum perator Tamerlanes, maximo prælio victum captum, in cavea ferrea per Aſiam omnibus ctaculo circumduxit, in qua etiam ex dolore mi exſpiravit. Hac tempeſtate Tartarica peni-deſtructum videbatur Turcarum Imperium. od tamen paulo poſt iterum emerſit, & *Ma-omed* I. amiſſis recuperatis, Adrianopolim ecipuam Thraciæ poſt Conſtantinopolin urbē pugnavit, ibique ſedem Imperii poſuit.

VI. *Amurad* II qui prætorianos milites, quos nizaros vocant, inſtituit, & Theſſalonicam ce-

VII. *Machomed* II. qui a. 1453. Conſtantinopo lim expugnavit, & Imperio Græcorum finem in poſuit. Sub hoc Mahumed Turcarum Imperiu maxima incrementa ſumſit. Quippe II. Imperi Conſtantinopolitanum & Trapezuntinum, XI regna & ducentas urbes ſubjugavit.

VIII. *Bajazet* II. Quem jam ſenem filius Se limus regno exuit, & veneno necavit.

IX. *Selimus* I. qui Syriam & Ægyptum do muit, victis ultimis Mamalucorum Sultanis Campſone & Tonumbajo, atque hoc etiam ſu porta urbis Alcaire unco ſuſpenſo. Hunc finem habuit præpotens Mamalucorum in Ægypto Imperium a. 1518.

X. *Solymanus*, qui Inſulam Rhodum & ma gnam Hungariæ partem ſubegit, ſed Viennan Auſtriæ fruſtra obſedit, ut ſupra dictum.

XI. *Selimus* II. qui famoſo illo ad Naupactum prælio navali à Chriſtianis victus, inſulam Cy prum Venetis eripuit, & urbem Tenetum in frica ab Hiſpanis recuperavit.

XII. *Amurates* III. & XIII. *Machomed* III. H Bellis contra Perſas & Hungaros varia fortuna occupati fuerunt.

XIV. *Achmed*, cum quo Hollandi fœdus pe pigerunt.

XV. *Oſman*, qui cum contra Polonos infeli citer

XV. Oſman, qui cum contra Polonos) Omiſit Hornius Muſtapham, qui bis tamen, ſemel poſt Achmedis obitum, iterum cum Oſman ſtrangulatus eſſet, Impe rio

r pugnaſſet, & ſedem Imperii Conſtantino-
i Cairum transferre moliretur, à ſeditioſis
izaris captus & publice ſtrangulatus fuit. Ab
tempore authoritas Imperatorum Turcico-
n apud ſuos evileſcere cœpit.

XVI. *Amurates* IV. qui Urbem *Bagdad*, quam
go Babylonem vocant, amiſſam, incredibili
aratu, continua octo annorum obſidione ac
lo recuperavit.

XVII. *Ibrahim*, qui bellum Venetis propter
ndiam movit, ac quod male rem gereret, &
perio uxorum obnoxius eſſet, à ſuis ſtrangula-
fuit, cui anno 1648. ſucceſſit *Machomet* IV.
er decennis, qui hodieque imperat, & bellum
ntra Venetos continuat.

MEMORABILIA PERSICA.

ANno 1500. *Schah Iſmael Sophi* Regnum
Perſiæ, pulſis Turcis, occupavit.

II. Anno 1524. Ei ſucceſſit *Schah Thamas*, cui
giam urbem Taurim Turcæ eripuerunt, unde
lem ſuam Casbinum tranſtulit.

III. *Schah Mahomet* Chodabenda, cui Turcæ
ovinciam Schirvan ad mare Caſpium eripue-
nt.

admotus à Turcis fuit. Achmedi ergo frater pri-
um Muſtapha ſucceſſit, eoque paulo poſt in carce-
n detruſo, filius Oſman. Oſmane ſtrangulato,
uſtapha è carcere ad ſolium Imperiale reductus,
uco tempore præfuit, Imperiumque in manus
murathis IV. reſignavit.

Et bellum contra Venetos continuat) Cui tamen finis
ndem anno 1669. fuit impoſitus. Confer notata ad
g. 341. *&c.*

IV. *Schah Abas*, qui urbem Taurim, & re
qua amiſſa à Turcis recuperavit, domi infelix
qui unicum filium maximæ ſpei Principem
ſuſpicione interfecit.

V. *Schah Sephi*, cui urbem Bagdad Tur
eripuerunt, Princeps ſupra modum iracundus
in ſuos crudelis, cujus multa facinora in Itine
rio Perſico Olearii deſcribuntur.

VI. *Schah Abas* puer hodieque regnat.

MEMORABILIA
TARTARICA.

CIngis Chan ampliſſimum Tartariæ Imperiu
fundavit, à quo tempore univerſa Scyth
Tartaria, & Scythæ *Tartari* ſive, ut vulgo lo
quuntur, Tattari vocati fuerunt. Ejus filii, divi
inter ſe terrarum orbe, cum quatuor exercitib
verſus omnes mundi plagas eruperunt, unus
Orientem verſus Chinam, alter in *Indiam*, terti
in *Perſiam*, & quartus in ipſam *Europam*. Du
exercitus Europæi fuit *Bathi*, qui univerſa
Ruſſiam, Hungariam, Poloniam & Sileſiam va
ſtavit, ut ſupra diximus. Et hi Tartari ampliſſi
mum regnum, quod *Tartaria* deſerta vocatur
condiderunt, & alio nomine *Zavolhenſe* ſiv
Transvolganum.

II. Imperator Tartarorum fuit *Oktai*, ſive, u
alii vocant, *Occota*, qui totam Perſiam domui

III. *Mango*, qui Chriſtianam religionem am
plexus, ampliſſimum imperium Chinenſe expu
gnavit.

IV

IV. *Kublai*, ſive *Cobila*, qui maximam Chi-
enſium Urbem *Cambalu* ſive *Peking* exſtruxit.
VI. U*lacucan* ſive *Allau*, qui urbem *Bagda-*
um, necato in theſauris ſuis Califa ultimo, expu-
navit, ut infra dicetur.

Poſt hos Imperium Tartarorum inteſtinis
iſſidiis collapſum & dilaceratum fuit, usque ad
empora *Tamerlanis*, qui anno 1370. ex latrone
ex factus, incredibili felicitate ab extremis
hinarum oris, Conſtantinopolim usque, & in
gyptum omnem Aſiam domuit, & fulminis
ſtar victoriarum ſuarum citatiſſimo curſu per-
aſit. Hic eſt ille, qui Bajaſetem Turcarum Impe-
torem, cavea ferrea clauſum circumduxit, ut
aulo ante dictum.

Sed hæc tartarica gloria iterum in Tamerlano
efecit, ejusque poſteri, reliquis regnis amiſſis,
lam hodie obtinent Indiam, quod Magni Mo-
olis regnum appellatur, cui potentia ac opibus
tra Chinam in tota Aſia par non eſt.

Anno 1600. Tartari *Orientales* ſupra *Chinam*
ctenus in ſeptem Principatus diviſi, in unum
gnum *Niucha* coaluerunt.

Anno 1616. Hi *Tartari*, quod ipſorum merca-
res male à Chinenſibus tractati fuiſſent, ſuper-
to ingenti illo muro in Chinam irruperunt,
que ab eo tempore deſtiterunt, donec totum
perium Chinenſe, quod amplitudine ſua Eu-
pam ſuperat, expugnarent.

Anno 1644. Quippe Regiam urbem *Peking*,

expugnarunt, & cunctas Tartarorum nationes in Chinam evocarunt. Incredibile dictu, quantæ cædes & urbium excidia in ampliſſimo Imperio patratæ. Denique hoc anno Tartari univerſam, quam late patet, Chinam, Imperio ſuo ſubjecerunt, creato Imperatore *Xunchio*, ſedecim annorum juvene. De hoc bello Tartarico legatur hiſtoria nuper edita à Martino Martinio.

MEMORABILIA

CHATAICA.

I. CHINENSIS

HISTORIA.

REgnum *Chinenſe* antiquiſſimum cenſetur ita quidem ut annales ipſorum continuam Regum ſeriem ab ipſo diluvio, ad noſtra tempora, exhibeant. Diximus vero ſupra, cum de Seſoſtris expeditione ageremus, Chinenſes Ægyptiorum Coloniam videri; ſed de priſcis Chinenſium rebus parum nobis conſtabat, donec Martinus Martinius ipſorum annales ex Oriente allatos edidit. Imprimis memorabilis eſt ingens ille murus, quo *Tartaria & China* diſterminantur quem à Rege *Trinizoum*, vel ut alii, ſed male Criſagnol ſtructum perhibent.

Circa ann. 1206. *Cingis* Chan primus Tartarorum Imperator, ſuperato muro, Chinenſibus bellum intulit, quod per ſeptuaginta tres annos continuatum fuit, donec totam Chinam expugnaret, quod factum anno 1278. Ita novem

or-

rdine Tartari Reges in China regnarunt, ſpatio
9. annoum.

Anno 1368. Quidam ex infima plebe Chinen-
is bello moto Tartaros univerſa China expulit,
Imperio potitus *Hunguum* ſive *Homvu*, id eſt
agnum bellatorem ſe appellavit, & regiam ſe-
em in urbe *Nanking* poſuit. Hujus poſteritas re-
gnavit ad noſtra usque tempora.

A. 1616. Regnante in China *Vanlico* Tartari
rientales irruperunt, & diuturno bello univer-
m *Chinam* expugnarunt, ſicut ſupra dictum.

Anno 1644. Quidam *Xunang*, latro Chinen-
s, maximam urbem *Peking* proditione cepit.
nperator Chinenſium *Zunchginius*, ne vivus in
oteſtatem hoſtium veniret, arrepto gladio fili-
m nubilem obtruncavit; ſeipſum deinde ex ar-
ore pruno ſuſpendit. Ejus exemplum uxor &
liqui proceres ſecuti. Hic fuit ultimus China-
m Imperator ex familia *Hungui*. Electi qui-
em alii poſt ipſum, ſed qui non niſi provincias
liquot obtinuerunt. Qualis fuit *Hunhquangus*,
ui à Tartaris anno 1645. captus, & in urbe *Pe-
ing* ſtrangulatus fuit.

Ei anno 1649. ſucceſſit *Junglicus*, ſub quo,
uicquid in China reſtabat, Tartarorum poten-
æ ſubjectum fuit.

II. COREANA.

DE horum rebus nihil nobis conſtat. Perpe-
tuis *Japonenſium, Sinenſium & Tartarorum*
ellis exercentur.

III. JAPONICA.

JAponenſes à Chinenſibus originem trahere pe hibentur. Quippe Chinenſium exſules & pro ſcripti, eas inſulas multitudine ſua impleverun quæ jam antiquiſſimo ævo unum ſemper Mo narcham, quem *Dairum* vocabant, agnoverun

Anno 1600. Horum *Dairorum* poteſtas de fecit, *Taico*, qui imperium totius Japoniæ, Dai ſponte ſe abdicante, ad ſe tranſtulit, novam Mo narchiam condidit, cujus incredibilis potent atque magnificentia eſt. Qui hodie in Japon imperat, *Chiongon* vocatur.

MEMORABILIA ÆTHIOPICA. ARABICA.

ANno 612. Quidam impoſtor & pſeudopro pheta *Muhammed* Arabes & Saracenos nov religione imbutos, ad ampliſſimi Imperii ſpe excitavit. Igitur Arabes, ex deſertis ſuis innume rabili multitudine prorumpentes, primo vicina ſibi Syriam, inde Ægyptum, Perſiam, & deniq quicquid ab extremis Sinarum oris in Hiſpaniar usque terrarum ſitum eſt, fulminis inſtar occu parunt. Ipſorum Imperatores ſummi ſimul i religione Pontifices erant, unde appellabant Imperatores fidelium, & Chaliphæ, ſive vicari & ſucceſſores Machometis.

Anno 713. *Arabes*, ex Africa in Hiſpaniam evocati, debellato Roderico, ultimo Veſt-Go tho

horum Rege, totam Hiſpaniam occuparunt, ut ſupra dictum. Ex Hiſpania in Galliam erumpentes, totius occidentis dominium animo & ſpe jam dudum devoraverant, ac procul dubio ipſis negotium ſuccesſiſſet, cum univerſam jam Galliam usque ad Ligerim & urbem Turonum ſua multitudine inundaſſent, niſi inſuperabilis Caroli Martelli Brabantiæ Ducis & Majoris domus virtus obſtitiſſet, qui eos ingenti prælio ſuperavit, ac omni iterum Gallia feliciter ejecit.

Anno 656. Ingens inter Arabes ob ſucceſſionem in imperium controverſia. Duo enim prætendebant jus. *Alis* gener Machometis, cujus filiam *Fatimam* Uxorem duxerat, & *Mujavia*. Hoc dis ſidium ab eo tempore exſtingui nunquã inter Saracenos potuit, ſed in hanc usque diem inter eos non tantum ſcriptis, ſed armis & bello diſceptatur, uter horum duorum fuerit legitimus Mahometis Succeſſor; Turcæ Mujaviam, Perſæ Alin defendunt. Cum vero convenire inter hos duos non poſſet, tandem viſum fuit utrumque imperio abdicare, & electi ab utraque parte duo, quorum ſinguli ſuum Principem abdicarent. Is qui pro Mujavia erat, callidus veterator, quaſi per ſpeciem honoris prærogativam illam indulſit Legato Alis, ut primus Alin imperio exueret, cumque ille ſimplicior fraudem nullam ſuſpicaretur, & abdicationem Alis perageret, ſperans idem cum Mujavia facturum alterum, is etiam ſe abdicationem Alis probare dixit, at-

que ita diſceſſit. Sic excidiſſe Imperio *Alis* jure videbatur, & in eo confirmatus Mujavia. Hic *Mujavia* bellicoſiſſimus fuit Princeps, qui etiam Conſtantinopolin obſidere aggreſſus fuit. A.C. 660. Actumque de illa urbe fuiſſet, niſi quidam *Callinicus*, repertis ignibus, qui ſub aquis arderent, claſſem Saracenicam combuſſiſſet. Circa A.C. 760. vaſtiſſima Imperii Saracenici moles in quinque Imperia, quæ ipſi *Califatus* dicunt, divelli ac dilacerari cœpit; alius enim fuit Saracenorum Hiſpanorum Califa, alius Mauritanorum, alius Afrorum, alius Ægyptiorum & Syrorum, alius denique Babyloniorum & Perſarum. Inde mira in imperio Saracenorum confuſio, inteſtina bella, & novi hinc inde erumpentes Reges ac Principes, qui ita omni poteſtate civili ſpoliarunt *Califas*, ut non niſi nudum Califatum ex antiqua majeſtate retinerent, adeoque fiſcellis contexendis, vel alio vili opificio, ſe ſuſtentarent. Ultimum *Califam* Saracenorum *Allau* Imperator Tartarorum anno 1260. in urbe Bagdad cepit, & apud theſauros, quos ingentes collegerat, incluſum fame enecavit. Ita deſiit & nomen & Imperium Califarum, ac Saraceni in Perſarum & Turcarum famoſa ſceptra diviſi ſunt.

AFRICANA.

ABYSSINA.

DE *Abyſſinorum* in Africa rebus pauca nobis haƈtenus innotuerunt, Tempore Juſtiniani Im-

ıperatoris Rex *Adad* ſive *David* fuit ad fidem
hriſtianam converſus. Deinde Judæi regno po-
i, ſed quorum potentia paulo poſt à Perſis ite-
m everſa. Tempore Eugenii IV. Papæ *Zara*
ıcob Legatos in Italiam pro pace Eccleſiaſtica
iſit anno 1400. Circa ann. 1500. Abyſſinorum
nperatores, ſub titulo Presbyteri ſive Papæ Jo-
annis, propius à Luſitanis in Indiam navigan-
bus, detecti ſunt.

Eorum Imperator erat *David*, qui legatos ad
apam Clementem VII. miſit; illi innumera de
egis ſui potentia & immenſis opibus confin-
erunt. Circa annum 1550. Imperium Abyſſi-
um, à Turcis, Saracenis & Barbaris Afris ita
ebilitatum & exhauſtum fuit, ut ex viginti ſe-
tem ampliſſimis Provinciis vix quatuor & ægre
uerentur. Hodie vero ita defeciſſe dicuntur, ut
arum de iis conſtet.

NIGRITICA.

DE *Nigritarum* rebus, qui in XV. regna di-
viduntur, nihil memoria dignum exſtat.
Ad eos referuntur Inſulæ Fortunatæ, ſed ha-
rum etiam res antiquæ ignotæ ſunt. Id ſolum
conſtat, circa A. Ch. 1430. in Magna *Canaria*
duos fuiſſe Reges, quorum uni nomen *Dora-
mas*, alteri *Gvavartema*, qui dum civili bello
colli-

Parum de iis conſtat) Multum vero de iis conſtat, poſtquam Vir Nobiliſſimus *Jobus Ludolphus* Hiſtoriam Æthiopicam Francofurti ad Mœnum a. 1681. edidit: & plus conſtabit, ubi promiſſus ab Eodem uberior Commentarius lucem adſpexerit.

colliduntur, occaſionem Hiſpanis præbuerunt expugnandæ Canariæ; reliquas Inſulas paulo ante Franci occupaverunt, qui tandem jus ſuum in Hiſpanos venditione tranſtulerunt.

CONGENSIS.

Circa ann. 1400. VII. Regna *Congo* in unius monarchiæ poteſtatem concedunt. Circa a. 1500. quidam nomine *Angola*, deficiens à Rege *Congo*, monarchiam Angolenſem conſtituit; quæ Regio ab ipſo impoſterum Angola dicta fuit a. 1560. Regnum Congo à Barbaris qui Jachæ ſive Agages dicuntur, miſerrime deſtructum fuit. Ab eo tempore parum de rebus Congenſium innotuit.

MONOMOTAPANA.

Illorum res etiam incognitæ ſunt: id ſolum conſtat, ſuperiori ſeculo Imperatorem ampliſſimi illius tractûs, qui à montibus *Lunæ* ad Caput Bonæ Spei, & extrema Africæ protenditur, Imperium in quatuor regna diſtribuiſſe, quorum præcipuum eſt, quod hodie vocatur Monomotapa. De cæteris Afrorum rebus nil memoria dignum exſtat.

INDICA.

Circa Annum 1500. quidam *Schabeck* potentiſſimum in India Imperium condidit, dictus alio nomine Schacholam, id eſt Rex mundi, poſt cujus mortem vaſtum illud Imperium in ſex Regna minora diviſum fuit, ex

qui-

ibus præcipuum hodie ſupereſt regnum *Dein*. Circa A. C. 900. Ultimus Imperator regionum Malabar fuit *Sarama* Perimal, qui amplexus religionem Machometicam, cum liberis careret, ſtudio religionis peregrinationem Mecham ſuſcepit, & ante obitum regnum ſuum inter fidisſimos miniſtrorum ſuorum diviſit, de quo plura *Scaliger lib. 3. de emendatione temporum.* Sunt & alia plura ampliſſima atque potentiſſima per Indiam regna, ſed de quorum rebus nihil ordine nobis innoteſcit, tantum ſparſim quædam in itinerariis hinc inde traduntur. Memorabilis eſt deſtructio Regni Pegu à Rege Bramæ ann. 1600. qui vix ſimilis in tota hiſtoria occurrit. Qui in magna Java Imperium obtinet, Magnus Mataran appellatur, & ann. 1635. obſedit Urbem Novam *Bataviam*, quæ obſidio memorabilis eſt.

OCCIDENTALIS, Sive. AMERICANA.

I. MEXICANA.

ANno 820. *Navatlaca* ex Septentrione verſus Auſtrum in ſeptem diviſi gentes, totidemque caſtra & Duces migrare cœperunt, donec poſt diuturnam in itinere moram, ad amœniſſimum lacum pervenirent, cujus ripam, ſtructis urbibus, occuparunt. Poſtremi omnium advenerunt Mexicani, ita à Duce ſuo Mexico appellati, anno 1325. Hi urbem *Tenoxtit-*

noxtitlan, quæ vulgo Mexico dicitur, in medi[o] lacu exſtruxerunt, ann. 1375. Primus ipſorum Re[x] fuit *Tenuch*, cui ſucceſſit *Acamapixtli*, quem A coſta falſo primum fuiſſe Regem ſtatuit, cumq[ue] Mexicani initio tributum vicinis penderent quintus Regum *Iſcoalt* circa ann. 1437. armis pro libertate ſumtis, jugum excuſſit. Ab eo tempore ita Imperium amplificatum fuit, ut à *Moteſuma* I. utrinque Oceano terminaretur. Ultimus Regum fuit *Moteſuma* II. a. 1419. Cujus tempore Ferdinandus Corteſius cum Hiſpanis regnum Mexicanum detexit, & intra biennium immenſa hominum cæde Carolo V. ſubjecit.

II. PERUANA,

Sive

CUSCONICA.

Circa ann. 1200. Urbs *Cuſco* ab *Indis* condita fuit.

Primus *Cuſconis* Rex fuit *Mango*, cujus ſucceſſores longe lateque rerum potiti, vaſtiſſimum Imperium conſtituerunt, quod magnificentia & opibus pleraque regna ſuperavit.

Circa a. 1500. regnavit *Guainacapa*, qui univerſum Imperium admirandis ſtructuris & molibus exornavit, obiit anno 1523. relictis duobus filiis, *Gvaſcare & Attahualpa*, quem vulgo Attabalibam vocant.

Hi inter ſe diſcordes, occaſionem Hiſpanis invadendæ Peruviæ præbuerunt. Quorum Dux Franciſcus Pizarus, capto *Attahualpa*, Impe-

[Im]perium Cuſconicum anno 1533. Hiſpanis [su]bjecit.

III. CHILENSIA.

EX *Chilenſium* rebus imprimis memorabile eſt bellum *Araucanum*, quod Chilenſes pro [li]bertate contra Hiſpanos geſſerunt, plenum [h]eroicorum facinorum, quod Alphonſus Er[ci]lla Hiſpanus eleganter deſcripſit.

Anno 1567. Chilenſes *Franciſcum* Baldivium, [H]iſpanorum Ducem, ceperunt, & liquefactum [a]urum rictui ejus infuderunt, ad exprobrandam [a]varitiam, & auri ſitim reſtinguendam.

Anno 1644. Societas Indiæ Occidentalis, [m]iſſo cum claſſe *Brauero*, fœdus contra Hiſpa[n]os cum Chilenſibus moliebatur, ad invaden[d]am ab illa parte Peruviam, & montem Potoſi [H]iſpanis extorquendum, ſed cum Chilenſes no[ſt]ros quoque auri cupidine flagrare deprehen[d]iſſent, Brauerus re infecta diſcedere coactus fuit. [A]pud reliquos Americanos nihil memoria di[g]num occurrit.

De rebus Auſtralium nihil adhuc nobis inno[tu]it; quippe totus ille ampliſſimus terrarum tra[ct]us non niſi obiter, & hinc inde ſecundum lit[t]ora detectus eſt: interiora autem adhuc incognita [e]tiamnum & inacceſſa manent.

Finis memorabilium ex hiſtoria univerſali.

Nomi-

Nomina Præcipuorum *tam* veteris, *quam* novæ *hiſtoriæ Scriptorum.*

Hiſtoriam *Veterem* tradunt *Juſtinus Diodorus* Siculus, & Hiſtorici *Latini* ſimul impreſſi in folio. Recentiorem à tempore declinantis Imperii Romani tradit *Carolus* Sigonius; & in ſpecie *Vandalicam & Gothicam* Procopius & Agathias. *Hiſpanicam* Johannes Mariana. *Gallicam* Paulus Æmylius, Philippus Comineus. *Anglicam* Polydorus Virgilius. *Scoticam* Georgius Buchananus. *Hibernicam* Jacobus *Wareus* & Richardus *Stanihurſtius*. *Danicam* Joh. Iſacius Pontanus. *Svecicam*, Joh. Loccenius. *Germanicam* Scriptores rerum Germanicarum ſimul impreſſi. *Sclavonicam* Petrus Lucari in Annalibus Raguſinis, qui Italicæ exſtant. *Bohemicam* Joh. Dubravius. *Polonicam* Martinus Cromerus & Paulus Piaſecius. *Ruſſicam* idem Piaſecius & Paulus Odebornius. *Siculam* Thomas Fazellus. *Cypriam* Nicolaus Giblet Italice. *Saracenicam* ſive Arabum, Hiſtoria Saracenica *Elmacini*, Latine edita à Thoma Erpenio, & Petri *Texeira* compendium hiſtoriæ Perſicæ, quod exſtat Hiſpanice. *Turcicam* Annales & pandectæ Johan. Leonclavii. *Tartaricam* Texeira, & Hiſtoria de bello Tartarico Martini Martinii. *Chinenſem* Annales M. Martini. *Japonicam* Franciſcus Caron. *Africanam* Leo Africanus. *Conchenſem* Pigafetta, *Abyſſinam* Nicolaus Godignus. *Indicam* Joh. Petrus

Petrus Maffæus & Petrus Jarrige. *Americanam* Joſephus Acoſta. *Mexicanam* idem, & annales Mexicanorum picti apud Purchaſium. *Peruanam* Garcilaſſo de la Vega.

In univerſum autem Hiſtoriam recentiorem ab ann. 1500. Jacobus Auguſtus *Thuanus* tradit, & qui eum hactenus continuarunt.

UNIVERSÆ HISTORIÆ

Breviſſima Series.

UNiverſam Hiſtoriam in duas quaſi partes & ætates diluvium diſpeſcit, quarum una res ante illam Orbis inundationem complectitur; altera poſt geſta, ad noſtram usque memoriam, contexit. At res quidem ab Orbe condito ad diluvium, Græcorum annalibus ignotas, ſolus MOſes, divinis monumentis poſteritati conſecravit. Nam veteres Ægyptiorum, Indorum & Sinenſium gloriæ, qui ut antiquitatis ſibi nobilitatem atque decus adſtruant, æternitatem temporum mundo, vel longiſſimum ſpatium tribuunt, inter inania transmittuntur. Neque tamen dubium eſſe debet cuiquam, quin jam ante fatalem illam humani generis ſubmerſionem, urbibus, oppidis, pagis, provinciis, cultisſimus fuerit Oriens, & hinc inde in regna atque Imperia diviſus, quanquam nihil earum rerum, ex illo communi velut naufragio, ad notitiam noſtram

ſtram enatarit. Nam cum jam illa ætatæ omn pene,& civiles,& mechanicæ artes exercerentu ingemerentque homines agris, illaborarent do minibus, inſuper in voluptates ac ſuperbiam ef fuſi, quæ magnificis operibus hortamenta eſſ ſolent, quis dubitet, quin cultiores orbis provin cias, urbium arciumque multitudine frequenta rint? Ac ſi quis animo concipere velit, quali ante diluvium terrarum facies fuerit, is ſecun par, poſt exſiccatum iterum orbem,temporis in tervallum reputet, & percurſo obiter ejus ſtatu præſentia vetuſtis contendat. Mille ſexcento quinquaginta ſex, à creatione ad diluvium, & totidem fere conſtat usque ad Nebucadnezarem effluxiſſe annos, cujus ætate univerſus orbis an tiquus, hominum multitudine, & cultior eju pars magnis urbibus repleta fuit. Quare idem ante diluvium, duce & authore Kaino, factum, non eſt quod ambigamus, cum natura mortali bus inſitum ſit, propere ſequi, quæ inchoata ab aliis vident. Atteſtatur quoque Moſes, detorto jam pravitatibus humano genere,potentiſſimos ante diluvium Tyrannnos floruiſſe. Hi enim ſunt illi Nephilim, illi non tam corporum, quam rerum geſtarum magnitudine,formidati Heroës. Quales Auguſtino teſte, ſeptem ex Kaini proſa- pia, quos penes urbis Hanochiæ imperium. Cæ- terorum omnium memoria intercidit. Nam quod Apollodorus & Abydenus, aliam Regum Chaldæorum, qui ante diluvium regnarint, ab Aloro usq; ad Xiſuthrum, quem Noachum eſſe pu-

utant, ſeriem contexunt, tanto ſtudio, ut non
nnos modo, verum etiam menſes & dies, quibus
gnarint, annotent, vanitatis manifeſtum puti-
umque eſt. Niſi inſpexiſſe eos annales, prima
iundi ætate ſcriptos, vel ex Sethianis Columnis,
uas in Syria ſuperſtites adhuc ſuo ævo fuiſſe, Jo-
phus, incredibili audacia, vel futili credulitate
fert, tempore digeſta, exiſtimandum videatur.

Quare ad diluvium accedimus, ſub quo, cuncta
errarum & altiſſimorum montium ſtagnantib⁹
quis, una cum paucis animantibus ſupernatan-
: arca lignea, horrida toto orbe facies & formi-
oloſa. Nihil, totum cœlum circumſpectantibus,
onſpicuum aut ſupereminens, niſi piceæ nubes,
nmenſam undarum vim, inexhauſta largitate
ndentes. Hinc Sole reſtituto, fœda paſſim illu-
ies, & noxia tabo humus, ſtrataque inter ædifi-
orum ruinas ſubmerſorum cadavera; tum ter-
bant ſolitudo & tacentes loci. Noachus cum
ca, montibus Armeniæ Gordyæis, qui omnium
illo tractu latiſſimi eriguntur, impactus, ali-
uandiu immobilis hæſit, cum nondum penitus
aneſcente diluvii metu, plana & jacentia for-
idarentur. Donec divinis promiſſis, moderan-
as impoſterum exundationes, iridis ſacramento
identiores facti, monte demigrarent, & in cir-
umfluos amnibus Syriæ campos deſcenderent.
ructam tum à Noacho, ad Libanum montem,
rbem Tſemanina, Judæorum & Arabum Ma-
ſtri, ambigua fide tradunt. Id certius, multas
quæ

quæ ante diluvium fuerant urbes, à Noachi poſteris eruderatas potius atque inſtauratas, quai denuo conditas, quas inter Joppe, à P. Mela, aliiſ que recenſetur. Non enim penitus omnia ædif cia, præſertim ex ſolido ſaxo, undis abſorpta proruta, quæ multis ſeculis perdurare poſſe, cla riſsimum vicina nobis, ubi Rhenus olim Ocean miſcebatur, nunc arenarum congeſtu abditu exareſcit, Britannica arx documentum præbet, u nihil nunc de Rugiæ Arcona, Vandaliæ Wineh Friſiæ Stavera, Zelandiæ Arnemuyda, dicam quarum magna cadavera, turrium murorumqu minæ, ædiumque moles ſubinde quoties altiu maria ſubſidunt, eminent atque conſpiciuntur.

Antequam vero deſtinatas quisque ſedes pe teret, Noachus numine plenus, fata ſingulorum omniumque Imperiorum origines & ſucceſſio nem, his verbis aperuit: *Maledictus Chanaan ſervus ſervorum erit fratribus ſuis. Benedictu Jehova Deus Semi, eritque Chanaan ſervus il lius. Dilatabit Deus Japhetum, ut habitet in ten toriis Semi, eritque Chanaan ſervus illorum.* Qu vaticinio Sanctiſſimus Vir imperium orbis, & ſu premam dominationem, primo quidem Semi inde Japheti poſteris tribuit, Chamæis perpetua vel ſua, vel aliena ſervitute preſſis. Idq; ad noſtr usq; tempora conſtanter duravit. Nam principi penes Aſſyrios & Perſas, id eſt Semi progeniem ſumma poteſtas fuit. His Japhetæi, Græci, Rom & qui hodie rerum toto urbe potiuntur, Scytha

ru

m nationes ſucceſſerunt. Quod ſi interdum,
ve Ægyptii ſub Rhamſe & Seſoſtri, ſive Æthio-
es ſub Tirhaka vel Tearcone, ſive Karthaginen-
s & Pœni, potentatum in Semi & Japheti pro-
m exercuiſſe videantur, id breve ac tumultua-
ūm, fulgetri inſtar, mox evanuit, & nec populo-
m multitudine, nec terrarum ſpatio, nec diu-
rnitate temporis, cum illorum majeſtate com-
randum. Non nunc id commemorabo, quod
agnum ſane ſervitutis argumentū eſt, viliſſima
mper Æthiopes mancipia fuiſſe, quos inſuper
tura nigro, & noctis colore tinxit, ſive id ex
vina maledictione, ſive peculiari corporis ha-
tu, ac nobis penitus incognita ratione, neque
im ſuper hoc à naturæ conſultis conſentitur,
iginem traxerit.

Diviſio in nationes provinciasque, poſt disje-
am fulminibus, ſi Abydeno fides, & terræ motu
bylonicā turrim, cætero orbe, mox, ut cunctis
ectibus flagrantior dominandi cupido, ho-
ines ambitioſi, & potentiæ avidi emerſe-
nt, unde bella & dominationes. Nam hacte-
s intra ſuam cuique patriam regna finieban-
. Primus, æqualitate exuta, Nimrod Græ-
rum Bacchus, venationis obtente, ex Arabum
ſertis, in amœnisſimos Babyloniæ campos
ogreſſus, cum vires ſuas circumſpiceret, ejus
bis imperium rapuit, ac brevi magnum re-
ūm conflavit. Hoc auctore addictius regna-
œptum, & ut in prærupta atque urgente ſer-
ute, captivitates urbium ac provinciarum ſe-
ebantur. Neque tamen diuturna Nimrodo

potentia. Quem, vel ejus filium aut ſucceſſoren
mox illo faſtigio demovit Aſſur, qui & Ihurras
Belus ac Ninus, Ninives conditor, atque etiam
in prælio obtruncavit. Cujus quidem memora
bilis expeditionis Moſes meminiſſe videtur, cur
inquit: *Inde egreſſus Aſſur, ædificavit Niniven*
Nam Aſſur Semi filium eſſe, non regionis no
men, multa arguunt, quæ prolixius comme
morare, inſtituti operis brevitas non permitti
Idem ex Julio Africano, & Diodoro Siculo
haud obſcure colligitur, quorum ille, *diſtinct*
initio Imperia fuiſſe, Aſſyrium & Babylonium
tradit, *ac Belum, Aſſyriorum Regem, Babyloni*
debellatis, ſua eos poteſtati ſubjeciſſe: alter, *N*
num, Aſſyriæ Regem, Babylonios invaſiſſe, ſib
que, Rege eorum interemto, tributa pendere co
giſſe. Qui quidem Babyloniorum Rex alius quai
Nimrod, vel ejus Succeſſor, quod nobis in am
biguo, ut temporum ſeries oſtendit, eſſe no
poteſt. Ita Nimrodi poteſtas cito in Aſſurem,
ad Semi, cui debebatur, familiam rediit, jugun
que Chamo impoſitum fuit. Longo inde apu
Aſſyrios regnatum ordine, fama & Scriptor
vulgarunt, tanta amplitudine, ut ab Indis,
Europæ terminos, cuncta terrarum nationum
imperio complecterentur; & exſtat prolixa sa
atque magnifica Regum ſeries, quæ non niſi l
gentium credulitate hactenus defenſa, & ſub an
tiquitatis nomine, excuſatius accepta fuit. Na
neq; tam vaſta, illis jam temporibus, Aſſyrioru
dominatio erat, neque ea, quod ex ſacris man
feſtu

ſtum, in vicinos potentia. Quippe nullum in
hananæos, Damaſcenos, Syros interamnates,
contiguas gentes, Aſſyrios, per multa ſecula,
Abrahami ævo, usque ad Phul Aſſuris tem-
ora, exercuiſſe imperium, ſatis conſtat. Quin
ſi ſub Perſis aliquandiu Aſſyrii & Babylonii, ut
Kedorlahomeris bello patet, qui militantes in
ſtris ſuis, ſibique obnoxios, Babyloniæ, Ponti
Pamphiliæ Reges habuit, ac terminos imperii
i, usque in Chananæam, Pentapoli tributum
ndente, extendit. Judicum ævo, prævalidi in
cinos, Meſopotamiæ, Moabitidis & Palæſti-
rum Reges. Davidis temporibus amplæ Ty-
rum res; inde Damaſceni late regnantes. Quæ
nnia liquido probant, nullam adhuc, illis an-
uiſſimis ſeculis, Aſſyriorum Monarchiam fu-
, ac ne Homero quidem cognitam, qui cum
dique, ex toto quaſi orbe, ad Trojanum bel-
m, Reges nationesque convocet, alto tamen
ntio Aſſyrios cum Imperatore Teutamo, cu-
fuiſſe clientem Priamum volunt, involvit, non
ſimulaturus utique maximam rem, qui levis-
nis etiam animum advorterat. Nam ſi Teuta-
, Aſſyriorum Imperatoris, cliens Priamus, cur
n totius regni mole in Græcos ab ipſo itum,
eſertim bello in decennium protracto? Et
orarene potuit diligentiſſimus ſcriptor, totius
iæ Monarchiam, qui etiam Memnonem, ex Su-
na, in commilitium traxit? Quare, quæ de an-
iiſſimis Aſſyriorum rebus traduntur, in majus
bentium vanitate aucta ſunt, ac imprimis fœ-

datus Faſtorum Siculorum, ſive Chronici Alex-
andrini author, qui Italiæ Reges, Picum & La-
mem, Aſſyriis ante Belum regnantibus admiſce
& octavum à Semo Sardanapalum ſtatuit; qu
nihil dici potuit inſubidum magis. Mihi ver
Herodotus princeps procul dubio inter profan
hiſtoriæ ſcriptores, ipſos omnium errorum fon-
tes aperuiſſe videtur, qui à Nino ad Sardanapa-
lum, non niſi quingentis & viginti annis regna-
tum tradit, cum vulgo mille trecentos annos im-
perium illud ſtetiſſe velint. Initia igitur Nini,
eſt, primi Aſſyriorum Monarchæ, longe, qua
putant, recentiora ſunt, nec illa tam adulta po-
tentia, ut cunctas imperio, ab Indis ad Helleſpon-
tum, complecteretur nationes, ſed anguſtius fe
antiquisſimi illi Aſſyriorũ & Babyloniorum Prin-
cipes regnabant. Quod rectiſſime Vir magni ju-
dicii, Dionyſius Halicarnaſſeus, obſervavit, *pe*
vetuſtum illud Aſſyriorum Imperium, & quod
fabuloſa usque tempora revocetur, exiguam qua
dam Aſiæ portitionem obtinuiſſe. Donec, qu
initio debile ac inglorium erat, lento gradu,
celebritatem nominis, & potentiam emerger
Neque Semiramidis res majorem fidem mere
tur. Nam teſtatur apud Strabonem & Arrianu
Megaſthenes, ante Indicam expeditionem illa
viraginem excesſiſſe. Falſum igitur, univerſu
illud cum Staurobate Indorum Rege bellũ, qu
tanto terrore exaggerat Diodorus, & in quo d
ſcribendo immane quantum ampullatur. Dein
muros Babylonis ab ea conditos, rumor vulg

& arguendus eſt, cum illud Nebucadnezaris &
tu- ejus Nitocridis opus fuiſſe, ſanctisſimus
eſt s & omni exceptione major, Daniel ſit. Ac
ibi quidem univerſa Nini & Semiramidis hi-
oria, ex Nebucadnezaris, & Nitocridis reb⁹, per
rorem, indiligentia temporis, expreſſa videtur.
am Nebucadnezar ille primus Aſiæ Imperator,
Monarcha Aſſyriorum fuit, quem pro Nino
ceptum, ad antiquiſſima tempora retulerunt,
cepti etiam aliqua Nimrodi fama. Nitocris
ro Semiramidem, non diſcreto in illis Imperii
xu, refert. Sic omnis Aſſyriorum antiquitas, fa-
lis polluta, ac maculoſa deprehenditur.

Neque certiores aliarum gentium primævæ &
tuſtisſimæ, dum ſuis adulantur, res ſunt. Nihil
nc de Germanorũ, qui à Tuiſcone, Suecorum
i à Magogo, Gallorum, qui à Samothe, Hiſpa-
rum, qui à Tubale, Italorum, qui à Noacho ſive
gno Vandimone, Abysſinorum, qui à Chuſo,
abum, qui à Juktane, Indorum, qui à Baccho,
nenſium, qui à Vitey, ut alios nunc omittam,
igisſimos, perpetua ſucceſſione, Regum cata-
gos texunt. Non enim diu ſuis imponere eru-
o orbi commentis Annius Viterbienſis, & alii
tuerunt, quorum ſtudium fuit, vana ſub celebri
mine, & in oſtentationem compoſita, vulgare.
la Antiquitatũ Etruſcarũ fragmenta, ex monte
lterrano ante hos viginti annos eruta, vel cir-
mſpectisſimi cujusque judicium alternare poſ-
it, quæ ſi non laborent veritate, ingens vetu-
tis monumentum, & Italicæ Hiſtoriæ theſaur⁹

cenſeri debent. Superſunt Græcorum & Ægypti
orum antiquitates. Et illorum quidem laudand
ingenuitas, qui ultro fatentur, nihil in ſuis hiſto
riis, ante Olympiades, certi; pleraque fabulis &
contradictionibus, dum ſe mutuo ſcriptores ob
trectant, contaminata. Unde & mundi ætates, i
tempus ignotum, fabuloſum, & Hiſtoricum, Va
rone & Cenſorino teſtibus, diſtinguebant. Qua
quicquid Olympiadum initia ſuperat, Poëticur
potius, quam Hiſtoricum eſt; & illi Sicyonio
rum, Argivorum, Athenienſium, aliorumqu
Græciæ populorum primi Reges, mera figment
& Hiſtoriarum dehoneſtamenta ſunt: nullusqu
vel Cranaus, vel Cecrops, vel Ægialeus, vel In
chus fuit, quanquam ea perſuaſio pleriſque ſcr
ptorum, ne magnis quidem argumentis, exima
tur. Haud majori adſenſu Trojanum bellum re
cipiendum, ex quo infinita fabularum examina
in Hiſtoriam veterem fluxere. Et quanquar
Ilium nunquam captum, vel exciſum, Dio
Chryſoſtomus ejusmodi rationibus oſtenderi
quibus vix refragari licet, tamen quæ gens
natio ſuas ex Trojæ incendio & ruinis non d
duxit origines? Britanni à Bruto, Galli à Franc
Romani ab Ænea, Germavi ab Ulyſſe, & nul
fere civitas celebrior, quæ non evolutos ſede p
tria Ilienſes, inter conditores ſuos referret, ſive u
ſita vanitate, ſive ut gloria ſtirpis poſteri ince
derentur.

De Ægyptiorum vetuſtiſſimis, paucæ, vel
ex vaſto naufragio, tabulæ ad nos, eæque lacer
admodum & hiulcæ, enatarunt, ipſorumqu
omn

mnes antiquitates, quaſi cum Rhamſe (ſi qui-
em is fuit) in rubro mari ſubmerſæ videntur.
lagna inter Herodotum & Diodorum, ac irre-
onciliabilis diſcrepantia. Chronicon Alexandri-
um, *in quo Faunus ſive Mercurius, poſt Italiæ
ex proximus à Meſtremo*, non niſi gerras Sicu-
s habet. Laterculum Manethonis Sebennitæ
ıbigine fœdum, & ab Africano & Euſebio mi-
ere excarnificatum eſt. Ipſæ Regum Dynaſtiæ
uovis labyrintho confuſiores, in quibus extri-
andis maxima ingenia hactenus fruſtra labora-
ınt, ac niſi plures ſubinde diverſis locis ſimul in
Egypto regnaſſe ſtatuas, ipſa mundi ætas omni-
us digerendis non ſufficit. Quid Athanaſius
Kircherus, cujus magnifica in anteceſſum exſtant
romiſſa, tanto dignum apparatu daturus ſit, ſe-
us veſper docebit, in arduo tamen ſpes ipſum,
quod ne Memphitici quidem ſacerdotes, lætum
ntiquitatibus ſuis genus, potuerunt, ex fragmi-
ibus quibusdam hieroglyphicis, vetuſtate am-
eſis & mutilis, effecturum: nam adeo & illi di-
verſi ſua interpretabantur, & deinde cuncta obli-
vio, vel longa dies obruit.

Omnis igitur vera Hiſtoria, ab orbe condito,
ad Perſarum & Cyri tempora, non aliunde, quam
ex Sacris literis, iisque ſolis, petenda eſt, quæ
oſtendunt, ſeneſcente jam & ad interitum incli-
nante Judæorum Republica, Aſſyrios, ductu
Phul Aſſuris, (ad quem Jonas miſſus) ampliſſi-
mum Imperium condidiſſe. Hujus & filius, &
ſucceſſor, fuit Tonoſconcoleros Sardanapalus,
quanquam vulgus Chronologorum omnia, mo-

re ſolito, hic conturbent. quem luxu pudendum & muliebribus blandimentis ultra modum aſſue tum Regem, quod timidis & ignavis receptum formidine peſſimi exitus, ad deſperationem & vivicomburium, Arbaces belli concitor compu lit, ex quo magna Imperii Aſſyriaci converſi ſecuta. Quippe Medis libertas reddita, qui abſ que Regibus, ſub Judicum poteſtate, (quos ta men ex Perſicis membranis Reges Cteſias Cni dius apud Diodorum appellat,) usque ad Dejo cem vixere. Aſſyriæ autem ad proprios redacta terminos regnum obtinuit Tiglath Pileſer, Ælia no Thilgamus, qui, ut ex Caſtore Rhodio Euſe bius refert, Nini Junioris cognomentum aſſum ſit. Huic ordine ſucceſſerunt Salmanaſar, qui & Sargon, Senacherib Herodoto memoratus, & Eſarhaddon.

At Babylonicum regnum Beleſes, Arbacis in bello contra Sardanapalum ſocius & commilito obtinuit, quem Eſaias Baladan, Ptolemæus & Cenſorinus Nabonaſſarum vocant, à quo cele berrima Chaldæorum Epocha, cujus vel filius, vel nepos Mardocempadus, in Sacris Merodach. Poſt quem, deficiente regia ſtirpe, Babyloniam Aſſy riæ iterum junxit Eſarhaddon, cujus in utroque regno ſucceſſor fuit Saosduchinus, qui in libro Judith, à Babylonienſi aliquo Chaldaicè ſcripto, Nebucadnezar appellatur. Hunc excepit ultimus Aſſyriorum Imperator, Chiniladanus, Alexandro Polyhiſtori Saracus, à Cyaxare Medorum Rege, & Nabopalaſſare Babylonio defectore expugnat⁹.

Et

ſt tum demum maxima urbium Ninive, ſive Ni-
rus, ſolo æquata, ac Nabopalaſſar Chaldæorum
& Babylonis regnum ſuſcepit; cujus filius & he-
res incomparabilis, & ſine ullo tũ exemplo, Dux
Princepsque Nebucadnezar Rex Regum fuit, in
quo Babylonicam Monarchiam cœpiſſe, divina
oracula docent. Hoc enim aureum illud rerum
humanarum caput, cui Deus omnia regna dedit.
Hujus opus ſunt Babylonis mœnia, unde in cæte-
a imperium. Hic præter innumeras alias natio-
es, ipſam Ægyptum domuit, ac Chamum Semo
ervire coëgit; quanquam id Ægyptiorum apud
Herodotum ſacerdotes, ut obſervatè curioſèque
Scaliger animadvertit, ſummo ſtudio velut ſibi
proborſum diſſimulent. Poſt Nebucadnezarem,
i ſacris pariter & profanis ſcriptorib' notisſimi,
Evilmerodach, Nerigliſſorus, Laboroſoarchod',
Nabonidus, Danieli Belſazar, cujus necem urbis-
que captivitatem, cum nox eadem junxiſſet, Cyr'
erſa Babylonicum regnum Dario Medo ſive Cy-
ari, Aſtyagis filio, tradidit, eoq; brevi defuncto,
Monarchiam Aſiæ ad ſe Perſasque tranſtulit.
Nec paulo prolixus prodendi arguendiq; cauſa
t, ut falſæ auditiones depellerentur, atque cer-
m rerum ab orbe condito ad Perſarum initia,
motis omnibus fabulis & confuſis traditioni-
s, ſeriem haberemus. Sicut enim multum
iter cum facilitate proſequendum facit, ſi
nes ex via ſalebræ tollantur; ita nihil hoc
ſtoricum ſtadium decurrentibus magis noxi-
n, quam ignorantia veri fabuloſa conquirere,

& fictis vel incertis animos diſcentium obl
ctare.

Igitur à Perſarum & Cyri temporibus, profa
Hiſtoria certior incepit. Mox enim, ubi Sacr
Literæ narrandi finem faciunt, Herodotus omn
um Græciæ ſcriptorum, quorum ad nos m
numenta pervenerunt, antiquiſſimus, rerum g
ſtarum initium, ordinem, finem, curatius diſſer
à quo etiam tempore impenſiorem veri ratio
cæteri habuerunt. Neque vero absque ſingul
divina providentia hoc ita contigiſſe cenſendu
eſt, quod dum omnes fere aliarum gentium a
tiquitates longa ætas obliteravit, ſola Moſis
Prophetarum volumina, inter tot vaſtitates
incendia, nulla nec vetuſtas obruere, nec del
oblivio, nec mutilare incuria, nec corrump
fraus vel neglectus potuit. Quare ne quid
ſanctimoniam eorum fabulis gentilium inte
& quaſi contagione ludicrum in morem in
Deus voluit; quemadmodum referunt Th
pompum, cum quædam ex S. Scripturis Hiſ
riæ ſuæ inferret, diebus triginta mente fu
turbatum, & Theodectem Tragicum idem m
lientem, viſu orbatum, utrumque autem libe
tum, cum à propoſito deſtitiſſent. Poſt He
dotum quæſitioris Hiſtoriæ clariſſimi Scripto
Thucydides, Xenophon, Diodorus, Arianus
alii, longo ordine, Græci pariter & Latini,
perſequuntur. Non enim alia exſtant rerum
tiquarum monumenta, quam quæ vel Hebr
rum, vel Græcorum, vel Latinorum literis
lin

ſingua conſcripta ſunt. Perierunt Phœnicia Sanchuniathonis, Chaldaica Beroſi, nihil Karthaginenſium Pœnorum ſupereſt. Si quæ exſtant Ægyptia in pyramidum ac obeliſcorum rudere, ea interpretis opem adhuc exſpectant. Scandinaviæ Runica & Helſingica, quæ gentes, ut & aliæ, caſus ſuos in ſaxis exprimebant, niſi quæ nuper Olaus Wormius publicavit, non niſi in Daniæ, Suediæ & Norvvegiæ rupibus, longa ſenectute, & imbribus ac injuria temporum exeſa & confracta, & nulli intellecta reperiuntur. Sicut igitur ab Aſſure ad Elamum, ſive Perſas, ſic ab his, convulſa Cyri domo, ad Javanem, id eſt, Græcos & Romanos, ſumma poteſtas translata fuit. Javan Græcorum conditor: inter ejus filios Kittim, à quo Macedones & Itali. Duplex enim antiquitus Græcia, major & minor fuit: illa Italiam, hæc Helladem & Peloponneſum complexa. Quæ etiam nationes ordine imperarunt. Quippe Alexander Macedo, cujus intra triumphalem longe lateque juventutem tot victoriæ fuerunt, quot prælia, qui vix adoleſcens rebus admotus, ſe atque annos ipſe anteceſſit, poſt debellatum triplici prælio Darium, ab Adriatico mari ad Gangem & Oceanum Indicum, a Scythia usque in Æthiopiam, ſpatio terrarum, & multitudine gentium ingens, & cui hactenus par nullum, Imperium infatigabili celeritate condidit. Ita dilatavit Deus Japhetum, ut habitaret in tentoriis Semi, factusque eſt

Chanaan ſervus illorum. Ei inani Principatu ſama, poſt Philippum Aridæum fratrem tres impuberes liberi, Alexander Ægus, Hercules & Cleopatra, vulgo ſcriptoribus prætermisſi, ſucceſſerunt. Quibus exſtinctis, vaſta Imperii Macedonici moles, quaſi fulgur coruſcans, in varia partes Aſiam, Ægyptum, Syriam, Thraciam, & Macedoniam disſiluit. Mox inter illos tumultus & concertationes, minora etiam emerſerunt regna, Bithyniæ, Cappadociæ, Ponti, Pergami, Indiæ, Bactrianæ, & quod omnium poſtea amplisſimum potentisſimumque fuit, Parthorum. Qui dum Aſſyrios penes, Medosque & Perſas, Orien fuit, deſpectisſima ſervientium pars, ſive à Ma dye vel Indathyrſo, in celebri illa Scytharum ſu Cyaxare expeditione Aſiatica, relicti, ſive à Se ſoſtri & Janduſo, ut Arrianus vult, & Chronic Alexandrini author, in ea loca translati, ſub Seleuco Callinico, Duce Arſace Sapor, qui primu Imperium in familiam intulit, Perſiam invaſe runt. Sed certa Regum Arſacidarum ſeries no exſtat, quam ex Græcis & Latinis Leonclavius & ex Arabum ac Perſarum monumentis, Schickardus ac Elichmannus integram fruſtra reſtituere laborant. Donec fundatam longo Imperi Arſacidarum domum, vetuſta Perſarum ſtirp prognati Reges Coſroes exſcinderent.

Ita decurſo Græcæ Monarchiæ ſpatio, Romani, imperator ille populus, æmula virium ſuarum Karthagine exciſa, inſurgere, & capu

toto orbe efferre, & qua Sol à Gadibus ad Indos omnia colluſtrat, poteſtatem ſuam & authoritatem diffundere. Qui cum initio virgas ſuas & ſecures Principibus, ac Regibus tanquam pueris quibusdam, ad Euphratem usque & Iſtrum impingerent & intentarent, poſtea civilibus acti furiis, eosdem emancipare, & vindicias ſecundum libertatem ſuo ſanguine dare videbantur, niſi Cæſares cuncta diſcordiis feſſa ſub Imperium accepiſſent. Unde longus ac præpotens, in quadringenteſimum & amplius annum propagatus, continua ſucceſſione, Imperatorum Auguſtorum in Occidente Cæſarumque ordo fluxit.

Hactenus penes Aſſyrios, Perſas, Græcos & Romanos antiqui Orbis Imperium fuit. Sequuntur nunc Barbaricæ tenebræ, & quæ omnem illum vetuſtatis ſplendorem, omnisque humanitatis culturam penitus exſtinxerunt, ferociſſimarum & inauditarum hactenus nationum irruptiones, quas cognoſcere non fuerit ſine magno uſu. Quippe cum gentes immanitate barbaras, multitudine innumerabiles, locis infinitas in ultima terrarum ſepoſitas, natura mutuo metu, aut montibus & fluminibus ſecluſiſſet, Japhetæi Scythæ, circa Annum Chriſti 300. Semæi Arabes circa Annum 600. velut clauſtris perruptis, illi à Septentrione & Riphæis nivibus, hi ab Auſtro, & Arabum ferventib⁹ arenis, ut demota alveo flumina, cuncta ſanguine, ferro, flammis miſcentes, Occidentem pariter & Orientem inundarunt, ac velut longæ peregrinationis injurias deſiderata

quiete mutaturi, nova paſſim per ampliſſima Græcorum Romanorumque provincias regna excitarunt. Unde ſecuta florentiſſimi Romani Imperii, ſed feſſi jam ætate, & ſua mole fatiſcentis, dilaceratio, ac cultiſſimis quondam regionibus, patienda barbarorum fuerunt imperia. Et ex Scythia quidem, ac ab ultimo Septentrione, triplex Barbarorum exercitus erupit, Italiamque ſibi, & cæterum orbem, quaſi fortibus viris natura omnes terras aperuiſſet, in prædam & vaſtitatem deſtinarunt.

Nam cunctæ Scytharum nationes, tribus quaſi caſtris, *Germanorum*, *Hunnorum*, *Sarmatarum*, continentur. *Germani* enim fuerunt Gothi, Vandali, Anglo-Saxones, Franci, Gepidæ, Heruli, Turcilnigri, Allemanni, Longobardi, Burgundiones, Normanni, qui omnes potentiam ſuam ruinis Imperii Romani ſuperſtruxerunt. Sic *Hunnorum* ambitu Avares, Alanos, Ugros, Turcas, Tartaros, complectimur. Sub *Sarmatis* autem omnes Slavorum nationes, Ruſſi, Obotritæ, Wiltzi, Sorabi, Zechi, Lechi, Crobatæ, Veneti, Moravi, Boſni, Raſcii, Servii, Tzirkaſſi, Bulgari comprehenduntur. Ab his tota mole ingruentibus, cum jam Imperii fata urgerent, exſtincto Romano nomine, nova per univerſum orbem regna & dominationes originem traxerunt.

Gothorum primæ in Scythia ad Tanain, & in Taurica Cherſoneſo, quæ antiqua Gothia, ſedes; deinde in Thraciam & Pannoniam migrarunt; hinc diviſo agmine pars Galliam, Hiſpaniam

am & Mauritaniam, quæ Veſt-Gothia; alii ſub Theodorico magnæ claritudinis Principe Odoacri Heruli debellatore, Italiam, quæ Oſtgothia, raptarunt: donec illi quidem à Saracenis ex Africa transvectis; hi à Narſete Juſtiniani Duce, exſcinderentur; quibus mox Longobardi, Pannonia ſub Alboino Rege evocati, ſucceſſerunt, ac Ciſalpinam Galliam nomine pariter atque imperio complexi ſunt.

Vandali primo in Hiſpania Bætica, quæ Vandaluzia dicta; deinde relictis commilitonibus ſuis, Svevis quidem in Gallætia, Alanis in Luſitania, Africa potiti Karthagine regnarunt, usque dum Belliſarius, Gilimere Rege triumphato, ſuperbiã, & Italiæ totique occidenti formidoloſam barbariem domaret. *Burgundiones* in Gallia Lugdunenſi & Narbonenſi ad Rhodanum, Arelati, Auguſtoduni, Cabilloni & tandem Divione, regiam ſedem collocarunt, *Francorum* poſtea facti acceſſio & pars. Qui omnium Germanorum magnitudinem, tota in nomen ditionemque pertracta Gallia, ſupergreſſi, principem in orbe Chriſtiano locum, per Merovingos, Karolingos & Capetingos, ad noſtra propagati tempora, hodie obtinent. Britanniam vero, inſularum maximam in Septentrione, *Picti & Scoti* ex Hibernia transvecti turbarunt: quidquid in Auſtrum, Cambria excepta, protenditur, *Anglo-Saxonibus* in ſeptem diviſis Reges ceſſit, donec in unum Angliæ nomen ſceptrumque cuncta coaleſcerent. Amplum quoque *Friſiorum* & late patens

tens dominium, qui maritimas, inter Viſurgin & Rhenum ditiones complectebantur. Medi temporis *Normanni*, exundante domi multitudine, cum militares viri eſſent, luctuoſis tota Europa facinoribus clareſcere, in Danos, Norvvegos & Svecos poſtea diviſi.

Et hæc à Germanis regna condita. Haud obſcurior *Sarmatarum* ſive *Sclavorum*, ampliſſima gentis & validiſſimæ potentia, qui cum immenſum terrarum ſpatium à Riphæis montibus ad Adriam implerent, tandem in Ruſſorum, Polonorum, Moravorum, Bohemorum, Serviorum, Crobatarum & Dalmatarum inclyta ſceptra coaluerunt.

In hoc concuſſi orbis motu omnium immanitatem *Hunni*, atrociſſimum hominum genus, ſuperarunt. Qui cum duplices fuerint, Orientales albi, Euthalitæ, Perſis ſupra Oxum contermini, & occidentales nigri, Nomades; hi divina deſtinatione, inſtar fulminis, ex Scythia ſub Balambere & Mundzucho progreſſi, adſcitis in commilitium obviis quibusque & prædæ cupidis, ac inde creato Rege *Attila*, qui flagellum Dei dictus, vaſtisſimum Imperium condiderunt, quod brevi & internis disſidiis, & vicinorum conſpiratione ita labefactum fuit, ut Chaba, Attilæ filius, cum reliquiis Hunnorum in Scythiam rediret, paucis quibusdam *Siculorum* nomine in Dacia alpina hærentibus. Deinde nova Hunnorum & Avarum in Pannoniam ſuſcepta expeditio, quam

Chaga.

hagani ipſorum, immenſa omnium circumcir-
populorum ſtrage, trecentis pene annis obti-
ierunt. Tandem *Ugri vel Juhri*, alia longe ab
unnis natio, ex Ruſſiæ ſylvis, & ab ipſo glaciali
ceano progreſſi, Hungarorum, qui hodie ſu-
erſunt, gentem regnumque condiderunt.

Sed longe immanior fuit Saracenorum *Ara-
um* eruptio, qui velut Oceanus quidam, non
nperio modo, verum etiam Chriſtianæ Religi-
ni, interitum & excidium ex vaſtis ſolitudinib⁹
is attulerunt. De quorum antiquis Tobbais,
re Imperatoribus Regibusque, diligentiſſimus
ocockius nuper ex profeſſo egit. Pernicialis ve-
Muſlimorum ſecta cœpit, primum levibus, ut
debatur, initiis à *Muhammede*, qui genus ſuum
Keidarem Iſmaelis filium referebat, à ſucceſ-
ribus ejus atroganti *Califarum* nomine, tanto
eceſſu propagata fuit, ut ab ultimis Sinarum
is, ad Hiſpaniæ & orbis tum cogniti fines,
erculis columnas, cuncta terrarum gentium-
re in Saracenorum ritus, mores, linguam
nrumperentur. Ac ni inſuperabilis Karoli Mar-
lli virtus obſtitiſſet, raptæ impetu Galliæ to-
ſque occidens fuiſſent, & Chriſtianum nomen
nitus deletum; cum jam cis Pyrenæos innu-
eris copiis effuſi, usque ad Ligerim & Turo-
um urbem, cuncta Francorum occupaſſent.
onec & ipſi inter ſe diſcordes, & attritis inter-
bello viribus, in quinque Imperia ſive Chali-

fatus,

fatus, Bagdadi, Kairavvani, Ægypti, Andaluzia
& Fezzæ ſcinderentur. Quorum tres priores Pe
ſarum Turcarumque potentia abſorpſit. *Anda-*
luziam vero ſuccreſcens in Aſturiæ & Soprarbi
montibus Gothorum fortitudo ita debilitavit, u
novis Legionis, Navarræ, Aragoniæ, Caſtiliæ &
Portugalliæ regnis emergentibus, Maurorum re
liquiæ in Bæticæ angulum compulſæ, Granad
capta, penitus exſcinderentur. Solus in Maurita
nia *Fezzæ Chalifatus* hodieque ſupereſt, regnan
tium viciſſitudine celebris, cum poſt Idriſi fami
liam *Zonatai* Mecnaſæ, & Magraoæ, regnarent
his *Luntunii* Almoravidæ, deinde Almohada
Merini & Scheriſii, mutuis cladibus infames ſuc
cederent, cætera Barbaria in Tremezenum &
Turetanum regnum diviſa.

At vero *Turcæ*, ex remotiſſimis ultra Jaxarten
terris progreſſi, mox dum diſſentiunt Saracen
Orientales, acciti in partes, ex deſertis mapalibu
ſuis & armentis, in Perſiam magna copia vene
runt, ac cum adverſum omnes valeſcerent, creat
ex Selſchukidarum familia Rege Togrulbek
tanta felicitate victricia arma circumtulerunt
ut ab Indorum finibus Conſtantinopolin tenu
cuncta terrarum nationumque imperio com
plecterentur. Unde in duo regna *Nicenum* &
Bagdadinum diviſi, quorum illud à Godefrid
Bullionæo, Hieroſolymorum vindice, exciſun
mox in Iconienſe & Sebaſtienſe coaluit, done
totum redintegraret Azatines, cujus progen
in ultimo Aladino deficiente, *Oſmannidaru*
re

gnatrix domus bello victoriisque clareſcere, uæ infractis ceterorum viribus hodie vaſtum iud à Boryſthene ad Tigrim, per Europam, ſiam & Africam exercet imperium. Qui vero euſiam tenebant Turcæ, ſub Muhammede bulcaſimo in varia diſtracti nomina, & ab eris debilitati, penitus defeciſſent, niſi *Nuradin*, jusque ſucceſſor Saladin Curdus, non jam ru- ntem, ſed collapſam & penitus confractam in- auraſſent potentiam. Cujus tanta fuit rerum eſtarum magnitudo, ut omnes noſtrorum illius emporis Imperatorum, omnes exterarum gen- um ac clariſſimorum Regum, & contentionum ehementia & numero præliorum & celeritate onficiendi, longiſſime ſuperavit, pulſisque in Cyprum & ardua Libani Chriſtianis, Paleſtinam ecuperarit. Ita *Saladini* poſteritas per Ægyptum Syriam prævalida: qua exſtincta *Turcomanni*, oſt hos *Mamaluci* Tzerkaſſi regnarunt, donec ervilem dominationem *Selimus*, necato *Tomom-ejo*, exſcinderet.

Omnium atrociſſime orbis inhorruit, cum tale illud ab ipſis quaſi naturæ deficientis fini- us & truculento Maſſagetarum cœlo, turbinis morem omnia evertentium erumperet *Tarta-rorum* nomen Qui cum hactenus vel Turcarum el Neſtorianorum ex familia Karai circa Sinam otentiſſima Regibus obnoxii fuiſſent, quidam Tamachin, excuſſo jugo & in Teducanis cam- is ſuperato Johanne Imperatore Neſtoriano- um, compoſitis domi rebus, cunctas Tarta-

rorum

rorum per Scythiæ ſolitudines diſperſas hordas ad ſigna & commilitium evocavit, ac cum innumerabili exercitu, fugatis Bagdadũ Choraſmiis in Perſiam irrupit, & tota fere Aſia perdomita *Chingis Khan*, id eſt, Rex Regum appellatus fuit Cujus filii Ducesque, quadripartito agmine universo orbi excidium minabantur, cunctaque terrarum, ab Oceano Indico usque ad Germaniæ fines atque Ægyptum verſus, velut fulmen quoddam belli & tempeſtas Martia, cædibus, incendio, terrore, perruperunt, & in quatuor Imperia, Deſtenſe, Schagatajenſe, Kitainum & Perſicum, diviſi ſunt. Ex Schagataiæ metropoli Samarkand audentiſſimus præliator *Temurlenck* claris majoribus ortus, collapſam fere Tartarici imperii Majeſtatem, domitis Perſis & Indis, confracta Turcarũ potentia, ipſo fulmineo Bajazete in ferrea cavea, Aſiæ ludibrium, circumducto, ſtupenda fortuna, & admirabili ſucceſſu inſtauravit. In qua expeditione, cæſo Tuktemiſcho, florentiſſimum hactenus Tartariæ deſertæ regnum in ſolitudinem redactum fuit: ipſis *Tartaris*, qui *albi* dicuntur, partim in Lituaniam à Vitoldo translatis, quorum etiamnum circa Vilnam ſuperſunt reliquiæ, partim in Romaniam Adrianopolin profugis, & tandem fraude à Timuro deletis. Cætera Deſtenſis Imperii Zavolhenſia regna, *Cazan & Aſtracan* ſive Nagaiam Ruſſi tandem expugnarunt, ſolis in Taurica *Krimenſibus*, in quos Kirei dominantur, & ad Caucaſum & Caſpium mare Dageſtanis Legis, quorum princeps

Sche-

ſhemehal dicitur, loci potius ingenio, & ob in-
cceſſa montium, libertatem ſuam, quam virtute
ıtantibus. Poſt Timuri obitum novi tota Aſia
ıotus. Quippe Perſiam Turcomanni *Karaco-
ınlu* invaſerunt, pulſi paulo poſt à contraria fa-
ione *Accojonlu*, & hi iterum Sefianis *Kiſilbaſi-
ıris* in prædam ceſſerunt. Mogoli vero, ab *Usbe-
is Ketziebaſſis* ex trans Oxiana fugati, ampliſſi-
ıum & ditiſſimum Indiæ intra Gangen impe-
ium obtinuerunt.

Sic omnia verti
Cernimus, atque alias aſſumere robora gentes,
Concidere has. Sic magna fuit cenſuque virisque,
Perque decem potuit tantum dare ſanguinis annos.
Nunc humilis veteres tantummodo Trojæ ruinas,
Et pro divitiis tumulos oſtendit avorum.
Clara fuit Sparta, & magnæ viguere Mycenæ,
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces,
Vile Solum Spartæ eſt, altæ cecidere Mycenæ:
Oedipodioniæ quid ſunt niſi nomina Thebæ?
Quid Pandioniæ reſtant, niſi nomem, Athenæ?

Oſtenſum hactenus, quæ origo Imperiorum,
quæ incrementa & viciſſitudinis fuerint, &
quorum hodie potentia juxta prævalida ſit
ſpatio terrarum, & multitudine gentium. Quæ
omnia curatius univerſalis Hiſtoria ediſſerit,
ex qua id quoque diſcitur: *in eſſe cunctis rebus
quendam velut orbem, ut quemadmodum tem-
porum*

porum vices, ita Imperiorum vertantur. Quo qu
dem ſtudio nihil excellentius, illoq; dignius, q
ſupra vulgum aſſurgere, & cum æſtimio public
aliquando negotiis præeſſe cupit. Nemo in Eccl
ſia, nemo in Rep. magnus erit, qui ſuam tantu
ætatem novit. Redeundum in præterita, ac qu
transacta & decurſa ſunt, recordatione ad uſu
revocanda, atterendaque pectora cum aliis art
bus & diſciplinis, tum hac imprimis imbuend
quæ omnium temporum populorumque not
tiam evolvit, cui non Oriens, non Occidens, ſe
hoc univerſum ſufficit. Si quem ſacra delectan
habet in quo ingenium ſuum, induſtriamqu
occupet. Exhaurienda ſunt Eccleſiarum monu
menta, quidquid olim, quidquid hodie contigi
circa Religionem ejusque ritus memorabile, pe
netrandum eſt. Occurrent legentibus longa ſeri
& Sanctitate conſpicui *Aarones*, quos inter Jad
duam, ſacris indutum infulis, & victrices Ale
xandri iras Majeſtate ſacerdotali frangentem, mi
rabimur. Tum fœda Pontificum ſcelera & con
tentiones ſacerdotum, pollutæ cerimoniæ, cor
rupta Sacra, ſciſſus Religionibus orbis, vexatio
nes Eccleſiarum, certamina Martyrum, & ſupre
mæ neceſſitates, laudatisque antiquorum mor-
tibus pares exitus.

Si quos actuoſa vita & Reip. caritas tangit
qui oſtendant patriæ oportet in graviſſimis ne-
gotiis, lumen animi, ingenii, conſiliique ſui
unde potius præcepta prudentiæ, quam à to
Imperatoribus maximisque viris petent, quorum
arcana

canas artes, & quidquid ſive exemplo illuſtre, ve facto memorabile, ſola hiſtoria pandit?

Nunquam ſine hac quisquam vel cum digni-te in curia, vel cum authoritate in legationibus, l cum ſucceſſu in bello verſabitur, niſi vitam oreſque & conſilia ſua, ad inſtar magnorum orum, qui antiquis ſeculis velut Soles, & inter inores ſtellas Lunæ præfulſerunt, Curiorum, quam, & Fabiorum, & Catonum, & Epami-ondæ, & Alexandri, & Annibalis componat, infinitos alios prætercam, ne ſingula vetu-atis lumina percurrendo ſim prolixior. Neque oſtra ætas adeo virtutum ſterilis, ut non & agna protulerit exempla viroſque, quorum rtutes ac facinora iisdem, quibus ſolis curſus gionibus ac terminis continentur, qui & rerum endarum uſu, & magnitudine cogitationum, ſanctitate vitæ, & rectitudine conſiliorum res imanas illuſtrarunt. Quos ſola ab interitu & livione Hiſtoria vindicat, cujus amor non niſi generoſas mentes cadit, & quæ divinitatis ſuæ i conſciæ, altiſſima quæque & celſiſſima affe-ant. Ut quantum vitæ hujus brevitas anguſtis os ſpatiis coarctat, per plurium ſeculorum æta-s eam prorogemus, & cum priſcis, qui vel in cleſia, vel in Republica æternam ſui memori-n reliquerunt, Heroib⁹ jucundiſſime verſemur. 1 & in proſperis modeſtiæ, & in adverſis con-ntiæ, quibus animum affirmemus, documenta ppetent; ac quamvis hic ad Oceanum ſepoſiti,

non

non remotiſſimum Orientem, non quicquid altero orbe & extra anni ſoliſque vias geritu ignorabimus. Tot Rerumpublicarum, regnoru & illuſtrium virorum caſus nos humanæ fragil tatis & viciſſitudinum admonebunt, ac qua brevibus momentis ſumma verti poſſint: ne qu noſtris accidunt temporibus, quanquam atroc & immanitate horrida, nova plane & inuſita videantur. Turbidæ omnium pene gentium re cœlo terraque prodigia; omnis verſus ad bellu orbis, paſſim albentia per præliares campos exe cituum oſſa, fumans etiamnum & æſtuans ince dio claſſium Oceanus, magnarumque urbiu disjecta vel aggerata cadavera; alicubi fames & peſtilentia in humanum genus; gravia hæc ſun & perpeſſu aſpera, & omnibus ſeculis commu nia, quorum non aliunde rectius, quam ab H ſtoriis levamentum peti poteſt.

Ex C. Tacito de Chriſtianis, & ſtatu Romæ ſub Nerone,

IN Judæorum antiquitatibus ſummam V. H ſtoriarum induſtriam oſtendit. Quippe a Titi in Judæos urbemque ſacram expeditione delatus, ea occaſione de gentis origine, mor bus, Religione, urbis ipſius opere atque ſitu, ac curatius & uberius diſſerit. Non enim in eo rum opinione ſumus, ut malitia accuratiſſimu ſcriptorem peccaſſe exiſtimemus, dum ſubind fabulas inſerit: ſed ſecutus eſt monumenta pu blica, imprimis Ægyptios, Apionem, aliosqu

igna

natus ipſos odio invidiaque in Judæos, plurima
ntumelioſiſſime mentitos. Summa tamen, ut
re ſibi haud adeo comperta, circumſpectione
us eſt. Nam opiniones vanas, ab Ida monte
ctos Judæos, vel à Solymis Piſidiæ Hieroſo-
nam, vel ex Æthiopia profectos, ipſe, prudens
lium arbiter, recenſet, non approbat. Cætera
e cum ſacris Scripturis conſentiunt, ex Aſſyria
Ægyptum; inde in Hebræas terras conceſſiſſe.
am & ortæ per Ægyptum tabis, quæ corpora
daret, & Moſis, & ſitis in deſerto, meminit.
iprimis magnificum eſt, quod de unius Dei
ltu refert.

*Judæi mente ſola unumque numen intelligunt;
ofanos qui Deum imagines, mortalibus mate-
s, in ſpeciem hominum effingant. Summum
id & æternum neque mutabile, neque interi-
rum. Igitur nulla ſimulachra urbibus ſuis, ne-
m templis ſunt. Non Regibus hæc adulatio, non
ſaribus honor.*

Ac ipſe eorum fabulam confutat, qui effigiem
ni à Judæis penetrali ſacratam tradidere. Nam
n. Pompejum, dominata urbe, templum jure
ctoriæ ingreſſum, *nulla intus DEVM effigies,
cuam ſedem, & inania arcana reperiſſe*, magno
ritatis argumento fatetur.

De *Chriſtianis*, & authore nominis ejus Chri-
, luculentum exſtat teſtimonium quinto deci-
o Annalium. Nam cum Nero Romani incendii
idia vulgo conflagraret, abolendo rumori
ſdidit reos, & quæſitiſſimis pœnis affecit
riſtianos. Hac occaſione noſter de Chriſto

diſſerit: Eum Tiberio imperante, per Procura
torem P. *Pilatum* ſupplicio affectum. Sectatore
ejus haud perinde in crimine incendii, quam odi
humani generis convictos eſſe. Hæc eſt prima e
decem, quibus Chriſtiani afflicti, perſecutioni
bus, ab authore noſtro tam ſignificantibus de
ſcripta verbis, ut ipſi poſtea Chriſtiani illis u
fuerint, quod vel ex Tertulliano, Sulpicio Se
vero, aliisque apparet.

Longe illi uberiorem materiam Reſpublic
præbuit. Itaq; non ampliſſimas tantum Romar
orbis res, quidquid pace, bello, domi, foris, ge
ſtum; ſed & Germanica, Scythia, Parthica, Gar
mantica, cum cura & ingenio conſcribit. Hic ig
tur theſaurus ille Prudentiæ Civilis latet. Ex ho
fonte ſummi Rerumpublicarum moderatores
conſilia rebus dubiis & in tanta ſeculi corruptel
petunt. Quidquid publica ſpectat, uno ambit
complexus, ingenia moresque Principum, po
puli, quid bene, quid infeliciter geſtum; nec ca
ſus eventusque tantum, ſed cauſas etiam occaſio
nesque, ea qua valebat prudentia, enarrat. Equ
dem cum Reſpublica vel civilem ſpectet admin
ſtrationem, vel belli negotia, utramque ita e
ſecutus partem eſt, ut Principem æque ac Du-
cem, præceptisque ſuis, conſiliis-
que formet.

* * * * * *

ORBI

ORBIS POLITICI
PARS QUARTA,
COMPLECTENS
GEOGRAPHIAM
VETEREM
ET
RECENTEM.

ORBIS POLITICI
PARS QUARTA,
COMPLECTENS
GEOGRAPHIAM
VETEREM
ET
RECENTEM.

GEOGRAPHIA.

G*Eographia* eſt deſcriptio Orbis terreſtri[s.] Ejus partes ſunt *Chorographia & T[o]pographia.*

In *Globo* ſpectantur *Axis*, *Circuli*, *Zonæ*, *Cl[i]mata*, *Gradus*, *Cardines*, *Venti.*

Axis eſt linea recta per centrum terræ duct[a] Conſtituit globi terreſtris *Diametrum*, & cir[ca] eam globus volvitur.

Extrema axis vocantur *poli*, quorum duo ſun[t] *arcticus & antarcticus.*

Circuli ſunt *majores & minores.*

Majores globum ſecant in duas partes æqu[a]les.

Suntque duo *fixi*, Æquator & Zodiacus: du[o] *mobiles*, Horizon & Meridianus.

Minores ſunt duo *Tropici*, Cancri & Caprico[r]ni; duo *Polares*, Arcticus & Antarcticus.

Zo[næ]

Zonæ ſunt quinque, duæ *Frigidæ*, quarum ſingulæ graduum 23. ubi *Periſcii*, duæ *Temperatæ*, ngulæ graduum 43 ubi *Heteroſcii*, & una *Torida*, graduum 47. ubi *Amphiſcii*.

Climata vocantur ſpatia terræ, duobus *Parallelis* incluſa.

Periœci habent eundem *Parallelum*, & oppoitos *Meridianos*.

Antœci habent eundem *Meridianum*, & oppoſitos *parallelos*.

Antipodes habent oppoſitos *Meridianos & parllelos*.

Gradus ſunt *trecenteſima ſexageſima* pars ciruli. Singuli dividuntur in *ſexaginta* ſcrupulos, & uindecim milliaria Germanica conficiunt.

Suntque alii *Longitudinis*, alii *Latitudinis*.

Longitudinis numerantur in *Æquatore* & otendunt diſtantiam locorum à primo Meridiano erſus orientem vel occidentem.

Latitudinis numerantur in *Meridiano*, & otendunt diſtantiam locorum ab Æquatore verus Polos, quæ vocatur *elevatio poli*.

Cardines ſunt *Oriens*, *Occidens*, *Meridies*, *Sepentrio*: quibus reſpondent quatuor Venti, *Eurus*, *Zephyrus*, *Boreas*, *Notus*, Latinis *Subſolanus*, *Favonius*, *Aquilo*, *Auſter*.

Menſura locorum apud Græcos fuerunt *Stadia* 125. paſſuum, apud Perſas *Paraſanga* 30. ſtadio-

---

Duæ frigidæ, quarum ſingulæ graduum 23.) E frigidis uæque gradus viginti tres cum dimidio complectiur.

Dar-

diorum, apud Romanos *Lapides* 1000. paſſuun apud recentiores *Milliaria:* quorum minima ſu *Anglica* 1250. inde *Scotica* 1500. *Gallica* 250 *Hiſpanica* 3400. *Germanica* 4000. *Suedica* & *Helvetica* 5000. *Hungarica* 6000 paſſuum.

Globus terreſtris complectitur *Terras* & *Aquas.*

Terra eſt *Continens* & *Inſula.*

Continens eſt, quæ mari non cingitur.

Eſtque *Peninſula,* quæ majori ſui parte ma cingitur: *Iſthmus* terra anguſta inter duo maria *Promontorium* conſpicua pars terræ in mari prominens.

Inſula eſt, quæ mari cingitur.

Terra complectitur planitiem, colles, monte valles, ſylvas, portus, littora.

Aquæ ſunt Oceanus, Maria, Archipelagus Sinus, Freta, Lacus, Paludes, Flumina, Fontes.

Oceanus eſt aqua, totam terram ambiens. Eſtque *Atlanticus, Æthiopicus, Indicus, Scythicus* ſiv Glacialis.

Mare eſt aqua littoribus circundata, ut *Mediterraneum* ſive Internum, *Caſpium* & *Balthicum*

Archipelagus eſt mare inſulis refertum, ut Mar Ægeum, hodie *Archipelagus Græciæ*, Mare Album, *Archipelagus* Sancti *Lazari.*

Sinus eſt pars maris inter duas continentes.

Eſtque *Codanus, Adriaticus, Arabicus, Perſicus, Corinthiacus* ſive *Lepanto,* Mare de *Marmora* *Pontus Euxinus* ſive Mare *Nigrum*, *Botnicus*, *Finnicus, Mexicanus.*

Fre-

Fretum eſt pars maris inter duas terras vici-
as.

Eſtque *Herculeum* ſive *Gaditanum*, *Siculum*,
. Faro di Meſſina, *Boſphorus*, *Balthicum*, *Sun-
danum*, *Byzantium* ſive Brachium S. Georgii,
Magellanicum, *le Maire*, *Davis*, *Hudſon*, *Vaygez*,
Babelmandel, *Dardanelles*.

Lacus eſt pars maris, undique terris clauſa:
Suntque *Caſpius*, *Palæſtinus* ſive mare mortuum,
Lemanus, *Conſtantienſis*, *Wener*, *Earne*, *Ladoga*,
Vaſtan, *Kithay*, *Chiamay*, *Zaire*, & *Zembre*, *Mexi-
canus*, *Mechoacanus*, *Nicaraguanus*, *Titicaca*,
Eupana ſive *Xaraies*.

Palus eſt colluvies aquarum lutoſa; Suntque
Mæotis & *Babylonia*.

Flumen eſt aqua inter ripas decurrens.

Ut *Tagus*, *Bætis* h. Guadalquivir, *Iberus*, *Rho-
danus*, *Garumna*, *Ligeris*, *Sequana*, *Moſa*, *Scal-
dis*, *Rhenus*, *Viſurgis*, *Albis*, *Viadrus*, *Vſtula*, *Du-
na*, *Boryſthenes*, h. Nieper, *Dvvina*, *Volga*, *Ta-
nais*, *Angermannus*, *Tameſis*, *Taus*, *Shennin*, *Da-
nubius*, *Padus*, *Arnus*, *Tiberis*, *Euphrates*, *Tigris*,
Indus, *Ganges*, *Oxus*, *Jaxartes* h. Shihum, *O-
bius*, *Nilus*, *Gir*, *Senega*, *Nigir*, *Chelapeus* ſive
Pavvhatan, *Canada*, ſive S. Laurentii, *Orenoque*,

 Orel-

Dardanelles) Helleſpontum ſine dubio Hornius
innuit. Et caſtra quidem illa duo, quæ Helleſpontus
interfluit, ſeu Seſtus & Abydus veterum, ut multi cen-
ſent, ſeu diſtincta ab iis clauſtra ſint, Dardanelles vo-
cari conſtat. Ipſum vero quoque fretum hoc nomine
nuncupari non affirmaverim. No-

Orellana ſive Amazonum, *Maranhon*, *paragua* ſive de la Plate.

Fons eſt aqua ſcaturiens;

ut *Libethra*, fons *Solis* apud Ammonios.

GEOGRAPHIA ORBIS VETERIS.

Geographia *eſt Orbis vel* veteris, *vel* novi

ORbis *veteris* partes tres ſunt, *Europa*, *Aſia* *Africa*.

EUROPA.

Europa continet Inſulas *Britannicas*, *Hiſpaniam*, *Galliam*, *Germaniam Magnam*, *Rhætiam*, *Vindeliciam*, *Noricum*, *Pannoniam*, *Illyricum*, *Italiam* Inſulas maris Mediterranei, *Baleares* *Corſicam*, *Sardiniam*, *Siciliam*, *Cretam* & quæ circa *Græciam* ſunt, *Sarmatiam Europæam*, *Tauricam Cherſoneſum*, *Jazyges*, *Mœſiam*, *Thraciam* *Græciam*.

INSVLÆ BRITANNICÆ ſunt *majores* ve *minores*.

Majores ſunt duæ: Britannia & *Hibernia*.

Britannia dividitur in *Albionem*, quæ & Britannia Major, hodie Anglia, & *Caledoniam*, qua & *Britannia Minor*, hodie Scotia.

Al

Albion ſive *Britannia Major* diviſa fuit in *Britanniam primam*, ubi *Cantii*, hodie Kent, *Trinobantes*, hodie Middelſex & Eſſex, urbes *Londinum* & *Camalodunum*, *Belgæ*, urbs *Venta*, *Regni*, *Atrebatii*, *Durotriges*, *Danmonii*.

In *Flaviam Cæſarienſem*, ubi *Catieuchlani*, *Simeni* ſive *Iceni*, *Coritani*, *Cornavii*, *Dobuni*.

In *Britanniam ſecundum*, ubi *Silurus*, *Demetæ*, *Ordovices*.

In *Maximam Cæſarienſem*, ubi *Brigantes*, urbs *Eboracum*, h. Jorck, *Pariſii*, *Otadeni*.

Britannia Minor diviſa fuit in *Pictos*, quorum regio Romanis Valentia, ubi *Selgovæ*, *Novantæ*, *Damnii*, urbs *Alata caſtra* h. Edenburgum:

In *Caledoniam*, ubi *Caledonii*, *Cantæ*, *Cornabii*, *Catini*, *Gadeni*.

In *Scotiam* Fluvii. *Glota*, *Tina*, *Varar*. Mons *Grampius*. Sylva *Caledonia*.

Hibernia, ubi *Cauci*, *Manapii*, *Brigantes*, *Iverni*; urbes *Eblana* h. Dublin, *Manapia* h. Waterford.

Minores ſunt, *Ebudæ* ſive Hebrides quinque præcipuæ.

Orcades h. Orckney, ubi *Pomona*, *Thule*, h. Heytlant, vel Schetlant, aliis Islandia, aliis Tilemackia Norvegiæ.

Caſſiterides ſive Sillynæ.

HISPANIA diviſa fuit in Citeriorem & Ulteriorem. *Citerior* in *Tarraconenſem*, *Carthaginenſem* & *Gallaciam*.

In *Tarraconenſi* duo conventus Juridici, *Tarraconenſis*, ubi Populi *Laletani, Cerretani, Auſetani, Indigetes, Coſetani, Ilercaones*; urbes *Taraco, Dertoſa, Barcino, Emporiæ, Auguſta Cerretanorum, Auſa, Gerunda, Cardona.*

Cæſarauguſtanus, ubi P. *Vaſcones, Celtiberorum, Carpetanorum, Edetanorum* pars, *Ilergetes*; urbes *Ilerda* h. Lerida, *Osca, Pompelo, Jacca, Calagurris, Bilbilis, Complutum, Cæſarauguſta* h. Saragoſſa.

In *Carthaginenſi*, conventus Juridicus *Carthaginenſis*, P. Oretani, *Baſſitani, Conteſiani*, & ex parte *Edetani, Carpetani*; urbes *Saguntus*, *Toletum, Caſtulo, Baſta, Acci, Carthago Nova, Dianium, Valentia, Sætabis.*

In *Tarraconenſi* ſunt Urbes *Cæſarauguſta*, h. Sarragoſſa, *Taraco* h. Tarragona, *Saguntus* h. Morvedre, *Numantia, Pallantia, Carthago Vetus* & *Nova* h. Carthagena, *Pompejopolis* h. Pompelona, à Pompejo conditore ſic dicta, *Ilerda* h. Lerida.

Fluvii *Iberus* h. Ebro, *Sicoris* h. Segre. Gentes, *Cantabri* h. Biſcai, *Aſtures, Celtiberi* h. Caſtiliani.

Ulterior diviſa fuit in *Bæticam*, & *Luſitaniam.*

Bætica h. Granadæ Regnum. Urb. *Hiſpalis* h. Sivilia, *Corduba, Aſtigi, Granada.*

Fl. *Bætis* h. Quadalquivir, *Ana* h. Guadiana.

Luſitania. Urbes *Auguſta Emerita, Conimbrica.*

Fl. *Tagus* h. Tajo, *Durius, Minius.* Inſulæ ad Hi-

Hiſpaniam ſunt, *Gadira* ſive Gades h. Calisma-ſis, *Pityuſa* duæ: *Baleares* duæ h. Majorca & Minorca.

Montes Hiſpaniæ *Pyrenæi.*

GALLIA dividitur in *Aquitaniam, Lugdunenſem, Belgicam & Narbonenſem.*

In *Aquitania* urbes *Burdegala* h. Bordeaux, *Mediolanum.*

Fl. *Garumna* h. Garonna, *Ligeris* h. Loire, ad quem hodie maximæ pleræque Galliæ urbes ſitæ.

In *Lugdunenſi* urbes *Auguſtodunum, Geneva* ad lacum Lemanum, *Lugdunum* h. Lions, à qua urbe celeberrima Lugdunenſis regio nomen ſuum ſortita eſt, *Aurelia* hodie Orleans.

Fl. *Sequana* h. la Seine.

In *Belgica* urb. *Samarobriga* h. Amiens, *Rhotomagus* Roüan, caput hodie Normanniæ, *Auguſta Trevirorum* h. Trier, quæ olim totius Belgicæ, imo Galliæ & occidentis caput fuit, *Eburones* h. Luyck, *Lutetia Pariſiorum* h. Paris, Galliæ Metropolis, *Divodurum*, *Durocortorum.*

Fl. *Moſa* h. Maas & *Rhenus.* Portus *Iccius* h. Calais.

In *Narbonenſi* urb. *Maſſilia* h. Marſeille, inſtructa portu, cui parem in univerſa Europa vix invenias, *Narbo Martius* h. Narbona, *Toloſa*, *Vienna*, *Nemauſus* h. Niſmes, *Arelate* h. Arles.

Fl. *Rhodanus* h. Rhone.

GERMANIAM MAGNAM incoluere *Batavi* h. Hollanders, *Sicambri* h. Gelri, *Friſii*, *Longobar-*

bardi h. Marchici, *Catti* h. Haſſi, *Vangiones* h Alſati, *Angli* h. Weſtphali & Holſati, *Saxones* *Quadi* h. Sileſii, *Boemi*, *Cheruſci* h. Brunſvicenſes

Urbs *Mattium* h. Marpurg.

Fl. *Rhenus* t *Viſurgis* h. Weſer, *Albis* h Elve.

Sylva *Hercynia*, Hartz, vel Bömervvaldt.

RHÆTIA h. Rieſs continet urb. *Brigantium* h Bregent.

Fl. *Danubius* h. Donavv.

VINDELICIA h. Suevia.

Urb. *Auguſta Vindelicorum* h. Augſpurg.

Fl. *Licus* h. Lech.

NORICVM h. Carinthia.

Urb. *Julium Carnicum.*

PANNONIA h. Auſtria & Hungaria dividitur in *ſuperiorem* & *inferiorem.*

Superior, h. Auſtria, urb. *Patovium.*

Inferior h. Hungaria, urb. *Sirmium*, *Cibalis.*

Fl. *Dravus & Savus.*

ILLYRICVM h. Dalmatia & Slavonia: urb. *Jadera* h. Jayza, *Salone.*

ITALIA dividitur in *Magnam Græciam* h. Regnum Neapolitanum, *Latium* h. Statum Ec-
cleſiæ

Noricum, h. Carinthia) Noricum longe majorem terræ tractum complexum olim fuit, quam Carinthia hoc tempore occupat. V. *Cluver. in Vindelicia & Norico* c. 5. Sed ejus quidem generis plura paſſim occurrunt, quæ ſine nota, gravioribus diſtenti negotiis, transmittimus.

Jadera h. Jayza) Jaderam veterum eandem fuiſſe,
quæ

cleſiæ, ſivæ Patrimonium Petri, *Tuſciam*, h. Magnum Ducatum Florentiæ, *Liguriam*, h. Territorium Genuenſe, *Galliam Ciſalpinam* h. Lombardiam, *Iſtriam* h. Iſterreich.

Urb. *Ticinum*, h. Pavia, *Parma*, *Mantua*, *Genua*, *Brixia*, *Ravenna*, *Patavium* h. Padoa, *Tridentum* h. Trent, *Forum Julium* h. Friuli, *Florentia*, *Piſa*, *Ancona*, *Spoletum*, *Roma*, *Aretium*, *Præneſte*, *Lavinium*, *Neapolis* h Napoli, *Cumæ*, *Capua*, *Puteoli* h. Puzzolo,, *Hydrus* h. Otranto.

Fl. *Padus* h. Po, *Atheſis* h. Etſch, *Addua*, *Rubicon*, *Arnus*, *Tiberis*, *Liris* h. Garigliano.

Regiones, *Inſubria* h. Ducatus Mediolanenſis, *Umbria*, *Samnium*, *Campania*, *Apulia*, *Lucania*, *Calabria*.

Montes *Alpes*, *Appeninus*.

CORSICA urb. *Aleria*.

SARDINIA urb. *Calaris*.

SICILIA urb. *Syracuſæ* h. Saragoſſa, *Meſſana*, *Acragas*, *Euna*, *Panormus*, h. Palermo, *Lilybæum*.

Fl. *Himera*.

Mons *Ætna*.

SARMATIA EVROPÆA, Polonia & Ruſſia, quæ & olim *Scythia* Europæa dicta.

X 7 Urb.

quæ Jayza hodie dicitur, dubito. Jayza enim Boſniæ metropolis eſt. Jadera vero ad illam Illyrici regionem, quæ Liburnia nuncupata fuit, refertur, & Zara hoc tempore plurimorum ſententia appellatur.

Tau-

Urb. *Olbia* ſive *Boryſthenes*.

Fl. *Boryſthenes* h. Dniper.

Populi, *Eſſedones*, *Agathyrſi*, *Sauromatæ*, *Hamaxobii*, *Nomades*, *Georgi*, *Axiaces*, *Anthropophagi*, *Geloni*, *Neuri*.

TAVRICA CHERSONESVS ſive *Boſphorus Cimmerius* h. Tartaria Precopenſis, ſive Tartaria minor.

Urb. *Theodoſia* h. Caffa, *Panticapæum*.

JAZYGES, urb. *Bormannum* Jazygum.

MOESIA eſt vel *ſuperior*, vel *inferior*.

Superior, urb. *Ratiaria*, *Scupi*.

Inferior urb. *Odeſſus*. *Oeſcus*.

THRACIA, ubi in *Boſphoro*, urb. *Byzantium*, quæ & *Conſtantinopolis* h. Stambolda.

In *Propontide* urb. *Selymbria* & *Perinthus*, *Lyſimachia*, *Proconneſus*, *Ænus*, *Apollonia*, *Amphipolis*, *Stagira*, *Heraclea*, *Philippopolis*, *Hadrianopolis*, *Abdera*, *Potidæa*.

Montes, *Hæmus*, *Rhodope*, *Athos*.

Fl. *Hebrus*, *Strymon*.

Cherſoneſus Thracia, ſive Thraciæ peninſula, ubi urb. *Seſtos*.

Fl.

Taurica Cherſoneſus ſive Boſphorus Cimmerius) Cave Tauricam Cherſoneſum cum Boſphoro Cimmerico confundas. Illud enim, ut tirones norunt, peninſulæ: hoc freti nomen eſt. Nempe peninſula illa, quam Tartari Præcopenſes incolunt, Taurica Cherſoneſus dicitur: fretum vero, quod Pontum Euxinum cum Palude Mœotide jungit, eoque pacto Cherſoneſum illam efficit, Boſporus Cimmerius, hodie Stretto di Caffa, nuncupatur.

Ubi

Fl. *Ægoſpotamos.*

GRÆCIA dividitur in *Macedoniam*, *Epirum*, *Achaiam*, & *Peloponneſum*.

Macedonia, ubi urb. *Edeſſa*, *Pella*, *Theſſalonica* h. Salonichi, *Dyrrachium* h. Durazzo, *Amphipolis*, *Caſſandria*, *Berrhœa*.

Montes, *Olympus*, *Pelion*, *Oſſa*, *Oeta*. Saltus, *Tempe*.

Fons, *Libethra*.

Epirus h. Albania, ubi urb. *Ambrachia*, *Actium*.

Achaja, urb. *Thebæ*, *Athenæ*, *Megara*, *Theſpia*.

Montes, *Helicon*, *Parnaſſus*.

Fl. *Iſmenus*, *Sperchius*.

Peloponneſus, ubi urbes *Corinthus*, *Argos*, *Megalopolis*, *Sparta* h. Miſithra, *Meſſena*, *Mycenæ*.

Fl. *Peneus*, *Inachus*.

Montes, *Stymphalus*, *Taygethus*.

Inſulæ ad Græciam, *Corcyra*, h. Corfu, *Cephalonia*, *Zazynthus*, h. Zante, *Cyclades*, *Sporades*. *Creta* omnium harum Inſularum celeberrima, quæ hodie Candia vocatur, ubi urb. *Gnoſſus*, *Gortyna*, *Lyctus*.

Mons, *Ida*.

Atque hæc deſcriptio Geographica
Veteris Europæ, ſequitur nunc *Aſia*.

ASIA.

A S I A.

Aſia *dividitur in* Minorem & Majorem.

ASIA MINOR.

Aſia Minor h. Natolia, continet Regiones, *Bithyniam*, *Aſiam* propriam *Lyciam*, *Galatiam*, *Pamphiliam*, *Cappadociam*, *Armeniam*, *Ciliciam*.

BITHYNIA h. Oſmannia, urb. *Chalcedon*, *Nicomedia*, *Apamia*, *Nicæa*, *Pruſa* h. Burſia.

ASIA PROPRIA h. Aldinelli, ubi urb. *Cyzicus*, *Pergamus*, *Smyrna*, *Epheſus*, *Miletus*, *Gnidus*, *Sardis*, *Mytilene*, *Chios*, *Rhodos*.

LYCIA, ubi urb. *Patara*.

GALATIA, ubi urb. *Sinope*, *Amiſus*, *Ancyra*, *Peſſinus*.

PAMPHYLIA, ubi urb *Sida*, *Perga*, *Termeſſus*.

CAPPADOCIA h. Anadole, ubi urb. *Trapezus*, *Cæſarea*, *Comana*, *Ponticæ*.

ARMENIA, quæ dividitur in *Majorem & Minorem*.

Minor, quæ & hodie idem nomen retinet, ubi urb. *Nicopolis*, *Satala*, *Comana Cappadociæ*.

Major h. Turcomannia, ubi urb. *Artaxata*, *Adana*, *Pompejopolis*.

Aſiæ

Ubi urb. Artaxata, Adana, Pompejopolis) Artaxata Armeniæ Majoris urbs fuit. Adana vero & Pompejopolis ad Ciliciam à Ptolemæo aliisque referuntur.

In

Aſiæ minoris fluvii ſunt: In Bithynia, *Sangarius:* In Lycia, *Hermus*, *Mæander:* In Galatia, *Halys:* in Cilicia, *Cydnus*.

ASIA MAJOR.

Aſia major continet Regiones, *Sarmatiam Aſiaticam*, *Colchidem*, *Iberiam*, *Albaniam*, Inſulam *Cyprum*, *Syriam*, *Judæam*, *Meſopotamiam*, *Babyloniam*, *Aſſyriam*, *Suſianam*, *Mediam*, *Perſidem*, *Parthiam*, *Hyrcaniam*, *Carmaniam*, *Arabiam*, *Margianam*, *Bactrianam*, *Sogdianam*, *Scythiam*, *Ariam*, *Paropamiſum*, *Drangianam*, *Arachoſiam*, *Gedroſiam*, *Indiam*, *Sinas*, *Taprobanam* Inſulam:

SARMATIA ASIATICA h. Tartaria deſerta, ubi urb. *Tanais* h. Thana, emporium ante duo ſecula celeberrimum.

Fl. *Tanais* h. Don.

Terminus Europæ & Aſiæ fl. *Rha* h. Volga.

COLCHIS h. Mengrelia, ubi urb. *Dioſcurias*, *Phaſis* h. Faſſo.

IBERIA h. Gurgeſtan, ubi urb. *Getara*, *Albana*.

Fl. *Cyrus* h. Cor, *Araxes* h. Aras.

INSV-

In Lycia Hermus & Mæander) Hermus & Mæander rectius Aſiæ propriæ, quam Lyciæ fluviis accenſentur. Atque ſic à Ptolemæo aliisque factum. Lyciæ Xantus & Limyrus tribuuntur.

Apa-

INSVLA CYPRVS, ubi urb. *Paphos, Amathi* *Salamis* h. Famaguſta.

SYRIA h. Soria vel Scham, ubi urb. *Antiochi.* h. Antakia, *Laodicea*, *Hierapolis*, *Apamia*, h Halep, *Palmyra*, *Paneas*, *Cæſarea*, *Damaſcus* h Damas ſive Scham.

Fl. *Orontes.*

JUDÆA h. Terra Sancta, ubi urb. *Hieruſalem* ſive *Ælia Capitolina* h. Baitel Mukaddes ſive Domus Sanctificata, *Aſcalon*, *Cæſarea*, *Neapolis.*

Fl. *Jordanes.*

MESOPOTAMIA h. Jezira ſive Diar-Bech, ubi urb. *Edeſſa* h. Roha, *Niſibis* h. Niſibin, *Nicephorium*, *Seleucia*, h. Bagdad, totius Aſiæ hodie Metropolis, *Carræ*, *Amida* h Caramid.

Fl. *Euphrates* h. Frat, *Tigris* h. Dighlito.

BABYLONIA h. Irac El Arab, ubi urb. *Babylon*, cujus ruinæ hodie tantum ſuperſunt, *Urchoa*, *Teredon* h. Balſera.

ASSY-

Apamia, h. Halep) *Apamia* hodie *Hamous* Bellonio, *Hama* Leunclavio apud Ortelium in Theſauro Geogr. voce Apamia, Bunoni *Damant* dicitur. *Alepo* vero *Hierapolin* quidam, alii *Beroën*, nonnulli *Chalybonem* veterum eſſe cenſent. V. *Buno ad Cluv. l.6. c.22. §.4.* A quibus omnibus diſcedit Hornius, cum Apamiam Halep, ſeu Alepo hodie vocari tradit. Atque id ſemel hoc loco ſufficiat monuiſſe, quæ in ſequentibus etiam de hodierna regionum urbiumve & fluviorum appellatione memorantur, Auctoris à me fidei relinqui. Nec enim vacat nunc diligentius ea, evolutis præſertim recentioribus itinerariis, excutere.

Mat-

ASSYRIA h. Aderbeitzan,ubi urb. *Ninus* ſive *inive* h. Moſul, *Arbela, Cteſiphon, Seleucia.*

SVSIANA h. Cuſeſtan,ubi urb. *Suſa* h. Sus.

MEDIA h. Schirvan, ubi urb. *Ecbatana* h. abritz, *Arſacia, Cyropolis.*

PERSIS h. Fars, ubi urb. *Perſepolis* h. Schiraz.

PARTHIA h. *Irac El Atzem* ſive Algebal,ubi rb. *Hecatompylos* h. Isphahan ſive Spahan.

HYRCANIA h. Kilan, ubi urb. *Hyrcania* h. zirtzan.

CARMANIA h. Kirman, ubi urb. *Armuſa* h. rmutz, *Carmana* h. Tzirgian.

ARABIA, quæ triplex, *Deſerta, Petræa, Fe-x.*

Arabia *deſerta*, ubi urb. *Maccaraba*, hodie ecca.

Petræa, ubi urb. *Petra, Boſtra.*

Felix, h. Ayaman, ubi urb. *Muza, Sabe, Sap-har* h. Doffar.

MARGIANA h. Coraſſan ubi urb. *Antiochia.*

BACTRIANA h. Tartaria Schagatai,ubi urb. *actra* h. Buccara, *Maracanda* h. Samarcanda, atria Tamerlani.

Fl. *Oxus* h. Jehun.

SOGDIANA, ubi urb. *Oxiana, Drepſa, Ale-andria.*

Fl.

Maccaraba, h. Mecca) Meccam, natalibus Machomedis celebrem urbem, non ad Deſertam, ſed Felicem Arabiam communiter referunt. Macorabia etiam, quæ non alia quam Maccaraba Hornii videtur, in Arabia Felice à Ptolemæo ponitur. *Acha-*

Fl. *Jaxartes* h. Shihun.

SCYTHIA, h. Tartaria: eſt *duplex*, vel intr *Imaum*, vel *extra Imaum*, ut urb. *Iſſddon Scythica*, h. Cambalu, vel Peking. *Serica*, h. Cattai.

ARIA, h. Herat, ubi urb. *Aria*, h Herat, *Alexandria*.

PAROPAMISVS, h. Seſchiſthan, urb. *Naulibis, Carura*.

DRANGIANA, h. pars Sechiſthan, ubi urb *Ariaſpe, Prophthaſia*.

ARACHOSIA, h. Mecran, ubi urb. *Cuni, Muſarna, Arbis*.

INDIA, quæ eſt vel *intra* vel *extra* Gangen.

Intra Gangen, h. Indoſtan, ubi urb. *Palibothra, Bucephala*.

Fl. *Indus*, h. Hind vel Sind.

Extra Gangen, h. Bengala, ubi urb. *Tacola, Rhandamarcotta*.

Fl. *Ganges*, h. Pang-ab.

SINA, h. China meridionalis, ſive Nanking, ubi urb. *Aſpitra, Sina, Cattigara*.

TAPROBANA Inſula, h. Ceilon, ubi urb. *Talacori, Naagrammum*.

Et hæc Deſcriptio Geographica Aſiæ: reſtat Africa.

AFRI-

Acharoſia h. Mecran, ubi urb. Cuni, Muſarna, Arbis) Urbes Cuni, Muſarna, & Arbis à Ptolemæo aliisque non Arachoſiæ, ſed Gedroſiæ tribuuntur. De *Arachoſia*, num *Mecran* hodie dicatur, ſolicitus non ſum. Aliis tamen aliter, Caſtaldo *Cahul*, Theveto *Poholick*, *Cheſimur* Mercatori, *Candahor* Cluverio appellatur.

Hi-

AFRICA.

Africa continet Regiones, *Mauritaniam*, *Africam* minorem, *Cyrenaicam*, *Marmaricam*, *Lybiam* exteriorem & interiorem, *Ægyptũ & Æthiopiam.*

MAVRITANIA h. Fetz & Marocco, eſt vel T*ingitana* vel *Cæſarienſis*.

T*ingitana*, ubi urb. T*ingis* h. Tanger, *Lixa*, *Volobilis*, *Zilia*.

Mons, *Abila*, & *Atlas*.

Fl. *Mulucha*.

Cæſarienſes ſive *Numidia* h Biledulgerid, id eſt, Regio Dactylifera, ubi urb. J*ol* ſive Julia Cæſarea, *Salda*, *Oppidum novum*.

AFRICA MINOR, & olim Africa proprie dicta, h. vero Regnum Tunetanum, terminatur ad aras Philænorum, ubi urb. *Carthago*, U*tica*, *Adramyttus*, L*eptis*, *Cirta* J*ulia*, *Sicca Veneria*, *Thysdrus*, T*abraca*, *Hippon Regia*, *Capſa*, *Clupea*, *Thunuſa*, *Aphrodiſium* h. Algier.

Fl. *Bagradas*, *Senus*. Syrthis parva & magna. Inſulæ adjacentes in Syrti minore, *Meninx* h. Gerbe, *Melite* h. Malta, *Coſſyra*.

CYRENAICA h. Barca, ubi urb. *Berenice*, *Arſinoe*, *Ptolemais*, *Apollonia*, *Cyrene*.

MARMARICA h. comprehenditur ſub Barca, ubi urb. *Cherſoneſus Magna*.

LYBIA duplex, vel *exterior*, vel *interior*.

Exterior, ubi urb. *Catabathmus Magna*, *Parætonium*.

In-

Interior ſive Mediterranea, ubi urb. *Garama*

ÆGYPTUS h. Miſr. vel Copht. ubi urb. *Alexandria*, *Memphis* h. Alcahira, *Arſina*, *Babylon* h. Bulac, *Leontopolis*, *Thmuis*, *Heliopolis*, *Peluſium* h. Damiata.

THEBAIS, ubi urb. *Dioſpolis*, *Tentyra*, *Copios* *Syene* h. Aſna.

Fl. *Nilus*, cui ſeptem ſunt Oſtia.

ÆTHIOPIA h. Abyſſina, ſive Regnum Presbyteri Johannis ſub Ægypto, ubi urb. *Meroe*, *Napata*.

Montes *Lunæ*, ex quibus oritur Nilus.

Finis Geographiæ Veteris orbis.

GEOGRAPHIA ORBIS NOVI.

EUROPA.

EUROPA partium orbis minima, ſed cultisſima, *Longitudinem* habet inter Hiſpaniæ Promontorium S. *Vincentii*, & Ruſſiæ Fluvium *Obii*, milliarium Germanicorum 900. *Latitudinem* à *Tanaro* Peloponneſi promontorio, ad *Nortkin* Schrickfinniæ, milliarium 550.

ISLANDIA, extrema Europæ Inſula, *Longitudine* 140. milliarium, *Latitudine* 65, tota montoſa eſt, frigida, atque glacialis. Montes tres habet, perpetuis flagrantes ignibus, *Heclam*, montem *Crucis* & *Helgam*. De monte *Hecla* mirabilia narrant, & vulgus putat ibi Januam ſ. oſtium inferni eſſe. Per octo continuos menſes

ſ Inſula glacialibus montibus undique obſeſſa
t: Paſcua uberrima & ſupra fidem exterarum
gionum ſunt. Hinc ingens pecorum copia,
d *boves & vaccæ* cornibus carent. Mare piſco-
ſſimum, atque hæ opes & divitiæ ſunt. Fru-
enti haudquaquam ferax propter ingentes Bo-
æ flatus. *Fontes* duos habet diſparis nature,
uorum unus lanas albas *denigrat*, alter nigras
ealbat: eſt & alius, injecta in *lapidem* indurans.
Incolæ ejus ſunt ex *Norvegia*, & linguam mo-
sque Norvegorum, niſi qua peregrinatione
orrupti ſunt, adhuc retinent. Hi diviſerunt In-
lam in quatuor partes, à quatuor plagis mundi
enominatas, *Auſtlendinga* Fiordung; *Nordlen-
inga* Fiordung; *Weſtlendinga* Fiordung; *Sud-
ndinga* Fiordung. Urbes ac oppida nulla; Syl-
as diſperſi ac montes colunt. *Epiſcopatus* duo
cenſentur, *Holum & Scalholt.* Subeſt Regi
aniæ.

HIBERNIA ſive *Irlandia* inter Angliam &
iſpaniam ſita, *Longitudine* 70. milliarium
ermanicorum, *Latitudine* 23. Regio montoſa,
lveſtris, paludoſa, adeo ut lacus atque ſtagna
altiſſimis quoque reperiantur montibus, aëre
mperato & ſuavi, ſed admodum humido. A-
mal noxium atque venenoſum præter *lupos*
&

Hibernia ſive Irlandia inter Angliam & Hiſpaniam ſita.)
iſpaniam ex Anglia petenti, Hibernia ad latus dex-
um eſt. Unde non video, qui Hibernia inter Angliam
Hiſpaniam dici poſſit ſita. *Et*

& vulpes, neque producit, neque illata patitur. *Ligna* ad ſtructuram toto orbe optima profert, quæ neque cariem contrahunt, neque à vermibus arroduntur; adeo ut ne quidem aranearum texturæ & filamenta illis adhæreant. *Frument.* parum ferax: ſed paſcuis uberrima. *Equos* præſtantiſſimos alit, & qui apud exteros in pretio habentur.

Incolæ. I*rlandi* corpore agili, curſu velociſſimi, animo audaciſſimi, moribus tam contrariis, ut proverbio dicatur; *Bono Hiberno non poſſe inveniri meliorem, nec malo deteriorem.* In univerſum pigritiam atque otium ſupra omnia ſua vitia amant, adeo ut omiſſa agricultura ne corpus quidem contra imbres, nives aut aëris inclementiam tueri curæ habeant. Omnis ipſorum voluptas atque vita in latrocinio conſiſtit, de die ſomno & ebrietati indulgent, noctem in prædis agendis conſumunt, & dedecus apus eos habetur, ſi quis noctem ſomno impendat. *Veſtitus* ex vili lana; capite ſemper intecto, niſi quando in prælium prodeunt. *Belli* avidiſſima gens. Suos ad prælium non tuba vel tympano, ſed *utriculo* animant: hoſtes non ante occiſos putant, quam caput illis amputarint. Ipſi adeo vitæ tenaces, ut quanquam pluribus contrucidati vulneribus atque affecti pro mortuis habeantur, repente vulnera comprimentes curſu velociſſimo ſeſe iterum in fugam conjiciant; hinc mos fluxit, capita illis amputandi. Ritus barbaros & antiquos pertinaciſſime retinent, neque ab

illi

is ulla ratione ſeſe adduci patiuntur. Et hi ſunt iberni Barbari. Magna eorum pars commercio nglorum & Scotorum cultiores facti ſunt, atque lingua & moribus Anglorum utuntur.

Diviſio. Dividitur Hibernia in quinque partes: *geniam* ſive *Leinſter*, ubi urb. *Dublin* totius gni metropolis, & *Wexford*. *Ultoniam* ſive *lſter*, ubi urb. *Armagh* Archi-Apiſcopi Sedes, & *ndon-Derry*. *Connachtiam*, ubi urb. *Galvveya*. *omoniam*, ubi urb. *Waterford & Limerik*. Et *ediam*, ubi urb. *Kilkenny*.

BRITANNIA Magna dividitur in Regna o, Scotiam & Angliam.

SCOTIA Borealem Britanniæ partem com- ectitur, & ab Anglia fluvio Tueda ac Solveia viditur: mediam interſecat mons Grampius.

Inlolæ. *Scoti* ſunt duorum generum, *Mon- ni*, qui *Higlanders* dicuntur, & lingua ac mo- bus fere Hibernorum vivunt, & *Campeſtres*, ui provincias auſtrales incolunt, lingua & mo- bus haud multum Anglis diſſimiles. In *bel- m* aut ad *venationes* prodeuntes in ſaccipe- o aliquid farinæ avenaceæ ſecum ferunt, ubi d rivum devenere, facta exinde maſſa crudum mmedunt, atque ita famem ſuam per multos es tolerant. Ingenio ſubtili, atque omnium tium capaci, ſed factioſo atque in ſeditiones

Y pro-

Et Mediam, ubi urbs Kilkenny) Kilkenny urbem ad m Hiberniæ partem, quæ Lagenia vocatur, *Camde- s in Deſcript. Hibernia*, & rectius, ut opinor, refert.

Qua

prono. Fides eorum commendatur, atque hi inter cuſtodes Regum Franciæ primum olim lo cum tenuere.

Nobilitatem ſuam ſupra omnes gentes ja ctant, adeo ut etiam mendici plerumque dican ſeſe *Regio* ſanguine prognatos eſſe.

Diviſio. Provinciæ in Scotia XXXII. nume rantur, quarum aliquæ *Meridionales*, aliæ *Septen trionales* ſunt.

Meridionalium præcipuæ, *Laudonia*, ubi *Eden burgum*, Regni Metropolis, longitudine ab Ori ente in Occidentem unius milliaris Italici, latitu dine dimidii, deinde caſtrum *Dunbriton. Striv lingia*, ubi *Sterling & Dumblain. Clidesdalia* ubi *Glasquo* Academia. *Fifa*, ubi *Fanum S. An dreæ*, oppidum S. *Johannis. Perthia*, ubi *Dun kelden*.

Septentrionales, *Anguſia*, ubi Brechio, *Abre nethia*, nunc Strath, ubi *Aberdein* Academia, *Ma tria*, *Atholia*, *Moravia*, *Argathelia*, *Loquabria*, *Roſſia*, *Sutherlandia*, *Cathaneſia*, *Stratnaveri* ſingulæ Provinciæ ſunt.

Inſulæ. Inſulæ circa Scotiam dividuntur i *Orcadas* triginta, quarum caput *Pomonia*, & i *Hebrides* 44. ex quibus *Leviſſa*, *Euſt*, *Skye*, *Mul* & *Ila*, præcipuæ.

ANGLIA. Meridionalis *Britanniæ* pars, com plectitur Regnum *Angliæ*, quod terrarum am plitudine *Scotiam* vel *æquat*, vel etiam *ſuperat*.

Aer ſuavis, ſed admodum *humidus*, *pluvii* & *ventis* frequenter obnoxius, *ſalubris* tamen ut rari morbi graſſentur, niſi quod plerumqu

intr

ntra quadriennium *peſtilentia* magnam ſtragem
iciat. Regio ad miraculum *fertilis*, ovium præ-
ipue innumerabilis copia, hinc *lana* toto orbe
ræſtantiſſima, ex qua panni omnium optimi
onficiuntur, neque alia mercatura majores in
ngliam opes intulit. Adeo, ut legibus gentis
apitale ſit, unam *ovem* aut *lanam* ex Inſula abſ-
ortare. *Hiſpani* cum ante ſeculum, & quod ex-
urrit, indultu *Henrici* VII. aliquot paria ovium
anſportaſſent in *Andaluſiam*, ingentes exinde
ivitias conquiſiverunt. Auget gregum copiam,
uod nulli tota Anglia *lupi* reperiuntur, non
erte, quod regio illos non ferat, (ut vulgo exi-
imatur;) ſed quia *moloſſorum* cura hæc fuit, ut
ropoſitis præmiis, undique conquirerentur, ita
otum genus defecit. *Cygnorum* innumerabilis
opia, neque alia regio tantam *Cornicum* multi-
udinem profert, quæ ingentia ſatis & arboribus
amna inferunt. *Ranas* non fert.

Incolæ. Anglis gravis ut plurimum animus,
& ſuæ gentis mores eximie mirantur. Bello
otiſſima gens, & ſi tam bene incommoda per-
erre poſſent, vix alius miles Anglis præferendus
oret, contemtores vitæ & periculorum. Latro-
inio multum dediti, & ad *furta* propenſi. Vul-
us animo *irritabili*, atque hinc peregrinis *fero-
ores* eſſe videntur.

Cæterum *nobiles* atque *cives* honeſti aliarum
entium humanitatemque æquant, *hoſpitales*
tque *benefici.* Quod ſi quis peregrinorum fla-
itium admittat, quanquam illud forte capitale

fuerit, non aliam fere pœnam ipſi irrogant, niſi quod *Inſula* excedere jubent.

Religionibus nulla gens adeo exagitatur, in quibus nihil *mediocre* poſſunt. Suas pro *Oraculis* opiniones habent, & illas ſumma *pertinacia* defendunt. Hinc una ſæpe *familia* in complures diviſa *ſectas*, multum inter ſe doctrina moribusque diverſas.

Quæ *inſania* ab aliquot retro annis in immenſum crevit, adeo ut Sectarum numerus vix numerari queat, quæ omnes uno nomine *Independentes* appellantur.

Diviſio. Regnum *Angliæ in tres* partes dividitur, in *Angliam, Walliam*, & oppidum *Barvvik* ad Tuedam.

Comitatus, ſive Provincias in univerſum LII. complectitur, quarum XIII. ad Walliam pertinent; præcipuæ ſunt, *Kent* ubi *Kanterburie*, ſedes

Quæ omnes uno nomine Independentes appellantur) Sectæ omnes, in quas Eccleſia Anglicana diviſa eſt, Independentium nomine cenſeri, nemo crediderit. Capiendum ergo hoc de iis tantum ſectis eſt, quæ & Epiſcopale & Presbyterorum in Eccleſia regimen improbant.

Regnum Angliæ in tres partes) Communiter Angliæ in partes duas, Lœgriam & Walliam dividitur. *Polyd. Virgilius quidem ſub init. Hiſt. Angl.* tertiam addit, Cornubiam; ſed ea à recentioribus Lœgriæ accenſetur Hornio tertiam partem oppidum Barvvick conſtituit, fortaſſe quia dubii olim inter Anglos Scotosque, in quorum confiniis ſitum eſt, juris fuit; ſed illud cum Camdeno plerique ad Northumbriam, quæ Lœgriæ pars, referunt. A communi ergo Angliæ in duas partes diviſione non eſt cur recedamus. *Rhen.*

ſedes Archiepiſcopalis, & *Rocheſter* ſive Roffa. *Middelſex*, ubi Londinum regni metropolis. *Eſſex*, ubi *Colcheſtria*. *Suffolcia*, ubi *Ipſvicum*. *Norfolcia*, ubi *Nordovicum*. *Suſſexia*, ubi *Ciceſter*. *Northumbria*, ubi *Novocaſtrum*. *Somerſetia*, ubi *Briſtoli*. *Salopia*, ubi *Schrovvsburi*. *Devonia*, ubi *Exonium* ſive Exceſter. Reliquæ Provinciæ urbes habent, iisdem nominibus nuncupatas; *Eboratum* ſive Yorck, *Lancaſtria*, *Ceſtria*, *Darbya*, *Nottinghamia*, *Lincolnia*, *Leceſtria*, *Worceſtria*, *Gloceſtria*, *Wintonia*, ſive Winceſtria. *Dorceſtria*.

Academiæ duæ celeberrimæ. *Oxonium* ſive Oxford, & *Cantabrigia* ſive Cambridge. Ex hiſce omnibus Provinciarum urbibus Londinum, Eboracum, Nordovicum, & Briſtolium, urbes quatuor totius Angliæ celeberrimæ & maximæ.

Wallia dividitur in *Meridionalem*, ubi *Herefordia*, *Monmouthia*: & *Septentrionalem*, ubi *Montgomeri*, *Bangor*, *Carnarvan*.

Portus in Anglia celebres ſunt; verſus Hiberniam *Weſtcheſter & Milforthaven*: verſus Franciam *Pleimouth & Portsmouth*: verſus Orientem *Yarmouth & Hull*, totius Angliæ portus celeberrimus.

Inſulæ. Inſulæ circa Angliam ſunt, *Maunia*, *Anglesey*, *Vectis* ſive Wicht, *Garneſey*, Jarſey & *Sorlinges* ſive Syllies.

HISPANIA. *Prima* verſus *Occidentem* Europæ continens, *Hiſpania*, undique mari allui-

tur, niſi qua per *Pyrenæos* montes Galliæ adhæret. Figura fere *quadrata* eſt. Verſus *Septentrionem* frigidior, propter aſperos montes, temperatior, qua Mediterraneo mari alluitur. Solum haud usque adeo fertile, ſteriles hinc inde ſolitudines, & vaſta loca jacent, ſed ubi natura culturam admiſit, veluti redemtura aliorum locorum ſterilitatem, in omnia frugum genera ſeſe effundit. Ventis non adeo obnoxia, ut Gallia: Aër quoque purior & minus nebuloſus. Equos imprimis, velociſſimos producit, & quibus ſimiles vix alibi toto orbe reperias, unde antiquitas à vento genitos exiſtimabat.

Andaluſia, Granada, Valentia, Eſtremadura, fertiliores provinciæ ſunt. *Aragonia, Caſtilia, Biſcaja, Gallicia,* propter lapidoſum atque arenoſum ſolum ſteriliores habentur.

Flumina ſunt, *Tagus, Anas, Iberus. Anas* per aliquot millia paſſuum à terra abſorbetur, donec iterum emergat. Hinc vulgo dicitur, Hiſpaniam maximum totius orbis terrarum pontem habere.

Incolæ. Hiſpani omnium gentium ſuperbiſſimi, ſingularem quandam, & ridiculam exteris gravitatem affectant. Hinc aliis fere nationibus univerſis exoſi atque intolerabiles redduntur. Ingenio ſagaci, & ad Rempubl. gerendam, in illis gentibus, quæ ſervitutem pati poſſunt, aptiſſimi.

Cum

Cum *duo* ſimul verſantur, utcunque ex infima
ebe ſint, de *Republica* & rebus ſeriis loquuntur,
ua ratione hoſtes debilitari, Majeſtas Regis au-
eri queat. Actiones ipſorum lentæ ſunt atque
onſtantes, nihil temeritati, cuncta judicio tri-
uunt. Veſtitu imprimis *magnifico* utuntur, & in
am rem omnes fere opes impendunt. Victu
nuiſſimo contenti, ſi de *proprio* ſolvendum ſit,
t ubi alienis ſumtibus aluntur, voraciſſimi
que delicatiſſimi. Literis parum incumbunt,
rari in tanta gente mediocriter docti. In re-
gione ſua ad miraculum *ſuperſtitioſi*, & cujus
ætextu ambitionem ſuam & crudelitatem pal-
are ſolent. *Titulorum* appetentiſſimi, & quan-
uam *veteramentarii* ſint, atque *ſordidarum* do-
ni artium, in exteris Regionibus *magnifici, No-
iles, atque* potentes videri volunt, atque Dons
ppellari. Omnes ipſorum actiones à naturali
uadam *melancholia* procedunt. Bello paucis
entium cedunt, *peditatu* optimi, *equitatu* vix
uicquam valent, plerumque *cunctatores*, neque
lia arte exactius *Gallorum* levitatem atque *præ-
ipitantiam* caſtigant, & quanquam bello *inferio-
es*, utplurimum tamen amiſſa *conditionibus* at-
ue *pactis* recuperant. Tali ingenio cum ſint,
nirum non eſt, eos Imperium totius Orbis affe-
taſſe, & ex parte obtinuiſſe; cætera in irritum
eciderunt.

Diviſio. Hiſpania XIV. Regna minora com-
lectitur, quæ omnia titulo trium majorum con-
inentur, *Aragonia, Caſtilia, & Portugallia.*

Sub *Aragonia* ſunt ipſa *Aragonia*, ubi metropolis *Saragoſſa*. *Catalonia*, ubi *Barcelona*, *Taragona*, *Tortoſa*. Comitatus *Ruſſilion*, ubi *Perpinian*. *Valentia* cum urbe ejusdem nominis. *Navarra* ubi *Pompelona*.

Deinde *Caſtilia* in *veterem* & *novam* dividitur. In veteri ſunt, *Burgos*, *Salamanca*, *Valadolid*, *Segovia*: in nova, *Toledo*, *Madril*, Regum ſedes, *Calatrava*, & *Alcantara*. Utrique Caſtiliæ annumerantur Regna, *Leon* ubi urbs *Leon*. *Aſturia*, ubi *Oviedo*. *Biſcaja*, ubi *Bilbao*. *Guipuſcoa*, ubi *S Sebaſtian*, & *Fuentarabia*. *Gallicia*, ubi *Bajona*, & portus la *Corunna*. *Andaluſia*, ubi *Sevilia* & *Corduba*. *Eſtremadura*, ubi *Badajoz*. *Murcia*, ubi urbs *Murcia*, & portus *Cartagena*. *Granada*, ubi urbs *Granada*, *Almeria* & *Malaga*.

In *Portagallia*, Metropolis, *Lisbona*, inde *Conimbra*, *Lamego*, *Elvas* & *Olivenſa*. Complectitur Ducatum Braganza & Regnum *Algarvia*.

Inſulæ. Inſulæ ad Hiſpaniam ſunt, *Gades*, *Majorica*, *Minorica*, & *Ebuſus*.

GALLIA. Omnium in Europa Regnorum Princeps *Gallia* eſt, & inde omnis humanitas, omnisque morum cultura fluit. *Longitudo* ejus 350. milliarum. *Latitudo* 200. eſt. In ea regione natura oſtendiſſe videtur, quidquid alibi pulchium aut amabile eſt. De fertilitate aut natura ſoli non opus eſt quicquam dicere, cum nulla regio magis frequentetur ab omnibus & cognita ſit.

In-

Incola. *Gallorum* natura ad omnem humani-
atem facta eſt, & hoc magnum quaſi orbis *Thea-
rum*, in quo omnis ſeſe Europa excolere mori-
ous ſolet. Non alia gens cum Gallis ea in re
comparanda. Ipſam linguam, mores, veſtitum
ota æmulatur communi conſenſu Europa, ex-
eptis Hiſpanis: quicquid *Gallicum*, pulchrum
idetur atque egregium.

Regum ſemper maximi æſtimatores ſunt ſuo-
um, & bona libertatis fere ignorant, niſi quoties
xterorum injuriis eo adiguntur. Mutabiles atq;
xoſi, ſupra communem Europæorum conſue-
udinem. Levisſima quæque injuria duello vin-
icatur: non interdicta Regum, non præſens
nors eos ab ea inſania avocare poteſt; ſed quam
romti ſunt injuriam inferre, tam promti, ſi
im opponas, eam patiuntur. Nulli confidere,
mper armatam manum habere, ſumma apud
os prudentia habetur. Adulatores maximi, &
inprimis aſtutia exteros plerunque ſinceriores
llunt atque decipiunt.

Hæc vulgi vitia præcipue in magnis urbibus.
æterum nulla regio dignior ſpectatu, ſi quis
oi in gente illa cavere ſciat.

Diviſio. *Gallia* dividitur dupliciter, vel ſecun-
im *Provincias*, vel ſecundum *parlamenta*.

Provinciæ Majores numerantur XV. Parla-
enta vero VIII. quæ diviſio utilior & rece-
ior.

Parlamenta illa ſunt, *Paris*, *Thoulouſe*, *Roan*,

Bordeaux, Rennes, Dijon, Grenoble, Aix, quibus adduntur duo minora, *Bearnenſe*, in Navarra, & *Metz* in Lotharingia.

Sub Parlamento Pariſienſi ſunt, *Picardia*, ubi *Abbeville, Amiens, Corbie, Calais*. *Francia*, ubi *Paris*, Fanum S. *Dionyſii*. *Belſia*, ſive la Beauſſe, eaque triplex, *Superior*, ubi *Montfort*, *Chartres*; *Media*, ubi *Tours* & *Blois*; *Inferior* ubi *Orleans*. *Andegavum*, ſive Anjou, ubi *Angiers* & *Salmurium* ſive Saumeur. *Le Mayne*, ubi *Mans*. *Campania* ſive Champagne, ubi *Tricaſſium* ſive Troyes, *Remi* ſive Reims, *Cataloni*, vulgo Chalons. Ad eam refertur, *Metz, Thoul & Verdun*. *Lugdunenſis* Provincia, ubi *Lugdunum*, vulgo Lions. *Bituriges* ſive Berry, ubi *Bourges*. *Borbonii*, ubi *Borbon*. *Pictones*; ſive Poitou, ubi *Pictavum*, ſive Poitiers. *Anguleſme*, ubi urbs ejusdem nominis. *Arvernia* Superior, nunc Auvergne, ubi *S. Flour*, & Inferior, ubi *Clermont*.

Sub Parlamento Tholoſano *Querci*, ubi *Cahors & Montalbanum*, ſive Montauban. *Rovernia*, ubi *Rhodes*. *Languedoc*, ubi *Thoulouſe, Narbonne, Mompellier & Niſmes*. *Guaſconia* ubi *Nerac*; ad eam referuntur regiones *Armenac*, *Bigorre*, *Agen*, Ducatus *Albret & Commingois*.

Sub Parlamento Rhotomagenſi ſive *Roan*, eſt ſola *Normannia*, ubi *Roan, Alencon, Longeville, Harcourt, Mongomery, Diepe, Havre de Grace, Cadomum*, ſive Caen, *Conſtantin*, ubi Regnum *Yvetot*.

Sub

Sub Parlamento Burdegalenſi ſunt *Limoſin*, ıbi *Limoges. Perigort*, ubi *Perigeux*, & *Bergerac*, 3ordelois, ubi *Bordeaux*. *Bazadois*, ubi *Baſas*. *Labourd*, ſive Lourde, ubi *Bayonne*. *Santones*, ive Xantoigne, ubi *Jean d' Angeli*, & *Rupella* ive Rochelle.

Sub Parlamento de Rennes eſt *Britannia*, ubi *Nantes*, *Rennes*, *Vannes & Breſt*, portus celeris.

Sub Parlamento Divionenſi eſt *Burgundia*, ıbi *Dijon*, *Chalons* & *Maſconno*, La *Breſſe*, ubi *Bellay*.

Sub Parlamento de Grenoble eſt *Delphinaus*, ſive Dauphiné, ubi *Ambrun* & *Vienne*.

Sub Parlamento de Aix eſt *Provincia*, ſive rovence, ubi *Aquæ Sextiæ*, ſive Aix, *Maſſilia*, ve Marſeille, & *Arelate* ſive Arles.

Sub Parlamento Bearnienſi eſt *Bearnia*, ubi, *Pau*, *Orthes*, *Navarin*; ad eam pertinet pars Regni Navarræ.

Sub Parlamento Metenſi ſunt Epiſcopatus *Metz*, *Thoul & Verdun*. Metropolis eſt *Metz*.

Inſulæ. Inſulæ ad Galliam pertinent in Oceao Aquitanico duæ; *Oleron* ſive Isle d' Oleron, & Isle de *Rhetz*.

GERMANIA. *Germania* in Europa regionum fere maxima, ſicut *Imperii* dignitatem ſibi indicat atque *Primatum*: ita terrarum fertiliıte ac amœnitate nulli regionum quidquam edit. Olim quidem triſtis atque aſpera, cœo ſoloque inamœna, ſylvis ac paludibus fœà, gentium immanitate barbara; at hodie

adeo exculta, urbibus oppidisque exornata, ut *Italiæ* nihil quicquam concedat; non alia Regio majoribus & pluribus irrigua fluminibus, quorum quidem præcipua duo, *Rhenus* atque *Danubius*: cæterorum innumerabilis multitudo.

In tam vaſta Regione vix ſterilis gleba datur; & ſi quando arenæ aut ſaxoſum ſolum, induſtria hominum cogitur eſſe fertile. *Sylvæ* magnam partem longitudine temporum exciſæ, montes collesque vitibus & agris exornati, ut vini & frumenti ad totius Europæ ſatietatem abundantia producatur.

Regio, præſertim interior, magnam partem montoſa: quæ mari proximat, in campos atque planitiem diffunditur. Sed ipſi montes incredibilem metallorum copiam producunt, & quo aſperiores ſunt, eo præſtantius aurum, argentumve in illis reperitur.

Incolæ. *Germani* in univerſum robore *corporis & animi* fortitudine, plerasque gentes vel æquant, vel etiam ſuperant. Hinc vultus atque artus illi Romanis adeo formidati. Fides inprimis apud eos, ac conſtantia commendatur, ut in proverbium abierit, *More Germanico*, id eſt, bona fide aliquid agere. Medium inter *Gallorum* levitatem, & *Polonorum* pompam, temperamentum obtinent, & quanquam ſingularem in actionibus gravitatem præ ſe ferant, procul tamen ea ab *Hiſpanorum* aut *Polonorum* jactantia abeſt. Artium præſertim Mechanicarum

ſupra

ſupra cæteras Gentes periti, & ab illis univerſus fere Orbis didicit metalla tractare, ac ſubtiliſſimo artificio in quamlibet figuram efformare, quæ laus imprimis *Noribergenſibus & Auguſtanis* debetur. *Peregrinandi* gens avida, & dedecus apud eos habetur, niſi quis exteras Regiones diu multumque viſitarit. In peregrinos mores atque veſtitum imprimis proni ac faciles, & quidquid peregrinum, ac à patrio inſtituto alienum, id *pulchrum* videtur atque egregium. Hinc illa in moribus ac veſtitu à patria ſimplicitate degeneratio, ut non modo virtutes, verum etiam vitia ipſa domum reportent. *Verecundia* ipſis *domi* ſingularis, quam, niſi converſatione temperetur, in vitio ponere poſſis. *Extra* patriam verſantibus, amicitia inter ſe *fraterna* atque arctiſſima conſiſtit, ut quanquam ex longe diſſitis orti Provinciis, veluti ſub eodem nati tecto, atque educati eſſent, ſeſe ament, atque injurias defendant, contra quam Gallorum mos eſt, qui raro vel nunquam extra patriam concordant. Laborum tolerantiſſimi, & ſive litteris incumbant, ſive aliis artibus animum erudiant, quidquid agunt, magno conatu, ac indefeſſo ſtudio agunt. *Raro* in *ſeditiones* ac bella exardeſcunt, ſed ubi ſemel exarſerint, longa eos tempeſtas, & digna viris ira exercet, & arma ſemel ſumta vix deponere ſciunt. Inter tot virtutes unico & veluti proprio dehoneſtantur vitio, quod ebrietati (ſupra quam dici poteſt) plerunque indulgeant. Nihil vel publice vel

privatim recti peragi poſſe putant, niſi quod inter pocula tractatur, & illud vitium præcipue Saxonum genti familiare eſt. Illa demum fides inviolabilis exiſtimatur, quæ inter comeſſationes ſancita eſt.

Diviſio. Dividitur Germania in *decem circulos*, ſub quibus plurimi continentur Principatus atq; Comitatus.

Circulus primus eſt *Franconia*, ubi *Bamberga*, *Wurtzburgum*, *Noriberga*, *Svveinfurtum*,

Circulus ſecundus eſt *Auſtria*, ubi *Vienna*, Imperatoris ſedes, *Stiria*, ubi *Gretium*, *Carinthia* ubi *Villach*. *Carneola* ſive Crain, ubi *Laubach*. *Tyrol*, ubi *Inſpruck*.

Circulus tertius eſt *Bavaria*, ubi *Saltzburg*, *Paſſau*, *Ratisbona*, *Friſingia*, *Ingolſtadium*, *Monachium*, *Straubinga*, *Landshut*, *Amberga*.

Circulus quartus eſt *Suevia*, ubi Ducatus *Wurtembergenſis*, in quo *Stutgardt*, *Tubinga*; Marchia *Badenſis*, ubi *Baden* & *Durlach*. Civitates liberæ *Auguſta* Vindelicorum, *Ulma*, *Memminga*, *Conſtantia*, *Uberlinga*, *Nordlinga*.

Circulus quintus eſt *Rheni*, ſive Alſatiæ, ubi *Alſatia* duplex, *ſuperior*, in qua *Enſisheim*, *Rufach* & *Sleſtadium* : *Inferior*, ubi *Zaberen*, & *Hage-*

Rheni ſive Alſatiæ) Male. Nam Alſatiæ quidem ea pars, quæ ad Domum Auſtriacam ſpectavit, aut hodieque ſpectat, Auſtriaco, non Rhenano Circulo, vindicatur. Reliqua etſi Circulo Rhenano ſuperiori comprehendatur, partem tamen ejus tantum conſtituit, adeoque Circulus Rheni & Alſatiæ ſynonyma non ſunt.

Aqui-

Hagenoa, *Briſgoja*, ubi *Freiburg* & *Briſach*. *Lotharingia*, ubi *Nancy*. Ducatus *Bipontinus*, ubi *Zweybrucken*. *Haſſia*, ubi *Caſſela*, & *Marpurgum*. Comitatus ſunt *Naſſovia*, *Solms*, *Hanou*, *Rheni*, *Sarbruck*. Civitates liberæ *Colmaria*, *Strasburg*, *Speir*, *Worms* & *Franckfurt*.

Circulus ſextus *Electorum Rheni*, ubi *Mentz*, *Trier*, *Coln*. *Palatinatus Rheni*, ubi *Heydelberga*, *Manheim*, *Franckenthal*, *Oppenheim*, *Bacharach*, *Crucenacum*, *Alzea*, *Lutra*.

Circulus ſeptimus eſt *Weſtphalia*, ubi *Leodium* ſive Luyck, *Paterborn*, *Münſter*, *Oſnabrug*, *Verden*, *Minden*. Ducatus *Julia*, ubi *Gulich* & *Duren*. *Clivia*, ubi *Cleve*, *Weſel* & *Emmerich*. *Berga*, ubi *Duſſeldorp*. Comitatus *Waldeck*, *Lippe*, *Marck*, *Schaumburg*, *Bentheim*, *Oldenburg*, *Emden* ſive Ooſt-Friesland. Civitates liberæ *Aquisgranum*, ſive Aach, *Dortmundt*, *Suſatum*, ſive Souſt.

Cir-

Aquisgranum, *Dortmundt*, *Suſatum*) Suſatum cur inter civitates liberas Hornius referret, cauſam non habuit. Paret enim illa civitas immediate non Imperatori ac Imperio, ſed Electori Brandenburgico, tanquam Comitatus Marcani poſſeſſori. Contra omiſſa eſt Colonia Agrippina, quæ civitas ad Circulum Weſtphalicum refertur, etſi Archi-Epiſcopatus Colonienſis Circulo Rhenano inferiori adſcribatur. Sed tota hæc circulorum Imperii delineatio ſupplenda foret, ſi inſtituti noſtri ea eſſet ratio. Sufficere vero etiam curioſis poteſt *Martini Zeileri* peculiaris de Circulis Imperii Commentarius, Ulmæ anno 1660. editus.

Civi-

Circulus octavus eſt *Saxoniæ Superioris*, ubi *Saxonia*, in qua *Wittenberg*, & *Torgau*. Thuringia, ubi *Erfurt*, *Weimar*, Jena & *Gotha*. *Miſnia*, ubi *Lipſia* & *Dreſda*. Marchia *Brandenburgenſis* in *Veterem*, *Mediam*, *Ukeriam*, & *Novam* diviſa, ubi eſt *Berlin*, *Franckfurt* ad Viadrum, *Cuſtrin*. *Pomerania* cum *Caſſubia* atque Inſula *Rugia*, ubi *Stetin* & *Wolgaſt*. *Anhalt*, ubi *Deſſau*, *Serveſta*, ſive Zerbſt, *Bernburg*, *Cothen*. Comitatus *Mansfeld*, ubi *Eisleben*.

Circulus nonus eſt *Saxoniæ Inferioris*, ubi Principatus *Brunſvvicenſis*, ubi *Goslar*, *Hannover*, *Helmſtadt*, *Wolfenbüttel*. *Lüneburgum*, ubi urbs *Lüneburg*. *Mechlenburg*, ubi *Wiſmar*, *Roſtoch*, *Guſtrav*, *Svverin*. *Holſatia*, ubi *Kyel*, *Rensburg*, *Krempen*, *Gluckſtadt*. *Ditmarſia*, ubi *Meldorp*, *Lunden*, Civitates liberæ, *Magdeburg*, *Halberſtad*, *Hildesheim*, *Bremen*, *Lübeck*, *Hamburg*.

Circulus decimus eſt *Burgundiæ*, ubi *Dola* & *Veſuntio* ſive Beſanzon. Ad hunc Circulum olim referebantur Septendecim Provinciæ Belgii, omnibus notiſſimæ.

Extra decem hos Circulos ad Germaniam pertinet Regnum *Bohemiæ*, *Helvetia*, *Rhætia* & *Valleſia*.

Bohe-

Civitates liberæ Magdeburg, Halberſtad, Hildesheim) Ego vero nec Magdeburgum, nec Halberſtadium, nec Hildeshemiam inter Imperii civitates liberas collocaverim, cum in comitiis, licet privilegiis quibusdam ornatæ ſint, ſuffragii jure non gaudeant, ſuisque ſubjectæ cenſeantur Principibus.

Hel-

Bohemia, in decem quoque Circulos diviſa, ibi *Praga*, in tres diſtincta civitates, in veterem, novam & parvam, *Budvveis*, *Pilſen*, *Tabor*, *Leuthmeritz*, & *Egra*. Ad Bohemiam pertinent *Moravia*, ubi *Olmutz*, *Brin*, *Snaim*. *Sileſia* in XV. Principatus diviſa, ubi *Breslau*, *Glogau*, *Lignitz*, *Schvveinitz*. *Luſatia Superior*, ubi *Bauzen*, & *Gorlitz*: *Inferior* ubi *Cotbus*.

Helvetia ſive Schvveitzerland, diviſa in XIII. pagos ſive Cantones, *Zurich*, *Bern*, *Lucern*, *Urii*, *Schvvitz*, *Undervvalde*, *Glaris*, *Baſel*, *Friburg*, *Soloturn*, *Schafhuſen*, *Appenzel*, *Zuge*.

Rhætia cujus Incolæ *Griſones*, die Graubunder, ubi *Chur*, *Clavenna*, & *Vallis Tellina*, ſive Veltlyn.

Valeſia, ſive Walis, ubi *Sedunum* ſive Sitten & *Martinach*,

ITALIA. *Italiam* naturæ ſitus ac Alpes ab aliis Regionibus dividunt, ut ſecluſa quaſi undique novum aliquem Orbem, non minus ſoli genio, quam moribus gentium conſtituat. Tellus ſupra cæteras ab omni antiquitate celebrata, & totus *Occidens* inde humanitatem ſuam cum Imperio accepit, & quanquam feliciſſima videatur regio, plus tamen famæ, quam

Helvetia, Rhætia) Imo Helvetii dudum à Germanico Imperio ſunt avulſi. Sed fatendum omnino eſt, Hornium nihil ſe dignum in tota hac Geographia præſtitiſſe, inventurumque quod agat, qui ſingula accurate examinare, & hoc velut Augiæ ſtabulum purgare velit.

Man-

quam ſuæ dignitati debet. Montibus aſpera, ac nimio ac ſterili æſtu torrida; *ſolum* in plerisque locis aduſtum, ſegetes vel non patitur, vel rubigine adurit; Nec *paſcua* magno numero felicia. Et niſi vicinarum regionum fertilitas Italiæ ſubſidio veniret, ſuis ipſa alendis vix ſufficeret. U*rbes* eximiæ, quas antiquitas inprimis & majorum monumenta commendant. Ingens lapidum ac ſtatuarum numerus, & expreſſi *marmoribus* priſcorum Romanorum vultus, tacitam ſpectantibus venerationem & horrorem incutiunt. Imprimis *Roma* poſt tot ſeculorum lapſus, antiquam in ruderibus majeſtatem conſervat, ut vel illius videndæ ſtudio, ex univerſo Occidente peregrini Italiam frequentent. Sed ædificia plerumque à cultu Germaniæ & Galliæ recedunt, *Feneſtræ* raro vitreæ, plerumque *carbuſus*, aut inuncta oleo charta lumini obtenditur. Hoſpitia privata, ut plurimum ſordida & egena, quemadmodum Italorum genio conveniunt, ita peregrinos lautius vivere aſſuetos, haud raro deſtituunt.

Incolæ. Itali in amorem atque odium nimii: ſemel offenſi implacabiliter iraſcuntur, nec ultionis animum niſi cum vita deponunt: levi joco, & innoxio ſæpe verbulo offenſi; quod triſtiſſimum, amicitiam ſimulant, & non alia arte impunius nocent, quam ſpecie amicitiæ, ut multi ante ſe periiſſe intelligant, quam hoſtes noverint. *Nictus, oculos, geſtus*, (adeo non ſola verba inter eos noxia ſunt) in ſuſpiciones & cri-

ſcrimen detorquent, ut illis gentibus, quæ re-
miſſiori animo ſunt & candidiore, periculoſum
t in Italia verſari. Hinc Regio *latrociniis* infeſta;
eregrini inter hoſpites non tutius, quam inter
pertos hoſtes verſantur; nemo, niſi armis &
iribus ſuis tutus, & quanquam vim ipſorum
rudentia vel animi magnitudine eludas, occul-
ores tamen fraudes, *venena*, *philtra*, ac *ſica-
ios*, raro quibus illa deſtinantur, effugiunt. Ibi
ominis vita exiguo pretio æſtimatur, & in pu-
lico reperias, qui veluti ad id deſtinati, accepto
retio, & pernici equo ad fugam inſtructi, par-
icidium, vel in medio templo, & ad aras facere
uſtinent; tuto plerumque ſcelere, cum, diviſa
n tot Principatus regione, intra breviſſimum
empus ex una in aliam ditionem, ubi inviola-
iles ſunt, pervenire posſint; ſed non ea ubique
taliæ barbaries eſt. Nam modeſtius *Veneti* vi-
unt, ubi major virtuti atque integritati honos
abetur. Omnium pesſimi *Longobardi* ac *Nea-
olitani* ſunt, quos ipſa ſervitus quam ſub Hi-
ſpanico ſceptro agunt, aſperat. Gens prudentiæ
omine celebris & ad Imperium gerendum ap-
isſimi, inter Gallorum levitatem, & Hiſpano-
um faſtum, medio temperamento, qui mini-
mum caſui & fortunæ, plurimum conſilio tri-
buunt, nec aliter inter tot infenſos Principes, ac
mutuis diſtractos factionibus Italiæ pax conſer-
vari poſſit.

Diviſio. Italia complectitur *Ducatus*, *Reſpu-
blicas*, Statum *Eccleſiæ*, Regnum *Neapolitanum*.

Duca-

Ducatus ſunt *Mediolanenſis* , complecter majorem partem *Lombardiæ* , ubi *Mediolanum* *Pavia*, *Cremona*. *Mantuanus*, ubi *Mantua*, *Caſ*[illegible] & Ducatus *Montferrat*. Magnus *Ducatus H*[illegible] *truriæ* ſive Toſcana, ubi *Florentia*, *Piſa*, *Livorn*[illegible] *Sena*, *Viterbo*, *Arezzo*. Principatus *Pedemontanu*[illegible] ſive Piemont, ſpectat ad Ducem Sabaudiæ, ub[illegible] *Turino*, *Villa Franca*, *Aſti*, *Vercelli*, & Marchio natus *Saluzzo*. Ducatus *Parmæ* & *Placentiæ* Ducatus *Urbino*. Ducatus *Modena*.

Reſpublicæ tres ſunt: *Veneta*, quæ complectitu[illegible] Marcam *Treviſanam*, *Longobardiæ* partem, Forum Julii, ſive Friaul & *Iſtriam*. Urbes ſunt *Venetia*, *Padua*, *Verona*, *Brixia*, *Aquileja*, *Pola*, & *Palma*. *Genuenſis*, complectens Liguriam, ubi *Genua*, & *Savona*. *Luccenſis*, ubi *Lucca*.

Dominium *Eccleſiæ*, ſive Pontificis Romani, complectens *Latium*, ſive Patrimonium Petri, ubi

---

Mantuanus, *ubi Mantua*, *Caſal*, *& Ducatus Montferrat*) Rectius ita: *Mantuanus*, *ubi Mantua*, *& Ducatus Montferrat*, *ubi Caſal*. Caſalis enim non ad Mantuæ, ſed Montisferrati Ducatum ſpectat.

Livorno, *Sena*, *Viterbo*) Viterbum ad Statum Eccleſiæ potius, quam Magnum Ducatum Hetruriæ referri debet. Conſtat enim civitatem illam, utut in Hetruria ſita ſit, Romano Pontifici ſubjectam eſſe.

Complectens Latium, *ſive Patrimonium Petri*) Latium & Patrimonium Petri, etſi ſupra etiam in Geographia Veteri p. 471. ab Hornio confundantur, non eandem Italiæ partem deſignant. Nam ſi cum vulgo

bi *Roma*. Ducatum *Spoletanum*, ubi *Spoleto*. ſarcam *Anconitanam*, ubi *Ancona* & *Loretta*. omandiolam, ubi *Ariminum*, *Ravenna* & *Imola*. ucatum *Ferrarienſem*, ubi *Ferrara*.

Regnum *Neapolitanum* diviſum in VII provinıas, quarum prima, *Terra di Lavoro*, ubi *Neapolis*, ſive Napoli, *Capua*, *Caſerta*, *Nola*. Sequunır *Principado*, ubi *Amalfi*, *Salerno*, *Nocera*. *Balicata*, ubi *Potenza*. *Calabria* ubi *Conſenza*. *tranto* ubi *Otranto*, ſive Tarentum. *Apulia*, unc Puglia Piana, ubi *Manfredonia*, *Aſcoli*. *bruzzo*, ubi *Beneventum*, & *Aquila*.

Inſulæ ad Italiam. Inſularum ad Italiam aliæ ınt *Majores* aliæ *Minores*.

Majores ſunt tres, *Corſica*, *Sardinia*, *Sicilia*.

CORSICA ſub Genuenſium ditione minima x majoribus tribus, ſylveſtris, magnam partem ıculta, vino tamen bona eſt.

Incolæ. Corſi antiquam fere retinent barbaem. Natura crudeliſſimi, ultionis avidiſſimi, deo ut Itali proverbio dicant: Corſo neque vio, neque mortuo fidendum eſſe.

Divi-

ulgo Patrimonium Petri voces, quidquid in patrionio Romani Pontificis eſt, præter Latium, plures lud regiones comprehendit. Si vero Patrimonium etri illud nuncupetur, quod à Mathilde in ſedem poſtolicam, ut vocant, profectum creditur, extra atium conſtitutum eſt, ac Hetruriæ partem complectitur.

Ubi Otranto ſive Tarentum) Otranto Hydruntum, on Tarentum eſt.

Et

Diviſio. Corſica hodie in *quatuor* partes divi-ditur, in Latus *exterius*, ſive Occidentale, i Latus *interius*, ſive Orientale, in *Ciſmontanan* & *Tranſmontanam*, quarum illa *Italiam*, hæ *Sardiniam* reſpicit. Civitas *Aſazzo*.

SARDINIA. *Sardinia* dimidia ſui parte mon toſa eſt & aſpera verſus *Septentrionem*: plana & campeſtris verſus *Africam* ſive Meridiem. Hin *aer* fere *peſtilens*, & quanquam fertiliſſima ſit peregrinos tamen peſtilentiæ illi non aſſuetos in terficit. *Plantam* producit, quæ comeſta nervo adeo contrahit, ut ſpecie ridentium homine enecentur, unde Riſus Sardonius. *Æſtate* rar pluit, hinc hibernæ pluviæ per totum annum a ſervantur; cæterum *argenti* atque *auri* dives eſt

Incolæ. *Sardi* robuſto corpore ſunt, *colore* e vicina Africa *fuſco*, laboribus dediti, & venatio nibus, & quod rarum in tanta barbarie, maxim *hoſpitales*.

Diviſio. *Dividitur* Inſula in duas partes, i caput *Calaris*, ſive Capo di Cagliari, & in capu *Lugodori*. Metropolis eſt *Calaris*.

SICILIA. *Sicilia* Inſula Maris Mediterrane maxima, & celeberrima; triangularem forman refert, & tribus *Promontoriis* inſignis eſt. Solun crebris ac æternis ignibus ſcatet, totaque Inſul cavernoſa, ſulphur ac bitumen affatim produ-cens. *Ætna* mons ab omni antiquitate horribi-lem in modum arſit, & vicinas ſæpe Regione incomparabili damno affecit. Cæterum nor alia toto orbe *fertilior* regio; adeo quidem, u

her

horreum populi Romani & totius Italiæ penu fuerit, unde *Cicero* eam *urbis* Romæ *animam* appellavit. Abundat etiam optimo vino, *ſaccari* quoque, & *ſerici* copia.

Incolæ. *Siculi* ingenio ſubtili & *amœno* ſunt, ſingulari *facundia*, & fere in *loquacitatem* degenerante. Animo *ſuſpicioſo* atque *invido*, unde illud, *Invidia Siculi.* Multum Neapolitanis, quibus proximi, ſimiles.

Diviſio. *Sicilia* hodie dividitur in *tres* valles, in vallem *Demona*, quæ *Pelorum* Promontorium, vallem *Neeti*, quæ *Pachynum*, & *Mazara*, quæ *Lilybæum* ſpectant.

Metropolis *Panormum*, vel *Panormus*, nunc *Palermo*, ſedes Proregis: *Meſſana*, *Syracuſa*, nunc *Saraguſa*, *Catana*, & memorabilis cæde Gallorum, ſive Veſperis Siculis, *Sperlinga*. In univerſum urbes ac oppida *centum ſeptuaginta* complectitur.

Minores ſunt *Elba* ſub Ducatu Florentino, ubi *Coſmopolis*. Mons *Chriſti* rupes potius, quam inſula. *Iſchia* è regione Neapolis. *Caprea* ſive Caprie infamis ſeceſſu Tiberii. *Lipara* perpetuus ignis ſcatens.

DALMATIA. E regione Italiæ, ſecus mare Hadriaticum, *Illyricum* jacet: regio vaſta, & in totum barbara.

Incolæ. Incolæ ſunt ex diverſis gentibus, ſed in univerſum S*lavoni*.

Diviſio. Dividitur in IV. Provincias, *Sclavoniam*, *Croatiam*, *Boſniam*, & *Dalmatiam*.

Scla-

Sclavonia, ſive Windiſchlandt, inter Dravum ac Savum amnes ſita, ubi *Gradiska*, *Copranitz*, *Zagrabria* ſeu Zagrabiz. *Croatia*, ubi *Siſac*, & *Wihitſch*. *Boſnia*, ubi *Jaitza*, *Varboſenia* & *Arky*. *Dalmatia*, ubi Comitatus *Jadera*, ubi *Zara*, *Sebenico*, *Spalatro*, & Reipublicæ nomine inſignis *Raguſa*. Deinde *Caſtellum Novum*, firmiſſimum Turcarum propugnaculum.

HUNGARIA. Hungaria ad utramque Danubii ripam amœniſſime jacet, cœlo ſoloque beata, & fertiliſſimis in Europa regionibus præferenda. Immenſa *boum* agmina in vicinas regiones quotannis emittit. *Aëris* tamen temperies, exteris præſertim adverſa, quod noctu nimio frigore inhorreſcat, media vero luce omnia comburat. Vix ulla regio magis *metallorum* ferax, & *piſces* ipſa copia ſimiles facit; ſunt etiam præſtantiſſimæ *Thermæ*, & multa Naturæ miracula in ea reperiuntur.

Incolæ. Perpetua cum *Barbaris* bella Hungarorum nativam indolem multum ab origine ſua mutarunt. Vulgus prædæ avidum. Hinc intuta itinera, & nullo diſcrimine amicos atque hoſtes habent. *Equorum* ſtudioſiſſimi, veſtes quoque atque arma ad pompam exigunt. *Veſtitus* illis Scytharum atque Orientalium more. Togis & tunicis delectantur, acinace ad latus appenſo. Nobiles excelſo animo, & pro tuenda majorum prærogativa acerrimi, ſed Germanos ſupra alias gentes odere, ſive bellum, quod vel inter ſe, vel contra Turcas geſ-

geſſere, æmulationem accendit, ſive ipſa Natu-
a, quod & alibi fecit, Hungarorum & Germa-
orum naturam diſcrevit.

Diviſio. Dividitur Hungaria in duas partes, *Superiorem & Inferiorem.* Comitatus in univerſum quinquaginta complectitur.

Superior, ubi *Poſonium*, ſive Presburg, *Villeck*, *aradin*, *Agria*, & quæ uno nomine civitates ontanæ appellantur, quales ſunt *Caſſovia*, *Tyra*, *Tokay*, & aliæ.

Inferior, ubi *Buda* ſive Ofen, totius Regni meopolis, *Alba Regalis*, ſive Stulvveiſſenburg, coonatione & ſepultura Regum olim inſignis, *rigonium* ſive Graen, *Alba Græca*, ſive Belgraum, hodie Griecks-Weiſſenburg, *Veſprin*, *Siget*, *morra*, *Javarin* ſive Raab, *Neu-Serin*,

TRANSYLVANIA. Tranſylvania, veteris aciæ pars, proxima Hungariæ, atque olim ejus ovincia: Regio perpetuis quaſi ſylvis ac monbus inſtar Bohemiæ cincta, unde etiam latinum omen obtinuit. Germanis Siebenburgen à ſepm caſtris priſcorum Hunnorum appellatur; lum Hungarico ſimile.

Incolæ. *Incolæ* trium ſunt generum, ex *Hunris*, *Saxonibus & Siculis.*

Hungari eosdem mores ſequuntur cum reliis regni Hungariæ incolis.

Saxones autem Germani, ſive *Weſtphali* ſunt, n à *Carolo* Magno eò in Coloniam miſſi, vel raculo traducti, (ut vulgo fabulantur) ſed *Indigenæ*, vel antiquisſimi ſaltem *Daciæ* haatores, cùm Ammianus Marcellinus jam ſuo

 tem-

tempore circa annum Chriſti 300. id eſt 500. ant Caroli magni imperium annis habitaſſe in Dacia, inter alias Germanicæ originis gentes, *Oſtphalos* meminerit, à quibus reſpectu ſitus *Weſtphali* diſtinguuntur.

Siculi, quanquam & ipſi Hungarorum pars propius tamen ad antiquorum Hunnorum mores & inſtituta accedunt. Inter eos nulla diſtinctio, omnes æque nobiles habentur, quanquan paulatim antiqua illa ſimplicitas, admixtion Hungarorum, corrumpatur.

Diviſio. Urbes præcipuæ ſunt, quæ *Saxonic* appellantur, *Cibinium*, ſive Hermanſtadt, capu Provinciæ, *Claudiopolis* ſive Colosvar vel Clauſenburg, *Corona* ſive Parſſovia, vel Croonſtadt *Alba Julia* ſive Weiſſenburg, & ſeptem *Siculorum* Sedes, ex quibus *Kyſdi, Orbay, Sepſi*, &c.

POLONIA. Poſt Hungariam *Polonia* ſequitu Regio ingens, ſed tota fere *campeſtris & plana* unde etiam nomen obtinuit. Nam *Pole* planitien *Scythæ* appellant. Acres ibi hyemes, ſed *ſegete* in immenſum profert, adeo frumenti ferax, u totus fere Septentrio inde ſibi alimenta quæra Ampliſſimæ *ſylvæ, & apum* in arboribus innumera agmina; hinc *mellis* atque etiam *ceræ* copia Domus pleræque ex *ligno*, vili ſtructura, ex lapide rara ædificia: per *campos* atque *ſylvas* plerumque diſperſi habitant.

Incolæ. *Incolæ* duorum generum ſunt, *Poloni & Lituani*, lingua moribusque diverſi. *Poloni*

ſæviu

ſævius ſub aſpero cœlo ingenium, & niſi externis moribus excolantur, parum ad ſeculi noſtri humanitatem vulgo accedunt. *Hoſpitia* vacua commeantibus præbentur, lectum & alimenta ſecum ferant neceſſe, niſi quis *famem & frigus* in nudis illis parietibus experiri velit: ſed *Nobilitas* generoſa atque magnifica, & libertatis ſuæ contra dominationem aliorum *tenax*. In ſe privatis plerumque diſſidiis graſſantur, nulla penes *Regem* coërcendi tantam licentiam poteſtate.

Lituani Polonis *ferociores*, vaſtisſimas habitant *ſylvas & paludes*, à mari Baltico usque ad Pontum Euxinum protenſi. Hinc *æſtate* fere inacceſſi, donec hyemes glacie conſtratam regionem perviam faciat. Multa inter eos *gentilium* morum veſtigia ſuperſunt, maxime in *ruſtica* gente, quæ perpetua ſervitute à Nobilibus preſſa, fere inſtar *brutorum* agit. Qui aliquid capitale commiſit, ſe ipſum ſuſpendio afficere iubebatur. *Cædes* pauculis nummis expiata. Hæc ſuperioribus annis: nunc paulatim in deſuetudinem abeunt. Ex hac ſervili gente naſcuntur famoſi illi Turcarum, Ruſſorum & Polonorum prædones, quos *Coſackos* appellant. Quippe ex *Polonis*, *Lituanis*, atque *Ruſſis*, qui vel capitale facinus admiſere, vel nimia ſervitute à dominis oppreſſi ſunt, in patentes, vaſtosque ad *Boryſthenem* campos ſe recipiunt, tuti ab aliorum invaſione, & omnium circumcirca gentium *terror*. Ducem illi ex ſuo ordine præſtantiſſimum creant, qui pleno in eos imperio

utitur. Ita perpetui in armis, ex præda undique congeſta vivunt. *Venalis* exercitus, qui raro Moſcovitas vel Polonos patitur eſſe quietos. Interdum conjuncti Tartaris Precopenſibus, quod nuper factum, ingentem Regionibus vaſtitatem inferunt, barbarie plusquam ferina in quosvis utentes. Ingens eorum numerus, & ad centum millia equitum armis exercitatorum in aciem producunt. *Turcæ* non alios vehementius exhorreſcunt. Quippe paucæ Coſackorum ſcaphæ audent Pontum *Euxinum* deprædari, & ipſi urbi *Conſtantinopolitanæ* terrorem ex propinquo inferre.

Diviſio. Polonia complectitur ipſam *Poloniam*, & *Lituaniam*. *Polonia* dividitur in *Majorem* & *Minorem*.

In *Majore* ſunt *Poſna*, *Gnezna*, *Caliſia*, ſive Kaliſſ, & *Warſovia*, ubi Comitia Regni celebrantur.

In *Minore*, *Cracovia*, & *Lublin*.

Lituania. Magnus *Ducatus* complectitur ſub ſe *Ruſſiam* nigram ſive *minorem*, in qua urbes *Vilna* ſive die *Wilde*, *Novogard*, & *Kiovia* ad Boryſthenem.

Huc pertinet *Podolia*, ubi *Caminiez Podolsky*.

Vol-

Et Warſovia, ubi comitia Regni celebrantur) Varſovia, ſi *Starovolſcium* aliosque ſequi velis, nec ad Majorem Poloniam referri, nec ad Minorem debet, ſed Maſoviæ, quæ peculiaris provincia, metropolis eſt.

Ruſsiam nigram, ſive minorem) Ruſſiam, quæ Lithuaniæ pars eſt, non nigram, ſed albam Polonis ſcriptoribus vocari, ad p. 41. notavimus.

Vel

Volhinia, ubi *Lutzko*. *Podlachia*, ubi *Bielsko*. *Samogitia* nullo oppido aut caſtello inſignis. Referuntur etiam ad Poloniæ Regnum *Livonia*: ſed eam *Sueci tenent*. Et *Pruſſia*, quæ in *Ducalem* & *Regalem* dividitur. *Ducalis* ad Marchionem Brandeburgicum ſpectat, ubi *Konigisbergen*. *Regia* vero Polonorum eſt, in qua *Dantiſcum*, ſive *Dantzig*, *Elbing*, & *Torunium*, ſive *Thoren*.

Tria REGNA SEPTENTRIONALIA, *Dania*, *Norvegia*, *Suecia*. Hæ Regiones olim *vagina gentium* appellatæ, *tribus* hodie diſtinguuntur Regnis, *Dania*, *Norvegia*, *Suecia*.

DANIA. Regnum Daniæ magnam partem maritimas *regiones*, & *inſulas* complectitur. Regio maxime *paſcua eſt*, & *fertilis*, unde magnam armentorum copiam maxime in vicinam Germaniam emittit.

Incolæ. *Incolæ* parum à *Suedis* & *Norvegis* lingua differunt, moribus propius ob viciniam ad *Germanos* accedunt. Perpetuas cum *Suedis* ſimultates exercent, ſive ob frequentia ſuperioribus annis bella, ſive peculiari naturæ ingenio.

Diviſio. Dividitur in *Jutlandiam*, *Fioniam*, *Sialandiam* & *Scandiam*.

Jutlandia eſt vel *Septentrionalis*, ubi *Ripa*, ſive Ripen, *Arhuſen*, *Alborg*, & *Wyborg*: *vel Auſtralis*, ſive Suder Jutlandt. Olim *Nord Albin-*

Vel Auſtralis, ſive Suder-Jutland. Olim Nord-Albingia, in qua Ducatus Sleſvvig & Holſtein) Cave putes, Nord-Albingiam eandem cum Jutia Auſtrali fuiſſe.

Nord-

bingia, in qua Ducatus *Sleſvvyk & Holſtein*. Urbes *Sleſvvyk*, *Kyel*, *Rensborg*, *Segeberg*, *Krempe*, *Gluckſtadt*. Huc pertinent *Ditmarſia*, ubi *Meldorf*, *& Londen*; *& Stormaria*, ubi *Hamborg*.

Fionia ſive *Fünen*, ubi *Ottonia*, ſive *Odenſee*, *Nyborg*, *& Middelfar*. Ad *Fioniam* pertinent *nonaginta* parvæ Inſulæ, quarum præcipuæ *Lalandt*, ſive *Langelandt*, *Falſtria*, ſive *Falſter*, *& Femeren*.

Sialandia, ſive Selandia, ubi metropolis Regni *Coppenhagen*, cui adjacet inſula *Amack*, Batavorum colonia, dein *Elſenoer* cum caſtello *Croneborg*, *Roſchildia*, Regum priſcorum ſepultura inſignis.

Scandia ſive *Schonen*, ſub qua *Hallandia & Bleking*: urbes *Lunden*, *& Malmuyen* alii *Elbogen*.

Nord-Albingia enim Saxoniæ, adeoque Germaniæ pars fuit, à Jutia Auſtrali Eidora fluvio diſcreta. Ducatus vero Sleſvvig & Holſtein quod attinet, eorum prior Jutiæ Auſtrali, poſterior Nord Albingiæ accenſus ſemper fuit. Unde hodieque Holſatia Germaniæ Imperio vindicatur: Slesvicum Daniæ feudum nuper demum eſſe deſiit. Videndus omnino *Conringius c.15. & 16. de fin. Imp.* ac conferenda, quæ *ad p. 225.* annotavimus.

Laland ſive Langeland, Falſtria ſive Falſter, & Femeren) Lalandia & Langelandia diſtinctæ diverſæque inſulæ ſunt. Femeren vero ad Holſatiam malim, quam Daniam referre

Scandia ſive Schonen, ſub qua Hallandia & Bleking) Has regiones Suecis Dani nupera pace ceſſerunt. Unde Sueciæ potius ad quam & olim ſpectarunt, quam Daniæ accenſeri debent. Ne-

bogen. Huc pertinebant Inſulæ *Bornholm*, & *Gotlandt*, quas Sueci Danis eripuerunt.

NORVEGIA. Vaſtum *Norvegiæ* Regnum eſt, ſed *ſaxoſum, ſylveſtre, ſterile*. ac *raro* habitatum. Nullibi commodiora navibus ſtruendis *ligna* reperiuntur. *Piſcatura* quoque uberrima, atque hæ Norvegorum opes. Atroces *hyemes* apud illos, & plerumque incautis infeſtæ. Torpens *aer* nullo pene *ſenſu* vitalia occupat, & emorientibus membris decidunt contactæ frigore partes, antequam ſentias: ſed incolis promtum contra eam perniciem remedium; *Nivibus* & acerrimo *frigore* morientem *carnem* perfricant, donec *doloris* ſenſus revertatur.

Incolæ. Rari per *Norvegiam* incolæ. *Venationibus & piſcatura* vitam tolerant. *Gens* inops & *veneficiis* infamis. Venales habere *ventos* fama eſt, ſed id pro fabuloſo habetur: cætera *probi*, ſine *fuco*, exterorum amantes, *inediæ & laboris* patientiſſimi.

Diviſio. Dividitur in *quinque* provincias, ſingulis *Caſtellis* inſignes. *Bahuſen*, ubi *Chriſtiania* ſive Chriſtianopolis, Chriſtianſtadt. *Aggerhuſen* ubi *Ansloe*, *Friederickſtadt*, *Saltzburg*, *Hammaria Magna* & *Parva*. *Bergerhuſen*, ubi urbs *Bergen*, totius Norvegiæ metropolis, & emporium celeberrimum, & *Stafanger*. *Nidroſia*, ſive *Drontheim*, cum urbe cognomine, quæ priſcorum Norvegiæ Regum ſedes fuit, & ſplendidiſſimo per univerſum Septentrionem templo olim inſignis. *Wardhuſen*, ultimum totius Europæ oppidum in extrema *Lappia* ſitum,

tum, cujus Præfectus totam *Finmarchiam*, & Septentrionalem *Oceanum* gubernat.

SUEDIA. Omnium Septentrionalium Regnorum ampliſſimum & fertiliſſimum *Suedia* eſt. Ingentes in ea lacus, crebra flumina, montes, *ſylvæ*. Sed *Auſtralior* pars bonitate ſoli cæteras longe ſuperat; *Septentrionalia* frumento carent, ſed pabulo, feris præſtantiſſimarum pellium, & piſcibus abundant. *Metallorum* feraciſſima, & *ferri* ac inprimis *cupri* inexhauſtæ venæ, ſed pro magnitudine regionis rarius habitatur.

Incolæ. Suedi bello aptiſſimi, & vix alia regio meliorem militem producit, quod expeditiones ipſorum hodiernæ ſatis comprobant. Miles & equitatu, & peditatu, & navali quoque certamine præſtans.

Diviſio. Dividitur regnum Sueciæ in *Gothiam*, *Sueciam* ipſam, & *Finlandiam*.

Gothia eſt vel *Occidentalis*, ubi *Scara*, & *Gothenborg*: vel *Orientalis*, ubi *Lincopen*: vel *Auſtralis*, quæ & Smalant dicitur, ubi *Kalmar* & *Wexo*.

Suecia, ubi Provinciæ: U*plandia*, in qua U*pſal*: *Helſingia*: *Dalecardia*: *Vermelandia*: *Geſtritia*: *Middelpadia*: Jemptia: *Angermania*. Metropolis & Regia ſedes *Stockholm*. *Boddia*. nulla urbe vel oppido inſignis. *Lapponia*, regio vaſta, inculta, barbara, cujus incolæ per ſylvas & ſpeluncas in tuguriis habitant, de quibus alias mira & plura.

Finlandia, ubi *Abo* & *Wyborg*.

RUS-

RUSSIA, ſive Moſcovia. Ruſſia ad Caſpium usque mare extenſa, immani terrarum tractu inter *Polonos & Tartaros* jacet. Regio frigida, & longa hyeme damnata, ſed æſtates calidiſſimæ ſunt. Perpetuæ *ſylvæ* ac frequentes *paludes*, vaſtiſſimam regionem undique obſident. Ceræ, mellis, & pretioſarum pellium ingens proventus. Ædificia omnia ex ligno. Urbes, quanquam magnæ, incultæ tamen & barbaræ.

Incolæ. Ruſſi ad omnem ſervitutem nati, libertatem nullo modo ferre poſſunt. *Oculos* habent *cæſios*, prolixam *barbam*, brevia *crura*, ventrem *protenſum*, ocreis utuntur rubeis, *tunica* oblonga *cærulei* coloris, vel *alba* ſine *plicis*. Gens omnium literarum rudis, adeo ut pauci vulgares preces, *Pater noſter*, memoria teneant, ſed aſtutiſſimi, & ad fallendos incautos exercitatiſſimi. Ferunt uxores amorem maritorum ex verberibus ſtulta opinione æſtimare, & lepida ea in rem fabula refertur. Sed hoc ita ſe non habere, qui gentem perluſtrarunt, prodidere. Nemini licet Regno excedere absque permiſſu Principis, quem Ruſſi non ſecus ac DEUM aliquem terreſtrem colunt. Nec majorem illo in Orbe Dominum eſſe arbitrantur. Perpetuis contra *Tartaros* bellis exercentur, *equitatu* valent, *peditatus* ipſis vel nullus vel exigui roboris, ſed magno impetu hoſtem adoriuntur, & ubi ſemel pavere inceperunt, fuga ipſorum ſiſti non poteſt, adeo ut inſequentibus hoſtibus, ne reſiſtere

amplius auſint, & ita ſe victoribus dedant,ut nec mortem deprecentur. Religio *Chriſtiana* ipſis quidem, ſed ſecundum *Græcorum* opiniones innumeris & barbaris ſuperſtitionibus fæda; *Pontificem* Romanum imprimis exſecrantur.

Diviſio. *Provinciæ* à ſingulis denominatæ urbibus ſunt: *Moſcovia*, Imperii caput, & Magni Ducis ſedes; *Volodimiria*, ſive Wolodimir; *Novogardia*, ſive Novoghrod; *Smolensko*: *Pleskovia*: *Tvveria*: *Reſan*: *Susdalia*: Tum provinciæ Septentrionales? *Permia*: *Petzora*: *Opdora*: *Condora & Dvvina*. Duo item Tartarorum Regna, *Caſan & Aſtracan*. Emporia celeberrima ſunt S. *Nicolai*, & *Michaelis* Archangeli.

Flumina ſunt *Wolga*, ſive *Rha*, Tartaris Edel, quod flumen immani oſtio in Mare Caſpium ſeſe evolvit. *Boryſthenes* ſive Dniper.

TARTARIA PRECOPENSIS. Inter *Tanaim & Boryſthenem* Tartaria *Precopenſis* ſive Crimenſis jacet in Pontum Euxinum extenſa, Regio *campeſtris & paſcua*, ſed nullis vel paucis oppidis exculta.

Incolæ. Incolæ *Tartari* ſunt, qui ex Scythia Aſiatica in hanc Europæ partem ante tria circiter ſecula venere. Hi *Scytharum* mores in totum retinent; pro domibus *plauſtra* habent; perpetuo vagi. Pene omnes *mediocris* ſunt ſtaturæ, barba raſa, in *vertice capitis* more clericorum raſi. Victus ex pecore, ſed imprimis *lacte* acido & *equina* carne delectantur.

In

In bello admirabili celeritate utuntur; vix ullus militum eſt, quin *tres quatuorve* equos ſecum ducat, ut nocte dieque ſumma celeritate equitent, & incedentes feſſos cum intactis permutent. Hoſtem ſagittarum incredibili multitudine obruunt, & non minus in fuga metuendi ſunt, quam ex adverſo pugnantes. *Poloniam* imprimis & *Moſcoviam* creberrime infeſtant, illarumque gentium *pavor* atque *flagellum* ſunt.

TURCIA. Tellus omnium optima, & olim totius orbis celeberrima, ſed jam propter *Turcicam* barbariem minus exculta. Rari agricolæ, raræ ſegetes, paſcua tamen & armenta, magnarum urbium cadavera, confractæ in montibus arces, horrendæ ſolitudines, oſtendunt, & quam culta olim fuerit, & quantam cladem Scythica illa tempeſtas attulerit.

Incolæ. Hanc Regionem duplex imprimis gens hodie tenet, *Græci* indigenæ, atque advenæ *Turcæ.* Hinc illa morum diverſitas; nihil *Græcis* abjectius, nihil inſolentius *Turcis.* Illi ſervire, hi dominari & inſultare nati. Adeo degenerant ab antiqua illa generoſitate *Græci*, ut nihil illis magis barbarum, rude, leve, omnibus denique vitiis corruptum reperiri queat. Sed *Turcarum* potiſſima habenda ratio, quæ gens ex intima progreſſa *Scythia*, primo univerſam Aſiam, mox magnam etiam Europæ partem horribili victoriarum curſu pervaſit. *Paſtores* olim erant inopes, contemti, alieno dominio ſubjecti, armenta in patentibus ſequebantur campis,

& in plauſtris ab uno in alium locum perpetuo migrabant. Poſtea à *Muhammede* Perſarum Rege in Perſiam evocati, ab eo tempore arma nunquam depoſuerunt, ſed evocatis ſuorum pluribus, primo Perſiam, mox Aſiam univerſam Imperio ſuo ſubjecerunt, & quanquam aliquoties à Tartaris fracti, iterum violentius emerſere, donec ante duo ſecula vaſtum illud Imperium in *Aſia, Europa & Africa* conſtituerent. *Turcæ* igitur ferum hominum genus, ad urbium & ſcientiarum perniciem nati; ruſtica illis ac demiſſa indoles. Vilia ædificia, & nihil minus, quam ſplendorem in ædibus curant. *Scythicam* ſuam barbariem, ne in cultiſſimis quidem regionibus deponunt. Itaque nullum apud eos vitium exſulat, projecti in omnem libidinem; ſola erga *pauperes* benignitas ipſorum commendatur, à qua ne *Chriſtianos* quidem, quos tamen canes appellant, excludunt. Sed pauci vera origine Turcæ, pleriq; ex diverſiſſimis gentibus in unam Religionem & Principis Imperium coaluerunt. Breves ipſis arcus, inflectique difficiles, cæterum majore impetu tela expellunt, quam quo machinæ noſtræ plumbeas glandes ejiciunt. *Chalybem* tres digitos altum à Turcica ſagitta pertranſiri certum eſt. Sed hæc ars, quoniam non niſi multo labore comparatur, in totum pene apud *Turcas*, magno noſtro beneficio, exſtincta eſt, ut in tam vaſto imperio vix duo tresve ſuperſint; cæteris laxi arcus, & armatis contemtibiles. Omnis ipſorum militia in Prætorianis, quos

Ja-

Janizaros vocant, conſiſtit, & hi frequentibus aſſueti ſeditionibus, audent etiam violentes Imperatori ſuo manus inferre, ac intra hos triginta annos, duo ab ipſis, *Oſman* & nuper *Ibrahim* ſtrangulati. Provinciæ plerumque à *ſervis* adminiſtrantur. Pueri ex *Illyrico, Circaſſia* vel *Dalmatia* capti per Turcarum Gymnaſia, in armis & religione exercentur, qui adultiores facti maximis admoventur Regni miniſteriis, adeo ut ipſorum affinitatem ne ipſe quidem Imperator refugiat. Hi generi Imperatoris, hi ſummi *Conſiliarii*, hi *Baſſæ*, & maximorum Regnorum Præſides.

Diviſio. Complectitur *Romaniam* ſive *Romuliam*, quæ vetus *Thracia*, ubi Metropolis, & ſedes totius Imperii, *Stambol*, ſive Conſtantinopolis. Hæc urbs à Pauſania Spartanorum Rege condita, à *Conſtantino* poſtmodum gloria opibusque aucta atque renovata, & à nomine ſuo *Conſtantinopolis* dicta, circiter 1150. annos Sacratiſſimi Imperii ſedes, totiusque Orientis caput fuit. Nunc tamen fœdiſſimæ atque impuriſſimæ Turcarum gentis Imperio ſubjacet. Inde *Adriana* ſive *Adrianopolis, Nicopolis* ſive *Varna* & *Philippopolis.*

Nicopolis ſive Varna) Diverſæ urbes ſunt, aut ego fallor, Nicopolis ac Varna; utraque Chriſtianorum clade celebris. Nam ad Nicopolim Sigismundus a. 1393. à Bajazethe: ad Varnam Uladislaus ab Amurathe anno 1444. victus profligatusque fuit. Varnam veteribus Dionyſiopolin dictam fuiſſe, *Jovius in vita Amurathi II. Cromerus l. 2. rer. Polon.* aliique tradunt.

Scio,

Græcia, cujus partes, *Macedonia, Albania, Livadia, Morea, Macedonia*, ubi *Salonichi*, olim Theſſalonica, *Durazo*, olim Dyrrachium. *Albania*, ubi *Croja & Scodra*. *Livadia*, olim Achaja, ubi *Setines*, olim Athenæ, *Scibes*, olim Thebæ. *Morea*, olim Peloponneſus, ubi *Miſitra*, olim Sparta, *Malvaſia*, *Neapoli*, *Modon*. Sinus *Golfo di Lepanto*, olim Sinus *Corinthiacus*.

Inſulæ. Inſulæ circa Græciam quamplurimæ ſunt; præcipua, *Mitylene*, ſive Metellino, olim Lesbos; *Stalimene*, olim Lemnos; *Samo*; *Scio*, olim Eubœa; & omnium maxima *Candia*, olim Creta, cujus urbes *Candia, Retimo, Sittia & Canea*; *Zanthe*, ſive Zazynthus; *Cefalonia*; *Corfu* olim Corcyra; *Maltha* olim Melita, & ad Illyricum in Mari Adriatico complures, ex quibus præcipuæ *Laguſta*, *Curſola*, *Leſſina*, *Arbe*, *Veja*, *Cherſo*, & innumeræ aliæ, pleræque ſteriles, aſperæ, & ſaxoſæ.

Finis Europæ.

ASIA.

Summa *Aſiæ* longitudo inter *Helleſpontum & Malaccam* eſt milliarium Germanicorum 1300. Latitudo ab *Aden* ad Promontorium *Tabyn* milliarum 1220. Regio inter cultiores totius Orbis, melior Africa, ſed cum Europa haudquaquam

Scio, olim Eubœa) Quam Eubœam inſulam veteres dixerunt, Negroponte hodie appellatur. Scio veterum Chius eſt. Inſulas vero, quæ hic recenſentur, non Turcis omnes ſubjectas eſſe, quivis me non monente intelligit. Multæ enim Venetis hodieque: quædam aliis parent.

quam comparanda. Univerſa dividitur in quinque magna Imperia, *Turciam*, *Perſiam*, *Indiam*, *Sinam* & *Tartariam*.

TURCIA ASIATICA. Turcia Aſiatica complectitur *Aſiam minorem*, quæ hodie appellatur Natolia, *Armeniam*, *Meſopotamiam*, hodie *Chezira*, id eſt Inſula, *Syriam* hodie *Scham*, *Arabiam* & *Palæſtinam*. Regiones illæ olim inter cultiores Aſiæ fuerunt, hodie parem cum reliqua Turcia barbariem patiuntur & vaſtitatem.

Innumeræ olim urbes, hodie non niſi rudera ac ruinæ conſpiciuntur; ſuperſunt tamen velut ex magno naufragio, *Burſia*, hodie Pruſa, olim prima Imperatorum Turcicorum Regia ſedes, *Epheſus*, *Smyrna*, *Amaſia*, *Iconium* hodie Gonia, Sultanorum Aladinorum ſedes, *Sebaſtia*, hodie Sivas, *Hama*, olim Tarſus, in Cilicia, quæ hodie Caramania appellatur. In univerſa autem Turcia Aſiatica ſex eminent urbes, toto Orbe propter mercaturam celeberrimæ. Prima omnium *Haleb* ſive Aleppo. Altera *Damaſcus*. Tertia *Antiochia*, nunc ruinis fœda. Quarta *Muſul*, quæ priſca Ninive ad fluvium Tigrim; & totius Aſiæ ac Saracenorum omnium metropolis atque caput. *Bagdad*, ad fluvium Tigrim in ripa Perſica, haud procul à ruinis priſcæ Babylonis, exſtructa à Calipha Saracenorum Abujaphar, eo fere in loco, ubi olim Seleucia ſita fuit. Hæc urbs perpetuum belli inter Turcas & Perſas præmium fuit, & de ea occupanda tanto ſtu-

dio

dio utraque gens certat, quaſi Imperium Aſiæ penes eum eſſet, qui illa potitur. Fuit enim ſedes Caliphæ ſive ſummi Pontificis Muhamedanorum, qui ſolus jus ac poteſtatem habet coronandi ac declarandi Imperatorem fidelium, quem ipſi vocant Emirelmu-Menina, ex quo vocabulo natum eſt monſtroſum illud Admiralii Murmelii, quod occurrit frequenter in Hiſtoriis Chriſtianorum. Hæc urbs *Bagdad* corrupte ab Europæis vocatur Baldach, vel etiam *Babylon*. Obſeſſa fuit à Turcis, & etiam expugnata anno 1629. quæ obſidio tres continuos duravit annos, & totius Aſiæ viribus vel oppugnata fuit, vel defenſa. Imperator Turcarum 300. hominum millia in caſtris ſuis habuit, 30. millia in oppugnatione perierunt, tandem proditione illa potitus fuit, eaque quotidianis Perſarum expeditionibus iterum repoſcitur. Recuperavit Shah *Sefi*, iterumque amiſit.

In *Arabia* duæ imprimis urbes ſunt magni nominis, nimirum *Mecca*, quæ ſedes prima eſt Religionis Mahumedanæ, & ad quam ex univerſa Aſia & Africa peregrinationes ſuſcipiuntur ab illis, qui ſingularem quandam ſanctitatem affectant. Non quod ibi ſepultus ſit magnus *Pſeudo*-Propheta *Mahomed*, quemadmodum Europæi fabulantur, multo minus, quod corpus ejus vi magnetica in aëre & in ciſta ferrea pendeat, ſed quod ibi *templum* vetuſtiſſimum, & in eo lapis *niger*, quem *Caabam* vocant, & qui ſumma quadam religio-

gio-

gione ab illis colitur. Altera urbs eſt *Medinatal-nabi*, id eſt, civitas Prophetæ, in qua *Mahomed* ſepultus, ideo illa quoque ſanctitatis ergo frequentatur. Sed qui ſepulchrum Pſeudo-Prophetæ inſpiciunt, illi ſeipſos excæcant, exiſtimantes, nullam mortalem rem impoſterum dignam eſſe ab ipſis conſpici, poſtquam aſpexerint ſepulchrum Prophetæ ſui.

In *Palæſtina* eminent *Hieruſalem*, communis Chriſtianorum in Oriente Metropolis, qui ab omni parte confluunt ad ſpectandum ſepulchrũ Chriſti. Hæc urbs à *Turcis* appellatur *Kodſch*, id eſt Sanctitas. Ab Arabibus, qui hodie inhabitant, appellatur non Jeruſalem, ſed *Bait el mukaddes*, id eſt *domus ſanctificata*. Eſt hodieque magna urbs, ſed viliſſime exſtructa.

Fuerunt etiam in hac Aſiæ parte urbes olim celebres duæ; *Cupha*, olim ſedes Calipharum, urbs ingens in Arabia deſerta, haud procul ab Euphrate flumine ſita. Et altera *Baſora*, ſive *Baſra*, in ripa Perſica, ſed utraque hodie deſtructa eſt, inprimis tamen *Cupha*, cujus vix ruinæ aut veſtigia ſuperſunt: *Baſora* hodie alio in loco inſtaurata eſt, & ab omnibus illis frequentatur, qui per Sinum *Perſicum* in regnum *Ormus*, atque in *Indiam* Orientalem navigant.

PERSIA ſive Imperium Sophorum. *Tigris* & Euphrates à Turcis Aſiaticis in Occidente; *Indus*, ab Oriente; *Oxus* & mare Caſpium, hodie mare Colſum, à Septentrione; à Meridie

Sinus Perſicus, Imperium *Sophorum* terminant. Iidem olim limites antiqui Perſarum Imperii fuerunt. Solum & mare *Caſpium* & Sinum *Perſicum* fertile, ac crebris fluminibus irriguum; interiora perpetuis *caloribus* aduſta, ſabuloſa, ſterilia ac deſerta ſunt. Non per univerſam Aſiam majus deſertum occurrit, quam quod per mediam *Perſiam* usque ad *Indos* extenditur. Commune illud vitium per interiorem regionem obtinet, ingens *aquarum* penuria, cætera omnia more Orientalium, *hoſpitia*, peregrinandi ratio.

Incolæ. *Perſarum* hodie mores longe cæteris Orientalibus cultiores ſunt. Nihil iis tota *Aſia* humani⁹, & à *Turcica & Scythica* barbarie longe abſunt Apud eos demum virtuti & humanitatis locus eſt, ut cultiſſimis gentibus vel præferri, vel ſaltem conferri queant. Imprimis *veſtitu* magnifico delectantur, ſed in voluptates nimium quantum profuſi ſunt. Ingens ac inexplicabile inter eos ac *Turcas* odium eſt, atque hinc æternum bellum. Diverſa ſacra in cauſa ſunt, & quanquam utrique Mahumedem colant, diverſas tamen ſectas ſequuntur. Inſigne ipſorum *tiara* coloris rubri eſt, duodecim *tæniis* ornata, unde à Turcis *rubra* capita vocantur.

Diviſio. Tota *Perſia* in has majores partes dividitur in *Erack*, *Aderbeitzan*, *Schirvan*, *Kilan*, *Choraſan*, *Chuſiſtan*, *Fars*, *Kirman & Sigiſtan*.

ERACK duplex eſt, *Arabica*, in qua ſita eſt urbs

rbs *Bagdad*; *&* *Perſica* ſive *Atzemica*, ubi eſt
Ietropolis totius Imperii *Isfahan*. Hæc urbs in
lano poſita, montium aſpectu 3. aut 4. leucarum
patio fruitur; ab uno enim latere, ad Noti &
Africi flatum, montes *Demavend*, ab altero ver-
us Maſanderan, *Jeilak Perjan* eam circumdant.
Quinque milliarium Germanicorum ambitu ci-
ritas integra cum ſuburbiis continetur. Alluitur
d Africum & Notum amplo flumine *Senderud*,
x collibus *Demavend* diverſis manante rivulis.
Iujus urbis mœnia ſunt duntaxat terrea, infra
ex cubitorum, ſupra in apice unius denſitate,
unatis propugnaculis, lapidibus *ſole* toſtis de-
corata. Foſſæ ruinam minantur, ſic ut ſin-
gulis anni temporibus ſiccis pedibus vadari
poſſint. Bis à *Tamerlano*, tertio à Chotza
excíſa, quod civium & ædificiorum mirum in
modum inopem illam reddidit. Verum ſub
Schach *Iſmaelis* hujus nominis primi, & Schach
Abbaſi imperio primum vigorem reſumſit, ſe-
des magni Sophi, ſive Imperatoris Perſarum
facta. Inde *esd*, *Kom*, *Kazvin*, ſedes aliquandiu
Regis Perſiæ, *Hemedan*, *Kulpajan*, *&* *Rey*.

Adirbeizan, ubi *Tabris*, vulgo *Tauris* antiqua
Regum Perſiæ ſedes, & urbs longe famoſiſſima:
deinde *Ardebil*, ex qua urbe originem ducunt
Imperatores Sophiani.

Schirvan veteris *Mediæ* præcipua pars, in
qua metropolis *Schamachi*, vulgo corrupte
Sumachia, *Bakuie* portu celebris, unde mare
Caſpium etiam appellatur mare de Baku, *Der-
bent*

bent ſive *Temir* capi, ſive *Babel-Abuab*, id eſt, porta portarum, & porta ferrea. Hæc urbs clauſtrum totius Perſiæ verſus Septentrionem inexpugnabile eſt, quam natura oppoſuit tot barbaris in Septentrione gentibus, ne alia via, niſi per hanc portam ullo modo in Perſiam poſſint irrumpere. Perpetui enim montes atque horrendæ ſylvæ inter Pontum *Euxinum* & Mare *Caſpium* jacent, vix via dimidii milliaris ad *Derbent* datur, per quam tranſiri in alterutram regionem poſſit. Illa via urbe Derbent ac portis ac repagulis ferreis obſtructa eſt, ut niſi bona cum gratia civium nullæ copiæ penetrare posſint.

Kilan, ubi *Ferabad, Reſcht & Kesker.*

Choraſan, maxima totius Perſiæ Regio, cujus metropolis *Meſched*, & in qua urbe ſepulchra Sophorum ſunt, deinde *Thun, Tabes, Herad, Marvvo, Niſabur, Mazandaran.*

Chuſiſta priſca *Suſiana*, in qua Metropolis *Achvas*, quæ ſunt antiquorum *Suſæ*. Nam *Achvas* lingua Perſica idem quod Suſæ.

Fars, vetus *Perſia* proprie ſic dicta, metropolis *Schiraz*, urbs opulentisſima & amœnisſima, ad fluvium *Bendimir* ſita, à qua haud longe abſunt ruinæ *Perſepolis* ab Alexandro Magno deſtructæ; deinde *Labor* urbs, quæ proprium olim Regem habuit, mercatura celebris.

Kirman, vetus *Caramannia* eſt, metropolis *Schirzan.*

Sigiſtan, inter maximas Orientalis Perſiæ Pro-

Provincias; in qua metropolis *Segiſtan*, deinde *Boſcht & Tarang*, ſive *Sernich*. Ad Auſtrum hujus Provinciæ in Inſula *Gibun* ſita eſt urbs *Harmuz* caput Regni; *Armuz* mercatura imprimis margaritarum ditiſſima, quam ante aliquot annos Angli penitus deſtruxerunt. Sunt ad Orientem aliæ quædam Provinciæ, quæ aliquando ſub imperio Regum Perſiæ fuerunt, interdum autem proprios Dominos habuerunt. Illæ communi nomine vocantur *Usbeck & Mavvarenacher*, i.e. regiones trans fluvium *Oxum*, ad quas pertinent ingentes Regiones. Urbes præcipuæ ſunt *Balck*, regia magni Imperatoris Usbeck, *Kandahar*, *Buccara*, Avicennæ Medici & Philoſophi clariſſimi patria, *Samarkand*, patria Tamerlanis Tartarorum Imperatoris, & *Keskar*, unde præſtantiſſimum ad nos defertur Rhabarbarum.

Regiones inter mare Caſpium & Pontum Euxinum ſunt, *Mengrelia*, olim *Iberia*, ubi urbs *Faſſo*, olim Phaſis; *Kirkaſſia*, ubi urbs *Terka*, *Dageſtan*, ubi *Tarki*, *Gurgeſtan* olim Georgia, ubi *Tflis*.

Montes. Montes omnium tota Aſia altiſſimi nomine *Elburs*, & *Agri* olim Caucaſus, in Sacra Scriptura *Ararat*, ubi arca Noë ſubſtitit. Hæ Regiones inter Mare *Caſpium* & Pontum *Euxinum*, à variis & parvis gentibus, ſed bellicoſis habitantur; quarum quædam Chriſtiani ſunt, ut *Armenii*, *Mengrelii*, *Gurgeſtani*, *Kircaſſii*. Gentiles alii, ut *Dageſtani*, *Mahumedani* nonnulli.

Re-

Regiones illæ in univerſum fœdæ atque hor rendæ aſpectu, latrocinio infames & inexpugna biles ſunt.

INDIA. Quicquid inter Sinam & Perſian Terrarum reſtat, *India* appellatur, diviſa in com plura regna. Solum plerumque fertile, Regio mercatura dives, atque hinc tantæ in univerſum orbem opes petuntur.

Incolæ. Incolæ magnam partem adhuc gentiles ſunt, Dæmones colunt, & multis in locis veterem Pythagoræorum ſuperſtitionem ſequuntur, animam de corpore in corpus transmigrare credunt, atque hinc *bruta* animantia ipſis in honore, *carnibus* abſtinent, ac conjugia boum vaccarumq; ingenti magnificentia celebrant. *Brachmanes* ipſorum Sacerdotes ac Religioſi ſunt. Defuncti uxor, niſi perpetuam infamiam contrahere malit, ſeſe ſimul vivam comburit.

Diviſio. Regna præcipua à ſingulis urbibus denominata ſunt, *Siam, Pegu, Malacca, Bengala, Orixa. Narſinga, Calecut, Goa, Decan, Guſuratte* ſive *Cambaja.*

Reliquæ regiones, quæ immenſo tractu inter *Gangen* fluvium, hodie *Pangab*, & fluvium *Indum* jacent, *Indoſtan* appellantur, ſive Regnum magni *Mogol*, qui ex potentiſſimis totius Aſiæ Regibus eſt *Mogoles* origine Tartari ſunt. Nam *Babur* ex poſteris Tamerlanis Mavvaranachera, ſive Regionibus trans Oxum ab *Vſbekiis* ejectus, *Indiam* occupavit circa annum Chriſti 1525, cujus poſteri adhuc appellantur

magni

magni *Mogoles.* Urbes præcipuæ ſunt *Labor, Citor, Delli & Agra* Imperatorum ſedes.

SINA. *A Tartaria* longo 400. milliarium muro Sina ſeparatur, maximum in univerſa Aſia Regnum, omni deliciarum generẽ plenum & adeo excultum, ut nihil toto orbe ei ſimile reperiatur. *Urbes* ingentes & admirabili artificio ſtructæ, viæ magnificæ, montes, valles, campi, omnia exculta, ut in tanto terrarum tractu, vix ſterilis, aut inculti ſoli veſtigium reſtet.

Incola. Omnes *Sinenſes* laboribus quisque ſuis exercentur, otium ibi plus quam Spartana ſeveritate damnatum. Statura *Tartaros* ſuperant, facie illis ſimiles, *barbam* non alunt, ſed aliquot tantũ pilos; ungues manus ſiniſtræ prolixos alunt, dextra decurtant. Veſtes illis ex *ſerico.* Ingenio omnes Aſiaticos ſuperant. *Typographiam* & artem *tormentariam,* recens apud nos inventum, à multis retro ſeculis habuere, *Religio* ipſis vel *nulla,* vel *arbitraria.* Atque hoc ſolum mirandum, quod gens, cætera tam prudens ac erudita, nihil de Numinis cultu, vel animarum poſt hanc vitam ſtatu, ſive invenerit ipſa, ſive tradita ab aliis acceperit. In ſcribendo non literis utuntur, ſed tortuoſis *characteribus,* quibus non ſingula verba, ſed integras ſententias exprimunt, atque hæc ſumma ipſorum eruditio, *characteres* illos noſſe, Eſt enim immenſi laboris, tot figurarum millia, levi interdum ductu vel lineola diſcriminata, mente concipere, In eo ſtudio ætatem pertina-

tinaciſſime traducunt, ac ubi in *Academiis* gradum doctrinæ conſequuti ſunt, *Mandarini* fiunt, id eſt, provinciarum & urbium potentiſſimi præfecti, & à plebe non ſecus ac *Dii* immortales coluntur. Itaque majus nihil in vita affectant, quam ut *Mandarini* fiant. In conviviis ſinguli ſeparatim ſedent, & cibos non digitis, ſed duobus *lignis* ſtulte capiunt. Peregrinos neque admittunt in regionem ſuam, neque admiſſos unquam dimittunt, & ipſis quoque omnis peregrinatio extra regnum interdicta eſt, unde terram præterquam ſuam nullam noverunt, & eam univerſum orbem complecti arbitrantur. Illud inter prima Imperii conſervandi fundamenta habent; *non affectare aliena:* neque *bellum* cum exteris gerere. Sua tantum conſervant ac tuentur.

Diviſio. Dividitur *China* in *Septentrionalem*, quæ *Pequin*, & *Meridionalem*, quæ *Nanquin* appellatur.

In *Septentrianali* metropolis eſt urbs *Pequin*, quæ & Cambala. Ea urbs incredibilis dicitur eſſe magnitudinis, adeo ut expeditus eques vix integræ diei ſpatio illam tranſire poſſit. In ea Rex Chinenſium habitat propter periculum ac metum Tartarici belli, qui perpetuo ab ea parte ſuperato muro invaſionem moliuntur, quam etiam noſtro tempore conſecuti ſunt, ita quidem, ut ſuperatis prælio Sinenſibus, urbe Pequin obſeſſa & expugnata, ipſum Regem Chinenſium ſtrangularint, & nunc univerſa Sina potiantur, animo nunbuam eam deferendi.

Hinc

Hinc publico Tartarorum Imperatoris mandato omnes Sinenſes priſtinos exuere mores jubentur, & more Tartarico capillos alere, veſtitumque gerere. In *Meridionali Sina* metropolis eſt *Nanquin*, quæ illa videtur eſſe urbs, quam Marcus Paulus Venetus, & ex eo alii appellant *Quinzay*. Univerſa autem China XV. *provincias* complectitur, in quibus Urbes magnæ ducentæ quadraginta, ſed non littora Chinæ tum comperta fuerant. Urbes, quas Luſitani propter mercatuam frequentant, duæ ſunt; *Macao & Caniton*.

TARTARIA MAGNA. Quicquid ſupra mare *Caſpium & Oxum* terrarum jacet inter *Ruſſiam & Chinam*, *Tartaria magna* vocatur. Hæc vetus illa *Scythia* eſt, barbara & inculta in univerſum regio, nunquam ab externo debellata: ipſa totius Aſiæ multoties *victrix*, regio ingentis magnitudinis, *tertiam* univerſæ Aſiæ partem complectitur.

Incolæ. Innumeræ *gentes* illam partem habitant, *lingua*, moribusque diverſis, ſed in univerſum Scytharum, quos hodie Tartaros vocamus, naturam referunt. Rara illis barba, facies lata, oculi parvi, naſus ſimus, ſtatura media. Nunquam, vel raro pedibus incedunt, perpetuo equis vel bobus vecti; illorum domus *plauſtra* ſunt, quæ perpetuo ſecum circumvectant. Nullæ illis *urbes*, in patentibus campis inter *armenta* ſua & *plauſtra*, quæ *filtro* ſive craſſa lana ſunt contecta, degunt. *Tribus* ſuas, inſtar *Judæorum & Arabum*, habent, quæ ſimul vivunt,

& matrimonia inter ſe contrahunt. Olim Dominum & Principem communem non agnoſcebant, donec tandem *Cingis-Khan* Princeps *Mogolum*, qui Tartarica tribus ſunt, reliquas omnes familias ſibi ſubjugaret, circa annum Chr. 1200. & *Imperium* ampliſſimum conderet, quod Europæi uno nomine *Tartaricum* magni *Chami* appellant. Gens perpetuis dedita *latrociniis*, nunquam ab armis quieta, & quoties ingruunt, tanta ipſorum *multitudo* eſt, ut *nullæ* vires *humanæ* vim ipſorum ſuſtinere queant; omnia velut *tempeſtas* proſternunt, ſicque relicta poſt ſe *vaſtitate*, cum præda domum revertuntur.

Diviſio. Dividitur in *Tartariam Deſtenſem* ſive *deſertam*, quæ complectitur regiones à *Volga uſque* ad fluvium *Jaxarten*, nunc *Shihun*, qua parte plurimæ Tartarorum familiæ ſive Hordæ degunt, quarum præcipua *Zavolhenſis* olim omnium maxima, ex qua prodierunt Tartari *Aſtracan*, *Kazan*, *Nagaia & Kalmuki*. *Siberia* hujus partis præcipua jam provincia cenſetur, ex qua ad nos advehuntur pretioſæ pelles, quas Zobellinas vocamus, cum Siberinæ dicendæ fuiſſent. Hi *Deſtenſes* Tartari usque ad Novam *Zemblam*, & mare glaciale habitant, ex quibus etiam ſunt *Lucomores*, *Samojedæ*, *Molgumzæi*, & innumeræ familiæ aliæ, nobis parum adhuc, niſi ex quorundam relatione, notæ.

Ad Orientem eſt *Karakithai*, quæ vulgo ab Europæis Cathaya appellatur, regio apud nos fama magis & ſcribentium mendaciis, quam veri-

ſitate cognita. Hæc eſt cultiſſima totius Tartariæ regio & ſedes Magni *Tartarorum* Imperatoris. Metropolis ejus *Cambalu*, quæ eadem urbs eſt cum *Pequin*, Septentrionalis Chinæ Metropoli. Quod cum pauci obſervaſſent, mirum in modum ridicula de *Kathay* tradiderunt, quærentes eam, ubi nuſpiam erat, cum evidentibus conſtet argumentis, Cathayam non eſſe aliam regionem quam Chinenſis Regni Septentrionalem partem, & Cambalu non eſſe aliam urbem, quam *Pequin*. Supra *Cathay* verſus Septentrionem, regio *Mogolum*, ex qua primum *Tartari* progreſſi ſunt, ſita eſt: Sed ea adeo, vel adhuc incognita nobis eſt, vel tam fabuloſe deſcripta, ut ſatius ſit de illa tacere, quam non ſatis explorata referre. Illa enim Septentrionalis Aſiæ angulus, nullis humanis *viribus* hactenus recte explorari potuit, & incertum etiamnum eſt, ubinam Aſia verſus illam partem terminetur, & quæ terrarum ſupra Chinam facies ſit.

Turkeſtan, potior Tartariæ jam regio eſt, ſita trans fluvium Shihun, qui veterum Jaxartes. Hæc vetus Turcarum patria. Ibi ante multa ſecula Turcæ vixerunt ac regnarunt, antequam magna ipſorum pars primo in Perſiam, inde in Aſiam minorem, & tandem etiam in Europam ſeſe effunderet. *Metropolis* eſt *Ocerra*.

T*artaria* S*chagatay*. Intra Jaxartem & Oxum fluvios ſita eſt Tartaria Schagatay, ita appellata à Schagateo, filio Schinguis Khan.

primi Tartarorum Imperatoris, cui pater hanc Regionem teſtamento legaverat. Hujus metropoles ſunt, quas etiam in Mavvaranacher retulimus, *Samarchant*, *Buccara*, *Fargana*. Vicina Schagatay *Chovvarazmia*, priſcorum Choraſmiorum regio eſt; hi *Choraſmii* aliquoties ſedes ſuas mutarunt. Primo enim habitarunt in *Mavvaranacher*, ſive regione Transoxiana. Hinc expulſi à Tartaris regiones occuparunt mari Caſpio vicinas,& metropolis ipſorum fuit Schirzan, Tandem etiam hinc ejecti, primo in Indiam, ex India in Perſiam, hinc Babyloniam, tandem in Syriam venerunt, donec paulatim conſumti, & in totum deleti ſunt. Ut hodie nulla ſuperſit memoria.

Incolæ. Orientalem Aſiæ partem innumeræ cingunt Inſulæ, quas inter celebriores, *Japan*, complectens quinquaginta tria Regna, quæ hodie uni ſubſunt Imperatori. Regia ſedes *Jedo*, hinc *Bungo*, *Oſacca*, & aliæ urbes, nondum ſatis cognitæ ſunt. Nam incertum etiamnum eſt, *inſula* ne ſit Japan, an *terra continens*, & reperta nuper à Belgis terra *Eſo* incognitæ magnitudinis, fidem facit, illam vel cum Tartaria, vel cum America propius conjungi. Japanenſes à Sinenſibus originem trahunt, & ipſorum hoſtes perpetui ac infenſiſſimi ſunt, unde etiam contrarios plane mores, ac diverſiſſima ſuſceperunt inſtituta.

Philippinæ. *Luconia*, ſive Luzon, ubi metropolis *Manilla*; ſubſunt Imperio Hiſpanorum. Hinc *Mindanao*, *Borneo*, *Celebes*, *Gilolo*,

Ceyram,

Ceyram, & ex minimis celeberrimæ Moluccæ numero quinque, *Tidor*, *Ternate*, *Machian*, *Bachyam*, *Motir*, ex quibus immenſa aromatum vis ad nos defertur.

Java major, ingenti magnitudine Inſula, urbes habet *Bantam*, *Jacatran*, & à Belgis conditam *Bataviam*, quæ omnium Belgicarum in Orientali India metropolis eſt. In mediterraneis præterea *Matharan*, cujus Rex omnium per Inſulam potentiſſimus cenſetur.

Sumatra, in qua urbes *Atchen*, *Pedir*.

Ceylon, Incolæ appellantur Cengales, priſcorum *Taprobana*, in qua urbes *Candi*, *Chilao* & Luſitanorum arx *Columbo*.

Maldivæ Inſulæ minimæ, & quamplurimæ quarum num. 1000. ſuperare creditur.

Finis Aſiæ: ſequitur Africa.

AFRICA.

Longitudo Africæ inter fretum *Gaditanum* & promontorium Bonæ ſpei 1200. mill. Regio in univerſum *calidiſſima*, arenoſa, *deſerta*, & cæteris orbis partibus deterior, plena *elephantum*, *draconum* & *ſerpentum*; ad *littora*, qua fluminibus irrigatur, ad miraculum usque *frumenti* ferax, ut ex ea olim *Romani* toti Imperio ſua *alimenta* ſubminiſtrarint. Raras *pluvias* habet, earum loco *flumina* ſtatis temporibus inundatione ſolum fœcundant. Populus

pulus *fuſco* in univerſum colore, maxima pars *nigerrimo*, ſive ea ſolis vis ſit, extremam *cutem* adurentis, ſive peculiaris quædam & nobis *incognita* ratio. Solitudines in ea immenſæ, & tanta *ſabuli* copia, ut *marium* inſtar *ventis agitetur & tempeſtatibus*, integrasque ſæpe *acies*, & commeantium magna agmina *obruat*, unde mare Sabuloſum, ſive arenoſum ibi collocatur.

Diviſio. Dividitur in *Miſr*, ſive Ægyptum, *Barbariam, Fezz, & Marocco, Biledulgerid*, ſive Numidiam, *Nigritarum* Regionem, *Congo, Angola, Monomotape, & Habaſſiam* ſive Abyſſinam.

MISR, ſive *Ægyptus*. A mari rubro Regnum Miſr, olim *Ægyptus*, ad utramque Nili ripam jacet, totius Africæ cultiſſima & ditiſſima regio. Præcipuum in ea miraculum Nilus exhibet, qui ex intima ortus Africa quotannis circa *medium Auguſti* univerſam regionem inundat, & ſi ad cubitos 20. vel ad ſummum 22, excreſcat, certisſimum *fertilitatis* argumentum præbet. Itaque in Ægypto *agricultura* omni labore caret, & ſolius cœli beneficium eſt.

Incolæ. Tam ſpontanea felicitas populi animum ad *ſegnitiem & otium* corrumpit, ut propterea *imbelles, garruli, ſerviles*, Ægyptii cenſeantur, externumque jugum facile ſuſcipiant. Sed mores populi inter tot mutationes, cum modo *Cirkaſſis* ſubeſſent, modo *Turcis & Arabibus*, vix certo deſignari poſſunt. Hodie triplex omnino gens inter ſe permixta eam colit, priſci Ægyptii, quos *Elcoptos* vocant, deinde *Arabes*, & denique *Turcæ*. *Divi-*

Diviſio. Dividitur Ægyptus in quinque Provincias: In *Sahid, Temes, Reſind, Alexandriam & Damiatam.* Metropolis eſt *Alcahira*, maxima totius fere Orbis urbs, triplo major Lutetia Pariſiorum. Longitudo ejus ad tria milliaria Germanica extenditur, ædium *ducenta millia* ſunt, platearum *millia* ſedecim, templa majora ſeptem mille, incolarum ad *ſeptem* milliones, adeo ut frequentior *peſtis* uno die *viginti* hominum millia abſumat, & non *urbs*, ſed *Orbis* videatur. Proxima poſt eam *Alexandria* eſt, olim totius Orbis poſt *Romam* maxima, hodie fere *deſerta*. Sequitur *Damiata*, quam priſcorum *Peluſium* eſſe credunt, totius Ægypti *clauſtrum* munitiſſimum, adeo ut Ægyptus non, niſi capta *Damiata*, expugnari queat. Hæc eſt ea urbs, in cujus expugnatione ante quatuor circiter ſecula *Harlemenſes* Batavi magnam gloriam reportarunt. Pagorum hodie infinitus numerus; ſolum *Delta*, id eſt *Regio* inter *Nilum*, viginti mille pagos complectitur, & in tractu Alcahiræ ad quadraginta millia ſunt.

BARBARIA. Ab Ægypto ad usque Regnum Fezz & Marocco *Barbaria* jacet. In regna majora quatuor dividitur, *Barka*, ubi *Zereni*; *Kairovvan*, olim Caliphæ, ſive Pontificis Africani ſedes, ſub qua urbs *Mahdia*; Regnum *Tunetanum*, in quo metropolis *Tunis*, Regum ſedes, & *Tripolis*; *Tremizen*, ſive *Telmeſinum*, ubi *Tremizen & Algier*, hodie ob piraticam famoſiſſima.

Regnum FEZZ & MAROCCO. Hoc Regnum complectitur Mauritaniam veterem. Metropoles duæ, *Fezz* & *Marocco*. Aliæ urbes *Tanger*, *Sueta*, olim Septa & *Taradante*. Vicinum eſt *Darenſe* Regnum, à metropoli *Dara* ſic dictum.

BILEDULGERID, ſive *Numidia*. *Biledulgerid*, id eſt, Regio *Dactylifera*, à copioſo *dactylorum* proventu, magnam partem deſerta eſt.

NIGRITARUM Regio. *Nigritarum* Regna XV. recenſentur, ex quibus præcipua, *Gualata*, *Tombuto*, *Senega*, *Melli*, & omnium hodie notiſſimum *Guinea*. Fluvius *Senega*, Nilo ſimilis, hanc regionem inundat.

CONGO *Congo* Regnum dividitur in Provincias ſex, *Bambam*, *Songo*, *Sunda*, *Pango*, *Batta* & *Pemba*, ubi metropolis *Congo*, ſive Sancti Salvatoris civitas. Vicini Congonis populi ferociſſimi, *Anzyges* & *Jaccha* ſunt, qui barbarie ſua quoscunque barbaros ſuperant.

ANGOLA. *Congo* vicinum Regnum *Angola*, & aliquando tributarium, nomen accepit, ab *Angola* Rege, qui eo tempore regnabat, quo Luſitani in Africam navigare cœperunt. Urbs ipſius *Loanda*.

MONOMOTAPE. Quicquid hic in Auſtrum protenditur, *Monomotape* eſt; magnum Imperium, ſub quo complura regna. Metropolis ejus *Monomotape* ſive *Benomotape* & *Butua*. Ad hoc pertinet promontorium totius orbis maximum, & celeberrimum, bonæ ſpei. Sequuntur ingenti juxta littus tractu regna, *Cefala*, *Mozambique*,

Qui-

Quiloa, *Melinde*, *Magadoxo*, à ſingulis urbibus denominata.

HABASSIA ſive *Abyſſina*. Vaſtiſſimum Abyſſinum tota Africa Imperium eſt, quod *Æthiopes* ſub Ægypto tenent. Complectitur Regna quamplurima, ut alii volunt XXXIV. alii XIII. Sed hodie ob Turcarum invaſionem, & Æthiopum rebellionem multum decrevit. Præcipuæ provinciæ ſunt, *Bernagaſſo*, ad quam pertinet portus celeberrimus *Arcocco*, *Dancali*, *Amara*, *Xoa*, *Fatigar*, *Damut*. Metropolim alii vocant *Caſcumo*: alii B*arnam*: alii B*aymaleck*, ſed fruſtra, quoniam Imperator Æthiopum in *tentoriis* degit; quem Europæi vocant *Presbyterum* Joannem, & vulgari lingua *Paep-Jan*, cujus nominis origo vera hæc eſt; Perſæ & Arabes eum vocant ſua lingua *Preſtegan*, id eſt *Regem* mancipiorum, quoniam pleraque mancipia in illis partibus ex Abyſſina petuntur, quam vocem, cùm Europæi non intelligerent, ex *Preſtegan*, id eſt, *Rege* mancipiorum, fecerunt *Presbyterum*, ſive ſacerdotem Johannem. *Abyſſini* autem Chriſtiani ſunt qualeſcunque.

NUBIA. *Nubia*, cujus metropolis *Nuba*.

Inſulæ. Inſulæ circa Africam ſunt *Zocotore*, olim *Dioſcurias*, ex qua præſtantiſſimum Aloe ad nos defertur. *Madagaskar*, ſive Inſula S. Laurentii. Inſula S. *Helenæ*. Inſula *Annobon*. Inſula S. *Antonii*. Inſula *Aſcenſionis*. Inſula S. *Thomæ*. Inſulæ de *Cabo Verde*, olim *Heſperides* ſive Gorgades. Inſulæ *Canariæ*, olim Fortu-

natæ, quarum ſeptem præcipuæ, Magna *Canaria*, *Teneriſa*, *Palma*, *Gomera*, *Ferro*, *Lancerota*, *Madera*, Porto *Santo*.

Et hactenus Africæ *Deſcriptio Geographica: ſequitur tandem America.*

AMERICA,

SIVE

NOVUS ORBIS.

TRajecto mari *Atlantico*, ad parum cognitam priſcis Regionem pervenitur, quæ propter magnitudinem ſuam novus *Orbis* appellatur.

Complectitur duas maximas *peninſulas*, quarum unam *Americam*, alteram *Magellanicam* appellamus.

AMERICA, alio nomine *India Occidentalis*, inter mare *Atlanticum*, ſive del Nort, & Oceanum *Pacificum*, ſive del *Zur*, ingentis peninſulæ forma jacet Ipſa natura exiguo *Iſthmo* ad *Panaman* & Nombre *de Dios* ipſam in *Septentrionalem* & *Meridionalem* diſtinxit. Univerſa regio fertilitate ac divitiis cæteras orbis partes fere ſuperat: Sola barbaries ſuperiorum ſeculorum eam immanem reddidit. quippe gentes Americanæ omnes, velut ſecluſæ à cultiori humanitate, barbaram immanitatem per multa ſecula exercuere. Nudi, velut *bruta* pecora, diſtributi in *familias*, degebant. Nulla *religio*, niſi plus-

quam

quam *deteſtanda*. *Literas* ignorabant, & in tam vaſto terrarum ſpatio; inque innumerabili hominum multitudine, duo tantum reperta ſunt Imperia; eaque non admodum antiqua. Unde illa hominum multitudo, quibus primum viis ad incognitam nobis terram devenerit, ambigue diſſeritur, ſed ex Aſia Septentrionali, nondum explorata noſtris temporibus, quæ vel cum America jungitur, vel exiguo freto ab ea diſtinguitur, atque etiam ex Africa & Europa caſu vel conſilio primos incolas eo veniſſe, ipſa ratio credere ſuadet. *Longitudo* Americæ inter fretum Anian, & fretum Magellanicum, continet 2300. *Latitudo* maxima 1300. circiter milliaria.

Diviſio. Dividitur in *Septentrionalem & Auſtralem*.

SEPTENTRIONALIS. Septentrionalis complectitur Novam *Franciam*, quæ nunc nova dicitur *Britannia*; Novam *Sueciam*; Novum *Belgium*; *Virginiam*; *Floridam*; *Californiam* & Novam *Hiſpaniam*.

Nova Francia. Sub hac eſt terra Cortercalis, Canada, Terra *nova*, Terra de *Baccaleos*, & *Norumbega*, ſed hæc nomina jam in deſuetudinem abivere, ita quidem ut illæ regiones, quæ ante 30 circiter annos nova *Francia* appellabantur, ab aliis nova *Britannia* dicantur; ſub hac ſunt nova *Anglia*, & nova *Scotia*.

Nova Anglia. Nova *Anglia* inter cultiſſimas totius Americæ regiones cenſetur. Et originem ſumſit circa annum 1634. quo anno

& ſequentibus plusquam ducenta millia hominum ex *Anglia* in illas partes migrarunt, ibique & paſſim per inſulas Americæ ab *Hiſpanis* deſertas, ſuæ gentis colonias duxerunt, quarum præcipua ſedes in Inſula *Bermuda*, Nova *Anglia*, & Inſula *Trinitatis*. In nova *Anglia* metropolis eſt novum *Londinum*, deinde *Boſton*, novum *Plymmouthum*, & nova *Cantabrigia*, quæ urbs Academia inſignis eſt, & quam Angli ſtudiorum cauſa frequentare ſolent. Hæc eſt illa Regio, ex qua *Independentes*, hoc proximo bello, in Angliam regreſſi ſunt.

Nova Scotia. Nova Scotia colonos habet Scotos.

Nova Suedia. Nova Suedia ſequitur: nam & Suedi coloniam eo duxerunt, de qua terra adhuc parum nobis conſtat.

Novum Belgium. Novum *Belgium* in eodem tractu, ubi urbs novum *Amſtelodamum* & aliæ.

Virginia. *Virginia* iterum eſt Anglorum colonia, temporibus Eliſabethæ eo deducta.

Florida. In *Florida* oppidum ſive propugnaculum eſt Gallorum Carolina, olim plane deſtructa. Supra Floridam verſus Septentrionem omnia adhuc incognita & inexplorata ſunt. Regiones tamen quaſdam novimus, veluti novam *Granadam*, quæ etiam nova *Mexica* appellatur, vel Cibola, deinde T*otonteac*, *Quivira*. Sed omnia ſunt vel fabuloſa, vel incerta.

California. *California* ſequitur, vel ingens inſula, vel peninſula, nulla re memorabilis. Inter eam & continentem mare Vermejo, ingens ſinus eſt.

No-

Nova Hiſpania. Cultisſima Septentrionalis Americæ regio *Hiſpania Nova* cenſetur, quæ complectitur antiquum Imperium *Mexicanum*. Hæc eſt illa regio, ex qua Hiſpani tantum *auri* atque *argenti* ad nos deferunt. Tota colonis Hiſpanorum occupatur, qui indigenis vel exſtinctis, vel iisdem permixti eam pro altera patria ſua habent. Metropolis eſt urbs *Mexico*, ingens & ſplendidiſſima. Reliquæ *Tlaſcala*, ſive civitas Sanctorum Angelorum, & *Mechoacan*, & ad utrumque littus *Aquapulco*, *Guatimala*, *Segovia*, *Granada*, *Panama*, Nombre de *Dios*, ſive nomen Dei, *Karthago*, la vera *Cruz*, *Panuco*.

Regiones ad Hiſpaniam novam ſpectantes ſunt, *Jucatan*, *Nicaragua*, *Honduras*.

Inſulæ. Inſulæ ad Americam Septentrionalem ſunt innumeræ, quæ diſtinguuntur in *Barlovento & Sotovento*.

Sotovento: ex hiſce majores ſunt *Cuba*, in qua portus celeberrimus *Havana & Matanka*, famoſa Petri *Heynii* Batavi inæſtimabili victoria, qui ad *Matankam* claſſem Hiſpanorum *auriferam* cepit. *Hiſpaniola*, in qua urbs *S. Dominici*. *Jamaica* ab Anglis capta. Inſula *S. Joannis* de Puerto Rico. Reliquæ minores, & magnam partem deſertæ. Notandum hic, pleraque regionum nomina ab Hiſpanis caſu quodam impoſita eſſe; cum enim ignari eſſent linguæ, male intellecta vocabula regionibus impoſuerunt. Advecti in terram quærebant ex incolis, quod nomen regioni eſſet. Illi

non intelligentes quid vellent, reſpondebant, *Tectetan*, id eſt, *quid Jut?* quod vocabulum Hiſpani detorſerunt in nomen *Jucatan*, illudque regioni impoſuere. Ita cum quæſiviſſent ex *piſcatore* nomen regionis, & ipſe exiſtimaret eos quærere nomen ſuum, reſpondit ſe appellari *Peru*, unde Hiſpani ingentem illam regionem Americæ Meridionalis appellarunt *Peru*.

AMERICA MERIDIONALIS. America Meridionalis inde usque ab iſthmo Panamæ ad fretum *Magellanicum* extenditur. Partes ejus ſunt Terra *Firma*, Nova *Granada*, *Popajan*, *Peru*, *Chile*, *Magellanica*, Provinciæ ad *Rio de la Plata*, *Braſilia*, Provinciæ *Maranthon*, Provinciæ *Cajana*, *Gujana*, Provinciæ ad *Rio de Orenoque*, Nova *Andaluſia*, *Venezuela*.

Terra Firma. Terra Firma olim Caſtella aurea, complectitur Provincias: *Panaman*, ubi Panama, & Nombre de *Dios*. *Darienem*, cujus oppida omnia nunc deſerta ſunt, velut *S. Sebaſtiani*, *S. Maria del Darien*. *Cartagenam*, ſub qua *Uraba*, *Mopox*, urbs *Cartagena*, portu longe optimo, dein S. *Jago* de *Tolu*. *Gubernationem* vel Præfecturam *S. Martha*, ubi urbs *S. Martha*. *Gubernationem* fluvii de la *Hacha*, ubi urbs *Rio de la Hacha*.

Nova

Reſpondebant Tectetan, id eſt, quid Jut? Sphalma typographicum nemo non hoc loco animadvertit. Si *Dappero in noviſſima Americæ Deſcript. p.* 81. fides eſt, reſponderunt *Jucatan*, id eſt, non capimus vos.

Nul

Novi Granada. Novum Regnum Granadæ complectitur Provincias, *Bagota*, *Thuniam*, *&* *Panches*. Metropolis eſt S. *Fe de Bagota*, deinde *Thunia, Merida, Pamplona.*

Popajan. *Popajan* complectitur Provincias Los *Paſtos*, Los *Patias*, *Quinbaja* & alias. Metropolis *Popajan*, deinde Sancta *Fe de Antiochia*, S. *Jago* de Cali, S. *Jago* de Arma.

Peru. Vaſtiſſima & nobiliſſima Meridionalis Americæ regio *Peru* eſt, quæ ab ipſo Æquatore ad Tropicum Capricorni protenditur, & à mari usque ad altiſſimos montes, qui Andes appellantur.

Partes ejus magnæ III. ſunt. *Quito*; *de los Reyes*, ſive Lima; *de los Charcas*, ſive de la Plata. Regio auri atque argenti feraciſſima, ſed parum fertilis, niſi qua in planitiem vel valles protenditur. Montana Peruviæ editiſſima ſunt, præſertim *Pariacacca*. Pyrænei montes & Alpina cacumina, cum iis collata, ſunt velut *caſæ* turribus comparatæ, adeo ut in toto orbe non ſit *altior* locus.

Quito. *Quito* complectitur Provincias *Popajan*, de qua jam diximus, los *Cuinos*, *la Canela*, Juan de *Cardinas*, la *Cacameras* *&* *Jegualzongo*. Metropolis *S. Franciſco del Quito*, inde *Rio Bamba*, *Cuenza*, *Loxa*, *Zamora*, Jaen, S. Jago *de Quaiaquil*, *Puerto Vejo*, *S. Michael de Pivra*, *Pieca*, *Valladolid*.

Lima, ſive de los Reyes. In hac metropolis *Lima*, ſive civitas de los Rejes, id eſt civitas Regum, Academia illuſtris, ubi amplius *mil-*

mille ſtudioſi, collegia tria, Doctores *ducenti*. Deinde *Cuſco*, priſcorum Provincia Regum, quos antea *Ingas* vocabant, ſedes, & totius quondam imperii metropolis, ſita in mediterraneis admirabili ſtructura, cui nuſpiam ſimilis in toto orbe reperiebatur. Ab ea quatuor viæ per totum Imperium Ingarum decurrebant, ex lapide ſtupendo artificio ſtructæ. Sed omnia hæc Romanis longe præferenda operibus, *Hiſpanorum* furor ante ſeculum circiter auri cupidine deſtruxit, ut nunc niſi vaſta rudera, & immenſæ molis ſaxa reperiantur. Hodie *Academiam* habet, in qua collegia *duo*, ſtudioſi circiter *ſexcenti*. Aliæ urbes ſunt *Truxillo*, *Guamanga*, *S. Franciſco de la Vittoria*, *Arequipa*, *Carnetta*, ſive Guacio, *Leon de Guanuco*, *Valverde*, *Arnedo*, *Caxamalca*.

De los Charcas ſive de la Plata. Hæc complectitur Provincias *S. Cruz de la Sierra*, *Tucuman*, los *Jurcas*, *Dia Chuchos*, & los *Charcas*. Metropolis Civitas *de la Plata*, *Nueſtra Sennora de la Paz*, *Oropeza*, & omnium celeberrima propter inæſtimabiles Argenti fodinas, *Potoſi*, ad radices monti Potoſi; qui totus ex argento conſtat, & ex quo tantas opes Hiſpani quotannis petunt. Portus celebris eſt *Arica*.

Chili. *Chili* regio Europæ ſimilima, & omnium frugum, quas nos habemus, ferax. Cæterum parum habitata propter continua bella. Hæc eſt illa regio, quæ ſola ex omnibus Americanis Hiſpano-

ſpanorum dominationem fortiſſime repulit, & in qua maximas acceperunt clades, præcipue ab *Araucanis*, adeo quidem, ut non niſi partem ejus occupare potuerint.

Complectitur valles aliquot nobiles, quales ſunt *Copiapo* la *Guaſco*, *Chili*, ubi Metropolis *S. Jago*, de los Infantes, *Imperial*, *Villa Rica*, *Baldivia*, quod Chinenſes anno 1599. deſtruxerunt, & Gubernatori Hiſpano aurum *liquefactum* in *os* & *aures* infuderunt, ex ejus *cranio* poculum, ex *cruribus* tubas, in victoriæ ſignum fecere.

Provinciæ vicinæ ſunt Cajo ſive *Chucuito*, ubi oppida *Mendoza* & S. *Jan de la Frontera*, *Tacuman*, ubi metropolis *S. Jago del Eſtero*, alia oppida *S. Michael de Tucuman*, *Nueſtra Sennora de Talavera*, *Corduba*, *S. Bernhardo de la Frontera*, *Lerma* & *Salvator*.

Magellanica. Magellanica inculta & barbara regio. Incolæ ſparſim per ſylvas & ſpeluncas habitant, ferino ritu, pellibus amicti. Nulla ibi urbs, quamvis Hiſpani conati fuerint in faucibus freti Magellanici urbem ſtruere, ad inhibendas *Anglorum & Batavorum* navigationes, quam vocarunt *Nombre de Jeſus*, ſive Civitatem Philippi, ſed illa mox iterum *deſtructa* ac *diruta* fuit. Portus celebris in ipſo *freto Porto Deſiro*.

Provinciæ ad Rio de la Plata. Provinciæ ad Rio de la Plata ſive Paraquay ſitæ ſunt ad utramque ripam maximi fluminis de la Plata, ita

ita dicti, quod primum inde *argentum* in Hiſpaniam delatum fuerit. Nam plata Hiſpanis argentum ſignificat. Provinciæ ſunt *Guirandies* ſive Moroccoles, *Timbues*, *Mojas*, *Ganeſſes*, *Itahim*, *Carios*.

Urbes, Noſtra Segnora *de Buenos Aeres*, ſive Civitas de la *Trinitas*, Noſtra Segnora de la *Aſſumſion*, ſive Aſcenſion, *Sant Fe* ſive *Salvador*.

Braſilia. Inter Rio de la Plata & Rio Maranhon ingenti magnitudine ſita eſt *Braſilia*, quam Coloniæ Portugallorum & Batavorum tenent, ſed non niſi ad littora. Interiora à *barbaris* ferociſſimis occupantur, & ideo nondum ſatis detecta ſunt.

Dividitur in IX. Provincias, ſive Capitanias, quarum prima Capitania de *S. Vincente*, ubi oppidum *S. Vincentii*.

Capitania Rio de *Janero*, ubi *S. Sebaſtian*, Capitania de *S. Spirito*, ubi oppidum *S. Spiritus*. Capitania de *Porto Seguro*, ubi oppida tria *S. Maria*, *S. Cruz*, & *Porto Seguro*. Capitania de los *Isleos*, ibi oppidum los *Isleos*. Capitania de Bahia de *Todos* los *Santos*, ubi *S. Salvador* totius Braſiliæ Luſitanicæ metropolis. Capitania de *Fernambuco*, ubi *Olinda*, *Mauritianopolis*, & *Reciff*. Capitania de *Tamaraca*, ubi inſula *Tamaraca*. Capatania de *Paraiva*, ubi oppidum eſt nomine *Paraiva*.

Braſilianorum præcipuæ gentes ſunt, *Tapuyæ* Hollandorum confœderati, *Tupinikini*, *Toupinimba*, *Quariones*, *Taupinam-baulti*, *Goaymures*.

Pro-

Provincia Maranhon. Provincia *Maranhon,* ta ad fluvium Maranhon, qui maximis totius merica fluminibus accenſetur, & male cum uvio *Amazonum,* ſive Orellana; & fluvio *Ore-oque* confunditur.

ProvinciasGentesque plurimas complectitur, uas, quia parum frequentantur, & admodum mutabiles ſunt, recenſere non op⁹. Nulla ibi urbs el oppidum alicujus nominis.

Provincia Cajana. Provinciæ *Cajana* ſunt ad uvium *Cajana,* etiam alio nomine appellantur *Caribania.* Populi *Caribes* ſive *Canibales,* primi omiedones, quorum notitia ad nos ex America dvenit, nihil vero in illis notabile, niſi mera arbaries, & frequentia flumina.

Gviana. Gviant ſive *Eldorado* provincia meliterranea ſolis fabulis & quærentium eam ſtuiis famoſa. Infinita mendacia de ejus divitiis tque opibus ſparſa ſunt, præcipue à Gualtero *Ralego* Anglo, qui deceptus illa divitiarum fama, nerito tandem *Londini* poſt diuturnum carcerem capite plexus fuit. Urbem in illa confingunt *Manoa*, ſive Eldorado, totam, ſi credere fas eſt, uream, populos quoque confingunt ſine capite, qui faciem in pectore gerant, quos *Epuremeos* ppellant, ſed de fabuloſa Gviana ſatis.

Provincia ad Rio de Orenoque. Provinciæ d Rio de *Orenoque*, ſitæ ad fluvium maximum & celeberrimum *Orenoque*, cui Hiſpani quo-

que

que nomen Orelianæ & Maranhon, ſed mal[illegible] tribuunt.

Flumen hoc omnium totius mundi fluminum Imperator appellatur, & mari potius, quam flumini, ſimilius eſt. Multa quoque fabuloſa de hac regione traduntur: oppidum unicum ad flumen Caroli *S. Thomæ* eſt.

Nova Andaluſia. Nova *Andaluſia* complectitur provincias *Cumanam & Chiribi*, ubi oppida *Toledo*, & *Santa* Fe.

Venezuela. *Venezuela* olim dicta provincia *Velzerorum*, quod *Velzeri*, mercatores Germani illam à Carolo V. acceperint. Complectitur oppida, ex quibus præcipua octo, *Coro* ſive Venezuela, *Noſtra Segnora de Carvaleda, S. Jago de Leon*, Nova *Valencia*, Nova *Segovia*, Nova *Xerez*, *Tucujo*, *Noſtra Segnora* de la *Paz*.

Lacus *Maracaibo*.

Inſulæ ad Americam Auſtralem ſunt.

Inſula *Margarita*, piſcatura margaritarum celebris. Inſula *Dominica*. Inſula *Trinitatis*. Inſula *la Mocha*, ad Chylen in mari Pacifico. Inſula *Canum*. Inſula ſine *fundo* procul à continente, medio in mari ſita. Inſula *Muſcarum*,

MAGELLANICA, ſive Terra *Auſtralis*, ſive *Incognita*. Quicquid à freto Magellanico verſus Auſtrum terrarum jacet, Magellanica appellatur, à Ferdinando Magellano, qui primus partem earum detexit.

Re-

Regiones illæ fere in totum adhuc incognitæ ſunt, & non niſi littora ipſarum à navigantibus interdum conſpiciuntur. Sunt autem, quantum conjici poteſt, regiones maximæ & vaſtiſſimæ, nudis & barbaris hominibus habitatæ, quorum multi colore nigerrimo inſtar Æthiopum ſunt.

Diviſio. Quæ cognita ſunt, dividuntur in terram del *Fugo*, quæ proprie Magellanica, & in terram *Franciſci* del *Quir*, & in Novam *Guineam*.

Terra del Fugo. Hæc à crebris ignibus, quos in ea Magellanus conſpexit, denominata eſt. Habita fuit pro continente usque ad annum 1617. Quo anno *Jacobus* la Maire, *Batavus*, eam deprehendit magnam Inſulam eſſe, & omnem illum tractum non eſſe continentem, ſed in plurimas *Inſulas* diviſum. Pauci in iis homines, ferino plane ritu viventes, crudam carnem vorantes, variis coloribus picti, in ſpeluncis ac montibus, & ſylvis brutorum inſtar degunt.

Terra Franciſci del Quir. Terra Franciſci del Quir, non niſi ex relatione ejus cognita eſt, & commemorat is, ſeſe in eas regiones delatum, reperiiſſe innumerabilem hominum copiam, & ſummam auri atque argenti abundantiam; populum nullo imperio regi, diviſum in familias & factiones, perpetua inter ſe bella gerere. Svadet igitur Regi *Hiſpaniæ*, ut eas occupet, quæ longe ipſi utiliores, quam

utra-

utraque *India*, futuræ ſunt. Sed hactenus nihil c illis præterea innotuit.

Nova Guinea. Indiæ Orientalis Inſulæ vicin eſt Nova *Guinea*, quam longo tractu *Batavi* ſu perioribus annis detexerunt. Extenditur fer usque ad *Æquatorem*, ſed non niſi littora adhu nobis cognita ſunt.

Incolæ. Nigerrimi & in totum barbari. Regi ipſa inſalubris, atque hinc frequentes in popul morbi. Huic vicinæ ſunt Inſulæ *Latronum*; it appellantur, quod gens *latrocinio & furto* admodum dedita ſit. Natandi peritiſſimi, ut perinde ipſis ſit, in *terra* vivant, an in *mari*. Reliqua Orbis adhuc incognita ſunt.

Finis Novi Orbis: Reſtat Orbis Borealis.

TERRA BOREALIS.

QUicquid ſupra Europam, Aſiam, Africam & Americam jacet, *Borealis* Terra appellatur, eaque magnam partem adhuc incognita. Æterna ibi *hyems*, glacies, nix, atque frigus, mare concretum & innavigabile, dies noctesque non ad noſtrum morem, ſed ad aliquot menſes protenſi, ita ut ſub ipſo polo ſex menſes continuos perpetua vel dies ſit, vel nox. *Glacies* ſi quando rumpatur, ingentium *montium* atque *Inſularum* ſpeciem præbet, ad quam nautæ velut ad littus appellunt, neque ab alia re ſibi timent, quam à fulgore nivium & glacierum, qui ſic officit luminibus,

bus, ut pleroſq; obcœcet. Ibi non alia mercatura, quam ex balænis & urſorum captura.

Incolæ. *Nulli* ibi *homines*, niſi qui ex noſtra orbe *navibus* advehuntur.

Diviſio. Dividuntur hæ regiones, quantum exploratum eſt, in *Spitzbergam*, *Groenlandiam*, & Novam *Zemblam*.

Spitzberga. Anno 1569. ab *Hemskerkio* Batavo detecta, & à præacutis montium verticibus, perpetua nive obſitis, ita appellata fuit. Ad hanc præcipue circa æſtatem captura *Balænarum* exercetur. Anſeres *rubros* alit regio, quos in *Scotia* ex *arboribus* naſci hactenus falſo exiſtimatum fuit.

Nihil in illo ſolo corrumpitur, non *ligna*, non *piſces*, non *humana* cadavera. Tantum ibi *frigus*, ut maris pars, in umbra montium conſtituta, *tribus* horis ita concreſcat, ut majora tormenta bellica poſſit ferre. Vicina eſt *Urſorum* Inſula, quam Batavi ita appellarunt, quod *urſum* longum 12. pedes hic occiderint.

Groenlandia. De *Groenlandia* ad Norvegiam actum eſt.

Nova

Nulli ibi homines) Cum interiora Terræ Borealis nondum ſint explorata, dubium adhuc eſt, num homines regio illa alat, nec ne. Quod tamen Groenlandiam attinet, quam Terræ Borealis provinciam Hornius hoc loco facit, eam hominibus inhabitari nemo ignorat. Videatur *Olearius in Itin. Moſcov. lib. 3. cap. 4.*

Nova Zembla. Supra *Ruſſiam* Nova Zembla ingenti terrarum tractu jacet, Urſorum patria, quanquam per æſtatem vel etiam hyemem illam interdum *Samojetæ*, ſuis rhedis ex Ruſſia frequentent. Detecta fuit à Batavis anno 1596. cum tranſitum ab illa parte in *Sinam* quærerent. Ad hanc regionem Aſia, Europa, & America proxime coeunt, & hic ultimus Orbis habitati & cogniti limes atque terminus eſt; cætera ad Polum adhuc hominibus incognita atque inacceſſa.

FINIS.

INDEX
RERUM & VERBORUM MEMORABILIUM.

A.

Abbas Fuldenſis præcedentiam Epiſcopo Hildesheimenſi diſputat. pag.198.idem Colonienſi de digniore ſede litem movet.p, 198. eſt primus omnium Abbatum 199.

Abbatia Hirsfeld, Præfecturæ Schaumburg, Buckeburg, &c. Haſſa-Caſſelanis accedunt. 282

Abbatia Sangallenſis quando condita. 199

Abbatiatus ſunt vel Singulares, vel Collegiales 197. Singulares qui? 179. Collegiales qui? 199

Abyſſinæ ſive Habaſſiæ deſcriptio. 561

Abyſſinorum Rex Adad, ſive David, ad fidem Chriſtianam converſus. 447. eorum imperium valde à Turcis, & Saracenis debilitatum. 447

Academia Colonienſis quando fundata. 182. Jenenſis quando. 242. Lipſienſis à quo condita. 217. Wittenbergenſis à quo? ibid. Tubingenſis quando fundata. 251

Ægyptus hodie Miſr vel Copht. 558. ejus urbes. ibid. deſcriptio. ibid. incolæ. ibid. diviſio. 559

Æthiopia, hodie Abyſſina, ſive Regnum Presbyteri Joannis. 561
Ætna mons. 526
Africæ veteris deſcriptio. 501. recentioris deſcriptio. 557. incolæ fuſco in univerſum colore, maxima pars nigerrimo. ibid. diviſio. 558
Alberto Friderico, Duci Pruſſiæ, mente capto, Curator datur. 261
Albertus, dictus *Achilles Germanicus*, fœdus hereditarium cum domo Saxonica & Haſſiaca init. 220
Albertus juratus hoſtis Noribergenſium & Epiſcoporum Bambergenſis & Wurtzburgenſis. 276
Albion Britannia major, h. Anglia. 489
Alcahira maxima fere totius Orbis urbs. 559
Alexander III. Papa Fridericum Barbaroſſam Imper. pedibus conculcat. 20
Alexandri M. res geſtæ. 357
Alexandria urbs, h. deſerta. 559
Amedeus. VIII. primus Dux Sabaudiæ. 264
Americæ ſive Novi Orbis deſcriptio. 562. incolæ nudi. 562. diviſio. 563
Andreas Auria Genuam ab Imperio Gallorum in libertatem vindicat. 272
Angli religionibus plurimis ſunt dediti. 111. prætendunt dominium maris. 113
Anglorum militia terreſtris & maritima eſt. 112

Anglia

Anglia bello civili graviter concuſſa.114. cur lupis deſtituatur. 110.507
Angliæ deſcriptio.506.fortitudo,507.lupos non fert, nec ranas. ibid. incòlarum natura. ibid.
Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ conjunct. 108. 425
Angliæ Regum catalogus. 417
Anglo-Saxonica memorabilia. ibid.
Angola, regnum. 560
Angolenſis Monarchia à quo conſtituta. 448
Anhaldini Principes fiunt Electores Brandeburgici & Saxoniæ. 286. dividuntur in Deſſau, Bernburg, Plotzgo, Zeibſt, Hatzgeroda, Kothen. 287. amittunt Electoratum Brandeburgicum & Saxonicum. 288. Saxoni evocationem gratificantur. ibid.
Antipodes. 485
Antœci. 485
Anzyges & Jacchæ populi ferociſſimi. 560
Apollodorus & Abydenus vanitatis arguuntur. 454
Aquisgranum privilegiis exuitur. 380. conſumitur incendio. ibid.
Arabes nova religione imbuuntur à Muhammede. 444. inter eos magna controverſia ob ſucceſſionem in imperium. 445
Arabum Saracenorum immanis eruptio. 450
Arabia triplex, Deſerta, Petræa, Felix. 499
Arachoſia, h. Mecran. 500. ejus urbes. ibid.
Aragoniæ deſcriptio. 512

Arauſio, ſive Orange, fit ſupremus Principatus. 284. à Cabilloniis pervenit ad Naſſovios. 285
Archi-Epiſcopatus ſunt vel Electorales, vel Non-Electorales. 178. Electorales qui? ibid. Non-Electorales. 184
Archi Epiſcopus Colonienſis eſt Cancellarius per Italiam. 181 Weſtphalia & Angria potitur. 182. prætendit jus in Coloniam Agrippinam & Suſatum. 183. jus coronandi Cæſars. 184
Archi-Epiſcopus Moguntinus eſt Cancellarius per Germaniam. 178. habet jus coronandi Cæſaris. 180
Archi-Epiſcopus Saltzburgenſis eſt legatus ſedis Romanæ, & primas Germaniæ. 185
Archi-Epiſcopus Trevirenſis eſt Cancellarius per Galliam. 180
Archipelagus quid? 486
Aria, h. Herat. 500. ejus urbes. ibid.
Armenia diviſa in Majorem & Minor. 496. Minoris urb. ibid. Major h. Turcomania. ibid. ejus urb. ibid.
Artaxerxes Longimanus. 345. Mnemon. 346. Ochus. 347
Aſappi, auxiliares copiæ Turcarum. 317
Aſia propria, h. Aldinelli. 496. ejus urb. ibid.
Aſiæ veteris diviſio in Minorem & Major. 496 Minoris deſcriptio. ibid. Major. 497. recentior. 542

Aſſy-

Aſſyria, h. Aderbeitzan. 499. ejus urb. ibid.
Aſſyriaci Imperii fundator Ninus. 333
Aſſyrii, ductu Phul Aſſuris, ampliſſimum imperium condidere. 463
Aſſyriorum ſcribentium vanitate res in majus auctæ. 459
Attilas, Hunnorum Rex, flagellum Dei dictus. 472
Auctores Hiſtorico-Politici, alii generales, alii ſpeciales. 166. eorum catalogus. 167. in eorum lectione quænam præcipue obſervanda. 169
Auguſta Vindelicorum Confeſſioni Auguſtanæ nomen dat. 311
Aurea Bulla & Conſtitutiones Imperii, ſunt lex fundamentalis Imperii Germanici. 9
Aurelia auſpiciis Johannæ, puellæ Lotharingicæ, obſidione liberata. 407
Auſtria fit Archi Ducatus. 230. ejus feuda. 231
Auſtriæ Duces potiuntur Comitatu Tirolenſi 229 fiunt Hung. & Bohemiæ reges ibid. prætendunt jus in Helvetiam. ibid. ut & in Ducatum Wurtenbergicum. 231
Auſtriaca Domus à quo fundata. 228
Auſtriaca potentia crevit conjugiis. 230
Axis quid? 484

B.

BAbylonia, h. Irac El Arab. 498. ejus urbes. ibid.

Babylonica turris. 457. mœnia. 460
Bactriana, h. Tartaria Schagatai. 499 ejus urbes ibid. fl. Oxus, h. Jehun. ibid.
Badenſis Marchionatus dividitur in Durlach & Baden-Baden. 277. fit obnoxius Electori Palatino. ibid.
Bætica, h. regnum Granadæ. 490. urbes & fluvii. ibid.
Barbaria in quatuor majora regna dividitur. 559
Baro proprie qui dicatur. 4
Baſſæ apud Turcas qui? 314
Bavariæ Elector Vicariatum exercet. 214. utitur jure Primogenituræ. 215
Beleſes Babylonicum regnum obtinet. 464
Belgæ cur Philippo II. omne obſequium renuntiarint. 152. Exterorum protectionem quærunt. 152. ſuam Remp. ipſi gubernant & defendunt. 153. libertatem conſcientiæ indulgent. 154. fœdera commerciorum vel armorum habent. 162. imperium & commercia per totum orbem propagarunt. 163. pacem cum Hiſpanis Monaſterii ineunt. 164
Belgarum militia terreſtris eſt fere Poliorcetica. 160
Belli Germanici origo, progreſſus atque exitus. 313 & ſeqq.
Belli hodierni inter Suecos & Ruſſos cauſa quæ? 55
Bellorum à Romanis geſtorum catalogus. 366. & ſeqq.

Bel-

Bellum Anglicum primum inter Ludovicum Galliæ & Henricum Angliæ Reges, ex ludo latrunculorum ortum. 404
Bellum Araucanum inter Hiſpanos & Chilenſes. 451
Bellum Bavaricum 237. Bohemo-Svecicum, 29. Bohemicum. 317. Juliacum. 315. Mantuanum ob ſucceſſionem familiæ Nivernenſ. 267. 323. Meſſenium 350. Peloponneſiacum, 354. Rupellenſe, 323. Saxonicum. 322. Smalcaldicum, 29
Bibliotheca Heidelb. Romam translata. 220
Biledulgerid, ſive Numidia. 560
Bipontini acres hoſtes fuerunt Elect. Pal. 236
Bipontinus Palatinatus à quo conditus. 235
Bithynia, h Oſmania. 496. ejus urbes. ibid.
Blaſſenburg funditus evertitur & inſtauratur, 277
Bohemia, à quo condita. 46, 207
Bohemia Moraviam & Sileſiam complectitur, 208. familia Ottocarorum valde illuſtratur. 208. ad exteros reges, tandemque Auſtriacos pervenit. ibid. ex electivo regno fit hereditarium. 290
Bohemiæ deſcriptio, 521
Bohemiæ Regum catalogus. 426
Boleslaus Chrobrius primus Poloniæ Rex. 428
S. Bonifac. I. Archi Epiſcopus Mogunt. 178
Borſius, primus Ferrariæ Dux. 269
Boſtangibaſſa, ſupremus hortorum præfectus apud Turcas 24

Brandenburgenſis Marchionatus dividitur in Bayreuth, Anſpach & Jegerndorf. 275
Brandenburgicæ ditiones dividuntur in Electoralem Marchiam, Onolsbachium & Voitlandiam. 221
Braſiliæ deſcriptio. 570
Britannia diviſa in Albionem & Caledoniam. 488
Britannia Magna dividitur in duo regna, Scotiam & Angliam. 505
Britanniæ regnum condidit Henr. VII. 102
Brunechildis, Sigeberti Auſtraſiæ regis uxor, altera ſui ſeculi Medea. 401. equi indomiti caudæ alligata per ſpinas & dumeta diſcerpitur. ibid.
Brunſvicenſis Ducatus dividitur in Gottingenſem, Grubenhagenſem, Wolferbytanum, Zellenſem, 245. prætendunt Jus in civitatem Brunſvicenſem. ibid.
Brunſviga à Duc. Brunſvic, divexatur. 307
Burbonii ſuccedunt extinctæ familiæ Valeſiæ. 87
Burgaviæ Marchionatus datur poſteris Ferd. 297. prætendunt in ditiones Juliaco-Clivenſes. ibid.
Burgundicæ & Aurelianenſis domus factiones. 92. Burgundiones. 471

C.

Caledonia, hodie Scotia. 488

Cali-

California. 464
Calipha, ſummus pontifex Muhammedanorum. 544
Cambalu, eadem urbs cum Pequin, Septentrionalis Chinæ metropoli. 552
Cambyſes ſecundus Perſarum Rex. 341
Capetingi, tertia familia Regum Franciæ. 404
Cappadocia, h. Anadole. 496. ejus urbes. ibid.
Carmania, h. Kirman. 499. ejus urbes. ibid.
Carolingi familia Regum Franciæ. 402
Carolus Burgundus Noveſium obſidet. 183
Carolus V. Electorat. Saxoniæ à linea Erneſtina transfert ad lineam Albertinam. 216
Carolus Magnus, Rex Franciæ. 402
Caſſander Macedoniæ regnum fundat. 360
Caſtiliæ diviſio in veterem & novam. 512
Cathaja, regio. 555
Chiauſi apud Turcas qui? 35
Chili, regio Europæ ſimillima. 568
Chilenſes pro libertate bellum contra Hiſpanos gerunt, 451. Franciſc. Baldivium, ducem Hiſpanor. capiunt. ibid. aurum liquefactum rictui infundunt. ibid.
Chinæ deſcriptio, vide *Sinæ.* 551
Chinenſis Imperii antiquitas. 442. Imperatorum ſeries. ibid.
Chriſtiani per imperium Turcicum ſunt imbelles 41. iis à fide deſciſcentibus omnes honores patent. 40
Chriſtianis Principibus an liceat fœdera politica inire cum Turca. 93

Chriſtianorum ſtatus Romæ ſub Nerone ex Cornelio Tacito. 480
Chriſtianus II. Danorum Rex, XC. proceres contra datam fidem trucidari jubet. 118
Chingis Chan Imperii Tartarici fundator. 476
Circuli majores & minores. 484
Civitates Germaniæ ſunt vel Hanſeaticæ, vel Rhenenſes, vel Suevicæ. 302
Climata quæ vocentur. 485
Clotarius II. primus inſtituit *Majores domus* in Francia. 401
Codrus, ultimus Rex Athenienſium, ſe pro patria devovet. 349
Colchis, h. Mengrelia. 497. ejus urb. ibid.
Collegium Admiralitatis in Belgio. 158
Colonia fit Juris Germanici. 282. in eam prætendit Archi-Epiſcopus. 309
Comes proprie quis dicatur. 4
Comites Oldenburgenſes fiunt Reges Daniæ, Sueciæ, Norvegiæ, & Duces Holſatiæ ac Slesvici. 299. obtinent telonium Viſurgis, contra Bremenſes. 300
Commercia exercere, per Muſcoviam & Perſiam, terreſtri itinere in Indiam, fruſtra aliquoties conati mercatores. 59
Congo VII. regna in unius Monarchæ poteſtatem concedunt. 448 560
Controverſia de Diœceſi Curlandica inter Danum & Polonum componitur. 259
Controverſia inter Comites Oſtfriſiæ & Embdanos. 294

Con-

Controverſia inter Sabaudum & Mantuanum Duces de Montisferrato. 267
Cornu Oldenburgenſe famoſum. 301
Corſica, urb. Alteria. 493
Corſicæ deſcriptio. 525. incolarum natura. ibid.
Coſacki, prædones, unde oriundi? 531
Coſmus à Papa Pio IV. creatus Magnus Dux Hetruriæ 232. inſtituit Equites S. Stephani. 233
Creta, hodie Candia. 495
Crioli qui? 75
Crœſi, Lydorum Regis, hiſtoria. 339
Cuchenillie, vermiculus, ex quo conficitur ſummi pretii color. 74
Cupha urbs. 545
Curlandiæ primus Dux, Gothardus Ketler. 259
Cuſco, urbs à quo condita. 459
Cyprus inſula. 498 ejus urbes. ibid.
Cyrus Perſarum regnum condit. 339. ejus tota vita plena miraculorum. ibid.

D.

DAgeſtana, Principatus Tartariæ. 295
Damiata, priſcorum Peluſium. 559. totius Ægypti clauſtrum munitiſſimum. ibid.
Dani regnum tranſtulerunt ad Fridericum, Ducem Holſatiæ. 118

Dania fit regnum hereditarium. 120. quando fidem Chriſtianam ſuſceperit. 382. ſuas origines ad fabuloſam usque antiquitatem oſtentat. ibid. ejus Reges. ibid.
Dania & Suecia iterum in duo regna disjunguntur. 117
Daniæ clauſtrum eſt fretum Sunda, 119
Daniæ deſcriptio. 511. incolarum natura. 533. diviſio. ibid.
Darenſe regnum. 560
Darius Hyſtaſpis calliditate equiſonis ſui Rex Perſarum creatur. 343
Darius Nothus, Perſarum Rex 346. Codomanus. 348
Delmenhorſt pervenit ad Epiſcopatum Bremenſem. 299. ad Epiſcopatum Monaſterienſem. ibid.
Delphinatus regno Galliæ accedit. 406
Diluvii deſcriptio. 453
Ditmarſia expugnatur. 249
Domus Auſtriaca hodie Imperium Germaniæ obtinet. 9. à quo fundata. 10
Drangiana, h pars Seſchiſtan. 500
Druſt, Principatus. 297
Ducatus Ferrariæ & Urbin redit ad Papam. 177
Ducatus Germaniæ. 239. Italiæ qui? 262. Poloniæ. 258. Superioris Saxoniæ qui? 240. Inferioris Saxoniæ, 244
Duces Pruſſiæ novis privilegiis ornantur. 261

Du-

Ducum Militarium præſtantiſſimorum catalogus. 172

E.

EDicta Regum Galliæ contra duella. 84

Edſardus, Comes Embdæ, fit Dominus Groningæ. 294

Eduardus Fortunatus, Bruxellis ebrius de ſcalis prolapſus, cervices frangit. 278

Eduardus VI. religionem Reformatam introducit. 105

Electio Imperatoris ante conſtitutos VII. Electores communis fuit omnibus Principibus Germaniæ. 8

Elector Saxoniæ habet jus cõnvocandi. 216. prætendit jus in ditiones Juliacenſes. 217. potitur Luſatia ſuperiori 218. Proteſtantes Principes Lipſiam convocat. 218. pacem Pragenſem cum Cæſare init. 218. eſt Imperii Proviſor & Vicarius. 219

Electoratus Brandeburgicus pervenit ad Burggravios Noribergenſes. 219

Electores quando inſtituti. 205. eorum privilegia. 210

Eliſabetha, Regina Angliæ, Reformatam Religionem reſtituit. 707. 423

Enno II. Comes Oſt Friſiæ Proteſtantem Religionem recipit. 294

Epirus h. Albaniam. 495. ejus urbes, fl. montes. ibid.

Epiſcopatus Argentinenſis à quo fundatus. 189. dividitur inter Carolum Lotharingium & Joh. Georgium Brandeburgicum. 190
Epiſcopus Aichſtad, de præcedentia cum Spirenſi & Strasburgenſi certat. 192. Auguſtanus quando inſtitutus, ibid. Dillingæ ſedem habet. ibid. Bambergenſis quatuor feuda Electoribus ſecularibus confert. 188. controvertit de præcedentia cum Ordine Teutonico. 189. Churienſis late per Rhætiam dominatur. 192. Hildesheimenſis in Ducatu Brunſvicenſi ſedes habet. 196. proſcribitur à Carolo V. 196. Leodienſis late per Belgium dominatur. 195. Monaſterienſis partem Weſtphaliæ tenet. 194. Spirenſis eſt Protector Palatinus. 193. Wormatienſis eſt Protector Palatinus, ibid. Wurtzenburgenſis eſt Dux in Franconia. 190
Epocha Chaldæorum. 464
Erneſtus, Dux Gothanus. 243
Etruſcorum antiquitatem fragmenta ex monte Vulterrano ante XX. annos eruta. 461
Europæ veteris deſcriptio. 488. novæ. 502
Exſecutio Pragenſis. 319

F.

FAchreddinus, Princeps Sidon Phœnicem & Galilæam tenet. 297
Factiones inter Roſam Albam & Rubram. 102

Farſi,

Farſi, vetus Perſia. 545
Ferguſius primus Scotorum Rex, Alexandro M. coætaneus. 423
Ferraria fit Ducatus. 269. ex eo oritur Ducatus Mutinæ & Regii. 269
Feuda Papæ quæ? 178
Fezzæ & Marocco Regnum. 560
Finlandiæ Magnus Ducatus. 233
Fioniæ, ſive Funen deſcriptio. 534
Florentia fit Magnus Ducatus, 231. potitur Senis, 232. claſſem contra Turcas inſtruit. ibid.
Florida. 464
Flumen quid? 487
Fœminæ à ſucceſſione regni Galliæ excluduntur. 79
Fons quid? 488
Franci Gallia potiuntur. 400
Francofurtum eſt locus Cæſarum eligendorum. 308. Fetmilch ibi tumultum excitat. 309
Frankodalium Hiſpano tanquam fidei commiſſum traditur. 229
Fredericus Comes Mompelgard. fit Dux. 252 colloquium Mompelgard. irrito ſucceſſu celebrat. 253. Nicrum conatur reddere navigabilem. ibid.
Fredericus V. Elect. Palat. Rex Bohemiæ creatur. 318. fugatur. 319
Fretum quid? 487

Gala-

G.

GAlatiæ urb. 496
Galli fœdus cum Turca iniverunt. 93. Burgundiam & provincias Belgicas amiſerunt. 94 perpetui hoſtes Hiſpan. 65. duellis domi ſeſe atterunt. 84. apud eos omnia officia ſunt venalia. ibid. ſunt factioſi & bellorum avidi. 86. facilius aliena acquirunt, quam retinent. 87
Gallia dividitur in Aquitaniam, Lugdunenſem, Belgicam & Narbonenſem. 491. in Aquitania fluvii & urbes quæ. ibid. in Lugdunenſi, quæ. ibid. in Belgica. ibid. in Narbonenſi. ibid.
Galliæ regno deeſt ſufficiens navalis potentia. 89
Galliæ regnum fundavit Ludovicus XI. 78. ejus potentia in quibus conſiſtat. 82
Galliæ deſcriptio. 512. incolarum natura. 513
Galliæ regnum nupera pace magnum incrementum ſumſit. 98. nuper per Primarium miniſtrum Status gubernabatur. 100
Galliæ Regum ſeries. 400
Gallica militia conſiſtit in robore equeſtri. 88
Gallorum expeditiones in Italiam. 87
Gallorum hoſtes ſunt Angli, Burgundi & Hiſpani. 90

Genua fit Ducatus.271.potitur Corſica.ibid.dedit ſe Regibus Galliæ. 272. in libertatem vindicatur.272.à conjurationibus Fliſcana & Ciboina perturbatur. 273. uſuris atterit Hiſpanum. ibid.
Geographia quid ? 484. ejus partes Chorographia & Topographia.ibid eſt vel Orbis veteris vel novi.488.veteris quæ? ibid. novi quæ? 502
Germani quando imperium à Gallis ad ſe transtulerint. 6
Germania in duas factiones, Romano-Catholicos & Proteſtantes ſciſſa. 27
Germ. Principibus licet inter ſe & cum cæteris pro juſta defenſione religionis & libertatis fœdera inire. 201
Germaniæ memorabilia. 411
Germ. deſcriptio.515. incolarum mores.ibid. diviſio in decem circulos. 518. Civitates liberæ. 303
Germ. Magnam quinam incoluerint ? 491
Germ. Belli origo, progreſſus atque exitus. 313 & ſeqq.
Globus terreſtris quænam complectatur. 486
Gothardus Ketler creatur primus Dux Curlandiæ & Semi-Galliæ. 259
Gothorum primæ ſedes in Scythia ad Thanaim. 470
Gradus quid ? 485
Græcia dividitur in Macedoniam, Epirum, Achaiam & Peloponneſum. 495

Grim-

Grimmenſteyn arx, ſolo æquatur. 242

Gvelfi tenent Ducatum Brunſvicenſem & Luneburgenſem. 244. ſeqq.

Gvelphorum & Gibellinorum factiones quando exortæ. 20.412

Gvineæ deſcriptio. 574

Gviſii Duces unde nomen ſuum deducant. 254

H.

HAleb, ſive Aleppo. 543

Hamburgum ab Holſatis liberatur. 307

Hannibal Grimaldus, Dux Bobienſis, a Duce Sabaudiæ capite plexus. 266

Hanſa Teutonica complectitur civitat. Fœder. LXXII. 304. dividuntur in IV Societates. 305. Emporia. IV. & magna privilegia habuerunt. ibid. privil. ſua amittunt in Angl. & Norvvegia ibid. Protectorem volunt eligere. 306. Fœdus ineunt cum Ordinibus Belgarum. 306

Haſſia Landgraviatus. 279. dividitur in Superiorem & Inferiorem. 280. potiuntur Comitatu Catzenellenbogen. 281. controvertunt de Marpurg. 281

Havana portus, eſt clavis Americæ. 73

Hecla & Helga, montes perpetuis ignibus flagrantes. 502

Heidelberga expugnata. 220

Helvetia diviſa in XIII. Pagos ſive Canton. 521

Helvetii cur magno odio pavones proſequantur. 145. propter diffidium religionis non rumpunt fœdus. 147. à Ludovico IV. liberi pronunciati, Auſtriacos præfectos expellunt. 230
Helvetiis exprobratur militia mercenaria. 146
Helvetiorum militia conſiſtit in robore peditatus. 145
Hennenberg Comitatus fit Principatus. 288. extinguitur. 289
Henric. I. Auceps Germaniam in tres ſtatus *Nobiles, Cives & Ruſticos* diviſit. 17
Henric. III. à Monacho Jacobo Clemente confoditur. 82
Henricus IV. Gall. Rex à Ravaillaco occiditur. 315
Henric. VIII. ſe facit Papam Angliæ. 104
Henric. VIII. Rex Angliæ uxorem repudiat. 93. 422. Monaſteria diruit. ibid.
Heraclidæ Peloponneſum recuperant. 349
Herman Gryn, leoni objectus feram interficit. 183
Hermes Triſmegiſt. quando floruerit. 336
Herodot. Hiſtoriograph. quando floruerit. 354 profanæ hiſtoriæ ſcriptorum princeps. 460. 466
Hibernia 489. olim in quatuor regna diviſa fuit. 425
Hiberniæ, ſive Irlandiæ deſcriptio, 503. incolarum natura & mores 504. veſtitus. ibid.

Hie-

Hieruſalem communis Chriſtianor. in Oriente metropolis. 545
Hildebrandus, ſive Gregorius IX. Papatum fundavit. 176
Hiſpani quintam Monarchiam affectarunt. 68. cur exteris populis ſint exoſi. 71. exteras nationes caſtellis in officio continent. 72
Hiſpani milites poſt victoriam tumultuantur. 76
Hiſpania ſummum incrementum & decrementum accepit ſub Philippo II. 61. debilitata à Belgis & Portugallis. 63. laborat inopia pecuniæ & hominum. 70. diviſa fuit in Citeriorem & Ulteriorem. 489. Citerior in Tarraconenſem, Carthaginenſem & Gallæciam. 489. in Tarraconenſi urbes & fluvii qui? 490
Hiſpaniæ deſcriptio. 590 flumina. 510. incolarum mores & natura 510. veſtitus. 510
Hiſpaniæ montes Pyrenæi. 491. inſulæ. 490
Hiſpanorum tria genera Americam incolunt, Hiſpani, Criolii, Meſtecii. 75
Hiſpanorum potentiam fundavit Ferdinandus Catholicus. 60
Hiſpanorum conſilia & actiones ſunt lenta & tarda. 67. divitiæ conſiſtunt in America. 74. tyrannis Reip. Belgicæ cauſa. 149
Hiſtoria vera ab orbe condito ad Perſarum & Cyri tempora ex S literis petenda. 463
Hiſtoriæ poſtdiluvianæ diviſio in Veterem & Re-

Recentiorum. 332. Vetus quænam complectatur. ibid. Recentior quæ? 380
Hiſtoriæ univerſæ breviſſima ſeries. 453
Hiſtoriarum ſtudio nihil præſtantius. 478
Holſatia fit Ducatus. 247. eſt ſub clientela Danorum. ibid. dividitur. 247
Holſatiæ Duces fiunt Principes à Regno Daniæ exemti. 250. prætendunt in partem Norvvegiæ. 249
Hungari antiqui hoſtes Imperii Germanici. 17
Hungaria cur Germanorum *cœmiterium* dicta. 22
Hungariæ memorabilia. 434. Reges. 435. deſcriptio 528. incolarum mos & natura, ibid. veſtitus. ibid.
Hunni duplices, albi & nigri. 472
Huno glorioſus comitatum Oldenburg inſtaurat. 298
Hyrcania, h. Kilan. 499

I.

JAcchæ & Anzyges, populi ferociſſimi, 560
Jacobus VI. Rex Scotiæ fundavit regnum Magnæ Britanniæ. 108
Janitzari apud Turcas qui? 36
Japan LIII. regna complectitur, 556
Japonenſes à Chinenſibus originem trahunt. 444. & 556
Java inſulæ, 557

Jazy-

Jazyges, urb. Bormanum Jazygum. 494
Iberia, h. Gorgeſtan. 497. urb. & fl. ibid.
Illyricum, regio vaſta & barbara. 527. incolaram natura. ibid.
Ilium an unquam captum vel exciſum fuerit? 462
Imperator German. omnes Principes Chriſtianos præcedit. 7
Imperatores Occidentis. 378. Orientis ſive Conſtantinopolitani. 370. Romani. 370
Imperatorum Germaniæ ſeries. 411
Imperia proprie quæ vocentur. 3
Imperia præcipua quæ? 4
Imperii Germ. forma eſt Mònar Ariſtocratica. 12. ſolemnia conſiſtunt in Electione ac Coronatione. 13. prætenſiones ſunt in Italiam & regnum Galliæ Arelatenſe. 15. hoſtes antiqui fuerunt Hungari, Sclavi, Normanni & Itali, hodierni ſunt Turcæ. 17. clauſtra. 25. plenaria reformatio facilius ſperari quam obtineri poteſt. 26
Imperium Germaniæ electivum fuit à multis ſeculis. 8. cur careat potentia navali. 23. duraturum eſt ad finem usque mundi. 26
Imperii Ruſſici, ſeu Moſcovitici conditor quis? 45. ſeqq. hoſtes præcipui. 53. clauſtra. 55
Imperii Turcici conditor quis? 31. vide *Turcicum Imperium*
India, h. Indoſtan, eſt duplex, intra vel extra Gangen. 501

Indiæ deſcriptio. 550. incolæ magnam partem adhuc gentiles ſunt. ibid. diviſio. ibid.
Inſula quid? 486
Inſulæ Britannicæ ſunt majores vel minores. 488
Inſulæ ad Græciam quæ? 495
Inſulæ ad Americam Septentrionalem innumeræ. 565. ad Americam Auſtralem quæ. 571
Inſularum circa Africam nomina. 561
Johannes Baſilides, Dux Moſcoviæ, Livoniam bello aggreditur. 259. 432. Ruſſorum tyrannus. ibid.
Johannes Bipontinus fit Adminiſtrator Electoratus. 237
Johannes Bocolt ſartor Leydenſis, Monaſterium occupat, 194. Anabaptiſtarum ſe regem facit. ibid.
Johannes Guttenbergius artem typographicam Moguntiæ invenit. 179
Johannes Tetzelius indulgentias per Germaniam venditat. 27
Joppe urbs an ante diluvium fuerit? 456
Islandia à Norvegis primum habitata. 385
Islandiæ deſcriptio. 502. duo mirabiles fontes, unus lanas albas denigrans; alter nigras dealbans. 503, incolarum mores. ibid.
Iſthmus quid? 486
Itali duce Papa Rom. Germ. affligunt. 19
Italia Imperatoribus German. fuit ſubjecta à tem-

tempore Caroli M. usque ad Henricum IV. 15
Italiæ diviſio. 492. urbes. 493. flumina. ibid. montes ibid. Regiones. ibid. deſcriptio. 521. incolarum natura. 522. diviſio. 523
Judæa, h. Terra Sancta. 498. ejus urbes. ibid. fl. Jordanes. ibid.
Julia, Clivia, Berga fiunt Ducatus. 257. varii in hos prætendunt. ibid.
Jutlandiæ deſcriptio. 533

K.

Kadiler qui apud Turcas dicti? 34

L.

Lacus quid? 487
Landgraviatus ſunt Haſſia & Leuchtemberg. 279
Lauenburgicus Ducatus penes familiam Alberti Urſi remanſit. 246
Laniena Pariſienſis. 80
Lanificium eſt præcipua Angliæ columna. 109
Lapponiæ deſcriptio 536. incolarum natura. ibid.
Lechus, Poloniæ conditor 45
Leuchtemberg Landgrav. ad Bavaros venit. 282
Lex Salica. 79

Libe-

Libethra, fons Solis apud Ammonios. 488
Libya duplex,exterior vel interior. 501
Liga ſancta graviſſime turbat regnum Franciæ. 89
Lithuani Polonis ferociores. 531
Lithuania Poloniæ conjungitur. 233
Lithuaniæ deſcriptio. 531
Lotharingiæ Ducatus à Bullioneis pervenit ad Limburgenſes. 253 dividitur inSuperiorem & Inferiorem. 254. Gviſia ei accedit. ibid. pervenit ad familiam Andegavenſem.255.prætendit in regnum Neapolis & Siciliæ. ibid.
Lubeca eſt caput Hanſæ Teutonicæ. 306. ſeditionibus agitatur. 307
Lucca eſt ſub clientela Hiſpani. 311. metuit Magnum Ducem Hetruriæ. 312
Ludovicus IV. Imperator Helvetiorum libertatem & fœdus confirmat. 145
Ludovicus XI. regnum Galliæ fundavit 78
Ludovicus XIV. Rex Galliæ Principatum Arauſion occupat.286. reſtituit. 286
Lutherus decreta ac Bullas Papales comburit.28. quando natus, 496

M.

MAcedoniæ deſcriptio. 495. urbes. ibid. Montes.ibid.fons Libethra. ibid.
Madagaſcar inſula. 561

Magdeburgum funditus evertitur. 326
Magellanica, inculta & barbara regio. 572. incolæ ferino ritu vivunt. 573
Magi per fraudem regnum Perſiæ occupant. 342
Mango primus Cuſconis Rex. 450
Mansfeld. Comites creantur Principes. 290
Mantua fit Ducatus. 267. potiuntur Montisferrato. 267
Mantuæ Dux deſignatur Vicarius Imperii per Italiam. 268
Marchionatus Miſniæ quando conditus. 215
Marchiones Brandeburgici prætendunt jus in Burggraviatum Noribergenſem. 222. fiunt duces Pruſſiæ, Juliæ, Cliviæ. Montium. 223 ob ſucceſſionem Juliaco-Clivenſem in magnas controverſias incidunt cum Duce Neoburgico. 224. Pomerania ulteriori, Ducatu Halberſtadienſi, Magdeburgenſi & Mindenſi potiuntur. 226
Mare quid? 486
Margiana, h. Choraſſan. 499. ubi urbs Antiochia. ibid.
Maria, Jacobi V. Regis Scotiæ filia, ſeculi ſui furia. 424
Maria, Reg. Angliæ, Papæ auctoritatem reſtituit. 105
Matthias Corvinus Hunniades Rex Hungariæ. 435
Mauritania, h. Fezz & Marocco. 501. eſt vel Tingitana vel Cæſarienſis. 501

Maxi-

Maximilianus I. Cameram Imperialem inſtituit, & Imperium in Circulos X. diviſit, 14
Mecca, urbs. 544
Media, h. Schirvan. 499, ejus urbes. ibid.
Memorabilia Abyſſina. 44. Ægyptiaca. 336, 361. Æthiopica. 337. 444. Africana. 416, Americana. 449 Anglo-Saxonica. 447, Arabica. 444. Aſſyriaca. 333. Chataica. 442, Chilenſia 451. Daniæ 382 Franc. 400. Germ. 411. Græc. 349. Hiber 425. Indor. 349 448. Indica. 448. Lydor. 338 Macedonica. 360. Mexicana. 449. Monomotap. 448. Nigrit. 447. Norveg. 385. Oſtgothorum, 393. Perſar. 389, 439. Peruana, ſive Cuſonica. 450. Polon. 428. Portug. 399. Roman. 364 Ruſſica. 431. Sarmatica, 426. Sclav. 426. Scotiæ. 423. Scythar. 348. Siciliæ. 389. Sueciæ, 386. Syriæ. 338. 359. Tartarica. 440. Turcica 436. Veſt-gothorum, 395 Ugrica, ſive Hungarica. 234
Menſura locorum apud Græcos quæ? 485. apud Perſas. 485. apud Romanos. 486
Meroveus urbem Pariſiorum occupat. 400
Meſopotamia, h. Jezira, ſive Diar Bech. 498 ejus urb. & fl. ibid.
Meſtecii qui? 76
Mexicani à Duce ſuo Mexico ſic appellati. 449
Milliaria Anglica. 486, Gallica. ibid. Germanica. ibid. Helvetica. ibid. Hiſpanica ibi. Hungarica. ibid. Scotica. ibid. Suedica. ibid.
Miniſtrorum Status præcipuorum catalogus. 171

Miſr, ſive Ægyptus, cultiſſima & ditiſſima Africæ regio. 558
Mogoles origine Tartari ſunt. 551
Monarchiæ plerumque gubernantur per primarios Miniſtros Status. 170
Monomotape, magnum Imperium. 560
Montes Lunæ. 502. ex iis oritur Nilus. ibid.
*M*undus exigua ſapientia gubernatur. 2
*M*urus memorabilis, quo Tartaria & China diſterminantur. 442
*M*uſcovitici, ſeu Ruſſici imperii conditor quis? 41. vide *Ruſſicum Imper.*
*M*uslimorum perniciabilis ſecta. 473
*M*uſul, priſca Ninive. 543
*M*utinæ Dux eſt vaſallus Ducis Mantuani. 270. prætendit in ditionem Comacchio. ibid.

N.

NAſſovii fiunt Principes Arauſionis ſive Orange. 284. fiunt Gubernatores Fœderati Belgii & Marchiones Veræ. 285. potiuntur Comitatu Meurſenſi. ibid. donantur titulo Celſitudinis. 286
Naſſovii omnes, præter Sarburg, facti ſunt Principes. 291
Navatlacæ in ſeptem diviſi gentes. 449
Neapolitani in rebelliones ſunt proni. 77
Neapolitanorum famoſæ rebelliones. 393
Neapolitanum Regnum diviſum in VII. Provincias. 525

Nebu-

Nebucadnezar, Rex Regum. 445. in eo Monarchia Babylonica cœpit. ibid.
Neuburg. Palatinatus oritur ex bello Bavarico. 237
Neoburgicus Palatinus fit Dux Juliæ, Cliviæ & Montium. 238. arcem Leuth occupat. ibid. omnes Lutheranos & Reformatos ex ditione ſua proſcribit. 238
S. Nicolaus magnus Ruſſorum patronus. 49
Nigritæ in XV. regna diviſi. 447
Nili ortus 502. ſeptem Oſtia. ibid.
Nimrod, Græcorum Bacchus. 457. æqualitate exuta, venationis obtentu, in amœniſſimos Babyloniæ campos progreſſus, magnum regnum brevi conflavit. ibid.
Ninives conditor quis? 458. ſolo æquata. 465
Ninus fundator Imperii Aſſyriaci. 333
Noachi vaticinium de omnium Imperiorum origine & ſucceſſione. 456
Nobilis proprie quis dicatur. 4
Nobilitas Germanica dividitur in Svevicam, Franconicam & Rhenenſem 312. ſeqq. Principibus & Civitatibus bellum movent. 312
Noribergenſes Burggraviatum à Brandeburgicis redimunt. 310. à Palatinis multa oppida emunt. ibid. Ariſtocratice reguntur 311
Noricum, h. Carinthia. 492
Normanni antiqui hoſtes Imperii Germanici.

Norvvegi irrito ſucceſſu ex ſua gente Reges creare conantur. 115
Norvegia olim in complura regna diviſa fuit. 385. ejus Reges. 385
Norvegiæ deſcriptio. 535. incolarum natura & mores. ibid. diviſio. ibid.
Novæ Angliæ deſcriptio. 563
Novæ Franciæ deſcriptio. ibid.
Novæ Granadæ deſcriptio. 567
Novæ Hiſpaniæ deſcriptio. 565
Nova Scotia. 564
Nova Svedia. 564
Nova Zembla quando detecta. 576

O.

Oceanus quid? 486
Oldenburg Comitatus à quo inſtauratus. 298. dividitur in Oldenburg & Delmenhorſt. 298. ſpectat ad Regem Daniæ & Duces Holſatiæ 300 vide *Comites Oldenburg*.
Orbis veteris partes, Europa, Aſia, Africa. 488
Orcades. 489
Ordines Generales, ſupremum conſilium conſtituunt in Belgio. 155
Oſiandriſmus, factio Eccleſiaſtica. 260
Oſman, ſive Ottoman, Turcici Imperii conditor. 31. hujus familiæ imperium in hunc usq; diem durat. ibid.
Oſnabrugum alternos Epiſcopos Pontificios & Proteſtantes habet. 194

Oſtfri-

Oſtfriſia fit Comitatus. 293 fit Principatus. 294. prætendunt in Jeveram, Oſtringiam, Ruſtringiam, Wangriam. 295
Oſtgothi Italiam occupant. 393. eorum Reges. ibid.

P.

PAderborna ab Epiſcopo domatur. 194
Palatinatus quot? 234
Palatinus fit octavus Elector. 228
Palus quid? 487
Pannonia, h. Auſtria & Hungaria dividitur in ſuperiorem & inferiorem. 492. ejus urbes & fluvii. ibid.
Papatus eſt Romanus, Japonicus & Peguanus 175
Papa prætendit Monarchiam univerſalem. 175. de jure ſubjectus eſt Imperatori Rom. 176. Comitatum Avenionenſem recuperat. 177. ejus feuda quæ? 178
Papæ Romani quando ſibi imperium totius orbis terrarum arrogarint. 19
Parlamenta Angliæ ex quibus conſtent. 109. penes hoc conſiſtit ſuprema regni adminiſtratio. ibid.
Parlamenta octo in Gallia. 513
Parmæ & Placentiæ Ducatus confertur Farneſiis. 270
Paropamiſus, h. Seſchiſtan, 500. ejus urbes. ibid.

Parthia, h. Irac El Atzem, ſive Algebal. 499
Paulus III. Papa, filium ſpurium creat Ducem Parmæ & Placentiæ. 270
Paulus V. Papa Remp. Venetam excommunicat. 140
Pax Paſſavienſis. 30. Pragenſis. 218
Pedemontium, regio Italiæ. 263
Peloponneſi deſcriptio. 495. urbes ibid. flumina. ibid. montes. ibid.
Peninſula quid? 487
Perioeci. 485
Perſiæ deſcriptio. 545, incolarum mores. 546. diviſio. ibid. montes. 549
Perſica memorabilia. 430
Perſis, h. Fars. 499. ubi urbs Perſepolis, h. Schiraz. ibid.
Phalaris, Agrigentinorum tyrannus. 35?
Philippa Catanenſis ex lotrice ad ſummam potentiam provecta. 392
Philippus II. controverſiam Gallis primus movit de præcedentia. 71
Ppinus, Rex Franciæ. 402
Poli vocantur extrema Axis. 484
Politiæ ſunt triplices, Imperia, Regna, Reſpublicæ. 3
Politiæ omnes neceſſario variis mutationibus ſunt obnoxiæ. 3
Politiæ ſtatus perfectiſſimus eſt indubitatum ſignum imminentis ruinæ. ibid.
Politiarum omnium ſupremus ſcopus eſt propria conſervatio. 1

Polonia à quo condita. 45. quando exteros reges habere cœpit. 125. ob regum electionem eſt turbulenta. 130. declinat. 132
Poloniæ regni forma eſt Ariſtocratica. 126
Poloniæ deſcriptio. 530. incolæ duorum generum, Poloni & Lituani, ibid. diviſio. ibid.
Poloniæ Regum ſeries. 428
Polonorum militia equeſtris eſt. 127. opes in frumento conſiſtunt. 128. hoſtes qui? ibid.
Pomerania inter Svecos & Brandeburgicos diviſa. 247
Portugallia ab Hiſpanis deficit. 64
Portugalliæ deſcriptio. 512
Portugalliæ Reges. 399
Potoſi, mons totus argento refertus. 74
Presbyter Johannes, vulgo Paep-Jan. 561. ejus nominis vera origo. ibid.
Princeps proprie quis dicatur. 4
Principatus ſunt vel Eccleſiaſtici, vel Seculares. 174. Eccleſiaſtici qui? ibid. Seculares. 20
Principatus in Gallia, Sedan & Arauſio. 283
Principatus Germani quot? 286
Principatus Mathildis, 266. ex hoc varii oriuntur Ducatus. ibid.
Principatus Tartariæ. 265
Principatus Turcici in Europa & Aſia qui? 295
Principes ſinguli habent ſuam ſuperioritatem in ſuo territorio. 200. poſſunt mittere legatos ibid. habent confraternitates. 201. crebræ inter

inter eos de ſeſſione & præcedentia rixæ. 201. poſſunt inter ſe fœdera inire. ibid. ſignant pecuniam ſua imagine. 202. à ſolo Imperatore non poſſunt proſcribi. ibid. à ſolis Paribus ſuis ſunt judicandi. 203
Principes Germaniæ ſunt vel Catholici Romani vel Proteſtantes. 203. Porteſtantes non tenentur intereſſe Miſſæ. 204. poſſunt Epiſcopatus aliaque bona Eccleſiaſtica in ſuis territoriis ſita reformare. 204. poſſunt ſe contra Cæſarem defendere 204. mittunt auxilia Gallis & Belgis Evangelicis. 205
Principes & civitates Italiæ ſubſunt imperio. 261
Promontorium quid? 486
Proteſtantes in duas partes ſciſſi, Lutheranos & Reformatos. 27
Proteſtantium nomen quando exortum. 28
Pruſſia fit Principatus abſolutus. 226. fit Ducatus. 260. Oſiandriſmo perturbatur. 260
Pſeudo-Demetrius Ruſſorum imperium obtinet. 432
Ptolemæus Lagi Fil. regnum Ægypti condit. 361

R.

RAgotzki, Principis Tranſylvaniæ, ruinæ cauſa quæ? 34
Ragotzii evertuntur. 296
Ratio Status & barbara voce *Intereſſe* quid? 2

Reges

Reges Franciæ Imperium à Germanis aliquoties repetunt. 11
Regna ſunt vel Occidentalia vel Septentrionalia. 60
Regnorum Septentrionalium unio ſub Margaretha cœpit. 115. iterum diſſolvitur. 117
Regnum proprie quid? 4
Regnum Magni Mogol. 550
Religionis Reformatæ libertas eſt præcipuum munimentum Regni Galliæ. 96
Reſpublica Belgica conſtat ex VII. fœderatis Provinciis. 149. Hiſpanorum tyrannis hujus Reip. cauſa. 149. ad perennitatem eſt inſtituta. 165. ejus munimenta quæ? 155. præcipua cura rei maritimæ. 158
Reſpublicæ majores tres, totidemque minores. 5.
Reſpublica Helvetica conſiſtit in tredecim Cantonibus. 142
Reſpublica Veneta legibus & inſtitutis alias ſuperat. 134. optime temperata eſt ex Monarchia, Ariſtocratia & Democratia. 134. fœdere Cameracenſi graviſſime affligitur. 139. Candiam contra Turcas defendit. 141. ejus clauſtra. 141
Rezin Regni Damaſceni in Syria fundator. 338
Rha, h. Volga, fl. terminus Europæ & Aſiæ 497
Rhætia, h. Rieſs, continet urb. Brigantium, fl. Danubium. ibid.
Roma à Romulo condita. 364. à Carolo Borbonio expugnata. 177

Romanorum Imperatorum ſeries. 370
Rudolphus I. Comes Habsburgicus, Imperator electus præpotentem domum Auſtriacam fundat. 10. 228. limites Imperii Rom. extendit. 10
Rudolphus Elect. Palat. à fratre Ludovico IV. Imp. ditionibus ſpoliatur. 227
Rupellæ obſidio famoſa. 96
Ruſſ, Moſcovitarum conditor. 45
Ruſſi ſunt homines ſtupidi. 47. religioni Græcæ omnes addicti. 48. nullæ inter eos ſectæ. ibid. S. Nicolaum majori honore, quam Chriſtum, proſequuntur 49 limites ſuos ſylvis & deſertis muniunt. ibid.
Ruſſia à quo condita, 45. duplex, Alba & Nigra. 46
Ruſſiæ memorabilia. 431
Ruſſiæ, ſive Moſcoviæ deſcriptio. 535. incolarum natura & mores. ibid.
Ruſſiæ graviſſime à Pſeudo-Demetriis perturbatæ hiſtoria. 58
Ruſſicum Imperium eſt deſpoticum. 46. quibus rebus maxime conſervetur. 48. ſub quibus maxima incrementa ceperit. 51. ejus clauſtra. 55

S.

SAbaudia fit Ducatus. 264
Sabaudiam occuparunt Duces Saxoniæ. 262. fiunt Principes Pedemontani & Comites Nizzæ. 263

Sab-

Sabaudiæ Dux eſt vicarius Imperii perpetuus per Italiam. 264. prætendit in Genevam, ditionem Bernenſem, &c. ibid. obtinet Marchionatum Saluzzenſem & Comitatum Bobienſem. 265
Sangiaki præfecti territoriorum apud Turcas. 34
Sarama Perimal ultimus Imperator regionum Malabar Mahometicam religionem amplectitur. 449
Sardanapalus ex deſperatione ſe ſuasque divitias incendio conſumit. 334
Sardinia, urbs Calaris. 493
Sardiniæ deſcriptio. 526. incolarum mores. ibid.
Sardonius riſus. 526
Sarmatarum & Slavorum potentia. 472
Sarmatia Aſiatica, h. Tartaria deſerta. 497. ejus urb. & fl. ibid.
Sarmatia Europæa, h. Polonia & Ruſſia, olim Scythia Europæa dicta. 493. ejus urb. & fl. ibid. populi. ibid.
Saxoniæ Electoratus pervenit ad Marchiones Miſniæ & Landgravios Thuringiæ. 215
Saxoniæ Ducatus initium. 239
Schabeck ſive Schacholam potentiſſimum in India imperium condit. 448
Schaumburg ad Haſſos pervenit. 192
Sclavi antiqui hoſtes Imperii Germanici. 17. ſoli hodieque ob pertinaciam ſub ſervitutis gravi jugo detinentur. 18. hinc man-

cipia lingua Germanica appellantur Sclave. ibid.
Sclavonica memorabilia. 226
Scoti duplices, Montani & Campeſtres. 503
Scotiæ deſcriptio. ibid.
Scotiæ regum ſeries. 423
Scriptorum tam veteris, quam novæ hiſtoriæ nomina. 452
Scytharum cunctæ nationes tribus quaſi caſtris, Germanorum, Hunnorum, Sarmatarum continentur. 470
Scythia, hodie Tartaria, eſt duplex, intra vel extra Imaum. 500
Sectarum multitudo in Anglia. 111.508
Sedanenſis Principatus exſtinctus eſt. 283
Sepulchrum Mahomedis qui inſpexerunt, ſe ipſos excæcant. 545
Sialandiæ deſcripto. 534
Siberia, provincia. 554. ex hac ad nos advehuntur Siberinæ pelles. ibid.
Siciliæ urbes. 493. fluvii ibid. mons Ætna. ibid. deſcriptio. 526. incolarum mores. 427
Siciliæ Regum ſeries. 389
Siculi, Hunnorum pars. 530
Sidon, Principatus. 297
Simmeren Ducatus pervenit ad Electores Palatin. 235
Sina, h. China meridionalis, ſive Nanking 500.
Sinæ deſcriptio 551 incolarum mores, ſtatura, religio, &c. ibid. diviſio. 552

Sinus

Sinus quid ? 486
Slickius Comes capite plectitur. 319
Smolensko urbs eſt pomum diſcordiæ inter Polonos & Ruſſos. 57
Societates Indiæ Orientalis & Occidentalis. 163
Sogdiana. 499
Solon, Athenienſ. legislator, Cyrrham urbem helleboro expugnat. 352
Spahi apud Turcas qui ? 36
Spitzberga quando ab Hollandis detecta. 575
Stephanus Botzkai, Princeps Transſylvaniæ, Cæſari bellum infert. 296
Stratamontana oppignorata Palatino redimitur. 179
Strelici, pedites ſclopetarii Ruſſorum. 50
Sueci regnum tranſtulerunt ad Guſtavum Erici. 121
Suecia bello Germanico & Danico magna incrementa cepit. 123
Sueciæ deſcriptio. 536. incolarum natura. ibid. diviſio. ibid.
Sueciæ Regum fabuloſa ſeries à Magogo, Japhet à filio. 386
Sultana apud Turcas quæ vocetur ? 34
Suſiana, h. Cuſeſtan. 499. ibi urbs Suſa, h. Sus. ibid.
Syria, h. Soria vel Scham. 498. ejus urbes. ibid. fl. Orontes. ibid.
Sybaritæ effœminatiſſimi. 352. hinc adagium: *Sybarita per plateas.* ibid.

Ta-

T.

TAprobana, inſula, h. Ceilon 500
Tartaria Schagatax. 555
Tartariæ Imperatorum ſeries. 440
Tartariæ Precopenſis deſcriptio. 538. incolarum mores. ibid.
Tartariæ Magnæ deſcriptio. 553. incolarum mores & ſtatuta 554. diviſio. 553
Tartarorum nomine orbis inhorruit. 475
Taurica Cherſoneſus, ſive Boſphorus Cimmerius, h. Tartaria Precopenſis, ſive Tartaria minor. 494
Thebaidos urbes. 502
Theodectes Tragicus quædam ex S.S. ſuis ſcriptis inſerens viſu privatur. 466
Theopompus quædam ex S.S. hiſtoriæ ſuæ inſerens triginta diebus mente turbatur. 466
Thomas Crommvvell, fabri ferrarii filius, creatur Comes Eſſexiæ. 422
Thraciæ deſcriptio, 494. urbes, montes, flumina. ibid.
Terra eſt continens & inſula. 486. quænam complectatur. ibid.
Terra del Fugo. 573. incolæ ferino ritu vivunt. 573
Terra Franciſci del Quir. 573
Terræ Borealis deſcriptio. 574
Terræ Firmæ deſcriptio. 566
Timariotæ apud Turcas qui? 37

Tomiris, Scytharum Regina, Cyri caput præciſum in utrem humano ſanguine plenum conjicit. 341
Transſylvania fit principatus. 295
Transſylvaniæ deſcriptio. 529. incolæ trium generum ibid. diviſio. 529
Tremonia ex Comitatu fit libera. 310
Trojanum bellum. 459
Turca publicus & formidabilis hoſtis imperii Rom. 21. cur nunquam invadat Germaniam diſcordem, ſed concordem. 21
Turcam Germaniam ſuperaturum, incredibile, 44
Turcæ rebellionem plerumque patiuntur à præfectis Aſiæ Orientalis. 41. locum ſemel captum non reſtituunt, niſi iterum armis eripiatur. ibid duo bella, Perſicum & Hungaricum, maxime horrent. 43
Turcæ in Perſiam magna manu veniunt. 474
Turcarum memorabilia. 436
Turcarum abſtinentia à vino lege Muhammedis introducta. 35. nititur ratione Phyſica. ibid. militia conſiſtit in Janitzaris & Spahis. 36. mores & habitus. 32. ædificia privata, exceptis publicis, plerumque tenuia & ex ligno conſtructa. 33. hoſtes præcipui. 42
Turcarum imperium eſt deſpoticum ſive plane abſolutum. 33. quomodo gubernetur. ibid. quomodo conſervetur. 35
Turcarum claſſes tres, Conſtantinopolitana, Africana & Ægyptia. 37. milites quid præcipue

cipue animet, contra hoſtes? 38
Apud Turcas illicitum de Religione diſputare. 38. liberum cujuslibet Religionis exercitium permittitur. 39
Turcia Aſiatica quæ complectatur? 543
Turciæ deſcriptio. 539. incolæ duplices ibid. diviſio. 541
Turcici Imperii conditor qui? 31. magnitudo. 32. ſecuritas præcipua conſiſtit in cæde fratrum. 36. ruina fruſtra ſperatur a Janitzaris. 44
Turcicum Imperium videtur duraturum ad finem mundi. 45
Turkeſtan, Tartariæ regio. 555
Turris Babylonica. 457
Tzerkaſſia, Principatus Tartariæ. 295

V.

Vandalorum ſedes primo in Hiſpania Bætica. 471
Vandaluzia, Hiſpania Bætica. 471
Vaudemonti Comites fiunt Duces Lotharingiæ. 252. prætendunt in Ducatum Gelriæ. ibid.
Venetiæ quando conditæ. 132. præſtantiſſima vitra ſuppeditant, 142. *vide Reſpublica Veneta.*
Venetorum potentia partim terreſtris, partim maritima eſt. 136. dux annulo aureo quotannis mare Adriaticum ſibi deſponſat. 137. hoſtes anti-

antiqui & recentes qui? 138. ſcopus eſt, ſervare, non acquirere. 137
Veſperæ Siculæ. 87.391
Veſt-Gothi Hiſpaniam occupant. 395
Vezirii proximum ab Imperatore locum obtinent apud Turcas. 34
Ugri vel Juhri, Hungarorum gentem regnumque condiderunt. 435
Vinarienſes in ſolidum renunciant Electoratui. 242
Vindelicia, h. Svevia. 492
Virginia, Anglorum colonia. 464
Uladimirus, Dux Ruſſorum, religionem Chriſtianam, ſecundum ceremonias Græcorum, in Ruſſiam introducit. 431
Urbanus VIII. Papa Ducatum Caſtro occupat. 271

W.

Walachia in Turcarum poteſtatem venit. 296
Wardhuſen, ultimum totius Europæ oppidum. 535
Wenceslaus Baro à Budevvitz capite plectitur. 319
Weymar, Ducatus, transfertur ad lineam Erneſtinam. 241
Willegiſis, primus Elector Moguntinus. 178
Wurtemberg, Ducatus Sveviæ. 250. ex feudo Imperii fit feudum Auſtriacum. 251

Xer-

X.

XErxis innumerabilis exercitus. 344

Z.

ZAcotora, inſula. 561
Zechus, Bohemiæ conditor. 45.207
Zobellinæ pelles. 554
Zonæ quot? 485
Zvvinglius in acie occiditur. 148

FINIS.

1"4

F688
H813g